Aadi keyri: linjiila iisaa almasiihu

New Testament in Fulfulde, Maasina

Aadi keyri: linjiila iisaa almasiihu

New Testament in Fulfulde, Maasina

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maasina Fulfulde (Fulfulde, Maasina)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2005,Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Fulfulde, Maasina

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
680239a9-8aa6-5bc3-b42f-dc560bee09b8

Contents

Matta 1
Marka 42
Luuka 67
Yuhanna 108
Golle Nelaaɓe 140
Romankooɓe 178
1 Korintunkooɓe 195
2 Korintunkooɓe 210
Galaatiyankooɓe 220
Efeesunkooɓe 226
Filipiyankooɓe 232
Koloosiyankooɓe 236
1 Tesaloniikiyankooɓe 240
2 Tesaloniikiyankooɓe 244
1 Timote 246
2 Timote 251
Titus 254
Filemon 256
Ibaraninkooɓe 257
Yaakuuba 270
1 Piyeer 274
2 Piyeer 279
1 Yuhanna 282
2 Yuhanna 286
3 Yuhanna 287
Yahuuda 288
Ɓanngingol 290

Linjiila Iisaa
Ngeɗu Matta

Haala dammbe Iisaa
1 Dammbe Iisaa Almasiihu, taanii Daawuuda, taanii Ibarahiima, annii:

2 Ibarahiima rimi Isiyaaka,
Isiyaaka rimi Yaakuuba,
Yaakuuba rimi Yahuuda e miŋiraaɓe mum,
3 Yahuuda rimi Fares e Sera, ɓee ngoni ɓe o rimdi e Tamara,
Fares rimi Hisuruuna,
Hisuruuna rimi Aram,
4 Aram rimi Aminadaabu,
Aminadaabu rimi Nasuuna,
Nasuuna rimi Salmon,
5 Salmon rimi Bo'es, oo woni mo o rimdi e Rahab,
Bo'es rimi Obed, oo woni mo o rimdi e Ruut,
Obed rimi Yessa,
6 Yessa rimi Daawuuda kaananke oo.

Daawuuda rimi Suleymaana, oo woni mo o rimdi e debbo ɗalaaɗo Uriya,
7 Suleymaana rimi Robo'am,
Robo'am rimi Abiya,
Abiya rimi Asa,
8 Asa rimi Yusafat,
Yusafat rimi Yoram,
Yoram rimi Ujiya,
9 Ujiya rimi Yotam,
Yotam rimi Akas,
Akas rimi Hejekiya,
10 Hejekiya rimi Manaasa,
Manaasa rimi Amon,
Amon rimi Yusiya,
11 Yusiya rimi Yekuniya e miŋiraaɓe mum.
Ɗum hawrii e jamaanu nde Yahuudiyankooɓe konaa so naɓiraa Baabila ndee.

12 Caggal ɓe konaama ɓe naɓaama Baabila,
Yekuniya rimi Salaatiyel,
Salaatiyel rimi Jorobaabel,
13 Jorobaabel rimi Abihuda,
Abihuda rimi Eliyakim,
Eliyakim rimi Ajora,
14 Ajora rimi Sadok,
Sadok rimi Akim,
Akim rimi Eliyuda,
15 Eliyuda rimi Eliyaajaru,
Eliyaajaru rimi Mattan,
Mattan rimi Yaakuuba,
16 Yaakuuba rimi Yuusufu, jom suudu Mariyama,
Mariyama woni inna Iisaa noddirteeɗo Almasiihu oo.

17 No dammbe ɗee njokkondirta iwde Ibarahiima faa yottii Daawuuda, jamaanuuji sappo e nay hawrata, iwde Daawuuda faa yottii nde Yahuudiyankooɓe konaa naɓiraa Baabila, jamaanuuji sappo e nay hawrata, iwde nde Yahuudiyankooɓe konaa naɓiraa Baabila faa yottii Almasiihu oo, jamaanuuji sappo e nay hawrata.

Haala pinaaɗe Iisaa Almasiihu
18 No Iisaa Almasiihu finiri annii: Mariyama inniiko oo yo cabbaaɗo Yuusufu, kaa fade makko suddeede, Ruuhu Ceniiɗo waɗi mo cowiiɗo.
19 Yuusufu cabbuɗo mo oo yo neɗɗo pooccitiiɗo, ana waŋi hersa makko, miili yaltude e cabbugal ngal e cuucuukka.

20 Nde o miili ɗum ndee, malaa'ika Joomiraaɗo wari e makko ley koyɗol, wii mo:
—Aan Yuusufu, taanii Daawuuda, pati hul ɓamde Mariyama, sabi ɓinngel o saawi ngel e
Ruuhu Ceniiɗo iwi.
21 O riman ɓiɗɗo gorko, inndiraa mo Iisaa. Sabi oon hisinan yimɓe mum e luutti mum'en
ɗii.
22 Ɗum fuu, ɗum waɗii yalla haala ka Laamɗo yottiniri annabaajo oo kaa ana tabita nde
oon wii:
23 «Surba oo ɓaman reedu,
rima ɓiɗɗo gorko,
oon inndirte Immaanuwel.»*
Maanaa innde ndee yo: «Laamɗo ana wondi e meeɗen».
24 Nde Yuusufu fini ndee, waɗiri no malaa'ika Joomiraaɗo oo wiirunoo ɗum nii. O ɓami
Mariyama,
25 kaa o reentaali e mum faa ɓeyni ɓiɗɗo gorko. Yuusufu inndiri oon Iisaa.

2

No jom'en annde ngardi faa yeewa Iisaa

1 Iisaa fini Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu Hirudus. Jom'en annde iwrii
funnaange, ngari Urusaliima.
2 Nde ɓe ngari ndee, ɓe mbii:
—Hoto kaananke Yahuudiyankooɓe dimaaɗo jooni oo woni? Min njii hoodere makko
ɓanngii funnaange, min ngarii sujidande mo.
3 Oon kabaaru jiiɓi hakkille Hirudus, kaɲum e Urusaliimankooɓe fuu.
4 O noddi hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e dunkee'en Sariya ɓee fuu, o lamndii ɗum'en
hoto Almasiihu oo foti rimeede.
5 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi ko annabaajo oo winndunoo koo annii:
6 «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya,
tayoral a wanaa ngeenndi pamardi barke e geelle Yahuuda mawɗe ɗee.
Sabi ardotoodo iwan e maa,
garoowo durde Israa'iilankooɓe, yimɓe am.»*
7 E ley ɗum, Hirudus noddi jom'en annde ɓee e cuucuukka, lamndii ɓe wakkati mo
hoodere ndee ɓanngi oo. Ɓeen pammini mo.
8 Caggal mum, o neli ɓe Baytilaama, o wii ɓe:
—Njehee, kumpitoyo-ɗon kabaaru cukalel ngel faa tayoron. So on njii ngel, kumpitee kam
yalla miɗo yaha miin duu, mi sujidanoya ngel.
9-10 Nde ɓe nani ko kaananke oo haali koo ndee, ɓe mbitti. Non ɓe coynii hoodere nde
ɓe njiinoo funnaange ndee. Ko ɓe njii nde koo, ɓe ceyii seyo manngo sanne. Nde ardii ɓe
yaade. Nde nde yottii ɗo cukalel ngel woni ɗoo ndee, nde darii.
11 Ɓe naati ley galle oo, ɓe njii cukalel ngel e inna mum Mariyama. Ɓe korfii, ɓe cujidani
ngel, ɓe kumti gineeji maɓɓe, ɓe teddiniri ngel kaŋŋe e gowe e ɗacce uurooje biyeteeɗe
miiri.
12 Caggal ɗum, Laamɗo daalii ɓe ley koyɗol pati ɓe mbirfitoo to Hirudus, ɓe kootiri leydi
maɓɓe laawol gonngol.

No Yuusufu dogiri suuɗoyaade Misira

13 Nde ɓe mbitti ndee, malaa'ika Joomiraaɗo wari e Yuusufu ley koyɗol, wii ɗum:
—Imma, ɓam cukalel ngel e inna mum, dogu njahaa Misira, keddo-ɗaa ton faa nde mbii-
maa-mi ngartaa. Sabi Hirudus waran tewtude cukalel ngel faa wara ɗum.
14 Yuusufu immii jemma, naɓi cukalel ngel e inna maggel Misira.
15 O heddii ton faa Hirudus maayi, yalla haala ka Laamɗo yottinirnoo annabaajo oo kaa
ana tabita nde oon wii:
«Mi noddii ɓiyam gonɗo Misira.»†

No Hirudus masinbiniri sukaaɓe Baytilaama

16 Nde Hirudus faami jom'en annde ɓee njammbike ɗum ndee, mettaa sanne. O yamiri
sukaaɓe worɓe Baytilaama e ɗakkol mum fuu mbaree, gila keccoy faa heɓuɓe duuɓi ɗiɗi. O
waɗi ɗum hakke ɲalaaɗe ɗe jom'en annde ɓee ndokki mo tayoral mum ɗee.
17 Ɗum tabitirii haala ka Laamɗo yottiniri annabi Yeremiya kaa nde oon wii:
18 «Wullaango nanaama ley ngeenndi Rama,
kaɲum e bojji e boytaali:

* **1:23** Esaaya 7.14 * **2:6** Mika 5.1 † **2:15** Hosee'a 11.1

Ɗum Rahiilu‡ woyata cukaloy mum.
O jaɓaali waaltineede, sabi koy keddaaki.»§

No Yuusufu wartiri leydi Israa'iila

19 Caggal maayde Hirudus, malaa'ika Joomiraaɗo wari e Yuusufu to Misira too ley koyɗol,
20 wii ɗum:
—Imma, wirfintin cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila, sabi yiɗunooɓe warde suka
oo ɓee maayii.
21 Yuusufu immii, naɓti cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila.
22 Kaa o nanii Arikilawus loomtiima baam mum Hirudus laatike kaananke Yahuudiya,
o huli yaade ton. Ley ɗum, Laamɗo jeertini mo ley koyɗol, o yehi leydi Galili,
23 o hoɗoyi ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu. Non ɗum laatorii so ɗum tabintini ko
annabaaɓe ɓee mbiinoo koo: «O wiyete Nasaraatunke.»

3

No Yaayaa waajorii

1 E oon jamaanu, Yaayaa mo lootogal batisima ɓanngi. Omo ooynoo ley ladde jeereende
Yahuudiya, omo wiya:
2 —Tuubee, sabi Laamu Laamɗo ɓattiima.
3 Oo woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde wiinoo:
«Neɗɗo ana ooynoo ley ladde jeereende, ana wiya:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo ngol,
ndartinee ɗati makko!»*
4 Kaddungal Yaayaa yo caŋniraangal leeɓi ngelooba, omo humii nguruwol. Nguure makko
yo buureeti e njuumri ladde.
5 Yimɓe iwri Urusaliima e leydi Yahuudiya e seraaji maayo Urdun fuu, ngari e makko.
6 Eɓe njaadira luutti maɓɓe, Yaayaa looti ɓe lootogal batisima ley maayo Urdun.
7 Nde o yii Farisa'en e Saduki'en heewɓe ana ngara faa lootee lootogal batisima ndee, o
wii ɗum'en:
—Biɓɓe bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo?
8 Ngollee golleeji kawrooji e tuubal.
9 Pati miilee e ɓerɗe mon: «Minen, min taaniraaɓe Ibarahiima.» Sabi miɗo wiya on:
Laamɗo ana waawi waylitinde ɗee kaaye laatoo ɓiɓɓe Ibarahiima!
10 Jooni, jammbere ndee huncaama faa soppa ɗaɗi leɗɗe. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa
ɓiɗɗe lobbe, soppete, wedee e yiite.
11 Miin, ndiyam mbatisiran-mi on faa hollita on tuubii. Kaa garoowo caggal am oo,
kaŋum ɓuri kam baawɗe, mi fotaa fay soccude paɗe makko. Kanko, Ruuhu Ceniiɗo e yiite
o batisirta on.
12 O lanndinike faa o hennoo ɲamri makko faa laaɓa. O mooɓta ɲamri makko ley
beembal, kaa ɲaande ndee o duppiran ɗum yiite nge ɲifataa.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

13 Oon wakkati fuu, Iisaa iwi Galili, wari maayo Urdun to Yaayaa, yalla Yaayaa ana loota
ɗum lootogal batisima.
14 Kaa Yaayaa ujii, wii mo:
—Aan haani lootude kam, hono aan ngardataa ga am faa mi loote?
15 Iisaa jaabii mo, wii:
—Walaa baasi, jaɓu ngaɗaa non, sabi hono non kaan-ɗen hiɓɓinirde ko dartii fuu.
Nden, o jaɓi.
16 Iisaa lootaa tan, yeeŋi iwde e ndiyam ɗam. E oon wakkati, kammu oo udditii, o yii
Ruuhu Laamɗo ana jippoo no wuugaandu nii, ana wara e makko.
17 Ɗon daande iwri dow kammu, wii:
—Oo ɗoo yo Ɓiyam mo korsin-mi, mo cuɓii-mi.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraade Iisaa

1 E oon wakkati, Ruuhu Ceniiɗo naɓi Iisaa ley ladde jeereende, yalla Ibiliisa ana tewta
seytaade mo.
2 Iisaa ɲaamaali faa waɗi baldɗe capanɗe nay jemma e ɲalooma. Caggal ɗum, o yolbi.
3 Nii, Ceytotooɗo oo ɓattitii mo, wii mo:

‡ **2:18** ***Rahiilu*** woni jom suudu Yaakuuba. Mo yimɓe Israa'iila njogorii hono inna mum'en.
§ **2:18** Yeremiya 31.15
* **3:3** Esaaya 40.3

—So a Ɓii Laamɗo, yamir ɗee kaaye laatoo ɲaamdu.
4 Kaa o jaabii oon, o wii:
—Ana winndii: «Wanaa ɲaamdu tan neɗɗo wuurdata, ko neɗɗo wuurdata dee, haala fuu ka Laamɗo haali.»*
5 Caggal ɗum, Ibiliisa naɓi mo Urusaliima ngeenndi ceniindi ndii, darni mo dow leŋŋe-leŋŋe Suudu Dewal Mawndu,
6 wii mo:
—So a Ɓii Laamɗo, suur njippo-ɗaa e leydi. Sabi ana winndii: «Laamɗo yamiran malaa'ika'en mum njaɓɓite pati koyngal maa gaaɲo e haayre.»†
7 Oon wii mo:
—Ana winndii kasen: «Pati ittu koro Laamɗo, Joomiraaɗo maa.»‡
8 Kasen Ibiliisa naɓi mo dow waamnde haayre toownde sanne, holli mo laamuuji aduna ɗii fuu e darja mum'en,
9 wii mo:
—Mi hokkete ɗum ɗoo fuu so tawii a sujidanii kam.
10 Oon wii mo:
—Fottanam too, Ibiliisa! Sabi ana winndii: «Laamɗo Joomiraaɗo maa tan kaan-ɗaa sujidande, kanko tan kaan-ɗaa rewde.»§
11 Oon wakkati fuu, Ibiliisa seli e makko. Malaa'ika'en ngari e makko, ana ngollana mo.

No Iisaa fuɗɗiri golleeji mum ley Galili

12 Nde Iisaa nani Yaayaa uddaama ley kasu ndee, o wirfitii Galili.
13 O eggi Nasaraatu, o hoɗoyi Kafarnahum e daande weendu nduu ley leydi Jebulon, kaɲum e Naftali,
14 yalla ana tabintina haala ka Laamɗo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:
15 «Leydi Jebulon e leydi Naftali
gonɗe dow laawol weendu,
caggal maayo Urdun,
e Galili hoɗorde yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe:
16 Leɲol gonnoongol e nimre ngol
yii fooyre mawnde.
Wuurɓe e ley leydi maayde niɓɓundi,
fooyre yaaynani ɗum'en.»*
17 Gila nden, Iisaa fuɗɗi waajaade ana wiya:
—Tuubee, sabi Laamu Laamɗo ɓattiima.

No Iisaa noddiri taalibaaɓe aranndeeɓe

18 Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, o yii worɓe ɗiɗon miɲiraaɗo e mawniraaɗo, Simon noddirteeɗo Piyeer e miɲum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu, yo awooɓe.
19 Iisaa wii ɓe:
—Njokkee kam, mi waɗa on awooɓe yimɓe.
20 Ɗon e ɗon ɓe njoppi bubbi maɓɓe ɗii, ɓe njokki e makko.
21 O yehi yeeso, o yii kasen rimdaaɓe ɗiɗon woɓɓe, ɓiɓɓe Jebede, Yaakuuba e miɲum Yuhanna ana ley laana. Kamɓe e baam maɓɓe Jebede, eɓe moyyintina bubbi maɓɓe. O noddi ɓe.
22 Ɗon e ɗon ɓe njoppi laana kaa e baam maɓɓe fuu, ɓe njokki e makko.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimɓe

23 Iisaa yiilii ley leydi Galili fuu omo waajoo e ley cuudi baajorɗi maɓɓe, omo ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo oo, kasen omo sellina sii ɲawuuji e ellaaji fuu.
24 Kabaaru makko saakii ley leydi Siriya fuu. Omo waddanee sii ɲawɓe fuu, laddaaɓe e kirikiraaɓe, kaɲum e wooyɓe, o sellini ɗum'en.
25 Jamaa keewɗo sanne jokki e makko iwruɗo Galili e leydi ndi geelle sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal maayo Urdun.

Waaju Dow Waamnde Haayre

(Baabuwol 5—6—7)

---

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3 † **4:6** Jabuura 91.11-12 ‡ **4:7** Fillitagol Tawreeta 6.16 § **4:10** Fillitagol Tawreeta 6.13 * **4:16** Esaaya 8.23—9.1

5

1 Nde Iisaa yii jamaa oo heewii ndee, o ŋabbi dow waamnde haayre, o joodii ton.
Taalibaaɓe makko ɓee ngari e makko,
2 o fuɗɗi waajaade ɓe, o wii:

Haala mbelko'aaku

3 —Ɓeen annditinɓe yonkiiji mum'en ana lo'i, mbelii hoore,
sabi kamɓe njey Laamu Laamɗo oo!
4 Ɓeen woyooɓe, mbelii hoore,
sabi Laamɗo waaltinan ɓerɗe mum'en!
5 Ɓeen leydinkiniiɓe, mbelii hoore,
sabi ɓe keɓan leydi ndi Laamɗo fodani ɓe ndii!
6 Ɓeen yolbuɓe fooccitaare so ɗomɗi ɗum, mbelii hoore,
sabi ɓe kaaran ɓe ɗomɗitan!
7 Ɓeen yurmotooɓe, mbelii hoore,
sabi Laamɗo yurmoto ɓe!
8 Ɓeen laaɓuɓe ɓerɗe, mbelii hoore,
sabi ɓe njiyan Laamɗo!
9 Ɓeen waddooɓe jam, mbelii hoore,
sabi ɓe noddirte ɓiɓɓe Laamɗo!
10 Ɓeen torraaɓe kammari fooccitaare, mbelii hoore,
sabi kamɓe njey Laamu Laamɗo oo!
11 On mbelii hoore so yimɓe njennii on, torrii on, kappii on sii boneeji fuu saabe am.
12 Ceyee, mbeltee, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu. Sabi hono non annabaaɓe adiiɓe on ɓee torriraa.

Haala lamɗam e fooyre

13 —Onon ngoni lamɗam aduna oo. Kaa so lamɗam ŋoottii lammude, koɗum lamminta ɗum? Ɗam nafataa fay huunde! Ko ɗam waawi waɗeede tan, tippeede sella, yimɓe njaɓɓa ɗam.
14 Onon ngoni fooyre aduna oo. Ngalluure ɲiɓaande dow waamnde haayre waawaa ɲooɓude.
15 Fay gooto huɓɓataa lampa, so hippa hen kaakol. Ko waɗata dee, sinndan ka, ka yaaynana gondo e suudu nduu fuu.
16 Hono non fooyre mooɗon haani yaaynirde yeeso yimɓe, yalla eɓe njiya golleeji lobbi ɗi ngaɗaton ɗii, ɓe njetta Baabiraaɗo mooɗon gondo dow kammu oo.

Ko Iisaa janngini banngal Tawreeta

17 —Pati cikkee mi garɗo ittude Sariya binndaaɗo ley Tawreeta naa ley dewte annabaaɓe oo. Mi waraali ittude mo, mi garɗo hiɓɓinde mo.
18 Miɗo haalana on goonga: so nii kammu e leydi ana keddii, wanaa toɓɓel wanaa masel tosataake e Sariya oo faa nde fuu tabiti.
19 Ɗum nee, boofuɗo ko ɓuri fuu famɗude e jamirooje ɗee, so janngini woɓɓe faa ngaɗa non, laatoto ɓurɗo famɗude e Laamu Laamɗo. Kaa neɗɗo fuu jokkuɗo sariya oo, so janngini woɓɓe ngaɗa non, laatoto mawɗo e Laamu Laamɗo.
20 Sabi miɗo wiya on: so on ɓuraali dunkee'en Sariya e Farisa'en fooccitaare, on naatataa e Laamu Laamɗo abada.

Haala tikkere

21 —On nanii njaatiraaɓe meeɗen ɓee mbiyanooma: «Pati ɲaaɗu hoore, ɲaaɗuɗo hoore fuu, ana haandi e sareede.»*
22 Miin noo miɗo wiya on: tikkanɗo sakiike mum fuu, ana haandi e sareede. Oon biiɗo sakiike mum «Meereejo» darnete yeeso sariya ɓurɗo fuu naawde. Kasen neɗɗo fuu biiɗo mo «Nuykaaɗo» ana haandi e naatude yiite jahannama.
23 Ndennoo, so a warii e ittirde sadaka faa cakko-ɗaa, a miccitike ɗon e ɗon sakiike maa ana jogani maa metti,
24 yoppu ɗon sadaka maa oo, njahaa njaafondiroyaa e sakiike maa oo tafon, so keɓaa wartude cakko-ɗaa.
25 So won gullaniiɗo ma saabe ɲamaande, oɗon njaada sariya, yaawnu ndewritaa e joomum fade mooɗon yottaade, pati o waɗe e juuɗe caroowo, oon waɗe e junngo kayboowo kasu, nden kaa, udde-ɗaa e kasu.
26 Miɗo haalane goonga: abada a yaltataa so a yoɓaali ko ndewete-ɗaa koo faa laaɓa.

---

* **5:21** Pergu 20.13

Haala jeenu

27 —On nanii wiyanooma: «Pati jeenu!»†
28 Miin noo miɗo wiya on: yeewruɗo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley ɓernde mum.
29 Ndennoo, so yitere maa ɲaamere luuttinte, sol nde tippo-ɗaa nde to woɗɗi! Mbaasaa salndu maa wooturu ɓuri moyyande ma diina caldi maa ɗii fuu mbedee e jahannama.
30 So junngo maa ɲaamo luuttinte, tayu ngo tippo-ɗaa ngo to woɗɗi: mbaasaa salndu maa wooturu ɓuri moyyande ma diina caldi maa ɗii fuu naata jahannama.

Haala ceergal

31 —Wiyanooma kasen: «Ceerɗo jom suudu mum fuu, yo hokku ɗum talkuru ceergal.»‡
32 Miin noo miɗo wiya on: ceerɗo jom suudu mum tawee oon jeenaali, so o ɓamoyaama, gorko arano oo waɗii mo e jeenu. Neɗɗo fuu ɓamɗo debbo ceeraaɗo, kaɲum duu jeenii.

Haala hunoore

33 —On nanii kasen, njaatiraaɓe meeɗen mbiyanooma: «Pati fiirtu hunoore maa, tabintin nde yeeso Joomiraaɗo.»§
34 Miin noo miɗo wiya on: pati kunee fey. Pati kunoree kammu, sabi ɗum yo jooɗorgal Laamɗo,
35 naa leydi, sabi ɗum yo njaaɓirdi koyɗe makko, naa Urusaliima, sabi ɗum yo ngeenndi Kaananke mawɗo oo.
36 Pati hunora hoore maa ndee, sabi a waawaa rawninde naa ɓawlinde fay leeɓol mayre gootol.
37 Mbiyaa «Mi waɗan» naa «Mi waɗataa», ɗum tan heyii. Ko ɓeydii hen fuu, e Bonɗo oo iwi.

Haala yoɓtagol

38 —On nanii wiyanooma: «Yitere yoɓirtee yitere, ɲiinde yoɓirtee ɲiinde.»*
39 Miin noo miɗo wiya on: pati njoɓtee gaɗuɗo on ko boni. So won piiɗo ma banaawo bannge ɲaamo, accu ɗum fiye bannge goɗɗo oo duu.
40 So won gullaniiɗo ma faa teeta forgo maa, accu ɗum naɓa dolloke oo duu.
41 So won tilsinɗo ma roondaade donngal yaadu kiloomeetere, roonda ngal yaadu kiloomeetereeji ɗiɗi.
42 So won ɲaagiiɗo ma, hokku ɗum, so won ndaarduɗo ma luɓal, pati haɗu ɗum.

Haala yiɗugol konnee'en

43 —On nanii wiyanooma: «Njiɗaa tanaa maa, mbaɲaa gaɲo maa.»
44 Miin noo miɗo wiya on: njiɗee konnee'en mooɗon, kasen duu nduwanee torrooɓe on,
45 yalla oɗon laatoo ɓiɓɓe Baabiraaɗo mooɗon gonɗo dow kammu oo. Sabi no o fuɗinirta naange makko e bonɓe nii, hono non o fuɗinirta nge e moyyuɓe, kasen duu no o toɓinirta e fooccitiiɓe nii, hono non o toɓinirta e ooɲiiɓe.
46 So yiɗuɓe on tan njiɗaton, mbarjaari hendi keɓaton hen? Fay duwaaɲe'en ɓee ana ngaɗira non!
47 So sakiraaɓe mooɗon tan njowtaton, koɗum seenndi on e woɓɓe ɓee? Fay heeferɓe ɓee ana ngaɗira non!
48 Ndennoo, laatee hiɓɓuɓe, hono no Baabiraaɗo mooɗon gonɗo dow kammu oo laatorii kiɓɓuɗo nii.

6

Haala sadaka

1 —Ndeentee e gollirde golleeji mon lobbi faa yiyee. So on ngaɗii ɗum, on keɓataa mbarjaari to Baabiraaɗo mooɗon gonɗo dow kammu oo.
2 Ndennoo, so aɗa itta sadaka, pati waɗu dillere faa yimɓe njiye, hono no naafigi'en ɓee ngaɗata ley cuuɗi baajordi, kaɲum e laawi nii. Eɓe ngaɗa non yalla yimɓe ana mana ɓe. Miɗo haalana on goonga, ɓeen keɓii mbarjaari mum'en faa timmi.
3 Kaa aan, so aɗa itta sadaka, pati nano maa annda ko ɲaamo maa waɗata,
4 yalla sadaka maa oo ana heddoo ley cuucuukka. Nden Baabiraaɗo maa jiyoowo ko woni e cuucuukka oo, yoɓete.

Haala duwaawu

5 —So oɗon nduwoo, pati ngaɗee no naafigi'en nii: ɓeen ana njiɗi duworaade darnde ley cuuɗi baajordi, kaɲum e hakkunde ɗati celi, yalla yimɓe fuu ana njiya ɗum'en. Miɗo haalana on goonga, ɓeen keɓii mbarjaari mum'en faa timmi.

---

† **5:27** Pergu 20.14 ‡ **5:31** Fillitagol Tawreeta 24.1 § **5:33** Limooje 30.3 * **5:38** Lewinkooɓe 24.20

6 Kaa aan, nde nduwoto-ɗaa fuu, naatu ley suudu maa, uddaa damal, ɲaago-ɗaa Baabiraaɗo maa e cuucuukka. Nden, Baabiraaɗo maa jiyoowo ko suuɗii oo, yoɓete.
7 So oɗon nduwoo, pati kebbinee haalaaji ɓoli ɗi ngalaa nafaa hono no heeferɓe ɓee nii: eɓe miili Laamɗo jaabanto ɓe so ɓe kebbinii haala.
8 Pati ɲemmbee ɓe, sabi Baabiraaɗo mooɗon ana anndi ko kaaje-ɗon gila on ɲaagaaki mo.
9 Nii kaan-ɗon duworaade:
Baabiraaɗo amen gonɗo dow kammu,
yo innde maa teddine.
10 Yo Laamu maa war.
Yo muuyɗe maa ngaɗe dow leydi no ngaɗiraa dow kammu nii.
11 Hokku min hannde ɲaamdu heyooru min.
12 Yaafa min luutti amen,
hono no min njaaforii tooɲuɓe min nii.
13 Pati accu min ceytee,
hisin min e Bonɗo oo.
[Sabi laamu e baawɗe e teddeengal ana ngoodan maa faa abada. Aamiina.]*
14 Ndennoo, so on njaafiima tooɲuɓe on, Baabiraaɗo mooɗon gonɗo dow kammu oo duu yaafoto on.
15 Kaa so on njaafataako tooɲuɓe on, Baabiraaɗo mooɗon oo duu yaafataako luutti mooɗon.

Haala koorka

16 —So on koorii, pati njurminkinee no naafigi'en ɓee nii: ɓeen ŋornoto, yalla yimɓe fuu ana anndita ɓe hoorɓe. Miɗo haalana on goonga: ɓeen keɓii mbarjaari mum'en faa timmi.
17 Kaa aan, so a hoorii, culmaa yeeso maa, ngujaa hoore maa
18 pati yimɓe annda a koorɗo. Baabiraaɗo maa mo yiyataake oo tan anndata. Kasen duu Baabiraaɗo maa jiyoowo ko ngaɗ-ɗaa e cuucuukka, kaɲum yoɓete.

Haala jawdi dow kammu

19 —Pati paggee jawdi aduna, ɗo mooyu e nguɗu mbonnata, ɗo wuyɓe kelata baafe so ngujja.
20 Paggee jawdi dow kammu, ɗo fay huunde bonnataa, wanaa mooyu wanaa nguɗu, ɗo wuyɓe kelataa baafe sako ngujja.
21 Sabi ɗo jawdi maa woni fuu, ɗon yonki maa duu woni.

Haala fooyre e nimre

22 —Gite ngoni lampa caldi. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooynan.
23 Kaa so ɗe moyyaa, caldi maa fuu niɓɓan. Ndennoo, so fooyre wonnde e maa ndee yo nimre, nimre hoontii nimre!

Haala ndaartugol Laamu Laamɗo

24 —Fay gooto waawaa gollande halfaaɓe ɗiɗon, sabi naa joomum waɲii gooto, yiɗii keddiiɗo oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiiɗo oo. On mbaawaa gollidande Laamɗo e jawdi.
25 Ɗum nee, miɗo wiya on: pati cuŋlee e nguurndam mon ko ɲaamaton e ko njaraton e ko koltoton. Pati cuŋlanee ko ɓoornoto-ɗon. Tama nguurndam ɓuraa nguure? Tama caldi ɓuraa koltal?
26 Yeewee pooli diwooji ɗii: ɗi aawataa, ɗi kettataa, ɗi mbeembataa, kaa Baabiraaɗo mooɗon gonɗo dow kammu oo ana ɲammina ɗi. Onon nee, on ɓuraa pooli teentilaade naa?
27 Homo e mon waawi ɓeydude e balɗe mum fay ɲalooma gooto kammari sugulla mum?
28 Ko waɗi so oɗon cuŋlana kaddule? Yeewee piindiiji ley ngesa no peertirta: ɗi tampataa, ɗi mottataa.
29 Haya miɗo wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii.
30 So Laamɗo ana holtinira nii leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e yiite janngo, ko haɗata mo holtinde on faa ɓura nii, onon famɗuɓe hoolaare!
31 Ndennoo, pati cuŋlee faa mbiyon: «Koɗum ɲaamaten? Koɗum njaraten? Koɗum ɓoornoto-ɗen?»
32 Sabi ɗee kulle fuu heeferɓe tan ndaarata ɗum. Kaa Baabiraaɗo mon gonɗo dow kammu oo ana anndi oɗon kasindini e majjum ɗum fuu.
33 Ndaartee tafon Laamu Laamɗo oo, kaɲum e fooccitaare makko ndee. Ko heddii koo fuu, on ɓeydante ɗum.
34 Ndennoo, pati cuŋlanee janngo, sabi janngo suŋlanan hoore mum. Ɲalooma fuu, donngal mum ana heya ɗum.

---

* **6:13** Cakite aaya 13 tawaaka e ɗereeji ɓurdi fuu ɓooyde ɗii.

7

Haala ɲiŋondiral

1 —Pati ɲiŋee, yalla oɗon mbaasa ɲiŋeede.
2 Sabi hono no ɲiŋirton woɓɓe nii, nii ɲiŋirte-ɗon. Kasen duu ko etiranton woɓɓe koo, ɗum
etirante-ɗon.
3 Ko saabii so aɗa yiya kuɗol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal
gonngal e ley nde maa ndee?
4 Hono mbaawru-ɗaa wiide sakiike maa: «Sakiike, ɗal mi ittane kuɗol gonngol e yitere
maa ngol», tawee aan nee, leggal woni e ley nde maa ndee?
5 Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laaɓata, faa keɓaa no
ittiraa kuɗol gonngol e yitere sakiike maa ngol.
6 Pati ndokkee dawaaɗi ko dagii, sabi ɗi mbirfitanto on ɗi ŋata on. Pati caakee ɲaaye
mooɗon dime yeeso girooji, sabi ɗi njaɓɓan ɗe.

No Laamɗo hokkirta ɲaagiiɗo ɗum

7 —Ɲaagee, on keɓan, tewtee, on njiitan, calminee gila oɗon damal galle, on udditante.
8 Sabi ɲaagiiɗo fuu heɓan, tewtuɗo fuu yiitan, calminɗo fuu udditante.
9 Homo woni e mon mo ɓiyum ɲaagotoo buuru so hokka ɗum haayre?
10 Naa ɲaagoo ɗum liingu, hokka ɗum mboddi?
11 No mbonir-ɗon fuu, oɗon ndokka ɓiɓɓe mon kulle lobbe, sako Baabiraaɗo mon gonɗo
dow kammu oo. Omo hokka ɲaagiiɗo mo fuu kulle lobbe.
12 Ndennoo, ngaɗiranee yimɓe no njiɗ-ɗon ɓe ngaɗirana on nii. Ɗum woni ko Tawreeta
Muusaa e dewte annabaaɓe ɗee njamiri.

Haala damal paaɗungal

13 —Naatiree damal paaɗungal ngal! Sabi damal naatirgal e halkere ana yaajii, laawol
mum ngol ana newii, jokkooɓe ngol ɓee duu ana keewi.
14 Kaa damal naatirgal e nguurndam ana faaɗii, laawol mum ngol ana tiiɗi, kasen
yiitooɓe ngol ɓee yo seeɗa.

Haala lekki e ɓiɗɗe mum

15 —Ndeentee e annabaaɓe peneeɓe ɓee. So eɓe ngara e mon, ɓe nanndinkinto e baali,
kaa so goonga, ɓe ɲaatooji bondi.
16 Golleeji maɓɓe anndititirton ɓe hono no lekki anndititirtee ɓiɗɗe mum nii. Peguuje
teɓataake e kebbe, ibbe teɓataake e ɲakkaɓere.
17 Lekki lobbi ɓiɗɗe lobbe rimata, kaa lekki mbonki ɓiɗɗe bonɗe rimata.
18 Lekki lobbi waawataa rimde ɓiɗɗe bonɗe, kasen duu lekki mbonki waawataa rimde
ɓiɗɗe lobbe.
19 Lekki fuu ki rimataa ɓiɗɗe lobbe soppete, wedee e yiite.
20 Ndennoo, golleeji maɓɓe anndititirton ɓe.

No taalibaaɓe peneeɓe carirtee

21 —Wanaa wiyooɓe kam «Moobbo, Moobbo» ɓee fuu naatata e Laamu Laamɗo oo.
Waɗooɓe sago Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo ɓee tan ngoni naatooɓe e makko.
22 Ɲannde darngal, heewɓe mbiyan kam: «Moobbo, Moobbo! Wanaa e innde maa min
njottiniri nulal naa? Wanaa e innde maa min ndibbiri seyɗaani'en naa? Wanaa e innde
maa min ngaɗiri kaayɗe keewɗe naa?»
23 Oon wakkati, mi jaaborto ɓe nii: «Mi anndaa on abada. Ngoɗɗee kam, onon waɗooɓe
ko boni ɓee!»

Haala cuuɗi ɗiɗi

24 —Ndennoo, neɗɗo fuu kettindiiɗo haalaaji am ɗii so jokki ɗi, nanndan e hakkilante
mahuɗo suudu mum e dow haayre.
25 Yiiwoonde toɓi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawɗi mbibbi e mayru, fuu ndu saamaali, sabi
ndu diidaama dow haayre.
26 Kaa neɗɗo fuu kettindiiɗo haalaaji am ɗii so jokkaali ɗi, ana nanndi e mo walaa
hakkille, mahuɗo suudu mum e dow njaareendi.
27 Yiiwoonde toɓi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawɗi mbibbi e mayru, ndu wurji wurjugol
manngol.
28 Nde Iisaa tilii e ɗiin konngi ndee, jamaa oo satti haayneede e waaju makko oo,
29 sabi o waajorike ɓe hono no jom baawɗe nii, wanaa no dunkee'en Sariya ɓee nii.

8

No Iisaa selliniri ceppaaɗo

1 Ko Iisaa jippii waamnde haayre ndee koo, jamaa keewɗo jokki e makko.
2 Oon wakkati, gorko ceppaaɗo wari diccii yeeso makko, wii mo:
—Moobbo, so tawii a jaɓii aɗa waawi sellinde kam.
3 Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:
—Mi jaɓii, sellu!
Ɗon e ɗon, ceppu gorko oo selli.
4 Caggal ɗum, Iisaa wii mo:
—Hettinda faa moyya! Pati kaalanaa ɗum fay gooto, kaa yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngaɗaa sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina ɓe a sellii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasi'en

5 Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndee, hooreejo sordaasi'en ɓattii mo, ndaardi mo mballa, wii:
6 —Moobbo, golloowo am ana lelii cuuɗi, sellaa faa junngo yahataa koyngal warataa, ana naawa sanne!
7 Iisaa wii mo:
—Mi yahan mi sellinoya mo.
8 Kaa hooreejo sordaasi'en oo jaabii, wii:
—Moobbo, miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. Ndennoo daɲa ko kaalɗaa tan, golloowo am oo sellan.
9 Miin e hoore am mi laamaaɗo, miin duu miɗo laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goddo wara, waran, so mi wii golloowo am waɗa huunde, waɗan.
10 Nde Iisaa hettindii mo ndee, haaynaa e makko sanne, wii jokkuɓe e mum ɓee:
—Miɗo haalana on goonga, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'iilanke.
11 Miɗo haalana on, heewɓe iwrata funnaange e hiirnaange, njooɗodoo e Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, ɓe ɲaamda ley Laamu Laamɗo.
12 Kaa jogoraaɓe naatooɓe e Laamu oo ɓee, mbedete ley nimre wonnde sella ndee, ton ɓe mboyata ɓe ŋeryondira ɲiiye.
13 Caggal ɗum, o wii hooreejo sordaasi'en oo:
—Hootu galle maa! Yo laatane no ngoondinir-ɗaa nii.
E oon wakkati jaati, golloowo hooreejo sordaasi'en oo sellinaa.

No Iisaa selliniri ɲawɓe heewɓe

14 Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esii Piyeer debbo ana lelii yo jontaaɗo.
15 Iisaa memi junngo makko, jontere makko selli, oon immii laatanii mo njaatigi.
16 Nde hiirnoo ndee, Iisaa waddanaa yimɓe heewɓe ɓe ladde woni e mum'en. Konngol makko tan o ribbiri laddeeji gondi e maɓɓe ɗii, o sellini ɲawɓe ɓee fuu.
17 O waɗi non faa ɗum tabintina haala ka Laamɗo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:
«O ittii tampere meeɗen,
o sellinii ɲawuuji meeɗen.»*

No yimɓe mbiiri njokkan e Iisaa

18 Nde o yii jamaa oo ana filii mo ndee, o yamiri o lummbinee.
19 Dunkee Sariya gooto ɓattii, wii mo:
—Moobbo, mi jokkete ɗo njahataa fuu.
20 O wii oon:
—Doldolɗe ana njogii gayɗe, pooli duu ana njogii cuuɗi, kaa Ɓii Neddo oo walaa fay ɗo soppinoo sako faa lelna hoore mum fowtinoo.
21 Goddo jeyaaɗo e taalibaaɓe ɓee wii mo:
—Moobbo, accu mi iroya baabam tafon.
22 O jaabii oon, o wii:
—Jokkam, ɗal maayɓe ira maayɓe mum'en.

No Iisaa waaltiniri yiiwoonde e henndu

23 O naati laana, taalibaaɓe makko njokki e makko.
24 Ɗon e ɗon, yiiwoonde immodii e henndu mawndu e weendu nduu faa bempeeje ana cudda laana kaa, tawi kanko omo ɗaanii.
25 Taalibaaɓe ɓee ɓattii mo, pinndini mo, mbii mo:
—Moobbo, danndu min! Miɗen nii kalkoo!
26 O jaabii ɓe, o wii:
—Ko hulɓinta on? Onon famɗuɓe hoolaare!
E oon wakkati, o immii, o jahii e henndu nduu e ndiyam weendu ɗam. Non fuu wii teen!

* **8:17** Esaaya 53.4

27 Haaynii ɓe, eɓe mbiya:
—Gorko homo sifa mum wa'i nii, fay kenuuli e ndiyam ana ɗowtanoo ɗum?

No Iisaa selliniri worɓe ɗiɗon laddaaɓe

28 Nde Iisaa lummbunoo so heetti e leydi Gadaren ndee, worɓe ɗiɗon laddaaɓe njalti ley janaale, kawri e makko. Eɓe ɲanngunoo faa fay gooto suusaano yaɓɓoraade laawol ngol.
29 Ɓe ndarii eɓe nduka eɓe mbiya:
—Ɓii Laamɗo, ko njiɗ-ɗaa waɗude min? Torrude min waddu maa ɗoo, gila wakkati cartaaɗo oo yottaaki naa?
30 Sewre girooji mawnde ana durannoo sera ɗon.
31 Seyɗaani'en ɓee ndaardi mo mbii:
—So ribbude min njiɗ-ɗaa, duŋana min min naatoya e ndee ɗoo sewre girooji.
32 O wii ɓe:
—Njehee!
Seyɗaani'en ɓee njalti, naatoyi e girooji ɗii. Ɗon e ɗon, sewre ndee fuu diiri iwi hoore waamnde haayre too, sumpitii ley weendu nduu, yoolii.
33 Durooɓe ɓee ndogi kooti ngeenndi too, njantoyii ko waɗi koo fuu fay ko laddaaɓe ɓee koo.
34 Oon wakkati, yimɓe ngeenndi ɓee fuu njehi hawritoyde e Iisaa. Nde ɓe njii mo ndee, ɓe ndaardi mo o yalta leydi maɓɓe ndii.

9

No Iisaa selliniri gorko bonnguujo

1 Iisaa naati laana, lummbiti, warti ngeenndi mum.
2 O waddanaa bonnguujo ana lelnaa e dengeleewo. Nde o yii goonɗinal yimɓe ɓee ndee, o wii bonnguujo oo:
—Giɗam, seya! Luutti maa njaafaama!
3 E oon wakkati, dunkee'en Sariya yogaaɓe miili e ko'e mum'en: «Oo gorko ana bonkoo Laamɗo!»
4 O faami miilooji maɓɓe, o wii:
—Koɗum waɗi so oɗon miiloo ɗii miilooji bonɗi e ɓerɗe mooɗon?
5 Wiide «Luutti maa njaafaama» e wiide «Imma yaa», koɗum hen ɓuri newaade?
6 Kaa, faa mi anndina on Ɓii Neɗɗo ana jogii baawɗe e aduna oo yaafaade luutti...
Nden, o wii bonnguujo oo:
—Imma, ɓam dengeleewo maa, kootaa suudu maa!
7 Gorko oo immii, hooti suudu mum.
8 Nde yimɓe ɓee njii ɗum ndee, kuli, ndarii ana njetta Laamɗo saabe ko hokki ɓii-aadama baawɗe baaɗe nii koo.

No Iisaa noddiri Matta jokka e mum

9 Iisaa iwi ɗon, ana e laawol. O yii gorko biyeteeɗo Matta ana jooɗii e duwaaɲeere mum, o wii ɗum:
—Jokku e am.
Matta immii, jokki e makko.
10 Caggal ɗum, o wari omo ɲaama ley galle Matta. Duwaaɲe'en heewɓe e luuttooɓe hono mum'en ngari njooɗii ana ɲaamda e makko kanko e taalibaaɓe makko.
11 Farisa'en ɓee njii ɗum, ndarii ana mbiya taalibaaɓe makko ɓee:
—Ko saabii so moobbo mooɗon ana ɲaamda e duwaaɲe'en, kaɲum e luuttooɓe hono mum'en?
12 O nani ɗum, o wii ɓe:
—Wanaa celluɗo hasindini e cawroowo, ɲawɗo hasindini e cawroowo.
13 Njehee njanngoyee ko winndaa ley Dewtere Seniinde koo. Laamɗo wii:
«Yurmeende woni ko njiɗu-mi,
wanaa sadaka duppeteeɗo.»*
Sabi wanaa noddude fooccitiiɓe waddi kam, noddude luuttooɓe woni ko waddi kam.

Haala koorka

14 E oon wakkati, taalibaaɓe Yaayaa ɓattii Iisaa, lamndii mo ɗum ɗoo:
—Ko saabii so minen e Farisa'en ɓee miɗen koora kaa taalibaaɓe maa ɓee koorataa?
15 O jaabii ɓe, o wii:

* **9:13** Hosee'a 6.6

—Tama nootiiɓe kuurtungu ana mbaawi ŋoornaade so jommbaajo gorko ana wondi e mum'en? Kaa ɲalaaɗe ngaran ɗe jommbaajo gorko oo ittetee e hakkunde maɓɓe. E ɗeen ɲalaaɗe, ɓe kooran.
16 Fay gooto ɗammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinngal, sabi fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinngal ngal, ceekol ngol ɓeydoo.
17 Kasen duu peguujam kesam loowataake e sumalleeji kiiɗɗi. So ɗum waɗii, sumalleeji ɗii pusan, peguujam ɗam yuppoo, sumalleeji ɗii mbona. Haya peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee, yalla ɗum fuu eɗum reenoo.

No Iisaa selliniri debbo e no wuurtiniri suka debbo

18 Nde Iisaa woni e haalde ɗum ndee, hooreejo suudu waajordu gooto yottii, diccii yeeso mum, wii:
—Ɓiyam debbo hedditaaki jooni temmbu. Kaa war faw junngo maa e makko, o wuurtan.
19 Iisaa immii jokki e makko, kaɲum e taalibaaɓe mum.
20 Eɓe e laawol, debbo gooto mo tuundi mum tayataa ko waarata e duuɓi sappo e ɗiɗi, iwri caggal Iisaa, memi kommbol saaya makko.
21 Sabi o miilii e becce makko: «So mi heɓii memde saaya makko tan, mi sellan.»
22 Iisaa yeeccitii, yii mo, wii:
—Banndam debbo, seya! Goondinal maa danndii ma.
Oon wakkati fuu, debbo oo selli.
23 Iisaa yottii galle hooreejo waajordu oo, non o yii fiyooɓe cereeli wonɓe to maayde too ɓee e yimɓe woyooɓe ɓee,
24 o wii:
—Immee ɗoo, sabi suka debbo oo maayaali, o ɗaaniiɗo tan.
Ɓe njali mo.
25 Nde yimɓe ɓee njaltinaa sella ndee, o naati ley suudu nduu, o nanngi junngo suka debbo oo, nii immii.
26 Oon kabaaru saakii e leydi ndii fuu.

No Iisaa wumtiniri wumɓe ɗiɗon

27 Nde Iisaa yahata ndee, wumɓe ɗiɗon njokki e mum ana ngulla ana mbiya:
—Taanii Daawuuda, yurma min!
28 Nde o yottii cuudi ndee, wumɓe ɓee ɓattii mo, o lamndii ɗum'en, o wii:
—Oɗon ngoondini miɗo waawi wallude on?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Moobbo, miɗen ngoondini.
29 E oon wakkati, o memi gite maɓɓe, o wii:
—Yo laatano on no ngoondinir-ɗon nii.
30 Ɗon e ɗon ɓe mbumti. O yaggini ɓe, o wii ɓe:
—Pati kaalanee ɗum fay gooto.
31 Kaa ɓe njehi tan ɓe caaki kabaaru makko e leydi ndii fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

32 Nde wumtinaaɓe ɓee njaltunoo ndee, Iisaa waddanaa kasen gorko mo seyɗaani muumɗini.
33 O ribbi seyɗaani oo tan, muumɗunooɗo oo watti haalde. Jamaa oo fuu haaynaa, ana wiya:
—Hono ɗum yiyaaka e Israa'iila abada!
34 Kaa Farisa'en ɓee mbii:
—Hooreejo seyɗaani'en oo hokki mo baawɗe ribbude seyɗaani'en ɓee!

No Iisaa yurmorii yimɓe ɓe ngalaa kawjo

35 Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana waajoo e ley cuudi baajordi, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo oo, omo sellina ɲawuuji e ellaaji fuu.
36 Nde o yii yimɓe ɓee ndee, ɓe njurminii mo, sabi ɓe tampuɓe ɓe tayuɓe dimme hono baali ɗi ngalaa duroowo nii.
37 Oon wakkati, o wii taalibaaɓe makko ɓee:
—Gese ɓenndude ana keewi, kaa hettooɓe keewaa.
38 Ndennoo, ɲaagee Jom kettal oo nelda hettooɓe to hettantee too.

10

No Iisaa suɓorii nelaaɓe sappo e ɗiɗon

1 Iisaa noddi taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee, o hokki ɓe baawɗe ribbugol seyɗaani'en e sellingol sii ɲawuuji e ellaaji fuu.

2 Indɗe nelaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee annii: arano e maɓɓe yo Simon noddirteeɗo Piyeer e
Andire miɲum, Yaakuuba ɓii Jebede e Yuhanna miɲum,
3 Filipa e Bartolome, Tomaa e Matta duwaaɲe oo, Yaakuuba ɓii Alfaa, kaɲum e Tadde,
4 Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda Isikariyota jammbotooɗo mo oo.

No Iisaa neliri taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee

5 Iisaa neli ɓeen sappo e ɗiɗon, o wii ɓe:
—Pati njehee e leyɗe ɗe Yahuudiyankooɓe ngalaa e mum ɗee, kasen duu pati naatee e
geelle Samariya.
6 To baali suudu Israa'iila majjuɗi ɗii kaan-ɗon yaade.
7 To njahaton fuu, ooynee mbiyon «Laamu Laamɗo ɓattiima!»
8 Cellinon ɲawɓe, nguurtinon maayɓe, cellinon seppaaɓe, ndibbon seyɗaani'en. On
keɓirii nii tan, ndokkiree nii tan.
9 Pati naɓoree kaŋŋe naa cardi naa mbuuɗu jakawalle e njiibaaji mooɗon.
10 Pati fay gooto e mooɗon naɓora mbasu naa saayaaji ɗiɗi. Pati fay gooto e mooɗon ɓama
paɗe naa sawru. Sabi golloowo ana haandi e nguure.
11 So tawii on ngarii e ngeenndi naa wuro, tewtee njaatigi lobbo, kasen keddee njaatigi
mon ɗoo faa nde iw-ɗon ɗon.
12 So oɗon naata e galle, calminon.
13 So galle oo ana haandi hen, yo jam mon yotto mo. Kaa so mo haandaa hen, yo jam mon
wartu e mon.
14 So won galle naa ngeenndi ɗo on njaɓɓaaka naa on kettindaaka, njaltee nokku oo,
piɗɗon colla koyɗe mon duu.
15 Miɗo haalana on goonga: ɲannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi ɓuran ngo geelle
Sodooma e Gomoora ngoo naawde.*

Haala torraaji garooji

16 —Kettindee! Mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. Ndennoo, yoyiree no boje nii,
neworee no buugaaji nii.
17 Ndeento-ɗon e yimɓe ɓee, sabi ɓe ndarnan on e carirɗe, ɓe piyan on dorri ley cuuɗi
maɓɓe baajorɗi.
18 On naɓete yeeso saroo ɓe e kaanankooɓe saabe am, faa laatano-ɗon kam seedee'en
yeeso maɓɓe kamɓe e heeferɓe ɓee.
19 So on ndarnaama e sarirde, pati mbemmbe-ɗon no kaaldaton naa ko kaalaton. Sabi
on ndokkete konngi ɗi kaan-ɗon haalde e oon wakkati,
20 ɗi iwataa e mooɗon, ko selli hen dee, RuuhuBaabiraaɗo mooɗon oo haalata ley
mooɗon.
21 Neɗɗo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraaɗo duu ɓiyum. Ɓiɓɓe immanto
saaraaɓe mum'en, piya dabare yalla ɓeen ana mbaree.
22 Yimɓe fuu mbaɲan on saabe am. Kaa muɲuɗo faa timmooɗe, joomum hisinte.
23 So on torraama e ngeenndi ngootiri, ndoganee ngonndi. Miɗo haalana on goonga: on
piltidataako geelle Israa'iila ɗee fuu tawa Ɓii Neɗɗo wartaali.
24 Taalibbo ɓuraa moobbo mum, maccuɗo ɓuraa kalfaaɗo mum.
25 Ana yiɗaa taalibbo wuurda no moobbo mum wuurdi fuu, maccuɗo duu no kalfaaɗo
mum wuurdi. Miin duu, mi noddiraama «Beelsebul» (hooreejo seyɗaani'en), wanaa haala
mon onon.

Haala kulol Laamɗo

26 —Ndennoo, pati kulee yimɓe. Walaa fuu ko suuɗii ko ɓanngintaake, walaa sirri mo
saakataake.
27 Ko kaalan-mi on e nimre koo, kaaltee ɗum e fooyre. Ko ngunndante-ɗon koo, ooynee
ɗum dow beneeji.
28 Pati kulee waroo ɓe terɗe, ɓe mbaawanaa yonkiiji. Laamɗo baawɗo halkude terɗe e
yonkiiji fuu e jahannama, oo kaan-ɗon hulde.
29 Tama biiwuuji ɗiɗi coottataake mbuuɗu? Kaa fay gootel e majji yanataa e leydi tawa
wanaa e sago Baabiraaɗo mooɗon oo.
30 Onon, fay leeɓi ko'e mon fuu ko limaa.
31 Ndennoo, pati kulee, sabi onon ɓuri biiwuuji keewɗi teentilaade.
32 Neɗɗo fuu ceettaniiɗo kam yeeso yimɓe, miin duu, mi seettanto ɗum yeeso Baabiraaɗo
am gonɗo dow kammu oo.

---

* **10:15** ***Sodooma e Gomoora*** yo geelle ɗiɗi ɗe Laamɗo halkii saabe heewgol majje luutti. Yeew Puɗɗooɗe 19.1-29

33 Kaa calaniiɗo kam hakkunde yimɓe fuu, miin duu, mi salanto ɗum yeeso Baabiraaɗo
am gonɗo dow kammu oo.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimɓe

34 —Pati miilee jam ngardu-mi e leydi ndii. Mi wardaali e jam, kaafaawi ngardu-mi.
35 Ko waddi kam dee, seenndude ɓiɗɗo gorko e baam mum, ɓiɗɗo debbo e inna mum,
debbo ɓamaaɗo e esum debbo.
36 Neɗɗo fuu koreeji mum laatotoo wayɓe mum.
37 Korsinɗo inna mum naa baam mum faa ɓuri kam fuu, wanaa potuɗo laataade taalibbo
am. Korsinɗo ɓiyum gorko naa debbo faa ɓuri kam fuu, wanaa potuɗo laataade taalibbo
am.
38 Mo ɓamaali leggal mum bardugal,† jokka e am fuu, wanaa potuɗo laataade taalibbo
am.
39 Tewtuɗo reenude yonki mum fuu, waasan ki, kaa baasirɗo ki sabaabu am, hewtan ki.

Haala mbarjaari

40 —Jaɓɓiiɗo on fuu jaɓɓiima kam, jaɓɓiiɗo kam fuu jaɓɓiima nelɗo kam oo.
41 Jaɓɓiiɗo annabaajo saabe o annabaajo fuu, heɓan mbarjaari ndi annabaajo fodanaa
ndii. Jaɓɓiiɗo neɗɗo pooccitiiɗo saabe o pooccitiiɗo fuu, heɓan mbarjaari ndi pooccitiiɗo
fodanaa ndii.
42 Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu dokkuɗo ɓurɗo famɗude e taalibaaɓe am ɓee fay
so horde loonde ndiyam ɓuuɓuɗam tan saabe o taalibbo am, o waasataa heɓude mbarjaari
makko.

11

1 Nde Iisaa tilii yamirde taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee ndee, iwi ɗon, yehi janngi-
noyde e waajoyaade ley geelle piliiɗe ɗee.

No Yaayaa neliri taalibaaɓe mum to Iisaa

2 Yaayaa ana ley kasu. O nani golleeji Almasiihu oo ana njantee, o neli taalibaaɓe makko
ɓee,
3 faa lamndoo Iisaa:
—Aan woni kaanɗo warde oo, naa min ndooman goɗɗo?
4 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Njehee, njantanoyee Yaayaa ko nan-ɗon e ko njii-ɗon fuu:
5 wumɓe ana mbumta, layannooɓe ana njaɓɓa faa gasa, seppaaɓe ana cellinee, faaɗuɓe
ana paaɗita, maayɓe ana nguurta, misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo.
6 Oon mo salaaki goonɗinde kam, welii hoore.
7 Nde nelaaɓe Yaayaa ɓee njahata ndee, Iisaa fuɗɗi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o
wii:
—Koɗum yeewoyno-ɗon to ladde jeereende too? Kuɗol dimmbotoongol e henndu naa?
8 Ndennoo, koɗum yeewoyno-ɗon? Gorko pariiɗo naa? Pariiɓe e galleeji kaanankooɓe
tawetee.
9 Ndennoo, koɗum yeewoyno-ɗon? Annabaajo naa? Goonga! Miɗo haalana on, omo ɓuri
annabaajo.
10 Kanko woni mo Binndi ɗii cappii oo:
«Miin Laamɗo, mi ardinante nelaaɗo am moyyinanoowo ma laawol.»*
11 Miɗo haalana on goonga: bammbaade bammbaali ɓurɗo Yaayaa mo lootogal batisima
oo, tawee nee, ɓurɗo lo'ude e Laamu Laamɗo oo ɓuri mo teddude.
12 Gila Yaayaa mo lootogal batisima fuɗɗi waajaade, Laamu Laamɗo ana ruggoree semmbe,
ruggotooɓe ɓee ana ndaara teetude mo.
13 Annabaaɓe ɓee fuu kaŋum e Tawreeta Muusaa cappike Laamu oo faa e jamaanu Yaayaa.
14 So oɗon njaɓa haala maɓɓe, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol mum sappaa oo.
15 Jom nowru fuu yo nanu.
16 Koɗum mbaaw-mi nanndinde e yimɓe oo jamaanu? Eɓe nanndi e sukaaɓe jooɗiiɓe e
luumooji, ɓee ɗoo ana mbiya ɓee too:
17 «Min piyanii on cereeli,
on mbamaali,
min mboyanii on woondu yurminiindu,
on ɗusaali.»
18 Sabi Yaayaa warii, o kooroowo, o yarataa doro, wiyaama o laddaaɗo.

---

† **10:38** Koro𞤤*amde leggal bardugal* woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

* **11:10** Malakiya 3.1

19 Ɓii Neɗɗo oo duu warii ana ɲaama, ana yara, yimɓe mbii ɗum: «Ɲaamde e yarde tan woni e
hakkille mum, o giɗo duwaaɲe'en e luuttooɓe hono mum'en!» Kaa hakkilantaaku Laamɗo
ana ɓanngina goonga muuɗum ley golleeji muuɗum.

No Iisaa feliri geelle caliiɗe tuubude

20 Caggal ɗum, Iisaa fuɗɗi felde geelle ɗe o ɓuri waɗude e mum kaayɗe ɗee, sabi hoɗuɓe e
ɗeen geelle ɓee tuubaali. O wii:
21 —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayɗe
gaɗanooɗe e ley mooɗon ɗee ngaɗanooma Tirus e Sidon, nden, hoɗuɓe ton ɓee tuubanno
law, tawete ɓe ɓoornike licce caakuuji, ɓe njooɗike e ndoondi faa ɓe kollita tuubugol maɓɓe.
22 Saabe ɗum, miɗo wiya on: ɲannde darngal, jukkungo mon ɓuran ngo Tirus e Sidon
ngoo naawde.
23 Aan duu Kafarnahum, aɗa miila a toownete faa dow kammu naa? A leyɗinte faa
keedaa ley maayɓe. Sabi so kaayɗe gaɗanooɗe e maa ɗee ngaɗanooma Sodooma, nden,
ndiin ngeenndi heddotono faa jooni.
24 Saabe ɗum, miɗo wiya on: ɲannde darngal, jukkungo mon ɓuran ngo Sodooma ngoo
naawde.

No Iisaa fowtinirta yimɓe

25 Oon wakkati fuu, Iisaa wii:
—Baabiraaɗo jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suuɗii ɗee kulle hakkilanteeɓe,
kaɲum e anndu ɓe, ɓannginan-ɗaa ɗum cukaloy.
26 Jaati Baabiraaɗo, hono non worri sabi ɗum wel maa.
27 Baabiraaɗo am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa
Baabiraaɗo oo, fay gooto anndaa Baabiraaɗo oo so wanaa Bajjo oo, kaɲum e mo Bajjo oo
muuyi ɓannginande ɗum fuu.
28 Onon yimɓe tampuɓe roondaade donnge tedduɗe, on fuu ngaree e am, mi fowtinan
on.
29 Ɗalee mi fawa tekkere am e dow mon, accon mi janngina on, sabi miɗo sawrii, miɗo
leyɗinkinii, on tawan hen fowtere yonkiiji mooɗon.
30 Sabi tekkere am ana yaafi roondaade, donngal am ana huyfi.

12

Haala ɲalaande fowteteende

1 Oon wakkati, Iisaa e taalibaaɓe mum ana ceeka gese ley ɲalaande fowteteende.
Taalibaaɓe makko njolbi, ana kelta butaali ana yakka.
2 Nde Farisa'en ɓee njii ɗum ndee, ndarii ana mbiya mo:
—Yeew, taalibaaɓe maa ɓee ana ngolla ko dagaaki gollude ɲalaande fowteteende!
3 O jaabii ɓe, o wii:
—Tama on njanngaali ko Daawuuda waɗi nde yolbunoo, kaɲum e yimɓe mum?
4 O naati e ley hukkum ceniiɗo oo, kanko e yimɓe makko, ɓe ɲaami buuru cakkaaɗo oo.
Haya, ɓe nduŋanaaka ɲaamde mo, yottinooɓe sadaka tan njey ɲaamde mo.
5 Naa duu, on njanngaali e ley Tawreeta Muusaa, nde wonnoo yottinooɓe sadaka ɓee ana
ngolla ley Suudu Dewal Mawndu nduu fay ɲalaande fowteteende? Kamɓe nee, eɓe comna
ɲalaande fowteteende ndee, kaa ɗum felataa ɓe.
6 Miɗo wiya on: ko ɓuri Suudu Dewal Mawndu ana ɗoo.
7 Sinndo oɗon anndunoo ko kaa haala Laamɗo firritata: «Yurmeende woni ko njiɗu-mi,
wanaa sadaka duppeteeɗo», on carataano ɓee laaɓuɓe.
8 Sabi Ɓii Neɗɗo oo jey ɲalaande fowteteende ndee.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo mum waati

9 Iisaa iwi ɗon naatoyi suudu maɓɓe waajordu.
10 Gorko mo junngo mum waati ana wonnoo ɗon. Wonnooɓe ɗon ɓee tuufani Iisaa yalla
ana keɓa no kappira ɗum. Saabe ɗum, ɓe lamndii mo ɗum ɗoo:
—Sariya meeɗen oo hokkii en sellinde neɗɗo ɲalaande fowteteende naa?
11 O jaabii ɓe, o wii:
—So won e mon jogiiɗo mbaalu, so oon mbaalu saamii e luggere ɲalaande fowteteende,
wanaa joomum yaltinoyan mo naa?
12 Oɗon anndi neɗɗo ana ɓuri mbaalu ɗo woɗɗi! Ndennoo, ana dagoo waɗande neɗɗo ko
moyyi ɲalaande fowteteende.
13 Caggal ɗum, o wii gorko oo:
—Fooccu junngo maa!
Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii.

14 Farisa'en ɓee njalti, njoodoyii faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamdo suɓorii kaadime mum Iisaa

15 Nde Iisaa nani dum ndee, iwi e oon nokku, yimɓe heewɓe njokki e makko. O sellini ɲawɓe ɓee fuu,
16 o daalii ɓeen pati kumpita fay gooto kabaaru makko.
17 Ɗum wadirii non yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabi Esaaya kaa ana tabita nde oon wii:
18 «Annii kaadime am mo cuɓii-mi.
Kanko korsin-mi,
kanko welni ɓernde am.
Mi jippinan e makko Ruuhu am,
o ooynanto leɲi dii laawol fooccitaare.
19 O falondirtaake, o dukataa,
daande makko nanataake e mbeddaaji.
20 O helataa kudol ooɲiingol,
o ɲifataa moottila mo pooyel mum famdi
faa ɲannde o hokki fooccitaare jaalogal.
21 Leɲi dii fuu pawan jikke mum'en e makko.»*

No Iisaa fenniri ko happaa koo

22 Nden, Iisaa waddanaa gorko bumdo muumo, sabi oon yo laddaado. O sellini dum faa watti haalde e yiide.
23 Haaynii yimɓe ɓee fuu, ndarii ana mbiya:
—Ɗum nee, taanii Daawuuda oo woni doo naa?
24 Kaa nde Farisa'en ɓee nani dum ndee, mbii:
—E baawde «Beelsebul» hooreejo seydaani'en o ribbirta seydaani'en ɓee.
25 Nde wonnoo Iisaa anndii miilooji maɓɓe, o wii ɓe:
—Laamu fuu pecciido ana haɓa e hoore mum, bonan. Ngeenndi naa galle fuu pecciido ana haɓa e hoore mum, heddataako.
26 So Ibiliisa ribbii seydaani'en mum, feccii hoore mum. Ndennoo, hono laamu mum heddortoo?
27 So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en, yimɓe mon ɓee nee, homo ndibbirta ɓe? Yimɓe mon ɓee jaati kollata on ngalaa e goonga!
28 Kaa so Ruuhu Laamdo ndibbiran-mi seydaani'en, dum ana holla Laamu Laamdo warii e mon.
29 Iisaa ɓeydi hen, wii:
—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe teeta jawdi mum tawee haɓɓaali joomum tafon. Kaa so haɓɓii joomum faa teeŋii, ana waawi naɓude ko woni e galle mum fuu.
30 Mo waldaa e am fuu yo gaɲo am. Mo mooɓtidataa e am fuu yo caakoowo.
31 Saabe dum, mido wiya on: yimɓe ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu, kaɲum e bonkaaji fuu. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake.
32 Nedido fuu kaaldo ko boni e Ɓii Nedido, ana waawi yaafeede, kaa nedido fuu kaaldo ko boni e Ruuhu Ceniido, yaafataake jooni, yaafataake wakkati garoyoowo.

No lekki annditirtee ɓiddde mum

33 —So lekki ana moyyi, ɓiddde mum moyyan, so lekki moyyaa, ɓiddde mum moyyataa, sabi lekki ɓiddde mum annditirtee.
34 Ɓiɓɓe bolle bonde! Hono hen mbaawirton haalde ko moyyi tawee on bonɓe? Sabi ko woni e ɓernde, dum yaltata e hunduko.
35 Nedido moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley ɓernde mum. Nedido bondo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley ɓernde mum.
36 Mido wiya on: ɲannde darngal yimɓe kaaltan haalaaji laaliidi di kaalnoo fuu.
37 Sabi nedido haalaaji mum sarirtee pooccitiido naa jukketeedo.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

38 Caggal dum, yoga e dunkee'en Sariya, kaɲum e Farisa'en mbii Iisaa:
—Moobbo, miden njidi kollaa min taagumansa Laamdo nel maa.
39 O jaabii ɓe, o wii:
—Jamaanu jooni bondo coɓudo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo.

---

* **12:21** Esaaya 42.1-4

40 Sabi, no Yuunusa waɗiri balɗe tati jemma e ɲalooma ley reedu liingu mawɗo oo nii,
hono non Ɓii Neɗɗo waɗirta balɗe tati jemma e ɲalooma ley yanaande.
41 Ɲannde darngal, worɓe Niniwe immodoto e yimɓe jamaanu jooni ɓee, liɓa ɗum'en. Sabi
worɓe Niniwe tuubii nde nannoo waaju Yuunusa oo ndee. Haya, ɓurɗo Yuunusa ana ɗoo!
42 Ɲannde darngal, kaananke debbo leydi ɓaleeri oo immodoto e yimɓe jamaanu jooni
ɓee, liɓa ɗum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji Suleymaana
kebbinaaɗi hakkilantaaku ɗii. Haya, ɓurɗo Suleymaana ana ɗoo!

Haala wirfitagol seyɗaani

43 —So seyɗaani yaltii e neɗɗo, seyɗaani oo yiiloyto e nokkuuje joorɗe tewta ɗo ɲoottinoo,
kaa ɲoottere fuu o heɓataa.
44 Nden kaa, o wiya: «Miɗo nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.» So o wirfitike,
o tawan galle oo yo ɓolo, ana wuuwaa, ana moyyinaa faa woodi.
45 Nden, o wirfitoo, o waddoya seyɗaani'en njeɗɗon woɓɓe ɓurɓe mo bonde. Ɓe naata e
galle oo, ɓe koɗa e mum. Nii battane oo neɗɗo ɓurdata arannde mum bonde. Nii yimɓe
ndee fedde bonnde duu laatoytoo.

Inna Iisaa e miɲiraaɓe Iisaa

46 Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oo ndee, inna makko e miɲiraaɓe makko worɓe njottii.
Ɓe ndarii sella, eɓe njiɗi yiide mo.
47 Won biiɗo mo:
—Inna maa e miɲiraaɓe maa ana ndarii sella ana njiɗi yiide ma.
48 O jaabii oon neɗɗo, o wii ɗum:
—Homo woni innam? Hoɓe ngoni miɲiraaɓe am?
49 O sappii taalibaaɓe makko ɓee, o wii:
—Innam e miɲiraaɓe am annii.
50 Sabi miɲam naa innam yo neɗɗo gaɗoowo sago Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo.

13

Banndol haala aawoowo

1 Ley oon ɲalooma, Iisaa yalti cuuɗi, jooɗoyii daande weendu.
2 Jamaa keewɗo ana filii mo faa o naatoyi laana, o jooɗii ley makka. Yimɓe ɓee ndarii e
daande ndiyam ɗam.
3 O haalaniri ɓe kulle keewɗe e banndi. Omo wiya:
—Aawoowo yalti aawoyde.
4 E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, pooli ngari cuɓi ɗum.
5 Yoga mayri saami e korokaaye ɗo leydi heewaano, fuɗi ɗon e ɗon sabi aawdi ndii iraaka
gasa.
6 Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa ɗaɗi.
7 Yoga mayri saami ɗo kebbe puɗata. Ndi fuɗidi e majje, ɗe cuumi ndi.
8 Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fuɗi, rimi: yoga sowii cowe teemedere, yoga capanɗe
jeegom, yoga capantati.
9 Jom nowru fuu yo nanu!

Ko saabii so Iisaa ana haaldira e yimɓe banndi

10 Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ɓattii Iisaa lamndii mo, mbii:
—Koɗum waɗi so aɗa haaldira e maɓɓe banndi?
11 O jaabii ɓe, o wii:
—Onon, on ndokkaama faamude goonga tedduɗo haala Laamu Laamɗo oo, kaa kamɓe,
ɓe ndokkaaka ɗum.
12 Sabi jogiiɗo fuu, ɓeydante faa heewa. Kaa mo walaa oo, fay seeɗa mo jogii oo teetete.
13 Ɗum saabii so miɗo haaldira e maɓɓe banndi:
«Tawee ɓe yeewooɓe, ɓe njiyataa,
Tawee ɓe hettintooɓe, ɓe nanataa, ɓe paamataa.»
14 Nii ko Laamɗo waɗunoo e hunduko annabi Esaaya koo tabitiri e maɓɓe:
«On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.
On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.
15 Sabi yimɓe ngol leɲol laatike tiiɗuɓe ko'e:
Ɓe cukkii noppi maɓɓe,
ɓe muɓɓii gite maɓɓe,
so wanaa ɗum
gite maɓɓe njiyan,
noppi maɓɓe nanan,

hakkillaaji maɓɓe paaman,
ɓe tuuban, mi sellina ɓe.»*
16 Kaa onon, on mbelii hoore: gite moodon ana njiya, noppi moodon duu ana nana!
17 Mido haalana on goonga: annabaaɓe heewɓe e fooccitiiɓe heewɓe muuyiino yiide ko
njiyaton koo, ɓe njiyaali. Ɓe muuyiino nande ko nanaton koo, ɓe nanaali.

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo

18 —Ndennoo, kettinee maanaa banndol aawoowo ngol.
19 Nedɗo fuu nando haala Laamu Laamdo tawee faamaali dum, bondo oo waran, doofa
ko aawaa e ɓernde mum koo. Kabaaru oo nedɗo ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami
doo.
20 Kabaaru aawdi saamundi e korokaaye ndii, ana nanndi e nedɗo nanoowo konngol
ngol so jaɓɓoroo ngol seyo don e don.
21 Kaa ngol walaa dadi e makko, o nanngan ngol wakkati gooto tan. So dum ɓillike naa so
o torrike saabe konngol ngol, o yankiran don e don.
22 Kabaaru aawdi saamundi e kebbe ndii, ana nanndi e nedɗo nanoowo konngol ngol, so
sugullaaji aduna e koomti jawdi cuuma ngol, ngol laatoo dimarol.
23 Kaa kabaaru aawdi saamundi e leydi mbelndi ndii, ɓeen ngoni nanooɓe konngol ngol
so paama ngol. Oon wakkati, ɓe ndiman ɓiɓɓe: yoga teemedere, yoga capande jeegom, yoga
capantati.

Banndol haala hudo bonko ley ngesa alkama

24 Iisaa haalani ɓe banndol gonngol, wii:
—Hono nii Laamu Laamdo oo wa'i: gorko aawi e ngesa mum aawdi lobbiri.
25 Nde yimɓe fuu daaninoo, gaɲo oon gorko wari, aawi hudo bonko e ley gulle dee, witti.
26 Nde aawdi ndii fudi faa rimi, nden hudo bonko koo duu ɓanngi.
27 Maccuɓe ɓee njehi mbiyoyi jom ngesa oo: «Kalfaado, wanaa aawdi lobbiri aawu-daa e
ngesa maa ngaa naa? Hoto koo hudo bonko iwi?»
28 O jaabii ɓe, o wii: «Gaɲo wadi nii.» Caggal dum, maccuɓe ɓee lamndii mo, mbii: «Min
njaha min doofoya hudo bonko koo?»
29 O jaabii ɓe, o wii: «Wanaa non, sabi so odon doofa hudo bonko koo, so on ndeentaaki on
doofidan hen alkama oo.
30 Accidee di faa kettal. Nden, mi wiyan hettooɓe ɓee doofa hudo bonko koo tafon, ɓe
ngada dum kafe faa duppee. So ɓe ngadi dum fuu, ɓe ketta alkama oo, nden ɓe mooɓta dum
ley beembal am.»

Banndol haala ngeeyu buyaage

31 Iisaa haalani ɓe banndol gonngol, wii:
—Laamu Laamdo oo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo nedɗo ɓami, so aawi e ngesa mum.
32 Kanko ɓuri geeyi fuu famdude, kaa so mo fudii, o laatoto lekki mawki sanne faa pooli
ngara ɲiɓa cuudi mum'en e caɓe makki.

Banndol haala yuufinirdi

33 O haalani ɓe banndol gonngol, o wii:
—Laamu Laamdo oo ana wa'i hono no yuufinirdi seeda ndi debbo jiiɓi e saawal tati conndi
alkama faa ndi fuu ndi yuufi.
34 Ɗum fuu, Iisaa haalaniri yimɓe ɓee e banndi. O haaldataa e maɓɓe so wanaa e banndi,
35 yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:
«Mi haalaniran ɓe banndi,
mi haalanan ɓe kulle cuudaade gila nde aduna tagaa.»†

No Iisaa fiirtiri banndol hudo bonko

36 Caggal dum, Iisaa yoppiti yimɓe ɓee, naati ley suudu. Taalibaaɓe makko ɓee ɓattii mo,
mbii mo:
—Firritan min banndol hudo bonko ngol.
37 O jaabii ɓe, o wii:
—Aawdo aawdi lobbiri ndii oo, oon woni Ɓii Nedɗo oo,
38 ngesa ngaa woni aduna oo. Ɓiɓɓe Laamu Laamdo ɓee ngoni aawdi lobbiri ndii, ɓiɓɓe
bondo oo ngoni hudo bonko koo.
39 Gaɲo aawdo hudo bonko oo yo Ibiliisa, kettal ngal yo timmoode aduna, hettooɓe ɓee yo
malaa'ika'en.
40 Hono no hudo bonko ittirtee wedee e yiite nii, non timmoode aduna laatortoo.

---

* **13:15** Esaaya 6.9-10 † **13:35** Jabuura 73.2

41 Ɓii Nedɗo oo nelan malaa'ika'en mum, itta e laamu mum oo waɗooɓe woɓɓe e luuttal,
kaɲum e waɗooɓe ko boni fuu,
42 mbedoo ɗum'en e yiite jahannama, ton ɓe ngullata, ɓe ŋeryondira ɲiiye.
43 Kaa e oon wakkati, fooccitiiɓe ɓee njalbiran no naange nii e ley Laamu Baabiraaɗo
mum'en. Jom nowru fuu, yo nanu!

Banndol haala jawdi cuuɗiindi

44 —Laamu Laamɗo oo ana wa'i hono no jawdi cuuɗiindi e ley ngesa, gorko goɗɗo hoocci
ndiin jawdi, suudi ndi kasen. E ley seyo makko ngoo, o soottoyi ko o joginoo fuu, o soodi
ngesa ngaa.
45 Laamu Laamɗo oo ana wa'i kasen hono no julaajo tewtoowo ɲaaye dime nii.
46 So joomum yii ɲaayre rimre heewnde coggu, soottan ko jogii fuu sooda ɲaayre ndee.

Banndol haala liɗɗi

47 —Laamu Laamɗo oo ana wa'i kasen hono no bubbol bedaangol e geeci, so nanngi sii
liɗɗi fuu nii.
48 Faa ngol heewi, summbooɓe ɓee poodi ngol faa e daŋŋeere, ana cuɓa liɗɗi ɗii. Ɓe ngaɗi
liɗɗi lobbi ɗii e ley cagiije, ɓe mbedii ɗi nafataa fay huunde ɗii.
49 Hono non timmooɗe aduna laatortoo. Malaa'ika'en ngaran ceennda bonɓe e moyyuɓe,
50 mbedoo bonɓe ɓee e ley yiite jahannama, ton ɓeen ngullata ɓe ŋeryondira ɲiiye.

Banndol haala kulle kese e kiiɗɗe

51 Iisaa lamndii ɓe, o wii:
—On paamii ɗum fuu naa?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Min paamii.
52 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Janninoowo Sariya fuu laatiiɗo taalibbo Laamu Laamɗo, ana wa'i hono no jom galle
jaltinoowo e ley ndesaari mum kulle kese e kulle ɓooyɗe nii.

No Nasaraatunkooɓe calorii jaɓande Iisaa

53 Nde Iisaa tilinoo e ɗiin banndi ndee, o iwi ton,
54 o hooti ngeenndi ɗo o mawni ɗoo, omo waajoo e suudu maɓɓe waajordu. Haaynii
yimɓe hettintooɓe ɓee sanne, ndarii ana mbiya:
—Hoto fuu o heɓi ngal anndal? Hono hen o heɓiri baawɗe waɗude ɗii kaayeefiiji?
55 Tama o wanaa ɓii cehoowo leɗɗe oo? Tama wanaa Mariyama woni inniiko? Tama o
wanaa mawnii Yaakuuba e Yuusufu e Simon, kaɲum e Yahuuda?
56 Tama wanaa enen e banndiraaɓe makko rewɓe koddi? Ndennoo, hoto o heɓi ɗum fuu?
57 Ɗum saabanii ɓe tippitaade mo. Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Annabaajo ana teddinaa e nokkuuje ɗee fuu, so wanaa ley ngeenndi mum'en, kaɲum
e ley galle mum'en.
58 Iisaa waɗaali ɗon kaayɗe keewɗe saabe waasude maɓɓe goondinde mo.

14

No Yaayaa maayiri

1 E oon wakkati, Hirudus hooreejo leydi Galili oo nani haala Iisaa ana haalee.
2 O wii gollooɓe makko:
—Ɗum Yaayaa mo lootogal batisima! O wuurtii. Ɗum saabii so omo jogii baawɗe waɗude
kaayɗe.
3 Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngee, haɓɓee, uddee ley kasu, kammari Hirudiya
jom suudu mawniiko biyeteeɗo Filipa.
4 Sabi Yaayaa ana wiyannoo Hirudus:
—Dagantaako ma teetaa Hirudiya, sabi o gen mawna.
5 Hirudus yidi warde mo kaa suusaano yimɓe ɓee, sabi ɓe fuu eɓe njogorinoo Yaayaa yo
annabaajo.
6 Ɗum nee, ɲannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus, ɓii Hirudiya debbo darii ana woma
yeeso nootiiɓe mo ɓee. Hirudus weltii sanne,
7 faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o ɲaagii.
8 Suka debbo oo jokki haala inna mum, wii Hirudus:
—Waddanam ɗoo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!
9 Hirudus yoomi, kaa nde wonnoo hunike yeeso nootiiɓe ɗum ɓee, yamiri oon waddanee
nde.
10 Oon wakkati fuu, o yamiri hoore Yaayaa tayoyee ley kasu too.
11 Hoore ndee tayaa tummbaa e la'al, hokkaa suka debbo oo. Oon hokkoyi nde inna mum.

12 Taalibaaɓe Yaayaa ɓee ngari ɓamti tew oo, iroyi. Caggal ɗum, ɓe njehi ɓe kaalanoyi
Iisaa ko waɗi koo.

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji joy neɗɗo

13 Nde nanirde ndee warnoo e Iisaa ndee, Iisaa iwi ton naati laana, fa'i nokku teelɗo,
kaɲum tan. Yimɓe ɓee kumpitii ɗum, njalti e geelle ɗee, cawndii daande weendu nduu,
njokki e makko.
14 Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewɗo, o yurminaa ɓe sanne, heddii omo
sellina ɲawɓe maɓɓe.
15 Nde hiiri ndee, taalibaaɓe ɓee ɓattitii Iisaa, mbii ɗum:
—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. Yoppitin jamaa oo, yalla ana coodoya ko
ɲaama to geelle too.
16 O jaabii ɓe, o wii:
—Fotaa ko ɓe njaha. Onon e ko'e mooɗon, ndokkee ɓe ko ɓe ɲaama!
17 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—En ngalaa ɗoo so wanaa buuruuje joy e liɗɗi ɗiɗi.
18 O wii ɓe:
—Ngaddanee kam ɗum gaa.
19 O yamiri yimɓe ɓee njooɗoo e huɗo, o ɓami buuruuje joy ɗee e liɗɗi ɗiɗi ɗii, o tiggitii
kammu, o yetti Laamɗo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaaɓe ɓee ndokka jamaa oo.
20 Ɓe fuu ɓe ɲaami faa ɓe keddi. Taalibaaɓe ɓee ndeentini taye keddiiɗe ɗee, ɗe kebbini
cagiije sappo e ɗiɗi.
21 Ɲaamnooɓe ɓee ana mbaara e ujunaaji joy gorko ko waldaa e rewɓe e sukaaɓe.

No Iisaa yaariri koyɗe dow ndiyam

22 Ɗon e ɗon, o naanni taalibaaɓe ɓee e laana kaa yalla ana adoo mo lummbude weendu
nduu, tawi kanko omo wondi e yoppitinde jamaa oo.
23 Caggal o yoppitii ɓe, o ŋabboyi dow waamnde haayre faa o waɗa duwaawu kanko tan.
Naange yanii, tawi kanko tan woni ton.
24 Laana kaa yehi faa woɗɗii daŋŋeere ndee, tawi bempeeje ana piya ka, sabi ka
jaɓɓotooka henndu.
25 Nde ɓadinoo weetude ndee, o wari e taalibaaɓe ɓee, omo yaara koyɗe dow ndiyam
ɗam.
26 Kaa nde ɓe njii mo omo yaha e dow ndiyam ɗam ndee, kulol manngol nanngi ɓe, ɓe
mbii:
—Ɗum yo seyɗaani!
Ɓe ndarii eɓe conkina no ɓe poti hulde.
27 Ɗon e ɗon Iisaa wii ɓe:
—Mbaaltinee hakkillaaji mooɗon! Ɗum miin, pati kulee!
28 Piyeer jaabii mo, wii:
—Moobbo, so ɗum aan jaati woni ɗoo, yamir mi yaha dow ndiyam ɗam mi wara to maa.
29 O jaabii mo, o wii:
—War!
Piyeer yalti laana kaa, hedde ana yaha dow ndiyam ɗam, fewti Iisaa.
30 Kaa nde mo yiinoo henndu nduu sattii ndee, o huli, o fuɗɗi yorkitaade, o wulli, o wii:
—Moobbo, nootam!
31 Ɗon e ɗon, Iisaa foocci junngo mum, nanngi mo, wii:
—Nii pamɗir-ɗaa hoolaare? Ko saabii so cikkiti-ɗaa?
32 Ɓe ɗiɗon fuu, ɓe naati laana kaa tan, henndu nduu darii.
33 Taalibaaɓe wonnooɓe ley laana kaa ɓee cujidani mo, mbii:
—A Ɓii Laamɗo jaati!

No Iisaa selliniri ɲawɓe ley leydi Genesaret

34 Ɓe lummbi weendu nduu, ɓe panndi leydi Genesaret.
35 Worɓe oon nokku annditi mo, kaalani leydi ndii fuu garol makko, o waddanaa ɲawɓe
ɓee fuu.
36 Ɓe ɲaagii mo mo acca ɲawɓe ɓee mema fay so kommbol saaya makko tan. Haya duu,
memɗo ngol fuu sellii.

15

Haala neesu njaatiraaɓe

1 Farisa'en e dunkee'en Sariya iwi Urusaliima, ngari e Iisaa lamndii ɗum, mbii:

2 —Koɗum waɗi so taalibaaɓe maa ɓee ana koyna neesuuji njaatiraaɓe meeɗen ɗii? Sabi
ɓe lootataa juuɗe fade maɓɓe ɲaamde.*
3 O jaabii ɓe, o wii:
—Onon nee, koɗum waɗi so oɗon luutta yamiroore Laamɗo ndee faa njokkon neesu
mooɗon?
4 Sabi Laamɗo wii: «Teddin inna maa e baam maa.»† O wii kasen: «Kuɗuɗo baam mum
naa inna mum, wareede laato jukkungo mum.»‡
5 Kaa onon, oɗon mbiya so neɗɗo wii baam mum naa inna mum: «Ko kaannoo-mi
wallirde ma koo yo ngeɗu Laamɗo»,
6 ɗum ana heya neɗɗo, fotaa ko teddina saaraa mum kasen. Hono non tosirton konngol
Laamɗo, faa njokkon neesu mooɗon!
7 Naafigi'en! Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e mooɗon so wii:
8 «Laamɗo wii:
Ngol leɲol e haala tan teddinirta kam,
kaa e ley ɓerɗe maɓɓe eɓe ngoɗɗi kam.
9 Meere ɓe ndewata kam,
sabi ko ɓe tuugii e ley janngingol maɓɓe koo yo jamirooje yimɓe tan.»§

Haala ko soɓinta neɗɗo

10 Oon wakkati, Iisaa noddi jamaa oo, wii ɗum:
—Kettinee, paamee:
11 wanaa ko naatata e hunduko neɗɗo soɓinta ɗum. Ko yaltata e hunduko soɓinta neɗɗo.
12 E oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ɓattitii mo, mbii mo:
—Tama a anndii Farisa'en ɓee mettaama e haalaaji maa ɗii?
13 O jaabii, o wii:
—Funngo fuu ngo Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo aawaali, ɗoofete.
14 Accee ɓe, ɓe wumɓe ɗowooɓe wumɓe! So bumɗo ɗowii bumɗo, ɓe ɗiɗon fuu ɓe caaman
ley ngaykaare.
15 Piyeer jaabii, wii mo:
—Firritan min kaa haala.
16 Iisaa wii:
—Onon duu, faa jooni eɗum finkinii on naa?
17 On paamaali ko naati e hunduko fuu yahan ley reedu, kasen duu ɗum yehete ladde?
18 Kaa ko yaltata e hunduko koo e ɓernde iwata, ɗum jaati soɓinta neɗɗo.
19 Sabi e ɓernde neɗɗo miilooji bondi iwata so ndunya ɗum e ɲaako'aaku e jeenu e
faasigaaku e nguyka e kappi, kaɲum e mbonka.
20 Ɗum woni ko soɓinta neɗɗo. Kaa ɲaamde tawee lootaali juuɗe mum no ɓe mbii nii
soɓintaa neɗɗo.

No debbo Kanaananke goonɗiniri Iisaa

21 Caggal ɗum, Iisaa iwi ɗon fa'i seraaji Tirus e Sidon.
22 Debbo jeyaaɗo Kanaana koɗuɗo e ndiin leydi wari e makko, wulli, wii:
—Moobbo, taanii Daawuuda, yurmam! Ɓiyam debbo ladde ana e mum, ana torra ɗum
sanne!
23 Kaa o jaabaaki ɗum fay huunde. Taalibaaɓe makko ɓee ndaardoyi mo, mbii mo:
—Ribbu mo dee! Omo nii jokki e meeɗen tan omo wulla.
24 Iisaa jaabii, wii:
—E baali suudu Israa'iila majjuɗi ɗii tan nelaa-mi.
25 Nii debbo oo saami yeeso makko, sujidi, wii:
—Moobbo, wallam!
26 O jaabii, o wii:
—Ɓamde ɲaamdu sukaaɓe so tippoo dawaaɗi moyyaa.
27 Debbo oo wii:
—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaaɗi ana ɲaama ɲaamdu joomum'en iwooru e la'al so
saama nduu.
28 Nden, Iisaa jaabii mo, wii:
—Debbo, hee goonɗinal maa ana mawni! Yo a waɗane no njiɗir-ɗaa nii.
E oon wakkati jaati, ɓiyiiko debbo oo selli.

No Iisaa selliniri ɲawɓe heewɓe

---

* **15:2** Ngol ***lootugol juuɗe*** haɓɓaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina waɗiraa. † **15:4** Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 ‡ **15:4** Pergu 21.17; Lewinkooɓe 20.9 § **15:9** Esaaya 29.13

29 Iisaa iwi ɗon, takkii daande weendu Galili, ŋabbi waamnde haayre, jooɗii ton.
30 Yimɓe heewɓe ngari to makko, ngaddi layooɓe e wumɓe e ɓe terɗe mum'en mbaati e
muumɗuɓe, kaɲum e ɲawɓe woɓɓe heewɓe. Ɓe ɓattini ɓeen yeeso makko, o sellini ɓe.
31 Haaynii yimɓe ɓee sanne nde njiinoo muumɗunooɓe ana kaala, ɓe terɗe mum'en
mbaati cellii, layannooɓe ana njaha faa gasa, wumnooɓe ana njiya. Hedde eɓe njetta
Laamɗo Israa'iila oo.

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji nay neɗɗo

32 Iisaa noddi taalibaaɓe mum ɓee, wii ɓee:
—Ɓee yimɓe ana njurminii kam, sabi hannde woni balɗe tati ko ɓe ngondi e am, haya duu
ɓe ngalaa ko ɓe ɲaama. Mi waawaa yoppitinde ɓe tawee ɓe ɲaamaali, pati ɓe caama yolbere
e laawol so eɓe koota.
33 Taalibaaɓe makko ɓee mbii mo:
—Hoto fuu keɓaten ko ɲamminen oo jamaa e ley ndee ladde jeereende?
34 O lamndii ɓe, o wii:
—Hono foti buuruuje njogi-ɗon?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Jeɗɗi, kaɲum e liikoy seeɗa min njogii.
35 Caggal ɗum, o yamiri jamaa oo jooɗoo e leydi.
36 O ɓami buuruuje jeɗɗi ɗee kaɲum e liikoy koy, o yetti Laamɗo, o tayi ɗe, o hokki
taalibaaɓe ɓee ndokka ɗum jamaa oo.
37 Ɓe fuu ɓe ɲaami faa ɓe keddi. Taalibaaɓe ɓee ndeentini kedde ɗee, ɗe kebbini cagiije
jeɗɗi.
38 Ɲaamnooɓe ɓee yo ujunaaji nay gorko, ko waldaa e rewɓe e sukaaɓe.
39 Caggal Iisaa yoppitii yimɓe ɓee, naati laana, fa'i leydi Magadan.

16

No Farisa'en ɲaagorii kollee haaynde

1 Farisa'en e Saduki'en ngari ittude koro Iisaa, ɓe ndaardi mo o holla ɓe taagumansa
kaayniiɗo iwoowo dow kammu.
2 O jaaborii ɓe nii:
—So on njii kammu ana wojji kiikiiɗe, on mbiyan welan.
3 Beetee law, so on njii kammu ana wojji ana niɓɓi, on mbiyan toɓan. Oɗon mbaawi
seenndude mbaadi kammu, kaa on mbaawaa seenndude taagumansaaji wakkatiiji ɗii!
4 Jamaanu jooni bonɗo coɓuɗo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu
o hollataake, so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo.
Caggal ɗum, o yoppi ɓe ɗon, o witti.

Haala yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en

5 Nde taalibaaɓe ɓee lummbata weendu nduu ndee, njeggiti yooɓaade ɲaamdu.
6 Iisaa wii ɓe:
—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.
7 Taalibaaɓe ɓee ndarii ana mbiyondira:
—Ko en njooɓaaki buuru koo o wiiri non.
8 Iisaa anndi ko ɓe kaalata koo, wii ɓe:
—Ko wadi so oɗon kaalda hakkunde mooɗon on njooɓaaki buuru mbiiru-mi non? Onon
famɗuɓe hoolaare!
9 Tama faa jooni on paamaali? Tama on miccitaaki buuruuje joy ɗe njeɗu-mi e ujunaaji
njoyon gorko ɗee, e cagiije ɗe kebbin-ɗon kedde ɗee?
10 Tama on miccitaaki kasen buuruuje jeɗɗi ɗe njeɗu-mi e ujunaaji nay neɗɗo ɗee, e
cagiije ɗe kebbin-ɗon kedde ɗee?
11 Hono waɗi on paamaali wanaa haala buuru kaalanan-mi on? Ndeentee e yuufinirdi
Farisa'en e Saduki'en ndii.
12 Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee paami o wiyaali ɓe ndeentoo e ko yuufinta buuru koo, ko
o wii dee, ɓe ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njannginta koo.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

13 Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipa. O lamndii taalibaaɓe makko ɓee, o wii:
—Homo yimɓe mbiyata Ɓii Neɗɗo oo woni?
14 Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Won wiyooɓe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyooɓe a annabi Iliyaasa, won
wiyooɓe kasen a annabi Yeremiya naa gooto e annabaaɓe ɓee.
15 O wii ɓe:

—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?
16 Simon Piyeer jaabii mo, wii:
—Aan woni Almasiihu, Ɓii Laamɗo guurɗo oo.
17 Nden Iisaa wii mo:
—A welii hoore, aan Simon ɓii Yuunusa. Sabi wanaa ɓii-aadama anndin maa ɗum, Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo anndin maa ɗum.
18 Miin duu, miɗo wiye Piyeer (ɗum woni haayre), e dow nden haayre mahan-mi deental am goonɗinɓe ngal. Maayde e heewde semmbe fuu walaa ko waawi e mayre.
19 Mi hokkete cokitirɗe Laamu Laamɗo: huunde fuu ko kaɗu-ɗaa e leydi, haɗete dow kammu. Ko njaɓu-ɗaa e leydi, jaɓete dow kammu.
20 Nden, Iisaa daalii taalibaaɓe mum ɓee pati kaalana fay gooto kaɲum woni Almasiihu oo.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

21 Gila e oon wakkati, Iisaa fuɗɗi anndinde taalibaaɓe mum ɓee ana tilsi mo yaha Urusaliima, ton mawɓe leɲol e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya torran mo sanne, mo waree, kaa mo wuurtan ɲannde tataɓere.
22 E ley ɗum, Piyeer sawndintini mo hedde ana ɲiŋa mo, wii mo:
—Yo Laamɗo dannde Moobbo! Ɗum heɓataa ma!
23 Iisaa yeeccitii, wii Piyeer:
—Woɗɗam aan Ibiliisa! A fergitere e laawol am, sabi miiloo maa ngoo iwrataa to Laamɗo, to yimɓe ngo iwrata!

No Iisaa jokkirtee

24 Caggal ɗum, o wii taalibaaɓe makko ɓe:
—Muuyɗo jokkude kam fuu, ŋootta yurmaade hoore mum, ɓama leggal mum bardugal* jokka e am.
25 Sabi muuyɗo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirɗo ki sabaabu am, hisinan ki.
26 Koɗum heɓude aduna oo fuu nafata neɗɗo, so waasii yonki mum? Won ko neɗɗo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa?
27 Sabi Ɓii Neɗɗo oo wardan e malaa'ika'en mum e ley teddeengal Baabiraaɗo mum. Oon wakkati, o barjoto gooto fuu ko waarata e golle mum.
28 Miɗo haalana on goonga: yoga e wonɓe ɗoo ɓee maayataa tawee njiyaali Ɓii Neɗɗo oo ana wara e ley laamu mum.

17

No noone Iisaa waylitorii

1 Balɗe jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e rimdaaɓe dîɗon Yaakuuba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde.
2 Noone makko waylitii yeeso maɓɓe. Yeeso makko ana jalba no naange nii, kaddule makko ndawni far hono fooyre.
3 Muusaa e Iliyaasa ɓanngani ɓe, ana kaalda e makko.
4 Piyeer wii Iisaa:
—Moobbo, gonal amen ɗoo ana moyyi. Ɗal mi darna ɗoo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.
5 O tilaaki haalde, faa luurde jalboore suddi ɓe. Daande iwi ley luurde ndee, wii:
—Oo ɗoo yo Ɓiyam mo korsin-mi, mo cuɓii-mi. Kettindee mo!
6 Nde taalibaaɓe ɓee nani nden daande ndee, ɓe caami ɓe kippii e leydi, ɓe kuli sanne.
7 Iisaa ɓattitii ɓe, memi ɓe, wii:
—Immee, pati kulee.
8 E ley ɗum, ɓe kunci gite, ɓe njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.
9 E ley ko ɓe njippotoo waamnde haayre ndee koo, Iisaa daalii ɓe, wii:
—Pati kaalanee fay gooto ko njii-ɗon koo faa wakkati nde Ɓii Neɗɗo oo immitii e hakkunde maayɓe fuu.
10 Caggal ɗum, taalibaaɓe ɓee lamndii mo, mbii:
—Koɗum waɗi so dunkee'en Sariya ɓee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasihu warde?
11 O jaabii ɓe, o wii:
—Goonga, Iliyaasa adotoo warde moyyintina kulle ɗee fuu.

---

* **16:24** Yeew Matta 10.38

12 Kaa miɓo wiya on: Iliyaasa yaɓɓike, ɓe annditaali ɓum, ɓe ngollii ɓum ko ɓe muuyi fuu.
Hono non ɓe torrirta Ɓii Neɓɓo oo duu.
13 Taalibaaɓe ɓee paami ko o haalata haala Iliyaasa koo, haala Yaayaa mo lootogal
batisima o haalani ɓum'en.

No Iisaa selliniri kirikiraaɓo

14 Nde ɓe ngarti e jamaa oo ndee, gorko gooto ɓattitii mo, diccii yeeso makko,
15 wii:
—Moobbo, yurma ɓiyam gorko! O kirikiraaɓo omo tampi sanne, wakkatiiji omo saama e
yiite naa e ndiyam.
16 Mi naɓii mo to taalibaaɓe maa ɓee kaa ɓe ndonkii sellinde mo.
17 O ɓattitii, o wii:
—Hey yimɓe jamaanu bonɓo ɓe nganaa goondinɓe! Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa
mande keddotoo-mi muŋande on? Ngaddanee kam cukalel ngel ɓoo!
18 O jahii e ladde ndee, nde yalti e suka oo, o selli ɓon e ɓon.
19 Caggal ɓum, taalibaaɓe ɓee teeldi e makko, lamndii mo, mbii:
—Koɓum wadi so min ndonki ittude ndee ladde?
20 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Saabe oɓon pamɓi goondinal wadi ɓum. Miɓo haalana on goonga: so goondinal mooɓon
fotii fay no ngeeyu buyaage nii, so on mbii ndee ɓoo waamnde haayre: «Sottu ɓoo, njahaa
too», nde sottan. Fay huunde on ndonkataa waɓude. [
21 *]

No Iisaa sapporii kasen maayde mum e wuurtugol mum

22 No ɓe njiilortoo e ley Galili nii, Iisaa wii ɓe:
—Ɓii Neɓɓo oo waɓete e juuɓe yimɓe,
23 ɓe mbara mo, kaa e ley ŋalaande majjum tataɓere, o immitoto.
Taalibaaɓe ɓee cuŋli sanne.

Haala yoɓugol usuru Suudu Dewal Mawndu

24 Nde Iisaa e taalibaaɓe mum njottinoo Kafarnahum ndee, nanngooɓe usuru Suudu
Dewal Mawndu ɓee ɓattii Piyeer, mbii ɓum:
—Tama moobbo mooɓon oo ana yoɓa usuru Suudu Dewal Mawndu?
25 Piyeer jaabii, wii:
—Omo yoɓa.
Ko Piyeer naati galle oo koo, fade mum heɓude haala, Iisaa wii:
—Simon, koɓum woni miilo maa e ɓum? Kaanankooɓe aduna ɓee, homo ɓe nduuŋata?
Homo ɓe njoɓinta lampo? Dugule'en naa honaaɓe?
26 Piyeer jaabii, wii:
—Honaaɓe ɓee.
Iisaa wii mo:
—Ndennoo, dugule'en ɓee kaanaa yoɓude.
27 Kaa noo, en njiɓaa mettinde ɓerɓe ɓee yimɓe. Yaa to weendu too, tippo-ɓaa yammbu-
ure maa e ley ndiyam ɓam. Liingu fuu adiiɓo moɓude nde pooɓaa, yeŋŋinaa ɓum aaraa
hunduko mum, a tawan hen kaalisi daneejo kiɓɓinoowo usuru meeɓen. Ittaa njoɓanaa en,
enen ɓiɓon.

18

Haala ɓurɓo teddude ley Laamɓo

1 Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ɓattitii Iisaa, lamndii ɓum, mbii:
—Homo ɓuri teddude ley Laamu Laamɓo oo?
2 Iisaa noddi cukalel, darni ngel yeeso maɓɓe,
3 wii:
—Miɓo haalana on goonga: so nii on mbaylitaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa e
Laamu Laamɓo oo abada.
4 Ɓurɓo teddude ley Laamu Laamɓo yo leyɓinkiniiɓo faa nanndi e ngel cukalel.
5 Neɓɓo fuu jaɓɓiiɓo cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o jaɓɓii.

Haala ko luuttinta yimɓe

6 —Neɓɓo fuu luuttinɓo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko ɓuri moyyande joomum
haayre teddunde haɓɓee e daande mum, yoolee ley iduru geeci.

---

* **17:21** E ɓereeji ɓooyɓi ɓii, yoga ana ɓeyda aaya 21:*Kaa hono oo seyɓaani ribbirtaake so wanaa duwaawu e koorka.*

7 Bone woodanii oo aduna saabe kulle gaɗooje yimɓe ley luutti ɗee! Waajibi kulle ɗee
ngaɗa, kaa bone woodanii laatiiɗo sabaabu majje!
8 So tawii junngo maa naa koyngal maa luuttinte, tayu ɗum tippo-ɗaa to woɗɗi. Naataa e
nguurndam nduumiiɗam a ɲakuɗo ɓuri moyyande ma diina tippeede e yiite duumiinge a
kiɓɓuɗo.
9 So tawii yitere maa luuttinte, sol nde tippo-ɗaa. Sabi naatude maa e nguurndam
nduumiiɗam a ɗokko, ɓuri moyyande ma diina tippe-ɗaa e yiite jahannama a kiɓɓuɗo.

Banndol haala mbaalu majjuɗo

10 —Ndeentee e yawde fay gootel e koy cukaloy. Sabi miɗo wiya on: malaa'ika'en makkoy
dow kammu ɓee, wakkati fuu ana yeewa yeeso Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo. [
11 *]
12 Ko miilaton? So neɗɗo ana jogii baali teemedere majjiraama mbaalu gooto, yoppataa
capanɗe jeenay e jeenay ɗii fuu ana ndura ley ferro, tewtoya majjuɗo oo?
13 Miɗo haalana on goonga: so o yiitii mo, o seyorto oon faa ɓura capanɗe jeenay e jeenay
ɗī majjaali ɗii.
14 Hono non Baabiraaɗo moɗon gonɗo dow kammu oo yiɗaa fay gootel e koy cukaloy
majja.

Haala jaafondiral hakkunde sakiraaɓe

15 —So sakiike maa tooɲii ma, yaa to mum kollitaa ɗum tooɲannge mum oo tawee onon
tan ɗiɗon. So o jaɓanii ma, a hewtii sakiike maa.
16 Kaa so o jaɓaali kollitaa mo yaadu e neɗɗo gooto naa yimɓe ɗiɗon hono no Binndi ɗii
mbiiri nii: «Huunde fuu ko neɗɗo happaa ana hasindini e seedaaku yimɓe ɗiɗon naa taton.»
17 So o jaɓanaali ma, haalan ɗum deental goonɗinɓe ngal. So o salike jaɓande deental
goonɗinɓe ngal, jogora mo keefeero naa duwaaɲe.
18 Miɗo haalana on goonga: huunde fuu ko kaɗu-ɗon e leydi, haɗete dow kammu.
Huunde fuu ko njaɓu-ɗon e leydi, jaɓete dow kammu.
19 Miɗo haalana on kasen: e ley aduna, nde ɗiɗon mon kawritii e dow huunde wootere
ɲaagike Laamɗo, ko nde waawi laataade fuu, Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo hokkan
ɓe nde.
20 Sabi nde ɗiɗon naa taton kawriti e innde am fuu, miɗo hakkunde mum'en.

Banndol haala golloowo caliiɗo yaafaade

21 Oon wakkati, Piyeer ɓattitii mo, lamndii mo, wii:
—Moobbo, cili hono foti kaan-mi yaafaade sakiike am mo ŋoottaali tooɲude kam? Cili
jeɗɗī naa?
22 Iisaa jaabii mo, wii:
—Mi wiyaali ma cili jeɗɗī, mbii-maa-mi cili capanɗe jeɗɗī faa nde cili jeɗɗī.
23 Iisaa ɓeydi hen wii:
—Ɗum Laamu Laamɗo nanndi: kaananke gooto anniyii yamtude gollooɓe mum
ɲamaande.
24 Nde mo fuɗɗi yamtude ndee, o waddanaa golloowo gooto mo o rewata miliyooji.
25 Oon gorko walaa ko yoɓira oon kaalisi. Ɗum nee, kaananke oo yamiri o soottee, kanko
e jom suudu makko e sukaaɓe makko e ko o jogii fuu, faa yoɓa ɲamaande ndee.
26 Golloowo oo diccii yeeso makko, ɲaagii mo, wii: «Muŋanam, mi yoɓete fuu!»
27 Kaananke oo yurmii mo, yaafii mo ɲamaande ndee, yoppi mo o witti.
28 Golloowo oo yalti tan, hawri e gollidiiɗo mum mo rewata kaalisi seeɗa. O teɓɓii ɗum, o
nanngi daande mum, o wii: «Yoɓam kaalisi am!»
29 Gollidiiɗo makko oo diccii, ɲaagii mo, wii: «Muŋanam, mi yoɓete!»
30 Kaa oon jaɓaali. O uddoyi ɗum kasu, faa nde yoɓi ɲamaande ndee fuu.
31 Nde gollooɓe heddiiɓe ɓee njii ɗum ndee, mettaa sanne, njehi kaalanoyi ɗum kaananke
oo.
32 E ley ɗum, kaananke oo noddi golloowo oo, wii ɗum: «Aan a golloowo bonɗo! Nde
ɲaagi-ɗaa kam, mi yaafe ko ndewan-maa-mi koo ndee, mi yaafike ma.
33 Aan duu, a haanaanoo yurmaade jaado maa oo no njurmori-maa-mi nii naa?»
34 Kaananke oo bilaa sanne, waɗi mo e juuɗe jukkooɓe ɓee, faa nde o yoɓi ɲamaande ndee
faa laaɓi.
Iisaa ɓeydi hen wii:
35 —Hono non Baabiraaɗo am gonɗo dow kammu oo waɗata neɗɗo fuu e moɗon mo
yaaforaaki sakiike mum ɓernde laaɓunde.

---

* **18:11** E ɗereeji ɓooydi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 11:*Sabi hisinde majjuɓe waddi Ɓii Neɗɗo oo.*

19

Haala ko Iisaa wasii dow ceergal

1 Nde Iisaa tilii e ɗiin waajuuji ndee, iwi Galili fa'i bannge Yahuudiya gondo caggal maayo
Urdun oo.
2 Yimɓe heewɓe njokki e makko, o sellini ton ɲawɓe mum'en.
3 Yoga e Farisa'en ngari e makko, lamndii mo ɗum ɗoo faa itta koro makko:
—Tama ana daganii gorko seerdude jom suudu mum daliili tawaado fuu?
4 O jaabii, o wii:
—Tama on njanngaali ko Binndi ɗii mbii? E fuddoode Laamdo tagii ɓe wadii ɓe gorko e
debbo,
5 wii: «Ɗum wadi so gorko yoppan inna mum e baam mum, nanngondira e jom suudu
mum, ɓe ɗiɗon fuu ɓe laatoo nedɗo gooto.»*
6 Nii woni ɓe nganaa ɗiɗon kasen, ɓe nedɗo gooto. Ndennoo, pati nedɗo seenndu ko
Laamdo reentini.
7 Ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Ko saabii so Muusaa yamiri gorko hokka jom suudu mum talkuru ceergal nde ana seera
ɗum?
8 O jaabii ɓe, o wii:
—On yoorɓe ɓerde, ɗum saabii so Muusaa hokki on no ceerdon rewɓe moodon. Kaa e
fuddoode, wanaa non worrunoo.
9 Mido wiya on: ceerdudo jom suudu mum ko wanaa fijirde, so ɓamii debbo goddo, jeenii.
10 Taalibaaɓe makko ɓee mbii mo:
—So nii hakkunde gorko e debbo worri, waasude ɓamde ɓuri.
11 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Wanaa yimɓe fuu mbaawi jaɓude kaa haala, ɓe Laamdo hokki ɗum ɓee tan mbaawi
jaɓude ka.
12 Daliiliiji kadooji worɓe ɓamde ana ngoodi. Sabi won worɓe rimeteeɓe tawa yo
waatoraaɓe. Won ɗereteeɓe. Heddiiɓe ɓee noo, kaɲum'en kadi ko'e mum'en ɓamde faa
ngollana Laamu Laamdo oo. Nedɗo fuu jarriido ndee tinndinoore, yo jaɓu!

No Iisaa duwanorii cukaloy

13 Caggal ɗum, won waddanɓe Iisaa cukaloy yalla omo fawa e makkoy juude makko o
duwanoo koy, kaa taalibaaɓe ɓee njahii e yimɓe ɓee.
14 Nden o wii:
—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kadee koy, sabi wa'uɓe no makkoy nii ɓee njey
Laamu Laamdo oo.
15 O fawi junngo makko dow makkoy, o duwanii koy. Nden o iwi ton.

No Iisaa e suka jokolle arsukunte ngaddi

16 Gorko gooto ɓattitii Iisaa, lamndii mo, wii:
—Moobbo, honde huunde moyyunde kaan-mi wadude faa mi heɓa nguurndam ndu-
umiiɗam?
17 Iisaa wii mo:
—Ko saabii so laamdi-ɗaa kam ko moyyi? Laamdo tan woni moyyo! So ada yidi naatude
e nguurndam, jokku sariyaaji ɗii.
18 Gorko oo lamndii Iisaa, wii:
—Hodi ngoni sariyaaji ɗii?
Iisaa jaabii, wii:
—Pati ɲaadu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fenaande,
19 teddin inna maa e baam maa, njiɗiraa tanaa maa no njiɗir-ɗaa hoore maa nii.
20 Suka jokolle oo wii mo:
—Mido haybi ɗum fuu. Kodum heddii?
21 Iisaa wii mo:
—So tawii ada yidi hiɓɓude, yaa soottoy ko njogi-ɗaa fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en.
Nden a heɓan jawdi dow kammu. Caggal ɗum, ngaraa njokkaa kam.
22 Nde suka jokolle oo nani ɗiin haalaaji ndee, yaadi e yoomeende, sabi o arsukunte ɲoldo.
23 E ley ɗum, Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee:
—Mido haalana on goonga: hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi!
24 Mido haalana on kasen ɗum ɗoo: ngelooba yaɓɓoroo e wuddere mesalal ɓuri newaade
diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.
25 Haaynii taalibaaɓe ɓee sanne nde nani ɗiin haalaaji ndee, ɓe mbii:

---

* **19:5** Puddoode 2.24

—Ndennoo, homo woni kisoowo?
26 O yeewi ɓe, o wii:
—Ɗo yimɓe ɗum laatataako, kaa walaa fuu ko Laamɗo waawaa.
27 Piyeer ɓami haala, wii mo:
—Minen, min njoppii fuu, min njokkii e maa. Koɗum min keɓoyta?
28 Iisaa wii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: so Ɓii Neɗɗo oo jooɗiima e jooɗorgal mum laamu teddungal ley aduna keso, onon sappo e ɗiɗon jokkuɓe e am ɓee duu, on njooɗoto e dow jooɗorɗe kaanankooɓe, caron cuuɗi baaba Israa'iila sappo e ɗiɗi ɗii.
29 Neɗɗo fuu joppirɗo saabe am galle mum naa sakiraaɓe mum worɓe naa sakiraaɓe mum rewɓe naa inna mum naa baam mum naa sukaaɓe mum naa gese mum, heɓan ko ɓuri ɗum cowe teemedere, kasen duu heɓan nguurndam nduumiiɗam.
30 Kaa ardinooɓe heewɓe laatoto caggalaaɓe, caggalaaɓe ɓee laatoto ardiiɓe.

20

Banndol haala gollooɓe ley ngesa peguuje

1 —Annii ko Laamu Laamɗo nanndi: jom ngesa peguuje yalti beetee law faa hasa gollooɓe ɓe ngolla ngesa mum peguuje.
2 O heɓi gollooɓe, o hawri e maɓɓe o yoɓan ɓe hono ko woowi: ɲalooma fuu mbuuɗu cardi. O naɓi ɓe ngesa makko.
3 Wakkati ɲawlal, o yalti kasen, o tawi woɓɓe sakoro ɓe keɓaali golle,
4 o wii ɓe: «Njehee onon duu ngolloyon to ngesa am peguuje too, mi yoɓan on ko haani yoɓeede koo.»
5 Ɓeen duu njehi ton. Jom ngesa oo waɗi non kasen hakkunde naange e caggal sallifanaa.
6 Caggal ɗum, o yalti kasen wakkati laasaraa, o tawi woɓɓe ana ndarii to sakoro too, o wii ɗum'en: «Koɗum waɗi so ɲallu-ɗon ɗoo on ngollaali fay huunde?»
7 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii: «Fay gooto ɓamaali min golle.» O wii ɓe: «Njehee onon duu ngolloyon e ngesa am peguuje ngaa.»
8 Nde hiirnoo ndee, jom ngesa oo wii keyaaɗo mum oo: «Noddu gollooɓe ɓee njoɓaa ɗum'en. Ardoro-ɗaa sakitiiɓe nanngeede ɓee, cakitoro-ɗaa adiiɓe nanngeede ɓee.»
9 Nannganooɓe laasaraa ɓee ngari, gooto e mum'en fuu hokkaa mbuuɗu cardi.
10 Adinooɓe nanngeede ɓee duu ngari, cikki njoɓete ko ɓuri ɗum. Kaa gooto e maɓɓe fuu hokkaa mbuuɗu cardi hono no ɓee too nii.
11 Nde ɓe njoɓaa ɗum ndee, eɓe ŋermitoo yaade to jom ngesa too
12 eɓe mbiya: «Ɓee ɗoo gollooɓe ngollaali kinaa wakkati gooto tan, ɓe ponndaama e amen njoɓdi, minen nee min ngollii ɲalooma kuurɗo ley ngee naange wulnge!»
13 Jom ngesa oo jaabii gooto e maɓɓe, wii: «Giɗam, mi tooɲaali ma. Tama wanaa aan jaɓunoo mi nanngire mbuuɗu cardi ɲalooma?
14 Ndennoo, ɓam njoɓdi maa njahaa. Miin muuyi hokkude cakitiiɗo oo hono ko keɓu-ɗaa koo.
15 Tama wanaa ko weli kam ngaɗan-mi e kaalisi am oo? Naa moyyuki am kii waddan maa haasidaade?»
16 Iisaa wii:
—Hono nii caggalaaɓe ɓee laatoto ardiiɓe, ardiiɓe ɓee laatoto caggalaaɓe.

No Iisaa sapporii nde tataɓere maayde mum e wuurtugol mum

17 Tawi Iisaa ana ŋabbita faade Urusaliima, sawndintini taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee e laawol, wii ɗum'en:
18 —Kettinee, eɗen nii ŋabbita Urusaliima. Ɗon Ɓii Neɗɗo oo waɗetee e juuɗe hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya. Ɓe caran mo waree,
19 ɓe ngaɗa mo e juuɗe heeferɓe, ɓeen duu njaayran mo, piya mo dorri, peŋa mo e leggal bardugal faa mo maaya. Kaa ɲalooma majjum tataɓo oo mo wuurtan.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna ɲaagorii Iisaa

20 Nden, inna ɓiɓɓe Jebede ɓattini sukaaɓe mum Iisaa. Inna oo diccii yeeso Iisaa faa ɲaagoo ɗum ballal.
21 Iisaa wii mo:
—Koɗum njiɗ-ɗaa?
Debbo oo jaabii mo, wii:
—Miɗo yidi podaa ɓiɓɓe am worɓe ɗiɗon ɓee njooɗoo bannge maa so a laamiima, gooto wona bannge maa ɲaamo, goɗɗo oo wona bannge maa nano.
22 Iisaa jaabii, wii:

—On anndaa ko ɲaagoto-ɗon. Oɗon mbaawi yarde horde mettunde nde njaran-mi ndee naa?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Miɗen mbaawi.
23 O wii ɓe:
—On njaran nde jaati. Kaa jooɗagol bannge am ɲaamo naa nano wanaa miin yamirta ɗum. Ɗeen joolle, ɓe Baabiraaɗo am moyyinani ɓee njey ɗum.
24 Nde taalibaaɓe sappo heddiiɓe ɓee nani ɗum ndee, mettaa e rimdaaɓe ɗiɗon ɓee.
25 E oon wakkati, Iisaa noddi ɓe fuu, wii ɓe:
—Oɗon anndi laamiiɓe heeferɓe ana kawjorii ɗum'en hawju bonɗo. Mawɓe ɓee duu ana laamorii ɓe laamu boɗeejo.
26 Onon kaa, ɗum waɗataa hakkunde mooɗon. So won jiɗɗo teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo mooɗon.
27 Kasen so won muuyɗo ardaade e mon, ana haani laataade maccuɗo mooɗon.
28 Ɗum nee, Ɓii Neɗɗo wardaali faa gollanee, gollande yimɓe wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heewɓe.

No Iisaa selliniri wumɓe ɗiɗon

29 Nde Iisaa e taalibaaɓe mum njalti Yeriko ndee, jamaa keewɗo jokki e makko.
30 Wumɓe ɗiɗon ana njooɗinoo e sera laawol ngol, nani ana wiyee Iisaa annii ɓettoo, puɗɗi wullude ana mbiya:
—Taanii Daawuuda, yurma min!
31 Jamaa oo darii ana jahoo e maɓɓe ana wiya ɓe ndeyyinoo, kaa ɓe ɓeydii wullude eɓe mbiya:
—Moobbo, taanii Daawuuda, yurma min!
32 Iisaa darii, noddi ɓe, wii:
—Koɗum njiɗ-ɗon mi waɗana on?
33 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Moobbo, min mbumta.
34 Iisaa yurminaa ɓe, memi gite maɓɓe. Ɗon e ɗon ɓe mbumti, ɓe njokki e makko.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima

1 Nde Iisaa e taalibaaɓe mum ɓadinoo Urusaliima njottii Baytifaaji dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, Iisaa neli taalibaaɓe ɗiɗon,
2 wii ɓe:
—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, oon wakkati fuu, on tawan ton ndakiiwa e mola mum ana kaɓɓii. Kumton ɗi ngaddanon kam.
3 So won biiɗo on huunde, njaabo-ɗon ɗum Moobbo ana haajaa ɗi. Ɗon e ɗon on njoppete ngaddon ɗi.
4 Ɗum wadii yalla haala ka Laamɗo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:
5 «Mbiyee ɓiɓɓe Siyona:
Yeew, kaananke maa annii wara e maa,
ana leyɗinkinii, ana waɗɗii tefeewa,
ana waɗɗii mola tefeewa.»*
6 Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee njehi ngaɗoyi ko Iisaa yamiri ɗum'en koo.
7 Ɓe ngaddi ndakiiwa ngaa e mola mum, ɓe njappi e majji saayaaji maɓɓe, Iisaa waɗɗii.
8 Ko ɓuri heewde e jamaa oo weerti saayaaji mum'en e laawol. Woɓɓe kelti caɓe leɗɗe, mbeerti ɗe e laawol ngol.
9 Ardiiɓe Iisaa ɓee e jokkuɓe e caggal makko ɓee ana ilina ana mbiya:
—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda! Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraaɗo!† Jettooje ngoodanii Laamɗo Toowɗo!
10 Nde o naati Urusaliima ndee, yimɓe ɓee fuu keddii ana caaya ana mbiya:
—Homo woni oo gorko?
11 Jamaa oo jaabii:
—Ɗum annabi Iisaa, iwruɗo Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa ribbiri jaagotooɓe ley Suudu Dewal Mawndu

12 Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, ribbi soodooɓe e soottooɓe wonɓe ley mayre ɓee fuu, liɓi taabe weccooɓe kaalisi e jooɗorɗe soottooɓe buugaaji.
13 Caggal ɗum, o wii ɓe:

---

* **21:5** Jakariyaa 9.9 † **21:9** Jabuura 118.25-26

—Ley Binndi ɗii Laamɗo wii: «Suudu am noddirte suudu rewrudu Laamɗo.»
Iisaa ɓeydi hen, wii:
—Kaa onon, on ngadii ndu «suuɗorde yanooɓe!»‡
14 Wumɓe e layooɓe ngari e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, o sellini ɓe.
15 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e dunkee'en Sariya ɓee mettaa nde njii kulle kaayniiɗe ɗe o waɗata ɗee, e nde nani sukaaɓe ana ilina e ley Suudu Dewal Mawndu ana mbiya:
—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda!
16 Nden ɓe mbii Iisaa:
—A nanii ko cukaloy koy kaalata koo?
O wii ɓe:
—Mi nanii. Tama on janngaali ɗum ɗoo abada:
«A wadii fay sukaaɓe wadduɓe e muynooɓe ana njette»?§
17 Caggal ɗum, o seerti e maɓɓe, o yalti ngalluure ndee, o yehi Baytaniya, o waaloyi ton.

No Iisaa huɗiri ibbi

18 Beetee law omo wirfitoo to ngalluure too, tawi omo yolbi.
19 O soynii ibbi e sera laawol ngol, o faŋi ki, kaa o tawaali e makki so wanaa haakolooji. Oon wakkati, o wii ki:
—Pati a rimu abada!
Ɗon e ɗon, ibbi kii yoori kolon.
20 Haaynii taalibaaɓe ɓee nde njii ɗum ndee, ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Hono hen kii ibbi yoordi wakkati gooto tan?
21 O jaabii ɓe, o wii:
—Miɗo haalana on goonga: so tawii oɗon ngoondini on cikkitaaki, on njawtan waɗude ko ngaɗu-mi kii ibbi koo. On mbaawan wiide fay ndee ɗoo waamnde haayre: «Ɗoofa, saamoy ley maayo geeci», laatoto non.
22 So oɗon ngoondini, ko ɲaagi-ɗon e ley duwaawu fuu on njaabante.

Ɗo yamiroore golle Iisaa iwri

23 Iisaa naati Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde mo waajotoo ndee, hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e mawɓe Yahuudiyankooɓe ɓee ɓattii mo, lamndii, mbii:
—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Kasen, dow yamiroore homo?
24 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. So on njaabike kam, mi haalanan on jamirɗo kam mi golla ko ngollan-mi koo.
25 Homo neli Yaayaa loota yimɓe lootogal batisima? Laamɗo naa yimɓe?
Ɓe ndawridi hakkunde maɓɓe, ɓe mbii:
—So en mbii «Laamɗo», o wiyan: «Ndennoo, ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?»
26 Kaa so en mbii «yimɓe», waajibi kulen jamaa oo, sabi yimɓe ɓee fuu ana njogorii Yaayaa yo annabaajo.
27 Ɓe njaabii Iisaa, ɓe mbii:
—Min anndaa.
O jaɓɓitii, o wii ɓe:
—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala rimdaaɓe ɗiɗon

28 Iisaa ɓeydi hen wii:
—Koɗum miilaton e ngol banndol: gorko gooto ana joginoo ɓiɓɓe worɓe ɗiɗon, ɓadii arano oo, wii ɗum: «Ɓinngel am, yaa golloy hannde to ngesa peguuje too.»
29 Ɓiɗɗo oo jaabii, wii yahataa. Kaa caggal mum, oon mimsiti yehi.
30 Baabiraaɗo oo noddi ɓiɗɗo ɗiɗaɓo oo, wii ɗum ko wiinoo arano oo koo. Oon duu jaabii, wii: «Moyyi Baaba», kaa yahaali.
31 Homo e maɓɓe woni jaɓanɗo baam mum ko wii koo?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Arano oo.
Nden, Iisaa wii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: duwaaɲe'en ɓee kaŋum e bamfaaji ɗii adoyto on naatude e Laamu Laamɗo oo.
32 Sabi Yaayaa warii e mooɗon, hollii on laawol fooccitaare, on njaɓanaali ɗum. Kaa duwaaɲe'en ɓee kaŋum e bamfaaji ɗii ngoondinii mo. Haya duu, fay nde njii-ɗon ɗum ndee, on mimsitaali so sakitii ngoondin-ɗon mo.

‡ **21:13** Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11 § **21:16** Jabuura 8.3

Banndol haala remooɓe bonɓe

33 —Kettinee banndol gonngol: neɗɗo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi
ngaykaare ɓoosirde peguujam, o mahi suudu toowndu faa o soynoroo ko warata e ngesa
ngaa. Caggal ɗum, o hasiri nga remooɓe gese peguuje, o dawi.
34 Faa teɓugol peguuje yottii, o neli gollooɓe makko to remooɓe ɓee too, ɓe ngaddanoya
mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe peguuje ɗee.
35 Kaa remooɓe ɓee nanngi gollooɓe makko ɓee, pii hen gooto, mbari gooto, mbardi gooto
kaaye.
36 Jom ngesa oo neli e maɓɓe gollooɓe ɓurɓe aranndeeɓe ɓee heewde. Remooɓe ɓee ngaɗi
ɓe no ngaɗunoo ɓee too nii.
37 O sakitii nelde ɓiyiiko gorko to maɓɓe, o wii: «No laatii fuu, ɓe njaagoto ɓiyam oo.»
38 Kaa nde remooɓe ɓee njii ɓiyiiko oo ndee, mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni
donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-ɗen ngesa ngaa!»
39 Oon wakkati, ɓe nanngi mo, ɓe mbedii mo to caggal ngesa too, ɓe mbari mo.
40 Jooni nee, so jom ngesa peguuje oo warii, hono o waɗata remooɓe ɓee?
41 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Been bonɓe, o halkiran ɓe no boniri. O hasira ngesa ngaa remooɓe woɓɓe hokkooɓe mo
ngeɗu makko e ɓiɓɓe magga nde nga teɓaa fuu.
42 Caggal ɗum, Iisaa wii ɓe:
—Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi ɗii koo?
«Haayre nde mahooɓe ɓee tippitii ndee,
kaŋum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii.
Ɗum yo golle Joomiraaɗo,
kanjum ɗum haaynde e jiile meeɗen!»*
43 Saabe ɗum, miɗo wiya on: Laamu Laamɗo oo ittete e mon, hokkee yimɓe waɗooɓe ko
Laamɗo yiɗi.
44 Neɗɗo fuu caamɗo e nden haayre, helan. Neɗɗo fuu mo nde saami e mum, noyoto.
45 Nde hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e Farisa'en ɓee nani banndi makko ɗii ndee,
paamii banndi ɗii e mum'en peewti.
46 Eɓe tewta no ɓe nanngira mo, kaa ɓe kulii yimɓe ɓee, sabi ɓe fuu eɓe njogorii mo
annabaajo.

22

Banndol haala ɲiiri yannge

1 Iisaa haaldiri e maɓɓe banndol kasen, wii ɓe:
2 —Laamu Laamɗo ana wa'i hono no kaananke kuurtinanɗo ɓiyum gorko, so waɗani ɗum
yannge.
3 O neli gollooɓe makko noddanoya mo ɲaamooɓe, kaa gansaaɓe ɓee calii warde.
4 O neli kasen gollooɓe woɓɓe, o wii ɗum'en: «Mbiyee gansaaɓe ɓee ɲiiri yannge ndii
moyyinaama faa gasi, mi hirsii ga'i e ɲalbi paydi, hankasen fuu lanndinaama, ɓe ngara ɓe
nootoo yannge oo.»
5 Kaa gansaaɓe ɓee koyni mo, kiinnii haajuuji mum'en: oo ngesa mum, oo jaagu mum.
6 Heddiiɓe ɓee nanngi gollooɓe ɓee, torri ɓe, mbari ɓe.
7 Kaananke oo mettaa, neli sordaasi'en mum mbaroyi ɓeen ɲaaɗuɓe ko'e, nduppi
ngeenndi mum'en.
8 Caggal ɗum, o wii gollooɓe makko ɓee: «Ɲiiri yannge ndii moyyinaama, kaa gansaaɓe ɓee
kaandaa e ɲaamde ndi.
9 Ɗum nee, njehee dow mbeddaaji mawɗi ɗii, noddon neɗɗo fuu mo kawru-ɗon wara
ɲaama ɲiiri yannge oo ndii.»
10 Kaadime'en ɓee njehi dow mbeddaaji ɗii, noddi yimɓe ɓe tawi ton fuu gila e bonɓe faa
e moyyuɓe faa galle ɗo yannge oo waɗata ɗoo heewi yimɓe.
11 Nde kaananke oo naati faa yiya noddaaɓe ɓee ndee, o soynii gorko mo paraaki.
12 O wii ɗum: «Giɗam, hono naatir-ɗaa ɗoo tawi a paraaki?» Kaa oon deyyinii.
13 E ley ɗum, kaananke oo wii gollooɓe ɓee: «Kaɓɓee juuɗe makko e koyɗe makko, tippo-
ɗon mo e ley nimre sella ndee, ton o wullata o ŋeryondira ɲiiye.»
14 Iisaa jokki wiide:
—Noddaaɓe ana keewi kaa suɓaaɓe ana pamɗi.

Haala yoɓugol lampo

15 Farisa'en njehi ndawridoyi no tuufiranta Iisaa e ley haala mum.

---

* **21:42** Jabuura 118.22-23

16 Ɓe neli yoga e taalibaaɓe maɓɓe, kaɲum e howruuɓe Hirudus mbiya mo:
—Moobbo, miɗen anndi a goongirante: aɗa jannginira laawol Laamɗo ngol goonga, a hulataa fay gooto, sabi a ɓurdintaa yimɓe.
17 Ɗum nee, haalan min koɗum anndu-ɗaa e ɗum ɗoo: ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawɗo oo lampo naa dagaaki?
18 Kaa Iisaa ana anndi anniyaaji maɓɓe bondi ɗii. O wii ɓe:
—Onon naafigi'en! Koɗum waɗi so oɗon tuufana kam?
19 Kollee kam kaalisi joɓirteeɗo lampo oo.
Ɓe ngaddani mo mbuuɗu cardi gooto.
20 O lamndii ɓe, o wii:
—Natal homo e innde homo woni ɗoo?
21 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Kaananke Roma.
O wii ɓe:
—Ndennoo, ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamɗo duu ko jey.
22 Haaynii ɓe nde ɓe nani oo jaabu ndee. Ɓe celi mo, ɓe mbitti.

Haala immital maayɓe

23 E ley oon ɲalooma jaati, yoga e waaldeSaduki'en ngari e Iisaa. Kamɓe ngoni fennuɓe immital.
24 Ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Moobbo, Muusaa wii: «So neɗɗo maayii heɓaali ɓiɗɗo, miɲum naa mawnum ɓamta debbo ɗalaaɗo oo, yalla ana heɓana ɗum ɓeyngu.»*
25 Waɗiino e ɓettaade to amen rimdaaɓe njeɗɗon worɓe. Arano oo caggal dewlii, maayi heɓaali ɓiɗɗo. Miɲiiko gorko ɓamti debbo makko oo,
26 kaɲum duu maayi heɓaali ɓiɗɗo. Tataɓo oo duu jokki hen faa yottii njeɗɗaɓo oo.
27 Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oo duu maayi.
28 Ŋannde immital nee, homo e njeɗɗon ɓee debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi ɓe fuu ɓe ɓamiino mo.
29 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—On majjii, sabi on paamaali Binndi ɗii, on anndaa baawɗe Laamɗo ɗee duu.
30 Sabi so maayɓe immitike, worɓe ɓamataa, rewɓe ɓamataake, ɓe laatoto hono no malaa'ika'en wonɓe dow kammu ɓee nii.
31 E haala immital maayɓe, tama on njanngaali ko Laamɗo wii on koo? O wii:
32 «Miin woni Laamɗo Ibarahiima, Laamɗo Isiyaaka, Laamɗo Yaakuuba.»† Laamɗo yo Laamɗo wuurɓe, wanaa Laamɗo maayɓe.‡
33 Waaju makko oo haaynii yimɓe hettindotooɓe mo ɓee fuu.

Haala yamiroore ɓurnde fuu teentilaade

34 Nde Farisa'en ɓee nani o muɓɓii kunduɗe Saduki'en ɓee e haala ndee, ɓe kawriti.
35 Gooto e maɓɓe jannginoowo Sariya yiɗi tuufande mo, lamndii mo, wii:
36 —Moobbo, honde woni yamiroore ɓurnde fuu teentilaade e ley Tawreeta?
37 Iisaa jaabii mo, wii:
—Yiɗir Laamɗo Joomiraaɗo maa ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu.§
38 Nden woni yamiroore ɓurnde mawnude, ɓurnde teentilaade.
39 Yamiroore ɗiɗaɓere hono mayre annii: «Njiɗiraa tanaa maa no njiɗir-ɗaa hoore maa nii.»*
40 Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe ɗee fuu e ɗeen jamirooje ɗiɗi pawii.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

41 Nde wonnoo Farisa'en ɓee ana kawriti, Iisaa lamndii ɓe, wii:
42 —Koɗum miilu-ɗon e Almasiihu oo? O taanii homo?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—O taanii Daawuuda.
43 O wii ɓe:
—Ndennoo, hono Daawuuda noddirta mo Joomiraaɗo? Ruuhu Laamɗo anndini mo ɗum, saabe majjum o wii:
44 «Joomiraaɗo wii Joomam:
Jooɗa ɲaamo am,

---

* **22:24** Fillitagol Tawreeta 25.5 † **22:32** Pergu 3.6 ‡ **22:32** Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko ɓooyi. Ko Laamɗo wii yo Laamɗo maɓɓe koo, holli eɓe nguuri. § **22:37** Pergu 6.5 * **22:39** Lewinkooɓe 19.18

faa mi waɗa njaƀƀaa wayƀe maa.»†
45 So Daawuuda ana noddira mo «Joomam», ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?
46 Ɓe fuu ƀe ndonki jaabaade mo fay karrol. Gila ɲannde nden, fay gooto suusaali lamndaade mo lamndi goɗɗi.

23

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya e Farisa'en

1 Nden, Iisaa wii jamaa oo e taalibaaƀe mum ƀee:
2 —Dunkee'en Sariya ƀee e Farisa'en ƀee kaɲum'en ndokkaa jannginde Sariya Muusaa oo.
3 Saabe ɗum, oɗon kaani jaƀande ƀe, ngaɗon huunde fuu ko ƀe mbii on. Kaa pati ɲemmbon golleeji maƀƀe, sabi ƀe ngaɗataa ko ƀe mbaajotoo koo.
4 Ɓe kaƀƀan donnge teddude, ƀe mbakkina yimƀe, kaa ƀe njiɗaa wallirde ƀeen huncude ɗe fay hoore feɗeendu.
5 Huunde fuu ko ƀe ngaɗata, ƀe ngaɗiran ɗum faa ƀe kollinkinoo. Ɗum waɗi so eƀe kaƀƀa talki mawɗi, eƀe njuutina cilmbi saayaaji maƀƀe faa ana ndaasoo.
6 Eƀe njiɗi joolle ƀurɗe teddude so ƀe noddaama e yanngeeji, eƀe njiɗi joolle ƀurɗe yiitinkinaade ley cuudi baajorɗi.
7 Ko ƀe njiɗi tan salmineede calminaali teddudi ley luumooji e noddoreede «Moobbo».
8 Kaa onon, pati njaƀee noddoreede «Moobbo», sabi on fuu on sakiraaƀe, Moobbo gooto tan njogi-ɗon.
9 Pati mbiyee fay gooto «Baabiraaɗo» e aduna, sabi Baabiraaɗo gooto tan njogi-ɗon, ɗum woni gonɗo dow kammu oo.*
10 Pati njaƀee noddireede «Hooreejo», sabi Hooreejo gooto tan njogi-ɗon, ɗum woni Almasiihu oo.
11 Ɓurɗo teddude hakkunde mooɗon yo laato gollanoowo heddiiƀe ƀee.
12 Toownuɗo hoore mum fuu, leyɗinte. Leyɗinkiniiɗo fuu toownete.
13 Bone yanan e mon onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon cokana yimƀe damal Laamu Laamɗo ngal. On naatataa, on accataa naatooƀe naata. [
14 †]
15 Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon njiiloo e leyɗeele oɗon mbanngoo geeci faa keƀon tuubuɗo gooto. So on keƀii ɗum, mbirfito-ɗon kasen, ngaɗon ɗum ƀii jahannama faa sowa on cili ɗiɗi.
16 Bone yanan e mon, onon wumƀe ɗowooƀe yimƀe! Oɗon mbiya: «So neɗɗo hunorike Suudu Dewal Mawndu nduu yo meere, kaa so hunorike kaŋŋe Suudu Dewal Mawndu oo, hunoore mum nanngan ɗum.»
17 Majjuƀe, wumƀe! Koɗum ƀuri teentilaade: kaŋŋe oo naa Suudu laƀƀinooru kaŋŋe oo nduu?
18 Oɗon mbiya kasen: «So neɗɗo hunorike ittirde sadaka ndee yo meere, kaa so hunorike sadaka gonɗo dow mayre oo, hunoore mum nanngan ɗum.»
19 Wumƀe! Koɗum hen ƀuri teentilaade: sadaka oo naa ittirde sadaka laƀƀinoore sadaka oo ndee?
20 Ndennoo, neɗɗo fuu kunoriiɗo ittirde sadaka ndee, hunorike nde kayre e huunde fuu ko fawii e mayre.
21 Neɗɗo fuu kunoriiɗo Suudu Dewal Mawndu nduu, hunorike ndu kayru e Laamɗo jooɗiiɗo e mayru oo.
22 Neɗɗo fuu kunoriiɗo kammu oo, hunorike jooɗorgal Laamɗo ngal e Jooɗiiɗo e maggal oo.
23 Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon ittana Laamɗo jakka naanaa, kaɲum e haakolooji goɗɗi, kaa oɗon njeeboo ko ƀuri teentilaade e Sariya oo koo, hono fooccitaare e yurmeende e goonɗinal. Tawee nee, kaɲum kaanno-ɗon waɗude tawee on njeebaaki ko heddii koo.
24 On wumƀe ɗowooƀe yimƀe! So ƀowngu saamii e njaram mooɗon, on ciiwan itton ɗum, tawee nee, oɗon moɗa ngelooba!
25 Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon lawya caggal kore looɗe e caggal lehoy, tawee nee ley mum'en ana heewi ko wujjaa e ko yanaa.
26 Farisanke bumɗo! Lawyu ley kore looɗe tafon, nden caggal ngal duu laaƀan.

---

† **22:44** Jabuura 110.1 * **23:9** *Pati mbiyee fay gooto «Baabiraaɗo» e aduna*wiyaali pati neɗɗo soowa baaba mum dimɗo ɗum. Ngol haali haala hooreeƀe diina fonnduƀe ko'e mum'en e baabiraaku Laamɗo. † **23:14** E ɗereeji ƀooyɗi ɗii, yoga ana ƀeyda aaya 14:*Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon teeta cuudi rewƀe ƀe worƀe mum'en maayi, oɗon njuutina duwaawuuji mooɗon yalla oɗon manee. Saabe majjum, on keƀan jukkungo ƀurngo fuu naawde.*

27 Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon nanndi e
janaale dawninaaɗe, ɗe dow mum'en woodi tawee ley mum'en ana heewi gi'e e ko soƀi fuu.
28 Onon duu hono non mbaa-ɗon: e jiile gite oɗon nanndi e fooccitiiƀe, kaa ley mooɗon
ana wii pep naafigaaku e ooŋaare.
29 Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon mahana
annabaaƀe ƀee cuudi dow janaale mum'en, oɗon ŋardina janaale fooccitiiƀe ƀee,
30 mbirfito-ɗon mbiyon: «Sinndo min kawriino e jamaanu njaatiraaƀe amen, min itti-
dataano e maƀƀe yonkiiji annabaaƀe ɗii.»
31 Hono non, ceettori-ɗon onon jaati on ƀiƀƀe warannooƀe annabaaƀe ƀee.
32 Ndennoo, kebbintinee saawal golleeji bondi ɗi njaatiraaƀe mon puɗɗunoo ɗii!
33 Bolle, ƀiƀƀe posoke! Hono fuu miilorto-ɗon waasude wedeede e jahannama?
34 Ɗum saabii, miɗo nelda on annabaaƀe e hakkilanteeƀe, kaŋum e jannginooƀe. Mbaron
yoga, peŋon yoga, piyon yoga dorri e ley cuudi mon baajordi, njokkon ɗum'en ngeenndi e
ngeenndi.
35 Yalla yonkiiji laaƀuƀe ittaadi e aduna oo ɗii fuu, hakke mum ana fiitoo on, gila yonki
Haabiila pooccitiiɗo oo faa yonki Jakariyaa ƀii Barakiya mo mbarno-ɗon hakkunde Suudu
Dewal Mawndu e ittirde sadaka oo.
36 Miɗo haalana on goonga: jukkungo majjum ɗum fuu e yimƀe oo jamaanu saamata!

No Iisaa suŋlirani yimƀe Urusaliima

37 —Hay yimƀe Urusaliima, on mbarii annabaaƀe, on mbardii nelaaƀe e mon kaaye! Cili
kuurdi njiɗu-mi hawrintinde ƀiƀƀe mon no cofal hawrintinirta ƀiƀƀe mum ley biifoole mum
nii. Kaa on njaƀaali.
38 Ɗum nee, on ɗaldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo saabeere.
39 Miɗo wiya on: on njiyataa kam gila jooni faa wakkati mo mbiyoyton e mum: «Barke
woodanii gardoowo e dow innde Joomiraaɗo!»

24

Haala taagumansaaji kollooji timmooɗe aduna

1 Nde Iisaa yaltunoo Suudu Dewal Mawndu ndee, taalibaaƀe mum ƀattitii ɗum, kolli ɗum
maadiiji galle mayru ɗii.
2 O wii ƀe:

—On njii ɗum ɗoo fuu naa? Miɗo haalana on goonga: fay haayre wootere heddataako
ɗoo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.
3 Nde Iisaa joodinoo dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, taalibaaƀe makko
ngari e makko kaŋum'en tan, mbii mo:

—Humpitin min nde ɗum waɗata. Taagumansa homo hollata gartol maa, kaŋum e
timmooɗe aduna?
4 O jaabii ƀe, o wii:

—Ndeentee pati fay gooto yoŋŋa on.
5 Sabi heewƀe ngardan innde am, gooto e mum'en fuu wiya: «Miin woni Almasiihu oo.»
Ɓe yoŋŋan heewƀe.
6 On nanan golowole e kabaaru golowole kaa pati kulee! Ana tilsi ɗum waɗa, kaa ɗum
wanaa timmooɗe tafon.
7 Leŋol haƀan e leŋol, laamu haƀan e laamu. Yolbereeji ngaɗan, leydi dimmboto e
nokkuuje yogaaje.
8 Ɗum kaa fuu hono no puɗɗooɗe ŋatawere ƀeynoowo nii.

9 Nden, yimƀe naƀan on e carirdi yalla oɗon torree, mbare-ɗon. Leŋi ɗii fuu mbaŋan on
saabe am.
10 Oon wakkati, heewƀe njoppan goondinal mum'en, ana njammbondira ana
mbaŋondira e ko'e mum'en.
11 Annabaaƀe peneeƀe heewƀe ƀanngan, yoŋŋa heewƀe.
12 Bonanndaaji keewan faa jilli yimƀe heewƀe ƀuuƀta.
13 Kaa muŋuɗo faa timmooɗe, joomum hisinte.
14 Oo ɗoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo ooynete e aduna oo fuu, yalla leŋi ɗii fuu
ana keƀa seedaaku oo. Nden, aduna timmata.

Haala torra mawɗo gaɗoowo

15 —Nde njii-ɗon «huunde harmunde bonnde»,* ko annabi Daniyel haalnoo koo ana e
nokku ceniiɗo oo† (janngudo ɗum, tiinnoo faama)
16 nden, tawaaɓe ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye.
17 Tawaaɗo dow bene, pati wiya ɓaman kaaki ley suudu mum.
18 Tawaaɗo gese, pati wirfoo so wiya ɓamoowo saaya mum.
19 Bone yanan e haamili'en e muyninooɓe ley ɗeen ɲalaaɗe!
20 Ɲaagee Laamɗo pati doddu mon laatoo wakkati dabbunde naa ɲalaande fowteteende.
21 Sabi nden, torra mawɗo waɗan mo hono mum waɗaali gila puɗɗooɗe aduna, hono
makko waɗataa abada kasen.
22 Sinndo tawiino ɗeen ɲalaaɗe ndaɓɓindinaaka, fay gooto e ɓiɓɓe aadama hisataano. Kaa
Laamɗo raɓɓindinirii ɗe sabaabu ɓe o suɓii ɓee.
23 E oon wakkati, so won biiɗo on: «Yeewee! Almasiihu annii ɗoo», naa «Omo naa too»,
pati ngoondinee.
24 Sabi almasiihu'en peneeɓe e annabaaɓe peneeɓe ɓanngoyan, ɓe ngaɗa taagumansaaji
mawɗi e kaayeefiiji yalla eɓe majjina fay suɓaaɓe ɓee, so ɓe mbaawii.
25 Paamee gasa. Mi haalanii on gila ɗum waraali.
26 So won biiɗo on: «Yeewee, omo naa ley ladde jeereende», pati njehee. Naa so won biiɗo
on: «Yeewee, omo naa to ley cuudi too», pati ngoondinee.
27 Hono no majere fooynirta kammu gila funnaange faa hiirnaange nii, hono non Ɓii
Neɗɗo oo wardata.
28 Ɗo jiibe ngoni fuu, ɗon dute kawritata.

No Ɓii Neɗɗo oo wartirta

29 —Ɗon e ɗon, caggal torra ley ɗeen ɲalaaɗe, naange niɓɓan, lewru ɲoottan yaaynude,
koode kammu caaman, kulle gondɗe dow kammu ɗee ndimmboto.‡
30 E oon wakkati, taagumansa Ɓii Neɗɗo oo ɓanngan e mbeeyu, leɲi aduna ɗii fuu ngullan.
Ɓe njiyan Ɓii Neɗɗo oo, ana wara e duule, ana warda baawɗe mawɗe e teddeengal.
31 Buututal manngal fuufete, o nela malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal
e ɓaleeri, mooɓta suɓaaɓe makko ɓee gila hoore leydi faa hoore leydi.
32 Taykitee ibbe: so caɓe majje keydiitii, haakolooji majje mbillitii, oɗon anndi ndunngu
ɓadike.
33 Hono non, so on njii ɗum fuu, anndee wakkati oo ɓattiima, omo damal galle.
34 Miɗo haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kuɗɗe ɗee fuu ngaɗaali.
35 Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am ɗii timmataa abada.

Haala timmooɗe aduna

36 —Kaa nden ɲalaande e oon wakkati fay gooto anndaa ɗum, wanaa malaa'ika'en wonɓe
dow kammu, wanaa Ɓiɗɗo oo. Walaa anndudo ɗum so wanaa Baabiraaɗo oo.
37 No jamaanu Nuuhu nii, hono non nanndata so Ɓii Neɗɗo oo ana wara.
38 E ley ɗeen ɲalaaɗe fade ilam tuufaanu ɗam warde, yimɓe ana ɲaama, ana njara, ana
ndewla, ana ndewlee, faa ɲannde Nuuhu naati laana kaa.
39 Ɓe miilaali, ɓe njaalaali faa ilam tuufaanu ɗam wari yooli ɓe fuu. Garol Ɓii Neɗɗo oo
hono non nanndata.
40 E oon wakkati, worɓe ɗiɗon wonɓe e ngesa ngoota, gooto mum'en naɓete, goɗɗo oo
yoppee.
41 Rewɓe ɗiɗon undooɓe dow unirde wootere, gooto mum'en naɓete, goɗɗo oo yoppee.
42 Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa wakkati mo Joomiraaɗo mon warata.
43 Paamee ɗum ɗoo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata ley jemma,
ɗaanataako yoppataa o naata galle mum.
44 Ɗum nee, onon duu lanndinee, sabi Ɓii Neɗɗo oo waran e wakkati mo on miilaali.

Haala golloowo koolniiɗo, kaɲum e golloowo bondo

45 —Ndennoo, homo woni golloowo koolniiɗo, hakkilante? Oon woni mo kalfaaɗo mum
halfini ɗum koreeji mum faa hokka ɗum'en nguure mum'en e wakkati jiɗaaɗo.
46 Golloowo mo kalfaaɗo mum warti tawi ana hiinnii golle mum, welii hoore.
47 Miɗo haalana on goonga: kalfaaɗo oo halfinan mo jawdi mum fuu.
48 Kaa so golloowo oo yo bondo, wii e hoore mum kalfaaɗo mum ɓooyan wartaali,
49 hedde ana fiya waayiraaɓe mum golloooɓe ɓee, ana ɲaamda ana yarda e sigirooɓe,
50 nden, kalfaaɗo oo wartiran ɲalooma mo golloowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali,

---

* **24:15** Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † **24:15** Ɗoo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankooɓe. Ko o sappinoo koo waɗii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartan kasen. ‡ **24:29** Esaaya 13.10; 34.4, Yo'ila 2.10

51 jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde naafigi'en, ton o wullata o
ŋerɣondira ɲiiɣe.

25

Banndol haala surbayɓe sappo

1 —Laamu Laamɗo oo nanndan e oo janta: surbayɓe sappo ɓamɓe moottilaaji mum'en so
njehi jaɓɓoyaade jommbaajo gorko.*
2 Njoyon ɓee ɣoɣaa, njoyon woɓɓe ɓee ana ɣoɣi.
3 Ɓe ɣoɣaa ɓee ɓami moottilaaji tawi njooɓaaki bulannga,
4 ɣoɣuɓe ɓee noo naɓori paali bulannga.
5 Nde jommbaajo oo jenngi waraali ndee, ɓe fuu ɓe ŋoŋi, ɓe ɗaanii.
6 Faa hejjere jemma, wullaango nanaa, wii: «Jommbaajo oo warii! Njaltee! Njaɓɓoyee
mo!»
7 Nden ɓe fuu ɓe pini, eɓe moyɣina moottilaaji maɓɓe.
8 Surbayɓe ɓe ɣoɣaa ɓee mbii ɣoɣuɓe ɓee: «Ndokkoree min e bulannga mon mo njooɓi-ɗon
oo, sabi moottilaaji amen annii ɲifa.»
9 Ɣoɣuɓe ɓee mbii: «Huɓindaaki, sabi ko min njogii koo hejjataa en, en fuu. Njehee to
soottooɓe, coodoyon!»
10 E ley no ɓe ɣoɣaa ɓee njaari soodoyde bulannga nii, jommbaajo oo yottii. Lanndini-
nooɓe ɓee naatidi e makko e ley dammbordu nduu, damal ngal uddaa.
11 Faa ɓooyi seeɗa, surbayɓe heddiiɓe ɓee ngarti, hedde ana ngulla ana mbiya: «Kalfaaɗo,
kalfaaɗo, udditan min!»
12 Kaa o jaabii ɓe, o wii: «Miɗo haalana on goonga: mi anndaa on.»
13 Iisaa sakitii wiide:
—Njeertee, sabi on anndaa ɲalaande naa e wakkati mo Ɓii Neɗɗo warata e mum.

Banndol haala gollooɓe taton

14 —Laamu Laamɗo ana nanndi e gorko lanndiniiɗo faa dawa, noddi gollooɓe mum,
halfini ɗum'en jawdi mum.
15 O halfini gooto maɓɓe mutakal teemeɗe joy kaŋŋe, goɗɗo teemeɗe ɗiɗi, tataɓo oo
teemedere, gooto fuu ko waarata e mum. Caggal ɗum, o dawi. Ɗon e ɗon,
16 golloowo keɓuɗo mutakal teemeɗe joy kaŋŋe oo yehi jaagoroyii mo, tinorii mutakal
teemeɗe joy goɗɗe.
17 Kalfinaaɗo mutakal teemeɗe ɗiɗi kaŋŋe oo duu waɗi non, tinorii kaɲum duu mutakal
teemeɗe ɗiɗi goɗɗe.
18 Kaa kalfinaaɗo mutakal teemedere kaŋŋe oo yehi asoyi ngayka, iri ton ko kalfaaɗo
mum oo hokkunoo ɗum koo.
19 Faa ɓooyi caggal mum, kalfaaɗo maɓɓe oo warti noddi ɓe, o ɣeewi jate maɓɓe.
20 Kalfinaaɗo mutakal teemeɗe joy kaŋŋe oo wari, waddi mutakal teemeɗe joy goɗɗe, wii:
«Kalfaaɗo am, mutakal teemeɗe joy kalfin-ɗaa kam, eɗe nii. Ɣeew, mi tinorike ɗe mutakal
teemeɗe joy goɗɗe.»
21 Kalfaaɗo makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniiɗo. Nde
wonnoo a hoolnike e ko famɗi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-ɗen!»
22 Golloowo kalfinaaɗo mutakal teemeɗe ɗiɗi kaŋŋe oo wari kaɲum duu, wii: «Kalfaaɗo
am, mutakal teemeɗe ɗiɗi kaŋŋe kalfin-ɗaa kam, eɗe nii. Ɣeew, mi tinorike ɗe mutakal
teemeɗe ɗiɗi goɗɗe.»
23 Kalfaaɗo makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniiɗo. Nde
wonnoo a hoolnike e ko famɗi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-ɗen!»
24 Kalfinaaɗo mutakal teemedere kaŋŋe oo wari kaɲum duu, wii: «Kalfaaɗo am, miɗo
anndunoo a gorko tiiɗuɗo alhaali: aɗa hetta ko a aawaali, aɗa mooɓta ko a tutaali.
25 Saabe ɗum, mi hulii, njaa-mi iroy-mi kaŋŋe maa oo. Haya, fii maa annii!»
26 Kalfaaɗo makko jaabii mo, wii: «Golloowo laaliiɗo, nattuɗo! So tawii aɗa anndunoo
miɗo hetta ko mi aawaali, miɗo mooɓta ko mi tutaali,
27 ndennoo, aɗa haannoo waɗude kaŋŋe am oo e banki, yalla ana daɲa ko tinorii-mi so
mi wartoyii.
28 Jooni, teetee mo mutakal teemedere kaŋŋe oo, ndokkon ɗum jom mutakal teemeɗe joy
kaŋŋe oo.
29 Sabi jogiiɗo fuu ɓeydante faa heewa. Kaa mo walaa, fay seeɗa mo jogii oo teetete.
30 Golloowo meereejo oo kaa, mbedee ɗum e ley nimre sella ndee, ton o wullata o
ŋerɣondira ɲiiɣe.»

---

* **25:1** E neesu Yahuudiyankooɓe jommbaajo gorko ana yaadannoo e giɗiraaɓe jom suudu mum, sabi kaɲum'en ndammbotoo.

No Ɓii Neɗɗo oo sarirta yimɓe fuu

31 —So Ɓii Neɗɗo oo warii e teddungal mum, kaɲum e malaa'ika'en ɓee fuu, o jooɗoto e
jooɗorgal makko laamu ngal.
32 Yimɓe aduna ɓee fuu mooɓtete yeeso makko, o faltoroo ɓe no duroowo faltortoo baali
e be'i nii:
33 o waɗan baali ɗii e junngo makko ɲaamo, o waɗa be'i ɗii e junngo makko nano.
34 Hono nii, Kaananke oo wiirata wonɓe junngo mum ɲaamo ɓee: «Ngaree, onon
barkinaaɓe Baabiraaɗo am, nanngee laamu mo ndesane-ɗon gila e puɗɗooɗe aduna oo.
35 Sabi mi yolbiino, on ɲamminii kam, mi ɗomɗiino, on njarnii kam, mi laatinoke koɗo,
on njippinii kam,
36 mi holiino, on koltinii kam, mi ɲawiino, on njanɗinii kam, mi uddanooma kasu, on
yeewoyii kam.»
37 E oon wakkati, fooccitiiɓe ɓee njaabotoo mo, mbiya: «Joomiraaɗo, mande min njii maa
aɗa yolbi, min ɲammin maa naa aɗa ɗomɗi, min njarnu maa?
38 Mande min njii maa a koɗo, min njippin maa naa a kolɗo, min koltin maa?
39 Mande min njii maa a ɲawɗo naa a uddaaɗo kasu, min ngari yeewde ma?»
40 Kaananke oo jaaboo ɓe wiya: «Miɗo haalana on goonga: ko ngaɗan-ɗon gooto e ɓurɗo
famɗude e sakiraaɓe am ɓee, yo miin ngaɗan-ɗon.»
41 Caggal ɗum, o wiyan wonɓe junngo makko nano ɓee: «Ngoɗɗee kam, onon huɗaaɓe
Laamɗo! Njehee ley yiite duumiinge nge Laamɗo resani Ibiliisa e malaa'ika'en mum ngee!
42 Sabi mi yolbiino, on ɲamminaali kam, mi ɗomɗiino, on njarnaali kam,
43 mi koɗo, on njippinaali kam, mi kolɗo, on koltinaali kam, mi ɲawɗo naa mi ud-
danooma, on ngaraali yeewde kam.»
44 Nden, ɓe njaaboto mo kamɓe duu ɓe mbiya: «Joomiraaɗo, mande min njii maa aɗa yolbi
naa aɗa ɗomɗi naa a koɗo naa a kolɗo naa a ɲawɗo naa aɗa uddaa kasu, min paabaaki ma?»
45 O jaaboto ɓe o wiya: «Miɗo haalana on goonga: ko mbaasu-ɗon waɗande gooto e ɓee
ɗoo ɓurɓe famɗude koo, miin woni mo on ngaɗanaali.»
46 Nden, ɓeen njaha e jukkungo duumiingo, fooccitiiɓe ɓee keɓa nguurndam ndu-
umiiɗam.

26

No mawɓe diina ndawriri faa nannga Iisaa

1 Nde Iisaa timmini ɗiin waajuuji fuu ndee, wii taalibaaɓe mum ɓee:
2 —Oɗon anndi balɗe ɗiɗi palii en e iidi Paska, Ɓii Neɗɗo oo hokkitirte tontee e leggal
bardugal.
3 E oon wakkati, hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe Yahuudiyankooɓe ɓee kawritoyi
galle Jottinoowo Sadaka Mawɗo biyeteeɗo Kayafas.
4 Ɓe fuu ɓe ndawridi faa ɓe njammboroo Iisaa hiila, ɓe mbara ɗum.
5 Kaa ɓe mbii:
—Pati ngaɗen ɗum ley iidi oo so yimɓe ɓee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

6 Nde wonnoo Iisaa ana Baytaniya ɗo galle Simon ceppaaɗo oo ɗoo,
7 debbo gooto ɓattitii ɗum ana jogii faandu nebam uuroojam, tiiɗuɗam coggu sanne. O
tawi Iisaa ana ɲaama, o wuji ɗam ɗow hoore mum.
8 Nde taalibaaɓe ɓee njii ɗum ndee, mettaa, ana mbiya:
—Ko woni oo bonannda meere meere?
9 Eɗam waawnoo sootteede kaalisi keewɗo, kaalisi oo hokkee misikiina'en.
10 Iisaa faami ko ɓe kaalannoo koo, wii ɓe:
—Ko saabii so oɗon torra oo debbo? O gollanii kam golle ŋarɗuɗo.
11 Sabi misikiina'en ana tawdee e mon ɲannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon
ɲannde fuu.
12 O wujii terɗe am nebam uuroojam, ko o waɗiri ɗum yalla omo lanndinanoo kam
yanaande.
13 Miɗo haalana on goonga: ɗo Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo waɗi
koo jantete, kasen duu o miccitete.

No Yahuuda jammborii Iisaa

14 Nden Yahuuda Isikariyota, gooto e taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee, yehi to hooreeɓe
yottinooɓe sadaka,
15 wii ɗum'en:
—Ko ndokkaton kam so mi waddanii on Iisaa?
Ɓe njakkii buuɗi capantati cardi, ɓe ndokki mo.

16 Gila nden, omo fiya dabare no o jammbortoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaaɓe mum hiraande iidi Paska

17 E ɲalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, taalibaaɓe ɓee ngari, lamndii Iisaa, mbii ɗum:
—Hoto njiɗ-ɗaa min lanndinoyoo hiraande iidi Paska ndee?
18 O jaabii ɓe, o wii:
—Njehee ngeenndi too, naaton galle maani, mbiyon ɗum: «Moobbo wii, wakkati mum yonii, e galle maa oo waɗata iidi Paska oo, kanko e taalibaaɓe makko.»
19 Taalibaaɓe ɓee ngaɗi ko Iisaa yamirnoo ɗum'en koo, lanndinii hiraande ndee.
20 Hiiri, o jooɗodii e taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee faa ɓe kirtoo.
21 Nde ɓe kirtotoo ndee, o wii:
—Miɗo haalana on goonga: gooto mooɗon jammboto kam.
22 Ɓe cuŋli sanne, hedde eɓe lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:
—Moobbo, kori wanaa miin?
23 O jaabii, o wii:
—Tummbidiɗɗo e am junngo mum e la'al oo, oon jammbotoo kam.
24 Waajibi Ɓii Neɗɗo ɗalira aduna no haaliraa ley Binndi ɗii nii. Kaa bone woodanii jammbotooɗo Ɓii Neɗɗo oo! Oon gorko, so rimanooka fey ɓuri moyyande ɗum.
25 Yahuuda garoowo jammbaade mo oo ɓami haala, lamndii mo, wii:
—Moobbo, kori wanaa miin?
O jaabii ɗum, o wii:
—Aan haaldi hunduko maa.
26 Nde ɓe ɲaamata ndee, Iisaa ɓami buuru, yetti Laamɗo, helti, hokki taalibaaɓe mum ɓee, wii:
—Nanngee, ɲaamee, ɗum yo terɗe am.
27 Caggal ɗum, o ɓami horde peguujam, o yetti Laamɗo, o hokki ɓe, o wii:
—On fuu, njaree hen.
28 Ɗum yo yiiyam am, yiiyam tabintinoojam aadi keyri, njupportooɗam saabe heewɓe faa luutti njaafee.
29 Miɗo wiya on: abada mi yarataa ɗam peguujam kasen so wanaa ɲannde njardoy-ɗen peguujam kesam e ley LaamuBaabiraaɗo am.
30 Caggal ɓe njimii Jabuura,* ɓe njalti, ɓe njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer yankiran ɗum

31 E oon wakkati, Iisaa wii ɓe:
—E ley oo jemma jaati, on fuu on njoppan kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara ɗum, sewre baali ndee saakoo.»†
Iisaa ɓeydi hen, wii:
32 —Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.
33 Nden Piyeer ɓami haala, wii mo:
—Fay so ɓe fuu ɓe njoppu maa, miin kaa abada mi yoppataa ma.
34 Iisaa jaabii mo, wii:
—Miɗo haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde a wiyan a anndaa kam cili tati.
35 Piyeer wii mo:
—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.
Taalibaaɓe ɓee fuu mbii hono non.

No Iisaa ɲaagorii Laamɗo ley Gecemane

36 Caggal ɗum, Iisaa yottodii e maɓɓe nokku biyeteeɗo Gecemane, wii ɓe:
—Njooɗee ɗoo, faa mi waɗoya too duwaawu.
37 O yaadi e Piyeer e ɓiɓɓe Jebede ɗiɗon ɓee, ɓernde makko fuɗɗi maatude yoomeende e ruubu.
38 E ley ɗum, o wii ɓe:
—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee ɗoo, njeertodee e am pati ɗaano-ɗon.
39 O woɗɗitii seeɗa, o hippii e leydi, omo duwoo, omo wiya:
—Baabiraaɗo, so tawii ana laatoo, woɗɗinam ndee horde bone. Kaa pati laatoroo no njiɗir-mi, yo laatoro no njiɗir-ɗaa aan.
40 O warti, o tawi eɓe ɗaanii. O wii Piyeer:

---

* **26:30** Neesu Yahuudiyankooɓe woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. † **26:31** Jakariyaa 13.7

—On mbaawaa jeertodaade e am tawee on ɗaanaaki fay wakkati gooto naa?
41 Pati ɗaanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terɗe
ana lo'i.
42 O yehi kasen, o duwii, o wii:
—Baabiraaɗo, so tawii nden horde bone waawaa woɗɗineede so wanaa mi yara ɗum, yo
sago maa waɗu!
43 O warti, o tawi ɓe ɗaantike, sabi ɗoyɗi ana piilii e maɓɓe.
44 O yehi kasen, o duwii tataɓerde hono no o duworinoo nii.
45 Caggal ɗum, o warti e taalibaaɓe ɓee, o wii ɗum'en:
—Faa jooni oɗon ɗaanii oɗon ŋoottinoo? Yeewee, wakkati oo yottike! Ɓii Neɗɗo oo waɗete
e juuɗe luuttooɓe.
46 Immee njehen! Yeewee, jammbotooɗo kam oo annii wara!

No Iisaa nanngiraa

47 O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e ɗiɗon ɓee, yottii ana wondi e
yimɓe heewɓe jogiiɓe kaafaaje e cabbi. Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e mawɓe Yahu-
udiyankooɓe ɓee neli ɓe.
48 Jammbotooɗo mo oo hokki ɓe finnde, wii:
—Neɗɗo mo ɓuccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngee ɗum.
49 Ɗon e ɗon, Yahuuda ɓattitii Iisaa, wii ɗum:
—Saɗi Moobbo!
O ɓuccii ɗum.
50 Iisaa jaabii mo, wii:
—Giɗam, waɗu ko waddu maa koo.
E oon wakkati, ɓe ɓattitii, ɓe njani e Iisaa, ɓe nanngi ɗum.
51 Gooto e wondunooɓe e Iisaa ɓee soorti kaafaawi mum, soppi golloowo Jottinoowo
Sadaka Mawɗo tayi nowru mum.
52 Nden, Iisaa wii mo:
—Soornu kaafaawi maa kii e ŋaro mum, sabi jogotooɗo kaafaawi fuu, kaafaawi halkata
ɗum.
53 Naa aɗa miila jooni mi waawaa noddude Baabiraaɗo am nelda kam ko ɓuri konuuji
sappo e ɗiɗi malaa'ika?
54 Kaa so non laatorii, hono ko winndaa ley Binndi ɗii koo tabitirta? Sabi ɗi mbii hono
non ɗum laatotoo.
55 E oon wakkati, o wii jamaa oo:
—Ko ngardu-ɗon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? Ley Suudu
Dewal Mawndu nduu ngonannoo-mi ŋannde fuu miɗo janngina, on nanngaali kam.
56 Kaa ɗum fuu waɗan yalla Binndi annabaaɓe ɗii ana tabita.
Nden, taalibaaɓe ɓee fuu njoppi mo, ndogi.

No mawɓe diina cariri Iisaa

57 Nanngu ɓe Iisaa ɓee naɓi ɗum to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, tawi dunkee'en
Sariya ɓee e mawɓe leŋol ɓee ana kawritinnoo ton.
58 Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde maɓɓe, faa daalaare galle Jottinoowo Sadaka
Mawɗo oo. O naati ley galle oo, o jooddii e doomooɓe ɓee faa o yiya no ɗum sakitortoo.
59 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e waalde Saahiiɓe ndee fuu ana tewta fenaande nde
kappira Iisaa yalla ana waree.
60 Fay so taweede yimɓe heewɓe ngari seedanaade mo pene, ɓe keɓaali sabaabu fuu ko
waawi warde mo. Ko sakitii koo, worɓe ɗiɗon ngari,
61 mbii:
—Kanko wiinoo omo waawi wurjinde Suudu Dewal Laamɗo, o mahitoo ndu ley balɗe
tati.
62 Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo immii, wii Iisaa:
—A jaabataako fay huunde naa? Tama a nanaali ko ɓe mbiyete koo?
63 Fuu omo deyyinii. Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo wii mo:
—Miɗo lamndore saabe Laamɗo guurɗo oo, haalan min so tawii aan woni AlmasiihuƁii
Laamɗo oo.
64 O jaabii ɗum, o wii:
—No mbii-ɗaa nii. Kasen, miɗo wiya on fuu: gila jooni, on njiyan Ɓii Neɗɗo ana jooɗii
ŋaamo Jom Baawɗe oo, ana wara dow duule kammu.
65 E ley ɗum, Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:
—O bonkike Laamɗo! En kaajaaka seedee'en hankasen! On narrii noppi mooɗon ko o
bonkii Laamɗo koo.

66 Koɗum njii-ɗon hen?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Omo haani wareede.
67 Caggal ɗum, ɓe tutti e yeeso makko, ɓe culkii mo. Yoga maɓɓe ana piya mo banaaje
68 ana mbiya:
—Almasiihu! Haalan min piiɗo ma, so a annabaajo.

No Piyeer waɗi so yankiri Iisaa

69 Piyeer jooɗii sella e daalaare galle oo. Gooto e horɓe ɓee ɓattitii mo, wii:
—Aan, aɗa wondunoo e Iisaa Galilinke oo.
70 Nii o yeddi ɗum hakkunde yimɓe fuu, o wii:
—Mi faamataa ko kaalataa koo.
71 Caggal ɗum, o fa'i to damal galle too. Korɗo goɗɗo yii mo, wii wonɓe ɗon ɓee:
—Oo gorko e Iisaa Nasaraatunke oo wondunoo.
72 Piyeer yeddi kasen, wii:
—Mi hunike, mi anndaa oo gorko.
73 Faa ɓooyi seeɗa, wonɓe ɗon ɓee ɓattii Piyeer, mbii ɗum:
—Tayoral, e maɓɓe njeye-ɗaa, sabi ɗemngal maa ngal hollii to iw-ɗaa.
74 E ley ɗum, Piyeer darii ana hunoo ana huttoo ana wiya:
—Mi anndaa oo gorko!
Oon wakkati fuu, ndontoori joggini,
75 non Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo ɗum koo: «Fade ndontoori jogginde, a wiyan a anndaa kam cili tati.» O yalti sella, o darii omo woya faa omo heppiya.

27

No Iisaa naɓiraa to Pilaatu

1 Beetee law, hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e mawɓe leŋol ɓee fuu njooddii faa yeewa no mbarda Iisaa.
2 Ɓe kaɓɓi mo, ɓe naɓi mo to Pilaatu goforneer oo.

No Yahuuda maayiri

3 Nde Yahuuda jammbiiɗo Iisaa oo yii no o sariraa o bareteeɗo nii, mimsiti, wartiri buuɗi capantati cardi ɗii to hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe leŋol ɓee,
4 wii ɗum'en:
—Mi luuttii ko njammbii-mi mo wiyaali waɗaali oo koo!
Nii ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Ko hilli min? Aan anndi!
5 Yahuuda tippii kaalisi oo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Caggal ɗum, o ɓami ɓoggol, o wartoyii.
6 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee ɓami kaalisi oo, mbii:
—E sariya meeɗen daganaaki en wattude oo kaalisi e keesu oo, sabi ɗum diyo.
7 Caggal ɓe ndawridii, ɓe ɓami kaalisi oo, ɓe coodi ɗum ngesa e junngo mahoowo looɗe faa waɗee jenaale joolaa'en.
8 Ɗum waɗi so ngaan ngesa ana wiyee faa jooni «Ngesa Yiiyam».
9 Nden haala ka Laamɗo yottinirnoo annabi Yeremiya kaa tabiti nde oon wii:
«Ɓe ɓamii buuɗi capantati cardi,
coggu mo yimɓe Israa'iila njatorii yonki makko,
10 ɓe coodi ɗum ngesa mahoowo looɗe,
hono no Joomiraaɗo yamirnoo kam nii.»*

No Pilaatu lamndorii Iisaa

11 Iisaa darii yeeso goforneer oo, oon lamndii mo, wii:
—Aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?
O jaabii, o wii:
—No mbii-ɗaa nii.
12 Kaa nde hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e mawɓe leŋol ɓee kappi mo ndee, o jaabaaki fay huunde.
13 Ɗum waɗi so Pilaatu wii mo:
—A nanaali ko ɓe ceettante koo fuu naa?
14 Kaa o jaabaaki hen fay karrol. Ɗum haaynii goforneer oo sanne.

No Iisaa sariraa yo bareteeɗo

* **27:10** Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13; 32.6-15

15 Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yimɓe ɓee suɓaade e kasunkooɓe ɓee mo
njiɗi yoppitaneede.
16 E oon wakkati, ana woodunoo kasunke jom innde biyeteeɗo Iisaa Barabas.
17 E ley no jamaa oo mooɓtorii nii, Pilaatu lamndii ɓe, wii:
—Homo njiɗ-ɗon mi yoppitana on: Iisaa Barabas naa, naa Iisaa biyeteeɗo Almasiihu oo?
18 Sabi Pilaatu ana anndunoo haasidaaku waɗi so ɓe ndokkitiri Iisaa.
19 Kasen, nde o jooɗii to sarirde too ndee, jom suudu makko neli e makko, wii:
—Sel e oo gorko pooccitiiɗo, sabi jemma hanken koyɗi makko tampinii kam sanne.
20 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e mawɓe leɲol ɓee ndunyi jamaa oo ɲaagoo Pilaatu
yoppitana ɓe Barabas, wara Iisaa.
21 Goforneer oo lamnditii ɓe:
—Homo e ɗiɗon ɓee njiɗ-ɗon mi yoppitana on?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Barabas!
22 Pilaatu lamndii ɓe, wii:
—Ndennoo, hono ngaɗan-mi Iisaa biyeteeɗo Almasiihu oo?
Ɓe fuu ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Tontu mo e leggal bardugal!
23 O lamndii ɓe, o wii:
—Koɗum o waɗi ko boni?
Ɓe ɓeydii dukude semmbe, eɓe mbiya:
—Tontu mo e leggal bardugal!
24 Nden Pilaatu yii walaa ko waawi hen, tawi duko ngoo duu ana ɓeydii sanne, o ɓami
ndiyam, o looti juuɗe makko yeeso yimɓe ɓee, o wii ɓe:
—Mi woytirtaake yonki oo gorko. Ɗum yo kunkoo mon.
25 Ɓe fuu ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Yonki makko ana jonngii dow amen, minen e ɓiɓɓe amen!
26 E oon wakkati, Pilaatu yoppitani ɓe Barabas, yamiri Iisaa fiyee dorri, caggal ɗum, o
hokkitiri ɗum tontoyee e leggal bardugal.

No sordaasi'en njaayriri Iisaa

27 Sordaasi'en goforneer ɓee naɓi Iisaa ley galle to huɓeere ndee woni too, fedde
sordaasi'en ɓee fuu pilii mo.
28 Ɓe ɓoorti mo kaddule makko, ɓe ɓoorni mo burmusuure woɗeere.†
29 Caggal ɗum, ɓe caɲi tenngaade gi'e, ɓe kippi e hoore makko. Ɓe ngaɗi kasen kalacal e
junngo makko ɲaamo, ɓe ndiccii yeeso makko, hedde eɓe njaayra mo eɓe mbiya:
—Saɗi, kaananke Yahuudiyankooɓe!
30 Ɓe tutti e makko, ɓe ɓami kalacal ngal eɓe piya e hoore makko.
31 Nde ɓe tilii jaayrude mo ndee, ɓe itti burmusuure ndee, ɓe ɓoorni mo kaddule makko.
Caggal ɗum, ɓe naɓi mo faa ɓe tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

32 Nde ɓe njaltata ngeenndi ndii ndee, ɓe kawriti e gorko Sireenanke biyeteeɗo Simon.
Sordaasi'en ɓee ndoolɗini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal.
33 Ɓe njottii nokku biyeteeɗo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.)
34 Ɓe ndokki Iisaa peguujam njillondiraaɗam e safaare haaɗunde faa o yara. Nde o meeɗi
ɗum ndee, o salii yarde.
35 Nde ɓe tonti mo e leggal bardugal ndee, ɓe pecciri kaddule makko urwa.
36 Caggal ɗum, ɓe njooɗii ɗon eɓe kayba mo.
37 Ɓe mbinndi daliili ko tonti mo, ɓe takki ɗum ɗo tiimde hoore makko ɗoo. Ɗum ɗoo ɓe
mbinndi: OO YO IISAA, KAANANKE YAHUUDIYANKOOƁE.
38 E oon wakkati, yanooɓe ɗiɗon tontidaa e makko, gooto ɲaamo makko, goɗɗo oo nano
makko.
39 Yimɓe yaɓɓotooɓe ɗon ɓee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en,
40 ana mbiya:
—Aan gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balɗe tati, biltu hoore
maa. So a Ɓii Laamɗo, jippa leggal bardugal ngal!
41 Hono non, hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e dunkee'en Sariya ɓee e mawɓe leɲol ɓee
fuu njaayriri mo ana mbiya:
42 —O biltii woɓɓe, kaa o ronkii biltude hoore makko. Kanko o kaananke Israa'iila. Jooni,
o jippoo leggal bardugal ngal, faa ngoondinen mo.

---

† **27:28** Wakkati Iisaa, ***burmusuure woɗeere*** yo saaya ka kaananke ɓoornotoo.

43 O fawii fii makko e Laamɓo. Yo Laamɓo biltu mo jooni, so ana yiɓi mo. Sabi o wii o Ɓii
Laamɓo.
44 Yanooɓe tontaaɓe sera makko ɓee duu ndarii ana mbonkoroo mo non.

Haala maayde Iisaa

45 Gila hakkunde naange, nimre waɓi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiiɓe.
46 Banngal yamnde tati kiikiiɓe, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:
—*Eli, Eli, lama sabaktanii?*
(Ɓum woni: «Laamɓo am, Laamɓo am! Koɓum waɓi so njoppu-ɓaa kam?»)
47 Yoga e darinooɓe ton ɓee nde nanunoo ɓum ndee, mbii:
—Omo nii nodda annabi Iliyaasa!
48 Ɓon e ɓon, gooto dogi waddoyi liccere, suuwi ɓum e biineegiri, haɓɓi ɓum e sawru,
feewtini hunduko makko yalla omo ɓuuccoo.
49 Kaa heddiiɓe ɓee mbii:
—Njoppee mo. Yeewen yalla Iliyaasa waran bilta mo.
50 Caggal ɓum, Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, ɓali aduna.
51 Oon wakkati, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa
ley, laatii taye ɗiɗi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii,
52 janaale udditii, seniiɓe heewɓe maaynooɓe nguurti.
53 Ɓe njalti e janaale ɓee. Caggal ko Iisaa wuurti koo, ɓe naati ngalluure seniinde ndee,
yimɓe heewɓe njii ɓe.
54 Hooreejo sordaasi'en oo e dardinooɓe e mum faa kayba Iisaa ɓee njii no leydi ndii
dimmborii nii e ko waɓi koo fuu, kuli sanne, mbii:
—So goonga nii, oo yo Ɓii Laamɓo!
55 Rewɓe heewɓe ana toowti, ana coynoo. Ɓeen yo jokkunooɓe e makko gila Galili faa
ngollana mo.
56 Ana e ɓeen rewɓe: Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba e Yuusufu,
kaɲum e inna ɓiɓɓe Jebede.

No tew Iisaa waɓiraa e yanaande

57 Faa hiiri, gorko arsukunte jeyaaɓo Arimatiya wari. Omo wiyee Yuusufu, kanko duu o
taalibbo Iisaa.
58 O yehi to Pilaatu, o ndaardi ɓum tew Iisaa. E oon wakkati, Pilaatu duŋanii mo o hokkee
ɓum.
59 O ɓami tew oo, o fiili ɓum e kasanke keso,
60 o watti ɓum e yanaande heyre nde o yamirnoo o asanee e haayre. Caggal ɓum, o talliti
haayre teddunde, o uddiri damal yanaande ndee, o witti.
61 Mariyama mo Magdala e Mariyama goɗɗo oo ana njooɗinoo ɓon, ana peewti e
yanaande ndee.

No sordaasi'en kaybiri yanaande Iisaa

62 Janngo mum yo ɲalaande fowteteende. Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e Farisa'en
kawriti to Pilaatu,
63 mbii ɓum:
—Kaananke, min miccitike yoŋŋoowo yimɓe oo wiino nde wuuri ndee, wuurtan balɓe
tati caggal maayde mum.
64 Ndennoo, tiinna yamir yanaande ndee doomee faa ɲalooma tataɓo oo yawta, pati
taalibaaɓe makko ngara ngujjita tew makko mbiya yimɓe ɓee o immitiiɓo hakkunde
maayɓe. Nden ngol yoŋŋugol cakitiingol ɓuran aranndeewol ngol bonde.
65 Pilaatu wii ɓe:
—Sordaasi'en haybooɓe annii. Njehee ndoomiroyee yanaande ndee no mbaawru-ɓon
fuu!
66 E oon wakkati, ɓe njehi hiinnoyaade yanaande ndee: ɓe uddi nde faa gasi, ɓe meeli
nde, ɓe ndarni ɓon sordaasi'en haybooɓe.

28

No Iisaa immintiniraa

1 Ko ɲalaande fowteteende ndee ɓettii koo, beetee kecco ɲannde alan, Mariyama mo
Magdala e Mariyama goɗɗo oo njehi yeewtoyaade yanaande ndee.
2 Ɓon, leydi dimmbii semmbe. Malaa'ika Joomiraaɓo jippii iwde dow kammu talliti
haayre ndee jooɗii dow mayre.
3 Omo jalbira hono no majere nii, kaddule makko duu ana ndawni far hono no ɓiraaɓam
nii.

4 Doomooɓe ɓee kuli sanne faa ana ciŋŋa, ɓe laatii hono maayɓe nii.
5 Malaa'ika oo wii rewɓe ɓee:
—Pati kulee! Miɗo anndi Iisaa tontanooɗo oo tewtaton.
6 O walaa ɗoo, o immitike hono no o wiirunoo nii. Ngaree, yeewee ɗo o lelinoo ɗoo.
7 Njaawnee njehee, kumpitoyee taalibaaɓe makko ɓee o immitike e maayde. Jooni o adoyto on Galili, ton njiyoyton mo. Ɗum njiɗunoo-mi haalande on.
8 Rewɓe ɗiɗon ɓee keŋii iwi ɗo yanaande ɗoo, ɓe heewɓe kulol e seyo manngo, ɓe ndogi haalanoyde taalibaaɓe makko ɓee oo kabaaru.
9 Ɗon e ɗon, Iisaa hawri e maɓɓe, wii ɓe:
—Caɗee!
Ɓe ɓattitii mo, ɓe nanngi koyɗe makko, ɓe cujidani mo.
10 E oon wakkati, o wii ɓe:
—Pati kulee! Njehee mbiyoyee taalibaaɓe am ɓee njaha Galili. Ton ɓe njiyoyta kam.

No haybooɓe yanaande Iisaa ɓee njantorii fuu

11 Rewɓe ɓee ana e laawol, faa yoga e sordaasi'en haybannooɓe yanaande nde ɓee kooti ngeenndi too, kaalani hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee ko wadi koo fuu.
12 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee kawriti e mawɓe ɓee. Ɓe ndawridi yeenude sordaasi'en haybanooɓe yanaande ndee ɓee kaalisi keewɗo,
13 ɓe mbii ɗum'en:
—Mbiyon taalibaaɓe makko ɓee ngarii jemma tawi oɗon ɗaanii, ngujjitii mo.
14 So goforneer oo nanii ɗum, min kawan ɗum e haala, min palanoo on e torra fuu.
15 Sordaasi'en ɓee nanngi kaalisi oo, ngadiri no mbiyaa nii. Oon kabaaru ana jantee hakkunde Yahuudiyankooɓe faa hannde.

No Iisaa ɓanngirani taalibaaɓe mum

16 Taalibaaɓe sappo e go'o ɓee njehi Galili to dow waamnde haayre nde Iisaa tinndinnoo ɗum'en ndee.
17 Nde ɓe njii mo ndee, ɓe cujidani mo, kaa yoga e maɓɓe ana sikkitii.
18 O ɓattitii, o wii ɓe:
—Mi hokkaama baawɗe fuu dow kammu e leydi.
19 Ndennoo, njehee ngaɗee leŋi ɗii fuu taalibaaɓe am, lootiree ɓe lootogal batisima innde Baabiraaɗo e Ɓiɗɗo e Ruuhu Ceniiɗo,
20 njannginee ɓe ɓe njokka ko njamir-mi on koo fuu. Anndee, miɗo wondi e mooɗon ŋannde fuu faa aduna timma.

Linjiila Iisaa
Ngeɗu Marka

No Yaayaa waajorii

1 Ɗum woni puɗɗooɗe Kabaaru Lobbo haala Iisaa AlmasiihuƁii Laamɗo oo.
2 Nii winndorii e dewtere annabi Esaaya:
«Miin Laamɗo, mi ardinante nelaaɗo am moyyinanoowo ma laawol.*
3 Neɗɗo ana ooynoo ley ladde jeereende:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo ngol,
ndartinee ɗati makko.»†
4 Oon nelaaɗo woni Yaayaa lootoowo lootogal batisima oo. O ɓanngi ley ladde jeereende, omo ooynoo omo wiya yimɓe tuuba, mbatisee yalla luutti mum'en ana njaafee.
5 Yimɓe leydi Yahuudiya e yimɓe Urusaliima fuu ngari, njaadiri luutti mum'en, Yaayaa looti ɓe lootogal batisima ley maayo Urdun.
6 Yaayaa, kaddule ɗe leeɓi geloodi ɓoornotonoo, humoo nguruwol, buureeti e njumri ladde o wuuri.
7 Omo waajoroo daande toownde, omo wiya:
—Ɓurɗo kam baawɗe waran caggal am, mi fotaa fay turaade mi humta ɓoggi paɗe makko.
8 Miin, ndiyam mbatisir-mi on, kaa kanko, Ruuhu Ceniiɗo o batisirta on.

No Iisaa batisiraa e no Ibiliisa hordi mo

9 Ley ɗeen ɲalaaɗe, Iisaa iwi ngeenndi Nasaraatu ley leydi Galili, wari, Yaayaabatisi mo ley maayo Urdun.
10 Wakkati o yeentata ndiyam ɗam oo, o yii kammu udditike, o yii Ruuhu Ceniiɗo ana jippoo e makko hono no wuugaandu nii.
11 Daande iwnde dow kammu ooynii, wii:
—Aan woni Ɓiyam mo korsin-mi, aan cuɓii-mi.
12 Oon wakkati fuu, Ruuhu naɓi mo ley ladde jeereende.
13 O wadi ton balɗe capanɗe nay, Ibiliisa ana tewta seytaade mo, omo hakkunde kulle ladde, malaa'ika'en ana ngollana mo.

No Iisaa noddiri taalibaaɓe aranndeeɓe

14 Caggal uddeede Yaayaa ley kasu, Iisaa yehi Galili ana waajoo Kabaaru Lobbo haala Laamɗo,
15 ana wiya:
—Wakkati oo warii, Laamu Laamɗo ɓattiima. Tuubee, ngoonɗinee Kabaaru Lobbo.
16 Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, non yii Simon e miɲum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu yo awooɓe.
17 Iisaa wii ɓe:
—Njokkee kam, mi waɗa on awooɓe yimɓe.
18 Ɗon e ɗon ɓe njoppi bubbi maɓɓe ɗii, ɓe njokki e makko.
19 O yehi yeeso seeɗa, o yii Yaakuuba ɓii Jebede e miɲum Yuhanna ley laana mum'en ana moyyintina bubbi.
20 Oon wakkati fuu, o noddi ɓe. Ɓe njoppi baam maɓɓe Jebede, kaɲum e hasaaɓe ɓee ley laana kaa, ɓe njokki e makko.

No Iisaa ribbiri seyɗaani

21 Caggal ɗum, ɓe njehi ngeenndi mbiyeteendi Kafarnahum, Iisaa naati suudu waajordu, fuɗɗi waajaade. Ɲannde mum yo fowteteende.
22 Tawaaɓe ɗon ɓee kaaynaa e waaju makko oo, sabi o waajorike ɓe no jom baawɗe nii, wanaa no dunkee'en Sariya nii.
23 Gorko laddaaɗo ana e waajordu nduu, wulli,
24 wii:
—Iisaa Nasaraatunke oo, koɗum hillu maa e amen? A garɗo halkude min naa? Miɗo anndi ko ngon-ɗaa, a ceniiɗo iwruɗo to Laamɗo!
25 Iisaa jahii e seyɗaani oo, wii:
—Deyyu yaltu e makko!
26 Seyɗaani oo dimmbi gorko oo semmbe, wulli wullaango toowngo, yalti e makko.
27 Jamaa oo fuu haaynaa, hedde ana lamndondira:

---

* **1:2** Malakiya 3.1 † **1:3** Esaaya 40.3

—Ko ɗum woni? Ɗum anndal kesal koy! Omo yamira fay seyɗaani'en ɓee, ɓe ɗowtanto mo.
28 Wakkati gooto kabaaru makko saakii ley leydi Galili fuu.

No Iisaa selliniri ɲawɓe heewɓe

29 Nde ɓe njaltunoo waajordu nduu ndee, ɓe njehi galle Simon e Andire. Yaakuuba e Yuhanna njaadi e maɓɓe.
30 Esii Simon debbo ana lelii yo jontaaɗo. Iisaa yottii tan, haalanaa haala makko,
31 ɓattitii mo, nanngi junngo makko, immini mo. Ɗon e ɗon jontere makko selli, o laatanii ɓe njaatigi.
32 Kiikiiɗe caggal janal naange, yimɓe ngaddani Iisaa ɲawɓe e laddaaɓe fuu.
33 Ngeenndi ndii fuu hawriti dow damal ngal.
34 O sellini ɲawɓe heewɓe, ɲawɓe ɲawuuji ɗi ngaldaa sii. O ribbi seyɗaani'en heewɓe, o accataa seyɗaani'en ɓee kaala, sabi eɓe anndi ko mo woni jaati.

No Iisaa waajorii ley Galili

35 Janngo mum, Iisaa hujji gila law, yehi nokku teelɗo ana waɗa ton duwaawu.
36 Simon e wondiiɓe mum ndarii ana tewta mo.
37 Nde ɓe njiiti mo ndee, ɓe mbii mo:
—Yimɓe fuu ana ndaarte.
38 Iisaa wii ɓe:
—Njehen ley geelle ɓadiiɗe ɗee faa mi waajoo ton duu, sabi ɗum waddi kam.
39 O yehi ley leydi Galili fuu, omo waajoo ley cuuɗi baajorɗi maɓɓe, omo ribba seyɗaani'en.

No Iisaa selliniri ceppaaɗo

40 Gorko ceppaaɗo wari diccii yeeso makko, ndaardi mo, wii:
—So tawii a jaɓii, aɗa waawi sellinde kam!
41 Iisaa yurminaa, foocci junngo mum, memi mo, wii:
—Mi jaɓii, sellu!
42 Ɗon e ɗon, ceppe ɗee iwi e gorko oo, o selli.
43 Oon wakkati fuu, Iisaa yoppiti mo, daalii mo,
44 wii:
—Haya koy, pati humpitin fay gooto, yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngaɗanaa laaɓugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo faa anndina ɓe a sellii.
45 Kaa kanko, o iwi ɗon tan, o darii omo saaka kabaaru oo. Ɗum waɗi so Iisaa ronki naatude geelle, heddii ladde, yimɓe ana iwra tatteeji fuu ana ngara e mum.

2

No Iisaa selliniri bonnguujo

1 Caggal balɗe seeɗa, Iisaa warti ngeenndi Kafarnahum. Yimɓe nani omo cuuɗi.
2 Jamaa keewɗo hawriti ɗon faa fay nokkuure heddaaki, wanaa haala yeeso damal ngal, hedde omo waajoo ɓe konngol Laamɗo ngol.
3 Yimɓe ngari, ngaddani mo bonnguujo mo worɓe nayon ndoondii.
4 Kaa ɓe ndonkii yottinde mo Iisaa sabaabu jamaa oo. Ɗum waɗi so ɓe kippiti bene oo foonndo makko, ɓe njippiniri bonnguujo oo e yulannde ndee, tawi ana lelnaa e dengeleewo.
5 Nde Iisaa yiinoo goonɗinal maɓɓe ndee, wii bonnguujo oo:
—Giɗam, luutti maa njaafaama.
6 Dunkee'en Sariya jooɗinooɓe ɗon ɓee ndarii ana miiloo e ɓerɗe mum'en:
7 «Hono oo gorko haaldi ɗum? O bonkike Laamɗo! Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamɗo gooto oo?»
8 Iisaa faami ɗon e ɗon miilooji maɓɓe, wii ɓe:
—Koɗum waɗi so oɗon miiloo miilooji baaɗi nii e ɓerɗe mooɗon?
9 Wiide bonnguujo «Luutti maa njaafaama» e wiide ɗum «Imma, ɓam dengeleewo maa njahaa», koɗum hen ɓuri newaade?
10 Kaa, faa mi anndina on Ɓii Neɗɗo ana jogii baawɗe e aduna oo yaafaade luutti...
Nden, o wii bonnguujo oo:
11 —Miɗo haalane: imma, ɓam dengeleewo maa, kootaa suudu maa.
12 Ɗon e ɗon gorko oo immii, ɓami dengeleewo mum witti, hedde yimɓe fuu ana yeewa ɗum. Ɓe fuu ɓe kaaynaa, ɓe ndarii eɓe njetta Laamɗo, eɓe mbiya:
—Min njiyaali hono ɗum abada.

No Iisaa noddiri Lewi

13 Iisaa wirfitii to weendu too. Jamaa oo fuu tawoyi mo ton, omo waajoo ɗum'en.
14 Nde o yahata ndee, o yii Lewi ɓii Alfaa ana jooɗii e duwaaɲeere mum, o wii ɗum:
—Jokku e am!
Lewi immii, jokki e makko.
15 Nde Iisaa ɲaamannoo e ley suudu Lewi ndee, duwaaɲe'en heewɓe e luuttooɓe hono mum'en njooɗii, ana ɲaamda e makko, kanko e taalibaaɓe makko. Sabi yimɓe heewɓe ana njokki e Iisaa.
16 Dunkee'en Sariya jeyaaɓe e waalde Farisa'en njii Iisaa ana ɲaamda e ɓeen yimɓe, mbii taalibaaɓe makko ɓee:
—Ko saabii so omo ɲaamda e duwaaɲe'en, kaɲum e luuttooɓe hono mum'en?
17 Nde o nani ɗum ndee, o wii ɓe:
—Wanaa celluɗo hasindini e cawroowo, ɲawɗo hasindini e cawroowo. Wanaa noddude fooccitiiɓe waddi kam, noddude luuttooɓe woni ko waddi kam.

Haala koorka

18 Taalibaaɓe Yaayaa e Farisa'en ana koora. E ley ɗum, yimɓe ngari, lamndii Iisaa:
—Ko saabii so taalibaaɓe Yaayaa e taalibaaɓe Farisa'en ana koora, kaa ɓe maa ɓee koorataa?
19 O jaabii ɓe, o wii:
—Nootiiɓe kuurtungu ana mbaawi salaade ɲaamde tawa jommbaajo gorko oo ana wondi e mum'en naa? Mbaawaa. So nii jommbaajo gorko oo ana wondi e maɓɓe, ɓe mbaawaa salaade ɲaamde.
20 Kaa ɲalaaɗe ngaran ɗe jommbaajo gorko oo ittetee e hakkunde maɓɓe. E ɗeen ɲalaaɗe, ɓe kooran.
21 Fay gooto ɗammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinngal. So ɗum waɗii, fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinngal ngal, ceekol ngol ɓeydoo.
22 Kasen duu fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiiɗɗi. So ɗum waɗii peguujam ɗam fusan ɗi, kanjam e sumalleeji ɗii fuu mursidee. Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee!

Haala ɲalaande fowteteende

23 Waɗiino e ɲalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese, taalibaaɓe mum ana kelta butaali e laawol ngol.
24 E ley ɗum, Farisa'en ɓee mbii mo:
—Yeew, koɗum waɗi so taalibaaɓe maa ɓee ana ngolla ko dagaaki gollude ɲalaande fowteteende?
25 O jaabii ɓe, o wii:
—Tama on meeɗaali janngude ko Daawuuda waɗi nde yolbi haajaa ko ɲaametee, kaɲum e yimɓe mum?
26 O naati e ley hukkum ceniiɗo oo e jamaanu Jottinoowo Sadaka Mawɗo biyeteeɗo Abiyataar, o ɲaami buuru cakkaaɗo oo, o hokki hen yimɓe makko. Tawee nee, yottinooɓe sadaka tan nduŋanaa ɲaamde oon buuru.
27 Iisaa wii ɓe kasen:
—Ɲalaande fowteteende ndee kammari neɗɗo waɗiraa, wanaa neɗɗo waɗiraa kammari ɲalaande fowteteende ndee.
28 Ndennoo fay ɲalaande fowteteende ndee, Ɓii Neɗɗo woni joomum.

3

No Iisaa selliniri gorko ley ɲalaande fowteteende

1 Iisaa naatti ley suudu waajordu nduu, o tawi ton gorko mo junngo mum waati.
2 Yimɓe wonnooɓe ɗon ɓee ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiiɗo sellinde gorko oo e ɲalaande fowteteende ndee, faa keɓa wullanaade mo.
3 Iisaa wii mo junngo mum waati oo:
—Imma, dara hakkunde maɓɓe!
4 Caggal ɗum, o lamndii ɓe:
—E ley ɲalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Dan-ndude neɗɗo naa warde ɗum?
Kaa ɓe njaabaaki.
5 Iisaa yeewri ɓe tikkere, tiinndam-hoore maɓɓe ɗam woyni yonki makko, o wii gorko oo:
—Fooccu junngo maa!
Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii.
6 Ɓon e ɗon, Farisa'en ɓee njalti, njooddii e howruuɓe Hirudus faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No yimɓe ngariri e Iisaa

7 Caggal ɗum, o iwi ɗon, o fa'i weendu too, kanko e taalibaaɓe makko. Jamaa keewɗo iwɗo
Galili jokki e makko.
8 Yimɓe heewɓe, iwɓe Yahuudiya e Urusaliima e Idumiya e leydi funnaange Urdun e
seraaji Tirus e Sidon, nani ko o waɗannoo koo, ngari to makko.
9 Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee ndaarana ɗum laana pati jamaa oo ɓilla ɗum.
10 Saabe omo sellinannoo heewɓe waɗi so ɲawɓe ɓee fuu keɲanii mo yalla ana mema mo.
11 Wakkati mo seyɗaani'en njii mo fuu, ndiccoto, ngulla:
—Aan a Ɓii Laamɗo!
12 Omo yagginannoo ɓe pati ɓe kumpita fay gooto kabaaru makko.

No Iisaa suɓorii taalibaaɓe sappo e dīɗon

13 Caggal ɗum, o ŋabboyi dow waamnde haayre, o noddi ɓe o muuyi noddude, ɓeen ngari
e makko.
14 O suɓii hen sappo e dīɗon, yalla ana ngonda e makko, o nela ɗum'en waajoyaade,
15 kasen o hokka ɗum'en baawɗe ribbude seyɗaani'en.
16 Ɓee ɗoo ngoni sappo e dīɗon ɓe o suɓii ɓee: Simon mo o innditiri Piyeer oo
17 e Yaakuuba e miɲum biyeteeɗo Yuhanna, ɓiɓɓe Jebede ɓe o innditiri Bowanerges ɓee
(maanaa mum woni «nanndubɓe e gidaango»)
18 kaɲum e Andire e Filipa e Bartolome e Matta e Tomaa e Yaakuuba ɓii Alfaa e Tadde e
Simon kiranoowo suudu baaba
19 e Yahuuda Isikariyota jammbotoodo mo oo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

20 Caggal ɗum, o hooti cuuɗi. Jamaa hawriti dow hoore makko kasen faa kanko e
taalibaaɓe makko ɓe ndonki heɓude no ɓe ɲaamira.
21 Nde sakiraaɓe makko nani ɗum ndee, ngarani mo, sabi wiyaama hakkille makko sottii.
22 Dunkee'en Sariya iwnooɓe Urusaliima ngari, mbii:
—Beelsebul woni e makko.
Kasen ɓe mbii:
—Oon woni hooreejo seyɗaani'en mo o ribbirta seyɗaani'en ɓee.
23 E ley ɗum, Iisaa noddi ɓe ɓe ngara e mum, haalaniri ɓe banndol, wii:
—Hono Ibiliisa waawirta ribbude Ibiliisa?
24 So laamu fecciima ana haɓa e hoore mum, oon laamu waawataa heddaade.
25 Kasen duu so galle fecciima ana haɓa e hoore mum, oon galle waawataa heddaade.
26 Ndennoo, so Ibiliisa yanii e hoore mum fecciima, waawataa heddaade. Ko laatoto dee,
kabaaru mum timman.
27 Iisaa jokkini hen:
—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe yaada e jawdi mum tawa
haɓɓaali joomum tafon. Kaa so haɓɓii joomum faa teeŋii, ana waawi naɓude ko woni e
galle mum fuu.
28 Miɗo haalana on goonga: yimɓe ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu e bonkaaji
ɗi ɓe mbonkii Laamɗo fuu.
29 Kaa bonkiiɗo Ruuhu Ceniiɗo oo heɓataa yaafaamuya fey, sabi joomum heddoto e
luuttal mum faa abada.
30 Iisaa haaldii kaa haala saabe ko ɓe mbii omo wondi e seyɗaani koo.

Inna Iisaa e miɲiraaɓe Iisaa

31 Inna Iisaa e miɲiraaɓe Iisaa worɓe ngari, ndarii caggal galle oo, neli o noddee.
32 Ɗo jamaa oo filii mo ɗoo, wii mo:
—Inna maa e miɲiraaɓe maa ana sella too, ana kaaje maa.
33 O jaabii, o wii:
—Homo woni innam e miɲiraaɓe am?
34 O yeewi joodiiɓe so ana pilii mo ɓee, o wii:
—Innam e miɲiraaɓe am annii.
35 Sabi gaɗoowo sago Laamɗo, kaɲum woni miɲam gorko, kaɲum woni miɲam debbo,
kaɲum woni innam.

4

Banndol haala aawoowo

1 Iisaa ana waajoo dow fonngo weendu nduu kasen. Jamaa keewɗo filii mo faa o naati
laana, o joodii. Jamaa oo fuu ana dow fonngo ngoo.
2 O darii omo waajoroo ɓe geɗe keewɗe e banndol, omo wiya ɓe:

3 —Kettinee! Aawoowo yalti aawoyde.
4 E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol: pooli ngari cuɓi ɗum.
5 Yoga mayri saami e korokaaye ɗo leydi heewaano, fuɗi ɗon e ɗon, sabi aawdi ndii suddaaki gasa.
6 Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa ɗaɗi.
7 Yoga mayri saami ɗo kebbe puɗata. Ndi fuɗidi e majje, ɗe cuumi ndi, ndi rimaali.
8 Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fuɗi, mawni, rimi: yoga sowii cowe capantati, yoga capanɗe jeegom, yoga teemedere.
9 Caggal ɗum, o wii:
—Jom nowru fuu yo nanu!
10 Nden Iisaa teelti, sappo e ɗiɗon ɓee e filinooɓe mo ɓee lamndii mo maanaa banndol ngol.
11 O wii ɓe:
—Onon, on ndokkaama faamde goonga tedduɗo haala Laamu Laamɗo oo. Kaa wonɓe sella ɓee, huunde fuu e banndol kaalaniran-mi ɓe.
12 Ɓum waɗi so:
«ana yeewa faa gasa tawa njiyataa,
ana nana faa laaɓa paca tawa paamataa,
sako ɓe tuuba so ɓe njaafee.»*
13 O wii ɓe:
—On paamaali ngol banndol naa? Hono paamirton banndi goɗɗi ɗii fuu ndennoo?
14 Aawoowo oo konngol Laamɗo o aawata.
15 Yimɓe yogaaɓe ana nanndi e laawol ɗo aawdi ndii saami ɗoo. Ɓe nanan konngol ngol, oon wakkati fuu Ibiliisa warata so itta konngol aawaangol e maɓɓe ngol.
16 Yogaaɓe ana nanndi e korokaaye ɗe aawdi ndii yuppii e muuɗum ɗee. Ɓe nanan konngol ngol, ɓe njaɓɓoroo ngol seyo oon wakkati fuu,
17 kaa ngol walaa ɗaɗi e maɓɓe, wakkati gooto tan ngol wonata e maɓɓe. Wakkati mo ɓillaare naa torra hewti ɓe saabe konngol ngol fuu, ɓe njankiran.
18 Yogaaɓe ɓee ana nanndi e nokku kebbe ɗo aawdi ndii saami ɗoo. Ɓee ngoni nanɓe konngol ngol,
19 kaa sugullaaji aduna e koomti jawdi, kaɲum e giɗaaɗe yonki goɗɗe naatan e maɓɓe, cuuma konngol ngol, ngol laatoo dimarol.
20 Kaa ɗo aawdi ndii saami e leydi lobbiri ɗoo, ɓee ngoni nanooɓe konngol ngol so njaɓa ngol. Ɓe ndiman: yoga sowoo cowe capantati, yoga capanɗe jeegom, yoga teemedere.

Haala Laamu Laamɗo

21 Caggal ɗum, Iisaa wii ɓe:
—Won fuu kuɓɓoowo lampa so hippa hen saawal, naa soorna ɗum ley leeso? Wanaa sinndan ɗum naa?
22 Walaa fuu ko ɲooɓi ko ɓanngintaake, walaa ko suuɗii ko yaltintaake sella.
23 Jom nowru fuu yo nanu!
24 O wii ɓe kasen:
—Tiiɗee e no nanirton haalaaji am ɗii nii! Sabi no etirton nii, non etirante-ɗon on ɓeydante duu.
25 Sabi jogiiɗo fuu ɓeydante, kaa mo walaa oo, fay seeɗa mo jogii oo teetete.
26 O wii kasen:
—Laamu Laamɗo ana wa'i no neɗɗo cankuɗo aawdi e ngesa mum nii.
27 Caggal mum, ɗaanoo jemma daroo ɲalooma, no laatii fuu aawdi ndii fuɗan, mawna, tawa joomum anndaa no ndi mawniri.
28 Leydi ndii e hoore mum fuɗinta ndi, ndi waɗa gulle, wutaandu jokka hen, caggal ɗum, gabbe njokka hen.
29 So ko aawaa koo ɓenndii, o ɓaman wawdu makko o hetta, sabi wakkati mum yottike.
30 O jokkini hen:
—Koɗum nanndinten e Laamu Laamɗo oo? Banndol hongol mbanndirten mo?
31 Laamu Laamɗo ana nanndi e ngeeyu buyaage. Kaɲum ɓuri geeyi ɗii fuu famɗude.
32 Kaa so mo aawaama, mo mawnan faa mo laatoo lekki mawki sanne, ki waɗa caɓe mawɗe faa pooli mbaawa ɲiɓude cuuɗi e ɗowdi makki.
33 Iisaa haalaniri yimɓe ɓee konngol Laamɗo ngol e banndi keewɗi baaɗi non, ko waarata e faamu maɓɓe.
34 O waajortaako so wanaa e banndol. Kaa nde o teeldi e taalibaaɓe makko ɓee fuu, o firritanan ɗum'en banndi ɗii fuu.

* **4:12** Esaaya 6.9-10

No Iisaa waaltiniri henndu

35 Kiikiiɗe oon ɲalooma, Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee:
—Lummben, keedoyen ootoo bannge.
36 Ɓe njoppi jamaa oo, ɓe tawti mo e laana ka o wonnoo e mum kaa, ɓe ndeerti. Laanaaji goɗɗi duu ana njokki e makko.
37 Henndu sattundu immii, bempeeje immii ana piya laana kaa, faa ka hosi heewde ndiyam.
38 Kanko, omo ɗaanii to laaci laana too, omo wawlii mbawlu. Ɓe pinndini mo, ɓe mbii mo:
—Moobbo, tama ko min kalkotoo koo wemmbaali ma?
39 O immii, o jahii e henndu nduu, o wii weendu nduu:
—Deyyina! Wii teen!
Henndu nduu deyyinii, fuu wii teen.
40 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Ko saabii so kul-ɗon? Faa hannde on ngalaa hoolaare naa?
41 Ɓe kuli kulol cattungol hedde eɓe mbiyondira:
—Homo oo gorko woni faa henndu e ndiyam ana ɗowtanoo ɗum?

5

No Iisaa selliniri laddaaɗo

1 Caggal ɗum, ɓe njottii oo too bannge e weendu nduu, e leydi Gerasankooɓe.
2 Nde Iisaa yalti laana kaa ndee, laddaaɗo iwri ley janaale, hawri e makko.
3 Ley janaale ɗee o joodinoo, fay gooto waawaa haɓɓude mo, sabi fay calali kaɓɓataa mo.
4 Sabi heewii ko o humti tonngooɗe e calali, o tayan calali, o hela geyyelle. Fay gooto waawaa nanngirde mo semmbe.
5 Ɲannde fuu, jemma e ɲalooma ley janaale e baamle kaaye o woni, omo wulla omo fiitoroo kaaye.
6 O soynii Iisaa, o dogani ɗum, o sujidani ɗum,
7 o wulli faa toowi, o wii:
—Iisaa Ɓii Laamɗo Toowɗo, koɗum njiɗ-ɗaa waɗude kam? Mi surdii ma saabe Laamɗo, pati torram!
8 Walaa ko o wiiri non sinaa Iisaa wii mo:
—Seyɗaani, yaltu e makko.
9 Iisaa lamndii mo, wii:
—Hono mbiyete-ɗaa?
O jaabii, o wii:
—Miɗo wiyee jamaa, sabi miɗen keewi.
10 O ɲaagii ɗum sanne, o ndaardi ɗum pati yaltina seyɗaani'en ɓee leydi ndii.
11 Sewre girooji mawnde ana durannoo ɗon e hoore waamnde haayre.
12 Seyɗaani'en ɓee ndaardi mo o duŋanoo ɗum'en naata e ley girooji ɗii.
13 O duŋanii ɓe ɗum. Seyɗaani'en ɓee njalti, naati e girooji ɗii. Sewre ndee fuu diiri iwi daande waamnde haayre too, naatoyi ley weendu nduu, yoolii. Edi poti ujunaaji ɗiɗi.
14 Duroo ɓe ɓee ndogi njantanoyii ngeenndi ndii e seraaji mum ko hewtii ɗum'en koo. Yimɓe ɓee njehi yeewoyde ko waɗi koo,
15 ɓe ngari e Iisaa. Nde ɓe njii gorko laddanoodo oo ana joodii ana ɓoornii kaddule, yeeɗɗitii ndee, kulol nanngi ɓe.
16 Tawaaɓe ɗon ɓee njantanii ɓe ko hewtinoo laddaaɗo oo e girooji ɗii.
17 Ɓe ndaardi Iisaa yalta leydi maɓɓe ndii.
18 Nde o naattata laana kaa ndee, laddanoodo oo ndaardi mo o acca jokka e makko.
19 O salanii oon, o wii ɗum:
—Hootu suudu maa e koreeji maa, kumpitaa ɓe ko Joomiraaɗo waɗan maa e no o yurmori maa.
20 O yehi omo haala e leydi ndi geelle sappo ndii ko Iisaa waɗani mo. Ɓe fuu ɓe kaaynaa.

No Iisaa wuurtiniri ɓii Jayrus e no selliniri debbo ɲawɗo

21 Nde Iisaa naati e laana wirfitii oo too bannge weendu nduu ndee, jamaa keewɗo filii mo kasen dow fonngo ɗoo.
22 Nden gooto e hooreeɓe suudu waajordu biyeteeɗo Jayrus wari. O yii Iisaa tan, o diccii yeeso mum,
23 o ɲaagii ɗum o haali faa heewi, o wii:
—Ɓiyam debbo ana haɓana yonki. War faw junngo maa e makko, yalla omo sella, o wuura!

24 Iisaa yaadi e makko, jamaa keewɗo jokki e mum faa ana ɓilla ɗum.
25 Debbo mo tuundi mum tayataa ko waarata e duuɓi sappo e ɗiɗi ana wonnoo ton.
26 O tampii hen sanne, o yehii to sawrooɓe heewɓe faa junngo makko laaɓi. Ko ɓuri ɗum fuu o yiyaali hen sami, ɲaw oo ɓeydoto jaati.
27-28 O nani haala Iisaa ana haalee, o naati e jamaa oo. Sabi o miilii: «So mi memii saaya makko tan, mi sellan.» O iwri caggal mum, o memi saaya mum.
29 Ɗon e ɗon tuundi makko tayi, o maati e caldi makko o sellii.
30 Oon wakkati fuu, Iisaa maati won semmbe iwi e mum, yeeccitii hakkunde jamaa oo, wii:
—Homo memi saaya am?
31 Taalibaaɓe makko ɓee mbii mo:
—A yii jamaa annii ɓillu maa, aɗa lamndoo: «Homo memi kam?»
32 Kaa o darii omo tewta memɗo mo oo.
33 Debbo oo ana siɲɲa no foti hulde sabi ana anndi ko waɗi, wari, diccii yeeso makko, haalani mo goonga.
34 Iisaa wii mo:
—Banndam debbo, goondinal maa danndii ma. Yaa e jam! A sellii e ɲaw maa oo!
35 O tilaaki haalde, faa won iwruɓe to suudu Jayrus hooreejo waajordu oo, mbii ɗum:
—Ɓiya oo heddaaki. Fotaa ko tampinaa Moobbo oo hankasen!
36 Kaa Iisaa tippitii haala maɓɓe, wii Jayrus:
—Pati hul, hoolam tan!
37 O ɗalaali fay gooto yaada e makko so wanaa Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna miɲii Yaakuuba oo.
38 Ɓe njottii suudu hooreejo waajordu nduu oo. O tawi ɗon dooyoore, yimɓe ana mboya, ana conkina semmbe.
39 Nde o naatunoo ndee, o wii ɓe:
—Ko woni ɗii bojji e ɗii ɲonaali? Suka oo maayaali, o ɗaaniiɗo tan.
40 Ɓe puuytini haala makko. Non o yaltini ɓe fuu, o naatidi e baaba suka oo e inna mum e taalibaaɓe taton ɓee suudu to suka oo lelii too.
41 O nanngi junngo mum, o wii:
—*Talita kuumii!* (Ɗum woni: «Suka debbo, imma!»)
42 Suka oo immii ɗon e ɗon, ana yaha. Duuɓi makko yo sappo e ɗiɗi. Yimɓe ɓee kaaynaa sanne.
43 Iisaa yaggini ɓe pati ɓe anndina ɗum fay gooto. O wii ɓe ndokka suka oo ko ɲaama.

6

No Nasaraatunkooɓe calorii jaɓande Iisaa

1 Iisaa iwi e oon nokku, taalibaaɓe mum njokki e mum, wirfitii ngeenndi mum'en.
2 Nde ɲalaande fowteteende yottinoo ndee, o fuɗɗi waajaade ley suudu waajordu nduu. Nanɓe waaju makko ɓee kaaynaa, hedde ana mbiya:
—Hoto o heɓi ɗum? Hono o heɓiri oo hakkille? Yee! Hono neɗɗo waawiri waɗirde ɗii kaayeefiiji?
3 Tama o wanaa cehoowo leɗɗe, tama o wanaa ɓii Mariyama? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yoses e Yahuuda e Simon? Tama wanaa enen e banndiraaɓe makko rewɓe koddi?
Kammari ɗum waɗi so ɓe njankiri mo.
4 E oon wakkati, o wii ɓe:
—Annabaajo ana teddinaa nokku fuu so wanaa e ley ngeenndi mum'en e hakkunde rimdaaɓe mum, kaɲum e ley galle mum'en.
5 Iisaa heɓaali waɗude ɗon fay haaynde wootere, so wanaa ko fawi junngo mum e ɲawɓe seeɗa, sellini ɗum'en.
6 Kasen duu waasude maɓɓe goondinde laatanii mo haaynde.

No Iisaa neliri taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee

Caggal ɗum, Iisaa yiilii e geelle piliiɗe ɗon ɗee, ana waajoo.
7 O noddi taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee, o neliri ɗum'en ɗiɗon ɗiɗon. O hokki ɓe baawɗe ribbude seyɗaani'en,
8 o wii ɓe so eɓe ndawa, pati ɓe naɓora fay huunde, so wanaa sawru. Pati ɓe naɓora buuru naa mbasu naa kaalisi e ley njiibaaji maɓɓe.
9 O yamiri ɓe ɓe ɓoornoo paɗe, kaa pati ɓe naɓora saayaaji ɗiɗi.
10 O wii ɓe kasen:
—Galle fuu mo njippi-ɗon e mum, keddo-ɗon ɗon faa nde iw-ɗon e oon nokku fuu.

11 So on ngarii e nokku, yimɓe njaɓɓaaki on naa kettinanaaki on, iwon ton, piɗɗon colla
koyɗe moodon faa jeertina ɓe ko ɓe ngadi koo ana boni.
12 Ɓe njehi, ɓe mbaajii yimɓe ɓee tuuba,
13 ɓe ndibbi seyɗaani'en heewɓe, ɓe nguji nebam e ɲawɓe heewɓe ɓe cellini ɗum'en.

No Yaayaa maayiri

14 Hirudus, kaananke oo, nani haala Iisaa ana haalee, sabi innde Iisaa walaa fuu ɗo
yottaaki. Won wiyooɓe Yaayaa mo lootogal batisima wuurti, ɗum wadi so o jogii baawɗe
waɗude kaayɗe.
15 Woɓɓe ana mbiya o annabi Iliyaasa. Woɓɓe duu ana mbiya o annabaajo no annabaaɓe
aranndeeɓe ɓee nii.
16 Nde Hirudus nani ɗum ndee, wii:
—Yaayaa mo tayunoo-mi hoore mum oo, kaɲum wuurti!
17 Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngee, haɓɓee, uddee ley kasu. Saabe Hirudiya jom
suudu mawniiko biyeteeɗo Filipa mo o ɓamnoo oo, wadi.
18 Sabi Yaayaa ana wiyannoo mo:
—Dagantaako ma teetaa jom suudu mawna.
19 Hirudiya mettaa e Yaayaa, yiɗi o waree, kaa heɓaali laawol,
20 sabi Hirudus ana hulannoo Yaayaa, ana anndunoo o gorko pooccitiiɗo, ceniiɗo. Ɗum
wadi so omo haybannoo ɗum. So o hettinike haala mum, hakkille makko jiiɓoto, haya
kasen duu omo yiɗi hettinaade ɗum.
21 Kaa noo, Hirudiya heɓi laawol ɲannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus. Hirudus
waɗani howruuɓe mum e hooreeɓe sordaasi'en ɓee e inndee-anndee'en Galili ɓee fuu
hiraande.
22 Ɓii Hirudiya debbo naati ana woma. Ɗum weli Hirudus e nootiiɓe ɗum ɓee fuu. O wii
suka debbo oo:
—Haalanam ko njiɗ-ɗaa faa mi waɗane.
23 O hunanii ɗum, o wii o hokkan ɗum huunde fuu ko ɲaagii mo, fay so tawii feccere
laamu makko oo.
24 E ley ɗum, suka debbo oo yalti, wii inna mum:
—Koɗum kaan-mi ɲaagaade?
Inniraaɗo oo jaabii mo, wii:
—Ɲaaga mo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo!
25 Suka debbo oo heɲii, wirfitii to kaananke oo too, ɲaagii ɗum, wii:
—Ko njiɗu-mi, ngaddanaa kam jooni jooni hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!
26 Terɗe Hirudus mbaati faa wanaa seese, kaa nde wonnoo o hunike yeeso nootiiɓe mo
ɓee, o waɲi yaltude e konngol makko ngol.
27 O neli ɗon e ɗon gooto e sordaasi'en doomooɓe mo ɓee, o yamiri ɗum yo waddoy hoore
Yaayaa. Sordaasi oo wirfitii, naati e ley kasu oo, tayi hoore Yaayaa,
28 tummbi e la'al, waddi, hokki suka debbo oo. Suka debbo oo duu hokki inna mum.
29 Nde taalibaaɓe Yaayaa ɓee nani ɗum ndee, ngari ɓamti tew makko oo, ngaɗoyi ɗum e
yanaande.

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji joy neɗɗo

30 Nelaaɓe ɓee ngarti e Iisaa, njantanii ɗum ko ngadi koo e ko mbaajii koo fuu.
31 O wii ɓe:
—Njehen nokku teelɗo, yalla oɗon keɓa fowtinaade.
Sabi yaha-warta ana heewi, faa kanko e taalibaaɓe makko ɓee, ɓe ndonki heɓude fay no
ɓe ɲaamira.
32 Ɓe njehi ɓe naatoyi laana, ɓe teeli kamɓe tan e feere maɓɓe,
33 tawi heewɓe njii eɓe njaha, annditi to ɓe peewi. Yimɓe heewɓe iwri e geelle ɗee fuu,
keɲanii to ɓe peewi too, adii ɓe yottaade.
34 Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewɗo. O yurminaa ɓe sanne, sabi eɓe mba'i
no baali ɗi ngalaa duroowo nii. O darii omo waajoo ɓe kulle keewɗe.
35 Nde hiiri ndee, taalibaaɓe ɓee ɓattitii mo, mbii:
—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde.
36 Yoppitin jamaa oo saakoo e geelle e daakaaji piliidi ɗii yalla ana coodoya ko ɲaama.
37 O jaabii ɓe, o wii:
—Onon e ko'e moodon, ndokkee ɓe ko ɓe ɲaama!
Non ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Ndennoo aɗa yidi min ɓama buudi cardi teemeɗe ɗiɗi min coodanoya ɓe buuru ko ɓe
ɲaama?
38 E oon wakkati, o wii ɓe:

—Hono foti buuruuje njogi-ɗon? Njehee yeewoyee!
Nde ɓe njehi ɓe kumpitoyii ndee, ɓe mbii mo:
—Buuruuje joy e liɓɗi ɗiɗi min njogii.
39 O yamiri taalibaaɓe ɓee njoyyinira jamaa oo tunaale-tunaale dow huɓo hecco.
40 Ɓe njooɗii ɓe ngadi tunaale-tunaale, yoga teemedere neɓɗo, yoga capanɗe njoyon.
41 O ɓami buuruuje joy ɗee e liɓɗi ɗiɗi ɗii, o tiggitii kammu, o yetti Laamɗo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaaɓe ɓee njeɗa yimɓe ɓee. Hono non liɓɗi ɗiɗi ɗii duu.
42 Ɓe fuu ɓe ɲaami faa ɓe keddi.
43 Taalibaaɓe ɓee ndeentini kedde ɗee, kebbini cagiije sappo e ɗiɗi.
44 Ujunaaji joy gorko ɲaamunoo buuru oo.

No Iisaa yaariri koyɗe dow ndiyam

45 Ɗon tan, Iisaa yamiri taalibaaɓe mum naata laana kaa yalla ana adoo ɗum oo too bannge weendu nduu faade Baytisayda, tawi kanko e hoore makko omo wondi e yoppitinde jamaa oo.
46 Nde o seerti e maɓɓe ndee, o ŋabboyi dow waamnde haayre faa o waɗa duwaawu.
47 Nde jemma wari ndee, tawi laana kaa ana hakkunde weendu too, kanko tan gooto heddii njoorndi.
48 O soynii taalibaaɓe ɓee ana ngurfa ko mbaawi fuu, sabi ɓe njaɓɓotooɓe henndu. Nde ɓadinoo weetude ndee, o wari e maɓɓe omo yaara koyɗe dow ndiyam ɗam, faa o hosi yaɓɓaade ɓe.
49 Kaa nde ɓe njii mo omo yaha e dow ndiyam ɗam ndee, ɓe cikki ɗum seyɗaani, ɓe ndarii eɓe ngulla,
50 sabi ɓe fuu, nde ɓe njiinoo mo ndee, ɓe kulii. Ɗon e ɗon Iisaa wii ɓe:
—Mbaaltinee hakkillaaji mooɗon! Miin, mi Iisaa, pati kulee!
51 O naati laana kaa, o tawti ɓe, henndu nduu darii. Ɓe mugaa.
52 Ɓe paamaano haaynde nde Iisaa waɗiri buuru oo ndee, sabi ɓe wumɓe ɓerɗe.
53 Ɓe lummbi weendu nduu, ɓe njottii Genesaret, ɓe panndi ɗon.
54 Ɓe njalti e laana kaa tan, yimɓe ɓee annditi mo,
55 caakii e seraaji ɗii fuu, ana pawa ɲawɓe mum'en e dengeleeje, ana ngaddana mo nokku fuu ɗo nanaa omo woodi.
56 Kasen duu ɗo Iisaa tawaa fuu, gila e ley gure faa e geelle faa e ladde, yimɓe ɓee ngaddan ɲawɓe mum'en e daalaaje, ana ɲaagoo mo mo acca ɓe mema fay so kommbol saaya makko. Kasen duu memɗo ɗum fuu sellii.

7

Haala neesu njaatiraaɓe

1 Farisa'en e yoga e dunkee'en Sariya iwnooɓe Urusaliima pilii Iisaa.
2 Ɓe njii won e taalibaaɓe makko ana ɲaamira juuɗe coɓuɗe, ɗum woni tawa lootiraali no tawaangal maɓɓe worri nii.*
3 Sabi Farisa'en e Yahuudiyankooɓe fuu ɲaamataa lootaali juuɗe mum'en faa laaɓa, neesu njaatiraaɓe maɓɓe oo ɓe njokki.
4 So ɓe ngartii luumo, ɓe ɲaamataa so ɓe lootaaki. Eɓe njogii neesuuji goɗɗi keewɗi ɗi ɓe njokki, ko wa'i hono lawyude kore looɗe e potiije e kaaki jakawalle.
5 E oon wakkati, Farisa'en e dunkee'en Sariya lamndii Iisaa, mbii:
—Koɗum waɗi so taalibaaɓe maa ɓee ana mbaasa rewde neesuuji njaatiraaɓe meeɗen ɗii, ana ɲaamira juuɗe coɓuɗe?
6 O jaabii ɓe, o wii:
—Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e mooɗon, onon naafigi'en ɓee, ngol ɗoo konngol:
«Ngol leɲol e haala tan teddinirta kam,
kaa e ley ɓerɗe maɓɓe eɓe ngoɗɗi kam.
7 Meere ɓe ndewata kam,
sabi ko ɓe tuugii e ley janngingol maɓɓe koo yo jamirooje yimɓe tan.»†
8 Iisaa jokkini hen, wii:
—Oɗon njoppa jamirooje Laamɗo ɗee, oɗon njokka neesuuji yimɓe ɗii.
9 Eyyoo! Oɗon mbaawi salaade yamiroore Laamɗo faa loomtinon nde neesu mooɗon!
10 Sabi Muusaa wii: «Teddin inna maa e baam maa.»‡ O wii kasen: «Kuɗuɗo inna mum naa baam mum, wareede laato jukkungo mum.»§

---

* **7:2** Ngol ***lootugol juuɗe*** haɓɓaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina waɗiraa. † **7:7** Esaaya 29.13 ‡ **7:10** Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 § **7:10** Pergu 21.17; Lewinkooɓe 20.9

11 Kaa onon, oɗon mbiya: so neɗɗo wii inna mum naa baam mum: «Ko kaannoo-mi
wallirde ma koo yo *Korbaan*» (ɗum woni sadaka Laamɗo),
12 hankasen fotaa ko o walla inna makko naa baam makko.
13 Hono non tosirton konngol Laamɗo neesuuji ɗi ndonondirton ɗii. Kasen duu oɗon
ngaɗa kulle keewɗe baaɗe non.
14 Caggal ɗum, Iisaa nodditi jamaa oo, wii ɗum:
—Kettinanee kam, on fuu paamee:
15 Fay huunde naatataa e neɗɗo so soƃina ɗum, kaa kuɗɗe iwooje e neɗɗo ɗee, kaɲum
coƃinta ɗum. [
16 *]
17 Nde Iisaa seertii e jamaa oo so naatoyi ley suudu ndee, taalibaaƃe mum ƃee lamndii
ɗum maanaa banndol ngol.
18 O wii ƃe:
—Onon duu, eɗum finkinii on naa? On paamaali ko iwata sella so naata e hunduko neɗɗo
koo, soƃintaa joomum?
19 Sabi ɗum naataali e ƃernde joomum, e reedu mum naati, kasen duu ɗum yaltan.
Ɗii haalaaji Iisaa daginirii ɲaamdu fuu.
20 O wii kasen:
—Ko yaltata e ƃernde koo, ɗum soƃinta neɗɗo.
21 Sabi e ƃernde neɗɗo miilooji bondi iwata so ndunya ɗum e faasigaaku e nguyka e
ɲaako'aaku e
22 jeenu e joote e comndam e jammba e somburaaku e haasidaaku e mbonka e mawnink-
inaare, kaɲum e majjere.
23 Ɗeen geɗe bonɗe fuu e ƃernde iwata, kasen duu kaɲum'en coƃinta neɗɗo.

No debbo mo wanaa Yahuudiyanke goondiniri Iisaa

24 Iisaa iwi ɗon fa'i leydi Tirus. O jippii e galle gooto. O yiɗaano fay gooto humpitoo omo
ton, kaa o waawaano suuɗaade.
25 E ley ɗum, debbo gooto mo ƃinngel mum dewel laddaa, nani haala makko ana haalee,
heɲanii mo sujidi yeeso makko.
26 Oon debbo wanaa Yahuudiyanke, o leɲol Sirifenisi'en. O ɲaagii Iisaa itta ladde ndee e
ƃiyiiko oo.
27 Kaa Iisaa wii mo:
—Accu sukaaƃe ƃee kaara tafon. Sabi ƃamde ɲaamdu sukaaƃe so tippoo dawaadi moyyaa.
28 Debbo oo jaabii, wii mo:
—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi minotoodi ɗii ana ɲaama ɲaamdu sukaaƃe iwooru e
la'al so saama nduu.
29 E oon wakkati, Iisaa wii mo:
—Saabe oo jaabu, hootu, ladde ndee yaltii e ƃiya oo.
30 E ley ɗum, o hooti, o tawi ƃiyiiko oo ana lelii dow leeso, ladde ndee yaltii e mum.

No Iisaa selliniri gorko paho mo haala mum laaƃaa

31 Iisaa iwi leydi Tirus, wardi leydi Sidon, tacciti leydi ndi geelle sappo ndii, warti weendu
Galili.
32 O waddanaa gorko paho mo haala mum laaƃaa, o ɲaagaa o fawa junngo makko e dow
mum.
33 E oon wakkati, Iisaa woɗɗintini mo jamaa oo, waɗi peɗeeli mum e noppi makko, siryi,
memiri ciryе ɗee ɗemngal makko.
34 Caggal ɗum, o tiggitii kammu, o uumi, o wii paho oo:
—*Efata!* (Ɗum woni: «Sukkita!»)
35 Ɗon e ɗon, noppi gorko oo cukkiti, ɗemngal mum tonngitii, hedde ana haalira no
haalirtee nii.
36 Iisaa haɗi yimƃe ƃee haalande ɗum fay gooto. Kaa omo haɗa ƃe ɗum tan, eƃe ƃeydoo
haalde.
37 Ɓe kaaynaa faa yottii kaaddi, eƃe mbiya:
—Golle makko fuu ana moyyi. Omo nanina faaɗuƃe, omo haalina muumɗuƃe.

8

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji nay neɗɗo

1 E oon wakkati, jamaa keewɗo hawriti kasen. Nde wonnoo ƃe ngalaa ko ƃe ɲaama, Iisaa
noddi taalibaaƃe mum ƃee, wii ɗum'en:

* **7:16** E ɗereeji ƃooydi ɗii, yoga ana ƃeyda aaya 16:*Jom nowru fuu yo nanu!*

2 —Ɓee yimɓe ana njurminii kam, sabi hannde woni baldɗe tati eɓe ngondi e am, ɓe
keddoraaki ko ɓe ɲaama.
3 So mi yoppitii ɓe koota tawee ɓe ɲaamaali, ɓe mboɓɓoto yolbere e laawol. Sabi yoga
maɓɓe iwii to woɗɗi.
4 Taalibaaɓe makko ɓee njaabii mo, mbii:
—Hoto fuu keɓaten ko ɲamminen ɓe e ley ndee ladde jeereende?
5 O lamndii taalibaaɓe makko ɓee, o wii:
—Hono foti buuruuje njogi-ɗon?
Ɓe mbii mo:
—Buuruuje jeɗɗi min njogii.
6 E ley ɗum, o yamiri jamaa oo jooɗoo e leydi. O ɓami buuruuje jeɗɗi ɗee, o yetti Laamɗo,
o tayi ɗe, o hokki taalibaaɓe makko ɓee njeɗa jamaa oo. Ɓe ngaɗiri non.
7 Eɓe njoginoo kasen liikoy pamaroy seeɗa. Iisaa yetti Laamɗo dow makkoy, wii
taalibaaɓe mum ɓee njeɗa koy, kankoy duu.
8 Ɓe ɲaami faa ɓe keddi. Taalibaaɓe ɓee ndeentini kedde ɗee, ɗe kebbini cagiije jeɗɗi.
9 Eɓe poti ujunaaji nay neɗɗo. Caggal ɗum, Iisaa yoppiti ɓe,
10 naatidi e taalibaaɓe mum laana ɗon e ɗon, fa'i leydi Dalmanuuta.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

11 Farisa'en ɓee ngari, puɗɗi hiitondirde e Iisaa. Faa itta koro makko, ɓe ndaardi mo o
holla ɓe taagumansa kaayniiɗo iwoowo dow kammu.
12 Iisaa uumi, wii:
—Koɗum waɗi so oo ɗoo jamaanu ana ndaara holleede taagumansa? Miɗo haalana on
goonga: fay taagumansa gooto mo heɓataa!
13 Caggal ɗum, o seerti e maɓɓe, o naatti e laana kaa, o fa'i oo too bannge.
14 Taalibaaɓe ɓee njeggiti yooɓaade ɲaamdu, sabi buuruwal gootal tan heddinoo e ley
laana kaa.
15 E oon wakkati, o yaggini ɓe, o wii:
—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en ndii e ndi Hirudus ndii.
16 Taalibaaɓe ɓee ndarii ana kaalda ana mbiya ko en njooɓaaki buuru koo o wiiri non.
17 Iisaa anndi ko ɓe kaalata koo, wii ɓe:
—Ko waɗi so oɗon kaalda hakkunde mooɗon on njooɓaaki buuru? Tama faa jooni on
paamataa? Naa on wumɓe ɓerɗe?
18 Oɗon njogii gite, on njiyataa naa? Oɗon njogii noppi, on nanataa naa? Tama on
miccitaaki
19 nde njeɗu-mi ujunaaji njoyon gorko buuruuje joy ndee, cagiije hono foti kebbin-ɗon
kedde?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Cagiije sappo e ɗiɗi.
20 O lamndii ɓe kasen, o wii:
—Nde njeɗu-mi ujunaaji nay neɗɗo buuruuje jeɗɗi ndee, cagiije hono foti kebbin-ɗon
kedde?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Cagiije jeɗɗi.
21 Nden, o wii ɓe:
—Faa jooni on paamataa naa?

No Iisaa wumtiniri bumɗo ley Baytisayda

22 Ɓe njottii Baytisayda, Iisaa waddanaa bumɗo, o ndaardaa o mema ɗum.
23 O nanngi bumɗo oo, o renni ɗum ngeenndi ndii. Caggal ɗum, o siryi e gite mum, o fawi
juuɗe makko e mum, o lamndii ɗum, o wii:
—Won ko njiyataa naa?
24 Bumɗo oo feerti gite mum, wii:
—Miɗo yiya yimɓe, kaa eɓe mba'ani kam no leɗɗe jahooje nii.
25 Iisaa fawi juuɗe mum e gite makko kasen. Nden o tawi o sellii, o wonti yiide no laaɓiri.
26 Iisaa wii mo:
—Hootu, kaa pati mbirfito-ɗaa ley ngeenndi ndii.

No Piyeer wiiri Iisaa woni Almasiihu

27 Caggal ɗum, Iisaa e taalibaaɓe mum pahi geelle ɓadaangal Kaysariya Filipa. O lamndii
ɓe ɗum ɗoo e laawol:
—Homo yimɓe mbiyata ngon-mi?
28 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:

—Won wiyooɓe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyooɓe a annabi Iliyaasa, won wiyooɓe kasen a gooto e annabaaɓe ɓee.
29 O lamndii ɓe, o wii:
—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?
Piyeer jaabii mo, wii:
—Aan woni Almasiihu.
30 E ley ɗum, o daalii ɓe daaloore sattunde pati ɓe kaalana ɗum fay gooto.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

31 O fuɗɗi famminde ɓe:
—Ana tilsi Ɓii Neɗɗo torree torraaji keewɗi, mawɓe ɓee e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo. O waree, caggal balɗe tati o immitoto.
32 O haalani ɓe ɗum faa laaɓi, nii Piyeer sawndintini mo, wii pati o haala hono ɗii haalaaji.
33 O yeeccitii, o yeewi taalibaaɓe makko ɓee, o jahii e Piyeer, o wii:
—Woɗɗam aan Ibiliisa! Sabi miilooji maa ɗii iwrataa to Laamɗo, to yimɓe ɗi iwrata.

No Iisaa jokkirtee

34 Caggal ɗum, o noddi jamaa oo e taalibaaɓe makko ɓee, o wii ɗum'en:
—Muuyɗo jokkude kam fuu, ŋootta yurmaade hoore mum, ɓama leggal mum bardugal, jokka e am.*
35 Sabi muuyɗo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirɗo ki sabaabu am e sabaabu Kabaaru Lobbo oo, danndan ki.
36 Koɗum heɓude aduna oo fuu nafata neɗɗo so tawii waasii yonki mum?
37 Won ko neɗɗo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa?
38 Neɗɗo fuu jaannoriiɗo kam miin e haalaaji am ɗii e ley oo jamaanu coɓuɗo, luuttuɗo Laamɗo, miin, Ɓii Neɗɗo oo duu, mi yaannorto ɗum nde mi wardii e malaa'ika'en seniiɓe e ley teddeengal Baabiraaɗo am.

9

1 O wii ɓe kasen:
—Miɗo haalana on goonga: yoga e wonɓe ɗoo ɓee maayataa tawee njiyaali Laamu Laamɗo oo ana warda baawɗe.

Haala waylitagol noone Iisaa

2 Balɗe jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde. Noone makko waylitii yeeso maɓɓe.
3 Kaddule makko ngatti jalbude, ndawni far faa fay cuuwoowo gooto waawaa rawninirde non e aduna oo.
4 Iliyaasa e Muusaa ɓanngani ɓe, ana kaalda e Iisaa.
5 E ley ɗum, Piyeer wii mo:
—Moobbo, gonal amen ɗoo ana moyyi. Ɓal min ndarna ɗoo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.
6 O anndaano ko o haalannoo, sabi kulol manngol naati ɓe, kamɓe taalibaaɓe ɓee.
7 Luurde wari suddi ɓe, daande iwri e ley luurde ndee ana wiya:
—Oo ɗoo yo Ɓiyam mo korsin-mi. Kettindee mo!
8 Ɓon e ɗon, taalibaaɓe ɓee tiggitii, njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.
9 E ley ko ɓe njippotoo waamnde haayre ndee koo, o daalii ɓe pati ɓe kaalana fay gooto ko ɓe njii koo faa wakkati nde Ɓii Neɗɗo oo wuurti e hakkunde maayɓe fuu.
10 Ɓe njaɓii konngol ngol, kaa ɓe ndarii eɓe lamndondira e ko'e maɓɓe koɗum woni maanaa wuurtude e hakkunde maayɓe.
11 Caggal ɗum, ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Koɗum wadi so dunkee'en Sariya ɓee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?
12 O jaabii ɓe:
—Goonga, Iliyaasa adotoo warde tafon moyyintinde kulle ɗee fuu. Ndennoo ko saabii so Binndi ɗii mbii ana tilsi Ɓii Neɗɗo torree torraaji keewɗi, hoynee?
13 Miɗo haalana on: Iliyaasa warii, ɓe ngollii ɗum kamɓe duu ko ɓe muuyi fuu, hono no haala makko haaliraa e Binndi ɗii nii.

No Iisaa selliniri suka laddaaɗo

14 Nde ɓe ngarti e taalibaaɓe heddiiɓe ɓee ndee, ɓe njii jamaa keewɗo ana filii ɗum'en, dunkee'en Sariya ɓee ana njeddondira e mum'en.

---

* **8:34** Maanaa ***amde leggal bardugal*** woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

15 Yimɓe ɓee njii Iisaa tan, ɓe fuu ɓe kaaynaa, ɓe ndogi ɓe njaɓɓoyii mo.
16 O lamndii ɓe, o wii:
—Koɗum njeddondirton e maɓɓe?
17 Gorko gooto jaabii mo e jamaa oo, wii:
—Moobbo, mi gaddanɗo ma ɓiyam gorko mo ladde muumɗini.
18 Ɗo ladde ndee immorii mo fuu, liɓan mo e leydi, hunduko makko yufa ngufo, o ŋeryondira ɲiiye, o yoora kolon. Mi ɲaagike taalibaaɓe maa ɓee ndibba nde, kaa ɓe ndonkii.
19 Iisaa wii yimɓe ɓee:
—Hey yimɓe jamaanu jooni ɓe nganaa goonɗinɓe! Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi muɲande on? Ngaddanee kam suka oo!
20 O waddanaa oon. Nde ladde ndee yii Iisaa ndee, dimmbi suka oo, liɓi ɗum, hedde suka oo ana talloo e leydi, hunduko mum ana yufa ngufo.
21 Iisaa lamndii baaba suka oo, wii:
—Gila mande ɗum heɓi mo?
Baaba oo jaabii, wii:
—Gila omo famɗi.
22 Kasen duu wakkati fuu ladde ndee ana liɓa mo ley yiite naa ndiyam faa halka mo. Yurma min, mballaa min so tawii aɗa waawi!
23 Iisaa wii mo:
—So miɗo waawi mbii-ɗaa? Huunde fuu ana waawi laatanaade goonɗinɗo.
24 Ɗon e ɗon, baaba suka oo wulli, wii:
—Mi goonɗinii, kaa wallam, sabi goonɗinde ana tiiɗi kam!
25 Nde Iisaa yii jamaa oo ana doga ana wara ndee, jahii e ladde ndee, wii ɗum:
—Ladde muumɗinoore faaɗinoore, mi yamirii ma yaltu e suka oo, pati naattu e makko abada kasen!
26 Ladde ndee wulli, dimmbi suka oo semmbe, yalti. O wa'i no maayɗo nii, faa ko heewi e wonnooɓe ɗon ɓee ndarii ana mbiya o maayii.
27 Kaa Iisaa nanngi junngo makko, immini mo tan, o darii.
28 Nden Iisaa naati suudu, taalibaaɓe mum ɓee teeldi e mum, lamndii ɗum, mbii:
—Koɗum waɗi so min ndonki ribbude ladde ndee?
29 O jaabii:
—Ndee ladde, sii mum ribbirtaake so wanaa duwaawu.

No Iisaa haaliri ɗiɗaɓol maayde mum e wuurtugol mum

30 Ɓe iwi ɗon, ɓe ceeki leydi Galili. O yiɗaa fay gooto annda ɗum,
31 sabi omo waajotonoo taalibaaɓe makko ɓee, kasen duu omo wiyannoo ɗum'en:
—Ɓii Neɗɗo oo waɗete e juuɗe yimɓe, ɓe mbara mo, kaa e ley balɗe tati caggal maayde makko, o wuurtan.
32 Kaa taalibaaɓe makko ɓee paamaali haala kaa, kulii lamndaade mo.

Haala ɓurɗo teddude

33 Ɓe njottii Kafarnahum. Nde ɓe njippinoo e galle ndee, o lamndii taalibaaɓe makko, o wii:
—Koɗum njeddondir-ɗon e laawol ngol?
34 Ɓe ndeyyinii. Ko ɓe njeddondiri e laawol ngol dee, ɓurɗo teddude.
35 Ndennoo Iisaa jooɗii, noddi taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee, wii ɗum'en:
—Muuyɗo ardaade fuu, caggal heddiiɓe ɓee heedata, laatoo golloowo maɓɓe ɓe fuu.
36 Caggal ɗum, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel yeeso maɓɓe, o huufi ngel, o wii ɓe:
37 —Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o jaɓɓii. Kasen duu jaɓɓiiɗo kam fuu, wanaa miin tan jaɓɓii, jaɓɓike neldo kam oo duu.
38 Yuhanna wii mo:
—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seyɗaani'en innde maa. Min kaɗii mo, sabi o jokkaali e meeɗen.
39 Kaa Iisaa wii:
—Pati kaɗee mo ɗum, sabi fay gooto waawaa waɗirde kaayɗe e innde am, so sakitoo bonkoo kam ɗon e ɗon.
40 Sabi mo honnaaki en fuu, e meeɗen wondi.
41 Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu dokkuɗo on horde ndiyam kammari on yimɓe Almasiihu, o waasataa heɓude mbarjaari makko.
42 Neɗɗo fuu luuttinɗo gootel e koy cukaloy goonɗinkoy kam, ko ɓuri moyyande joomum haayre teddunde haɓɓee e daande mum, tippee e geeci.
43 So tawii junngo maa luuttinte, tayu ngo. Naataa e nguurndam nduumiiɗam a ɲakuɗo ɓuri moyyande ma diina naatude e jahannama yiite nge ɲifataa tawee a kiɓɓuɗo. [

44 *]
45 So tawii koyngal maa luuttinte, tayu ngal. Naataa e nguurndam nduumiiɗam a ɲakuɗo
ɓuri moyyande ma diina tippeede e jahannama a kiɓɓuɗo. [
46 †]
47 Kasen duu so yitere maa luuttinte, sol nde. Sabi naatude maa e Laamu Laamɗo a ɗokko
ɓuri moyyande ma diina tippe-ɗaa e jahannama a kiɓɓuɗo.
48 Ɗon, «gildi mum mbaatataa, yiite mum duu ɲifataa.»‡
49 Sabi gooto fuu laɓɓinirte yiite hono no sadakaaji laɓɓinirtee lamɗam nii.
50 Lamɗam yo huunde lobbere, so lamɗam ŋoottii lammude, koɗum lamminta ɗum?
Ngaɗee lamɗam e mooɗon, moyyondiron.

10

Haala ceergal

1 O iwi ɗon, o feewi leydi Yahuudiya e funnaange maayo Urdun. Yimɓe heewɓe pilii mo,
o darii omo waajoo ɗum'en kasen, hono no o woownoo nii.
2 Yoga e Farisa'en ngari faa itta koro makko, lamndii mo:
—Tama ana daganii gorko seerde jom suudu mum?
3 O jaabii ɓe:
—Koɗum Muusaa yamiri on?
4 Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Muusaa yamirii gorko winnda talkuru ceergal nde ana seera jom suudu mum.*
5 E ley ɗum, o wii ɓe:
—On yoorɓe ɓerɗe, ɗum saabii so Muusaa winndani on nden yamiroore.
6 Kaa gila e fuɗɗoode, «Laamɗo tagii ɓe waɗii ɓe gorko e debbo.
7 Ɗum wadi so gorko yoppan inna mum e baam mum,
8 ɓe ɗiɗon fuu ɓe laatoo neɗɗo gooto.»† Nii woni ɓe nganaa ɗiɗon kasen, ɓe neɗɗo gooto.
9 Ndennoo, pati neɗɗo seenndu ko Laamɗo reentini.
10 Nde ɓe kootunoo cuudi ndee, taalibaaɓe makko ɓee lamndii mo haala majjum.
11 O wii ɓe:
—Ceerɗo jom suudu mum fuu so ɓami goɗɗo, jeenii,
12 hono non duu, debbo cuutaniiɗo gorum, so gorko goɗɗo ɓami ɗum, oon debbo jeenii.

No Iisaa duwanorii cukaloy

13 Won waddanɓe Iisaa cukaloy, yalla ana mema koy, non taalibaaɓe ɓee njahii e yimɓe
ɓee.
14 Nde o yii ɗum ndee, o ɓerni, o wii taalibaaɓe ɓee:
—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaɗee koy, sabi wa'uɓe no makkoy nii ɓee njey
Laamu Laamɗo oo.
15 Miɗo haalana on goonga: mo jaɓiraali Laamu Laamɗo oo no cukalel nii fuu, naatataa
hen.
16 Caggal ɗum, o huufi cukaloy koy, o fawi junngo makko e makkoy, o duwanii koy.

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

17 Nde Iisaa nanngunoo laawol ndee, gorko gooto dogani mo, diccii yeeso makko, lamndii
mo, wii:
—Moobbo moyyo, koɗum kaan-mi waɗude faa mi heɓa nguurndam nduumiiɗam?
18 Iisaa wii mo:
—Ko saabii so aɗa noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamɗo.
19 Aɗa anndi ɗii ɗoo sariyaaji: «Pati ɲaaɗu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda
fenaande, pati tooɲu, teddin inna maa e baam maa.»‡
20 Gorko oo jaabii mo, wii:
—Moobbo, miɗo haybi ɗum fuu gila e cukaaku am.
21 Nden Iisaa yeewi mo, yiɗi mo, wii mo:
—Huunde wootere ana ɲaku maa: yaa soottoy ko njogi-ɗaa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo
misikiina'en. Nden, a heɓan jawdi dow kammu. Caggal ɗum, ngaraa njokkaa kam.
22 Kaa nde gorko oo nani ɗiin haalaaji ndee, ɲirɓinii, wittidi e metti, sabi o arsukunte
ɲoldo.
23 Iisaa yeewi taalibaaɓe mum ɓee, wii:

---

* **9:44** E ɗereeji ɓooydi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 44:*Ɗon, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu ɲifataa. Yeew aaya 48.*
† **9:46** E ɗereeji ɓooydi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 46:*Ɗon, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu ɲifataa. Yeew aaya 48.* ‡ **9:48** Esaaya 66.24 * **10:4** Fillitagol Tawreeta 24.1 † **10:8** Puɗɗooɗe 1.27; 2.24 ‡ **10:19** Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo ana tiiɗi!
24 Taalibaaɓe ɓee mugaa e ɗiin haalaaji. O ɓeydi hen kasen, o wii ɓe:
—Sukaaɓe am, hee naatude e Laamu Laamɗo ana tiiɗi!
25 Sabi ngelooba yaɓɓoroo e wuddere mesalal ɓuri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo.
26 Taalibaaɓe ɓee ɓeydii mugeede, hedde ana lamndondira e ko'e mum'en ana mbiya:
—Ndennoo, homo woni kisoowo?
27 O yeewi ɓe, o wii:
—Ɗo yimɓe ɗum laatataako, kaa eɗum laatoo to Laamɗo. Sabi walaa fuu ko Laamɗo waawaa.
28 Nden, Piyeer darii ana wiya mo:
—Minen, min njoppii fuu min njokkii e maa!
29 O jaabii ɗum, o wii:
—Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu joppirɗo saabe am e saabe Kabaaru Lobbo oo galle mum naa sakiraaɓe mum worɓe naa sakiraaɓe mum rewɓe naa inna mum naa baam mum naa sukaaɓe mum naa gese mum,
30 heɓan ko ɓuri ɗum cowe teemedere e oo ɗoo wakkati mo ngon-ɗen e mum jooni: joomum heɓan galleeji e sakiraaɓe worɓe e sakiraaɓe rewɓe e inniraaɓe e sukaaɓe e gese, torrete duu. E ley wakkati garoyoowo oo duu, joomum heɓan nguurndam nduumiiɗam.
31 Kaa ardinooɓe heewɓe laatoto caggalaaɓe, caggalaaɓe ɓee laatoto ardiiɓe.

No Iisaa sapporii nde tataɓere maayde mum e wuurtugol mum

32 Eɓe e laawol faa ɓe ŋabbita Urusaliima. Iisaa ardii ɓe, tawi taalibaaɓe ɓee ana cuŋli, jokkunooɓe e maɓɓe ɓee duu yo hulɓe. O noddi taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee, o darii omo haalana ɗum'en ko warata heɓude mo.
33 O wii ɓe:
—Kettinee, eɗen nii ŋabbita Urusaliima, ɗon Ɓii Neɗɗo oo waɗetee e juuɗe hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya. Ɓe caran mo waree, ɓe ngaɗa mo e juuɗe heeferɓe.
34 Ɓeen njaayran mo, tutta e makko, piya mo dorri, mbara mo. Kaa balɗe tati caggal mum, o wuurtan.

No Yaakuuba e Yuhanna ɲaagorii Iisaa

35 Caggal ɗum, Yaakuuba e Yuhanna ɓiɓɓe Jebede ɓee ngari e Iisaa, mbii ɗum:
—Moobbo, won ko min njiɗi ɲaagaade ma, miɗen njiɗi ngaɗanaa min ɗum.
36 O wii ɓe:
—Koɗum njiɗ-ɗon mi waɗana on?
37 Ɓe njaabii mo:
—Ngaɗanaa min min njooɗoo oo bannge maa ɲaamo, oo bannge maa nano e ley teddeengal maa.
38 O jaabii ɓe, o wii:
—On anndaa ko ɲaagoto-ɗon. Oɗon mbaawi yarde horde mettunde nde njaran-mi ndee, naa batiseede batisima naawɗo mo mbatisetee-mi oo naa?
39 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Miɗen mbaawi.
O wii ɓe:
—On njaran horde nde njaran-mi ndee, keɓon batisima mo mbatisetee-mi oo.
40 Kaa jooɗagol bannge am ɲaamo naa nano wanaa miin yamirta ɗum. Ɗeen joolle, ɓe Laamɗo moyyinani ɗum'en ɓee njey ɗum.
41 Nde taalibaaɓe sappo heddiiɓe ɓee nani ɗum ndee, mettaa e Yaakuuba e Yuhanna.
42 Iisaa noddi ɓe fuu, wii:
—Oɗon anndi jataaɓe laamiiɓe heeferɓe ɓee, ana kawjorii yimɓe mum'en hawju bonɗo, mawɓe ɓee duu ana laamorii laamu boɗeejo.
43 Onon kaa, ɗum waɗataa hakkunde mooɗon. So won jiɗɗo teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo mooɗon.
44 Kasen so won muuyɗo ardaade e mon, ana haani laataade maccuɗo mooɗon, on fuu.
45 Sabi fay Ɓii Neɗɗo wardaali faa gollanee, gollande yimɓe wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heewɓe.

No Iisaa wumtiniri Bartime

46 Ɓe njottii Yeriko. Nde Iisaa e taalibaaɓe mum ɓee njalti ngeenndi ndii ndee, kamɓe e jamaa keewɗo, ɓe tawi bumɗo biyeteeɗo Bartime ɓii Time ana jooɗii ana garbinoo e sera laawol ngol.
47 Nde o nani Iisaa Nasaraatunke oo ɓettotoo ɗon ndee, o darii omo wulla omo wiya:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!
48 Heewɓe ndarii ana njahoo e makko ana mbiya o deyyinoo, kaa o ɓeydii wullude, omo wiya:
—Taanii Daawuuda, yurmam!
49 Iisaa darii, wii:
—Noddee mo.
Nden, ɓe noddi bumɗo oo, ɓe mbii ɗum:
—Seya, imma, o noddii ma.
50 O gurbitii, o tippii disaare makko, o wari e Iisaa.
51 Iisaa lamndii mo, wii:
—Koɗum njiɗ-ɗaa mi waɗane?
Bumɗo oo jaabii mo, wii:
—Moobbo, mi hewta gite am.
52 Iisaa wii mo:
—Yaa, goonɗinal maa danndii ma.
Ɗon e ɗon o wumti, o yaadi e Iisaa jahaangal muuɗum ngal.

11

No Iisaa naatiri Urusaliima

1 Nde ɓe ɓadinoo Urusaliima, ɓe njottii Baytifaaji e Baytaniya, dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, Iisaa neli taalibaaɓe mum ɗiɗon,
2 o wii ɓe:
—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii. Oon wakkati fuu, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto waɗɗaaki abada ana haɓɓii. Kumton nga, ngaddon nga ɗoo.
3 So won biiɗo on ko ngatton nga, njaabo-ɗon Moobbo ana haajaa nga. Ɗon e ɗon on njoppete ngaddon nga.
4 Ɓe njehi, ɓe tawi mola ana haɓɓii damal sella, ɓe kumti ɗum.
5 Yoga e darinooɓe ɗon ɓee lamndii ɓe:
—Koɗum ngollaton ɗoo? Ko kumtirton mola ngaa?
6 Ɓe njaaborii ɓeen no Iisaa wiirunoo nii. Ɓeen njoppi ɓe.
7 Ɓe naɓani Iisaa mola ngaa, ɓe njappi e magga saayaaji maɓɓe, o waɗɗii.
8 Heewɓe mbeerti saayaaji mum'en e laawol, woɓɓe kelti caɓe leɗɗe sera ton, mbeerti ɗe e laawol ngol.
9 Ɓee ardii mo, ɓee keedi caggal makko eɓe ilinoo:
—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraaɗo!*
10 Barke woodanii laamu njaati meeɗen Daawuuda, laamu garoowo oo! Jettooje ngoodanii Laamɗo Toowɗo!
11 Iisaa ŋabbiti Urusaliima tan, naatoyi Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde o yiinoo ko woni e mayru fuu ndee, o feewi Baytaniya kanko e sappo e ɗiɗon ɓee, tawi hiirii.

No Iisaa huɗiri ibbi

12 Janngo mum, caggal ɓe ndawii Baytaniya, tawi omo yolbi.
13 O soynii ibbi mbillitikki, o yehi yeewoyde yalla omo tawa e makki ɓiɓɓe. Nde o yottinoo ki ndee, o tawaali e makki so wanaa haakolooji. Sabi oon wakkati wanaa wakkati rimugol ibbe.
14 O wii ibbi kii:
—Pati fay gooto ɲaamu ɓiɓɓe maa abada kasen!
Taalibaaɓe makko ɓee nani ɗum.

No Iisaa ribbiri jaagotooɓe ley Suudu Dewal Mawndu

15 Ɓe njottii Urusaliima, Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba soodooɓe e soottooɓe wonɓe ley mayre ɓee. O liɓi taabe weccooɓe kaalisi e jooɗorɗe soottooɓe buugaaji.
16 O ɗalaali fay gooto seeka daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu ana roondii kaaki.
17 O waajii ɓe:
—Tama wanaa ana winndii: «Suudu am nduu noddirte suudu rewrudu leɲi fuu!»† Kaa onon, on ngaɗii ndu suuɗorde yanooɓe.‡
18 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya nani ɗum, ndaari no masinbinira mo. Ɓe kuli mo, sabi waaju makko oo naatii jamaa oo sanne.
19 Nde hiirnoo ndee, kanko e taalibaaɓe makko ɓe njalti ngeenndi ndii.

---

* **11:9** Jabuura 118.25-26 † **11:17** Esaaya 56.7 ‡ **11:17** Yeremiya 7.11

Haala duwaawu gonduɗo e goonɗinal

20 Janngo mum, beetee law, eɓe ɓettoroo to ibbi kii too, ɓe njii ki yoorii kolon faa yottii ɗaɗi.
21 Piyeer miccitii, wii mo:
—Moobbo, yeew! Ibbi ki kuɗuno-ɗaa kii yoorii.
22 Iisaa jaabii, wii ɓe:
—Ngoonɗinee Laamɗo!
23 Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu biiɗo ndee waamnde haayre: «Ɗoofa, saamoy ley maayo geeci», sikkitaaki ley ɓernde mum, goonɗinii ko wii koo waɗan, jaɓante.
24 Ɗum saabii so miɗo wiya on: ko ɲaagi-ɗon e ley duwaawu fuu, ngoonɗinee on keɓii ɗum, nden, on njaɓante.
25 Nde ndari-ɗon faa ngaɗon duwaawu fuu, so won gaɗunoodo on huunde, njaafee ɗum, yalla Baabiraaɗo mon gonɗo dow kammu oo ana yaafoo on luutti mooɗon. [
26 §]

Ɗo yamiroore golle Iisaa iwri

27 Ɓe mbirfitii Urusaliima kasen. E ley no o yiilortoo ley Suudu Dewal Mawndu nii, hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya e mawɓe ɓattitii mo
28 lamndii mo:
—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa ɗum?
29 Iisaa wii:
—Huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-ɗon kam, mi haalanan on jamirɗo kam mi golla ko ngollan-mi koo.
30 Lootogal batisimaYaayaa ngal to Laamɗo iwri naa to yimɓe? Njaabee kam!
31 Ɓe ndawridi hakkunde maɓɓe, ɓe mbii:
—So en mbii to Laamɗo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoonɗinaali Yaayaa?»
32 En mbiyan «yimɓe» naa?
Eɓe kula yimɓe ɓee sabi ɓe fuu eɓe njogorii Yaayaa yo annabaajo jaati.
33 Ɓe njaabii Iisaa, ɓe mbii:
—Min anndaa.
Iisaa wii ɓe:
—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

12

Banndol haala remooɓe bonɓe

1 Iisaa fuɗɗi haaldirde e maɓɓe e banndol, o wii:
—Neɗɗo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare ɓoosirde, o mahi doomirdu. Caggal ɗum, o hasiri nga woɓɓe, o dawi.
2 Nde teɓugol yottinoo, o neli golloowo makko to remooɓe ɓee too, ɓe ngaddanoya mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe peguuje ɗee.
3 Ɓe nanngi nelaaɗo oo, ɓe pii ɗum, ɓe mbirfini ɗum juuɗe teete.
4 O neli e maɓɓe golloowo makko goɗɗo. Ɓe koyni ɗum, ɓe eli ɗum.
5 Jom ngesa oo neli kasen golloowo mum tataɓo, ɓe mbari ɗum. Non ɓe ngaɗiri woɓɓe heewɓe: ɓe pii yoga, ɓe mbari yoga.
6 Jooni kaa gooto tan o heddorii, ɓiyiiko korsuɗo oo. Sakitii o neli oo duu e maɓɓe, o wii: «Ɓe njaagoto ɓiyam oo.»
7 Kaa remooɓe ɓee mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-ɗen ngesa ngaa!»
8 Ɓe nanngi ɓiɗɗo oo, ɓe mbari ɗum, ɓe mbedii ɗum to caggal ngesa too.
9 Jooni nee, hono jom ngesa oo waɗata? O waran, o halka remooɓe ɓee, o hasira ngesa ngaa woɓɓe.
10 Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi ɗii koo?
«Haayre nde mahooɓe ɓee tippitii ndee,
kaɲum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii.
11 Ɓum yo golle Joomiraaɗo,
kanjum ɗum haaynde e jiile meeɗen!»*
12 Hooreeɓe Yahuudiyankooɓe tewti no nanngira Iisaa, sabi ɓe paamii ngol banndol e maɓɓe fewti. Kaa ɓe cuusaano jamaa oo, ɗum waɗi so ɓe njoppi mo, ɓe mbitti.

---

§ **11:26** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 26:*Kaa so on njaafataako, Baabiraaɗo mon gonɗo dow kammu oo yaafataako on onon duu luutti mooɗon.*
* **12:11** Jabuura 118.22-23

Haala yoƀugol lampo

13 Ɓe neli e makko yoga e Farisa'en e howruuƀe Hirudus yalla ana tuufinira mo konngol
makko.
14 Ɓe ngari, ƀe mbii mo:
—Moobbo, miɓen anndi a goongirante: a hulataa fay gooto, sabi a ƀurdintaa yimƀe, aɓa
jannginira laawol Laamɓo ngol goonga. Ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawɓo
oo lampo naa dagaaki? Min ndokka mo naa pati min ndokka mo?
15 Nde wonnoo omo anndi naafigaaku maƀƀe, o wii ƀe:
—Koɓum wadi so oɓon tuufana kam? Ngaddanee kam mbuuɓu cardi faa mi yiya ɓum.
16 Ɓe ngaddani mo. O lamndii ƀe:
—Natal homo e innde homo woni ɓoo?
Ɓe mbii mo:
—Kaananke Roma.
17 O jaabii ƀe, o wii:
—Ndennoo ndokkee kaananke Roma ko jey, ndokkee Laamɓo duu ko jey.
Ɓe kaaynaa e makko.

Haala immital maayƀe

18 Yoga e Saduki'en ngari e makko. Kamƀe ngoni fennuƀe immital. Ɓe lamndii mo, ƀe
mbii:
19 —Moobbo, Muusaa yamirii en so neɓɓo maayii heƀaali ƀiɓɓo, miɲum naa mawnum
ƀamta debbo ɓalaaɓo oo yalla ana heƀana ɓum ƀeyngu.†
20 Waɓiino e ƀettaade rimdaaƀe njeɓɓon. Arano oo ƀami debbo, maayi, heƀaali ƀiɓɓo.
21 Ɓiɓaƀo oo ƀamti debbo oo, kaɲum duu maayi heƀaali ƀiɓɓo.Ataƀo oo duu waɓi hono
non.
22 Hono nii njeɓɓon ƀee fuu ƀamiri mo, ɓalaali ƀiɓɓo. Caggal maƀƀe ƀe fuu, debbo oo duu
maayi.
23 Ndennoo, ɲannde immital, homo e maƀƀe debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi ƀe
njeɓɓon fuu ƀe ƀamiino mo!
24 Iisaa jaabii ƀe, wii:
—Hee on majjii! On paamaali Binndi ɓii, on paamaali baawɓe Laamɓo ɓee.
25 Sabi so maayƀe immitike, worƀe ƀamataa, rewƀe ƀamataake, ƀe laatoto hono no
malaa'ika'en wonƀe dow kammu ƀee nii.
26 Ko maayƀe immitoto koo, on njanngaali e dewtere Muusaa haala wuutuure, hono
Laamɓo haaldiri e makko, wii: «Miin woni Laamɓo Ibarahiima, Laamɓo Isiyaaka, Laamɓo
Yaakuuba»?‡
27 Laamɓo yo Laamɓo wuurƀe, wanaa Laamɓo maayƀe.§ On majjuƀe sanne.

Haala yamiroore ƀurnde teentilaade

28 Dunkee Sariya gooto ƀattitii Iisaa, nani jeddondiral maƀƀe, nani o jaabike Saduki'en
ƀee faa gasi, lamndii mo:
—Jamirooje ɓee fuu, honde ƀuri teentilaade?
29 Iisaa jaabii mo:
—Ɓurnde fuu teentilaade e jamirooje ɓee yo ndee ɓoo: «Hettina Israa'iila, Laamɓo Joomi-
raaɓo meeɓen oo tan woni Joomiraaɓo.
30 Yiɓir Laamɓo Joomiraaɓo maa ƀernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu e
semmbe maa fuu.»*
31 Ɓiɓaƀerde ndee yo hono mayre, kayre woni: «Njiɓiraa tanaa maa no njiɓir-ɓaa hoore
maa nii.»† Walaa fuu yamiroore ƀurnde ɓee ɓiɓi teentilaade.
32-33 Dunkee Sariya oo wii mo:
—Moobbo! A haalii goonga nde mbii-ɓaa Laamɓo tan woni Joomiraaɓo, kasen duu
Laamɓo goɓɓo walaa so wanaa kanko. E yiɓirde Laamɓo ƀernde fuu e hakkille fuu e
semmbe fuu, e yiɓirde tanaa no hoore mum nii, kanjum ƀuri sadakaaji duppamaaji e
kirsamaaji fuu! Haala maa ana selli sanne.
34 Nde Iisaa yii o jaaborike hakkilantaaku ndee, wii mo:
—A woɓɓaa Laamu Laamɓo oo.
Caggal ɓum, fay gooto suusaali lamndaade Iisaa huunde.

Haala Almasiihu e Daawuuda

35 Nde Iisaa waajotoo ley Suudu Dewal Mawndu ndee, wii:

---

† **12:19** Fillitagol Tawreeta 25.5 ‡ **12:26** Pergu 3.6,15-16 § **12:27** Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko ƀooyi. Ko Laamɓo wii yo Laamɓo maƀƀe koo, holli eƀe nguuri. * **12:30** Fillitagol Tawreeta 6.4-5 † **12:31** Lewinkooƀe 19.18

—Hono dunkee'en Sariya ɓee mbaawiri wiirude Almasiihu oo yo taanii Daawuuda tan?
36 Sabi Daawuuda e hoore mum wiirii Ruuhu Ceniiɗo:
«Joomiraaɗo wii Joomam:
Jooɗa ɲaamo am,
faa mi waɗa njaɓɓaa wayɓe maa.»‡
37 Daawuuda e hoore mum «Joomam» noddirta mo. Ndennoo, hono o laatortoo taanum tan?

No Iisaa daalorii jamaa oo banngal dunkee'en Sariya

Jamaa keewɗo ana hettiranoo Iisaa seyo.
38 E ley waajagol makko ngol, o wii ɓe:
—Ndeentee e dunkee'en Sariya yiɗuɓe yiiloraade saayaaji mawɗi e jowteede ley luumooji,
39 fooɗantooɓe joolle ɓurɗe teddude e ley cuuɗi baajorɗi e ley yanngeeji fuu.
40 Eɓe teeta cuuɗi rewɓe talka'en ɓe worɓe mum'en maayi, eɓe njuutina duwaawuuji maɓɓe faa ɓe nanndinkinoo e moyyuɓe. Kamɓe, jukkungo naawngo ɓurata jippineede e muuɗum'en.

Haala sadaka ɓurɗo moyyuɗe

41 Iisaa jooɗii fewti e keesu Suudu Dewal Mawndu nduu, yii no jamaa oo waɗirta kaalisi e keesu oo nii. Arsukunte'en heewɓe ngaɗi e makko kaalisi keewɗo.
42 Debbo talka mo gorum maayi wari, waɗi hen buuɗi ɗiɗi.
43 Iisaa noddi taalibaaɓe mum ɓee, wii ɗum'en:
—Miɗo haalana on goonga: oo debbo talka, ko o waɗi e ley keesu oo koo ana ɓuri ko ɓee too fuu ngaɗi hen koo.
44 Sabi ɓe fuu, ko bonnantaa ɓe huunde tan ɓe ngaɗi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o waɗi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

13

Haala taagumansaaji kollooji timmooɗe aduna

1 Nde o yalti Suudu Dewal Mawndu nduu ndee, taalibbo makko gooto wii mo:
—Moobbo, yeew! Woy kaaye mawɗe mahiraaɗe maadi lobbiri!
2 Iisaa jaabii mo, wii:
—A yii ndii maadi no foti mawnude? Fay haayre wootere heddataako ɗoo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.
3 O jooɗoyii dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o fewti e Suudu Dewal Mawndu nduu. Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna e Andire teeldi e makko, lamndii mo, mbii:
4 —Humpitin min nde ɗum waɗata. Taagumansa homo hollata waɗugol kuɗɗe ɗee fuu?
5 Nii Iisaa darii ana wiya ɓe:
—Ndeentee, pati fay gooto yoɲɲa on.
6 Heewɓe ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko.» Ɓe yoɲɲan heewɓe.
7 So on nanii dillere golowole ɓadiiɗe, so on kaalanaama golowole goɗɗuɗe, pati kulee, ana tilsi ɗum waɗan, kaa ɗum wanaa timmooɗe tafon.
8 Leɲol haɓan e leɲol, laamu haɓan e laamu, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje, hono non yolbereeji duu. Ɗum woni puɗɗooɗe ŋatawere.
9 Ndeenee ko'e mon, sabi yimɓe naɓan on to carirɗi, on piyete ley cuuɗi baajorɗi, ɓe ndarna on yeeso saroobe e kaanankooɓe saabe am, faa laatano-ɗon kam seedee'en yeeso maɓɓe.
10 Ana tilsi Kabaaru Lobbo oo waajee leɲi ɗii fuu tafon.
11 Nde ɓe naɓii on faa ɓe ndokkitira on, pati mbemmbe-ɗon ko kaalaton. Nde wakkati mum wari fuu, on keɓan ko kaalon. Sabi wanaa onon kaalata, Ruuhu Ceniiɗo haalata.
12 Neɗɗo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraaɗo duu ɓiyum. Ɓiɓɓe immanto saaraaɓe mum'en, piya dabare yalla ɓeen ana mbaree.
13 Yimɓe fuu mbaɲan on saabe am. Kaa muɲuɗo faa timmooɗe, joomum hisinte.
14 Nde njii-ɗon «huunde harmunde bonnde»* ana woni ɗo haanaa wonde fuu† (jannguɗo ɗum, tiinnoo faama), nden, ɓe ɗum tawi ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye.
15 Tawaaɗo dow bene, pati jippoo fey so wiya naatan faa ɓama huunde ley suudu muuɗum.
16 Tawaaɗo gese, pati wirfoo so wiya ɓamoowo saaya mum.
17 Bone yanan e haamili'en e muyninooɓe ley ɗeen ɲalaaɗe!

---

‡ **12:36** Jabuura 110.1 * **13:14** Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † **13:14** Ɗoo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankooɓe. Ko o sappinoo koo waɗii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartan kasen.

18 Ɲaagee Laamɗo pati ɗum waɗa wakkati dabbunde.
19 Sabi ley ɗeen ɲalaaɗe torra waɗan mo hono mum waɗaali gila fuɗɗoode aduna nde
Laamɗo tagi tageefu oo warde hannde, mo wattataa kasen duu.
20 Sinndo Joomiraaɗo raɓɓindinaalino ɗeen ɲalaaɗe, fay gooto hisataano, kaa sabaabu
suɓaaɓe ɓee o raɓɓindiniri ɗe.
21 E oon wakkati, so won biiɗo on: «Almasiihu annii ɗoo», naa «Ɗeewee! Omo naa too», pati
ngoondinee.
22 Sabi almasiihu'en peneeɓe e annabaaɓe peneeɓe ɓanngoyan, ɓe ngaɗa taagumansaaji
e kaayeefiiji yalla eɓe majjina suɓaaɓe ɓee, so ɓe mbaawii.
23 Ɗum nee, so wanaa ndeento-ɗon! Mi haalanii on huunde fuu gila waraali tafon.

No Ɓii Neɗɗo oo wartirta

24 —Kaa e ley ɗeen ɲalaaɗe, caggal oon torra, naange niɓɓan, lewru ŋoottan yaaynude,
25 koode kammu caaman, kulle gonɗe dow kammu ɗee ndimmboto.‡
26 E oon wakkati, Ɓii Neɗɗo oo yiyete ana wara e duule,§ ana warda baawɗe mawɗe e
teddeengal.
27 O nelan malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e ɓaleeri, mooɓta suɓaaɓe
makko ɓee gila hoore leydi faa hoore leydi.
28 Taykitee ibbe: so caɓe majje keydiitii, haakolooji majje mbillitii, oɗon anndi ndunngu
ɓadike.
29 Hono non, so on njii ɗeen kulle ana ngaɗa, anndee o ɓattiima, omo damal galle.
30 Miɗo haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kuɗɗe ɗee fuu ngaɗaali.
31 Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am ɗii timmataa abada.
32 Kaa nden ɲalaande e oon wakkati fay gooto anndaa ɗum. Wanaa malaa'ika'en wonɓe
dow kammu, wanaa Ɓiɗɗo oo. Walaa anndude ɗum so wanaa Baabiraaɗo oo.
33 Ndeentee, njeerto-ɗon, sabi on anndaa wakkati mo o warata.
34 Eɗum wa'i no gorko lanndiniiɗo faa dawa, yalti suudu mum, hokki gollooɓe mum
homo fuu golle mum, yamiri doomoowo damal oo yo jeerto.
35 Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa nde jom galle oo wartata: ana waawi laataade
kiikiiɗe, naa hejjere jemma, naa wakkati nde ndontoori jogginta, naa beetee law.
36 Pati o juha on so o tawa oɗon ɗaanii!
37 Ko kaalanan-mi on koo, ɗum kaalanan-mi yimɓe fuu: njeertee!

14

No mawɓe diina ndawriri faa nannga Iisaa

1 Balɗe ɗiɗi haɗi iidi Paska e iidi mo buuru ɗuufinaaka yottaade. Hooreeɓe yottinooɓe
sadaka e dunkee'en Sariya tewti molanaade Iisaa faa nannga ɗum yalla ana mbara ɗum.
2 Kaa ɓe mbii:
—Pati ngaɗen ɗum ley iidi oo so yimɓe ɓee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

3 Nden Iisaa ana Baytaniya, ɗo galle Simon ceppaaɗo oo ɗoo. O jooɗii faa o ɲaama, debbo
gooto naati ana jogii faandu nebam laaɓuɗam, uuroojam, tiiɗuɗam coggu sanne. Debbo oo
heli faandu nduu, wuji nebam ɗam e hoore makko.
4 Yoga e wonnooɓe ton ɓee mettaa, mbiyondiri e ko'e mum'en:
—Bonnude ɗam nebam, koɗum nafata?
5 Eɗam waawnoo sootteede ko ɓuri buudi cardi teemeɗe tati, kaalisi oo hokkee misiki-
ina'en!
Hedde eɓe ɲiŋa debbo oo.
6 Kaa Iisaa wii:
—Celee e makko! Ko saabii so oɗon torra mo? Golle makko ŋardii sanne.
7 Sabi misikiina'en ana tawdee e mon ɲannde fuu, nde muuy-ɗon fuu oɗon mbaawi
waɗande ɗum'en moyyere. Kaa miin, mi tawdataake e mon ɲannde fuu.
8 O wadii ko o waawi: ko o wujiri kam nebam uuroojam ɗam yalla miɗo lanndinanoo
yanaande.
9 Miɗo haalana on goonga: ɗo Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo waɗi
koo jantete, kasen duu o miccitete.

No Yahuuda jammborii Iisaa

10 Yahuuda Isikariyota, gooto e sappo e ɗiɗon ɓee, yehi to hooreeɓe yottinooɓe sadaka faa
waɗa Iisaa e juuɗe mum'en.

‡ **13:25** Esaaya 13.10; 34.4; Yo'ila 2.10 § **13:26** Daniyel 7.13

11 Nde ɓe nani ɗum ndee, ɓe ceyii, ɓe podani mo ɓe njeenan mo kaalisi. E ley ɗum, omo
fiya dabare no o jammbortoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaaɓe mum hiraande iidi Paska

12 Ɲalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, nde ɓe mboownoo hirsude jawɗi Paska ndee,
taalibaaɓe Iisaa lamndii ɗum, mbii:
—Hoto njiɗ-ɗaa min njaha min lanndinanoye hiraande iidi Paska ndee?
13 O neli taalibaaɓe makko ɗiɗon, o wii ɗum'en:
—Njehee ngeenndi too, on kawran ton e gorko ana roondii mbulku ndiyam, njokkon e
mum.
14 Galle mo o naati fuu, mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu ɲaamdata e
taalibaaɓe mum ɓee hiraande iidi Paska?»
15 O hollan on sooro manngo, paraango faa gasi, ton lanndinanto-ɗon en hiraande ndee.
16 Taalibaaɓe ɗiɗon ɓee njehi, naatoyi ngeenndi ndii, ɓe tawri hono no o wii ɓe nii, ton ɓe
lanndinii hiraande Paska ndee.
17 Hiiri, Iisaa wardi e sappo e ɗiɗon ɓee.
18 Nde ɓe njooɗii eɓe ɲaama ndee, Iisaa wii:
—Miɗo haalana on goonga: gooto mooɗon jammboto kam, omo ɲaamda e am jooni.*
19 Ɗum laatanii ɓe sugulla, hedde eɓe lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:
—Kori wanaa miin kaa?
20 O jaabii ɓe, o wii:
—Gooto e mooɗon, onon sappo e ɗiɗon ɓee, tummbidoowo e am junngo mum e la'al oo.
21 Waajibi Ɓii Neɗɗo ɗalira aduna no haaliraa ley Binndi ɗii nii. Kaa bone woodanii
jammbotooɗo Ɓii Neɗɗo oo! Oon gorko, so rimanooka fey ɓuri moyyande ɗum!
22 Nde ɓe ɲaamata ndee, Iisaa ɓami buuru, yetti Laamɗo, helti, hokki ɓe, wii:
—Nanngee, ɗum yo terɗe am.
23 Caggal ɗum, o ɓami horde peguujam, o yetti Laamɗo, o hokki ɓe, ɓe fuu ɓe njari.
24 O wii ɓe:
—Ɗum yo yiiyam am, yiiyam tabintinoojam aadi keyri, njupportooɗam saabe heewɓe.
25 Miɗo haalana on goonga: abada mi yarataa peguujam kasen so wanaa ɲannde njaroy-
mi peguujam kesam e ley Laamu Laamɗo.
26 Caggal ɓe njimii Jabuura,† ɓe njalti, ɓe njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.
27 Iisaa wii ɓe:
—On fuu on njoppan kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara ɗum, baali
ɗii caakoo.»‡
28 Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.
29 Piyeer wii mo:
—Fay so ɓe fuu ɓe njoppu maa, miin kaa mi yoppataa ma.
30 Iisaa wii mo:
—Miɗo haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde cili ɗiɗi a wiyan
a anndaa kam cili tati.
31 Piyeer haali, tekkini, wii:
—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.
Taalibaaɓe ɓee fuu mbii hono non.

No Iisaa ɲaagorii Laamɗo ley Gecemane

32 Ɓe njottii nokku biyeteeɗo Gecemane, o wii taalibaaɓe makko ɓee:
—Njooɗee ɗoo, faa mi waɗoya duwaawu.
33 O yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna. O fuɗɗi maatude kulol, o ruubi.
34 O wii ɓe:
—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee ɗoo, njeertee
pati ɗaanee.
35 O woɗɗitii seeɗa, o hippii e leydi, o duwii yalla omo daɗa e oo wakkati naawɗo so ana
huɓindoo.
36 O wii:
—Abba! Aɗa waawi huunde fuu, woɗɗinam ndee horde bone. Kaa pati laatoro no njiɗir-
mi, yo laatoro no njiɗir-ɗaa aan.
37 O warti, o tawi eɓe ɗaanii. O wii Piyeer:
—Simon, a ɗaaniiɗo naa? A waawaa jeertaade tawee a ɗaanaaki fay wakkati gooto naa?

---

* **14:18** Jabuura 41.10 † **14:26** Neesu Yahuudiyankooɓe woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska.
‡ **14:27** Jakariyaa 13.7

38 Pati ɗaanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terɗe
ana lo'i.
39 O yehi kasen, o duworii no arannde nii.
40 O warti, o tawi ɓe ɗaantike, sabi ɗoyɗi ana piilii e maɓɓe. Ɓe ndonki anndude ko ɓe
njaabotoo mo.
41 O warti cilol tataɓol, o wii ɓe:
—Faa jooni oɗon ɗaanii oɗon ŋoottinoo naa? Heyii. Wakkati oo warii. Ɓii Neɗɗo waɗete e
juuɗe luuttooɓe.
42 Immee njehen! Yeewee, jammbotooɗo kam oo annii.

No Iisaa nanngiraa

43 O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e ɗiɗon ɓee, yottii ana wondi e yimɓe
heewɓe jogiiɓe kaafaaje e cabbi. Hooreeɓe yottinooɓe sadaka, dunkee'en Sariya e mawɓe,
kaɲum'en neli ɓe.
44 Jammbotooɗo mo oo hokki ɓe finnde, wii:
—Neɗɗo mo ɓuccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngee ɗum, naɓon ɗum kawjo-ɗon ɗum.
45 Yahuuda yottii tan, ɓattitii Iisaa, wii ɗum:
—Moobbo!
O ɓuccii ɗum.
46 Nii ɓe njani e Iisaa, ɓe nanngi ɗum.
47 Gooto e darinooɓe ɗon ɓee, soorti kaafaawi mum, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka
Mawɗo, tayi nowru mum.
48 Iisaa wii ɓe:
—Ko ngardu-ɗon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo?
49 Miɗo wondi e mon ɲannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu miɗo waajoo, on
nanngaali kam. Kaa ɗum waɗan yalla ko Binndi ɗii mbii koo ana tabita.
50 E ley ɗum, taalibaaɓe ɓee fuu njoppi mo, ndogi.
51 Jokolle mo ɓoornaaki ko wanaa waandaade disaare, jokki e makko, ɓe nanngi ɗum
52 o yoppi disaare ndee, o dogiri ɓe terɗe teete.

No mawɓe diina cariri Iisaa

53 Ɓe naɓi Iisaa to Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, tawi hooreeɓe yottinooɓe sadaka e
mawɓe e dunkee'en Sariya fuu ana mooɓtii.
54 Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde maɓɓe, faa naati ley daalaare galle Jottinoowo
Sadaka Mawɗo. O jooddii e doomooɓe, omo yuwloo yiite.
55 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e jeyaaɓe e waalde Saahiiɓe ndee fuu ana tewta ko
kappira Iisaa yalla ana waree, kaa ɓe keɓaali.
56 Heewɓe ana kappa mo, kaa kamɓe e hoore maɓɓe, kappi maɓɓe ɗii ana luuttondiri.
57 Yogaaɓe kappi mo, mbii:
58 —Min nanii omo wiya: «Mi wurjinan Suudu Dewal Mawndu ndu yimɓe mahiri juuɗe,
e ley balɗe tati mi maha suudu dewal wonndu ndu mahiraaka juuɗe.»
59 Kaa e ɗum duu, happugol maɓɓe ngol ana luuttondiri.
60 Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo darii hakkunde jamaa oo, lamndii Iisaa:
—Walaa ko njaaboto-ɗaa naa? Tama a nanaali ko ɓe mbiyete koo?
61 Fuu omo deyyinii, o jaabaaki fay huunde. Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo ana lamndoo
mo kasen, ana wiya:
—Aan a Almasiihu, ɓii mo jettooje ngoodani oo naa?
62 O jaabii, o wii:
—Miin woni kanko. On njiyan Ɓii Neɗɗo ana jooɗii ɲaamo Jom Baawɗe oo,§ ana warda e
duule kammu.*
63 E ley ɗum, Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:
—En kaajaaka seedee'en hankasen.
64 On narrii noppi mooɗon ko o bonkii Laamɗo koo. Koɗum njii-ɗon hen?
Ɓe fuu ɓe mbii omo haani wareede.
65 Yoga maɓɓe fuɗɗi tuttude e makko, ɓe cuddi yeeso makko, eɓe culkoo mo, eɓe mbiya
mo:
—Annditin culkiiɗo ma!
Nii doomooɓe ɓee nanngi mo, ana piya mo banaaje.

No Piyeer waɗi so yankiri Iisaa

66 E ley no Piyeer worri e ley daalaare galle oo nii, gooto e horɓe Jottinoowo Sadaka
Mawɗo yottii.

§ **14:62** Jabuura 110.1 * **14:62** Daniyel 7.13

67 Nde o yiinoo Piyeer ana yuwloo ndee, o taykitii ɗum, o wii:
—Aan, aɗa wondunoo e Iisaa Nasaraatunke oo.
68 Nii Piyeer yeddi mo, wii:
—Wanaa miin! Mi faamataa ko kaalataa koo.
Caggal ɗum, Piyeer yehi naatoyi bolongal galle oo. [Tan ndontoori joggini.]†
69 Nde korɗo oo yiinoo mo kasen ndee, haaltani darinooɓe ɗon ɓee, wii:
—Oo yo gooto maɓɓe!
70 Piyeer yeddi kasen. Ɗon e ɗon darinooɓe ɗon ɓee mbii Piyeer:
—Tayoral, a gooto e maɓɓe, sabi a Galilinke.
71 Nii o fuɗɗi hunaade e huttaade, omo wiya:
—Mi anndaa gorko mo kaalaton haala mum oo fey!
72 Ndontoori joggini ɗiɗaɓerde, Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo ɗum koo: «Fade ndontoori jogginde cili ɗiɗi, a wiyan a anndaa kam cili tati.» O darii omo woya.

15

No Pilaatu lamndorii Iisaa

1 Beetee law, hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe e dunkee'en Sariya e waalde Saahiiɓe ndee, ɓe fuu ɓe ndawridi. Ɓe kaɓɓi Iisaa, ɓe naɓi ɗum to Pilaatu goforneer oo.
2 Pilaatu lamndii mo, wii:
—Aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?
O jaabii, o wii:
—No mbii-ɗaa nii.
3 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee ana ngullanoroo mo kulle keewɗe.
4 Pilaatu lamndii mo kasen:
—Walaa ko njaaboto-ɗaa naa? A nanaali ko ɓe ngullani maa koo fuu naa?
5 Kaa Iisaa jaabaaki fay huunde, faa ɗum haaynii Pilaatu.

No Iisaa sariraa yo bareteeɗo

6 Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yimɓe ɓee suɓaade e kasunkooɓe ɓee mo njiɗi yoppitaneede.
7 Gorko biyeteeɗo Barabas murtidiino e woɓɓe faa ɓe mbari neɗɗo. Oon wakkati, eɓe uddanoo kasu saabe ko ɓe ngaɗi koo.
8 Jamaa oo ŋabboyi to Pilaatu woni too, naati e ɲaagaade ɗum waɗana ɓe ko woownoo waɗande ɓe koo.
9 O jaabii ɓe, o wii:
—Oɗon njiɗi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?
10 Sabi o anndii hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee haasidaaku waɗi so ndokkitiri mo.
11 Kaa ɓe ndunyi jamaa oo e ɲaagaade Pilaatu yoppitana ɓe Barabas ɓurani ɓe yoppita Iisaa.
12 Pilaatu jaabii kasen, wii ɓe:
—Ndennoo, koɗum njiɗ-ɗon mi waɗa mo mbiyaton kaananke Yahuudiyankooɓe oo?
13 Ɓe ngulli:
—Tontu mo e leggal bardugal!
14 Pilaatu lamndii ɓe:
—Koɗum o waɗi ko boni?
Ɓe ɓeydi dukude semmbe:
—Tontu mo e leggal bardugal!
15 Nde wonnoo Pilaatu ana yiɗi welnude ɓerɗe jamaa oo, yoppitani ɗum'en Barabas. Caggal ɗum, o yamiri Iisaa fiyee dorri, tontoyee e leggal bardugal.
16 Sordaasi'en ɓee naɓi mo naannoyi mo ley galle to huɓeere ndee woni too, mooɓti fedde sordaasi'en ɓee fuu.
17 Ɓe ɓoorni mo burmusuure woɗeere,* ɓe caɲi tenngaade gi'e ɓe kippi e hoore makko.
18 Ɓe keddii eɓe calmina mo, eɓe mbiya:
—Saɗi, kaananke Yahuudiyankooɓe.
19 Eɓe piira hoore makko kalacal, eɓe tutta e makko, ɓe tuggi koppi maɓɓe eɓe cujidana mo.
20 Nde ɓe tilii jaayrude mo ndee, ɓe itti burmusuure woɗeere ndee, ɓe ɓoorni mo kaddule makko, ɓe naɓi mo sella faa ɓe tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

---

† **14:68** Cakite aaya 68 tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyde ɗii.

* **15:17** Wakkati Iisaa, ***burmusuure woɗeere*** yo saaya ka kaananke ɓoornotoo.

21 Gorko gooto biyeteeɗo Simon, jeyaaɗo Sireene, baaba Aleksandere e Rufus, ana
ɓettoroo ɗon iwruɗo ley ladde. Sordaasi'en ɓee ndooldini mo o wakkoo leggal bardugal
Iisaa ngal.
22 Ɓe naɓi Iisaa nokku biyeteeɗo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.)
23 Ɓe ngaddani mo peguujam njillondiraaɗam e safaare haaɗunde yalla omo yara, kaa o
jaɓaali.
24 Ɓe tonti mo e leggal bardugal, ɓe pecciri kaddule makko urwa, ɓe anndi ko gooto fuu
heɓata.†
25 Nde ɓe tontata mo ndee, wakkati yamnde jeenay beetee.
26 Ɓe mbinndi e alluwal tiimde hoore makko daliili ko tonti mo: KAANANKE YAHU-
UDIYANKOOƁE.
27 Ɓe tontidi mo e yanooɓe ɗiɗon, gooto ɲaamo makko, goɗɗo oo nano makko. [
28 ‡]
29 Yimɓe yaɓɓotooɓe ɗon ɓee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ana mbiya:
—Coo! Gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley baldɗe tati,
30 biltu hoore maa, jippa leggal bardugal ngal!
31 Hono non, hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee duu njaayriri mo, kaɲum e dunkee'en
Sariya ana mbiyondira e ko'e mum'en:
—O biltii woɓɓe, kaa o ronkii biltude hoore makko!
32 Kanko Almasiihu kaananke Israa'iila oo. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, yalla
eɗen njiya ngoondinen!
Yanooɓe ɗiɗon ɓe o tontidaa ɓee duu ana mbonkoroo mo non.
33 Wakkati hakkunde naange, nimre waɗi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati
kiikiiɗe.
34 E ley yamnde tati kiikiiɗe ndee, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:
—*Eloyi, eloyi, lama sabaktanii?* (Ɗum woni: «Laamɗo am, Laamɗo am! Koɗum waɗi so
njoppu-ɗaa kam?»§)
35 Yoga e darinooɓe ton ɓee nde nanunoo ɗum ndee, mbii:
—Kettinee, omo nii nodda annabi Iliyaasa!
36 Nii gooto dogi, suuwoyi liccere ley biineegiri, haɓɓi ɗum e sawru, feewtini hunduko
makko yalla omo ɓuuccoo, wii:
—Njoppen mo yeewen yalla Iliyaasa waran jippina mo!
37 Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, ɗali aduna.
38 Heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa ley, laatii taye
ɗiɗi.
39 Hooreejo sordaasi'en darinooɗo yeeso makko oo yii no o ɗaliri aduna nii, wii:
—So goonga nii, oo neɗɗo yo Ɓii Laamɗo!
40 Rewɓe yogaaɓe ana toowti, ana coynoo. Ana e maɓɓe: Mariyama mo Magdala e Salome
e Mariyama inna Yaakuuba suka e Yoses.
41 Ɓeen njokkannoo e makko ana ngollana mo nde o wonnoo Galili ndee. E rewɓe woɓɓe
kasen, ŋabbidinnooɓe e makko Urusaliima ana ngonnoo ɗon.

No tew Iisaa waɗiraa e yanaande

42 Hiiri, ɗum hawri e wakkati lanndinal tawi ɲalaande fowteteende ɓadike fuɗɗude.
43 Gooto e waalde Saahiiɓe, tedduɗo, biyeteeɗo Yuusufu mo Arimatiya, wari. Kanko duu
omo doomunoo ɓanngugol Laamu Laamɗo oo. O hulaali yaade to Pilaatu o ndaarda ɗum
tew Iisaa.
44 Pilaatu haaynaa nde nanunoo o maayirii nii tan ndee, noddi hooreejo sordaasi'en,
lamndii ɗum so tawii yo goonga o maayii.
45 Nde hooreejo sordaasi'en haalani mo ɗum ndee, o duŋanii Yuusufu ɓamta tew oo.
46 Yuusufu soodi kasanke, jippini tew Iisaa oo, fiili ɗum e kasanke oo, o watti ɗum e
yanaande asaande ley haayre. Caggal ɗum, o talliti haayre, o uddiri damal yanaande ndee.
47 Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yoses njii to o waɗaa too.

16

No Iisaa immintiniraa

1 Nde ɲalaande fowteteende ndee ɓettinoo ndee, Mariyama mo Magdala e Mariyama
inna Yaakuuba, coodi nebameeji uurooji ngaddi faa nguja e tew makko oo.
2 Ɲannde alan, ɓe ngari e yanaande ndee beetee kecco wakkati puɗal naange.

---

† **15:24** Jabuura 22.19 ‡ **15:28** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 28:*Ɗum tabintini Binndi biiɗi: «O hiisodaama e bonɓe.»* § **15:34** Jabuura 22.1

3 Ɓe ndarii eɓe mbiyondira:
—Homo tallitanta en haayre ndee iwa e damal yanaande ndee?
4 Kaa nde ɓe kunci gite ndee, ɓe njii haayre ndee tallitaama. Ende mawni sanne.
5 Wakkati ɓe naatunoo e yanaande ndee, ɓe njii jokolle ana jooɗii bannge ɲaamo ana ɓoornii saaya ndaneewa, ɓe kuli.
6 O wii ɓe:
—Pati kulee! Iisaa Nasaraatunke tontanooɗo oo tewtaton. O immitike, o walaa ɗoo. Nokku ɗo o waɗanoo ɗoo, annii.
7 Jooni kaa, njehee, mbiyoyee taalibaaɓe makko ɓee e Piyeer o adoyto on Galili. Ton njiyoyton mo, hono no o wiirunoo on nii.
8 Rewɓe ɓee njalti yanaande ndee, ɓe ndogi eɓe ciŋŋa kulol cattungol. Ɓe kaalanaali fay gooto huunde no ɓe poti hulde.
———————————————————

9 Caggal Iisaa wuurtii beetee law ɲannde alan, Mariyama mo Magdala mo o ribbani seyɗaani'en njeɗɗon oo, kaɲum mo adii ɓanngande.
10 O yehi humpitoyde ɗum wondunooɓe e Iisaa ɓee, tawi eɓe cunaa eɓe mboya.
11 Ko ɓe nanunoo o wuurtii koo e ko Mariyama yii mo koo, fuu ɓe ngoondinaali ɗum.
12 Caggal ɗum, o ɓanngirani ɗiɗon maɓɓe mbaadi ngonndi, eɓe nanngi laawol jahoowol ladde.
13 Ɓe ngarti ɓe kumpitoyi heddiiɓe ɓee, ɓe ngoondinaali ɗum'en kaɲum'en duu.
14 Ko sakitii koo o ɓanngani taalibaaɓe sappo e go'o ɓee tawaaɓe ana ɲaama. O ɲiŋiri ɓe waasude maɓɓe goondinde e yoorde maɓɓe ɓernde, sabi ɓe ngoondinaali yiiɓe mo caggal immitagol makko ɓee.
15 O wii ɓe:
—Njehee ley aduna oo fuu, mbaajo-ɗon tagoore ndee fuu Kabaaru Lobbo oo.
16 Goondinɗo so lootaa lootogal batisima, hisinte. Mo goondinaali jukkete.
17 Ɗii kaayeefiiji ana ngoodani goondinɓe ɓee: ɓe ndibbiran seyɗaani'en saabe am, ɓe kaalan ɗemle kese,
18 ɓe nanngiran ɓoggi leydi juuɗe maɓɓe. Fay so ɓe njarii poson, fay huunde waɗataa ɓe. Ɓe pawan junngo maɓɓe e ɲawɓe, cella.
19 Caggal Iisaa Joomiraaɗo oo haaldii e maɓɓe, ŋabbinaa kammu, jooɗii ɲaamo Laamɗo.
20 Kaa kamɓe, ɓe njehi eɓe mbaajoyoo ley nokkuuje fuu. Joomiraaɗo ana wondi e maɓɓe, tabintiniri konngol ngol taagumansaaji jaadooji e maggol.*

* **16:20** Aaya 9 yaade 20 tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyde ɗii.

Linjiila Iisaa
Ngeɗu Luuka

Ko sabinbini so dewtere ndee winndaa

1 Yimɓe heewɓe kornii jantaade kulle gaɗuɗe hakkunde men,
2 hono no seediiɓe gila puɗɗooɗe, laatiiɓe kaadime'en konngol ngol ɓee, kaalaniri en nii.
3 Tawfilus tedduɗo, mi widike kulle ɗee fuu gila arannde, mi tawii ana haani mi
winndane ɗum no waɗiri nii,
4 yalla aɗa heɓa tayoral jannde nde njanngine-ɗaa ndee yo goonga.

No Jibiriilu sapporii pinaaɗe Yaayaa

5 E ley jamaanu Hirudus, kaananke Yahuudiya, jottinoowo sadaka biyeteeɗo Jakariyaa
ana woodunoo. Omo jeyaa e waalde Abiya, ɓii Haaruuna oo. Jom suudu Jakariyaa duu yo
iwdi Haaruuna, innde mum yo Elisabet.
6 Ɓe ɗiɗon fuu ɓe fooccitiiɓe yeeso Laamɗo, eɓe njokki jamirooje Joomiraaɗo e sariyaaji
mum fuu, ɲiŋoore fuu walaa e maɓɓe.
7 Kaa ɓe keɓaalino ɓiɗɗo, sabi Elisabet laatinoke dimaro, kasen duu ɓe ɗiɗon fuu ɓe
naywii.
8 Ɲannde wootere, Jakariyaa ana golla golle mum yottingol sadaka yeeso Laamɗo, sabi
ɲannde mum yo waalde makko jeyti.
9 Nde wonnoo yottinooɓe sadaka ana mboownoo waɗude urwa, nii urwa nanngi mo faa
o naata Suudu Dewal Mawndu nduu, o ura ton uurdi.
10 Jamaa oo fuu darii sella ana duwoo wakkati mo uurdi ndii uretee oo.
11 Oon wakkati, malaa'ika Joomiraaɗo ɓanngani mo, darii ɲaamo urirde ndee.
12 Nde Jakariyaa yiinoo malaa'ika oo ndee, tayi, darii ana siŋŋa.
13 Malaa'ika oo wii mo:
—Jakariyaa pati hul, sabi duwaawu maa jaabaama. Jom suudu maa Elisabet rimante
ɓiɗɗo gorko, inndiraa ɗum Yaayaa.
14 Oon ɓiɗɗo waddante seyo manngo, heewɓe ceyorto pinaaɗe makko,
15 sabi o laatoto tedduɗo e Joomiraaɗo. O yarataa doro, o yarataa huunde fuu ko sigirta.
O heewan Ruuhu Ceniiɗo gila e ley reedu inniiko,
16 o wartiran ɓiɓɓe Israa'iilankooɓe heewɓe e Laamɗo Joomiraaɗo mum'en.
17 O ardoto Joomiraaɗo oo warde, o wonda e ruuhu e baawɗe ɗe annabi Iliyaasa heɓunoo,
faa o wartira ɓerɗe baabiraaɓe faade e ɓiɓɓe mum'en, faa o wartira murtuɓe duu e hakkille
fooccitiiɓe, kaŋum e moyyinande Joomiraaɗo oo leɲol lanndiniingol.
18 Jakariyaa lamndii malaa'ika oo, wii:
—Hono hen anndiran-mi ɗum goonga? Sabi miin mi naywii, jom suudu am oo duu waɗii
duuɓi.
19 Malaa'ika oo jaabii mo, wii:
—Miin woni Jibiriilu darotooɗo yeeso Laamɗo, mi nelaaɗo e maa faa mi haalane oo
kabaaru lobbo.
20 Ndennoo jooni a muumɗan. A haalataa so wanaa wakkati mo ɗum tabiti, sabi a
goonɗinaali haala am. Haala am kaa tabitoyan so wakkati majjum warii.
21 E ley ɗum fuu tawi yimɓe ɓee ana ndoomi Jakariyaa, ana kaaynaa ko ɓooyni ɗum ley
Suudu Dewal Mawndu too.
22 Nde o yalti ndee, o ronki haaldude e maɓɓe. Ɓe paami won ko jergii e makko e ley
Suudu Dewal Mawndu nduu. O darii omo haalda e maɓɓe muumankoore, o heddii e
muumaaku.
23 Nde o tilinoo e golle makko ndee, o hooti suudu makko.
24 Caggal ɗeen balɗe, Elisabet jom suudu makko oo reedi, dammbii hakke lebbi joy, ana
wiya:
25 —Ɗum woni ko Joomiraaɗo waɗani kam nde wattani kam hakkille, ittani kam dukkuru
hakkunde yimɓe.

No Jibiriilu sapporii pinaaɗe Iisaa

26 E ley lewru Elisabet jeegoɓurdu nduu, Laamɗo neli malaa'ika Jibiriilu e ngeenndi
mbiyeteendi Nasaraatu ley leydi Galili,
27 faade e surba mo taanii Daawuuda biyeteeɗo Yuusufu sabbi. Surba oo ana wiyee
Mariyama.
28 Malaa'ika oo naati ɗo Mariyama woni ɗoo, wii ɗum:

—Aan e jam, keɓuɗo moyyere Laamɗo. Joomiraaɗo ana wondi e maa.
29 Haala kaa jiiɓi hakkille Mariyama, darii ana miila ko ngoo jowtaango waawi laataade.
30 Nii malaa'ika oo wii mo:
—Mariyama pati hul! Sabi a heɓii moyyere iwnde e Laamɗo,
31 a reedan, ndimaa ɓiɗɗo gorko, inndiraa ɗum Iisaa.
32 Oon ɓiɗɗo laatoto tedduɗo, o noddirte Ɓii Laamɗo Toowɗo. Laamɗo Joomiraaɗo hokkan mo laamu maamiiko Daawuuda.
33 O laamoto iwdi Yaakuuba, laamu makko timmataa abada.
34 Mariyama wii malaa'ika oo:
—Hono ɗum laatortoo, mi anndaa gorko?
35 Malaa'ika oo jaabii mo, wii:
—Ruuhu Ceniiɗo jippoto e maa, baawɗe Laamɗo Toowɗo oo kuurete no ɗowdi nii. Saabe ɗum, ɓiɗɗo mo ndimataa oo noddirte Ceniiɗo, noddirte Ɓii Laamɗo.
36 Haya yeew, sakiike maa Elisabet duu ɓamii reedu, taweede mo naywii fuu, mo riman ɓiɗɗo gorko. Ana wiyetenoo mo dimaro, kaa jooni omo woni e lewru makko jeegoɓurdu,
37 sabi walaa fuu ko Laamɗo waawaa.
38 E oon wakkati, Mariyama wii:
—Miin, mi korɗo Joomiraaɗo. Yo laatanoram no mbiiru-ɗaa nii.
Caggal ɗum, malaa'ika oo witti, seli e makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

39 E ley ɗeen ɲalaaɗe, Mariyama immii law yehi ngeenndi Yahuudiya ngootiri ngonndi dow baamle kaaye.
40 O naati galle Jakariyaa, o jowti Elisabet.
41 Nde Elisabet nannoo jowtaango makko ndee, ɓiɗɗo gonɗo e reedu mum oo dillinii, Elisabet hebbinaa Ruuhu Ceniiɗo,
42 ilinii, wii:
—A barkinaaɗo hakkunde rewɓe, ɓiɗɗo mo caaw-ɗaa oo duu yo barkinaaɗo.
43 Miin, ko ngon-mi faa inna Joomam naata galle am?
44 Nde jowtaango maa toɓɓinoo e nowru am ndee, ɓiɗɗo gonɗo e reedu am oo dillinike saabe kuyam.
45 A welii hoore, aan goondinɗo ko Joomiraaɗo fodan maa koo laatoto.

Yimre Mariyama

46 Mariyama wii:
—Yonki am ana yetta Joomiraaɗo,
47 ɓernde am ana heewi seyo Laamɗo
Kisinoowo kam,
48 sabi o yurmike kam,
miin, korɗo makko lo'uɗo oo.
Gila jooni jamaanuuji fuu noddiran kam belɗo hoore.
49 Sabi Jom Baawɗe oo waɗanii kam kulle mawɗe!
Innde makko yo seniinde.
50 Yurmeende makko herataa e hulɓe mo abada.
51 O gollirii golleeji mawɗi junngo makko semmbinngo,
o saakii mawninkiniiɓe.
52 O ɓoortii kaanankooɓe iwde e laamu mum'en,
o toownii leyɗuɓe.
53 O haarnirii yolbuɓe kulle lobbe,
o wirfintinii taajiri'en juuɗe ɓole.
54-55 O faabike Israa'iilankooɓe, jiyaaɓe makko,
o yeggitaali yurmaade Ibarahiima e iwdi mum faa abada,
hono no o fodanirnoo njaatiraaɓe men nii.
56 Mariyama faɓɓidi e Elisabet ko waarata e lebbi tati, caggal mum, hooti suudu mum.

Haala pinaaɗe Yaayaa

57 Wakkati ɓeynugol Elisabet yottii, o ɓeyni o heɓi ɓiɗɗo gorko.
58 Taakallemme'en makko e sakiraaɓe makko nani hinnee mawɗo mo Joomiraaɗo waɗani mo oo, ceyodii e makko.
59 Nde cukalel ngel hiɓɓinnoo yontere ndee, ɓe ngari taadude ngel.* Ɓe njiɗiino inndirde ngel baaba maggel Jakariyaa,

* **1:59** Neesu Yahuudiyankooɓe, so suka gorko rimaama, ɲannde inndaa fuu, nden taadetee duu.

60 kaa inna maggel jaɓaali, wii ngel inndiree Yaayaa.
61 Ɓe mbii ɗum:
—Sii maa fuu walaa inndiraaɗo ndee innde.
62 Ɓe lamndorii baaba maggel muumankoore, homo yiɗi ɓiyum oo inndiree.
63 Jakariyaa lamndii alluwal, winndi e maggal: «Innde maggel yo Yaayaa.» Ɓe fuu ɓe kaaynaa.
64 Oon wakkati fuu, hunduko Jakariyaa yoppitaa, ɗemngal mum humtaa, watti haalde e yettude Laamɗo.
65 Kulol nanngi hoɗuɓe e seraaji ɗii ɓee fuu. Kasen duu ɗum saakii e ley haayre Yahuudiya fuu.
66 Nanɓe ɗum ɓee fuu ndesi ɗum e hakkillaaji mum'en, ana mbiya: «Koɗum ngel cukalel foti laataade?» Sabi ɓe njii baawɗe Joomiraaɗo ana e maggel.

Yimre Jakariyaa
67 Jakariyaa, ƀaaba cukalel ngel, heewi Ruuhu Ceniiɗo, sappii, wii:
68 —Jettooje ngoodanii Joomiraaɗo, Laamɗo Israa'iila,
sabi faabike yimɓe mum, soottitike ɗum'en.
69 O waddanii en kisinoowo tedduɗo
iwɗo e suudu Daawuuda, kaadime makko oo
70 hono no o haalirnoo e kunduɗe annabaaɓe makko seniiɓe gila arannde nii.
71 O fodii o danndan en e konnee'en men,
o ittan en e juuɗe wayɓe men.
72 O ɓannginanan en yurmeende nde o ɓannginani maamiraaɓe men ndee,
sabi o miccitike aadi makko ceniindi ndii,
73 ɗum yo hunoore nde o hunanii maama men Ibarahiima.
Hunoore ndee woni o hokkan en
74-75 rewirde mo rafi kulol ley nguurndam men fuu
e ley senaare e fooccitaare yeeso makko,
tawi en ittaaɓe e juuɗe konnee'en men.
76 Aan duu ɓinngel am, a noddirte annabaajo Laamɗo Toowɗo,
sabi a ardoto Joomiraaɗo oo warde faa moyyinanaa mo laawol,
77 faa anndinaa yimɓe makko o hisiniran ɗum'en yaafaamuya luutti.
78 Sabi Laamɗo men yo keewɗo yurmeende,
faa o faaboroo en nanndunɗo e fooyre iwrunde dow,
79 yalla ana fooynana wonɓe e nimre, fooynana wonɓe e kulol maayde,
watta koyɗe men e laawol jam.
80 Suka oo ana mawna, hakkille mum ana ɓeydoo. O joodii ley ladde jeereende faa wakkati mo o ɓannginanaa Israa'iila.

2

Haala pinaaɗe Iisaa Almasiihu
1 E ley ɗeen balɗe, Ogusta kaananke mawɗo oo, yamiri limgal waɗee e ley laamu Roma fuu.
2 Kanngal woni limgal aranal, forri e laamu Kiriniyas ley leydi Siriya.
3 Yimɓe fuu njehi winndoyaade, gooto fuu e ngeenndi mum'en.
4 Yuusufu duu immii Nasaraatu ley leydi Galili, faa yaha ngeenndi Daawuuda mbiyeteendi Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi e leŋol Daawuuda jaati mo iwata.
5 O yehi ton winndoyaade, kanko e Mariyama cabbaaɗo makko, cowiiɗo.
6 E ley gonal maɓɓe ton, wakkati ɓeynugol Mariyama yottii,
7 o dikkii hammadi makko, o saawi ɗum e licce, o lelni ɗum ley akalaawal, sabi ɓe keyaali e jippunde ndee.
8 Durooɓe ana mbaalannoo haybude sewre mum'en baali e seraaji ɗii.
9 Malaa'ika Joomiraaɗo ɓanngani ɓe, teddeengal Joomiraaɗo filii ɓe hono no fooyre nii. Kulol manngol nanngi ɓe.
10 Nii malaa'ika oo wii ɓe:
—Pati kulee! Sabi mi garɗo haalande on Kabaaru Lobbo gaddanoowo leŋol ngol fuu seyo manngo.
11 Hannde on ndimanaama kisinoowo ley ngeenndi Daawuuda ndii, kanko woni Almasiihu, kanko woni Joomiraaɗo oo.
12 Finnde majjum annii: on tawan cukalel keccel ana saawaa e licce, ana lelnaa ley akalaawal.

13 Ɓon e ɗon, higgere malaa'ika'en iwi dow kammu, tawti malaa'ika arano oo, naati e
yettude Laamɗo, ana mbiya:
14 —Teddeengal woodanii Laamɗo Toowɗo! Jam woodanii yimɓe dow leydi, yimɓe
horsuɓe e makko ɓee.
15 Nde malaa'ika'en ɓee ceerti e maɓɓe ndee, ŋabbiti kammu. Duroo ɓe ɓee ndarii ana
mbiyondira:
—Njehen Baytilaama, yeewen ko waɗi, ko Joomiraaɗo anndini en koo.
16 Ɓe keɲii, ɓe njehi, ɓe tawi ton Mariyama e Yuusufu e cukalel keccel ngel engel lelnaa
ley akalaawal.
17 Nde ɓe njiinoo ngel ndee, ɓe kaalti ko malaa'ika oo haalnoo e maggel koo.
18 Nanɓe haala duroo ɓe ɓee fuu, kaayɗe nanngi ɗum'en.
19 Kaa Mariyama ana resi ɗum fuu e hakkille mum, o heddii omo miiloo ɗum.
20 Caggal ɗum, duroo ɓe ɓee mbirfitii ana teddina Laamɗo ana njetta ɗum, saabe ko ɓe
nani e ko ɓe njii. Sabi ɗum fuu ɗum laatorike no malaa'ika oo haalanirnoo ɓe nii.

No Iisaa taadiraa e no ɓattiniraa Joomiraaɗo

21 Nde ɲalooma jettaɓo pinaaɗe cukalel ngel yottinoo ndee, ngel taadaa,* ngel inndiraa
Iisaa. Ɗum woni innde nde malaa'ika oo haalannoo Mariyama gila reedaali ndee.
22 Nde laaɓugol Mariyama yottinoo, hono no Sariya Muusaa yamiri nii, ɓe naɓi cukalel
ngel Urusaliima faa ɓe ɓattina ngel Joomiraaɗo.
23 Sabi nii winndiraa e Sariya Joomiraaɗo:
«Ɓiɗɗo gorko hammadiijo fuu, Joomiraaɗo woodani.»†
24 Ɓe ngaɗi duu sadaka kirsamaajo hono no Joomiraaɗo yamiri nii: ɓiɓɓe buugaaji ɗiɗi naa
ɓiɓɓe pooli maraaɗi ɗiɗi.
25 Gorko gooto ana wonnoo Urusaliima, ana wiyee Simeyon. Ruuhu Ceniiɗo ana e
makko, o gorko pooccitiiɗo kulɗo Laamɗo, omo heɗinoo wakkati mo gonɗi Israa'iila
coccetee.
26 Ruuhu Ceniiɗo oo anndinnoo mo e koyɗol, o maayataa o yiyaali Almasiihu Joomiraaɗo
oo.
27 Jooni Ruuhu naanni mo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wakkati mo saaraaɓe ɓee
ngaddi cukalel ngel faa ngaɗana ɗum ko Sariya oo yamiri koo.
28 Simeyon nanngi ngel, tammbii ngel e juuɗe mum, darii ana yetta Laamɗo, ana wiya:
29 —Joomiraaɗo, fodoore maa ndee tabitii,
ɓamtu maccuɗo maa e jam.
30 Sabi mi yiirii gite am kisindam
31 ɗam lanndinani-ɗaa yimɓe fuu.
32 Kisindam ɗam yo fooyre yaaynanoore leɲi aduna oo fuu,
ɗam fooyre teddinoore leɲol maa Israa'iila duu.
33 Ko haalaa e maggel koo, haaynii inna maggel e baaba maggel.
34 Simeyon duwanii ɓe, wii Mariyama, inna maggel:
—Ngel cukalel wardii liɓude yogaaɓe e imminde yogaaɓe ley Israa'iila. Ngel finnde nde
yimɓe calotoo.
35 Nii miilooji gonɗi e yimɓe ɓanngirta. Aan e hoore maa, metti suufan ɓernde maa no
kaafaawi nii.
36 Annabaajo debbo biyeteeɗo Anna ana ɗon kaɲum duu. O ɓii Fanu'iila, jeyaaɗo e suudu
Asiira. O naywii sanne. O suddaama e surbaaku makko, o waaldii e jom suudu makko
duuɓi jeɗɗi,
37 oon maayi, o heddii o walaa gorko. Jooni duuɓi makko ana mbaara e capanɗe
jetti e nay, o yaltataa Suudu Dewal Mawndu nduu fey, omo rewra Joomiraaɗo koorka e
duwaawu, jemma e ɲalooma fuu.
38 E oon wakkati, o wari kanko duu, o darii omo yetta Laamɗo, omo haalana doomtuɓe
coottitaari Urusaliima ɓee fuu kabaaru cukalel ngel.
39 Nde Yuusufu e Mariyama ngaɗunoo huunde fuu ko Sariya Joomiraaɗo yamiri koo
ndee, ɓe mbirfitii ngeenndi maɓɓe Nasaraatu ley leydi Galili.
40 Cukalel ngel ana mawna, ana ɓeydoroo semmbe e hakkille. Korsa Laamɗo ana e
maggel.

No Iisaa haaldiri e jannginooɓe ley Suudu Dewal Mawndu

41 Hitaande fuu, saaraaɓe Iisaa ŋabban Urusaliima so iidi Paska warii.

---

* **2:21** Neesu Yahuudiyankooɓe, so suka gorko rimaama, ɲannde inndaa fuu, nden taadetee duu. † **2:23** Pergu 13.2,12,15; Limooje 18.15-16

42 Nde o heɓi duuɓi sappo e ɗiɗi ndee, ɓe ŋabbi Urusaliima no ɓe mboowrunoo nii, ɓe
naɓori mo.
43 Iidi oo tilii, ɓe mbirfitii ɓe kooti, jaka Iisaa heddike Urusaliima, tawi ɓe anndaa,
44 ɓe cikkuno omo wondi e yaaduɓe maɓɓe. Ɓe njehi ɲalooma kiɓɓo. Caggal mum, ɓe
puɗɗi tewtude mo hakkunde sakiraaɓe maɓɓe e yiɓɓe maɓɓe.
45 Kaa nde wonnoo ɓe njiitaali mo ndee, ɓe mbirfitii Urusaliima tewtoyde mo.
46 Balɗe tati caggal mum, ɓe tawi mo ley Suudu Dewal Mawndu, omo jooɗii hakkunde
janninooɓe, omo hettindii ɗum'en, omo lamnditoo ɗum'en.
47 Hettindiiɓe mo ɓee fuu kaaynaa hakkille makko e jaabuuji makko.
48 Nde saaraaɓe makko njiiti mo ndee, kaayɗe nanngi ɗum'en. Inna makko wii mo:
—Ɓinngel am, ko saabii so ngaɗu-ɗaa min nii? Miin e baaba maa fuu, min cuŋlii e tewtude
ma.
49 O jaabii, o wii:
—Koɗum waɗi so oɗon tewta kam? Tama on anndaa ana tilsi mi wona e suudu
Baabiraaɗo am?
50 Kaa ɓe paamaali haala ka o haalani ɓe kaa.
51 Caggal ɗum, o regodii e maɓɓe, ɓe kooti Nasaraatu, o ɗowtanii ɓe. Inna makko ana
resunoo kulle ɗee fuu e hakkille mum.
52 Iisaa ana mawna, hakkille mum ana ɓeydoo. Laamɗo e yimɓe fuu korsini mo.

3

No Yaayaa waajorii

1-2 Laamɗo loowi Yaayaa ɓii Jakariyaa oo konngol mum ley ladde jeereende. Ɗum hawrii
e hitaande sappo e joyoɓerde laamu Tibeer kaananke Roma mawɗo oo, nde Pontiyu Pilaatu
wonnoo goforneer Yahuudiya, Hirudus duu ana laamii Galili, mawnum Filipa ana laamii
leydi Ituriya e Tarankoniti, Lisaniya duu ana laamii leydi Abileen, hawri e nde Annas e
Kayafas ngonnoo hooreeɓe yottinooɓe sadaka.
3 Yaayaa yiilii e seraaji maayo Urdun fuu ana ooynoo yimɓe tuuba, lootee lootogal
batisima yalla luutti mum'en ana njaafee.
4 Nii haala mum winndiraa e dewtere annabi Esaaya:
«Neɗɗo ana ooynoo ley ladde jeereende ana wiya:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo ngol,
ndartinee ɗati makko!
5 Naɗɗiire fuu diɗɗete,
waamnde haayre e toowondireere fuu leyɗinee,
laawi ooɲiidi fuu ndartinee,
laawi bondi fuu moyyintinee!
6 Neɗɗo fuu yiyan kisindam iwroojam to Laamɗo.»*
7 Yimɓe heewɓe ana ngarannoo to Yaayaa faa lootee lootogal batisima. Kaa omo wiya ɓe:
—Ɓiɓɓe bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo?
8 Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. Pati miilee e ɓerɗe mon: «Minen, min taaniraaɓe
Ibarahiima.» Sabi miɗo wiya on: Laamɗo ana waawi waylitinde ɗee kaaye laatoo ɓiɓɓe
Ibarahiima.
9 Jooni jammbere ndee huncaama faa soppa ɗaɗi leɗɗe. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa
ɓiɗɗe lobbe, soppete, wedee e yiite.
10 Yimɓe ɓee lamndii mo, mbii:
—Koɗum min kaani waɗude?
11 O jaabii ɓe, o wii:
—Neɗɗo fuu jogiiɗo saayaaji ɗiɗi, yo hokku ngoota kaa mo walaa, neɗɗo fuu jogiiɗo
nguure, yo waɗu hono non.
12 Duwaaɲe'en ngari kaɲum'en duu faa lootee lootogal batisima, mbii mo:
—Moobbo, koɗum min kaani waɗude?
13 O jaabii ɓe, o wii:
—Pati njoɓinee yimɓe ko yawti sariya.
14 Sordaasi'en lamndii mo kaɲum'en duu, mbii:
—Minen nee, koɗum min kaani waɗude?
O wii ɓe:
—Pati ngarɲee fay gooto, pati kappee fay gooto fenaande, keɲɲitoree njoɓdi mon.
15 Tawi yimɓe fuu ana ndenngii Almasiihu, gooto e maɓɓe fuu ana miila e ɓernde mum
yalla wanaa Yaayaa woni Almasiihu ya?

* **3:6** Esaaya 40.3-5

16 Yaayaa jaabii ɓe fuu, wii:
—Miin, ndiyam mbatisiran-mi on. Kaa ɓurɗo kam baawɗe ana wara. Mi fotaa fay humtude ɓoggi paɗe makko. Kanko, Ruuhu Ceniiɗo e yiite o batisirta on.
17 O lanndinike faa o hennoo ɲamri makko faa laaɓa. O mooɓta ɲamri ndii ley beembal makko, kaa ɲaande ndee o duppiran ɗum yiite nge ɲifataa.
18 Tawi Yaayaa ɓannginanii yimɓe kabaaru Laamɗo, o waajorike ɓe kulle keewɗe.
19 Kaa Hirudus kaananke oo, o feliino ɗum saabe tayii Hirudiya jom suudu mawnum, kaɲum e kulle goɗɗe bonɗe fuu ɗe waɗannoo.
20 Hirudus yowi hen bonnde wonnde kasen, o uddii Yaayaa e kasu.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

21 Ɗo yimɓe fuu lootaa lootogal batisima ɗoo, ɗoo Iisaa duu lootaa. Wakkati mo o duwotoo oo, kammu udditii,
22 Ruuhu Ceniiɗo jipporii e makko mbaadi wuugaandu. Daande ooynii iwde dow kammu, wii:
—Aan woni Ɓiyam mo korsin-mi, aan cuɓii-mi.

Haala dammbe Iisaa

23 Nde Iisaa fuɗɗata golle mum ndee, duuɓi mum ana njaara e capantati. E ley jate yimɓe, Iisaa yo ɓii Yuusufu.
Yuusufu yo ɓii Eli,
24 Eli ɓii Matat,
Matat ɓii Lewi, Lewi ɓii Melki,
Melki ɓii Yannaayi, Yannaayi ɓii Yuusufu,
25 Yuusufu ɓii Matatiya, Matatiya ɓii Amos,
Amos ɓii Nahum, Nahum ɓii Hesili,
Hesili ɓii Naggaayi,
26 Naggaayi ɓii Maata,
Maata ɓii Matatiya, Matatiya ɓii Semeyin,
Semeyin ɓii Yuseka, Yuseka ɓii Yoda,
27 Yoda ɓii Yohana, Yohana ɓii Resa,
Resa ɓii Jorobaabel, Jorobaabel ɓii Salaatiyel,
Salaatiyel ɓii Neeri,
28 Neeri ɓii Melki,
Melki ɓii Addi, Addi ɓii Kusama,
Kusama ɓii Almadama, Almadama ɓii Eri,
29 Eri ɓii Iisaa, Iisaa ɓii Eliyeseer,
Eliyeseer ɓii Yorima, Yorima ɓii Matat,
Matat ɓii Lewi,
30 Lewi ɓii Simeyon,
Simeyon ɓii Yahuuda, Yahuuda ɓii Yuusufu,
Yuusufu ɓii Yonam, Yonam ɓii Eliyakim,
31 Eliyakim ɓii Malaya, Malaya ɓii Menna,
Menna ɓii Mattata, Mattata ɓii Natana,
Natana ɓii Daawuuda,
32 Daawuuda ɓii Yessa,
Yessa ɓii Obed, Obed ɓii Bo'es,
Bo'es ɓii Sala, Sala ɓii Nasuuna,
33 Nasuuna ɓii Aminadaabu, Aminadaabu ɓii Adamin,
Adamin ɓii Arni, Arni ɓii Hisuruuna,
Hisuruuna ɓii Fares, Fares ɓii Yahuuda,
34 Yahuuda ɓii Yaakuuba, Yaakuuba ɓii Isiyaaka,
Isiyaaka ɓii Ibarahiima, Ibarahiima ɓii Taraha,
Taraha ɓii Nahor,
35 Nahor ɓii Saruku,
Saruku ɓii Ragawu, Ragawu ɓii Faleka,
Faleka ɓii Eber, Eber ɓii Sala,
36 Sala ɓii Kaynam, Kaynam ɓii Arfasada,
Arfasada ɓii Samu, Samu ɓii Nuuhu,
Nuuhu ɓii Lamaka,
37 Lamaka ɓii Matusala,
Matusala ɓii Henok, Henok ɓii Yarada,
Yarada ɓii Maleliyel, Maleliyel ɓii Kaynam,

38 Kaynam ɓii Enos, Enos ɓii Setu,
Setu ɓii Aadama, Aadama ɓii Laamɗo.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraade Iisaa

1 Iisaa iwi maayo Urdun yo keewɗo Ruuhu Ceniiɗo. Ruuhu oo naɓi mo ley ladde jeereende.
2 To ley jeereende too, Ibiliisa waddi e makko balɗe capanɗe nay ana tewta seytaade mo. Fay huunde o ɲaamaali ley ɗen ɲalaaɗe fuu. Ko sakitii koo, o yolbi.
3 Ibiliisa wii mo:
—So a Ɓii Laamɗo, yamir ndee haayre laatoo ɲaamdu.
4 Iisaa jaabii mo, wii:
—Ana winndii: «Wanaa ɲaamdu tan neɗɗo wuurdata.»*
5 Ibiliisa naɓi mo nokku toowɗo, holli mo wakkati gooto laamuuji aduna oo ɗii fuu,
6 wii mo:
—Mi hokkete baawɗe dow ɗum fuu, kaɲum e teddungal mum. Sabi miin hokkaa ɗum, miɗo waawi hokkude mo muuy-mi.
7 So a sujidanii kam, ɗum fuu yo aan jey.
8 Iisaa jaabii mo, wii:
—Ana winndii: «Joomiraaɗo maa Laamɗo tan kaan-ɗaa sujidande, kanko tan kaan-ɗaa rewde.»†
9 Kasen Ibiliisa naɓi mo Urusaliima, darni mo dow leŋŋe-leŋŋe Suudu Dewal Mawndu, wii mo:
—So a Ɓii Laamɗo, suur njippo-ɗaa e leydi,
10 sabi ana winndii:
«O yamiran malaa'ika'en makko ndeene.»
11 Ana winndii kasen:
«Ɓe njaɓɓete, pati koyngal maa gaaɲoo e haayre.»‡
12 Iisaa jaabii mo, wii:
—Ana winndii: «Pati ittu koro Laamɗo, Joomiraaɗo maa.»§
13 Nde Ibiliisa ronkunoo seytaade mo ndee, seli e makko seeɗa.

No Nasaraatunkooɓe calorii jaɓande Iisaa

14 Iisaa wirfitii leydi Galili, semmbe Ruuhu ana e mum, kabaaru makko saakii e leydi ndii fuu.
15 Omo waajoo ley cuuɗi baajordiYahuudiyankooɓe, yimɓe fuu ana teddini mo.
16 O yehi Nasaraatu ɗo o mawni ɗoo, o naati e ley suudu waajordu ɲalaande fowteteende no o woowiri nii. O immii faa o jannga,
17 o hokkaa dewtere annabi Esaaya, o udditi nde, o forri e nokku binndiraaɗo hono nii:
18 «Ruuhu Joomiraaɗo ana e am,
sabi o suɓike kam faa mi anndina misikiina'en Kabaaru Lobbo.
O nelii kam faa mi ooynanoo nanngaaɓe yoppiteede mum'en,
e wumɓe wumtineede mum'en,
e torraaɓe yoppiteede mum'en,
19 faa mi ooynoo hitaande nde Joomiraaɗo hollata moyyere mum ndee warii.»*
20 Caggal ɗum, o uddi dewtere ndee, o totti nde golloowo ley suudu waajordu nduu oo, o jooɗii. Wonnooɓe ton ɓee fuu, puttini mo gite.
21 O darii omo wiya ɓe:
—Ko winndii koo, hannde ɗum tabitii ɗo nan-ɗon ɗum ɗoo.
22 Ɓe fuu eɓe kaala haala makko lobba, kasen duu konngi lobbi jaltuɗi e hunduko makko ɗii ana kaaynoo ɓe. Ɓe ndarii eɓe mbiya:
—Wanaa oo woni ɓii Yuusufu oo naa?
23 O wii ɓe:
—Miɗo anndi on kaalanan kam ngol banndol: «Cawroowo, sawru hoore maa. Ko min nani a waɗii Kafarnahum koo, waɗu ɗum ngeenndi maa ɗoo duu.»
24 O wii kasen:
—Miɗo haalana on goonga: annabaajo fay gooto jaɓantaake e ngeenndi mum'en.

---

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3 † **4:8** Fillitagol Tawreeta 6.13 ‡ **4:11** Jabuura 91.11-12 § **4:12** Fillitagol Tawreeta 6.16 * **4:19** Esaaya 61.1-2

25 Midɔ haalana on, rewɓe misikiina'en ɓe worɓe mum'en maayi ana keewnoo Israa'iila
e jamaanu annabi Iliyaasa, wakkati nde waadere kammu saamaali e leydi ndii duuɓi tati
e lebbi jeegom. Nden yolbere mawnde wadiino e leydi ndii fuu.
26 Kaa annabi Iliyaasa nelaaka e fay gooto e maɓɓe, so wanaa e debbo gooto mo gorum
maayi, jeyaadɔ Sarepta leydi Sidon.
27 Kasen duu, seppaaɓe ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Eliisa, kaa fay gooto e
maɓɓe sellinaaka, so wanaa Naaman jeyaadɔ e leydi Siriya.
28 Nde yimɓe wonɓe e ley suudu waajordu nduu nannoo kaa haala ndee, mettaa sanne,
29 immii, ndibbi Iisaa faa caggal ngeenndi, ngaddi dum faa sera waamnde haayre dɔ
ngeenndi maɓɓe ndii woni dɔo, faa mbedoo mo ley.
30 Kaa o seeki hakkunde maɓɓe, o witti.

No Iisaa selliniri gorko laddaadɔ

31 Iisaa yehi Kafarnahum ley leydi Galili, omo waajoo yimɓe e ley ɲalaande fowteteende.
32 Ɓe kaaynaa e waaju makko oo, sabi omo waajoroo ɓe baawde.
33 Gorko mo seydaani woni e mum ana ley waajordu nduu, wulli faa toowi, wii:
34 —Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A gardɔ halkude min naa? Midɔ
anndi ko ngon-daa, a ceniidɔ iwrudɔ to Laamdɔ!
35 Iisaa jahii e seydaani oo, wii:
—Deyyu yaltu e makko!
Seydaani oo liɓi nedɗo oo hakkunde yimɓe fuu yalti e mum, tawi dum wadaali nedɗo oo
fay huunde.
36 Ɓe fuu ɓe kaaynaa, hedde eɓe lamndondira hakkunde maɓɓe:
—Ko kaa haala woni? Seydaani'en ɓee, omo yamira ɓe semmbe e doole ɓe njaltan!
37 Innde Iisaa nanaa e seraaji dii fuu.

No Iisaa selliniri ɲawɓe heewɓe

38 Nde o yalti suudu waajordu nduu ndee, o naati galle taalibbo makko biyeteedɔ Simon.
Esii Simon debbo ana wondunoo e jontere naawnde, ɓe ndaardi mo o walla dum.
39 O darii sera dadɗo mum, o jahii e jontere ndee, non jontere ndee yoppi debbo oo, o
selli. Debbo oo immii don e don, laatanii ɓe njaatigi.
40 Nde naange mutunoo, jogiidɔ ɲawdɔ fuu waddi dum e makko. Ɲawɓe ɲawuuji ko di
tawaa fuu ngaddaa, o fawi junngo makko e maɓɓe ɓe fuu gooto gooto, o sellini ɓe.
41 Seydaani'en ana njalta e yimɓe heewɓe ana ngulla, ana mbiya:
—Aan woni Ɓii Laamdɔ!
Omo jahoo e maɓɓe, omo wiya ɓe ndeyya, sabi eɓe anndi kanko woni Almasiihu.

No Iisaa waajorii haala Laamu Laamdɔ

42 Nde weetunoo ndee, Iisaa yalti, yehi nokku teeldɔ. Jamaa oo tewti mo faa yiiti mo,
nanngi mo pati o seerta e mum.
43 Kaa o wii ɓe:
—Ana tilsi mi ɓanngina Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdɔ oo e geelle godɗe. Sabi
kammari majjum neliraa-mi.
44 O yehi, hedde omo waajoo ley cuudi baajordi leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa noddiri taalibaaɓe aranndeeɓe

1 Ɲannde wootere Iisaa ana darii dow fonngo weendu Genesareeti, hedde jamaa ana
ɓillondira sera makko faa hettindoo konngol Laamdɔ ngol.
2 O yii laanaaji didi ana panndi e daŋŋeere weendu nduu. Awooɓe yaltuɓe e majji ɓee, ana
lalla bubbi mum'en.
3 O naati ngoota e laanaaji dii, ka Simon kaa, o ndaardi dum deerta ka seeda, ka iwa e
njoorndi ndii. O joodii e laana kaa, omo waajoo jamaa oo.
4 Nde mo tilii waajaade ndee, mo wii Simon:
—Njehee to luggidi, tippo-don bubbi mon, awon.
5 Simon jaabii, wii:
—Moobbo, min mbaalii midɗen awa, min keɓaali fay huunde. Kaa so non mbii-daa, mi
tippoto bubbi dii.
6 Nde ɓe tippii di ndee, ɓe nanngi lidɗi faa heewi, faa bubbi maɓɓe kosi seekaade.
7 Ɓe noddi wondiiɓe maɓɓe wonɓe e laana ngokka kaa ɓee, ngara mballa ɓe. Ɓeen ngari,
ɓe kebbini laanaaji didi dii fuu, faa di kosi mutude.
8 Nde Simon Piyeer yii dum ndee, diccii yeeso Iisaa, wii dum:
—Moobbo, wodɗitam, sabi mi nedɗo luuttudɔ.

9 Ko saabii so o wii ɗum dee, kanko e wondiiɓe makko ɓee fuu, ɓe kaaynaama saabe
keewal liɓɓi ɗi ɓe nanngi ɗii.
10 Hono non Yaakuuba e Yuhanna ɓiɓɓe Jebede reentuɓe e Simon ɓee duu kaayniraa. Kaa
Iisaa wii Simon:
—Pati hul, gila jooni a laatoto awoowo yimɓe.
11 Nii ɓe panndi laanaaji maɓɓe ɗii, ɓe njoppi fuu, ɓe njokki e Iisaa.

No Iisaa selliniri ceppaaɗo

12 Nden Iisaa ana wonnoo e ngeenndi ngootiri, faa gorko ceppaaɗo yii ɗum, diccii yeeso
mum, wii:
—Moobbo, so tawii a jaɓii, aɗa waawi sellinde kam.
13 Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:
—Mi jaɓii, sellu!
Ɗon e ɗon ceppe ɗee iwi e makko.
14 Caggal ɗum, Iisaa daalii mo pati mo haalana ɗum fay gooto, kaa wii mo:
—Yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngaɗanaa laaɓugol maa ngol sadaka mo
Muusaa yamiri oo, faa anndina ɓe a sellii.
15 Non innde Iisaa ɓeydii naneede. Jamaa keewɗo wari, hawriti ɗo makko faa hettin-
danoo mo, sellinee e ɲawuuji mum'en,
16 kaa o serindii e nokkuuje teelɗe, omo waɗa duwaawu.

No Iisaa selliniri bonnguujo

17 Ŋannde wootere Iisaa ana waajoo. Farisa'en e jannginooɓe Sariya Muusaa, iwruɓe
geelle Galili e Yahuudiya, kaɲum e Urusaliima fuu, ana njooɗii. Joomiraaɗo ana ɓanngina
baawɗe mum e makko, omo sellina ɲawuuji.
18 Non yogaaɓe ngaddi gorko bonnguujo ana lelnaa e dengeleewo, ana tewta naannude
ɗum faa lelna ɗum yeeso makko.
19 Kaa nde ɓe ndonkunoo naannude mo sabaabu jamaa oo, ɓe ŋabbinoyi mo dow ɓene
oo, ɓe kippiti ɗum, ɓe njippini bonnguujo oo e dengeleewo mum fuu hakkunde yimɓe ɓee
yeeso Iisaa.
20 Nde o yiinoo goondinal maɓɓe ndee, o wii bonnguujo oo:
—Giɗam, luutti maa njaafaama.
21 Dunkee'en Sariya ɓee e Farisa'en keddii miilde ana mbiya e ko'e mum'en: «Oo homo
bonkotoo Laamɗo? Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamɗo gooto oo?»
22 Iisaa faami miilooji maɓɓe, jaabii ɓe, wii:
—Koɗum waɗi so oɗon miiloo miilooji baaɗi nii e ɓerɗe mon?
23 Wiide: «Luutti maa njaafaama» e wiide: «Imma yaa», koɗum hen ɓuri newaade?
24 Kaa faa mi anndina on Ɓii Neɗɗo ana jogii baawɗe e aduna oo yaafaade luutti...
Nden o wii bonnguujo oo:
—Miɗo haalane: imma, ɓam dengeleewo maa, njahaa suudu maa.
25 Ɗon e ɗon, bonnguujo oo immii yeeso yimɓe fuu, ɓamti dengeleewo mum, hooti suudu
mum ana yetta Laamɗo.
26 Ɓe fuu ɓe kaaynaa, hedde eɓe njetta Laamɗo. Kulol nanngi ɓe, ɓe mbii:
—Hannde njii-ɗen kaayeefiiji.

No Iisaa noddiri Lewi

27 Caggal ɗum, Iisaa yalti, yii duwaaɲe gooto ana wiyee Lewi ana jooɗii e duwaaɲeere
mum. O wii ɗum:
—Jokku e am!
28 Lewi yoppi fuu, immii, jokki e makko.
29 Lewi naɓi mo galle mum, hoocci mo koɗu mawɗo, duwaaɲe'en heewɓe e yimɓe woɓɓe
ana ɲaamda e maɓɓe.
30 Farisa'en e dunkee'en Sariya mum'en keddii ana ŋurŋurta, ana mbiya taalibaaɓe makko
ɓee:
—Ko saabii so oɗon ɲaamda oɗon njarda e duwaaɲe'en, kaɲum e luuttooɓe hono mum'en?
31 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Wanaa celluɗo hasindini e cawroowo, ɲawɗo hasindini e cawroowo.
32 Wanaa noddude fooccitiiɓe waddi kam, noddude luuttooɓe faa tuuba woni ko waddi
kam.

Haala koorka

33 Ɓe mbii mo:
—Taalibaaɓe Yaayaa ana koora ana ngaɗa duwaawu wakkati fuu, hono non taalibaaɓe
Farisa'en ɓee duu ngaɗata. Kaa ɓe maa ɓee, ana ɲaama ana njara.

34 O wii ɓe:
—Oɗon mbaawi hoorinde nootiiɓe kuurtungu, tawa jommbaajo gorko ana wondi e mum'en naa?
35 Kaa ɲalaaɗe ngaran ɗe jommbaajo gorko oo ittetee e hakkunde maɓɓe. E ɗeen ɲalaaɗe ɓe kooran.
36 O haalani ɓe banndol kasen:
—Fay gooto ittataa e kaddungal kesal fetalaare, faa ɗammbira kiinngal. So ɗum waɗii, joomum bonnan kesal ngal, tawee fetalaare ittaande hen ndee yaadataa e kiinngal ngal.
37 Kasen duu, fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiiɗɗi. So ɗum waɗii, peguujam kesam ɗam fusan ɗi, yuppoo, ɗi mursee.
38 Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee.
39 Fay gooto muuyataa peguujam kesam so yarii kiiɗɗam, sabi wiyan kiiɗɗam ɗam ɓuri welde.

6

Haala ɲalaande fowteteende

1 Waɗiino e ɲalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese. Taalibaaɓe makko ana kelta butaali, ana ngoroo ana yakka.
2 Kaa yoga e Farisa'en mbii ɓe:
—Ko saabii so oɗon ngolla ko dagaaki gollude ɲalaande fowteteende?
3 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Tama on njanngaali ko Daawuuda waɗi nde yolbi, kaɲum e yimɓe mum?
4 O naati e ley hukkum ceniiɗo oo, o ɲaami buuru cakkaaɗo oo, o hokki hen yimɓe makko. Tawee nee, yottinooɓe sadaka tan nduŋanaa ɲaamde oon buuru.
5 O wii ɓe kasen:
—Ɓii Neɗɗo jey ɲalaande fowteteende.
6 Ɲalaande fowteteende wonnde, o naati suudu waajordu omo waajoo. Gorko mo junngo mum ɲaamo waati ana tawaa ton.
7 Dunkee'en Sariya e Farisa'en ana ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiiɗo sellinde gorko oo e ley ɲalaande fowteteende ndee, faa keɓa wullanaade mo.
8 Kaa nde wonnoo omo anndi miilooji maɓɓe, o wii mo junngo mum waati oo:
—Imma, dara hakkunde yimɓe!
Gorko oo immii, darii.
9 Caggal ɗum, Iisaa wii ɓe:
—Miɗo lamndoo on: e ley ɲalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neɗɗo naa halkude ɗum?
10 E oon wakkati, o yeewi ɓe fuu, o wii mo junngo mum waati oo:
—Fooccu junngo maa!
Oon foocci ngo tan, ngo selli faa warti hono no wonngo ngoo nii.
11 Ɗum metti ɓe sanne, hedde eɓe piya dabare no ɓe kaani waɗude Iisaa.

No Iisaa suɓorii nelaaɓe sappo e ɗiɗon

12 E ley ɗeen ɲalaaɗe, Iisaa yalti, yehi dow waamnde haayre faa waɗa duwaawu. O waali waɗude duwaawu.
13 Nde weetunoo ndee, o noddi taalibaaɓe makko ɓee, o suɓii hen sappo e ɗiɗon, o inndiri ɗum'en nelaaɓe.
14 Kamɓe ngoni: Simon mo o innditiri Piyeer e Andire miɲum e Yaakuuba e Yuhanna e Filipa e Bartolome
15 e Matta e Tomaa e Yaakuuba ɓii Alfaa e Simon noddirteeɗo Kiranoowo suudu baaba
16 e Yahuuda ɓii Yaakuuba e Yahuuda Isikariyota jammbotooɗo mo oo.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimɓe

17 O jippodii e maɓɓe, o darii e nokku jaajuɗo, kanko e heewɓe e taalibaaɓe makko. Jamaa keewɗo iwri e ley leydi Yahuudiya fuu e Urusaliima e gure tiimuɗe maayo geeci gila Tirus faa Sidon.
18 Ɓe ngari hettindanaade mo e sellineede e ɲawuuji maɓɓe. Ɓe ladde torrunoo cellinaama.
19 Yimɓe ɓee fuu ana njiɗi memde mo, sabi baawɗe ana njalta e makko cellina ɗum'en fuu.

Haala welɓe hoore e mettuɓe hoore

20 E oon wakkati fuu, o hunci gite makko o yeewi taalibaaɓe makko ɓee, o wii:
—Onon misikiina'en, on mbelii hoore,

sabi onon njey Laamu Laamɗo oo.
21 Onon yolbuɓe jooni, on mbelii hoore,
sabi on kaaran.
Onon woyooɓe jooni, on mbelii hoore,
sabi on njalan.
22 On mbelii hoore so yimɓe mbaɲii on,
ndibbii on, njennii on,
mbonnii inɗe mon saabe Ɓii Neɗɗo.
23 Ɲannde mum, ceyee, ilino-ɗon, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu.
Hono non ɓe ngaɗunoo annabaaɓe aranndeeɓe ɓee.
24 Kaa bone woodanii on, onon arsukunte'en,
sabi on keɓii neema mon.
25 Bone woodanii on, onon haarɓe jooni,
sabi on njolban.
Bone woodanii on, onon jalooɓe jooni,
sabi on cuŋlan, on mboyan.
26 Bone woodanii on, so yimɓe fuu manii on,
sabi hono non ɓe ngaɗunoo annabaaɓe peneeɓe ɓee duu.

Haala yiɗugol konnee'en

27 —Kaa onon hettindantooɓe kam ɓee, miɗo wiya on: njiɗee konnee'en mon, tikkanɓe on ngaɗanon ɗum'en moyyere.
28 Nduwanee huɗooɓe on, torrooɓe on duu, ɲaagano-ɗon ɗum'en Laamɗo.
29 So won piiɗo ma banaawo, accu ɗum fiye bannge goɗɗo oo duu. So won teetuɗo ma dolloke maa, pati haɗu ɗum forgo oo duu.
30 Neɗɗo fuu ɲaagiiɗo ma, ndokkaa ɗum. Teetuɗo ma jawdi maa, njoppiraa ɗum.
31 Ngaɗiranee yimɓe no njiɗ-ɗon ɓe ngaɗirana on nii.
32 So yiɗuɓe on tan njiɗaton, ɓural hongal keɓaton? Fay luuttooɓe ana njiɗi yiɗuɓe ɗum'en.
33 So waɗanooɓe on moyyere tan ngaɗanton moyyere, ɓural hongal keɓaton? Fay luuttooɓe ɓee hono non ngaɗata.
34 So ɓe miil-ɗon heɓude e mum tan ɲamloto-ɗon, ɓural hongal keɓaton? Fay luuttooɓe ɓee ana ɲamloo luuttooɓe hono mum'en, yalla ana njoɓee ɲamaande mum'en.
35 Kaa onon, njiɗee konnee'en mon, ngaɗon moyyere tawa on ɗaminaaki hen fay huunde. Nden, on keɓan mbarjaari mawndi, on laatoto ɓiɓɓe Laamɗo Toowɗo oo, sabi oon ana neemina bonnooɓe moyyere ana neemina bonɓe duu.
36 Laatee yurmotooɓe, no Baabiraaɗo mon oo laatorii jurmotooɗo nii.

Haala ɲiŋondiral

37 —Pati ɲiŋee, on ɲiŋataake. Pati njukkee, on njukkataake. Njaafee, on njaafete.
38 Ndokkee, on ndokkete. So on ndokkii, on cowirante saawal lobbal, kebbinaangal faa ana yuppoo, sabi ko etiranton woɓɓe koo, ɗum etirante-ɗon.
39 O ɓeydani ɓe hen banndol gonngol, o wii:
—Bumɗo ana waawi ɗowde bumɗo hono mum naa? So ɗum waɗii, wanaa ɓe ɗiɗon fuu, ɓe caaman ley ngaykaare naa?
40 Taalibbo ɓurataa moobbo mum, taalibbo kiɓɓuɗo laatoto hono moobbo mum.
41 Ko saabii so aɗa yiya kuɗol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee?
42 Hono mbaawru-ɗaa wiide sakiike maa: «Sakiike, ɗal mi ittane kuɗol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, a maatataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laaɓata, faa keɓaa no ittiraa kuɗol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

Haala lekki e ɓiɗɗe mum

43 —Lekki lobbi rimataa ɓiɗɗe bonɗe, lekki ki wooɗaa rimataa ɓiɗɗe lobbe.
44 Sabi lekki fuu ana annditiree ɓiɗɗe mum. Ibbe teɓataake e kebbe, peguuje teɓataake e gi'e.
45 Neɗɗo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley ɓernde mum. Neɗɗo bonɗo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley ɓernde mum. Sabi ko woni e ɓernde, ɗum yaltata e hunduko.

Banndol haala suudu diidaandu dow haayre

46 —Ko saabii so oɗon noddira kam «Moobbo», kaa on ngaɗataa ko mbii-mi?
47 Neɗɗo fuu garɗo e am so hettindii haalaaji am so jokki ɗi, mi hollan on mo nanndi:

48 Joomum ana nanndi e neɗɗo mahuɗo suudu, so asi leydi ndii faa yottii haayre, diidi
ndu dow mayre. Nde yiiwoonde toƃunoo faa ilaali mbuuwi, ronki fay dimmbude ndu, sabi
dow haayre ndu mahaa.
49 Kaa nanɗo haalaaji am so jokkaali, ana wa'i hono mahuɗo suudu dow njaareendi, mo
asanaali ɗum diidol. Nde ilaali mbuuwnoo, ndu wurji e leydi ɗon e ɗon, ndu boni.

7

No Iisaa selliniri kaadime hooreejo sordaasi'en

1 Nde Iisaa tilii waajaade hettindotooƃe ƃee ndee, yehi Kafarnahum.
2 Hooreejo sordaasi'en gooto, kaadime mum korsuɗo ɲawi faa ana haƃana yonki.
3 Hooreejo oo nani haala Iisaa ana haalee, neli e makko mawƃe Yahuudiyankooƃe, o wara
o dannda kaadime mum oo.
4 Ɓe ngari e Iisaa, ƃe ndaardi ɗum sanne sanne, eƃe mbiya:
—Omo haani waɗaneede ɗum,
5 sabi omo yiɗi leɲol men ngol, kasen duu kanko mahi suudu men waajordu nduu.
6 Iisaa yaadi e maƃƃe. Kaa nde ƃe ƃadinoo galle oo ndee, hooreejo sordaasi'en oo neli
yimƃe mum e makko, wii mo:
—Moobbo, pati tampin hoore maa, sabi miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle
am.
7 Ɗum saabii mi taykike miin e hoore am, mi haanaa yaade to maa. Kaa daɲa ko kaal-ɗaa
tan, kaadime am oo sellan.
8 Miin e hoore am, mi laamaaɗo, miin duu miɗo laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto
yaha, yahan, so mi wii goɗɗo wara, waran, so mi wii kaadime am waɗa huunde, waɗan.
9 Nde Iisaa nani kaa haala ndee, haaynaa e hooreejo sordaasi'en oo, yeeyii yimƃe jokkuƃe
e mum ƃee, wii:
—Miɗo haalana on, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'iilanke.
10 Nde nelaaƃe ƃee mbirfitii galle too ndee, tawi kaadime oo sellii.

No Iisaa wuurtiniri ƃii debbo mo gorum maayi

11 Janngo mum, o yehi ngeenndi mbiyeteendi Nayin, kanko e taalibaaƃe makko e yimƃe
heewƃe.
12 Nde o ƃadinoo damal ngeenndi ndii ndee, o hawri e mahiidi suka gorko. Oon yo bajjo,
abba mum maayii, inna mum ƃamaaka kasen. Yimƃe ngeenndi ndii heewƃe ana njokki e
inniraaɗo oo.
13 Nde Iisaa yii inniraaɗo oo ndee, yurmii ɗum, wii:
—Pati woy!
14 Iisaa ƃadii, memi leggal naƃirgal ngal. Roondinooƃe ƃee ndarii, o wii:
—Suka jokolle, miɗo wiye: imma!
15 Nii maayɗo oo immii jooɗii, ana haala. Iisaa totti mo inniiko.
16 Kulol nanngi yimƃe ƃee fuu, hedde eƃe njetta Laamɗo, eƃe mbiya:
—Annabaajo mawɗo ƃanngii e ley men! Laamɗo warii faabaade yimƃe mum!
17 Oo kabaaru saakii e leydi Yahuudiya e seraaji mum fuu.

Haala nelal ngal Yaayaa neli e Iisaa

18 Ko waɗi koo fuu, Yaayaa narrii ɗum taalibaaƃe mum, noddi ɗiɗon maƃƃe,
19 neli ɗum'en to Iisaa, ƃe lamndoo ɗum yalla kaɲum woni garoowo oo, naa ƃe ndooman
goɗɗo?
20 Ɓeen worƃe ɗiɗon ngari e Iisaa, mbii ɗum:
—Yaayaa mo lootogal batisima neli min e maa, min lamnde yalla aan woni kaanɗo warde
oo, naa min ndooma goɗɗo?
21 E oon wakkati, omo sellina yimƃe heewƃe ɲawuuji ɗi ngaldaa sii, omo ribba
seyɗaani'en, omo wumtina wumƃe heewƃe.
22 O jaabii ƃe, o wii:
—Njehee njantanoyee Yaayaa ko njii-ɗon e ko nan-ɗon: wumƃe ana mbumta, layannooƃe
ana njaƃƃa faa gasa, seppaaƃe ana cellinee, faaɗuƃe ana paaɗita, maayƃe ana nguurta.
Misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo.
23 Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.
24 Nde nelaaƃe ƃee kooti ndee, Iisaa fuɗɗi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:
—Koɗum yeewoyno-ɗon to ladde jeereende too? Kuɗol dimmbotoongol e henndu naa?
25 Koɗum yeewoyno-ɗon? Neɗɗo pariiɗo naa? Ɓoornotooƃe kaddule lobbe so nguura
nguurndam lobbam ƃee, e cuudi kaanankooƃe tawetee.
26 Koɗum yeewoyno-ɗon ndennoo? Annabaajo naa? Goonga! Miɗo haalana on, omo ƃuri
annabaajo.

27 Kanko woni mo Binndi ɗii mbii e mum:
«Miin Laamɗo, mi ardinante nelaaɗo am moyyinanoowo ma laawol.»*
28 Miɗo haalana on, bammbaade bammbaali ɓurɗo Yaayaa, tawee nee, ɓurɗo lo'ude e
Laamu Laamɗo oo ɓuri mo teddude.
29 Yimɓe hettindiiɓe mo ɓee fuu, fay duwaaɲe'en ɓee, njaɓii konngol Laamɗo ngol ko Yaayaa
looti ɗum'en lootogal batisima koo.
30 Kaa Farisa'en e jannginooɓe Sariya mberrike faandaa Laamɗo ko ɓe calii looteede e
junngo Yaayaa koo.
31 Ndennoo, koɗum nanndinan-mi e yimɓe oo jamaanu? Hoɓe ɓe nanndi?
32 Eɓe mba'i hono sukaaɓe jooɗiiɓe e luumo, ana noddondira, ana mbiya:
«Min piyanii on cereeli,
on mbamaali.
Min mboyanii on woondu yurminiindu,
on mboyaali.»
33 Sabi Yaayaa mo lootogal batisima warii, ɲaamataa ɓii jalo, yarataa doro, on mbii yo
laddaaɗo.
34 Kaa Ɓii Neɗɗo oo warii, ana ɲaama ana yara, on mbii ɲaamde e yarde tan woni e hakkille
mum, o giɗo duwaaɲe'en e luuttooɓe hono mum'en.
35 Kaa Laamɗo hakkilante oo, jaɓuɓe ɗum ɓee fuu njiyan goonga mum.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

36 Gooto e Farisa'en ɓee noddi mo bottaari. O naati galle joomum, omo ɲaamda e mum.
37 Debbo pijoowo ana e ngeenndi ndii. Ko o nani Iisaa ana wottoo to galle Farisanke oo
koo, o waddi faandu nebam uuroojam,
38 o heedi caggal mum sera koyɗe mum, omo woya, omo leefinira koyɗe mum ɗee gondi
makko, omo soccira ɗe sukundu makko, omo uurnoo ɗe, omo wuja e majje nebam ɗam.
39 Nde Farisanke nodduɗo mo oo yii ɗum ndee, wii e ley becce mum: «Sinndo oo yo
annabaajo, o anndan debbo memoowo mo oo, o anndita oon yo pijoowo.»
40 Iisaa haaldi e Simon Farisanke oo, wii:
—Simon, miɗo haalane huunde wootere.
O jaabii:
—Haal, Moobbo!
41 Iisaa wii:
—Ɲamlotooɗo gooto ana rewannoo yimɓe ɗiɗon, gooto oo buudi cardi teemeɗe joy, goɗɗo
oo buudi cardi capanɗe joy.
42 Kaa nde mo anndunoo ɓe ngalaa ko ɓe njoɓira mo ndee, o yaafii ɓe ɗiɗon fuu. Jooni,
homo e maɓɓe ɓuri yiɗude mo?
43 Simon jaabii:
—Miɗo miila mo o yaafii kaalisi keewɗo oo.
Iisaa wii mo:
—A haalii goonga!
44 Caggal ɗum, o yeeyii debbo oo, o wii Simon:
—A yii oo ɗoo debbo naa? Mi naatii galle maa, fay ndiyam ko mi semmbira koyɗe am a
hokkaali kam. Kaa kanko, gondi makko o leefiniri koyɗe am, o socciri ɗe sukundu makko.
45 Aan, a ɓuuccaaki kam, kaa kanko, gila naatu-mi, o ŋoottaali ɓuuccaade koyɗe am.
46 A wujaali hoore am nebam, kaa kanko, o wujii e koyɗe am nebam uuroojam.
47 Ɗum saabii so miɗo wiye: luutti makko e heewde fuu njaafaama, ndennoo jilli makko
ana mawni. Kaa jaafaaɗo seeɗa, jilli seeɗa hollata.
48 Caggal ɗum, o wii debbo oo:
—Luutti maa njaafaama.
49 Ɲaamdannooɓe e makko ɓee ana mbiya e ko'e mum'en: «Homo woni oo gorko jaafotooɗo
fay luutti?»
50 Non o wii debbo oo:
—Goondinal maa hisinii ma. Yaa e jam.

8

No rewɓe ɗowtanirii Iisaa

1 Caggal ɗum, Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala
Laamu Laamɗo. Taalibaaɓe makko sappo e ɗiɗon ɓee ana ngondi e makko,

* **7:27** Malakiya 3.1

2 kaŋum e rewɓe yogaaɓe ɓe seyɗaani'en mum'en ndibbaa, ŋawuuji mum'en cellinaa.
Kamɓe ngoni Mariyama annditirteeɗo mo Magdala, mo seyɗaani'en njeɗɗon ndibbanoo
iwde e mum,
3 e Yowanna jom suudu howruujo Hirudus biyeteeɗo Huja, kaŋum e Susaana e rewɓe
woɓɓe heewɓe wallirannooɓe ɓe jawle mum'en.

Banndol haala aawoowo

4 Yimɓe iwi e geelle ɗee fuu, ngari e makko. Jamaa keewɗo filii mo, o haalani ɓe ngol
banndol:
5 —Aawoowo yalti sankoyde. E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol,
yaaɓaa, pooli ngari cuɓi ɗum.
6 Yoga mayri saami e korokaaye, fuɗi, yoori, sabi nokku oo darnataa ndiyam.
7 Yoga mayri saami ɗo kebbe puɗata, kebbe ɗee cuumi ndi.
8 Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fuɗi, rimi, wabbere fuu sowii cowe teemedere.
Nde o haalnoo ɗum ndee, o toowni daande makko, o wii:
—Jom nowru fuu yo nanu.
9 Taalibaaɓe makko ɓee lamndii mo:
—Koɗum ngol banndol firritata?
10 O wii ɓe:
—Onon, on ndokkaama faamde goonga tedduɗo haala Laamu Laamɗo oo. Kaa woɓɓe ɓee
e banndi ɓe kaalanirtee, yalla:
«eɓe yeewa, tawa ɓe njiyataa,
ɓe nana, tawa ɓe paamataa.»*
11 Maanaa banndol ngol annii: aawdi ndii yo konngol Laamɗo.
12 Yimɓe yogaaɓe ana nanndi e laawol. So ɓe nanii konngol ngol fuu, Ibiliisa waran itta
ngol e ɓerɗe maɓɓe pati ɓe ngoonɗina, sako ɓe kisa.
13 Yogaaɓe ana nanndi e korokaaye. Ɓe nanan konngol ngol, ɓe njaɓɓoroo ngol seyo. Kaa
ngol walaa ɗaɗi e maɓɓe, wakkati gooto tan ɓe ngoondinta. Nde soobee oo wari fuu, ɓe
njoppan.
14 Yogaaɓe ana nanndi e nokku kebbe ɗo aawdi ndii saami ɗoo. So ɓe nanii konngol
ngol tan, ɓe mbittan, sabi sugullaaji aduna e joote jawdi e giɗaaɗe yonki cuuman ngol ngol
waasa ɓenndude.
15 Kaa ɗo aawdi ndii saami e leydi mbelndi ɗoo, ɓeen ngoni naniroo ɓe konngol ngol ɓerɗe
belɗe, laaɓuɗe, so kayba ngol faa ngol rima.

Banndol haala lampa

16 —Fay gooto huɓɓataa lampa so hippa hen la'al naa soorna ɗum ley leeso. Ko waɗata
dee, sinndan ɗum, yalla eka yaaynana naatooɓe.
17 Sabi walaa fuu ko ŋooɓi ko ɓanngintaake, walaa ko suuɗii ko anndita taake faa yaltinee
sella.
18 Ndennoo, tiiɗee e no nanir-ɗon nii, sabi jogiiɗo fuu, ɓeydante. Kaa mo walaa oo, fay ko
miilata ana jogii koo teetete.

Inna Iisaa e miŋiraaɓe Iisaa

19 Inniiko e miŋiraaɓe makko worɓe ngari e makko, kaa ɓe keɓaali yottaade mo saabe
jamaa.
20 O haalanaa inna makko e miŋiraaɓe makko ana ndarii sella ana njiɗi yiide mo.
21 Nii o jaabii, o wii:
—Innam e miŋiraaɓe am yo nanooɓe konngol Laamɗo ngol so ngollira ɗum ɓee.

No Iisaa waaltiniri henndu

22 Ɲannde wootere Iisaa e taalibaaɓe mum naati laana. O wii ɓe:
—Lummben weendu nduu.
Ɓe ndeerti.
23 E ley lummbugol ngol, mo ɗaanii. Oon wakkati fuu, henndu mawndu immii, laana kaa
heewi ndiyam, ka hosi mutude.
24 Ɓe ɓadii, eɓe pinndina mo eɓe mbiya:
—Moobbo, Moobbo, miɗen nii kalkoo!
O fini, o jahii e henndu nduu e bempeeje ɗee, non fuu wii teen!
25 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Hoto hoolaare mon woni?
Ɓe kuli, ɓe cuŋli, eɓe mbiyondira e ko'e maɓɓe:
—Ko oo gorko woni? Omo yamira fay henndu e ndiyam, ɗi ɗowtanto mo.

---

* **8:10** Esaaya 6.9

No Iisaa selliniri laddaaɗo tuddiiɗo janaale

26 Caggal ɗum, ɓe panndoyi leydi Gerasankooɓe, peewtondirndi e leydi Galili.
27 Nde o yeenti ndee, gorko laddaaɗo, jeyaaɗo e ngeenndi ndii, joppuɗo kaddule ko ɓooyi
so tuddoyii janaale, wari e makko.
28 Nde o yii Iisaa ndee, o wulli, o diccii yeeso mum, o haali faa toowi, o wii:
—Iisaa, Ɓii Laamɗo Toowɗo, ko njiɗ-ɗaa waɗude kam? Miɗo ɲaage, pati torram.
29 Walaa ko o wiiri non, sinaa Iisaa yamirii seyɗaani oo yalta e neɗɗo oo. Oo seyɗaani ana
war-wartannoo e makko cili keewɗi. Oon ana geyyetenoo juuɗe e koyɗe fuu, geyyiree calali,
kaa o tayan ɗum fuu, seyɗaani oo regina mo ngeenndi, naɓa mo ley ladde jeereende.
30 Iisaa lamndii mo, wii:
—Hono mbiyete-ɗaa?
O jaabii:
—Miɗo wiyee «Jamaa».
O wii ɗum non, sabi seyɗaani'en heewɓe ana ngondi e makko.
31 Ɓe ndarii eɓe ndaarda Iisaa pati o yamira ɓe ɓe naatoya e iduru.
32 Sewre girooji mawnde ana durannoo ɗon e hoore waamnde haayre. Seyɗaani'en ɓee
ndaardi mo o duŋanoo ɗum'en naatoya e ley girooji ɗii. O duŋanii ɓe.
33 Ɓe njalti e neɗɗo oo, ɓe naati e ley girooji ɗii. Sewre ndee fuu diiri, iwi hoore waamnde
haayre too, naatoyi e ley weendu nduu, yoolii.
34 Nde duroobe ɓee njii ɗum ndee, ɓe ndogi, ɓe njantanoyii ɗum yimɓe ngeenndi ndii e
seraaji mum.
35 Ɓeen ngari yeewde ko waɗi koo. Nde ɓe njottii Iisaa ndee, ɓe tawi laddanooɗo oo ana
jooɗii bannge makko, ana ɓoornii kaddule, yeeɗɗitii. Nii kulol nanngi ɓe.
36 Yiinooɓe ɗum ɓee njantanii yimɓe no laddanooɗo oo selliniraa.
37 Yimɓe leydi Gerasa fuu ndaardi Iisaa yoppana ɗum'en leydi mum'en, sabi kulol
manngol nanngi ɗum'en. O naati laana, o witti.
38 Mo seyɗaani mum ribbaa oo, ndaardi Iisaa acca o jokka e mum. Kaa Iisaa wirfintini
mo, wii:
39 —Hootu suudu maa, kumpitaa yimɓe maa ko Laamɗo waɗan maa.
O yehi, o ooynii e ngeenndi ndii fuu ko Iisaa waɗani mo koo.

No Iisaa wuurtiniri ɓii Jayrus e no selliniri debbo ɲawɗo

40 Nde Iisaa wartunoo ndee, jamaa oo jaɓɓii ɗum, sabi yimɓe fuu ana ndoomunoo ɗum.
41 Non gorko biyeteeɗo Jayrus, hooreejo suudu waajordu, wari e makko, diccii yeeso
makko, ndaardi mo o wara galle mum,
42 sabi ɓiyum debbo bajjo, mo duuɓi mum mbaarata e sappo e ɗiɗi, ana haɓana yonki.
E ley yaadu Iisaa ton nduu, yimɓe ɓilli ɗum sanne.
43 Debbo gooto, mo tuundi mum tayataa ko waarata e duuɓi sappo e ɗiɗi, ana tawaa ton.
Ko mo joginoo fuu mo sawrorike faa laaɓi, kaa fay gooto heɓaali sellinde mo.
44 Mo iwri caggal Iisaa, mo memi kommbol saaya mum. Ɗon e ɗon yiiyam ɗam tayi.
45 Iisaa wii:
—Homo memi kam?
Kaa nde wonnoo fay gooto jaabaaki, Piyeer wii:
—Moobbo, hakkunde yimɓe ngon-ɗaa, eɓe ɓillu maa.
46 Iisaa wii:
—Won memɗo kam, sabi mi maatii won semmbe iwɗo e am.
47 Nde debbo oo annditinnoo ɗum suuɗataako ndee, wari ana sijŋŋa, diccii yeeso makko,
haali hakkunde yimɓe fuu ko saabii so memi mo e no selliri ɗon e ɗon.
48 Iisaa wii mo:
—Banndam debbo, goonɗinal maa danndii ma. Yaa e jam.
49 Iisaa tilaaki haalde, faa won iwruɗo to hooreejo suudu waajordu oo too, wii Jayrus:
—Ɓiya oo heddaaki, fotaa ko tampinaa moobbo oo hankasen.
50 Kaa nde wonnoo Iisaa nanii ɗum, wii hooreejo suudu waajordu oo:
—Pati hul, hoolam tan, ɓiya oo daɗan.
51 Nde o yottii galle Jayrus ndee, o ɗalaali fay gooto naadda e makko, so wanaa Piyeer e
Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oo e inna mum.
52 Yimɓe ɓee fuu ndarii ana mboya suka oo, ana conkina semmbe. O wii ɓe:
—Pati mboyee! O maayaali, o ɗaaniiɗo tan.
53 Kaa ɓe puuytini haala makko, sabi eɓe anndi o maayii.
54 Iisaa nanngi junngo suka oo, toowni daande, wii:
—Suka, imma!
55 Yonki makko warti e makko, o immii ɗon e ɗon. Iisaa yamiri ɓe ndokka mo ko o ɲaama.

56 Saaraaɓe suka oo kaaynaa. O daalii ɓe pati ɓe kaalana fay gooto ko wadi koo.

9

No Iisaa neliri taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee

1 Iisaa noddi taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee, hokki ɗum'en semmbe, hokki ɗum'en baawɗe
ribbugol seyɗaani'en e sellingol ɲawuuji.
2 O neli ɓe ɓe ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo oo, ɓe cellina ɲawɓe.
3 O wii ɓe:
—Pati naɓoree fay huunde e laawol ngol, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nguure,
wanaa kaalisi. Kasen duu pati naɓoron saayaaji ɗiɗi.
4 Galle mo njippi-ɗon e mum fuu, keddo-ɗon ɗon faa nde iw-ɗon ɗon.
5 Ngeenndi fuu ndi yimɓe mum njaɓɓaaki on, njalton ɗum, piɗɗon colla koyɗe mon, faa
jeertina ɓe ko ɓe ngadi koo ana boni.
6 Ɓe mbitti, eɓe ngaɗa ngeenndi e ngeenndi, eɓe mbaajoo Kabaaru Lobbo oo, eɓe cellina
ɲawɓe wonɓe e nokkuuje ɗee fuu.

No kabaaru Iisaa jiiɓiri hakkille Hirudus

7 Hirudus, hooreejo leydi oo, nde nannoo haala Iisaa ana haalee, hakkille mum jiiɓii. Sabi
won wiyannooɓe Yaayaa mo lootogal batisima oo wuurti,
8 woɓɓe ana mbiya annabi Iliyaasa ɓanngi, woɓɓe kasen ana mbiya gooto e annabaaɓe
aranndeeɓe ɓee wuurti.
9 Kaa Hirudus wii:
—Mi tayii hoore Yaayaa. Homo woni oo mo nanan-mi baaɗo hono nii?
Omo tewta yiide ɗum.

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji joy gorko

10 Nelaaɓe ɓee ngarti. Ɓe njantanii Iisaa ko ɓe ngadi koo fuu. O naɓi ɓe hedde ngeenndi
mbiyeteendi Baytisayda, o teeldi e maɓɓe.
11 Jamaa oo nani ɗum, jokki e makko, o jaɓɓii ɓe, hedde omo haalana ɓe haala ɓanngugol
Laamu Laamɗo oo, o sellini e maɓɓe hasindinɓe e sellineede ɓee.
12 Nde hiiri ndee, sappo e ɗiɗon ɓee ɓattitii mo, mbii mo:
—Yoppitin jamaa oo yaha e geelle e daakaaji piliidi yalla ana keɓa ɗo njippoo ɲaama, sabi
oo nokku yo ladde.
13 O wii ɓe:
—Onon e ko'e mon, ndokkee ɓe ko ɓe ɲaama!
Ɓe mbii mo:
—Buuruuje joy e liɗɗi ɗiɗi tan min njogii, naa so wanaa min coodanoyan ɓee yimɓe fuu
ko ɲaama dee.
14 Tawi yimɓe ɓee ana njaha e ujunaaji joy gorko. O wii taalibaaɓe makko ɓee:
—Njoyyiniree ɓe tunaale-tunaale, wootere fuu capanɗe njoyon.
15 Ɓe ngadiri non, ɓe njoyyini ɓeen fuu.
16 O ɓami buuruuje joy ɗee e liɗɗi ɗiɗi ɗii, o tiggitii kammu, o yetti Laamɗo. O tayi buuru
oo e liɗɗi ɗii, o hokki taalibaaɓe makko ɓee njeɗa jamaa oo.
17 Ɓe fuu ɓe ɲaami faa ɓe keddi. Taalibaaɓe ɓee ndeentini taye keddiiɗe ɗee, kebbini
cagiije sappo e ɗiɗi.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

18 Ɲannde wootere omo teeldi e taalibaaɓe makko, omo waɗa duwaawu, kanko tan. O
lamndii ɓe, o wii:
—Homo yimɓe mbiyata ngon-mi?
19 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Won wiyooɓe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyooɓe a annabi Iliyaasa, won
wiyooɓe kasen gooto e annabaaɓe aranndeeɓe ɓee wuurti.
20 O lamndii ɓe:
—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?
Piyeer jaabii mo, wii:
—A Almasiihu Laamɗo!
21 O yaggini ɓe pati ɓe kaalana ɗum fay gooto.

No Iisaa ɓannginiri maayde mum e wuurtugol mum

22 O ɓeydi hen kasen, o wii:
—Ana tilsi Ɓii Neɗɗo torree torraaji keewɗi, mawɓe ɓee e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e
dunkee'en Sariya tippitoto mo, o waree, kaa mo wuurtan ɲannde tataɓere.
23 Caggal ɗum, o wii ɓe fuu:

—Muuyɗo jokkude kam fuu, ŋootta yurmaade hoore mum, ɓama leggal mum bardugal*
ɲannde fuu, jokka e am.
24 Sabi muuyɗo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirɗo ki sabaabu am, danndan
ki.
25 Koɗum heɓude aduna oo fuu nafata neɗɗo so halkii yonki mum naa mursii hoore
mum?
26 Jaannoriiɗo kam miin e haalaaji am ɗii fuu, miin Ɓii Neɗɗo oo duu, mi yaannorto ɗum
nde mi wardii e malaa'ika'en seniiɓe ley teddeengal am e ley teddeengal Baabiraaɗo am.
27 Miɗo haalana on goonga: yoga e wonɓe ɗoo ɓee maayataa, tawee njiyaali Laamu
Laamɗo oo ɓanngii.

No noone Iisaa waylitorii

28 Ko waarata e balɗe jetti caggal ko o haali ɗii haalaaji koo, o ŋabboyi dow waamnde
haayre faa o waɗa duwaawu, o yaadi e Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba.
29 Nde mo duwotoo ndee, yeeso makko waylitii, kaddule makko ndawni faa ana njalba.
30 Non worɓe ɗiɗon ɓanngi, ana kaalda e makko, ɗum Muusaa e Iliyaasa.
31 Ɓe ɓanngidi e teddeengal, eɓe kaala haala laawol makko tabitoyoowol Urusaliima ngol.
32 Piyeer e wondiiɓe mum ɓee yo ɗaaninooɓe ɗoyngol teddungol, ɓe pini, ɓe njii teddeen-
gal makko, ɓe njii worɓe ɗiɗon wonduɓe e makko ɓee.
33 Nde yimɓe ɗiɗon ɓee ngari faa ceerta e Iisaa ndee, Piyeer wii mo:
—Moobbo, gonal amen ɗoo ana moyyi. Ɗal min ndarna ɗoo buguuji tati: aan wooturu,
Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.
Kanko e hoore makko, o anndaano ko o haalannoo.
34 O tilaaki haalde, faa luurde wari, suddi ɓe. Taalibaaɓe ɓee kuli sanne nde luurde ndee
suddi ɓe ndee.
35 Daande iwri e ley luurde ndee, wii:
—Oo ɗoo yo Ɓiyam mo cuɓii-mi. Kettindee mo!
36 Ko daande ndee nanaa koo, Iisaa kaŋum tan gooto tawaa ton. Taalibaaɓe ɓee cuuɗi
kabaaru oo. E ley ɗeen ɲalaaɗe, ɓe kaalanaali fay gooto ko ɓe njii koo.

No Iisaa selliniri suka laddaaɗo

37 Janngo mum, ko ɓe njippii waamnde haayre ndee koo, higgere jamaa jaɓɓii mo.
38 E ley jamaa oo, gorko gooto eewnii, wii:
—Moobbo, miɗo ɲaage, tiinna yeewanam ɓiyam gorko, sabi kanko tan njogii-mi.
39 Ladde ana nannga mo, o wulla, o siŋŋa faa hunduko makko yufa ngufo. Nde yoppataa
mo so wanaa caldi makko fuu taya.
40 Mi ɲaagike taalibaaɓe maa ɓee ndibba nde, kaa ɓe ndonkii.
41 Iisaa jaabii, wii:
—Hey yimɓe jamaanu bonɗo ɓe nganaa goondinɓe. Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa
mande keddotoo-mi muŋande on? Ɓattin ɓiya oo ɗoo!
42 Nde suka oo ɓadinoo Iisaa ndee, ladde ndee liɓi ɗum e leydi, hedde ana dimmba ɗum.
Nii Iisaa jahii e ladde ndee, sellini suka oo, totti ɗum baaba mum.
43 Yimɓe fuu kaaynaa saabe baawɗe Laamɗo mawɗe ɗee.

No Iisaa ɓannginiri kasen maayde mum e wuurtugol mum

E ley ko jamaa oo fuu haaynaa e golleeji Iisaa ɗii koo, o wii taalibaaɓe makko ɓee:
44 —Onon, piɗɗee noppi mon, nanon ko kaalan-mi: Ɓii Neɗɗo oo waɗete e juuɗe yimɓe.
45 Kaa ɓe paamaali haala kaa, maanaa makka ana suuɗanii ɓe, faa ɓe mbaasi annditinde
ka. Ɓe kulii lamnditaade mo duu.

Haala ɓurɗo teddude

46 Non taalibaaɓe ɓee ndarii ana njeddondira ɓurɗo teddude hakkunde mum'en.
47 Nde wonnoo omo anndi ko woni e ɓerɗe maɓɓe, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel
bannge makko,
48 o wii ɓe:
—Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo ngel cukalel e innde am, miin jaati o jaɓɓii. Kasen duu, jaɓɓiiɗo kam,
jaɓɓike neldo kam oo. Sabi ɓurɗo lo'ude hakkunde mon fuu, kaŋum woni tedduɗo.

Haala mo yeddaali en fuu, e men wondi

49 Yuhanna haali, wii:
—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seyɗaani'en innde maa, min kaɗii mo, sabi o
waldaa e men.
50 Iisaa wii mo:

---

* **9:23** Maanaa ***amde leggal mum bardugal*** woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

—Pati kaɗee mo ɗum, sabi mo honnaaki on fuu, e mon wondi.
51 Nde wakkati mo Laamɗo ŋabbintinta Iisaa dow kammu ɓadinoo, Iisaa e hoore mum fellisi yahan Urusaliima,
52 neli nelaaɓe ardoo ɗum. Ɓeen nelaaɓe naati e ngeenndi Samariyankooɓe ngootiri faa ndaartana mo jippunde.
53 Kaa ndiin ngeenndi jaɓɓaaki mo, sabi Urusaliima o fa'i.
54 Nde Yaakuuba e Yuhanna njiinoo ɗum ndee, mbii:
—Kalfaaɗo, aɗa yidi min njamira yiite iwa dow kammu duppa ɓe naa?
55 Nii o yeeccitii ɓe, o ɲiŋi ɓe.
56 Caggal mum, ɓe njehi ngeenndi ngonndi.

No yimɓe mbiiri njokkan e Iisaa

57 E ley yaadu maɓɓe nduu, neɗɗo gooto wii mo:
—Mi jokkete to njahataa fuu.
58 Iisaa wii mo:
—Doldolɗe ana njogii gayɗe, pooli duu ana njogii cuudi, kaa Ɓii Neɗɗo oo walaa fay ɗo soppinoo sako faa lelna hoore mum fowtinoo.
59 O wii neɗɗo goɗɗo:
—Jokkam!
Oon jaabii mo, wii:
—Accu mi iroya baabam tafon.
60 Iisaa wii mo:
—Ɗal maayɓe ira maayɓe mum'en. Aan kaa, waajoya haala Laamu Laamɗo oo.
61 Goɗɗo kasen wii mo:
—Mi jokkan e maa, Moobbo, kaa accu mi waynoyoo galle am tafon.
62 Iisaa jaabii mo, wii:
—Neɗɗo fuu nanngudo jalo sari nde yeeyii, walaa ko nafata e Laamu Laamɗo oo.

10

No Iisaa neliri taalibaaɓe mum capanɗe njeɗɗon e ɗiɗon

1 Caggal ɗum, Iisaa suɓii e ley taalibaaɓe mum capanɗe njeɗɗon e ɗiɗon, neliri ɓe ɗiɗon ɗiɗon, ɓe ardoo ɗum e ngeenndi fuu e nokku fuu ɗo o haannoo yaade, kanko e hoore makko.
2 O wii ɓe:
—Gese ɓenndude ana keewi, kaa hettooɓe keewaa. Ndennoo, ɲaagee Jom kettal oo nelda hettooɓe to hettantee too.
3 Njehee, mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii.
4 Pati naɓoree fay huunde, wanaa dannga, wanaa mbasu, wanaa paɗe. Pati njowtee fay gooto e dow laawol.
5 Galle mo naataton fuu, njowton joomum'en tafon, mbiyon: «Yo jam wonu e oo galle!»
6 So neɗɗo jom jam won ɗon, duwaawu mon hewtan ɗum. Kaa so walaa, duwaawu mon oo wartan e mon.
7 Njippo-ɗon e oon galle. Ko ɓe ndokki on fuu ɲaamon, njaron, sabi golloowo ana haandi e njoɓdi mum. Pati ngaɗee naata-yalta e ley galleeji.
8 Ngeenndi fuu ndi naatu-ɗon, so on njaɓɓaama, ko ngaddane-ɗon fuu ɲaamon.
9 Cellinon ɲawɓe ɓe taw-ɗon ɗon fuu, mbiyon yimɓe ngeenndi ndii: «Laamu Laamɗo ɓattiima on.»
10 Ngeenndi fuu ndi naatu-ɗon, so on njaɓɓaaka e mum, njalton e mbeddaaji mum, mbiyon:
11 «Min piɗɗii e mon fay colla ngeenndi mon takkinooka e koyɗe amen. Kaa ɗum e taweede, anndee Laamu Laamɗo ɓattiima.»
12 Miɗo haalana on: ɲannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi ɓuran ngo Sodooma* ngoo naawde.
13 Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayɗe gaɗanooɗe e ley mon ɗee ngaɗanooma Tirus e Sidon, nden, hoɗuɓe ton ɓee tuubanno law, tawete ɓe ɓoornike licce caakuuji, ɓe njooɗike e ndoondi, faa ɓe kollita tuubugol maɓɓe.
14 Saabe ɗum, ɲannde darngal, jukkungo mon ɓuran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde.
15 Aan duu Kafarnahum, aɗa miila a toownete faa dow kammu naa? A leyɗinte faa keedaa ley maayɓe.
16 O haalani taalibaaɓe makko kasen:

* **10:12** ***Sodooma*** yo ngootiri e geelle ɗiɗi ɗe Laamɗo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Puɗɗooɗe 19.1-29

—Kettindaniiɗo on fuu, miin hettindanii. Calaniiɗo on fuu, miin salanii. Calaniiɗo kam fuu, salanike nelɗo kam oo duu.
17 Capanɗe njeɗɗon e ɗiɗon ɓee ngartidi e seyo, mbii:
—Kalfaaɗo, fay seyɗaani'en ɓee ɗowtanike min saabe innde maa.
18 O wii ɓe:
—Mi yii Ibiliisa ana iwa dow kammu, ana saamira no suraango nii.
19 Mi hokkii on baawɗe yaaɓude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade konnee fuu. Fay huunde torrataa on abada.
20 Kaa noo, pati ceyoree ko seyɗaani'en ɗowtanii on koo. Ceyoree ko inɗe mon mbinndaa dow kammu koo.

Haala seyo Iisaa

21 Oon wakkati fuu, Ruuhu Ceniiɗo hebbini Iisaa seyo. Iisaa wii:
—Baabiraaɗo jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii ɗee kulle hakkilanteeɓe e annduɓe, ɓanninan-ɗaa ɗum cukaloy. Jaati, Baabiraaɗo, hono non worri, sabi ɗum wel maa.
22 Baabiraaɗo am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraaɗo, fay gooto anndaa Baabiraaɗo oo so wanaa Bajjo oo, kaŋum e mo Bajjo oo muuyi ɓanninande ɗum fuu.
23 Caggal ɗum, Iisaa yeeccitii taalibaaɓe ɓee, gunndii ɗum'en, wii:
—Gite jiyooje ko njiyaton koo, mbelii hoore!
24 Sabi miɗo wiya on: annabaaɓe heewɓe e kaanankooɓe heewɓe njiɗiino yiide ko njiyaton koo, njiyaali, njiɗiino nande ko nanaton koo, nanaali.

Banndol haala Samariyanke moyyo

25 Non, jannginoowo Sariya gooto immii faa hora mo, wii:
—Moobbo, hono kaan-mi waɗude faa mi heɓa nguurndam nduumiiɗam?
26 Iisaa jaabii mo, wii:
—Koɗum winndii e Sariya? Koɗum njanngu-ɗaa ton?
27 Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:
—Yiɗir Laamɗo Joomiraaɗo maa ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e semmbe maa fuu e hakkille maa fuu. Njiɗiraa tanaa maa no njiɗir-ɗaa hoore maa nii.†
28 Iisaa wii mo:
—Jaabu maa moyyii. So a waɗii non, a heɓan nguurndam ɗam!
29 Kaa jannginoowo Sariya oo ana yiɗi heedude e goonga, wii mo:
—Homo woni tanaa am?
30 Iisaa jaabii mo, wii:
—Ɲannde wootere gorko gooto iwi Urusaliima, ana fa'i Yeriko. E ley yaadu makko nduu, o hawri e yanooɓe, ɓe ɓoli mo, ɓe pii mo faa ɓe njoppi mo wanaa guurɗo mo wanaa maayɗo.
31 Forri e jottinoowo sadaka gooto ana warannoo e laawol ngol. Nde o yiinoo janaaɗo oo ana lelii ndee, o woorti ɗum, o yaɓɓii.
32 Lewinke‡ gooto, kaŋum duu wari tawi mo ɗon, yii mo, woorti mo, yaɓɓii.
33 Samariyanke dawɗo wari e makko, yii mo, yurminaa,
34 ɓadii mo, sawriri barme makko nebam e peguujam, fiili hen licce. Caggal ɗum, o waɗɗini ɗum daaba makko, o naɓi ɗum e jippunde hoɓɓe, o hinnii ɗum.
35 Janngo mum, o itti buudi cardi ɗiɗi, o hokki njaatigi mum oo, o wii ɗum: «Hinna mo. So almusaɗɗa makko ɓurii ɗum, so mi wartii, mi tottete.»
36 Nde Iisaa tilii banndol ngol ndee, wii:
—E miilo maa, homo e taton ɓee laatii tanaa janaaɗo oo?
37 Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:
—Jurmiiɗo mo oo.
Iisaa wii mo:
—Aan duu, yaa, waɗoy hono non!

No Iisaa jippanorii Marta e Mariyama

38 E laawol maɓɓe ngol, Iisaa faŋi ngeenndi ngootiri, debbo biyeteeɗo Marta jippini mo.
39 Marta ana jogii miŋiraaɗo biyeteeɗo Mariyama. Oon ana jooɗii sera koyɗe Iisaa, ana nana haala mum.
40 Kaa Marta, no golleeji ɗii keewiri nii tan woni e hakkille mum, wari, wii:
—Moobbo, a hillaaka ko miŋam oo ɗaldi kam golle oo koo naa? Wii mo o immoo, o walla kam!

---

† **10:27** Fillitagol Tawreeta 6.5, Lewinkooɓe 19.18 ‡ **10:32** ***Yimɓe leŋol Lewi*** ngonnoo humaniiɓe golle dewal Laamɗo gila e jamaanu Muusaa.

41 Moobbo oo jaabii mo, wii:
—Marta, Marta, aɗa tampina hoore maa kulle keewɗe, aɗa jiiɓa hakkille maa.
42 Kaa huunde wootere tan woni ko neɗɗo hasindini e mum. Mariyama suɓike ko moyyi
koo, o teetataake ɗum duu.

11

No Iisaa jannginiri taalibaaɓe mum no duwortee

1 Ɲannde wootere, Iisaa ana waɗa duwaawu e nokku gooto. Nde o tilinoo ndee, gooto e
taalibaaɓe makko ɓee wii mo:
—Moobbo, janngin min no min nduwortoo, hono no Yaayaa jannginiri taalibaaɓe mum
nii.
2 O wii ɓe:
—So oɗon nduwoo, nii mbiyaton:
Baabiraaɗo,
yo innde maa teddine.
Yo Laamu maa war.
3 Hokku min ɲannde fuu ɲaamdu heyooru min.
4 Yaafa min luutti amen,
sabi miɗen njaafoo tooɲuɓe min fuu.
Pati accu min ceytee.
5 O wii ɓe kasen:
—So gooto mon yehii to giɗo mum hejjere jemma, wii ɗum: «Giɗam, ɲamlam buuruuje
tati,
6 mi heɓii koɗo jooni, mi walaa ko mi holla ɗum»,
7 yalla giɗo maa oo ana jaabe to ley galle too, wiye: «Pati torram, sabi damal ngal
cokaangal, sukaaɓe am duu yo leliiɓe, mi waawaa immaade faa mi hokke fay huunde»?
8 Miɗo wiya on: fay so o immaaki o hokkire saabe a giɗo makko, waajibi mo immoo, mo
hokke hakke ko kasindin-ɗaa e mum fuu, kammari ko tekkin-ɗaa ɲaagunde maa ndee koo.
9 Miin, miɗo wiya on: ɲaagee, on keɓan, tewtee, on njiitan, calminee gila oɗon damal
galle, on udditante.
10 Sabi ɲaagiiɗo fuu, heɓan, tewtuɗo fuu, yiitan, calminɗo fuu, udditante.
11 Homo woni e mon baabiraaɗo mo ɓiyum ɲaagotoo liingu so hokka ɗum mboddi?
12 Naa ɲaagoo ɗum ɓoccoonde, hokka ɗum yaare?
13 No mbonir-ɗon fuu, oɗon ndokka ɓiɓɓe mon kulle lobbe, sako Baabiraaɗo mon gonɗo
dow kammu oo. Ɲaagiiɗo mo Ruuhu Ceniiɗo fuu, o hokkan ɗum mo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

14 Ɲannde wootere, Iisaa ana ribbana neɗɗo gooto seyɗaani muumɗinnooɗo ɗum. Nde
seyɗaani oo yalti ndee, muumɗunooɗo oo watti haalde. Jamaa oo haaynaa.
15 Kaa yoga e maɓɓe ana wiya:
—«Beelsebul», hooreejo seyɗaani'en oo o ribbirta seyɗaani'en ɓee!
16 Woɓɓe ndaardi mo taagumansa kaayniiɗo iwoowo dow kammu faa itta koro makko.
17 Nde wonnoo omo anndi miilooji maɓɓe, o wii ɓe:
—Laamu fuu pecciiɗo ana haɓa e hoore mum, bonan, maadiiji mum fuu ngurjan e leydi.
18 So Ibiliisa e hoore mum fecciima, hono laamu mum heddortoo? Nde wonnoo on mbii
«Beelsebul» ndibbiran-mi seyɗaani'en ɓee.
19 So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seyɗaani'en, yimɓe mon ɓee nee, homo ndibbirta ɓe?
Yimɓe mon ɓee jaati kollata on ngalaa e goonga!
20 Kaa so baawɗe Laamɗo ndibbiran-mi seyɗaani'en, ɗum ana holla Laamu Laamɗo warii
e mon.
21 Gorko jom semmbe jogiiɗo kaafaawi, so haybii galle mum, jawdi mum reenoto.
22 Kaa so ɓurɗo ɗum semmbe yanii e mum, jaalike ɗum, teetan joomum kaafaawi ki
fawnoo hoolaare e mum kii, fecca jawdi mum ndii e woɓɓe.
23 Mo waldaa e am fuu yo gaɲo am. Mo mooɓtidataa e am fuu yo caakoowo.
24 So seyɗaani yaltii e neɗɗo, seyɗaani oo yiiloyto e nokkuuje joorɗe, tewta ɗo ŋoottinoo.
So mo heɓaali, mo wiyan: «Miɗo nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.»
25 So mo wirfitike, mo tawan galle oo ana wuuwaa, ana moyyinaa ana paraa faa woodi.
26 Nden, mo wirfitoo, mo waddoya seyɗaani'en njeɗɗon ɓurɓe mo bonde, ɓe naata e galle
oo, ɓe koɗa e mum. Nii battane oo neɗɗo ɓurdata arannde mum bonde.
27 Nde o haalata ɗum ndee, debbo gooto ana hakkunde jamaa oo, toowni daande mum,
wii:
—Debbo caawɗo ma so muynin maa, welii hoore!

28 Non Iisaa jaabii, wii:
—Welɓe hoore dee, nanooɓe konngol Laamɗo so njokka ngol ɓee!

No jamaa ndaardiri taagumansa

29 Nde wonnoo jamaa oo ana ɓillondira e makko sanne, o fuɗɗi wiide:
—Yimɓe jamaanu jooni yo yimɓe bonɓe. Eɓe ndaara holleede taagumansa, kaa ɓe kollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo.
30 Sabi no Yuunusa laatanorii Niniwenkooɓe taagumansa nii, hono non Ɓii Neɗɗo oo duu laatanortoo yimɓe oo jamaanu taagumansa.
31 Ɲannde darngal, kaananke debbo leydi ɓaleeri oo immodoto e yimɓe jamaanu jooni ɓee, liɓa ɗum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaaɗi hakkilantaaku ɗii. Haya, ɓurɗo Suleymaana won ɗoo!
32 Ɲannde darngal, yimɓe Niniwe duu immodoto e yimɓe jamaanu jooni ɓee, liɓa ɗum'en. Sabi ɓe tuubii gila nde ɓe nannoo waaju annabi Yuunusa ndee. Haya, ɓurɗo Yuunusa won ɗoo!

Haala fooyre caldi

33 Iisaa wii kasen:
—Fay gooto huɓɓataa lampa so suuɗa ɗum naa hippa e mum kaakol. So lampa huɓɓaama, sinndete, yalla ana yaaynana naatooɓe.
34 Gite maa ngoni lampa caldi maa. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooynan. Kaa so ɗe moyyaa, caldi maa fuu niɓɓan.
35 Ndennoo, haybu pati fooyre wonnde e maa ndee niɓɓa.
36 Sabi so caldi maa fuu keewii fooyre, tawa walaa fuu salndu maa wonndu e nimre, ɗi fuu ɗi pooyniran no lampa fooynirante nii.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginooɓe Sariya

37 E ley ko Iisaa waajotoo koo, Farisanke gooto noddi ɗum bottaari. O nootoyii ɗum galle mum, o joodii faa o ɲaama.
38 Farisanke oo haaynaa nde yiinoo o lootaali juuɗe fade makko ɲaamde.*
39 E ley ɗum, Iisaa wii mo:
—Onon Farisa'en, oɗon lawya caggal kore looɗe e caggal lehoy, tawee nee, ɓerɗe mon ana caawi nguykaaji e boneeji!
40 Jaahili'en! Tama wanaa Taguɗo dow oo tagi ley oo duu?
41 Ittiree sadakaaji mon ɗii ɓerɗe laaɓuɗe. Nden, ko heddii koo fuu daganto on.
42 Bone yanan e mon, onon Farisa'en. Sabi oɗon ittana Laamɗo jakka naanaa, oɗon ittana ɗum jakka danndi e ko tutaton fuu. Kaa oɗon njeebii fooccitaare, oɗon njeebii yiɗude Laamɗo. Tawee nee, kaɲum kaanno-ɗon waɗude tawee on njeebaaki ko heddii koo.
43 Bone yanan e mon, onon Farisa'en! Sabi oɗon njiɗi joolle lobbe e ley cuuɗi baajordi, oɗon njiɗi salmineede calminaali teddungal e luumooji.
44 Bone yanan e mon. Sabi oɗon nanndi e janaale ɗe ngalaa maande, ɗe yimɓe njahata e mum, tawee anndaa.
45 Gooto e jannginooɓe Sariya jaabii Iisaa, wii:
—Moobbo, no kaalirtaa nii, aɗa hoyna min minen duu.
46 Iisaa jaabii, wii:
—Onon jannginooɓe Sariya ɓee duu, bone yanan e mon! Sabi oɗon ndonndina yimɓe donnge teddude, tawee onon e ko'e mon, on memirtaa ɗe fay hoore feɗeendu mon.
47 Bone yanan e mon, sabi oɗon maha janaale annabaaɓe ɓe njaatiraaɓe mon mbari ɓee.
48 Ndennoo, onon, on ceettiima golle maɓɓe oo ana weli on. Sabi kamɓe, ɓe mbarii annabaaɓe, onon, oɗon maha janaale mum'en!
49 Ɗum nee, Laamɗo hakkilante oo wii: «Mi neldan ɓe annabaaɓe e nelaaɓe, ɓe mbara yoga, ɓe torra yoga.»
50 Ɗum waɗi so yiiyam annabaaɓe njuppaaɗam gila e puɗɗooɗe aduna oo ɗam, ana yoɓtee e yimɓe oo jamaanu.
51 So goonga dee, miɗo wiya on: yiiyam gila Haabiila faa Jakariyaa baraaɗo hakkunde ittirde sadaka ndee e suudu Laamɗo nduu, ɗum fuu ɗum yoɓete e oo jamaanu.
52 Bone yanan e mon, onon jannginooɓe Sariya! Sabi on teetii cokitirgal anndal, on naataali onon e ko'e mon, kasen duu on kaɗii naatooɓe ɓee naatude.
53 Nde Iisaa iwi ɗon ndee, dunkee'en Sariya e Farisa'en ana mettaa e mum sanne sanne. Ana lamndoo mo kulle keewɗe,
54 hedde eɓe tuufana mo faa ɓe keɓa e makko haala ka ɓe nannginira mo.

---

* **11:38** Ngol ***lootugol juuɗe*** haɓɓaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina waɗiraa.

12

Haala kulol Laamɗo

1 Ko foti ujunaaji ujunaaji yimɓe kawriti faa ana njaaɓondira. Nden Iisaa wii taalibaaɓe
mum ɓee:
—Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en, ɗum woni ɓe naafigi'en.
2 Walaa fuu ko suuɗii ko ɓanngintaake, walaa sirri mo saakataake.
3 Ɗum saabii huunde fuu ko kaal-ɗon ley nimre nantete ley fooyre. Kasen duu ko
ngunndi-ɗon ley cuuɗi fuu, ooynete dow beneeji.
4 Miɗo haalana on, onon gidiraaɓe am: pati kulee waroo ɓe yimɓe ɓe ngalaa fuu ko
mbaawi caggal majjum ɓee.
5 Mi hollan on mo kaan-ɗon hulde: kulee baroowo neɗɗo baawɗo tippaade ɗum ley
jahannama. So goonga dee, miɗo wiya on: oon kaan-ɗon hulde!
6 Tama biiwuuji joy coottataake buuɗi ɗiɗi? Laamɗo yeggitataa fay gootel e majji.
7 Onon, fay leeɓi ko'e mon fuu ko limaa faa laaɓi. Ndennoo, pati kulee, sabi onon ɓuri
biiwuuji keewɗi teentilaade.
8 Miɗo wiya on: ceettaniiɗo kam hakkunde yimɓe fuu, miin Ɓii Neɗɗo oo duu, mi
seettanto ɗum yeeso malaa'ika'en Laamɗo.
9 Kaa calaniiɗo kam hakkunde yimɓe, salante yeeso malaa'ika'en Laamɗo.
10 Neɗɗo fuu kaalɗo ko boni e Ɓii Neɗɗo, ana waawi yaafeede. Kaa bonkiiɗo Ruuhu
Ceniiɗo oo yaafataake.
11 So on naɓaama e cuuɗi baajorɗi naa yeeso hooreeɓe naa kaanankooɓe, pati mbemmbe-
ɗon ko njaaboto-ɗon, naa ko kaalaton,
12 sabi Ruuhu Ceniiɗo oo anndinan on oon wakkati fuu ko kaan-ɗon haalde.

Banndol haala arsukunte pamaro hakkille

13 Won biiɗo e ley jamaa oo:
—Moobbo, wii mawnam oo hokka kam ngeɗu am e ndonu amen oo.
14 Iisaa jaabii mo, wii:
—Hey aan! Homo waɗi kam caroowo mon naa peccoowo jawdi mon?
15 O wii jamaa oo:
—Ndeentee e joote, sabi wanaa jawdi wuurnata neɗɗo fay so tawaa mo arsukunte.
16 O haalani ɓe banndol, o wii:
—Arsukunte gooto, gese mum moyyunoo faa sanne.
17 O miilii e hoore makko: «Hono ngaɗan-mi? Sabi mi walaa fuu ɗo mi mooɓta ɲamri am
ndii.
18 Eyyoo! Mi wurjinan beembe am ɗee, mi maha goɗɗe ɓurɗe ɗe manngu, mi mooɓta hen
ɲamri am ndii e ngalu am fuu,
19 mi wiya hoore am: A heɓii ngalu baawɗo jogaade ma duuɓi kuurɗi, hankasen fowtu,
ɲaamaa, njaraa, mbelto-ɗaa.»
20 Kaa Laamɗo wii mo: «Pamaro hakkille! Yonki maa ittete e oo ɗoo jemma. Homo heettata
e ko paggiti-ɗaa koo?»
21 Nii woni sifa neɗɗo fuu paggitaniiɗo hoore mum jawdi aduna, wanaa galo yeeso
Laamɗo.

Haala ndaartugol Laamu Laamɗo

22 Caggal ɗum, o wii taalibaaɓe makko ɓee:
—Ɗum saabii so miɗo wiya on: pati cuŋlanee e ley nguurndam mon ko ɲaamaton e ko
ɓoornoto-ɗon.
23 Sabi nguurndam ɓuri nguure, terɗe ɓuri koltal.
24 Yeewee daawle ɗee: ɗe aawataa, ɗe kettataa, ɗe ngalaa caakuuji, ɗe ngalaa beembe, kaa
Laamɗo ana ɲammina ɗe. Onon, oɗon ɓuri pooli ɗii teentilaade ɗo woɗɗi!
25 Homo e mon waawi ɓeydude e balɗe mum fay ɲalooma gooto kammari sugulla mum?
Walaa.
26 Ndennoo, so tawii on mbaawaa waɗude fey hono ɗum e famɗude, ko saabii so oɗon
cuŋlana ko heddii koo?
27 Yeewee piindiiji no peertirta. Ɗi tampataa, ɗi mottataa. Haya miɗo wiya on: Suley-
maana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii.
28 Laamɗo ana holtina leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e yiite janngo,
sako onon, onon famɗuɓe hoolaare!
29 Pati kiinnee ndaartude ɲaamdu e yardu, pati mbemmbe-ɗon!
30 Sabi ɗee kulle fuu yimɓe aduna tan ndaarata ɗum. Kaa Baabiraaɗo mon ana anndi
oɗon kasindini e majjum.

31 Ko kaan-ɗon waɗude dee, ndaartee Laamu Laamɗo. Ko heddii koo, on ɓeydante ɗum.
32 Pati kulee, onon sewre famarde, sabi Baabiraaɗo mon ana seyorii hokkude on Laamu oo.
33 Coottee jawdi mon fuu, cakko-ɗon. Moyyinanee ko'e mon danngaaji ɗi mbonataa, njogo-ɗon jawdi ngonndi dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo ɓadataako, mooyu duu bonnataa.
34 Sabi ɗo jawdi maa woni fuu, ɗon yonki maa duu woni.

Banndol haala lanndiniiɓe jaɓɓaade kalfaaɗo mum'en

35 —Kumee, kuɓɓee lampaaji mon.
36 Laatee hono yimɓe lanndinaniiɓe jaɓɓaade kalfaaɗo mum'en nde wartata kuurtungu, faa udditana ɗum ɗon e ɗon so salminii.
37 Kaadime'en ɓe kalfaaɗo mum'en tawi ɗaanaaki, mbelii hoore. Miɗo haalana on goonga: o humoto, o joyyina ɓe faa ɓe ɲaama, o wara o gollana ɓe.
38 So o wartirii ɗiɗaɓere jemma naa so tataɓere jemma, ɓe o tawri non ɓee, mbelii hoore.
39 Paamee ɗum ɗoo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata, yoppataa o naata galle mum.
40 Onon duu, lanndinee, sabi Ɓii Neɗɗo oo waran e wakkati mo on miilaali.
41 Piyeer wii mo:
—Kalfaaɗo, ngol banndol, minen tan kaaldu-ɗaa naa yimɓe fuu?
42 Iisaa jaabii, wii:
—Homo woni golloowo koolniiɗo, hakkilante, mo kalfaaɗo mum halfinta maccuɓe mum hokka ɗum'en nguure mum'en?
43 Oon golloowo mo kalfaaɗo mum warti so tawi ana golla golle mo halfinaa oo, welii hoore.
44 Miɗo haalana on goonga: kalfaaɗo oo halfinan mo jawdi mum fuu.
45 Kaa so golloowo oo wii e hoore mum kalfaaɗo mum oo ɓooyii wartaali, hedde ana fiya maccuɓe e horɓe, ana ɲaama ana yara ana sigira,
46 nden, kalfaaɗo oo wartiran ɲalooma mo golloowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali, jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde ɓe nganaa hoolniiɓe.
47 Golloowo anndudo ko kalfaaɗo mum yiɗi, mo lanndinaaki fay huunde, mo gollaali ko kalfaaɗo mum yiɗi, fiyete ɓoggi keewɗi.
48 Kaa golloowo mo anndaa ko kalfaaɗo mum yiɗi, so waɗii ko fiyata ɗum, fiyete ɓoggi seeɗa. Dokkaaɗo ko heewi, lamndete ko heewi. Kalfinaaɗo ko heewi, lamndete ko ɓuri heewde.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimɓe

49 —Mi wardii wedaade yiite e leydi ndii. Miɗo heppi nge huɓɓaali!
50 Won lootogal batisima naawngal ngal lootetee-mi. Miɗo heppi ɗum waɗaali.
51 Oɗon miila jam ngardu-mi e leydi ndii naa? Wanaa! Miɗo wiya on: seenndude yimɓe ngardu-mi.
52 Gila jooni yimɓe njoyon ley galle gooto ceeran, taton ɓee kaɓa e ɗiɗon ɓee, ɗiɗon ɓee kaɓa e taton ɓee.
53 Baabiraaɗo haɓan e ɓiyum gorko, ɓiɗɗo gorko haɓan e baaba mum, inniraaɗo haɓan e ɓiyum debbo, ɓiɗɗo debbo haɓan e inna mum, debbo ɓamaaɗo haɓan e esum debbo.

Haala seenndude mbaadiiji

54 Iisaa wii jamaa oo kasen:
—So on njii luurde ana iwra hiirnaange tan, on mbiyan nde toɓan. Laatorto hono non duu.
55 So henndu ɓaleeri wibbii, on mbiyan wulan taw. Hono non laatortoo duu.
56 Onon naafigi'en! Oɗon mbaawi seenndude mbaadi leydi e kammu, ko waɗi so on mbaawaa seenndude mbaadi oo ɗoo jamaanu?
57 Ko saabii so on mbaawaa anndande ko'e mon ko woni fooccitaare?
58 So aɗa yaada e mo kaɓu-ɗaa faa cardoyon, ndaartu rewritinde e makko gila e laawol, pati o naɓe to caroowo, so caroowo oo hokke kayboowo kasu, kayboowo kasu oo duu udde.
59 Miɗo haalane: abada a yaltataa, so a yoɓaali ko ndewete-ɗaa koo faa laaɓa.

13

Haala tuubugol e halkagol

1 E oon wakkati, won warɓe so kumpiti Iisaa ko hewtii Galilinkooɓe yogaaɓe. Ɓe mbii Pilaatu* jillondiriino yiiyam maɓɓe e yiiyam sadakaaji maɓɓe.

* **13:1** ***Pilaatu*** yo hooreejo leydi Yahuudiya.

2 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Oɗon miila ɓee Galilinkooɓe torraaɓe ɓuri luuttude diina Galilinkooɓe heddiiɓe ɓee naa?
3 Miɗo haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-ɗon.
4 Naa oɗon miccitoo sappo e njetton ɓe suudu Silowam toowndu nduu saami e mum'en faa maayi ɓee? Oɗon miila kamɓe ɓuri Urusaliima fuu junuubu naa?
5 Miɗo haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-ɗon.
6 Caggal ɗum, o waɗani ɓe ngol banndol:
—Neɗɗo gooto tutiino ibbi ley ngesa mum. O wari teɓude ki, kaa o tawaali e makki fay huunde.
7 Non o wii golloowo ngesa oo: «Hikka woni duuɓi tati, hitaande fuu mi waran faa mi teɓa ki, mi tawa ki rimaali. Feyyu ki! So walaa ko ki nafata, ko saabii so eki itta semmbe leydi ndii?»
8 Golloowo oo wii mo: «Kalfaaɗo, yoppu ki ɗoo faa mawuuri. Ɗoo e nden, mi gaawtoto foomre makki, mi waɗa hen birgi.
9 Ana moyya ki rima ɗoo e mawuuri. So ki rimaali, peyyaa ki.»

No Iisaa selliniri debbo ley ɲalaande fowteteende

10 Waɗiino e ɲalaande fowteteende wootere, Iisaa ana darii ana waajoo ley suudu waajordu wooturu.
11 Debbo gooto mo ladde ɲawni duuɓi sappo e jetti ana tawaa ɗon. O turiiɗo tan, o waawaa dartaade fey.
12 Nde Iisaa yiinoo mo ndee, noddi mo, wii mo:
—Banndam debbo, a daɗii e ɲaw maa oo.
13 Iisaa fawi juuɗe mum dow makko, non o dartii cot! Hedde omo yetta Laamɗo.
14 Jaka hooreejo suudu waajordu oo mettaama ko Iisaa sellini neɗɗo ley ɲalaande fowteteende koo, wii yimɓe ɓee:
—Balɗe jeegom kaanɗe golleede ana ngoodi. E ɗeen balɗe kaan-ɗon warde sellineede, wanaa e ɲalaande fowteteende.
15 Iisaa jaabii mo, wii:
—Naafigi'en! Wanaa homo e mon fuu ana humta nagge mum naa ndakiiwa mum ɲalaande fowteteende yarnoya ɗum naa?
16 Oo debbo taanii Ibarahiima, mo Ibiliisa haɓɓiri duuɓi sappo e jetti, haanaa humteede ɲalaande fowteteende naa?
17 Nde Iisaa haalnoo ɗum ndee, wayɓe mum ɓee fuu njaagii faa walaa seese. Kaa jamaa oo fuu ana seyii e dow kaayeefiiji dî o waɗata ɗii.

Banndi haala Laamu Laamɗo

18 Iisaa wii:
—Hono Laamu Laamɗo wa'i? Koɗum nanndinan-moo-mi?
19 Laamu Laamɗo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neɗɗo ɓami, aawi e sardiŋe mum. Ngeeyu oo fuɗî, laatii lekki faa pooli ana ɲiɓa cuuɗî e caɓe mum.
20 O wii kasen:
—Koɗum nanndinan-mi e Laamu Laamɗo oo?
21 Omo nanndi e yuufinirdi ndi debbo ɓami, so jiiɓi e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

Haala damal paaɗungal

22 Iisaa ana fa'i Urusaliima, ana faŋa geelle e gure fuu, ana waajoo.
23 Neɗɗo gooto lamndii mo:
—Moobbo, yimɓe seeɗa tan kisata naa?
O wii ɓe:
24 —Tiinnee naatiron damal paaɗungal ngal, sabi miɗo wiya on: heewɓe njiɗan naatude, ndonka.
25 So jom galle oo immiima sokii damal ngal, onon on keedii sella oɗon calmina, oɗon mbiya: «Kalfaaɗo, udditan min!» o jaaboto on: «Mi anndaa to njeye-ɗon!»
26 Nden, on ndaroto oɗon mbiya: «Min ɲaamdii e maa, min njardii e maa, a waajike e daalaaje amen.»
27 Mo jaaboto on: «Mi anndaa to njeye-ɗon. Ngoɗɗee kam, onon ooɲiiɓe!»
28 On njiyan Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, kaɲum e annabaaɓe fuu ley Laamu Laamɗo, tawa onon oɗon mbedaa sella. Ɲannde nden on mboyan, on ŋeryondiran ɲiiye kammari mimsee mon.

29 Yimɓe iwran funnaange e hiirnaange, saahal e ɓaleeri, njooɗoo ɲaamda ley Laamu
Laamɗo.
30 Nden yoga e caggalaaɓe laatoto ardiiɓe, yoga e ardiiɓe laatoto caggalaaɓe.

No Iisaa suŋlirani yimɓe Urusaliima

31 E oon wakkati fuu, yoga e Farisa'en ngari, mbii mo:
—Iw ɗoo, njahaa e laawol maa, sabi Hirudus kaananke oo ana tewta no warde.
32 O wii ɓe:
—Njehee mbiyoyee ndoɓu oo: «Miin, mi ribban laddeeji, mi sellinan ɲawɓe hannde e
janngo. Ɲalooma tataɓo oo mi timminan golle am fuu.
33 Kaa ana tilsi mi yaha hannde e janngo e faɓɓi-janngo, sabi annabaajo haanaa maayde
so wanaa ley Urusaliima.»
34 Hay yimɓe Urusaliima, on mbarii annabaaɓe, on mbardii nelaaɓe e mon kaaye! Cili
kuurɗi njiɗu-mi hawrintinde ɓiɓɓe mon no cofal hawrintinirta ɓiɓɓe mum ley biifoole mum
nii. Kaa on njaɓaali.
35 Ɗum nee, on ɗaldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo saabeere. Miɗo wiya on: on
njiyataa kam so wanaa faa wakkati mo mbiyaton e mum: «Barke woodanii gardoowo e
dow innde Joomiraaɗo!»†

14

No Iisaa selliniri gorko uppuɗo

1 Waɗiino e ley ɲalaande fowteteende wootere, Iisaa ana wonnoo e galle hooreejo
Farisa'en gooto faa ɲaama. Tawanooɓe ton ɓee ngattani mo hakkille
2 kammari neɗɗo uppuɗo ana tawanoo ɗon.
3 Iisaa haaldi e jannginooɓe Sariya e Farisa'en, wii:
—Sellinde ɲawɗo ley ɲalaande fowteteende, ana dagii naa dagaaki?
4 Ɓe fuu, ɓe mbii teen. E oon wakkati, o memi ɲawɗo oo, o sellini ɗum, o yoppiti ɗum.
5 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Homo e mon ɓiyum naa ngaari mum saamata e ɓunndu waasa yaltinde ɗum ɗon e ɗon,
fay so ɗum ɲalaande fowteteende?
6 Ɓe ndonki jaabaade mo e majjum.

Haala suɓaade joolle e noddude yimɓe

7 Nde Iisaa yiinoo noddaaɓe ɓee ana cuɓoo joolle ɓurɗe teddude ndee, o waajii ɓe, o wii:
8 —So a noddaama kuurtungu, pati jooɗa e joonnde ɓurnde teddude. Sabi ɓurɗo ma
teddude ana waawi warde,
9 nodduɗo on oo wara, wiye: «Hokku oo ɗoo joonnde ndee!» Nden, a yaagoto jooɗoyaade
e joonnde ɓurnde leyɗude ndee.
10 So a noddaama kuurtungu, jooɗoya caggal, yalla nodduɗo ma oo ana wara, wiye: «Giɗo,
heettu yeeso gaa!» Nden, ɗum laatante teddungal yeeso noddaaɓe ɓee fuu.
11 Sabi mawninkiniiɗo fuu, leyɗinte, leyɗinkiniiɗo teddinte.
12 O wii nodduɗo mo oo duu:
—So aɗa nodda yimɓe bottaari naa hiraande, pati noddu giɗiraaɓe naa banndiraaɓe naa
sakiraaɓe naa taakallemme'en maa tawaaɓe yo arsukunte'en. So ɓe noddite, ɗum laatoo
mbarjaari maa.
13 So a waɗii waliima, noddu misikiina'en e wooyɓe e bonnguuɓe e wumɓe.
14 Nden, a welan hoore, sabi ɓeen ngalaa ko njoɓire, a yoɓete ɲannde immital fooccitiiɓe.

Banndol haala waliima

15 Gooto e ɲaamooɓe ɓee, nde nani haala kaa ndee, wii mo:
—Ɲaamoyoowo ley Laamu Laamɗo, welii hoore.
16 Iisaa wii mo:
—Gorko gooto waɗiino waliima, noddi yimɓe faa heewi.
17 Nde ɲaamdu nduu tilinoo ndee, o neli kaadime makko to yimɓe ɓee, wiya: «ngaree,
waliima oo lanndinike.»
18 Ɓe fuu, gooto gooto, ɓe puɗɗi ujaade. Gooto wii: «Mi soodii ngesa, ana tilsi mi yaha mi
yiyoya nga, njaafo-ɗaa kam.»
19 Goɗɗo wii: «Mi soodii ga'i demooje sappo e jale sari joy. Miɗo yiɗi hornoyde ɗi, njaafo-
ɗaa kam.»
20 Goɗɗo kasen wii: «Mi jommbaajo, ɗum saabii so mi heɓataa warde.»
21 Kaadime oo warti, haaltani ɗum kalfaaɗo mum. Oon bilaa, wii mo: «Yaa law ley boli e
dinngiraaji ngeenndi ndii, noddoyaa misikiina'en e wooyɓe e wumɓe e bonnguuɓe.»

† **13:35** Jabuura 118.26

22 Kaadime oo warti, wii: «Kalfaaɗo, ko mbii-ɗaa koo fuu waɗaama, kaa faa jooni yolannde
ana heddii.»
23 Kalfaaɗo oo wii kaadime oo: «Yaa dow ɗati jaajuɗi e paaɗuɗi. Mo keɓu-ɗaa fuu,
ndooldinaa ɗum wara naata, yalla suudu am nduu ana huuɓa.
24 Sabi miɗo wiya on: fay gooto e ɓe noddunoo-mi ɓee meeɗataa ɲaamdu am.»

No neɗɗo laatortoo taalibbo Iisaa

25 Yimɓe heewɓe ana njaada e Iisaa. O yeeccitii, o wii ɓe:
26 —Garɗo e am fuu, sinaa mi ɓurana ɗum inna mum e baam mum e jom suudu mum e
sukaaɓe mum e miɲiraaɓe mum e mawniraaɓe mum, mi ɓurana ɗum fay kaɲum e hoore
mum. So wanaa ɗum, joomum waawaa laataade taalibbo am.
27 Kasen duu, mo ɓamaali leggal mum bardugal jokka e am fuu, waawaa laataade
taalibbo am.
28 So won muuyɗo e mon mahude suudu toowndu, wanaa joomum jooɗoto tafon, hiisoo
ko hasindini e mum, yeewa so ana jogii ko biltata ɗum naa?
29 So wanaa ɗum, so joomum diidii taɲɲaali, jiiɗo mo fuu jalan mo,
30 wiya: «Yeewee oo neɗɗo diidii, ronkii taɲɲude.»
31 Kasen, so kaananke yehii faa haɓoya e kaananke goɗɗo, o miilataako tafon yalla worɓe
ujunaaji sappo ana mbaawi jaɓɓaade worɓe ujunaaji noogay faa kaɓa e mum?
32 So mo waawaa jaɓɓaade ɗum, o waɗan e mum nelaaɓe gila yottaaki ɓadaaki, faa jam
waɗa hakkunde maɓɓe.
33 Hono non, fay gooto e mon waawaa laataade taalibbo am so yoppaali ko jogii fuu.
34 Lamɗam ana moyyi, kaa so ɗam ŋoottii lammude, koɗum lamminta ɗam kasen?
35 Walaa fuu ɗo ɗam waawata naftoreede, wanaa e leydi, wanaa e birgi. Ɗam tippete
sella.
Jom nowru fuu yo nanu.

15

Banndol haala mbaalu majjuɗo

1 Duwaaɲe'en e luuttooɓe hono mum'en fuu ana ɓadinoo mo faa kettindanoo mo.
2 Farisa'en e dunkee'en Sariya ana ŋurŋurta, ana mbiya:
—Oo ana jaɓɓoo luuttooɓe ana ɲaamda e mum'en!
3 E ley ɗum, o waɗani ɓe ngol banndol, o wii:
4 —So gooto mon ana jogii baali teemedere, majjiraama mbaalu gooto, wanaa yoppan
capanɗe jeenay e jeenay ɗii fuu ley ladde tewtoya majjuɗo oo faa yiita ɗum naa?
5 So o yiitii mo, o towiran ɗum seyo.
6 Nde o warti galle makko fuu, o hawrintinan gidiraaɓe makko e taakallemme'en makko,
o wiya ɗum'en: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbaalu am majjunoodo oo.»
7 Miɗo haalana on: hono non seyo laatortoo dow kammu so luuttoowo gooto tuubii. Engo
ɓuri seyo capanɗe njeenayon e njeenayon fooccitiiɓe ɓe kasindinaa e tuubal.

Banndol haala mbuuɗu cardi majjuɗo

8 —Naa, so debbo ana jogii buuɗi cardi sappo, majjiraama hen gooto, huɓɓataa lampa,
wuuwa galle oo, tewtira mbuuɗu oo hakkille faa yiita ɗum naa?
9 So o yiitii mo, o hawrintinan gidiraaɓe makko e taakallemme'en makko, o wiya:
«Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbuuɗu am majjunoodo oo.»
10 Miɗo haalana on: hono non malaa'ika'en Laamɗo ceyortoo so luuttoowo gooto tuubii.

Banndol haala ɓiɗɗo kalkiiɗo

11 Iisaa wii kasen:
—Gorko gooto ana joginoo ɓiɓɓe worɓe ɗiɗon.
12 Miɲiraaɗo oo wii baam mum: «Baaba, hokkam ngeɗu am e jawdi ndii.» Ndennoo,
baabiraaɗo oo fecci jawdi mum ndii hakkunde maɓɓe.
13 Waɗi baldɗe seeɗa, miɲiraaɗo oo reentini ko jogii fuu, dawi, yehi leydi ngoɗɗundi. Ton
o bonniri ngeɗu makko oo fuu e fijirde.
14 Nde o timminnoo ndee, yolbere bonnde waɗi e ndiin leydi, o fuɗɗi tampude.
15 O yehi o takkoyii e gorko jeyaaɗo e ndiin leydi. Oon neldi mo gese mum faa mo
duranoya ɗum girooji.
16 Omo muuyannoo fay ɲaamde ɲaamdu girooji ɗii, kaa fay gooto hokkaali mo.
17 Nde hakkille makko wartunoo ndee, o wii hoore makko: «Gollanooɓe baabam ɲaaman
faa njoppa, miin miɗo maaya ɗoo yolbere.
18 Mi immoto, mi hoota galle baabam, mi wiya ɗum: Baaba, mi tooɲii Laamɗo, mi tooɲii
ma,

19 mi haanaa fay wiyeede ɓiya. Ndennoo, jogoram no gooto e gollooɓe maa ɓee nii!»
20 Oon wakkati fuu, o immii o fa'i to baabiiko. Baaba oo soynii mo to woɗɗi, ɓernde mum
heccidi, dogi maaɓii mo.
21 Ɓiɗɗo oo wii mo: «Baaba, mi tooŋii Laamɗo, mi tooŋii ma, mi haanaa fay wiyeede ɓiya.»
22 Non baaba oo wii gollooɓe mum: «Njaawnee, ngaddoyee saaya ɓurka fuu moyyude
ɓoornon mo, ngaɗanon mo felfelde e feɗeendu makko, ngaɗon paɗe e koyɗe makko.
23 Ngaddon ngaari njarnaandi faa fayi ndii duu, kirson ɗum faa ɲaamen, mbelto-ɗen.
24 Sabi ɓiyam oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.» Nii ɓe puɗɗi
weltaare.
25 E ley ɗum, ɓiɗɗo hammadiijo oo iwri gese. Nde o ɓadinoo yottaade galle oo ndee, o nani
bawdi e dippanɗe.
26 O noddi gooto e gollooɓe ɓee, o lamndii ɗum ko ndee dillere woni?
27 Oon wii mo: «Miɲa oo warti e jam, baam maa hirsanii mo ngaari payndi ndii.»
28 Nii mawniraaɗo oo tikki, salii naatude galle oo. Baaba oo yalti, suri mo yalla omo
naata.
29 O jaabii baabiiko, o wii: «Annii, duuɓi kuurdi miɗo gollane, fay nde wootere mi salaaki
yamiroore maa. Kaa ɗum e taweede, abada a hokkaali kam fay damngel faa miin e
gidiraaɓe am, min mbeltoroo.
30 Kaa ɓiya ɲaamɗo jawdi maa fuu e fugaaji so warti oo, a hirsanii ɗum ngaari payndi
ndii.»
31 Baabiiko wii mo: «Ɓinngel am, enen ngondi abada, ko njey-mi fuu, aan jey.
32 Ana haani ceyo-ɗen, mbelto-ɗen. Sabi miɲa oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo
o hewtaama.»

16

Banndol haala howruujo yoyudo

1 Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee kasen:
—Arsukunte gooto halfiniino howruujo mum jawdi. O haalanaa howruujo oo ana bonna
jawdi makko.
2 O noddi ɗum, o wii: «Ko nanu-mi e maa koo, ko woni? War, hiisa ko kalfine-ɗaa koo, sabi
hankasen a waawaa halfineede.»
3 Howruujo oo wii e hoore mum: «Hono ngaɗan-mi? Sabi kalfaaɗo am yoppan kam golle.
Mi walaa doole remde, miɗo yaagoo ɲaagaade.
4 Ooho! Mi anndii no ngaɗan-mi, yalla ana daɲa jaɓɓiiɓe kam e ley cuudi mum'en, so mi
ɓoortaama.»
5 Oon wakkati, o noddiri ɓe kalfaaɗo makko rewata ɓee, gooto gooto. O wii arano oo:
«Hono foti kalfaaɗo am oo rewete?»
6 Oon wii mo: «Bidoŋaaji teemedere nebam ndewetee-mi.» Howruujo oo wii mo: «Ɓam
dewtere maa ɲamaale, yaawnu, jooɗa mbinndaa capanɗe joy.»
7 O wii goɗɗo kasen: «Aan nee, hono foti ndewete-ɗaa?» Oon wii mo: «Caakuuji teemedere
gawri ndewetee-mi.» O wii oon: «Ɓam dewtere maa ɲamaale, mbinndaa caakuuji capanɗe
jetti.»
8 Kalfaaɗo oo mani howruujo ooɲiiɗo oo saabe yoyre mum. Sabi yimɓe adunankooɓe ɓee
ɓuri yimɓe jeyaaɓe e fooyre Laamɗo ɓee yoyande yimɓe hono mum'en.
9 Miin, miɗo wiya on: tewtee gidiraaɓe, tewtiree ɓe jawdi aduna yalla so ndi timmii, oɗon
njaɓɓitee e ley nguurndam nduumiiɗam.
10 Iisaa ɓeydi hen, wii:
—Koolniiɗo e kulle pamare, hollan hoolaare e kulle teentiliiɗe. Jammbiiɗo e kulle
pamare, jammboto e kulle teentiliiɗe duu.
11 Ndennoo, so on kollaali hoolaare e jawdi adunankoori ndii, homo fuu halfinta on jawdi
ngoongaraari ndii?
12 Kasen duu so on kollaali hoolaare e jawdi jananndi, hono ndokkirte-ɗon ko njey-ɗon
koo?
13 Golloowo fay gooto waawaa gollande halfaaɓe diɗon, sabi naa joomum waɲii gooto,
yiɗii keddiiɗo oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiiɗo oo. On mbaawaa gollidande
Laamɗo e jawdi.
14 Farisa'en ɓee ana kettindoo ɗum fuu. Nde wonnoo ɓe yiɓɓe kaalisi, eɓe njala mo.
15 O wii ɓe:
—Onon, oɗon cenna ko'e mon yeeso yimɓe, kaa Laamɗo ana humpitii ɓerɗe mon. Sabi ko
yimɓe teddinta koo, ana harmi to Laamɗo.
16 Sariya oo e annabaaɓe ana ngoodunoo faa e jamaanu Yaayaa. Gila e Yaayaa Kabaaru
Lobbo haala Laamu Laamɗo oo ana ɓannginee. Gooto fuu ana haɓanoo naatude e makko.

17 Timmugol kammu e leydi ɓuri newaade diina ittude toɓɓere wootere e ley Sariya oo.
18 Ceerɗo jom suudu mum so ɓami goɗɗo fuu, jeenii. Kasen duu neɗɗo fuu ɓamɗo debbo ceeraaɗo, jeenii.

Banndol haala arsukunte e Laajaru

19 —Waɗiino e ɓettaade, gorko arsukunte gooto parortonooɗo burmusuuje boɗeeje ɗaatuɗe, duuminooɗo e neema e weltaare.
20 Gorko uubaaɗo mo walaa fay huunde, biyeteeɗo Laajaru, ana lelinoo damal galle makko.
21 Ana yiɗunoo ɲaamde kedde makko, fay dawaaɗi ana ngarannoo ana mettoo uube makko ɗee.
22 Misikiino oo maayi, malaa'ika'en naɓi ɗum faa to Ibarahiima. Arsukunte oo maayi kaɲum duu, iraa,
23 naati yiite. E ley jukkungo makko ngoo, o hunci gite makko, o soynii Ibarahiima to woɗɗi, Laajaru ana dow koyɗe mum.
24 O eewnii o wii: «Maamam Ibarahiima, yurmam, nel Laajaru suuwa hoore feɗeendu mum ley ndiyam, yalla ana ɓuumna ɗemngal am. Sabi mi torrike sanne ley ngee yiite.»
25 Kaa Ibarahiima wii: «Ɓinngel am, miccita a heɓii neema maa e ley nguurndam maa, Laajaru kaa bone heɓi. Jooni, kanko mo heɓan hinnee, aan torro-ɗaa.
26 Ko ɓuri ɗum fuu, ngaykaare mawnde woni hakkunde amen e mon. Ndennoo so won yiɗuɓe iwde to mon ngara ga amen, naa iwde ga amen njaha to mon, tawan mbaawaa.»
27 Arsukunte oo wii: «Ndennoo maama, miɗo ɲaage, nel Laajaru galle baabam,
28 sabi mi ɗalii ton miɲiraaɓe am njoyon worɓe, faa o jeertina ɓe pati ɓe ngara e oo nokku torra.»
29 Kaa Ibarahiima wii mo: «Eɓe njogii dewtere Muusaa e dewte annabaaɓe ɓee, yo ɓe kettindano ɗen.»
30 O jaabii ɗum: «Wanaa non, maamam Ibarahiima! Kaa so won iwɗo hakkunde maayɓe yehi to maɓɓe, ɓe tuuban.»
31 Ibarahiima wii mo: «So ɓe kettindanaaki Muusaa e annabaaɓe, fay iwɗo e hakkunde maayɓe waɗataa so ɓe ngoondiina.»

17

Haala luuttude e yaafeede

1 Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee:
—Ko fergitata yimɓe faa luutta waasataa heɓeede, kaa bone woodanii laatiiɗo sabaabu majjum.
2 Haayre teddunde haɓɓee e daande joomum tippee ley geeci ɓuri moyyande ɗum, diina luuttinde gootel e koy ɗoo cukaloy.
3 Kaybee ko'e mon: so sakiike maa luuttii, ɲiŋaa ɗum. So tuubii, njaafo-ɗaa ɗum.
4 So o tooɲii ma cili jeɗɗi e ley ɲalooma gooto, o warti e maa cili jeɗɗi omo tuubane, njaafo-ɗaa mo.

Haala goondinal e ɗowtaare

5 Nelaaɓe ɓee mbii Moobbo oo:
—Beydan min goondinal.
6 Iisaa jaabii, wii:
—So goondinal mon famɗiriino no ngeeyu buyaage nii, so on mbiino kii ɗoo lekki ruggitoo, daroyoo ley geeci, ki ɗowtanto on.
7 Homo e mon maccuɗo mum demoowo naa duroowo mum wartata ladde so wiya ɗum ɲaamdu mum annii oon wakkati fuu?
8 Walaa! A wiyan mo moyyinane ɲaamdu, o lanndinoo yalla omo gollane faa ɲaamaa njaraa. Caggal mum, o ɲaama kanko duu. Wanaa non worri naa?
9 Yalla a yettan maccuɗo oo saabe waɗii ko njamir-ɗaa ɗum koo?
10 Onon duu hono non. So on ngaɗii huunde fuu ko njamire-ɗon, mbiyee: «Min maccoy tan, ko min kaani waɗude nii min ngaɗi.»

No Iisaa selliniri seppaaɓe sappo

11 Nde Iisaa yahannoo Urusaliima ndee, yaɓɓorii hakkunde leyɗe Samariya e Galili.
12 O wari faa o naata ngeenndi ngootiri, non seppaaɓe sappo worɓe peewti mo, ndarii to toowti,
13 eewnii, mbii:
—Moobbo Iisaa, yurma min!
14 Nde o yiinoo ɓe ndee, o wii ɓe:

—Njehee, kolloyee ko'e mon yottinooɓe sadaka ɓee.
E ley yaadu maɓɓe nduu, ɓe cellinaa.
15 Gooto maɓɓe, nde yiinoo sellii ndee, wirfitii ana yetta Laamɗo e daande toownde.
16 O diccii yeeso Iisaa, o yetti ɗum. Oon yo Samariyanke.
17 Iisaa jaɓɓitii, wii:
—Tama wanaa sappo ɓee fuu cellinaama? Hoto njeenayon ɓee nee ngoni?
18 Walaa miilɗo wirfitaade yetta Laamɗo so wanaa janano oo naa?
19 Caggal ɗum, o wii gorko oo:
—Imma yaa e laawol maa, sabi goondinal maa danndii ma.

No Laamu Laamɗo wardata

20 Nden Farisa'en ɓee lamndii Iisaa mande Laamu Laamɗo oo warata? O jaabii ɓe, o wii:
—No Laamu Laamɗo wardata nii, yiyataake.
21 Fay gooto waawaa wiide omo nii naa omo naa. Anndee, Laamu Laamɗo ana hakkunde mon.
22 Caggal ɗum, o wii taalibaaɓe makko ɓee:
—Wakkati waran mo muuyaton e mum yiide ɲalaaɗe Ɓii Neɗɗo oo, fay so ɲannde wootere, kaa on njiyataa.
23 On mbiyete: «Omo too», naa «Omo gaa», pati njehee, pati njokkee ɓe.
24 Sabi no majere fooynirta kammu fuu nii, hono non Ɓii Neɗɗo laatortoo ɲannde gartol mum.
25 Kaa ko adii ɗum, ana tilsi o torree torraaji keewɗi, yimɓe oo ɗoo jamaanu tippitoo mo.
26 No wa'unoo e wakkati Nuuhu nii, hono non kasen wa'ata e ɲalaaɗe Ɓii Neɗɗo:
27 yimɓe ana ɲaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa ɲannde Nuuhu naati laana kaa. Nii ilam tuufaanu ɗam wari, halkiri ɓe fuu.
28 Wa'an hono no wakkati Luuɗu nii, yimɓe ana ɲaama, ana njara, ana cooda, ana cootta, ana ndema, ana maha.
29 Kaa nde Luuɗu yaltunoo Sodooma ndee, Laamɗo tomni yiite e sitti, halki ɓe fuu.
30 Hono non ɲannde ɓanngugol Ɓii Neɗɗo oo duu wa'ata.
31 Ɲannde nden, mo ɗum tawi dow bene, tawi kaaki mum ana ley suudu, pati wiya jippanto ɗi. Mo ɗum tawi gese, pati hoota cuudi.
32 Miccitee jom suudu Luuɗu oo.
33 Neɗɗo fuu tewtuɗo danndude yonki mum, waasan ki, kaa neɗɗo fuu baasuɗo ki, danndan ki.
34 Miɗo haalana on: e oon jemma, yimɓe ɗiɗon leldiiɓe e daɗɗo wooto, gooto maɓɓe naɓete, goɗɗo oo yoppee.
35 Rewɓe ɗiɗon undooɓe, gooto mum'en naɓete, goɗɗo oo yoppee. [
36 *]
37 Taalibaaɓe ɓee njaɓɓitii, mbii mo:
—Kalfaaɗo, hoto ɗum waɗata?
O wii ɓe:
—Ɗo jiibe ngoni fuu, ɗon dute kawritata.

18

Banndol haala caroowo ooŋiiɗo

1 Iisaa waɗani ɓe banndol faa hollita ɓe ana tilsi ɓe nduumoo e duwaawu, pati ɓe njeeboo.
2 O wii:
—Caroowo gooto mo hulataa Laamɗo, yaagataako fay gooto, ana wonnoo e ngeenndi ngootiri.
3 Debbo mo gorum maayi ana ley ndiin ngeenndi. Ana warannoo e caroowo oo, wiya: «Wallam faa mi hewta goonga hakkunde am e kaɓdo am oo.»
4 Caroowo oo deyyinii faa ɓooyi. Kaa sakitii o wii hoore makko: «Fay so taweede mi hulataa Laamɗo mi yaagataako fay gooto duu,
5 mi wallan debbo oo faa o hewta goonga makko, sabi omo torra kam, yalla omo sukkita noppi am.»
6 Caggal ɗum, Iisaa wii:
—On nanii ko caroowo ooŋiiɗo oo wii naa?
7 Laamɗo nee wallataa suɓaaɓe mum wullitotooɓe ɗum jemma e ɲalooma ɓee fuu faa ɓe kewta goonga maɓɓe naa? Mo jaabantaako ɓe law naa?

---

* **17:36** E ɗereeji ɓooydi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 36:*Worɓe ɗiɗon wonɓe e ngesa ngoota, gooto mum'en naɓete, goɗɗo oo yoppee.*

8 Miɗo haalana on: o wallan ɓe law. Kaa so Ɓii Neɗɗo waroyii, omo tawa goondiinɓe mo e
leydi ndii naa?

Banndol haala Farisanke e duwaaɲe

9 Yimɓe jogoriiɓe ko'e mum'en yo fooccitiiɓe, njataaki woɓɓe, ɓeen o waɗani ngol
banndol:
10 —Worɓe ɗiɗon naati ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa ngaɗa duwaawu. Gooto oo
Farisanke, goɗɗo oo duwaaɲe.
11 Farisanke oo darii ana duworoo ley ɓernde mum hono nii: «Laamɗo, mi yettirii ma
ko mi nanndaali e yimɓe heddiiɓe ɓee, ɗum woni wuyɓe e ooɲiiɓe e jeenooɓe, e ko mi
nanndaali e oo ɗoo duwaaɲe koo.
12 Miɗo hoora yontere fuu cili ɗiɗi, miɗo itta jakka e huunde fuu ko keɓu-mi.»
13 Duwaaɲe oo nee darii to toowti, huli fay tiggitaade kammu, jurginii, ana wiya: «Laamɗo
yurmam, mi luuttoowo.»
14 Haya, miɗo wiya on: oo hooti yo nanngiraaɗo pooccitiiɗo, wanaa oo too. Sabi
mawninkiniiɗo fuu leyɗinte, leyɗinkiniiɗo fuu toownete.

No Iisaa duwanorii cukaloy

15 Won waddanɓe Iisaa cukaloy keccoy, yalla omo mema koy. Kaa nde taalibaaɓe ɓee
njiinoo ɗum ndee, ndarii ana njahoo e yimɓe ɓee.
16 Non Iisaa noddi taalibaaɓe ɓee, wii ɗum'en:
—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaɗee koy, sabi wa'uɓe no makkoy nii ɓee njey
Laamu Laamɗo oo.
17 Miɗo haalana on goonga: mo jaɓiraali Laamu Laamɗo oo no cukalel nii fuu, naatataa
hen!

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

18 Gooto e hooreeɓe Yahuudiyankooɓe lamndii mo, wii:
—Moobbo moyyo, koɗum kaan-mi waɗude faa mi heɓa nguurndam nduumiiɗam?
19 Iisaa wii mo:
—Ko saabii so aɗa noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamɗo.
20 Aɗa anndi ɗii ɗoo sariyaaji: «Pati jeenu, pati ɲaaɗu hoore, pati wujju, pati seeda
fenaande, teddin inna maa e baam maa.»*
21 Hooreejo oo jaabii mo, wii:
—Miɗo haybi ɗum fuu gila e cukaaku am.
22 Nde Iisaa nanunoo ɗum ndee, wii mo:
—Aɗa ɲakoraa huunde wootere: soottu ko njogi-ɗaa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misiki-
ina'en. Nden, a heɓan jawdi dow kammu. Caggal ɗum, ngaraa, njokkaa kam.
23 Kaa nde mo nanunoo ɗum ndee, mo ɲirɓinii, sabi o arsukunte ɲolɗo.
24 Iisaa yeewi mo, wii:
—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo ana tiiɗi!
25 Sabi yaɓɓoraade ngelooba e wuddere mesalal ɓuri newaade, diina naatugol arsukunte
e Laamu Laamɗo.
26 Hettindantooɓe mo ɓee mbii:
—Ndennoo, homo woni kisoowo?
27 Iisaa jaabii:
—Ɗo yimɓe ɗum laatataako, kaa eɗum laatoo to Laamɗo.
28 Piyeer jaɓɓitii, wii:
—Minen, min njoppii ko min njogii fuu, min njokkii e maa.
29 O wii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu joppirɗo galle mum naa jom suudu mum naa
sakiraaɓe mum naa saaraaɓe mum naa sukaaɓe mum saabe Laamu Laamɗo,
30 heɓan cowe keewɗe e oo ɗoo wakkati mo ngon-ɗen e mum jooni, heɓa nguurndam
nduumiiɗam e wakkati garoyoowo oo duu.

No Iisaa sapporii nde tataɓere maayde mum e wuurtugol mum

31 Iisaa noddi taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee, wii ɗum'en:
—Kettinee, eɗen nii ŋabbita Urusaliima. Ko annabaaɓe mbinndunoo haala Ɓii Neɗɗo koo
fuu, tabitan.
32 Sabi o waɗete e juuɗe heeferɓe, ɓe njaayra mo, ɓe torra mo, ɓe tutta e makko,
33 ɓe piya mo dorri, ɓe mbara mo. Kaa ɲalooma tataɓo oo, mo wuurtan.

* **18:20** Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

34 Taalibaaɓe ɓee paamaali haala kaa. Maanaa makka suuɗanike ɓe, ɓe anndaa ko o yiɗi
wiide.

No Iisaa wumtiniri bumɗo

35 Nde Iisaa ɓadinoo Yeriko ndee, tawi bumɗo ana jooɗii sera laawol ngol, ana garbinoo.
36 Oon maati jamaa ana yaɓɓoo, lamndii ko ɗum woni?
37 Ɓe mbii mo:
—Iisaa Nasaraatunke oo ɓettotoo ɗoo.
38 O wulli, o wii:
—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!
39 Ardiiɓe ɓee ndarii ana njahoo e makko, ana mbiya o deyyinoo. Kaa o ɓeydii wullude,
omo wiya:
—Taanii Daawuuda, yurmam!
40 Iisaa darii yamiri ɓe ngadda mo e mum. Nde mo ɓadinoo ndee, Iisaa lamndii mo, wii:
41 —Koɗum njiɗ-ɗaa mi waɗane?
O wii:
—Moobbo, mi hewta gite am!
42 Iisaa wii mo:
—Wumtu, goonɗinal maa danndii ma.
43 Ɗon e ɗon o wumti, o jokki e mum, omo yetta Laamɗo. Nde yimɓe ɓee njiinoo ɗum
ndee, ndarii ana njetta Laamɗo.

19

No Jakayus goonɗiniri Iisaa

1 Iisaa naati Yeriko, ana seeka ngeenndi ndii.
2 Gorko biyeteeɗo Jakayus ana wonnoo ton. O hooreejo duwaaɲe'en, o arsukunte duu.
3 Omo yiɗunoo yiide Iisaa faa o annda ko woni, kaa o ronkii saabe ɓillondiral, nde
wonnoo mo daɓɓo.
4 O dogi, o arditii, o ŋabbi lekki ɗo Iisaa yaɓɓortoo ɗoo faa o yiya ɗum.
5 Nde Iisaa yottinoo nokku oo ndee, tiggitii, yii mo, wii:
—Jakayus, yaawnu jippa, sabi ana haani mi jippoo galle maa hannde.
6 Jakayus yaawni jippii, jaɓɓorii mo seyo.
7 Yiiɓe ɗum ɓee fuu keddii ana ŋurŋurta, ana mbiya:
—O jippanoyike luuttoowo.
8 Kaa Jakayus darii yeeso Iisaa, wii:
—Moobbo, mi hokkan feccere jawdi am fuu misikiina'en. So won mo teetu-mi huunde,
mi yoɓan ɗum cowe nay.
9 Iisaa wii mo:
—Hannde, kisindam naatii e oo galle, sabi oo duu yo taanii Ibarahiima!
10 Sabi Ɓii Neɗɗo warii tewtude majjuɓe faa hisina ɗum'en.

Banndol haala mutakal

11 Yimɓe ana ngondi e hettindaade haala Iisaa, faa o fawi hen banndol gonngol. Sabi o
ɓadike Urusaliima, kasen duu yimɓe miilii Laamu Laamɗo ɓanngan jooni temmbu.
12 O wii:
—Gorko dimo ɗor yehi leydi ngoɗɗundi faa lamminee, caggal ɗum, warta.
13 O noddi kaadime'en makko sappo, o hokki gooto maɓɓe fuu mutakal kaŋŋe, o wii ɓe:
«Njaagoree faa mi warta.»
14 Kaa nde wonnoo yimɓe ngeenndi makko njiɗaa mo, ɓe immini nelaaɓe caggal makko,
ɓe mbii: «Min njiɗaa o laamoo min.»
15 Nde mo lamminaa so mo warti ndee, mo yamiri mo noddanee kaadime'en ɓe mo
halfini jawdi ɓee, faa mo annda ko gooto maɓɓe fuu tinorii e jaagu mum oo.
16 Arano oo wari, wii: «Kalfaaɗo, mutakal maa ngal tinike mutakal sappo.»
17 O wii ɗum: «Golle maa gasii sanne kaadime lobbo. Nde wonnoo a hoolnike e ko famɗi,
mi lamminii ma geelle sappo.»
18 Ɗiɗaɓo oo wari, wii: «Kalfaaɗo, mutakal maa ngal tinike mutakal joy.»
19 O wii: «Aan duu, mi lamminii ma geelle joy.»
20 Caggal ɗum, goɗɗo kasen wari, wii: «Kalfaaɗo, annii mutakal maa, mi piɓunooɗo ngal e
fetalaare
21 sabi miɗo hule. Sabi a gorko ɲaaɗuɗo, aɗa ɓama ko a resaali, aɗa hetta ɗo a aawaali.»
22 O wii ɗum: «Ɗara! Haalaaji maa jaati cariran-maa-mi, aan kaadime laaliiɗo. Aɗa anndi
mi gorko ɲaaɗuɗo, mi ɓaman ko mi resaali, mi hettan ɗo mi aawaali.

23 Ko saabii so a waɗaali jawdi am ndii e ley banki, yalla ana daɲa ko keɓu-mi hen so mi
wartoyii?»
24 Caggal ɗum, kalfaaɗo oo wii kaadime'en mum ɓee: «Teetee mo mutakal ngal, ndokkon
ngal jogiiɗo mutakal sappo oo.»
25 Ɓe mbii mo: «Kalfaaɗo, kanko, omo jogii mutakal sappo.»
26 O wii: «Miɗo haalana on, jogiiɗo fuu ɓeydante, kaa mo walaa, fay seeɗa mo jogii oo
teetete.
27 Kaa wayɓe am ɓe njiɗaa mi laamoo ɗum'en ɓee, ngaddee ɓe ɗoo, mbaron ɓe yeeso am.»

No Iisaa naatiri Urusaliima

28 Nde Iisaa tilinoo haalde ɗum ndee, ardii woɓɓe ɓee, ŋabbiti fa'i Urusaliima.
29 Nde o ɓadinoo Baytifaaji e Baytaniya hedde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o
neli taalibaaɓe makko ɗiɗon,
30 o wii ɓe:
—Njehee, naatoyee e ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, on tawan mola ndakiiwa nga
fay gooto waɗɗaaki abada ana haɓɓii. Kumton nga, ngaddon nga ɗoo.
31 So won biiɗo on, «Ko saabii so oɗon kumta nga?» mbiyon ɗum hono nii: «Moobbo ana
haajaa nga.»
32 Nelaaɓe ɓee njehi, tawri no o wiiri ɗum'en nii.
33 E ley humtugol maɓɓe mola ngaa, jeyɓe mola ngaa ɓee mbii:
—Ko kumtirton mola ngaa?
34 Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Moobbo ana haajaa nga.
35 Nii ɓe naɓani Iisaa mola ngaa, ɓe njappi e magga saayaaji maɓɓe, o waɗɗii.
36 No o yaarata nii, ɓe mbeerti saayaaji maɓɓe dow laawol ngol.
37 Nde o faandii Urusaliima ndee, hedde jipporde waamnde haayre wiyeteende Jaytun,
tawi taalibaaɓe ɓee fuu ana keewi seyo, ndarii ana njetta Laamɗo e daande toownde, saabe
deental kaayɗe ɗe ɓe njiinoo ɗee.
38 Eɓe mbiya:
—Barke woodanii kaananke gardoowo e dow innde Joomiraaɗo!* Jam dow kammu.
Teddeengal woodanii Laamɗo Toowɗo!
39 Yoga e Farisa'en tawaaɓe e jamaa oo ɓee mbii mo:
—Moobbo, haja taalibaaɓe maa ɓee!
40 O jaabii ɓe, o wii:
—Miɗo haalana on, so kamɓe ɓe ndeyyii, kaaye ɗee ngattata wullude!

No Iisaa woyirani Urusaliima

41 Nde o ɓadinoo, so o yii ngeenndi ndii ndee, o woyi ndi,
42 o wii:
—So aan duu, aɗa anndunoo hannde ko hokkete jam...! Kaa jooni, ɗum suuɗaama e gite
maa.
43 Ŋalaaɗe ngaran nde wayɓe maa moyyinta cuuɗorɗe, pile, ɓille,
44 ngurjine, kalke aan e ɓiɓɓe maa fuu. Ɓe njoppataa e maa fay haayre wootere ana fawii
dow wonnde, sabi a anndítaali wakkati mo Laamɗo wari faabaade ma oo.

No Iisaa ribbiri jaagotooɓe ley Suudu Dewal Mawndu

45 Caggal ɗum, o naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba jaago-
tooɓe,
46 omo wiya ɗum'en:
—Ana winndii: «Suudu am laatoto rewrudu Laamɗo»,† kaa onon, on ngaɗii ndu suuɗorde
yanooɓe.
47 Iisaa ana waajoo ɲannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Hooreeɓe yottinooɓe
sadaka e dunkee'en Sariya e mawɓe leŋol ngol ɓee ana ndaara no masinbinira mo,
48 kaa ɓe ndonkii heɓude laawol, sabi yimɓe ɓee ana ngattani haalaaji makko ɗii hakkille
faa sanne.

20

Ɗo yamiroore golle Iisaa iwri

1 Ŋannde wootere Iisaa ana janngina yimɓe ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu. E
ley no o jannginirta ɓe Kabaaru Lobbo oo nii, mawɓe ɓee e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e
dunkee'en Sariya ngari e makko,
2 mbii mo:

* **19:38** Jabuura 118.26 † **19:46** Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa ɗum?
3 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-ɗon kam ɗum:
4 lootogal batisimaYaayaa ngal, to Laamɗo iwri naa to yimɓe?
5 Ɓe ndawridi hakkunde maɓɓe, ɓe mbii:
—So en mbii to Laamɗo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?»
6 Kaa so en mbii «yimɓe», jamaa oo wedoto en kaaye, sabi ɓe fuu eɓe tayori Yaayaa yo annabaajo.
7 Non ɓe njaabii ɓe anndaa to lootogal batisima Yaayaa iwri.
8 Iisaa wii ɓe:
—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala remooɓe bonɓe

9 Iisaa fuɗɗi haalande yimɓe ngol banndol, wii:
—Neɗɗo gooto tuti ngesa peguuje, hasiri nga remooɓe, dawi. O ɓooyi e dawol makko ngol.
10 Nde teɓugol yottinoo, o neli golloowo makko to remooɓe ɓee too, ɓe ngaddanoya mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe peguuje ɗee. Kaa remooɓe ɓee pii nelaaɗo oo, mbirfini ɗum juuɗe teete.
11 O neli e maɓɓe golloowo goɗɗo, ɓe pii oon duu, ɓe koyni ɗum, ɓe mbirfini ɗum juuɗe teete.
12 O neli kasen golloowo tataɓo, ɓe mbarmini oon, ɓe ndibbi ɗum.
13 E oon wakkati, jom ngesa oo wii: «Hono ngaɗan-mi? Ooho, mi nelan ɓiyam gorko korsuɗo oo, yaama ɓe njaagoo mo!»
14 Kaa nde remooɓe ɓee njiinoo ɓiɗɗo oo ndee, mbiyondiri hakkunde mum'en: «Oo woni donoowo mo, mbaren mo, keddoro-ɗen ngesa ngaa!»
15 Ɓe mbedii mo to caggal ngesa too, ɓe mbari mo. Jooni nee, hono jom ngesa oo waddata e maɓɓe?
16 O waran, o halka remooɓe ɓee, o hasira ngesa ngaa woɓɓe.
Nde yimɓe ɓee nannoo ɗum ndee, mbii:
—Pati hono majjum laato!
17 Iisaa yeewi ɓe, wii:
—Ndennoo, koɗum woni maanaa ko winndii koo:
«Haayre nde mahooɓe ɓee tippitii ndee,
kaŋum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii»?*
18 Neɗɗo fuu caamɗo e nden haayre, helan. Neɗɗo fuu mo nde saami e mum, noyoto.
19 Dunkee'en Sariya e hooreeɓe yottinooɓe sadaka paamii banndol ngol e mum'en fewti. Ɓe njiɗiino nanngude mo ɗon e ɗon, kaa ɓe kulii yimɓe.

Haala yoɓugol lampo

20 Dunkee'en Sariya e hooreeɓe yottinooɓe sadaka ngattani Iisaa hakkille, neli horooɓe nanndinkiniiɓe e moyyuɓe, yalla ana keɓa e haala makko laawol, ngaɗa mo e juuɗe goforneer laamiiɗo leydi ndii oo, sara ɗum.
21 Ɓeen lamndii mo:
—Moobbo, miɗen anndi ko kaalataa koo e ko mbaajoto-ɗaa koo yo goonga, miɗen anndi a ɓurdintaa yimɓe, aɗa jannginira laawol Laamɗo ngol goonga.
22 Minen nee, ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawɗo oo lampo naa dagaaki?
23 Nde wonnoo o faamii hiila maɓɓe kaa, o wii ɓe:
24 —Kollee kam mbuuɗu cardi! Natal homo e innde homo woni ɗoo?
Ɓe mbii:
—Kaananke Roma.
25 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Ndennoo ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamɗo duu ko jey.
26 Ɓe ndonki heɓude laawol e ko mo haalata yeeso yimɓe koo, jaabu makko oo haaynii ɓe, ɓe ndeyyinii.

Haala immitagol maayɓe

27 Yoga e waalde Saduki'en ngari e Iisaa. Kamɓe ngoni fennuɓe immital. Ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
28 —Moobbo, Muusaa yamirii en, so neɗɗo ɓamii debbo, maayii, heɓaali ɓiɗɗo, miŋum naa mawnum ɓamta debbo oo, yalla ana heɓana maayɗo oo ɓeyngu.
29 Waɗiino e ɓettaade rimdaaɓe njeɗɗon. Arano oo ɓami debbo, maayi, heɓaali ɓiɗɗo.
30 Ɗiɗaɓo oo ɓamti debbo oo, maayi,

* **20:17** Jabuura 118.22

31 tataɓo oo jokki hen. Hono nii njeɗɗon ɓee fuu ɓamiri mo, ɗalaali ɓiɗɗo.
32 Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oo duu maayi.
33 Ndennoo, ɲannde immital, homo e maɓɓe debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi ɓe njeɗɗon fuu ɓe ɓamiino mo.
34 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Yimɓe oo jamaanu ana ɓama, ana ɓamee.
35 Kaa haandinaaɓe e nguurndam janngo, kaɲum e immitagol ɓee, ɓamataa, ɓamataake,
36 sabi ɓe mbaawaa maayde kasen. Ɓe laatoto no malaa'ika'en nii, ɓe ɓiɓɓe Laamɗo, sabi ɓe immitike e maayde.
37 Kaa ko maayɓe immitoto koo, fay Muusaa sappike ɗum e ley haala wuutuure. Sabi ton o noddiri Joomiraaɗo oo «Laamɗo Ibarahiima e Laamɗo Isiyaaka e Laamɗo Yaakuuba.»†
38 Laamɗo yo Laamɗo wuurɓe, wanaa Laamɗo maayɓe.‡ Sabi banngal makko yimɓe fuu yo wuurɓe!
39 Yoga e dunkee'en Sariya mbii:
—Moobbo, a haalii goonga.
40 Caggal ɗum, ɓe cuusaali lamndaade mo fay huunde.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

41 Iisaa wii ɓe:
—Hono ɓe mbaawiri wiide Almasiihu yo taanii Daawuuda?
42 Daawuuda e hoore mum wii e ley dewtere mum Jabuura:
«Joomiraaɗo wii Joomam:
Jooɗa ɲaamo am,
43 faa mi waɗa njaɓɓaa wayɓe maa.»§
44 Daawuuda «Joomam» noddirta mo, ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya

45 Nde wonnoo yimɓe ɓee fuu ana kettindanoo mo, o wii taalibaaɓe makko ɓee:
46 —Ndeentee e dunkee'en Sariya yiɗuɓe yiiloraade saayaaji mawɗi e jowteede ley luumooji, fooɗantooɓe joolle ɓurɗe teddude e ley cuuɗi baajordi e ley yanngeeji fuu.
47 Eɓe teeta cuuɗi rewɓe talka'en ɓe worɓe mum'en maayi, eɓe njuutina duwaawuuji maɓɓe faa ɓe nanndinkinoo e moyyuɓe. Kamɓe, jukkungo naawngo ɓurata jippineede e maɓɓe.

21

Haala sadaka ɓurɗo moyyude

1 Iisaa hunci gite, yii arsukunte'en ana ngaɗa sadakaaji mum'en e keesu sadaka oo.
2 Mo yii debbo misikiino mo gorum maayi, kaɲum duu ana waɗa hen buuɗi ɗiɗi.
3 E ley ɗum, o wii:
—Miɗo haalana on goonga: oo debbo misikiino, ko o waɗi e ley keesu oo koo, ɓuri ko ɓee too fuu ngaɗi hen koo.
4 Sabi ɓe fuu, ko bonnantaa ɓe huunde tan ɓe ngaɗi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o waɗi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

Haala taagumansaaji kollooji timmooɗe aduna

5 Won yogaaɓe ana kaala haala Suudu Dewal Mawndu nduu, no ndu ŋardiniraa kaaye e kulle cakkaaɗe. Nden Iisaa wii:
6 —Ko njiyaton koo, wakkati waran nde fay haayre wootere heddataako ɗoo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.
7 Ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Moobbo, humpitin min nde ɗum waɗata. Taagumansa homo hollata waɗugol kuɗɗe ɗee fuu?
8 O wii:
—Ndeentee pati on yoŋŋe. Heewɓe ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko», «Wakkati oo ɓadike». Pati njokkee ɓe.
9 So on nanii golowole e murtereeji, pati kulee. Ana tilsi ɗum waɗa tafon, kaa ɗum wanaa timmooɗe ɗon e ɗon.
10 O jokki wiide:
—Leɲol haɓan e leɲol, laamu haɓan e laamu,

† **20:37** Pergu 3.6 ‡ **20:38** Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko ɓooyi. Ko Laamɗo wii yo Laamɗo maɓɓe koo, holli eɓe nguuri. § **20:43** Jabuura 110.1

11 dimmbanɗe leydi mawɗe e yolbereeji ngaɗan, ɲawuuji bondi ngaran e nokkuuje
yogaaje, kulle kulɓiniiɗe e taagumansaaji mawɗi ɓanngan dow kammu.
12 Kaa gila ɗum fuu ɗum waɗaali, yimɓe nanngan on, torra on cara on ley cuudi baajordi,
mbede-ɗon e kasu, naɓe-ɗon yeeso kaanankooɓe e saroo6e saabe am.
13 Ɗum hokkan on seettanaade kam.
14 Piɓee anniya e ɓerɗe mon mbaason lanndinanaade no ndanndirton ko'e mon,
15 sabi mi hokkan on waawde haala, mi hokkan on hakkilantaaku ko wayɓe mon ɓee fuu
mbaawaa salaade naa yeddude.
16 Saaraaɓe mon e sakiraaɓe mon e koreeji mon e gidiraaɓe mon, kaɲum'en njammbotoo
on, mbara yoga e mon.
17 Yimɓe fuu mbaɲan on saabe am,
18 kaa fay leembol ko'e mon majjataa.
19 Muɲal mon ndanndirton yonkiiji mon.

No Urusaliima halkirtee e no Ɓii Neɗɗo oo wartirta

20 —Nde njii-ɗon Urusaliima ana filaa konuuji fuu, anndee helde mum ɓadike.
21 Oon wakkati, ɓe ɗum tawi Yahuudiya fuu, yo ndogu peewa baamle kaaye, ɓe ɗum tawi
e ley ngeenndi ndii fuu, yo njaltu e mayri, tawaaɓe ladde duu, pati naattu ngeenndi ndii.
22 Sabi ɗeen ɲalaaɗe yo ɲalaaɗe yoɓtagol, faa ko winndii koo fuu tabita.
23 Bone woodanii haamili'en e muyninooɓe ley ɗeen ɲalaaɗe! Sabi torraaji mawɗi njanan
e leydi ndii, jukkungo jippoo e leɲol ngol.
24 Ɓe camminirte kaafaawi, ɓe nanngee, ɓe naɓee hakkunde heeferɓe. Ɓeen ndippan e
Urusaliima faa nde wakkati mum'en timmi.
25 Taagumansaaji ngaɗan e naange e lewru e koode. Kulol waɗan e leydi ndii, faa leɲi ɗii
fuu mbemmbee saabe dillere geeci e bempeeje mum.
26 Yimɓe moɗoto saabe kulol so miilike albalaawu jippotooɗo e aduna oo, sabi fay kulle
gonɗe dow kammu ɗee ndimmboto.
27 E oon wakkati, Ɓii Neɗɗo oo yiyete, ana wara e duule, ana warda baawɗe e teddeengal
manngal.
28 Onon, so ɗum fuɗɗii waɗude, ceyo-ɗon, njoonndoro-ɗon soottiteede mon ɓadike.

Banndol haala ibbe

29 Caggal ɗum, o haalani ɓe ngol banndol:
—Taykitee ibbe e leɗɗe goɗɗe ɗee fuu.
30 So on njii ɗe mbillitii, oɗon anndi onon e ko'e mon, ndunngu ɓadike.
31 Hono non, so on njii ɗeen kulle ana ngaɗa, anndee Laamu Laamɗo oo ɓadike.
32 Miɗo haalana on goonga: oo jamaanu timmataa, tawee kuɗɗe ɗee fuu ngaɗaali.
33 Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am ɗii timmataa abada.

Haala jeertanagol gartol Almasiihu

34 —Ndeenee ko'e mon pati ɓerɗe mon metta, so kebbinoro-ɗon yaraawo faa cigiron, so
cuɲlanon aduna, so ɲannde gartol Almasiihu ndee juhira on
35 no piccal nii. Sabi ende wara dow yimɓe aduna fuu.
36 Ndennoo, njeerto-ɗon wakkati fuu, nduwo-ɗon, yalla oɗon keɓa daɗude e ɗeen kulle
gaɗooje fuu, mbaawon daraade yeeso Ɓii Neɗɗo oo.
37 Ɲalooma, Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, jemma, o yaltan, o waaloya
dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun.
38 Yimɓe fuu ana immoo, ana njaha to Suudu Dewal Mawndu too gila beetee kecco faa
kettindanoo mo.

22

No hooreeɓe ndawriri faa nanngа Iisaa

1 Wakkati iidi mo buuru yuufinaaka biyeteeɗo Paska oo ɓadike.
2 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya ɓee ana tewta no mbarda Iisaa, kaa eɓe
kula yimɓe ɓee.
3 Nden Ibiliisa naati e Yahuuda annditirteeɗo Isikariyota, jeyaaɗo e sappo e ɗiɗon ɓee.
4 Yahuuda yehi haaldoyi e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e haybooɓe Suudu Dewal
Mawndu nduu no o waɗira Iisaa e juuɗe mum'en.
5 Ɓe ceyii, ɓe podani mo ɓe njeenan mo kaalisi.
6 O jaɓi, omo fiya dabare no o jammbortoo Iisaa tawa yimɓe ɓee kumpitaaki.

Haala lanndinanaade hiraande iidi Paska

7 Iidi mo buuru yuufinaaka, nde ɓe mboownoo hirsude jawɗi Paska ndee, yottii.
8 Nden Iisaa neli Piyeer e Yuhanna, wii ɗum'en:

—Njehee lanndinanee en hiraande iidi Paska faa ɲaamen.
9 Ɓe lamndii mo:
—Hoto njiɗ-ɗaa min lanndinoyoo nde?
10 O wii ɓe:
—Yeewee, so on naatii ngeenndi ndii, on kawran ton e gorko, ana roondii mbulku ndiyam. Njokkee e makko faa e galle ɗo mo naatata ɗoo,
11 mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu ɲaamdata e taalibaaɓe mum ɓee hiraande iidi Paska?»
12 O hollan on sooro manngo paraango, ton lanndinanto-ɗon en ɗum.
13 Ɓe njehi, ɓe tawri hono no o wii ɓe nii, ɓe lanndinii hiraande Paska ndee.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaaɓe mum hiraande iidi Paska

14 Nde wakkati oo yottinoo ndee, o jooɗii kanko e sappo e ɗiɗon ɓee.
15 O wii ɓe:
—Miɗo yiɗi ɲaamdude e mon sanne hiraande Paska ndee, gila mi torraaka.
16 Sabi miɗo wiya on: mi hiirtataako nde kasen faa ɲannde nde nde tabiti ley Laamu Laamɗo.
17 O ɓami horde, o yetti Laamɗo, o wii:
—Nanngee ɗum, peccee ɗum e hakkunde mon
18 sabi miɗo wiya on: mi yarataa peguujam kasen faa nde Laamu Laamɗo waroyi.
19 Kasen, o ɓami buuru, o yetti Laamɗo, o helti, o hokki ɓe, o wii:
—Ɗum yo terɗe am cakkiraaɗe kammari mon, ngaɗee ɗum faa miccito-ɗon kam.
20 Hono non duu, nde ɓe tilii hiraande ndee, o ɓami horde peguujam, o hokki ɓe, o wii:
—Ndee ɗoo horde woni aadi keyri. Aadi ndii tabintiniraama yiiyam am njupportooɗam saabe mon.
21 Kaa jammbotooɗo kam oo ana ɲaamda e am e la'al gootal.
22 Waajibi Ɓii Neɗɗo ɗalira aduna no fodiranaa nii. Kaa bone woodanii jammbotooɗo mo oo!
23 Hedde eɓe lamndondira hakkunde maɓɓe homo e maɓɓe gollata oo golle.

No Iisaa waynorii taalibaaɓe mum ɓee

24 Nii taalibaaɓe ɓee ndarii ana njeddondira hakkunde mum'en homo ɓuri teddude.
25 Iisaa wii ɓe:
—Kaanankooɓe ana ndonna laamu mum'en dow leɲi mum'en. Jom'en doole e maɓɓe ɓee duu ana njiɗi noddireede sooninkooɓe.
26 Kaa onon, wanaa non ɗum laatortoo hakkunde mon. Ko kaan-ɗon laataade dee, ɓurɗo teddude e mon yo laato hono cukalel, ardiiɗo laatoo hono golloowo.
27 Homo ɓuri teddude, jooɗiiɗo faa ɲaama naa ɓattinoowo ɲaamdu? Wanaa ɲaamoowo oo naa? Kaa miin, miɗo wa'i hakkunde mon no ɓattinoowo ɲaamdu nii.
28 Onon ngoni wonduɓe e am e ley ko koro am ittetee koo fuu.
29 Kammari ɗum, miin duu, mi hokkii on laamu no Baabiraaɗo am hokkiri kam laamu nii,
30 faa ɲaamden, njarden e la'al am ley laamu am, njooɗo-ɗon e dow jooɗorɗe kaanankooɓe, caron cuuɗi baaba Israa'iila sappo e ɗiɗi ɗii.
31 Simon, Simon, Ibiliisa ɲaagike faa seɗa on no alkama seɗirtee nii.
32 Kaa mi ɲaaganike ma pati goonɗinal maa mursee. Aan, so a wartii e am, ngaɗaa e sakiraaɓe maa ɓee semmbe.
33 Piyeer wii mo:
—Kalfaaɗo, mi lanndinike naɓdeede e maa kasu e wardeede e maa!
34 Kaa Iisaa wii:
—Piyeer, miɗo haalane: fade ndontoori jogginde hannde a wiyan a anndaa kam cili tati.
35 O wii ɓe kasen:
—Nde nelunoo-mi on rafi dannga e mbasu e paɗe, won ko ɲaki on naa?
Ɓe mbii:
—Walaa!
36 O wii ɓe:
—Jooni kaa, jogiiɗo dannga ɓama, jogiiɗo mbasu naɓora, mo walaa kaafaawi, sootta saaya mum sooda ngooti.
37 Sabi ana winndii mi hiisodete e bonɓe.* Miɗo wiya on: ana tilsi ɗum hewtoo kam. Ko cappanaa-mi koo fuu goonɗan.
38 Ɓe mbii:

---

* **22:37** Esaaya 53.12

—Kalfaaɗo, kaafaaje ɗiɗi annii!
O wii ɓe:
—Heyii!

No Iisaa ɲaagorii Laamɗo dow waamnde haayre Jaytun

39 Iisaa yalti, fa'i waamnde haayre wiyeteende Jaytun no o woowiri nii. Taalibaaɓe
makko ɓee njokki e makko.
40 Nde o yottinoo ndee, o wii ɓe:
—Nduwee pati on ceyte.
41 Caggal ɗum, o toowtiri ɓe ko waarata e wedannde haayre, o diccii, omo duwoo,
42 omo wiya:
—Baaba, so a muuyii, woɗɗinam ndee horde bone. Kaa pati laatoo sago am, laatoo sago
maa aan!
43 Oon wakkati fuu, malaa'ika iwruɗo dow kammu ɓanngani mo, hokki mo semmbe.
44 O ruubi faa walaa seese, o ɓeydii tekkinde duwaawu makko, nguli makko ana toɓɓa e
leydi no toɓɓe yiiyam nii.
45 Nde o tilii duwaade ndee, o wirfitii e taalibaaɓe makko ɓee, o tawi eɓe ɗaanii saabe
terɗe baatuɗe.
46 O wii ɓe:
—Koɗum ɗaanoto-ɗon? Immee nduwo-ɗon, pati on ceyte!

No Iisaa nanngiraa

47 Omo e haala kaa faa jamaa wari. Biyeteeɗo Yahuuda, gooto e sappo e ɗiɗon ɓee, ardii
ɓe. Yahuuda ɓattitii Iisaa faa ɓuuccoo ɗum.
48 Iisaa wii mo:
—Yahuuda, ɓuccaango njammborto-ɗaa Ɓii Neɗɗo oo naa?
49 Nde wonduɓe e Iisaa ɓee njii ko waɗata koo ndee, mbii:
—Kalfaaɗo, min coppa ɓe kaafaaje naa?
50 Non gooto maɓɓe soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawɗo tayi nowru mum
ɲaamuru.
51 Iisaa jaabii, wii:
—Ɗaldee nii!
O memi nowru kaadime oo, o sellini ɗum.
52 Iisaa haalani warɓe nanngude ɗum ɓee, mawɓe ɓee e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e
haybooɓe Suudu Dewal Mawndu ɓee, wii:
—Ko ngardu-ɗon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo?
53 Ɲannde fuu miɗo wondunoo e mon ley Suudu Dewal Mawndu nduu, on pawaali e am
junngo. Kaa jooni yo wakkati mon, jooni yo wakkati mo nimre laamotoo.

No Piyeer waɗi so yankiri Iisaa

54 Ɓe nanngi Iisaa, ɓe ngusi ɗum faa ley galle Jottinoowo Sadaka Mawɗo. Piyeer jokkitii
mo fali daawre hakkunde maɓɓe.
55 Yiite huɓɓanooma hakkunde daalaare galle oo, Piyeer wari jooddii e jooɗiiɓe ton ɓee.
56 Korɗo gooto yii omo fewti e fooyre ndee, taykitii mo faa gasi, wii:
—Oo duu e makko wondunoo.
57 Nii Piyeer yeddi mo, wii:
—Banndam debbo, mi anndaa mo fey.
58 Nde ɓooynoo seeɗa, goɗɗo yii mo, wii:
—Aan duu e maɓɓe njeye-ɗaa!
Piyeer wii oon:
—Giɗo, mi jeyaaka e maɓɓe!
59 Faa waɗi leer caggal mum, goɗɗo kasen immini haala kaa, wii:
—Tayoral, kanko duu omo wondunoo e makko, sabi o Galilinke.
60 Piyeer jaabii, wii:
—Giɗo, mi faamataa ko kaalataa koo!
O tilaaki haalde, faa ndontoori joggini.
61 Nden Iisaa yeeccitii, yeewi Piyeer. Non Piyeer miccitii konngol ngol Iisaa haalannoo
ɗum ngol: «Ɓade ndontoori jogginde hannde, a wiyan a anndaa kam cili tati.»
62 O yalti sella, o darii omo woya faa omo heppiya.

No mawɓe diina cariri Iisaa

63 Yimɓe nannguɓe Iisaa ɓee ndarii ana njaayra ɗum, ana piya ɗum.
64 Ɓe cuddi yeeso makko, eɓe lamndoo mo, eɓe mbiya:
—Annditin homo fii maa!

65 Hedde eɓe mbiya mo bihiile bondɗe.
66 Nde weetunoo ndee, waalde Saahiiɓe ndee hawriti, ɗum woni mawɓe leɲol ngol e
hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya. Iisaa waddaa yeeso maɓɓe.
67 Ɓe mbii ɗum:
—So aan woni Almasiihu oo, haalan min.
O wii ɓe:
—Fay so mi wii on non, on njaɓataa.
68 So mi lamndike on duu, on njaabataako.
69 Kaa gila jooni, Ɓii Neɗɗo oo jooɗoyto ɲaamo Laamɗo, Jom Baawɗe oo.
70 Ɓe fuu ɓe mbii:
—Ndennoo a Ɓii Laamɗo naa?
O wii ɓe:
—No mbii-ɗon nii.
71 Ɓe mbii:
—En kaajaaka seedee hankasen, nde wonnoo o haaldii hunduko makko, en fuu en nanii!

23

No Pilaatu lamndorii Iisaa

1 Caggal ɗum, waalde Saahiiɓe ndee fuu immii, naɓi Iisaa to Pilaatu goforneer oo.
2 Ɓe ndarii eɓe ngullanoo mo, eɓe mbiya:
—Min tawii oo ana jirkita leɲol amen, ana haɗa ɗum yoɓude kaananke Roma oo lampo,
ana wiya hoore mum yo Almasiihu, ɗum woni kaananke.
3 Pilaatu lamndii mo, wii:
—Aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?
O jaabii, o wii:
—No mbii-ɗaa nii.
4 Pilaatu jaɓɓitii, wii hooreeɓe yottinooɓe sadaka e jamaa oo fuu:
—Mi yiyaali e makko daliili fuu ko jukkata mo.
5 Kaa ɓe cattini e haala maɓɓe faa sanne, eɓe mbiya:
—Ko o waajotoo koo ana murtina yimɓe ley leydi Yahuudiya fuu, gila Galili to o fuɗɗiri
too faa ɗoo.
6 Nde Pilaatu nanunoo ɗum ndee, lamndii yalla o Galilinke naa?
7 O faami Iisaa e laamu Hirudus iwata, o neldi ɗum Hirudus. Sabi e ley ɗen ɲalaaɗe tawi
Hirudus ana Urusaliima.
8 Nde Hirudus yii Iisaa ndee, weltii hen sanne, sabi ɓooyii omo yiɗi yiide ɗum saabe ko
mo nannoo e mum koo. Kasen duu omo yeloo yiide ɗum ana waɗa kaayɗe.
9 O lamndii ɗum lamndi keewɗi, kaa Iisaa jaabaaki fay huunde.
10 Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya ndarii ɗon, ana ngullanoo mo ko
mbaawi fuu.
11 Hirudus duu hoyni mo, jaayri mo, kaɲum e sordaasi'en mum, ɓoorni mo saaya lobba,
neltiri mo Pilaatu.
12 Ɲannde mum Pilaatu e Hirudus laatii giɗiraaɓe, arannde ɓe honnondirnooɓe.

No Iisaa sariraa yo bareteeɗo

13 Pilaatu noddi hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe ɓee e yimɓe fuu,
14 wii ɗum'en:
—On ngaddanii kam oo neɗɗo jirkitoowo yimɓe. Mi lamndike mo yeeso mon, kaa ko
ngullaniri-ɗon mo koo fuu, mi yiyaali hen daliili ko jukkata mo.
15 Hirudus duu yiyaali e makko fay huunde, sabi o neltirii en mo. Anndee, oo gorko
waɗaali fay huunde ko warata ɗum.
16 Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo. [
17 *]
18 Ɓe fuu ɓe ngullidi daande wootere, ɓe mbii:
—War mo, njoppitanaa min Barabas!
19 Barabas nee yo uddiranooɗo kasu saabe murtere waɗunoonde e ngeenndi ndii, e
saabe war-hoore.
20 Pilaatu haaldi e maɓɓe cilol ɗiɗaɓol dow yiɗude yoppitinde Iisaa,
21 kaa ɓe ndarii eɓe ngulla, eɓe mbiya:
—Tontu mo! Tontu mo e leggal bardugal!
22 Pilaatu wii ɓe tataɓol:

---

* **23:17** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 17:*Nde wonnoo ana tilsi e Pilaatu iidi Paska fuu yoppitana ɓe kasunke gooto.*

—Koɗum o waɗi ko boni? Mi yiyaali e makko daliili fuu ko haani warde mo! Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo.
23 Kaa ɓe ɓeydii wullude gullaali mawɗi, eɓe mbiya o tontee. Gullaali maɓɓe ɗii njaalii Pilaatu,
24 o fellisi waɗande ɓe ko ɓe ɲaagii koo.
25 O yoppitani ɓe mo ɓe ɲaagii yoppitee oo, oon yo uddiranooɗo kasu saabe murtere e war-hoore. Kaa Iisaa, o waɗi ɗum e juuɗe maɓɓe, faa ɓe ngaɗa ɗum ko weli ɓe.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

26 Nde ɓe naɓata mo ndee, ɓe nanngi gorko Sireenanke biyeteeɗo Simon, iwruɗo ley ladde. Ɓe mbakkini ɗum leggal bardugal ngal faa jokka e caggal Iisaa.
27 Yimɓe heewɓe njokki hen. Rewɓe duu ana hakkunde maɓɓe, ana mboya no ɗum foti mettude ɗum'en.
28 Iisaa yeeccitii rewɓe ɓee, wii ɗum'en:
—Rewɓe Urusaliima, pati mboyee kam, mboyee ko'e mon e ɓiɓɓe mon!
29 Sabi ɲalaaɗe ngaran nde yimɓe mbiyata: «Rewɓe rimarɓe e deeɗi ɗi caawaali abada e enɗi ɗi muyninaali, mbelii hoore!»
30 Nden, yimɓe mbiyan baamle kaaye caama dow mum'en, mbiya tule cudda ɗum'en.
31 Sabi so ɓe ngaɗii nii gila caɓal ngal keccal, hono laatotoo so ngal yoorii?
32 Ɓe naɓidi e Iisaa yimɓe ɗiɗon yanooɓe. Ɓeen duu yo wareteeɓe.
33 Nde ɓe njottinoo nokku biyeteeɗo Laalagal Hoore ndee, ɓe tonti mo e leggal bardugal, kanko e yanooɓe ɗiɗon ɓee, gooto ɲaamo makko, goɗɗo oo nano makko.
34 O wii:
—Baaba, yaafa ɓe sabi ɓe anndaa ko ɓe ngaɗata.
Nii ɓe pecciri kaddule makko urwa.
35 Yimɓe ndarii ɗon ana yeewa. Hooreeɓe ɓee duu ndarii ana njaayra mo, ana mbiya:
—O biltii woɓɓe, o bilta hoore makko so o Almasiihu, Cuɓaaɗo Laamɗo oo!
36 Sordaasi'en ɓee duu njaayri mo, ngaddani mo biineegiri,
37 ana mbiya:
—So aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo, biltu hoore maa!
38 Tawi ana winndii e tiimde hoore makko: OO YO KAANANKE YAHUUDIYANKOOƁE.
39 Gooto e yanooɓe ɗiɗon tontidaaɓe e makko ɓee ana ɲiŋa mo, ana wiya:
—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Biltu hoore maa, mbiltaa min minen duu!
40 Kaa goɗɗo oo jahii e oo too, wii:
—A hulataa Laamɗo naa? Aan e makko fuu, on potu jukkungo.
41 Enen, en keɓii ko kaandu-ɗen, jukkeede men yo goonga jaati, sabi ko ngollu-ɗen tan njoɓete-ɗen. Kaa kanko, o waɗaali fay huunde ko dagaaki.
42 Caggal ɗum, o wii:
—Iisaa, miccito-ɗaa kam so a laatitike kaananke.
43 Iisaa wii mo:
—Miɗo haalane goonga: hannde jaati a wondoyan e am ley alijenne.

Haala maayde Iisaa

44 Wakkati hakkunde naange, nimre waɗi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiiɗe,
45 naange niɓɓi, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii, laatii taye ɗiɗi.
46 Iisaa wulli wullaango manngo, wii:
—Baaba, mi tummbii yonki am kii e junngo maa.
O haali ɗum tan, o ɗali aduna.
47 Nde hooreejo sordaasi'en oo yii ko waɗi koo ndee, yetti Laamɗo, wii:
—So goonga nii, oo neɗɗo yo pooccitiiɗo!
48 Jamaa garnooɗo yeewde oo fuu, nde yiinoo ko waɗi koo ndee, wirfitii terɗe mum ana mbaati.
49 Kaa annduɓe mo ɓee fuu, ndarii to toowti ana yeewa. Rewɓe jokkunooɓe e makko gila leydi Galili ɓee ana e maɓɓe.

No tew Iisaa waɗiraa e yanaande

50-51 Gorko gooto ana jeyaa e waalde Saahiiɓe ndee, ana wiyee Yuusufu. Omo iwa Arimatiya, ngootiri e geelle leydi Yahuudiya. O gorko moyyo, pooccitiiɗo, omo doomunoo ɓanngugol Laamu Laamɗo oo. O tawdaaka e waalde Saahiiɓe ndee haala e golle.
52 O yehi to Pilaatu, o ndaardi ɗum tew Iisaa,
53 o jippini ɗum leggal bardugal ngal, o fiili ɗum e kasanke, o watti ɗum e yanaande asaande ley haayre, ɗo fay gooto meeɗaali watteede.

54 Ɗum hawri e ɲannde lanndinal tawi ɲalaande fowteteende ɓadike fuɗɗude.
55 Rewɓe wondunooɓe e Iisaa gila Galili ɓee njokki e Yuusufu, njii yanaande ndee e no o
wattiraa ley mayre,
56 kooti, moyyinoyi nebameeji uurooji.
Caggal ɗum, ɓe powti ɲalaande fowteteende no yamiroore ndee wiiri nii.

24

No Iisaa immintiniraa

1 Beetee law ɲannde alan, ɓe pahi to yanaande too, tawi ɓe naɓorii nebameeji uurooji ɗi
ɓe moyyinnoo ɗii.
2 Ɓe tawi haayre ndee tallitaama, ittaama e damal yanaande ndee,
3 kaa nde ɓe naatunoo ndee, ɓe tawaali ton tew Iisaa, Moobbo oo.
4 E ley no hakkille maɓɓe jirkitorii nii, worɓe ɗiɗon ndarii yeeso maɓɓe, ana ɓoornii
kaddule jalbooje.
5 Nii kulol nanngi ɓe, ɓe tuggi tiiɗe maɓɓe e leydi. Oon wakkati worɓe ɓee mbii ɓe:
—Ko saabii so oɗon tewta guurɗo hakkunde maayɓe?
6 O walaa ɗoo, o immitike. Miccitee ko o haalannoo on leydi Galili koo
7 nde o wii: «Ana tilsi Ɓii Neɗɗo oo waɗee e juuɗe luuttooɓe, tontee e leggal bardugal,
immitoo ɲannde tataɓere.»
8 Nii ɓe miccitii haala Iisaa kaa.
9 Ɓe iwi to yanaande too, ɓe mbirfitii ɓe kaalanoyi ɗum sappo e go'o ɓee e woɓɓe ɓee fuu.
10 Ɓeen rewɓe ngoni: Mariyama mo Magdala e Yowanna e Mariyama inna Yaakuuba.
Kamɓe e rewɓe wondunooɓe e maɓɓe ɓee kaalani ɗum nelaaɓe ɓee.
11 Nelaaɓe ɓee njogorii haala maɓɓe kaa yo meere, calii goondinde ɓe,
12 kaa Piyeer immii, dogani yanaande ndee. Nde o yuurninoo ndee, kasanke oo tan o yii.
Caggal ɗum, o hooti galle maɓɓe, o bemmbaaɗo saabe ko waɗi koo.

No Iisaa ɓanngirani taalibaaɓe mum ɗiɗon dow laawol Emmayus

13 E oon ɲalooma jaati, ɗiɗon e taalibaaɓe ɓee nanngi laawol wuro wiyeteengo Emmayus.
Hakkunde ngoon wuro e Urusaliima ana waara e kilooji sappo e go'o.
14 Eɓe ngaajodoo ko waɗi koo fuu.
15 E ley gaajaate maɓɓe ɗee eɓe ndokkondira hakkillaaji, nii Iisaa e hoore mum hewtii ɓe,
waddi e maɓɓe jaadal.
16 Kaa heedoode waɗaa e gite maɓɓe pati ɓe anndita mo.
17 O wii ɓe:
—Koɗum ngaajoto-ɗon e laawol mon ngol?
Non ɓe ndarii, terɗe maɓɓe mbaati.
18 Gooto e maɓɓe biyeteeɗo Kiliyopas jaabii mo, wii:
—Aan tan gooto woni koɗo ley Urusaliima mo anndaa ko waɗi e ley ɲalaaɗe ɗee koo naa?
19 O wii ɓe:
—Koɗum?
Ɓe mbii mo:
—Ko waɗi e Iisaa Nasaraatunke oo koo. O annabaajo, jom baawɗe ley haala makko e golle
makko yeeso Laamɗo e yimɓe fuu.
20 Kaa hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe men ngaɗi mo e juuɗe laamu yalla omo
jukkee jukkungo maayde, tonti mo e leggal bardugal.
21 Miɗen njikkunoo kanko soottitotoo Israa'iila. Hannde woni ɲalooma tataɓo ko ɗum
waɗi.
22 Kasen, yoga e rewɓe amen kaaynii min. Ɓe njehi to yanaande too beetee law,
23 ɓe tawaali ton tew makko, ɓe ngarti, ɓe mbii malaa'ika'en ɓannganii ɓe, mbii omo
wuuri.
24 Caggal ɗum, yoga e wondiiɓe amen njaaɓe to yanaande too ɓee, tawri no rewɓe ɓee
mbiiri nii, kaa kanko e hoore makko, ɓe njiyaali mo.
25 Oon wakkati Iisaa wii ɓe:
—Hey onon famarɓe hakkille! Ɓooyii on ngoondinaali haala annabaaɓe!
26 Wanaa ana tilsi Almasiihu torree, naata e teddungal mum naa?
27 Nden o fammini ɓe ko Binndi ɗii fuu kaali haala makko, gila e Tawreeta Muusaa faa e
dewte annabaaɓe ɓee.
28 Nde ɓe paandii wuro ngo ɓe immanii ngoo ndee, Iisaa waɗi hono o anniyiiɗo ɓettaade
nii.
29 Nii ɓe ɲaagii mo, ɓe mbii:
—Heddoda e amen, sabi hiirii, jemma warii.

O jokki e maɓɓe, o jippanii ɓe.
30 Nde ɓe njoodinoo eɓe ɲaama ndee, o ɓami buuru, o yetti Laamdo, o helti buuru oo, o hokki ɓe.
31 Non gite maɓɓe peerti, ɓe annditi mo. Ɗon e don o iwi e gite maɓɓe.
32 Gooto fuu darii ana wiya godɗo:
—Nde o haaldata e men e laawol ngol omo fammina en Binndi dii ndee, wanaa ɓerde men ɓuuɓii naa?
33 Ɗon e don, ɓe immii ɓe mbirfitii Urusaliima, ɓe tawtoyi ton sappo e go'o ɓee e wondiiɓe mum'en ana kawriti.
34 Ɓeen mbii:
—Goonga, Kalfaado men Iisaa wuurtii, o ɓannganii Simon.
35 Ɗidon ɓee duu njantanii ɓe ko wadunoo e laawol mum'en, e no annditiri mo nde o helti buuru ndee.

No Iisaa ɓanngirani taalibaaɓe mum sappo e go'o ɓee

36 Ɓe tilaaki haalde, faa Iisaa e hoore mum darii hakkunde maɓɓe, wii ɓe:
—Onon e jam!
37 Ɓe kuli, ɓe demyii, ɓe miili ko ɓe njii koo yo mbeelu.
38 Non o wii ɓe:
—Ko hulɓini on? Ko saabii so odon miila dii miilooji e ɓerde mon?
39 Yeewee juude am e koyde am, dum miin jaati. Memee kam, yeewon. Sabi mbeelu walaa tew, walaa gi'e no am nii.
40 Nde o haalata dum ndee, o holli ɓe juude makko e koyde makko.
41 Nde wonnoo ɓe ndonkii goondinde saabe seyo e kaayde, o wii ɓe:
—Odon njogii doo ko ɲaametee naa?
42 Ɓe ngaddani mo tayre liingu cahaado,
43 o nanngi nde, o ɲaami yeeso maɓɓe.
44 Caggal dum, o wii ɓe:
—Ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe e Jabuura cappii e am koo fuu, ana tilsi dum goonda. Ɗum jaati woni ko kaalannoo-mi on nde ngondunoo-mi e mon ndee.
45 Oon wakkati, o udditi hakkillaaji maɓɓe, yalla eɓe paama Binndi dii.
46 O wii ɓe:
—Ana winndii Almasiihu oo torrete faa maaya, immitoto hakkunde maayɓe ɲalooma tataɓo.
47 Ana winndii kasen: saabe makko leɲi dii fuu ooynante faa tuuba, keɓa yaafaamuya luutti. Ɗum ana fudda gila Urusaliima.
48 Onon ngoni seettotooɓe kulle dee!
49 Miin, mi neldan on ko Baabiraado am fodi koo fuu. Kaa keddee e ngalluure ndee, faa nde baawde gonde dow dee njippii e mon fuu.

No Iisaa ŋabbiniraa dow kammu

50 Iisaa naɓi ɓe faa hedde Baytaniya, hunci juude, duwanii ɓe.
51 Ɗo o duwantoo ɓe doo, o seerti e maɓɓe, o ŋabbinaa dow kammu.
52 Ɓe cujidani mo, caggal dum, ɓe mbirfodii Urusaliima e seyo manngo.
53 Wakkati fuu eɓe tawee ley Suudu Dewal Mawndu nduu, eɓe njetta Laamdo.

Linjiila Iisaa
Ngeɗu Yuhanna

No Konngol Laamɗo laatorii neɗɗo

1 E puɗɗooɗe biyeteeɗo Konngol ana woodi. Biyeteeɗo Konngol oo ana wondi e Laamɗo,
o Laamɗo.
2 Omo wondi e Laamɗo gila puɗɗooɗe.
3 E makko Laamɗo tagiri huunde fuu. Fay huunde e ko woodi koo, tagaaka so wanaa e
makko.
4 E makko nguurndam woni, ɗam nguurndam laatanii yimɓe fooyre.
5 Fooyre ndee ana yaayna ley nimre. Nimre ndee waawaa ɲifude nde.
6 Waɗiino e wakkati, Laamɗo nelii neɗɗo biyeteeɗo Yaayaa.
7 O seedee garɗo haalde haala ndeen fooyre oo, yalla yimɓe fuu ana ngoondinira saabe
haala makko kaa.
8 Wanaa kanko woni fooyre ndee, kaa o seedee garɗo haalde haala mayre oo.
9 Kayre woni fooyre goongaraare warnde ley aduna faa yaaynana yimɓe fuu.
10 Biyeteeɗo Konngol oo ana ley aduna, kanko woni taguɗo aduna oo, kaa aduna oo
annditaali mo.
11 Mo warii e leɲol makko, kaa leɲol makko jaɓɓaaki mo.
12 Kaa jaɓɓiiɓe mo so ngoondini mo ɓee, o hokkii ɗum'en baawɗe laataade ɓiɓɓe Laamɗo.
13 Ɓeen yo rimraaɓe ko wanaa muuyo terɗe, ko wanaa muuyo gorko, kamɓe ɓe rimraaɓe
iwrude to Laamɗo.
14 Konngol ngol laatii neɗɗo. Oon hoɗidi e meeɗen, o keewɗo hinnee e goonga. Min njii
teddeengal makko, teddeengal hono ngal Bajjo heɓata e baam mum.
15 Yaayaa seettanike mo, eewnii, wii:
—Kanko woni mo kaalannoo-mi on haala mum oo, mbii-mi: «Caggal am ardiiɗo kam
waran, sabi omo woodi gila mi tagaaka.»
16 No hinnee makko foti heewde, en fuu en keɓii, hinnee dow hinnee.
17 Saabe Muusaa keɓir-ɗen Sariya, kaa hinnee e goonga saabe Iisaa Almasiihu heɓiraa.
18 Fay gooto yiyaali Laamɗo abada. Jonnoo, Ɓiɗɗo bajjo gonduɗo e Baabiraaɗo oo, kaɲum
humpiti en mo.

No Yaayaa waajorii

19 YahuudiyankooɓeUrusaliima neli Lewinkooɓe* e yottinooɓe sadaka to Yaayaa lamn-
doo kaɲum woni homo.
20 O jaabii ɓe ko selli:
—Miin, mi wanaa Almasiihu.
21 Ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Aan, a homo? A annabi Iliyaasa naa?
O wii:
—Mi wanaa.
Ɓe mbii:
—A Annabaajo oo naa?
O jaabii:
—Mi wanaa!
22 Ɓe mbii mo:
—A homo ndennoo? Haalan min ko min kaaltanoya neluɓe min ɓee. Ko njogori-ɗaa
hoore maa?
23 O jaabii, o wii:
—Miin woni «ooynotooɗo ley ladde jeereende so ana wiya: moyyintinee laawol Joomi-
raaɗo»,† hono no annabi Esaaya wiiri nii.
24 Nelaaɓe ɓee to Farisa'en iwri.
25 Ɓe lamndii mo:
—Ko saabii so aɗa loota yimɓe lootogal batisima, tawi a wanaa Almasiihu a wanaa
Iliyaasa a wanaa Annabaajo oo?
26 Yaayaa jaabii ɓe, wii:
—Miin, miɗo batisira ndiyam, kaa won dariiɗo hakkunde mon mo on anndaa.
27 Kanko, o waran caggal am. Miin, mi fotaa fay e humtude ɓoggi paɗe makko.

---

* **1:19** ***Yimɓe leɲol Lewi*** ngonnoo humaniiɓe golle dewal Laamɗo gila e jamaanu Muusaa. † **1:23** Esaaya 40.3

28 Ɗum waɗii Baytaniya ootoo bannge maayo Urdun, ɗo Yaayaa batisannoo ɗoo.
29 Janngo mum, Yaayaa yii Iisaa ana wara e mum, wii:
—Annii, njawdiri Laamɗo ndoondotoondi luutti aduna.
30 Ɗum woni ko mbiinoo-mi e makko: «Neɗɗo waran caggal am, ardiiɗo kam, sabi omo woodi gila mi tagaaka.»
31 Miin, mi anndaano mo, kaa mi warii miɗo batisira ndiyam yalla omo ɓanngana Israa'iilankooɓe.
32 Yaayaa seettii, wii:
—Mi yii Ruuhu hono wuugaandu ana jippoo iwde dow kammu faa hoɗi dow makko.
33 Miin, mi anndaano mo. Kaa nelɗo kam mi batisira ndiyam oo, kaɲum wii kam: «Oon mo njiyataa Ruuhu ana jippoo dow mum oo, kaɲum woni batisiroowo Ruuhu Ceniiɗo.»
34 Miin, mi yii, mi seettike kanko woni Ɓii Laamɗo.

No Iisaa suɓorii taalibaaɓe mum aranndeeɓe

35 Janngo mum kasen Yaayaa ana dardii e taalibaaɓe mum ɗiɗon.
36 O yii Iisaa ana ɓettoo, o wii:
—Annii, njawdiri Laamɗo!
37 Taalibaaɓe ɗiɗon ɓee nani ko o haali koo, njokkitii Iisaa.
38 Iisaa yeeccitii, yii eɓe njokki e mum, wii ɓe:
—Koɗum tewtaton?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—*Rabbii* (ɗum woni «Moobbo»), hoto njooɗoto-ɗaa?
39 O wii ɓe:
—Ngaree yeewee!
Nden ɓe ngari, ɓe njii ɗo o jooɗotoo ɗoo. Ɓe ngondi e makko oon ɲalooma. Ɗum waɗii wakkati kiikiiɗe.
40 Andire miɲii Simon Piyeer oo yo gooto e ɗiɗon nanɓe haala Yaayaa so njokkitii Iisaa ɓee.
41 Mawniiko Simon o adii fuu hawrude, o wii ɗum:
—Min njii Almasiihu.
(Ɗum woni Cuɓaaɗo.)
42 O naɓi ɗum to Iisaa. Iisaa yeewi Simon, wii ɗum:
—Aan, Simon ɓii Yuhanna mbiyete-ɗaa, caggal jooni a innditirte Kefas.
(Kefas e Piyeer fuu gootum. Maanaa majjum yo haayre.)
43 Janngo mum, Iisaa anniyii yaade Galili. O hawri e Filipa, o wii ɗum:
—Jokkam!
44 Filipa ana jeyaa Baytisayda, ngalluure nde Andire e Piyeer fuu njeyaa e mum ndee.
45 Filipa hawri e Natanayel, wii ɗum:
—Min tawii mo haala mum winndaa ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaaɓe oo. O Iisaa Nasaraatunke ɓii Yuusufu oo.
46 Natanayel wii mo:
—Ko moyyi ana waawi iwrude Nasaraatu naa?
Filipa jaabii mo:
—War yeew!
47 Iisaa yii Natanayel ana feewi ɗum, wii:
—Oo yo Israa'iilanke jaati, kutee fuu walaa e makko.
48 Natanayel wii mo:
—Hoto anndu-ɗaa kam?
Iisaa jaabii mo, wii:
—Mi yii ma ley ibbi gila Filipa noddaali ma.
49 Natanayel jaabii, wii:
—Moobbo, a Ɓii Laamɗo, a kaananke Israa'iila.
50 Iisaa jaabii mo, wii:
—Saabe mi wii mi yii ma ley ibbi koo tan ngoondinir-ɗaa naa? A yiyan ko ɓuri ɗum haaynaade.
51 Nden o wii Natanayel:
—Miɗo haalana on goonga: on njiyan kammu ana udditoo, on njiyan malaa'ika'en Laamɗo ana ɲabba ana njippoo dow Ɓii Neɗɗo.

2

No Iisaa waɗiri haaynde ley kuurtungu

1 Baldɗe ɗidi caggal mum, kuurtungu waɗi ley ngalluure wiyeteende Kaana ley leydi Galili.
Inna Iisaa ana tawanoo ton.
2 Iisaa e taalibaaɓe mum duu noddaama ngara kawra e kuurtungu oo.
3 Nde peguujam maɓɓe timmunoo ndee, inna Iisaa wii:
—Ɓe ngalaa peguujam.
4 Iisaa jaabii mo, wii:
—Tama aan haalanta kam ko kaan-mi waɗude? Wakkati am yonaali tafon.
5 Inniiko wii gollooɓe ɓee:
—Ko o yamiri on fuu, ngaɗon.
6 Kaaye jeegom, asiiɗe faa laatii hono pakaaje mawɗe ɗo Yahuudiyankooɓe lootetee faa laɓɓinee banngal diina, ana ngonnoo ton. Honde fuu ana naanna bulki sappo ndiyam.
7 Iisaa wii ɓe:
—Kebbinee pakaaje ɗee ndiyam.
Ɓe kebbini ɗe faa ɗe keewi.
8 O wii ɓe:
—Jooni kaa, ɲeɗee naɓanee hooreejo kuurtungu oo.
Ɓe naɓi.
9 Nde hooreejo oo meeɗunoo ndiyam mbaylitaaɗam peguujam ɗam ndee, annditaali to ɗam ittaa. Kaa gollooɓe ɲeɗuɓe ndiyam ɗam ɓee ana anndi. O noddi jommbaajo gorko oo,
10 o wii ɗum:
—Yimɓe fuu peguujam mbelɗam mboowi adoraade. Nde yimɓe cigirii, nden ɗam welaa ɗam yaretee. Kaa aan, aɗa resi mbelɗam ɗam faa jooni.
11 Nii Iisaa golliri haaynde mum aranndeere ley ngalluure Kaana ley leydi Galili. O ɓanngini baawɗe makko, taalibaaɓe makko ɓee ngoondini mo.
12 Caggal ɗum, o iwi Kaana, o yehi ngalluure wiyeteende Kafarnahum, kanko e inniiko e miɲiraaɓe makko e taalibaaɓe makko. Ɓe paɓɓi ton baldɗe seeɗa.

No Iisaa ribbiri jaagotooɓe ley Suudu Dewal Mawndu

13 Nde iidi Yahuudiyankooɓe biyeteeɗo Paska oo ɓadinoo ndee, Iisaa ŋabbiti Urusaliima.
14 O tawi ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu julaaɓe ga'i e baali e soottooɓe buugaaji, kaɲum e weccooɓe kaalisi ana njoodii.
15 O nanngi ɓoggi, o sowi, o ribbi ɓe fuu ɓe njalta Suudu Dewal Mawndu nduu, kamɓe e ga'i maɓɓe e baali maɓɓe. O sankiti kaalisi weccooɓe, o hippi taabe maɓɓe.
16 O wii soottooɓe buugaaji ɓee:
—Ittee ɗum ɗoo, pati ngaɗee suudu Baabiraaɗo am nduu soottirdu.
17 Taalibaaɓe makko ɓee miccitii ko Binndi ɗii mbii koo:
«Jilli suudu maa laatanike kam sugulla.»*
18 Nden hooreeɓe Yahuudiyankooɓe mbii mo:
—Haaynde honde kollataa min aɗa foti waɗude ko ngaɗ-ɗaa koo?
19 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—Ngurjinee Suudu Dewal nduu. So on ngurjinii ndu, on njiyan miɗo mahitoo ndu ley baldɗe tati.
20 Ɓe njaabii mo:
—Nduu suudu mahiraama duuɓi capanɗe nay e jeegom. Dee aan, a mahitoto ndu ley baldɗe tati naa?
21 Kaa Iisaa hoore mum wappiri suudu nduu.
22 Nde Iisaa wuurtunoo ndee, taalibaaɓe mum ɓee miccitii o haaliino ɗum. Ɓe ngoondini ko Binndi ɗii mbii koo e konngol o haalnoo ngol.
23 Nde Iisaa faɓɓoynoo Urusaliima iidi Paska ndee, heewɓe ngoondini mo saabe njii kaayɗe ɗe o waɗi ɗee.
24 Kaa Iisaa hoolaaki ɓe faa hokkita ɓe hoore mum, sabi omo anndi ɓe fuu.
25 O hasindinaa fay gooto seettanoo mo ko woni e yimɓe, nde wonnoo omo humpitii ko woni e ɓii-aadama.

3

No Iisaa haaldiri e Nikodemus

1 Won gorko Farisanke biyeteeɗo Nikodemus, gooto e hooreeɓe Yahuudiyankooɓe.
2 Oon gorko yehi to Iisaa jemma, wii ɗum:
—Moobbo, miɗen anndi a jannginoowo iwruɗo to Laamɗo, sabi fay gooto waawaa waɗude hono kaayɗe ɗe ngaɗataa ɗee so Laamɗo wondaa e mum.
3 Iisaa jaabii mo, wii:

* **2:17** Jabuura 69.10

—Miɗo haalane goonga: fay gooto waawaa yiide Laamu Laamɗo tawee rimtaaka kasen.
4 Nikodemus wii mo:
—Hono mawɗo waawiri rimtireede? Omo waawi naattude e reedu inniiko, o rimtee kasen naa?
5 Iisaa jaabii:
—Miɗo haalane goonga: so wanaa neɗɗo rimtiree ndiyam e Ruuhu so heɓa naatude e Laamu Laamɗo.
6 Ko ɓii-aadama rimata koo yo ɓii-aadama. Ko Ruuhu oo rimata koo yo ruuhu.
7 Pati ɗum haayne saabe mi wii ma kinaa ndimte-ɗon kasen.
8 Henndu ana wibba ɗo muuyiri fuu. Aɗa nana dillere mayru, kaa a anndaa to ndu iwri, a anndaa to ndu yahata. Hono non oon dimraaɗo Ruuhu oo worri.
9 Nikodemus wii mo:
—Hono hen ɗum laatortoo?
10 Iisaa jaabii mo:
—Aan, jannginoowo ley Israa'iila oo fuu, a anndaa ɗum naa?
11 Miɗo haalane goonga: minen, ko min anndi min kaalata, ko min njii min ceettotoo, kaa onon, on njaɓataa seedaaku amen.
12 On ngoondinaali nde kaalan-mi on haala kulle leydi ndee. Hono ngoondinirton so mi haalanii on haala kulle dow kammu?
13 Fay gooto ŋabbaali dow kammu, so wanaa oon iwruɗo dow kammu oo, ɗum woni Ɓii Neɗɗo.
14 Hono no Muusaa toowniri mboddi jakawalle ley ladde jeereende nii, so wanaa Ɓii Neɗɗo oo duu toowniree hono non,
15 yalla goondindo mo fuu ana heɓa nguurndam nduumiiɗam.
16 Sabi Laamɗo ɓamii ana yiɗa aduna oo faa hokkitiri Ɓiyum bajjo, yalla goondindo Bajjo oo fuu ana waasa naatude yiite, heɓa nguurndam nduumiiɗam.

17 Laamɗo neliraali Ɓiyum oo e aduna faa Ɓiyum oo saroo aduna oo. Ko mo neliraa dee, faa aduna oo hisira saabe makko.
18 Goondindo mo fuu sarataake. Mo goondinaali fuu tilike sareede, sabi goondinaali Ɓii Laamɗo bajjo oo.
19 Sariya oo annii: fooyre warii e aduna, kaa yimɓe, nimre cuɓii dow fooyre saabe golleeji mum'en bondi.
20 Bondo tagu yiɗaa fooyre, warataa e mayre, hulde pati golleeji mum bondi ɓanngu.
21 Kaa goongirante waran e fooyre yalla golleeji ɗi waɗiri saabe Laamɗo ɗii ana ɓannga.

No Yaayaa seettorii kabaaru Iisaa

22 Caggal mum, Iisaa yaadi e taalibaaɓe mum leydi Yahuudiya. O faɓɓidi e maɓɓe ton, omo loota yimɓe lootogal batisima.
23 Yaayaa duu ana batisa to Aynon too bannge Salim, sabi cewle ana keewi ton. Yimɓe ana ngara ana mbatisee.
24 Tawi Yaayaa nannganooka tafon.
25 Taalibaaɓe Yaayaa ɓee njeddondiri e Yahuudiyanke haala laaɓal.
26 Ɓe njehi to Yaayaa, ɓe mbii ɗum:
—Moobbo, gorko gondunoodo e maa ootoo bannge maayo Urdun mo ceettani-ɗaa oo, kanko duu omo batisa, yimɓe fuu ana njaha to makko.
27 Yaayaa jaabii ɓe, wii:
—Neɗɗo waawaa heɓude fay huunde so wanaa ko Laamɗo hokki ɗum.
28 Onon e ko'e mon, on seedee'en am mi wii mi wanaa Almasiihu, kaa miɗo adii mo neleede.
29 Gaddanaaɗo jommbaajo debbo, kaŋum woni jommbaajo gorko. Dammbidiiɗo gorko oo ana darii, ana hettindii. So o nanii daande jommbaajo gorko oo, o seyoto sanne. Nii seyo am ngoo hiɓɓiri.
30 So wanaa kanko o toowa, so miin mi leyɗa.
31 Oon iwruɗo dow, kaŋum tiimti yimɓe fuu. Iwɗo e leydi yo leydinke. Haalaaji mum duu yo haalaaji leydinkooji. Oon iwruɗo dow kammu, kaŋum tiimti yimɓe fuu.
32 Ko o yii e ko o nani o seettotoo, kaa fay gooto jaɓataa seedaaku makko.
33 Oon jaɓuɗo seedaaku makko, sellinii Laamɗo yo goongirante.
34 Oon mo Laamɗo neli, ko Laamɗo haali haaltata, sabi Laamɗo hokkii mo Ruuhu mo walaa ɗo haadi.
35 Baabiraaɗo oo ana yiɗi Ɓiɗɗo oo faa waɗi huunde fuu e junngo makko.

36 Goondindo Biddo oo, heɓii nguurndam nduumiidam. Mo goondinaali Biddo oo, heɓataa
dam, tikkere Laamdo duu ana woodani dum.

4

No Iisaa haaldiri e Samariyanke debbo

1 Farisa'en nanii wiyaama Iisaa ana loota lootogal batisima ana heɓa taalibaaɓe faa ɓuri
Yaayaa.
2 Tawi Iisaa e hoore mum kaa batisaali fay gooto. Taalibaaɓe makko ɓee tan mbatisan-
noo.
3 Nde Iisaa nannoo ko haalanoo e mum koo ndee, iwi leydi Yahuudiya, wirfitii leydi Galili,
4 kinaa o seeka leydi Samariya.
5 O wari e ngalluure Samariya wiyeteende Sikar bannge ngesa nga Yaakuuba hokkunoo
ɓiyum Yuusufu ngaa.
6 Don ɓunndu Yaakuuba nduu woni. Iisaa joodii daande ɓunndu nduu faa ɲoottinoo. Dum
forrii e wakkati hakkunde naange.
7 Samariyanke debbo wari yoogude. Iisaa wii mo:
—Hokkam ndiyam, mi yara no!
8 Tawi taalibaaɓe makko ɓee njehii to ngeenndi too soodoyde ɲaamdu.
9 Debbo oo wii Iisaa:
—Haa! Hono aan, Yahuudiyanke, ɲaagorto-daa kam miin, Samariyanke, ndiyam njaraa?
(Sabi Yahuudiyankooɓe e Samariyankooɓe yo harmondirɓe.)
10 Iisaa jaabii mo:
—Sinndo ada anndunoo no dokke Laamdo poti e oon biido ma ndokkaa dum ndiyam yara
oo, a ɲaagotono mo, o hokke ndiyam nguurndam njaraa.
11 Debbo oo wii mo:
—Gido, a walaa cafirgal. Bunndu nduu ana luggidi. Hoto keɓataa dam ndiyam nguurn-
dam?
12 Aan, ada ɓuri njaatigi amen Yaakuuba dokkudo min ɓunndu nduu oo teddude naa?
Kanko e ɓiɓɓe makko e daabaaji makko fuu, ɓe njarii e mayru.
13 Iisaa jaabii mo:
—Neddo fuu jardo dam ndiyam domdan kasen,
14 kaa jardo ndiyam dam ndokkan-mi dum dam fuu, domdataa abada. Sabi ndiyam
ndokkan-mi dum dam laatanto dum ndiyam iloojam nguurnoojam dum nguurndam
nduumiidam.
15 Debbo oo wii:
—Gido, hokkam dam ndiyam pati mi domda kasen, sako mi warta yoogude doo kasen.
16 Iisaa wii mo:
—Yaa noddoy jom suudu maa, ngardon!
17 Debbo oo jaabii mo:
—Mi walaa jom suudu.
Iisaa wii mo:
—A haalii goonga ko mbii-daa a walaa jom suudu koo.
18 A ɓamanooma worɓe njoyon. Gorko ngondu-daa jooni oo duu, wanaa jom suudu maa.
A haalii goonga.
19 Debbo oo wii mo:
—Moobbo, laaɓanii kam a annabaajo.
20 Njaatiraaɓe amen ndewii Laamdo e ndee waamnde haayre, kaa onon Yahu-
udiyankooɓe, odon mbiya to Urusaliima too Laamdo haani reweede.
21 Iisaa wii mo:
—Banndam debbo, jaɓu ko kaalanan-maa-mi koo: wakkati waran, mo ndewaton Baabi-
raado tawee wanaa e ndee waamnde haayre, wanaa e Urusaliima.
22 Onon Samariyankooɓe, odon ndewa ko on anndaa, kaa minen Yahuudiyankooɓe, ko
min anndi min ndewata, sabi kisindam to Yahuudiyankooɓe iwrata.
23 Wakkati ana wara, mo yottike jaati, nde rewirooɓe Laamdo goonga ɓee ndewirta dum
Ruuhu e goonga. Hono ɓee rewooɓe Baabiraado ndaarti.
24 Laamdo yo Ruuhu. Rewooɓe mo ɓee kinaa ndewira mo ruuhu e goonga.
25 Debbo oo wii:
—Mido anndi Cuɓaado biyeteedo Almasiihu oo yo garoowo. Nde o warii, o humpitan min
kulle fuu.
26 Iisaa wii mo:
—Miin kaaldoowo e maa oo woni kanko.

No Samariyankooɓe heewɓe ngoondiniri Iisaa

27 E dow ɗum taalibaaɓe makko ɓee njottii. Ko Iisaa haaldata e debbo oo koo haaynii ɓe,
kaa fay gooto e maɓɓe wiyaali ɗum: «Ko ndaartataa? Ko kaaldataa e makko?»
28 Nden debbo oo yoppi mbulku mum ton, wirfitii ngeenndi haalanoyi yimɓe, wii:
29 —Ngaree yeewee gorko kaaltanɗo kam ko ngannoo-mi fuu annii, yalla wanaa kanko
woni Almasiihu?
30 Ɓe njehi yeewoyde mo.
31 Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ndaardi mo, ana mbiya:
—Moobbo, tiinna ɲaamu!
32 O jaabii ɓe:
—Miɗo jogii ko mi ɲaama ko on anndaa.
33 Taalibaaɓe ɓee ana lamndondira:
—Ɗum nee, won gaddanɗo mo ko ɲaametee naa?
34 Iisaa wii ɓe:
—Ɲaamdu am yo waɗude sago nelɗo kam oo e timminde golle makko.
35 Onon, oɗon mbiya: «Faa hannde lebbi nay so kettal wara.» Kaa miin, miɗo wiya on:
tippee gite mon, yeewee gese ɗee fuu ɓenndii, ɗe njonii hetteede.
36 Kettuɗo heɓan ngeenaari, mooɓtana ɲamri ndii nguurndam nduumiiɗam, yalla
aawuɗo e kettuɗo ana ceyodoo.
37 Ɗum tabintinta banndol biyoowol: «Gooto ana aawa, goɗɗo ana hetta.»
38 Mi nelii on kettoyon nga on tampanaali. Woɓɓe tampi. Onon, on ndaamitike e tampere
maɓɓe.
39 Samariyankooɓe heewɓe ley ndee ngalluure ngoondinii Iisaa saabe haala debbo
ceettiiɗo so wii: «O haaltanii kam ko ngaɗunoo-mi fuu.»
40 Nde Samariyankooɓe ɓee njottinoo Iisaa ndee, ndaardi mo o faɓɓana ɗum'en. O waɗi
ɗon balɗe ɗiɗi.
41 Yimɓe heewɓe ngoondini mo kasen faa ɓuri no arannde nii saabe konngol makko ngol.
42 Ɓe mbii debbo oo:
—Jooni, wanaa saabe haalaaji maa ɗii tan min ngoondiniri. Ko min ngoondiniri dee,
minen e ko'e amen, min nanii konngol makko, min anndi kanko jaati woni kisinoowo
aduna oo.

No Iisaa selliniri ɓii howruujo kaananke

43 Caggal balɗe ɗiɗi ɗee, o iwi ton, o yehi Galili.
44 Kanko e hoore makko o seettinoke: «Annabaajo teddintaake e ley suudu baam mum.»
45 Nde o yottinoo Galili ndee, Galilinkooɓe njaɓɓorii mo juuɗe ɗiɗi, sabi kamɓe duu ɓe
njehiino iidi Urusaliima, ɓe njiino ko o gollunoo ley iidi oo koo.
46 Nden Iisaa warti Kaana ley leydi Galili, ɗo mo waylitinnoo ndiyam o waɗi ɗam
peguujam ɗoo. Howruujo kaananke mo ɓiyum sellaa ana ley Kafarnahum.
47 Nde howruujo oo nannoo Iisaa iwrii Yahuudiya wartii Galili ndee, yehi to Iisaa,
ndaardi ɗum jippoo sellinoya ɓiyiiko kaɓanoowo yonki.
48 Iisaa wii mo:
—So on keɓaali finnde, on njiyaali kaayɗe, on ngoondintaa.
49 Howruujo kaananke oo wii mo:
—Moobbo, njehen gila ɓiyam oo maayaali.
50 Iisaa wii mo:
—Hootu, ɓiya oo sellii.
Gorko oo goondini ko Iisaa wii ɗum koo, hooti.
51 Gollooɓe makko kawriti e makko e laawol, kumpiti mo, mbii:
—Ɓiya oo daɗii.
52 O lamndii ɓe wakkati homo suka o samtanaa. Ɓe mbii mo:
—Sallifanaa keeɲen jonte ɗee njoppiti mo.
53 Baaba suka oo annditi oon wakkati jaati Iisaa wiinoo ɗum: «Ɓiya oo sellii!» Nii kanko
e koreeji makko fuu ɓe ngoondiniri Iisaa.
54 Ɗum woni haaynde ɗiɗaɓere nde Iisaa golli kasen leydi Galili nde iwnoo Yahuudiya.

5

No Iisaa selliniri bonnguujo

1 Caggal majjum, iidi Yahuudiyankooɓe ana waɗa. Iisaa ŋabboyi Urusaliima.
2 To Urusaliima too, bannge dammbugal biyeteengal Dammbugal Baali ngal, luggal
ndiyam ana ton. Engal wiyee Baytijata e ibaraninkoore. Danɗe joy ana pilii ngal.

3 Ɲawɓe heewɓe ana lelii ley ɗeen danɗe: wumɓe e wooyɓe e ɓe terɗe mum'en fuu mbaati. [
4 *]
5 Gorko ɲawɗo duuɓi capantati e jetti ana wonnoo ɗon.
6 Iisaa yii omo lelii, anndi o ɓooydii e ɲaw, lamndii mo:
—Aɗa yidi sellude naa?
7 Ɲawɗo oo jaabii mo, wii:
—Moobbo, mi walaa fay gooto balloowo kam regaade e luggal ngal nde ndiyam ɗam jirkitike. Ɗo mbiyan-mi mi regike fuu, a tawan won adiiɗo kam jolde.
8 Iisaa wii mo:
—Imma, ɓamtu daɗɗo maa, yaa!
9 Ɗon e ɗon gorko oo selli, ɓamti daɗɗo mum fuɗɗiti yaade.
Ɗum hawrii e ɲalaande fowteteende,
10 saabe majjum hooreeɓe Yahuudiyankooɓe mbii cellinaaɗo oo:
—Hannde yo ɲalaande fowteteende, dagantaako ma ndoondo-ɗaa daɗɗo maa.
11 O jaabii ɓe:
—Cellinɗo kam oo, kaɲum wii kam: «Ɓamtu daɗɗo maa, yaa!»
12 Ɓe lamndii mo:
—Homo woni oo neɗɗo biiɗo ma ɓamtu daɗɗo maa, yaa?
13 Kaa cellinaaɗo oo anndaano mo, sabi Iisaa iwii ɗon sabi yimɓe ana keewnoo e oon nokku.
14 Caggal ɗum, Iisaa hawriti e makko ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wii mo:
—Yeew, jooni kaa, a sellii, pati luuttu kasen so ko ɓuri ɗum bonde heɓe.
15 Gorko oo yehi haalanoyi hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ɓee Iisaa woni cellinɗo ɗum oo.

Kabaaru Baabiraaɗo oo e Ɓiɗɗo oo

16 Nden hooreeɓe Yahuudiyankooɓe puɗɗi torrude Iisaa sabi o waɗii ɗum e ɲalaande fowteteende.
17 Iisaa wii ɓe:
—Baabiraaɗo am ana golla faa jooni, miin duu, miɗo golla.
18 Nden hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ɓeydi tewtude warde mo, wanaa saabe ko o bonnii ɲalaande fowteteende ndee koo tan, ko o wii kasen Laamɗo yo baam makko koo. O fonndii hoore makko e Laamɗo.
19 Iisaa wii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: Ɓiɗɗo waawaa gollude fay huunde kaɲum tan, kinaa ko yii Baabiraaɗo ana golla. Sabi ko Baabiraaɗo oo gollata koo, ɗum Ɓiɗɗo oo duu gollata.
20 Sabi Baabiraaɗo oo ana yidi Ɓiɗɗo oo, ana holla ɗum huunde fuu ko gollata. O hollan ɗum golleeji ɓurɗi ɗii ɗoo fuu teentilaade faa kaayne-ɗon.
21 Sabi hono no Baabiraaɗo oo immintinirta maayɓe so hokka ɗum'en nguurndam nii, non Ɓiɗɗo oo duu hokkirta nguurndam mo muuyi hokkude.
22 Baabiraaɗo oo, kaɲum kaa sarataa fay gooto, o waɗii sariya kaa fuu e junngo Ɓiɗɗo oo,
23 yalla yimɓe fuu ana teddinira Ɓiɗɗo oo hono no teddiniri Baabiraaɗo oo nii. Neɗɗo fuu mo teddinaali Ɓiɗɗo oo, teddinaali Baabiraaɗo nelɗo mo oo.
24 Miɗo haalana on goonga: nanɗo haala am so goonɗini nelɗo kam oo heɓii nguurndam nduumiiɗam. Mo sarataake, mo diwii maayde, mo naatii e nguurndam.
25 Miɗo haalana on goonga: wakkati ana wara, o yottike jaati, wakkati mo maayɓe nanata daande Ɓii Laamɗo oo. Nanɓe ɓee nguuran.
26 Hono no Baabiraaɗo oo wuuriri e hoore mum nii, hono non o hokkiri Ɓiɗɗo oo duu baawɗe wuurirde e hoore mum.
27 O hokkii oon baawɗe sarde, sabi oon yo Ɓii Neɗɗo.
28 Pati ɗum haayno on. Wakkati waran mo maayɓe wonɓe ley janaale fuu nanata daande makko,
29 njalta. Golluɓe golleeji lobbi immitanoo nguurndam, golluɓe golleeji bonɗi immitanoo sariya.
30 Miin, walaa fuu ko mbaaw-mi gollirde hiini hoore am. Ko nanu-mi koo cariran-mi. Sariya am ana dartii, sabi mi jokkataa sago am, sago nelɗo kam oo njokku-mi.

No Laamɗo seettirantoo Iisaa

31 —So mi seettanike hoore am, seedaaku am sellataa.

---

* **5:4** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 4:*Eɓe ndoomi faa ndiyam ɗam jirkitoo, sabi malaa'ika Joomiraaɗo ana jippoo e luggal ngal saatu e saatu ana jirkita ndiyam ɗam. Ɲawɗo adiiɗo fuu regaade e ndiyam ɗam nde ɗam jirkitii ndee, sellan ko ɲaw mum oo tawaa fuu.*

32 Won goɗɗo ceettantooɗo kam. Miɗo anndi seedaaku mo seettantoo kam oo yo goonga.
33 Onon, on nelii e Yaayaa, o seettike goonga.
34 Miin, mi hasindinaa e seedaaku ɓii-aadama, walaa ko mbiiru-mi seedaaku Yaayaa oo so wanaa faa kison.
35 Yaayaa laatike lampa kuɓɓoowa, njaaynoowa. On njaɓii weltaade wakkati gooto e fooyre makko.
36 Miin, miɗo jogii seedaaku ɓurɗo mo Yaayaa oo teentilaade: golleeji ɗi Baabiraaɗo yamiri kam mi golla ɗii, kaŋum jaati ceettantoo kam Baabiraaɗo neli kam.
37 Kasen duu, Baabiraaɗo nelɗo kam oo hoore seettantoo kam. Abada on nanaali daande makko, abada on njiyaali mo,
38 haala makko deembilaaki e mon, sabi on ngoondinaali mo o neli oo.
39 Oɗon mbiɗitoo Binndi ɗii sabi on miilii on keɓan e majji nguurndam nduumiiɗam. Kanji jaati ceettantoo kam.
40 Kaa on njaɓaali warde e am faa keɓon nguurndam.
41 Wanaa teddeengal yimɓe tewtan-mi.
42 Kaa miin, miɗo anndi on, miɗo anndi jilli Laamɗo ngalaa e mon.
43 Miin, mi wardii saabe Baabiraaɗo am, on njaɓɓaaki kam. Kaa so goɗɗo wardii saabe hoore mum, on njaɓɓoto ɗum.
44 Oɗon tottondira teddeengal, on tewtataa teddeengal iwrungal to Laamɗo gooto, hono mbaawru-ɗon goondinirde?
45 Pati miilee miin wullantoo on to Baabiraaɗo. Muusaa, mo pawu-ɗon jikke mon dow mum oo, kaŋum wullantoo on.
46 So nii on ngoondiniino Muusaa, on ngoondinanno kam miin duu, sabi miin o sappinoo e binndi makko.
47 Kaa so on ngoondinaali ko o winndi koo, hono ngoondinirton haala am?

6

No Iisaa ŋamminiri ujunaaji joy gorko

1 Caggal ɗum, Iisaa lummbi weendu Galili, wiyeteendu Tiberiyas.
2 Jamaa keewɗo ana jokki e makko sabi ɓe njii kaayɗe ɗe o waɗunoo nde o sellinnoo ŋawɓe ɓee ndee.
3 Iisaa ŋabbi dow waamnde haayre, jooddii ton e taalibaaɓe mum.
4 Tawi iidi Yahuudiyankooɓe biyeteeɗo Paska oo ɓadike.
5 Iisaa hunci hoore, soynii jamaa keewɗo ana fa'i ɗum. O wii Filipa:
—Hoto coodaten ŋaamdu ko ŋamminta ɓee fuu?
6 Tawi o biiruɗo non tan faa o nana ko Filipa jaabotoo, sabi omo anndi ko o faandii gollude.
7 Filipa jaabii mo:
—Buuru teemeɗe ɗiɗi cardi heyataa ɓe faa gooto e maɓɓe fuu heɓa hen seeɗa.
8 Taalibbo makko goɗɗo, biyeteeɗo Andire miŋii Simon Piyeer, wii mo:
9 —Annii, suka gorko gooto ana jogii buuruuje joy e liɗɗi ɗiɗi, koɗum ɗum nafirta yimɓe heewɓe hono ɓee?
10 Iisaa wii:
—Mbiyee ɓe njooɗoo!
Nde wonnoo nokku oo ana heewi huɗo, ɓe njooɗii. Eɓe poti e ujunaaji joy gorko.
11 Iisaa ɓami buuruuje ɗee, yetti Laamɗo, hokki taalibaaɓe ɓee. Ɓeen ndokki jooɗiiɓe ɓee. Hono non liɗɗi ɗii duu. Gooto fuu heɓi ko haajaa.
12 Nde ɓe kaarnoo ndee, Iisaa wii taalibaaɓe mum:
—Ndeentinee kedde ɗee pati fay huunde mursee.
13 Ɓe kawrini kedde tayɗe buuruuje joy ɗe ŋaamnooɓe ɓee keddi ɗee, ɗe kebbini cagiije sappo e ɗiɗi.
14 Nde yimɓe ɓee njiinoo haaynde nde Iisaa golli ndee, mbii:
—Kanko jaati woni Annabaajo cappanooɗo ana wara e aduna oo.
15 Nde Iisaa annditinnoo eɓe njarroo nanngirde ɗum junngo ɓe ngaɗa ɗum kaananke ndee, iwi ɗon ŋabbi dow waamnde haayre kaŋum tan.

No Iisaa yaariri koyɗe dow ndiyam

16 Nde hiirnoo ndee, taalibaaɓe Iisaa ɓee ndegii e weendu nduu.
17 Ɓe naati laana faa ɓe lummba, yaade Kafarnahum. Jemma naatii, tawi Iisaa hewtaaki ɓe.
18 Henndu mawndu ana wibba, bempeeje immike.

19 Ɓe ngurfi laana kaa faa ɓe keɓi hono kilooji joy naa jeegom. Nden ɓe coynii Iisaa ana
warda koyɗe dow weendu nduu, ana fewti ɓe. Ɓe kuli.
20 Iisaa wii ɓe:
—Ɗum miin. Pati kulee!
21 Ɓe ndaardi mo o naata laana kaa. Ɗon e ɗon ɓe panndi ɗo ɓe pa'unoo ɗoo.
22 Janngo mum, jamaa keddinooɗo oo too bannge weendu nduu oo ana anndunoo laana
ngoota tan wonnoo ton. Ɓe njii Iisaa naatidaali e taalibaaɓe mum laana kaa. Ɓe njii duu
taalibaaɓe ɓee tan ngonnoo e makka, ndeerti, mbitti.
23 Laanaaji iwrudi Tiberiyas ngarii bannge ɗo Iisaa yettunoo Laamɗo so ɓe ɲaami buuru
ɗoo.
24 Nde jamaa oo yiinoo Iisaa e taalibaaɓe mum fuu ngalaa ɗon ndee, naati laanaaji ɗii,
peewti Kafarnahum tewtoyde Iisaa.

No Iisaa wiiri kaŋum woni ɲaamdu wuurnooru

25 Nde ɓe tawnoo Iisaa oo too bannge weendu nduu ndee, ɓe mbii ɗum:
—Moobbo, mande ngar-ɗaa ɗoo?
26 Iisaa jaabii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: wanaa saabe on njii kaayɗe tewtirton kam. Ko tewtirton kam
dee, saabe on ɲaamii buuru on kaarii.
27 Pati tampanee ɲaamdu murseteendu. Ko kaan-ɗon tampande dee, ɲaamdu heddo-
toondu wuurnooru yimɓe nguurndam nduumiiɗam. Nduun ɲaamdu Ɓii Neɗɗo hokkata
on. Sabi Laamɗo Baabiraaɗo oo wadii maande mum e makko.
28 Nden ɓe lamndii mo:
—Koɗum min ngaɗata faa min ngolla golleeji ɗi Laamɗo yiɗi?
29 Iisaa jaabii ɓe:
—Golle mo Laamɗo yiɗi oo woni ngoondinon mo o neli oo.
30 Ɓe njaabii mo:
—Haaynde honde ngaɗataa faa min njiya, min ngoondine? Koɗum ngollataa?
31 Njaatiraaɓe amen ɲaamii ɲaamdu wiyeteendu «maanu» ley ladde jeereende, hono no
winndiraa nii: «O hokkii ɓe ɲaamdu iwrundu dow kammu faa ɓe ɲaama.»*
32 Iisaa jaabii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: wanaa Muusaa hokki on ɲaamdu iwrundu dow kammu. Ko
selli hen dee, Baabiraaɗo am kaŋum woni dokkoowo on ɲaamdu goongaraaru iwrundu
dow kammu.
33 Sabi ɲaamdu ndu Laamɗo hokkata nduu woni iwrooru dow kammu, hokkooru aduna
oo nguurndam.
34 Ɓe mbii mo:
—Moobbo, hokku min ɲannde fuu nduun ɲaamdu.
35 Iisaa wii ɓe:
—Miin woni ɲaamdu wuurnooru. Garɗo e am fuu, yolbataa abada. Goondindo kam fuu
ɗomɗataa abada.
36 Mi wii on: on njii kam, kaa on ngoondinaali.
37 Mo Baabiraaɗo hokki kam fuu, waran e am. Garɗo e am fuu, mi ribbataa ɗum.
38 Sabi wanaa faa mi waɗa sago am iwru-mi dow kammu, faa mi waɗa sago nelɗo kam
oo.
39 Annii sago nelɗo kam oo: pati fay gooto e ɓe o hokki kam ɓee majja, mi immintinan ɓe
ɲalaande sakitotoonde.
40 Annii sago Baabiraaɗo am oo: neɗɗo fuu jiiɗo Ɓiɗɗo oo so goondini ɗum heɓan
nguurndam nduumiiɗam, mi immintinan ɗum ɲalaande sakitotoonde.
41 Hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ɓee ana ŋermitoo haala makko sabi o wii «Miin woni
ɲaamdu iwrundu dow kammu nduu.»
42 Ɓe mbii:
—Oo, wanaa Iisaa ɓii Yuusufu mo anndu-ɗen inna mum e baam mum oo naa? Hono o
wiirata dow kammu o iwri?
43 Iisaa wii ɓe:
—Pati ŋermitee hakkunde mon!
44 Fay gooto waawaa warde e am so Baabiraaɗo nelɗo kam oo fooɗaali ɗum. Garɗo e am
fuu, mi immintinan ɗum ɲalaande sakitotoonde.
45 Ana winndii ley dewte annabaaɓe: «Ɓe fuu, Laamɗo anndinan ɓe.»† Neɗɗo fuu
kettindiiɗo Baabiraaɗo oo so faami, waran e am.
46 Fay gooto yiyaali Baabiraaɗo, so wanaa iwruɗo to makko oo. Kanko tan yii Baabiraaɗo.

* **6:31** Pergu 16.4; Jabuura 78.24 † **6:45** Esaaya 54.13

47 Miɗo haalana on goonga: goondiindo kam, heɓii nguurndam nduumiiɗam.
48 Miin woni ɲaamdu wuurnooru.
49 Njaatiraaɓe moodon ɲaamii «maanu» ley ladde jeereende. Ɗum e taweede haɗaali ɓe maayde.
50 Kaa ɗum ɗoo jooni yo ɲaamdu iwrundu dow kammu, yalla so neɗɗo ɲaamii ndu ana waasa maayde.
51 Miin woni ɲaamdu wuurnooru iwrundu dow kammu. So neɗɗo ɲaamii nduun ɲaamdu, wuuran faa abada. Ɲaamdu ndu ndokkiran-mi saabe nguurndam aduna nduu yo terɗe am.
52 Dow ɗum Yahuudiyankooɓe ana ndukida ko mbaawi fuu, ana mbiya:
—Hono o waawiri hokkude en terɗe makko faa ɲaamen?
53 Iisaa jaabii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: so on ɲaamaali terɗe Ɓii Neɗɗo, on njaraali yiiyam mum, nguurndam walanaa on.
54 Neɗɗo fuu ɲaamɗo terɗe am so yari yiiyam am heɓii nguurndam nduumiiɗam. Miin duu mi immintinan ɗum ɲalaande sakitotoonde.
55 Sabi terɗe am yo ɲaamdu jaati, yiiyam am duu yo njaram jaati.
56 Neɗɗo fuu ɲaamɗo tew am so yari yiiyam am, ɲiiɓii e am, mi ɲiiɓii e mum.
57 Baabiraaɗo nelɗo kam oo yo guurɗo. E makko nguuru-mi. Hono non ɲaamɗo kam fuu wuurirta e am.
58 Kayru woni ɲaamdu iwrundu dow kammu: ndu waldaa e ndu njaatiraaɓe mon ɲaamunoo so maayii nduu. Ɲaamɗo nduun ɲaamdu, wuuran faa abada.
59 Ɗii waajuuji Iisaa waajinoo ley waajordu Kafarnahum.
60 Nde ɓe nannoo ɗi ndee, heewɓe e taalibaaɓe makko mbii:
—Ɗii waajuuji njoorii sanne. Homo waawi hettinaade ɗi?
61 Iisaa humpitii ley becce mum taalibaaɓe mum ɓee ana ŋermitoo e majjum, wii ɓe:
—Ɗum huɓindanaaki on naa?
62 Ndennoo so on njii Ɓii Neɗɗo ŋabbitii to wonnoo too, hono ngaɗaton?
63 Ruuhu, kaɲum hokkata nguurndam, kaa terɗe ɓii-aadama nafataa fay huunde. Haalaaji ɗi kaalanan-mi on ɗii, kaɲum woni ruuhu, kaɲum woni nguurndam.
64 Ana e mon ɓe ngoondiintaa.
Nde wonnoo Iisaa ana anndi gila e puɗɗoodɗe ɓe ngoondiintaa ɗum ɓee, kaɲum e jammbotoodo ɗum oo.
65 O ɓeydi hen:
—Ɗum saabii so mbii-mi on: fay gooto waawaa warde e am so Baabiraaɗo hokkaali ɗum no warda.
66 Caggal ɗum, heewɓe e taalibaaɓe makko ɓee mbitti, ŋootti jokkude e makko.
67 Nden Iisaa wii sappo e ɗiɗon ɓee:
—Onon duu, oɗon njiɗi wittude naa?
68 Simon Piyeer jaabii mo:
—Moobbo, to homo min njahata? Ɗo maa ɗoo haalaaji guurnooji neɗɗo nguurndam nduumiiɗam ngoni.
69 Min ngoondiinii, miɗen anndi a Ceniiɗo Laamɗo.
70 Iisaa wii:
—Onon sappo e ɗiɗon ɓee, wanaa miin suɓii on naa? Kaa gooto moodon yo seyɗaani.
71 Haala Yahuuda ɓii Simon Isikariyota o haalannoo. Oo woni jammbotoodo mo oo, haya o gooto e sappo e ɗiɗon ɓee nee.

7

No Iisaa yaari iidi Buguuji

1 Caggal mum, Iisaa wonti yiilaade ley Galili. Omo teedii yiilaade ley Yahuudiya sabi hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ana tewta no mbarda mo.
2 Tawi iidi Yahuudiyankooɓe biyeteeɗo iidi Buguuji oo ɓadike.
3 Miɲiraaɓe Iisaa worɓe mbii ɗum:
—Eggu, njahaa Yahuudiya yalla taalibaaɓe maa ɓee ana njiya golleeji ɗi ngollataa ɗii.
4 Fay gooto suuɗataa ko gollata so ana yiɗi anndeede. So aɗa golla ɗii golleeji, ɓannginan yimɓe hoore maa.
5 Tawi fay miɲiraaɓe makko ɓee duu ngoondiinaali mo.
6 Iisaa wii ɓe:
—Wakkati am waraali tafon, kaa onon, wakkati fuu yo wakkati mon.

7 Yimɓe aduna mbaawaa waɲude on, kaa miin eɓe mbaɲi kam, sabi miɗo seedii golleeji maɓɓe ɗii moyyaa.
8 Onon, njehee kawroyee e oon iidi. Miin, mi yahataa hawroyde e oon iidi sabi wakkati am yottaaki tafon.
9 O haalani ɓe ɗum tan, o heddii Galili.
10 Nde miɲiraaɓe Iisaa ɓee njahunoo hawroyde e iidi oo ndee, Iisaa duu yehii ton, kaa o ɓannginaali hoore makko, o suudi.
11 Hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ana tewta mo ley jamaa iidi oo, ana mbiya:
—Hoto o woni?
12 Yimɓe heewɓe ana liddondira haala makko. Yoga ana wiya:
—O neɗɗo lobbo!
Woɓɓe ana mbiya:
—Wanaa dee, o majjinoowo yimɓe.
13 Kaa fay gooto suusaali haalde haala makko faa nanee, sabi eɓe kula hooreeɓe Yahuudiyankooɓe.
14 Nde iidi oo feccirta, tawi Iisaa fuɗɗii waajaade ley Suudu Dewal Mawndu nduu.
15 Yahuudiyankooɓe kaaynaa sanne, ɓe mbii:
—Hono o waawiri dewte, kanko mo janngaali?
16 Iisaa jaabii ɓe:
—Waaju mo mbaajotoo-mi oo, iwataa e am. To nelɗo kam oo mo iwranta kam.
17 So neɗɗo muuyii gollude sago makko, annditan so konngi am ɗii to Laamɗo iwri, naa so waajuuji am ɗii e am iwi.
18 Oon baajortooɗo hiini hoore mum, hoore mum teddinta. Kaa oon teddinoowo nelɗo ɗum, goonga haalata, ooɲaare walaa e mum.
19 Wanaa Muusaa hokki on Sariya naa? Kaa fay gooto e mon jokkaali Sariya. Ko saabii so oɗon tewta warde kam?
20 Yimɓe ɓee njaabii mo:
—Aan, a laddaaɗo. Homo ndaarata warde ma?
21 Iisaa jaabii ɓe:
—Golle gooto tan ngollu-mi, on fuu, on kaaynaama.
22 Muusaa yamiri on taadagol. Taweede to njaatiraaɓe mooɗon ɗum iwrii fuu, wanaa to Muusaa. Oɗon taada neɗɗo fay ɲalaande fowteteende.
23 So nii neɗɗo ana taadee ɲalaande fowteteende pati on luuttu Sariya Muusaa, koɗum tikkiranton kam saabe mi sellinii neɗɗo kuurɗo ɲalaande fowteteende?
24 Pati cariree no njiiru-ɗon, cariree goonga.

No yimɓe lamndorii yalla Iisaa woni Almasiihu

25 Yoga e yimɓe Urusaliima mbii:
—Wanaa oo woni mo ɓe tewtata warde oo naa?
26 Omo nii darii, omo waajoo hakkunde jamaa oo. Ɓe mbiyaali mo fay huunde. Tama mawɓe ɓee cellinii kanko woni Almasiihu oo jaati?
27 Oo ɗoo kaa, eɗen anndi ɗo iwata, kaa nde Almasiihu oo ana wara, fay gooto anndataa to iwrata.
28 Tawi Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O haali faa toowi, o wii:
—Oɗon anndi kam, oɗon anndi ɗo iwan-mi? Wanaa miin waddi hoore am. Nelɗo kam oo yo goongaraajo. Onon, on anndaa mo.
29 Kaa miin, miɗo anndi mo sabi to makko iw-mi. Kanko neli kam.
30 Nden ɓe ndaari nanngude mo, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko, sabi wakkati makko waraalino tafon.
31 Heewɓe e ley jamaa oo ngoondinii mo, mbii:
—So Almasiihu oo warii, gollan kaayɗe ɓurɗe ɗe oo gorko golli ɗee naa?

No haybooɓe Suudu Dewal Mawndu neliraa nanngа Iisaa

32 Farisa'en nani ko yimɓe ɓee ngunndondirta e haala Iisaa koo. Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e Farisa'en neli haybooɓe Suudu Dewal Mawndu nduu nanngа mo.
33 Non Iisaa wii:
—Miin, miɗo wondi e mooɗon seeɗa tafon. Caggal mum, mi wirfitoto to nelɗo kam oo.
34 On tewtan kam, kaa on njiitataa kam, sabi on mbaawaa yaade to ngonan-mi too.
35 Yahuudiyankooɓe lamndondiri:
—Hoto o yahata faa tawee en mbaawaa yiitude mo? O tawtoyan yimɓe men ferɓe to Yunaninkooɓe, o waajoo ɗum'en naa?
36 O wii en tewtan mo, en njiitataa mo, sabi en mbaawaa yaade to mo tawetee too. Koɗum woni maanaa kaa haala?

No Iisaa wiiri goondiindo dum fuu domdataa

37 Ɲalaande sakitotoonde teddunde e iidi, Iisaa darii, haali faa toowi, wii:
—Neddo fuu domdudo wara e am, yara.
38 Neddo fuu goondiindo kam, calludi ndiyam nguurnoojam ilan iwde e ɓernde mum, hono no winndiraa e Binndi dii nii.
39 Tawi dum o haali haala Ruuhu mo goondiindo mo fuu heɓata oo. Nden Ruuhu waraali, sabi Iisaa ŋabbitaali e teddeengal Laamdo tafon.

No yimɓe luurriri saabe Iisaa

40 Nde heewɓe e jamaa oo nanunoo kaa haala ndee, mbii:
—Kanko jaati woni Annabaajo oo.
41 Yogaaɓe mbii:
—Kanko woni Almasiihu oo.
Woɓɓe kasen mbii:
—Almasiihu, Galili iwrata naa?
42 Binndi dii mbii e leŋol Daawuuda Almasiihu iwata, e ngeenndi Baytilaama ndi Daawuuda iwata e mum ndii.
43 Jamaa oo fecci saabe makko.
44 Won yiɓɓe nanngude mo e maɓɓe, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko.

No mawɓe Yahuudiyankooɓe calorii goondiinde Iisaa

45 Non haybooɓe Suudu Dewal Mawndu ɓee ngarti to hooreeɓe yottinooɓe sadaka e Farisa'en. Ɓeen mbii ɓe:
—Ko saabii so on ngaddaali mo?
46 Haybooɓe ɓee njaabii:
—Abada fay gooto waajoraaki no oo gorko nii.
47 Farisa'en njaabii ɓe:
—Onon duu on majjinaama naa?
48 Won fuu e hooreeɓe ɓee naa e Farisa'en goondiindo mo naa?
49 Ɓee yimɓe paamataa Sariya Muusaa, ɓe hudaaɓe.
50 Gooto e Farisa'en biyeteedo Nikodemus, jahunoodo to Iisaa jemma oo, wii ɓe:
51 —Sariya meeden ana sara neddo tawee nanaaka ko haali, anndaaka ko golli naa?
52 Ɓe njaabii mo:
—Aan duu, a Galilinke naa? Widita Binndi dii, a yiyan annabaajo fuu iwrataa Galili.
———————————————————

No Iisaa waddi e debbo maɓɓaado e jeenu

53 Caggal mum, gooto fuu hooti suudu mum.

8

1 Nden Iisaa ŋabboyi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.
2 Beetee kecco o warti ley Suudu Dewal Mawndu. Jamaa oo fuu wari. O joodii, omo waajoo ɓe.
3 Dunkee'en Sariya e Farisa'en ngaddani mo debbo maɓɓaado e jeenu. Ɓe ndarni dum hakkunde jamaa oo.
4 Ɓe mbii Iisaa:
—Moobbo, oo debbo yo maɓɓaado ana jeena.
5 Muusaa yamirii min ley Sariya min mbarda hono ɓee rewɓe kaaye. Aan nee, ko mbiyataa?
6 Ɓe kaaldi nii faa ɓe tuufana mo, yalla eɓe keɓa ko ɓe kappira mo. Iisaa noo turii, ana diidira fedeendu mum leydi.
7 Nde wonnoo eɓe njokki e lamndaade mo ndee, Iisaa hunci hoore, wii ɓe:
—Gooto mon mo luuttaali abada yo ardo wedaade mo haayre.
8 O turii kasen, omo diida e leydi.
9 Nde ɓe nannoo dum ndee, ɓe mbittiri gooto gooto. Nayeeɓe ɓee fuu adii wittude faa heddii Iisaa tan e debbo oo.
10 Iisaa hunci hoore, wii mo:
—Banndam debbo, hoto wullaniiɓe ma ɓee ngoni? Fay gooto jukkaali ma naa?
11 O jaabii:
—Moobbo, fay gooto.
Iisaa wii mo:
—Miin duu, mi jukkataa ma. Yaa, pati luuttaa kasen.*

---

* **8:11** Aaya 7.53 yaade 8.11 tawaaka e dereeji ɓurdi fuu ɓooyde dii.

———————————————————

No Iisaa wiiri kaŋum woni fooyre aduna

12 Iisaa waajii ɓe kasen, wii:
—Miin woni fooyre aduna oo. Jokkuɗo kam fuu heɓan fooyre nguurndam, yahataa ley nimre.
13 Nden Farisa'en mbii mo:
—Aɗa seettanoo hoore maa, seedaaku maa sellataa.
14 Iisaa jaabii ɓe:
—Fay so mi seettanike hoore am, seedaaku am ana sella, sabi miɗo anndi ɗo iwru-mi, miɗo anndi to njahan-mi. Kaa onon, on anndaa ɗo iwru-mi, on anndaa to njahan-mi.
15 Onon, no njiiru-ɗon yimɓe cardaton ɗum'en, kaa miin, mi sarataa fay gooto.
16 Fay so miɗo sara, sariya am ana sella, sabi mi sarataa miin tan, Baabiraaɗo nelɗo kam oo ana wondi e am.
17 Warii e Sariya mooɗon: seedaaku yimɓe ɗiɗon ana sella.
18 Miin, miɗo seettanoo hoore am. Baabiraaɗo nelɗo kam oo duu, ana seettanoo kam.
19 Ɓe mbii mo:
—Hoto Baabiraaɗo maa oo woni?
Iisaa jaabii:
—On anndaa kam miin, sako Baabiraaɗo am. Sinndo oɗon anndunoo kam, maa on annduno Baabiraaɗo am oo duu.
20 Iisaa haali ɗii haalaaji nde waajotonoo ley Suudu Dewal Mawndu, nokku ɗo keesuwal sadakaaji ngal woni ɗoo. Fay gooto nanngaali mo, sabi wakkati makko yottaaki tafon.
21 Iisaa wii ɓe kasen:
—Miɗo nii yaha, on tewtan kam, on maaydan e luutti mon. On mbaawaa yaade to njahan-mi too.
22 Non Yahuudiyankooɓe mbii:
—Ɗum nee, o bartoytooɗo so o wii en mbaawaa yaade to o yahata too naa?
23 Iisaa wii ɓe:
—Onon, ley njeye-ɗon, kaa miin, dow njeyaa-mi. Onon, e aduna njeye-ɗon, kaa miin, mi jeyaaka e makko.
24 Ɗum saabii so mbii-mi on: on maaydan e luutti mon. Sabi so on ngoondinaali miin woni mo ngon-mi oo, on maaydan e luutti mon.
25 Ɓe mbii mo:
—Aan homo?
Iisaa jaabii:
—Ko mbiinoo-mi on gila arannde koo ngon-mi.
26 Miɗo joganii on ko heewi ko haaletee e ko saretee. Haya nelɗo kam oo yo goongirante. Ko narru-moo-mi kaalanan-mi aduna oo.
27 Ɓe paamaali haala Baabiraaɗo o haalanta ɓe.
28 Nden Iisaa wii ɓe:
—Nde Ɓii Neɗɗo toownaa fuu, nden paamaton miin woni mo ngon-mi oo. Mi waɗirtaa fay huunde hiini hoore am, mi haalan ko Baabiraaɗo anndini kam koo.
29 Nelɗo kam oo ana wondi e am, o yoppaali kam mi teelɗo, sabi ko weli mo tan ngaɗan-mi wakkati fuu.

Haala rimɓe e maccuɓe

30 Nde Iisaa haaldunoo nii ndee, heewɓe ngoondini mo.
31 Non Iisaa wii Yahuudiyankooɓe goondinɓe ɗum ɓee:
—So on ɲiiɓii e konngol am, on taalibaaɓe am jaati.
32 Nden anndaton goonga. Goonga oo rimɗinan on.
33 Ɓe njaabii mo:
—Minen, min iwdi Ibarahiima, abada fay gooto maraali min. Hono mbiirataa min ndimɗan?
34 Iisaa jaabii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: luuttoowo fuu yo maccuɗo luutti.
35 Abada maccuɗo heddataako e galle, kaa ɓiɗɗo ana heddoo faa abada.
36 So Ɓiɗɗo rimɗinii on, on laatoto rimɓe ɗor.
37 Miɗo anndi on iwdi Ibarahiima, kaa oɗon tewta warde kam sabi waaju am naataali on.
38 Miin, ko njiiru-mi Baabiraaɗo am mbaajotoo-mi. Onon, ko narru-ɗon baaba mon ngaɗaton.
39 Ɓe njaabii mo:

—Ibarahiima woni baaba amen.
Iisaa wii ɓe:
—Sinndo on iwdi Ibarahiima, maa on ngolluno golleeji Ibarahiima.
40 Kaa jooni oɗon tewta warde kam, miin kaalanɗo on goonga mo narru-mi Laamɗo oo.
Ɗum Ibarahiima waɗaali.
41 Onon, golleeji baaba mon ngollaton.
Ɓe mbii mo:
—Minen, min nganaa ɓiɓɓe haram, baaba gooto min njogii, oo woni Laamɗo.
42 Iisaa wii ɓe:
—Sinndo Laamɗo wonnoo baam mon jaati, maa on njiɗam, sabi to Laamɗo iwru-mi, so ngar-mi. Mi wardaali hiini hoore am, kanko neli kam.
43 Ko saabii so on paamataa haala am? Saabe on nanataa ko kaalan-mi koo.
44 Onon, Ibiliisa woni baam mon. Giɗaaɗe baam mon ngollaton. O ɲaaɗii hoore gila puɗɗooɗe. O walaa e goonga sabi goonga walaa e makko. So o fenii, gikku makko tan o waɗi, sabi mo penoowo, mo inna pene.
45 Kaa miin, saabe miɗo haala goonga woni ko on ngoonɗiniraali kam.
46 Homo e mooɗon waawi felirde kam luutti? So mi haalii goonga, ko saabii so on ngoonɗintaa kam?
47 Neɗɗo Laamɗo hettintoo haala Laamɗo. Onon nee, on kettintaako sabi on nganaa yimɓe Laamɗo.

No Iisaa ɓurdi Ibarahiima

48 Yahuudiyankooɓe mbii mo:
—Min kaalaalino goonga nde min mbiinoo a Samariyanke, a laddaaɗo ndee naa?
49 Iisaa jaabii:
—Mi wanaa laddaaɗo, miɗo teddina Baabiraaɗo am. Onon, oɗon koyna kam.
50 Miin, mi tewtantaa hoore am teddeengal. Ana woodi tewtanoowo kam ngal. Oon woni caroowo.
51 Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu jokkuɗo konngol am maayataa abada.
52 Yahuudiyankooɓe mbii mo:
—Jooni fuu tabitani min a laddaaɗo. Ibarahiima e annabaaɓe fuu maayii, kaa aan, aɗa wiya neɗɗo fuu jokkuɗo konngol maa, meeɗataa ɗeɗɗere maayde.
53 Tama aɗa ɓuri baaba amen Ibarahiima teentilaade? Oon maayii, annabaaɓe duu maayii. Koɗum cikku-ɗaa ngon-ɗaa?
54 Iisaa jaabii ɓe:
—Miin, so hoore am teddinan-mi, teddeengal am yo meere. Baabiraaɗo am mo mbiyaton Laamɗo mon oo teddinta kam.
55 On anndaa mo. Kaa miin, miɗo anndi mo. So mi wii mi anndaa mo, naa mi laato penoowo hono mon. Miɗo anndi mo, miɗo jokki konngol makko.
56 Baaba mon Ibarahiima ana seyortonoo yiide ɲalaande am. O yii nde, o seyike.
57 Yahuudiyankooɓe mbii mo:
—Fay duuɓi capanɗe joy a heɓaali tafon, kaa a yii Ibarahiima?
58 Iisaa jaabii ɓe:
—Miɗo haalana on goonga: gila Ibarahiima tagaaka, miin, miɗo woodi.
59 Non, ɓe cuɓi kaaye faa ɓe mbedoo mo. Nden Iisaa mooltii, yalti Suudu Dewal Mawndu nduu.

9

No Iisaa wumtiniri pinduɗo e mbumndam

1 Nden Iisaa ana yahannoo faa yii gorko pinduɗo e mbumndam.
2 Taalibaaɓe makko lamndii mo:
—Moobbo, homo luutti so mo findi e mbumndam, kanko naa saaraaɓe makko?
3 Iisaa jaabii:
—Wanaa kanko luutti, wanaa saaraaɓe makko. Ɗum waɗii yalla baawɗe Laamɗo ana ɓannga e makko.
4 So nii ɲalooma ana heddii, ana haani no ngollen golleeji nelɗo kam oo, sabi jemma waran nde fay gooto waawaa gollude.
5 So nii miɗo heddii e aduna oo, miin woni fooyre makko.
6 Nde o haalnoo ɗum ndee, o tutti e leydi, o jiiɓiri tuttaaɗe ɗee loope, o wuji e gite bumɗo oo.
7 O wii ɗum:
—Yaa sulmoya luggal biyeteengal Silowam.

(Maanaa majjum yo «nelaaɗo».)
O sulmoyii, o warti omo yiya.
8 Hoddiiɓe makko, kaɲum e yiyannooɓe mo omo garbinoo, mbii:
—Tama wanaa oo woni jooɗinooɗo ana garbinoo oo?
9 Ɓee mbii:
—Ɗum kanko!
Ɓee mbii:
—Wanaa! Nanndoore makko!
Gorko oo e hoore mum wii:
—Ɗum miin jaati!
10 Ɓe mbii mo:
—Hono mbumtir-ɗaa?
11 O jaabii:
—Gorko biyeteeɗo Iisaa oo jiiɓi loope, wuji e gite am, wii kam mi yaha luggal Silowam, mi sulmoyoo. Culmoyii-mi, mbumtu-mi.
12 Ɓe mbii mo:
—Hoto gorko oo woni?
O wii:
—Mi anndaa!

No Farisa'en lamndorii bumtinaaɗo oo

13 Nden ɓe naɓi bumnooɗo oo to Farisa'en.
14 Nde Iisaa jiiɓunoo loope so wumtini mo ndee, yo ɲalaande fowteteende.
15 Non Farisa'en duu lamndii mo:
—Hono mbumtir-ɗaa?
O jaabii ɓe:
—O wuji loope e gite am, culmii-mi, mbumtu-mi.
16 Yoga e Farisa'en mbii:
—Gorko oo iwraali to Laamɗo sabi o jokkaali sariya ɲalaande fowteteende.
Woɓɓe mbii:
—Hono neɗɗo luuttuɗo waawiri waɗirde hono ɗee kaayɗe?
Dow ɗum ɓe luurri, ɓe ceeri.
17 Farisa'en ɓee lamndii bumnooɗo oo kasen:
—Aan nee, ko mbiyataa e bumtinɗo ma oo?
O jaabii:
—O annabaajo.
18 Ɗum fuu e taweede hooreeɓe Yahuudiyankooɓe njaɓaali mo bumnooɗo so mo wumtinaa faa ɓe noddi saaraaɓe makko.
19 Ɓe lamndii ɓeen:
—Oo ɗoo yo ɓii mooɗon naa? Mbii-ɗon e mbumndam mo findi naa? Ndennoo hono mo wumtiri jooni?
20 Saaraaɓe ɓee njaabii:
—Miɗen anndi mo ɓii amen, e mbumndam mo findi.
21 Kaa no o wumtiri jooni, min anndaa. Min anndaa duu homo wumtini mo. Kanko duu o mawɗo, lamndee mo! Omo waawi jaabanaade hoore makko.
22 Walaa ko saaraaɓe makko mbiiri nii so wanaa kammari eɓe kula hooreeɓe Yahuudiyankooɓe. Saabe ɓeen kawrii: neɗɗo fuu cellinɗo Iisaa woni Almasiihu oo, ɓe ndibban ɗum yalta waajordu.
23 Ɗum saabii so saaraaɓe makko ɓee mbii: «O mawɗo, lamndee mo!»
24 Farisa'en nodditi bumnooɗo oo, mbii mo:
—Haalu hakkunde maa e Laamɗo! Minen kaa miɗen anndi oo gorko yo luuttuɗo.
25 O jaabii ɓe:
—So o luuttuɗo duu, miin kaa, mi anndaa. Gootel tan anndu-mi: mi bumnooɗo, jooni mi wumtii.
26 Ɓe mbii mo:
—Koɗum o waɗi e maa? Hono o wumtinir ma?
27 O jaabii ɓe:
—Mi haalaniino on ɗum, kaa on njaɓaali. Ko saabii so oɗon njiɗi nantude ɗum kasen? Tama onon duu, oɗon njiɗi laataade taalibaaɓe makko?
28 Ɓeen njenni mo, mbii mo:
—Aan woni taalibbo makko! Minen, min taalibaaɓe Muusaa.

29 Minen, miɗen anndi Laamɗo haaldii e Muusaa, kaa kanko, min anndaa fay to mo
iwata.
30 Gorko oo jaabii, wii ɓe:
—Hee, ko haaynii! O wumtinii kam. Onon, oɗon mbiya on anndaa to mo iwata!
31 Eɗen anndi Laamɗo jaabantaako luuttooɓe, kaa omo jaabanoo kulɗo mo, gaɗoowo
sago makko.
32 Abada nanaaka bumtinɗo pinduɗo e mbumndam.
33 Sinndo wanaa to Laamɗo oo gorko iwri, o waawataa waɗude fay huunde.
34 Ɓe njaabii mo:
—Aan, a fuu ley luutti pinu-ɗaa! Aan waajotoo min minen naa?
Ɓe njaltini mo sella.

Haala mbumndam ɓerɗe

35 Iisaa nani ɓe njaltinii mo, yiiti mo, lamndii mo:
—Aan nee, aɗa goonɗini Ɓii Neɗɗo oo naa?
36 O jaabii:
—Moobbo, homo woni kanko faa mi goonɗina mo?
37 Iisaa wii mo:
—A yii mo. Kaaldoowo e maa oo woni kanko.
38 O jaabii:
—Moobbo, miɗo goonɗini.
O sujidani ɗum.
39 Nden Iisaa wii mo:
—Sarde waddi kam e oo aduna, faa wumɓe njiya, yiyooɓe mbuma.
40 Farisa'en tawanooɓe ɗon ɓee, nani haala kaa, lamndii mo:
—Minen nee, min wumɓe naa?
41 Iisaa jaabii ɓe:
—Sinndo on wumɓe, on luuttataano. Kaa no mbii-ɗon jooni oɗon njiya nii, luutti mooɗon
keddike.

10

Haala duroowo lobbo

1 —Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu naatoowo hoggo baali mo naatiraali damal, kaŋum woni gujjo, kaŋum woni janoowo.
2 Kaa naatiroowo damal oo, kaŋum woni duroowo baali.
3 Kayboowo damal oo udditinan mo, baali ɗii nana daande makko. O noddira baali
makko ɗii, hongu fuu innde mum, o yaltina ɗi.
4 Nde o yaltini ɗi fuu, o ardoto ɗi njokka e makko, sabi eɗi anndi daande makko.
5 Ɗi njokkataa koɗo, ko jaasi ɗum fuu, ɗi ndogan mo sabi ɗi anndi taa daande hoɓɓe.
6 Iisaa haalani ɓe ngol tinndinol, kaa ɓe paamaali ko o muuyiri ɗum.

No Iisaa wiiri kaŋum woni duroowo lobbo oo

7 Iisaa wii ɓe kasen:
—Miɗo haalana on goonga, miin woni damal hoggo baali.
8 Adiiɓe kam warde ɓee fuu yo wuyɓe nii e yanooɓe, baali ɗii nanataa daaɗe maɓɓe.
9 Miin woni damal. Neɗɗo fuu naatirɗo kam, hisan, naatan, yaltan, heɓan durdude.
10 Gujjo wardataa so wanaa faa wujja, hirsa, bonna. Kaa miin, mi wardii faa yimɓe
nguura, ɓe nguura nguurndam lobbam.
11 Miin woni duroowo lobbo. Duroowo lobbo woni dokkitiroowo yonki mum saabe baali
mum.
12 Kaa kasaaɗo mo wanaa dunkee durngol, mo walaa ko wonani ɗum e dammuli ɗii, nde
yii ŋanngiri fuu, yoppan ɗi doga, ŋanngiri ndii nannga ko nanngata, keddiiɗi ɗii caakoo.
13 Kasaaɗo oo dogan yoppa ɗi sabi o kasaaɗo tan, walaa ko wonani mo e majji.
14-15 Miin woni duroowo lobbo. Hono no Baabiraaɗo oo anndiri kam so anndir-mi ɗum
nii, hono non anndir-mi baali am so baali am anndi kam. Non miɗo hokkitira yonki am
saabe majji.
16 Miɗo jogii baali goɗɗi kasen ɗi ngalaa ley ngoo hoggo. Ɗiin duu kinaa mi wadda ɗi. Ɗi
nana daande am, ɗi laatoo sewre wootere, duroowo gooto.
17 Baabiraaɗo ana yiɗi kam saabe miɗo hokkitira yonki am faa mi hewta ki kasen.
18 Fay gooto ittantaa kam ki. Miin e hoore am hokkitirta ki. Miɗo jogii baawɗe hokkitirde
ki. Miɗo jogii baawɗe wartirde ki. E Baabiraaɗo am keɓu-mi ndee yamiroore.
19 Ɗii haalaaji ɓeydi waddondirde Yahuudiyankooɓe.
20 Heewɓe maɓɓe ana mbiya:

—O laddaaɗo o kaahaango. Ko saabii so oɗon kettindoo mo?
21 Kaa yogaaɓe mbii:
—Ɗii waajuuji nganaa waajuuji laddaaɗo. Laddaaɗo ana waawi wumtinde bumɗo naa?

No Yahuudiyankooɓe calorii goonɗinde Iisaa

22 Yiitu mawuuri heyɗintingol Suudu Dewal Mawndu nduu waɗii Urusaliima. Ɗum hawrii e dabbunde.
23 Ɗo Suudu Dewal Mawndu ɗoo, Iisaa ana waɗa yaha warta ley ndanki Suleymaana kii.
24 Nden Yahuudiyankooɓe pilii mo, mbii mo:
—Faa mande keddoto-ɗaa aɗa yoppi min e wemmbere? Haalan min faa laaɓa, aan woni Almasiihu oo naa?
25 Iisaa jaabii ɓe:
—Mi haalanii on, on ngoonɗinaali. Golleeji ɗi ngollir-mi e innde Baabiraaɗo am ɗii, kanji ceettantoo kam.
26 Kaa onon, on ngoonɗinaali sabi on nganaa baali am.
27 Baali am ana nana daande am. Miɗo anndi ɗi, eɗi njokka e am.
28 Miɗo hokka ɗi nguurndam nduumiiɗam, ɗi mbaatataa abada. Fay gooto ittataa ɗi e junngo am.
29 Baabiraaɗo dokkuɗo kam ɗi oo ɓuri huunde fuu teddude. Fay gooto waawaa ittude ɗi e junngo Baabiraaɗo am oo.
30 Miin e Baabiraaɗo, min gooto.
31 Yahuudiyankooɓe cuɓi kaayɛ kasen faa mbedoo mo.
32 Iisaa wii ɓe:
—Mi gollirii baawɗe Baabiraaɗo golleeji lobbi keewɗi yeeso mon. E ley ɗii golleeji, saabe homo e majji mbedorto-ɗon kam kaayɛ?
33 Yahuudiyankooɓe njaabii mo:
—Wanaa saabe golle lobbo min mbedorte kaayɛ, ko min mbedorte kaayɛ dee, saabe aɗa bonkoo Laamɗo. Aan a neɗɗo, a waɗii hoore maa a Laamɗo.
34 Iisaa jaabii ɓe:
—Tama winndaaka ley Sariya mon too: Laamɗo wii «onon on laamɗo'en»?*
35 Laamɗo noddirii laamɗo'en ɓeen ɓe o haaldi. Ko Binndi ɗii mbii koo sottataa.
36 Mo Baabiraaɗo suɓii so neli e aduna oo, hono mbiiraton mo bonkike Laamɗo saabe mi wii mi Ɓii Laamɗo?
37 So mi gollaali golleeji Baabiraaɗo am, pati ngoonɗinee kam.
38 Kaa so miɗo golla ɗi, fay so on ngoonɗintaa kam, ngoonɗinee golleeji ɗii yalla oɗon annda, ngoonɗinon miɗo e Baabiraaɗo, Baabiraaɗo ana e am.
39 Ɓe tewti nanngude mo kasen. O soɓɓitorii ɓe.
40 O yehi ootoo bannge maayo Urdun nokku ɗo Yaayaa lootannoo lootogal batisima arannde ɗoo kasen, o faɓɓi ton.
41 Yimɓe heewɓe ngari e makko, mbii:
—Yaayaa waɗaali haaynde fay wootere. Kaa ko o haali e gorko oo koo fuu goonɗii.
42 Heewɓe ngoonɗini Iisaa ton.

11

Haala maayde Laajaru

1 Gorko ɲawɗo biyeteeɗo Laajaru ana Baytaniya, kaɲum e banndiraaɓe mum rewɓe Mariyama e Marta.
2 Tawi Mariyama woni gujuɗo Moobbo oo nebam uuroojam so socciri koyɗe makko sukundu muuɗum. Laajaru ɲawɗo oo yo miɲiiko gorko.
3 Banndiraaɓe rewɓe ɓee neli e Iisaa, mbii:
—Moobbo, giɗo maa mo korsin-ɗaa oo ɲawii.
4 Nde Iisaa nanunoo ɗum ndee, wii:
—Oo ɲaw wanaa ɲaw saate. Mo ɲaw tabintinoowo teddeengal Laamɗo, yalla Ɓii Laamɗo oo ana teddiniree mo.
5 Iisaa ana horsini Laajaru e banndiraaɓe mum rewɓe, Marta e Mariyama,
6 taweede o nanii Laajaru sellaa fuu, haɗaali mo faɓɓude ton balɗe ɗiɗi goɗɗe.
7 Caggal ɗum, o wii taalibaaɓe makko:
—Mbirfito-ɗen Yahuudiya!
8 Taalibaaɓe ɓee njaabii:
—Moobbo, ɓooyaa fey ko Yahuudiyankooɓe ndaari wardude ma kaayɛ, laatoo ton mbirfoto-ɗaa kasen naa?

* **10:34** Jabuura 82.6

9 Iisaa jaabii:
—Wanaa wakkatiiji sappo e ɗiɗi ngoni ley ɲalooma naa? Jahoowo ɲalooma fergataako
sabi omo yiya fooyre aduna oo.
10 Kaa jahoowo jemma fergoto sabi fooyre walaa e muuɗum.
11 Caggal o haalii ɗii haalaaji, o wii ɓe:
—Giɗo men Laajaru ɗaanike, mi yahan mi finndinoya mo.
12 Taalibaaɓe ɓee mbii:
—Moobbo, so tawii o ɗaaniiɗo, ndennoo o daɗii.
13 Haala maayde Laajaru o haalannoo. Kamɓe ɓe miilii haala ɗoyngol o haali.
14 Iisaa laɓɓinani ɓe:
—Laajaru hedditaaki!
15 Mi seyorike saabe mooɗon ko mi tawaaka ton koo yalla oɗon ngoondiina. Kaa jonnoo,
njehen to makko.
16 Nden Tomaa noddirteeɗo Funeeru oo wii taalibaaɓe woɓɓe ɓee:
—Njehen enen duu yalla eɗen maayda e makko.

No Iisaa wiiri kaɲum woni immital e nguurndam

17 Nde Iisaa yottinoo ndee, tawi waɗii balɗe nay ko Laajaru iriraa.
18 Nde wonnoo hakkunde Baytaniya e Urusaliima ɓuraa hono kilooji tati,
19 Yahuudiyankooɓe heewɓe ngarii to Mariyama e Marta duwaaru Laajaru, eɓe koomta
ɗum'en e maayde miɲiiɓe gorko.
20 Nde Marta nannoo Iisaa warii ndee, yehi sakkitoyii mo. Mariyama kaa heddii cuuɗi.
21 Marta wii Iisaa:
—Moobbo, sinndo aɗa wonnoo ɗoo, miɲam gorko oo maayataano.
22 Kaa fay jooni miɗo anndi huunde fuu ko ndaardu-ɗaa Laamɗo, waɗante.
23 Iisaa wii mo:
—Miɲa gorko oo immitoto.
24 Marta wii:
—Miɗo anndi o immitoto ɲannde immital, ɲalaande sakitotoonde.
25 Iisaa wii mo:
—Miin woni immital, miin woni nguurndam. Neɗɗo fuu goondiindo kam, fay so maayi,
wuuran.
26 Guurɗo fuu goondiindo kam, maayataa abada. Aɗa goondiini ɗum naa?
27 O jaabii:
—Sanne Moobbo! Miɗo goondiini aan woni AlmasiihuƁii Laamɗo garoowo e aduna oo.
28 E dow ɗum, o yehi noddoyde miɲiiko Mariyama, o gunndii ɗum:
—Moobbo oo warii, omo nodde.
29 Nde Mariyama nanunoo ɗum ndee, heɲii law, nootoyii.
30 Tawi fuu Iisaa naataalino ngeenndi ndii tafon. Omo heddii ɗo Marta hawrunoo e
makko ɗoo.
31 Yahuudiyankooɓe ana ngondunoo e Mariyama ley galle, ana koomtannoo ɗum. Ɓe njii
o gurbitike, o yaltii. Ɓe njokkitii mo, ɓe miili o woyoyan dow yanaande too.
32 Mariyama yottii ɗo Iisaa woni ɗoo, yii ɗum tan, diccii yeeso muuɗum, wii ɗum:
—Moobbo, sinndo aɗa wonnoo ɗoo, miɲam gorko oo maayataano.
33 Nde Iisaa yiinoo Mariyama e Yahuudiyankooɓe wonduɓe e mum ɓee ana mboya ndee,
yonki makko ɲawi, hakkille makko immii.
34 O wii:
—Hoto ndesu-ɗon mo?
Ɓe njaabii:
—Moobbo, war yeew!
35 Nii Iisaa woyi.
36 Yahuudiyankooɓe ɓee mbii:
—Yeewee no o foti horsinde ɗum.
37 Yoga e maɓɓe wii:
—Bumtindo bumɗo waawaano haɗude Laajaru maayde naa?

No Iisaa wuurtiniri Laajaru

38 Yonki Iisaa ɓeydi ɲawde, o yehi tiimoyde yanaande ndee. Yanaande ndee yo loowol
uddiraangol haayre.
39 Iisaa wii:
—Ittee haayre ndee!
Marta, ɓanndii debbo maayɗo oo, wii mo:

—Moobbo, ana haani ko tawee henndu makko waylitike, sabi hannde woni baldɗe makko nay.
40 Iisaa jaabii mo:
—Tama mi wiyaali ma, so a goondinii, a yiyan teddeengal Laamɗo?
41 Ɓe itti haayre ndee. Iisaa tiggitii, wii:
—Baabiraaɗo, miɗo yettire ko njaabani-ɗaa kam koo.
42 Miin kaa, miɗo anndi ɲannde fuu aɗa jaabanoo kam. Kaa mi haaldirii nii saabe yimɓe filiiɓe kam ɓee, yalla eɓe ngoondina aan neli kam.
43 Caggal ɗii haalaaji, o duki semmbe, o wii:
—Laajaru, yaltu sella!
44 Maayɗo oo yalti, juuɗe mum e koyɗe mum ana piilaa leppi, yeeso mum ana suddii. Iisaa wii ɓe:
—Kumtee mo, njoppon mo o yaha!

No waalde Saahiiɓe dawriri faa nannga Iisaa

45 Heewɓe e Yahuudiyankooɓe warnooɓe to Mariyama ɓee njii ko Iisaa wadi koo, ngoondini ɗum.
46 Kaa yogaaɓe njehi to Farisa'en, kaaltani ɗum'en ko Iisaa wadi koo.
47 Nden Farisa'en e hooreeɓe yottinooɓe sadaka mooɓti waalde Saahiiɓe ndee, mbii:
—Oo gorko ana waɗa kaayɗe keewɗe. Hono ngaɗaten?
48 So en njoppirii mo nii, jamaa oo fuu goondinan mo. Nden kaa, Romankooɓe ngaran mbonna nokku men ceniiɗo oo e leɲol men ngol.
49 Gooto maɓɓe biyeteeɗo Kayafas, laatinooɗo Jottinoowo Sadaka Mawɗo e nden hitaande, wii ɓe:
—Onon, on anndaa fay huunde.
50 On anndaa neɗɗo gooto maayana yimɓe fuu ɓuri moyyande en diina leɲol meeɗen fuu halkoo.
51 Tawi wanaa hiini hoore makko o haaldi kaa haala, kaa nde wonnoo o Jottinoowo Sadaka Mawɗo nden hitaande, o sappike Iisaa maayanan leɲol ngol.
52 Kaa wanaa leɲol ngol tan o maayanta, ko o maayanta dee, faa o mooɓta ɓiɓɓe Laamɗo saakiiɓe ɓee fuu e fedde wootere.
53 Gila oon ɲalooma, ɓe ndawridi faa ɓe mbara mo.
54 Ɗum wadi so Iisaa ŋootti saccude hakkunde Yahuudiyankooɓe. O iwi ɗo o wonnoo ɗoo, o yehi ngalluure wiyeteende Efrayim heettunde e ladde jeereende. O jooɗodii ton e taalibaaɓe makko.
55 Tawi iidi Yahuudiyankooɓe biyeteeɗo Paska oo ɓadike. Heewɓe e yimɓe leydi ndii njehi Urusaliima faa cenna ko'e mum'en gila iidi oo yottaaki.
56 Eɓe tewta Iisaa. Eɓe ndarii ley Suudu Dewal Mawndu nduu, eɓe kaalda:
—Oɗon miila o wara e iidi oo naa on miilaali?
57 Tawi hooreeɓe yottinooɓe sadaka e Farisa'en njamiriino neɗɗo fuu annduɗo to mo woni yo haalu faa mo nanngee.

12

No Mariyama wujiri koyɗe Iisaa nebam

1 Baldɗe jeegom fade iidi Paska yottaade, Iisaa yehi Baytaniya ɗo Laajaru mo o wuurtinnoo oo jeyaa ɗoo.
2 Ɗon ɓe ndefani mo ɲaamdu. Marta feccani ɓe, Laajaru yo gooto e ɲaamdooɓe e Iisaa ɓee.
3 Nden Mariyama ɓami feccitere liituru nebam laaɓuɗam, uuroojam, tiiɗuɗam coggu, wuji ɗam e koyɗe Iisaa, socciri ɗe sukundu mum. Suudu nduu fuu ukkiti.
4 Gooto e taalibaaɓe Iisaa ɓee, ɗum woni Yahuuda Isikariyota jammbotooɗo mo oo, wii:
5 —Ko saabii so ɗam nebam soottaaka buudi teemeɗe tati cardi,* hokkee misikiina'en?
6 Walaa ko o wiiri non so wanaa o gujjo, wanaa yurmeende misikiina'en. Kanko woni kawjotooɗo jawdi maɓɓe, omo woowi wujjitidde hen.
7 Iisaa wii:
—Celee e debbo oo. O resirii ɗam ɲannde iretee-mi.
8 Sabi misikiina'en ana tawdee e mon ɲannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon ɲannde fuu.

No hooreeɓe yottinooɓe sadaka anniyorii warde Laajaru

* **12:5** ***Buudi teemeɗe tati cardi*** ana mbaara e njoɓdi neɗɗo hitaande.

9 Yahuudiyankooɓe heewɓe anndi Iisaa ana Baytaniya, njehi ton. Wanaa saabe Iisaa tan
waddi ɓe, yalla eɓe njiya Laajaru guurtinaaɗo oo duu.
10 Non hooreeɓe yottinooɓe sadaka ndawridi mbaran Laajaru duu,
11 sabi Yahuudiyankooɓe heewɓe ana njoppa ɓe ngoondinoya Iisaa saabe Laajaru.

No Iisaa naatiri Urusaliima

12 Janngo mum, jamaa keewɗo garɗo hawrude e iidi oo nani Iisaa garoowo Urusaliima.
13 Ɓe ɓami caɓe tamarooje, ɓe cakkitoyii mo. Eɓe kuljina, eɓe mbiya:
—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraaɗo oo!† Jettooje ngoodanii
mo, kanko kaananke Israa'iila!
14 Iisaa heɓi mola ndakiiwa, waɗɗii, hono no Binndi ɗii mbiiri ɗum nii:
15 «Yimɓe ngalluure Siyona, pati kulee!
Yeew, kaananke mon ana wara,
ana waɗɗii mola ndakiiwa.»‡
16 Nden taalibaaɓe makko ɓee paamaalino ko ɗum woni. Kaa caggal Iisaa teddinaama, ɓe
miccitii ko mo sappananoo koo ɓe ngadi mo.
17 Jamaa tawdanooɗo e makko nde o wuurtinnoo Laajaru, o noddi ɗum iwde e yanaande
ndee, kaɲum'en duu ana ceettii.
18 Ɗum wadi so yimɓe heewɓe njehi cakkitoyii mo sabi ɓe nanii o wadii ndee haaynde.
19 Non Farisa'en mbiyondiri:
—On njii, walaa fuu ko mbaawan-ɗen mo, aduna oo fuu annii jokki e makko.
20 Won Yunaninkooɓe tawaaɓe hakkunde warɓe Urusaliima faa ndewa ley ɲalaaɗe iidi
ɗee.
21 Ɓe ɓattitii Filipa jeyaaɗo Baytisayda ley leydi Galili, ɓe mbii ɗum:
—Moobbo, miɗen njidi yiide Iisaa.
22 Filipa yehi haalanoyi Andire. Ɓe njottinoyi haala kaa Iisaa.
23 Iisaa jaabii ɓe:
—Wakkati mo Laamɗo hollata teddeengal Ɓii Neɗɗo oo yottike.
24 Miɗo haalana on goonga: so wabbere alkama yooraali aawaama e leydi, heddoto yo
wabbere wootere. Kaa so nde yoorii nde aawaa fuu, nde riman faa heewa.
25 Neɗɗo fuu jiɗɗo yonki mum, mursan ki, kaa jeebiiɗo yonki mum e aduna oo, damman
ki, heɓan nguurndam nduumiiɗam.
26 So won muuyɗo gollande kam, yo jokku e am. Ɗo ngon-mi fuu, ɗoo golloowo am duu
wonata. Baabiraaɗo teddinan gollanoowo kam.

No Iisaa sapporii maayde mum

27 —Jooni mi wemmbaama. Koɗum mbiyan-mi? Mi wiya Abba hisinam e oo wakkati
naa? Mi waawaa wiide ɗum sabi kammari wakkati oo ngardu-mi.
28 Abba, teddin innde maa.
Daande nanaa iwrude dow kammu:
—Mi teddinii nde, mi teddinan nde kasen.
29 Nde yimɓe darinooɓe ton ɓee nanunoo nden daande ndee, mbii ɗum riggaango
kammu. Woɓɓe mbii:
—Malaa'ika haaldi e makko!
30 Iisaa wii ɓe:
—Wanaa saabe am daande ndee wardi, saabe mooɗon.
31 Jooni woni sariya aduna oo. Jooni kaananke oo ɗoo aduna tippete sella.
32 Miin, so mi toownaama iwde e leydi ndii, mi fooɗan yimɓe fuu warde e am.
33 Tawi ɗii haalaaji o sapporii no mo maayrata nii.
34 Yimɓe ɓee njaabii mo:
—Sariya oo anndinii min Almasiihu yo duumotooɗo. Hono aan mbiirataa kinaa Ɓii
Neɗɗo oo toownee? Homo woni oo Ɓii Neɗɗo?
35 Iisaa jaabii ɓe:
—Fooyre ana wondi e mon wakkati seeɗa tafon. Njahon gila fooyre ana heddii e mon,
pati nimre hippoo on. Jahoowo ley nimre anndaa ɗo yahata.
36 Ngoondinee fooyre gila ende e mon yalla oɗon laatoo yimɓe fooyre.

No yimɓe calorii goondinde Iisaa

Iisaa haalu ɗum tan, yehi suuɗoyii ɓe.
37 Kaayɗe ɗe o wadi yeeso maɓɓe ɗee fuu, waɗaali so ɓe ngoondini mo,
38 yalla haala annabi Esaaya kaa ana tabita:
«Joomiraaɗo, homo goondini waaju amen oo?

† **12:13** Jabuura 118.25-26 ‡ **12:15** Jakariyaa 9.9

Homo ɓannginanaa baawɗe Joomiraaɗo?»§
39 Ɓe mbaawaano goondinde, sabi Esaaya wii kasen:
40 «O wumnii gite maɓɓe,
o helii hakkillaaji maɓɓe,
pati gite maɓɓe njiya,
pati hakkillaaji maɓɓe paama
sako ɓe tuuba, so mi sellina ɓe.»*
41 Ɗum Esaaya wii nde yiinoo teddeengal Iisaa, so haali haala makko ndee.
42 Kaa ɗum fuu e taweede, hooreeɓe Yahuudiyankooɓe heewɓe ngoondinii Iisaa. Kaa saabe Farisa'en, ɓe kulii yaadirde pati ɓe njaltinee waajordu.
43 Ɗum woni teddineede yimɓe ɓurani ɓe teddineede Laamɗo.
44 Iisaa haali faa toowi, wii:
—Goondindo kam, wanaa miin tan o goondini, neldo kam oo duu o goondinii ɗum.
45 Neddo fuu jiido kam, yii neldo kam oo.
46 Miin, mi warii mi fooyre aduna oo, faa goondindo kam fuu pati heddoo ley nimre.
47 So won nando waaju am jokkaali ɗum, miin, mi sarataa ɗum. Sabi mi wardaali sarde aduna oo, faa mi hisina mo ngardu-mi.
48 Oon calaniido kam, so jaɓaali waajuuji am, ana jogii caroowo. Konngol ngol kaal-mi ngol sarata ɗum ɲalaande sakitotoonde.
49 Sabi miin, mi haaldaali hiini hoore am. Baabiraado neldo kam oo hokki kam yamiroore ko kaalan-mi e ko mbaajotoo-mi.
50 Miin, mido anndi yamiroore makko, kaɲum woni nguurndam nduumiiɗam. Ko kaal-mi koo, no Baabiraado haalaniri kam nii kaaltir-mi.

13

No Iisaa lootiri koyɗe taalibaaɓe mum

1 Gila iidi Paska yottaaki, Iisaa ana anndi wakkati mo iwata e aduna so hootana Baabiraado oo warii. Ga aduna gaa omo yidi yimɓe makko, omo yidi ɓe kaaddi jilli.
2 Wakkati mo ɓe kirtotoo oo, Ibiliisa wadi e ɓernde Yahuuda ɓii Simon Isikariyota jammbaade mo.
3 Iisaa e hoore mum ana anndi to Laamɗo iwri to Laamɗo hootata. Laamɗo wadii huunde fuu e junngo makko.
4 O immii e hiraande ndee, o ɓoortii saaya makko, o ɓami disawel, o fiili e makko.
5 Non o wayli ndiyam e feere lootorde, o naati e lootude koyɗe taalibaaɓe makko, omo soccira ɗe disawel o fiilii ngel.
6 Nde o yottinoo Simon Piyeer ndee, oon wii mo:
—Moobbo, aan lootata koyɗe am naa?
7 Iisaa jaabii mo:
—A faamaali ko ngaɗan-mi koo tafon, kaa a faamoyan caggal jooni.
8 Piyeer wii mo:
—A lootataa koyɗe am abada!
Iisaa jaabii mo:
—So mi lootanaali ma, a walaa ngeɗu e am.
9 Simon Piyeer wii mo:
—Moobbo! So non, pati haaɗu e koyɗe am tan, lootu juuɗe am e hoore am duu.
10 Iisaa wii mo:
—Lootiido fuu yo laaɓuɗo. Mo hasindinaa e lootaneede kinaa koyɗe tan. Onon on laaɓuɓe, kaa wanaa on fuu.
11 Tawi omo anndi jammbotoodo mo oo. Ɗum wadi so o wii wanaa on fuu ngoni laaɓɓe.
12 Nde Iisaa lootunoo koyɗe maɓɓe ndee, ɓamti saaya muuɗum, joottii, wii ɓe:
—On paamii ko ngaɗu-mi on koo naa?
13 Oɗon noddira kam «Moobbo» oɗon noddira kam «Kalfaaɗo». Ko mbiyaton koo ana moyyi, sabi ɗum ngon-mi.
14 Ndennoo, miin Kalfaaɗo, miin Moobbo, mi lootii koyɗe mon, waajibi onon duu gooto fuu lootana goddo koyɗe mum.
15 Ko ngaɗu-mi on koo yo tinndinol yalla onon duu, oɗon ngaɗondira hono ko ngaɗu-mi on koo.
16 Miɗo haalana on goonga: maccuɗo ɓurataa kalfaaɗo mum teddude, nelaaɗo duu ɓurataa neldo ɗum.
17 Nde wonnoo on anndii ɗum jooni, so nii on njokkirii non, on mbelan hoore.

§ **12:38** Esaaya 53.1 * **12:40** Esaaya 6.10

18 Wanaa haala mon on fuu kaal-mi. Miɗo anndi ɓeen ɓe cuɓii-mi, kaa kinaa ko Binndi
ɗii mbii koo tabita: «Ɲaamduɗo e am latiri kam teppere muuɗum.»*
19 Gila jooni miɗo haalana on ɗum, fade majjum yottaade, yalla nde ɗum yottii fuu, oɗon
ngoonɗina miin woni mo ngon-mi.
20 Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo nelaaɗo am, jaɓɓike kam. Neɗɗo fuu
jaɓɓiiɗo kam, jaɓɓike nelɗo kam oo duu.

No Yahuuda jammborii Iisaa

21 Nde o haalnoo ɗum ndee, yonki makko ɲawi, o wii:
—Miɗo haalana on goonga: gooto mooɗon jammboto kam.
22 Taalibaaɓe ɓee yeewondiri. Ɓe anndaa mo o haalata haala mum.
23 Gooto e taalibaaɓe ɓee, mo Iisaa horsini oo, ana jooɗinoo bannge mum.
24 Simon Piyeer himyi mo gite mo lamndoo Iisaa homo o haalata haala mum.
25 Non taalibbo oo naayorii hedde Iisaa, wii:
—Moobbo, ɗum homo?
26 Iisaa jaabii:
—Mo ndokkan-mi lonngere nde cuuwan-mi ndee oo.
O suuwi lonngere, o hokki Yahuuda ɓii Simon Isikariyota oo.
27 Caggal lonngere ndee, Ibiliisa naati e Yahuuda. Iisaa wii mo:
—Waɗu ko ngaɗataa koo law!
28 Tawi fay gooto e jooɗiiɓe ɗon ɓee faamaali ko Iisaa haalani mo koo.
29 Nde wonnoo Yahuuda woni kawjotooɗo jawdi maɓɓe, yoga miilii Iisaa wii mo
somonoyoo iidi, naa daɲa ko o hokki misikiina'en.
30 Yahuuda nanngu lonngere ndee tan, yalti oon wakkati fuu. Ɗum jemma.

Haala yamiroore heyre

31 Nde Yahuuda yaltunoo ndee, Iisaa wii:
—Jooni Ɓii Neɗɗo teddinaama, Laamɗo duu teddiniraama saabe makko.
32 So Laamɗo teddiniraama saabe makko,† kaɲum duu teddinan mo e hoore mum,
teddinan mo law.
33 Sukaaɓe am, miɗo wondi e mon seeɗa tafon. On tewtan kam. Miɗo wiya on jooni hono
ko mbiinoo-mi Yahuudiyankooɓe e ɓettaade: on mbaawaa yaade to njahan-mi too.
34 Miɗo hokka on yamiroore heyre: njiɗondiree! Hono no njiɗir-mi on nii, onon duu
njiɗondiron hono non!
35 So on njiɗondirii, yimɓe fuu annditan on taalibaaɓe am.

No Iisaa holliri Piyeer yankiran ɗum

36 Simon Piyeer wii mo:
—Moobbo, hoto njahataa?
Iisaa jaabii mo:
—To njahan-mi jooni too, a waawaa jokkude e am. Kaa caggal jooni a jokkan e am!
37 Piyeer wii mo:
—Moobbo, ko saabii so mi waawaa jokkude e maa jooni? Miɗo hokkitira yonki am saabe
maa.
38 Iisaa jaabii mo:
—Goonga fuu, a hokkitiran yonki maa saabe am naa? Miɗo haalane goonga: fade
ndontoori jogginde hannde a wiyan a anndaa kam cili tati.

14

No Iisaa wiiri kaɲum woni laawol ngol

1 Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee:
—Pati imminee hakkille mon. Ngoonɗinee Laamɗo, ngoonɗinee kam.
2 Cuudi keewɗi ana ley galle Baabiraaɗo am. So walaano, mi wiyanno on. Mi yahan, mi
moyyinanoya on ton nokku.
3 Ndennoo, so mi moyyinanoyii on nokku, mi wartan kasen mi ɓamta on faa onon duu
ngonon to ngonan-mi too.
4 Oɗon anndi to njahan-mi too, oɗon anndi laawol mum.
5 Tomaa wii mo:
—Moobbo, min anndaa to njahataa, hono min anndirta laawol mum?
6 Iisaa jaabii mo:

---

* **13:18** Jabuura 41.10 † **13:32** Puɗɗooɗe aaya 32,«*So Laamɗo teddiniraama saabe makko*»,tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyde ɗii.

—Miin woni laawol ngol, miin woni goonga oo, miin woni nguurndam ɗam. So wanaa
saabe am fay gooto waawaa yaade to Baabiraaɗo.
7 Sinndo oɗon anndunoo kam, maa on anndu Baabiraaɗo am oo duu. Gila jooni on anndii
mo, on njii mo.
8 Filipa wii mo:
—Moobbo, hollu min Baabiraaɗo, ɗum tan ana heya min.
9 Iisaa wii mo:
—No ngondir-mi e mooɗon faa ɓooyi nii fuu, Filipa, a anndaali kam naa? Jiiɗo kam, yii
Baabiraaɗo. Hono mbiirataa: «Hollu min Baabiraaɗo»?
10 A goondĩnaali miɗo e ley Baabiraaɗo, Baabiraaɗo ana e am naa? Waajuuji ɗi mbaajii-
mi on ɗii fuu, mi waajortaako ɗi hiini hoore am. Baabiraaɗo gondo e am oo gollata golleeji
mum.
11 Ngoondĩnee kam so mi wii miɗo e Baabiraaɗo, Baabiraaɗo ana e ley am. Fay so on
ngoondĩnaali ɗum, ngoondĩniron kam saabe golleeji ɗii.
12 Miɗo haalana on goonga: neɗɗo fuu goondĩnɗo kam, gollan kaŋum duu golleeji ɗi
ngollan-mi ɗii, gollan ko ɓuri ɗi, sabi mi kootoowo to Baabiraaɗo am.
13 Mi waɗanan on huunde fuu ko ɲaagori-ɗon Laamɗo saabe am. Mi waɗan ɗum yalla
Baabiraaɗo oo ana teddiniree saabe Ɓiɗɗo oo.
14 So won ko ɲaagori-ɗon Laamɗo saabe am, mi waɗanan on.

No Iisaa fodiri neldan Ruuhu Ceniiɗo

15 —So oɗon njiɗi kam, on njokkan jamirooje am.
16-17 Mi ɲaagoto Baabiraaɗo hokka on Balloowo goɗɗo, oo woni Ruuhu goonga, yalla omo
wonda e mon faa abada. Aduna oo waawaa jaɓɓaade mo, sabi yiyataa mo, anndaa mo. Kaa
onon, oɗon anndi mo sabi omo wondi e mon, omo e mon.
18 Mi yoppataa on atiime'en, mi wartan e mon.
19 So ɓooyii seeɗa aduna oo yiyataa kam kasen. Kaa onon, on njiyan kam, sabi mi guurɗo,
onon duu on nguuran.
20 Ɲannde nden on paaman miɗo e ley Baabiraaɗo, oɗon e am, miɗo e ley mon.
21 Neɗɗo fuu anndudo jamirooje am so jokki ɗe, kaŋum woni jiɗɗo kam. Jiɗɗo kam,
Baabiraaɗo am yiɗan ɗum. Miin duu, mi yiɗan ɗum, mi ɓannginanan ɗum hoore am.
22 Yahuuda, mo wanaa Yahuuda Isikariyota, jaabii mo:
—Moobbo, hono ɓannginirantaa min hoore maa, tawee a ɓannganaali aduna oo?
23 Iisaa jaabii mo:
—So neɗɗo ana yiɗi kam, jokkan konngol am, Baabiraaɗo am yiɗan ɗum. Miin e
Baabiraaɗo am oo min ngaran to mum min njooddoo e mum.
24 Neɗɗo fuu mo yiɗaa kam, jokkataa konngol am. Haala ka nanaton kaa, ka wanaa ka
am, ka haala Baabiraaɗo neldo kam oo.
25 Ɗum kaalanan-mi on gila miɗo tawdaa e mon.
26 Ruuhu Ceniiɗo, Balloowo on mo Baabiraaɗo neldirta on saabe am oo, kaŋum anndinta
on kulle fuu. O miccintinan on ko mbaajinoo-mi on koo fuu.
27 Jam njoppidan-mi on, jam am ndokkan-mi on. Miin, mi hokkirtaa on no aduna oo
hokkirta on nii. Pati imminee hakkille mon, pati kulee.
28 On nanii ko mbii-mi on: «mi yahan, caggal mum mi warta e mon.» Sinndo oɗon
njiɗunoo kam, maa on ceyoro mi jahoowo to Baabiraaɗo, sabi Baabiraaɗo ɓuri kam
teddude.
29 Mi haalanii on jooni gila ɗum waraali, yalla so ɗum warii, oɗon ngoondĩna.
30 Haala am e mooɗon heewataa kasen, sabi kaananke oo aduna ana wara. Fay huunde
o waawaa e am.
31 No Baabiraaɗo yamiri kam nii, non ngaɗiran-mi, faa aduna oo faama miɗo yiɗi
Baabiraaɗo. Immee njehen, iwen ɗoo.

15

No Iisaa wiiri kaŋum woni peguuwi ngoongaraawi

1 —Miin woni peguuwi ngoongaraawi, Baabiraaɗo woni jom ngesa peguuje.
2 Caɓal am dimaral fuu o feyyan ɗum, caɓal dimoowal fuu, o saltoto ɗum yalla engal
ɓeydoo rimde.
3 Onon, jooni on laaɓuɓe saabe waaju mo mbaajii-mi on oo.
4 Ɲiiɓee e am. So on ɲiiɓii e am, miin duu mi ɲiiɓan e mon! Hono no caɓal peguuwi
waawaa rimde e hoore mum kinaa tawee engal ɲiiɓi e peguuwi nii, hono non onon duu,
on mbaawaa rimde so on ɲiiɓaali e am.

5 Miin woni peguuwi, onon ngoni caɓe. Neɗɗo fuu ɲiiɓuɗo e am, mi ɲiiɓii e mum, riman
duu faa heewa. On mbaawaa waɗude fay huunde so on ngaldaa e am.
6 Neɗɗo fuu mo ɲiiɓaali e am, tippete sella hono no caɓal peyyaangal nii, yoora. Caɓe
joorɗe ɗee mooɓtete, tippee ley yiite, ɗe kuɓɓa.
7 So on ɲiiɓii e am, waaju am ɲiiɓii e mon, nden kaa ɲaagee Laamɗo ko muuy-ɗon fuu, on
keɓan.
8 So on ndimii faa heewii, ɗum hollititta on laatike taalibaaɓe am, nden yimɓe njiyata
teddeengal Baabiraaɗo am.
9 Hono no Baabiraaɗo yiɗiri kam nii, miin duu hono non njiɗir-mi on. Ɲiiɓee e jilli am.
10 So on njokkii jamirooje am, on ɲiiɓan e jilli am, hono no njokkir-mi jamirooje
Baabiraaɗo am so ɲiiɓu-mi e jilli mum nii.
11 Mi waajike on ɗum yalla seyo am ana ɲiiɓa e mon, seyo mon hiɓɓa.
12 Annii yamiroore am: njiɗondiree hono no njiɗir-mi on nii.
13 Huunde fuu ɓuraa ɗii ɗoo jilli mawnude: neɗɗo hokkitira yonki mum saabe yiɓɓe mum.
14 Onon ngoni yiɓɓe am, so on ngollii ko njamir-mi on koo.
15 Mi wiyataa on maccuɓe kasen sabi maccuɗo anndaa ko kalfaaɗo mum gollata. Miɗo
wiya on yiɓɓe, sabi ko narru-mi Baabiraaɗo am koo fuu, mi anndinii on.
16 Wanaa onon cuɓii kam, miin suɓii on so yamiri on njahon ndimoyon ɓiɓɓe, ɓiɓɓe mon
nduumoo, yalla Baabiraaɗo ana hokka on huunde fuu ko ɲaagori-ɗon saabe am.
17 Njiɗondiree! Ɗum njamir-mi on.

No aduna oo waɲiri Iisaa e taalibaaɓe mum fuu

18 —So aduna oo ana waɲi on, anndee, miin o adii waɲude.
19 Sinndo on laatinoke adunankooɓe, maa aduna oo yiɗu on. Kaa on nganaa
adunankooɓe. Mi suɓike on mi seenndii on e aduna oo. Ɗum saabanii mo waɲude on.
20 Miccitee ko mbiinoo-mi on koo: «Maccuɗo ɓurataa kalfaaɗo mum.» So ɓe torrii kam, ɓe
torran on, onon duu. So ɓe njokkii konngol am, ɓe njokkan ngol mon ngol duu.
21 Ɓe ngaɗiran on ɗum fuu saabe am, sabi ɓe anndaa nelɗo kam oo.
22 So mi waraalino, mi waajanooki ɓe, ɓe ɲiŋataakeno. Kaa jooni mi warii, mi waajike ɓe,
ɓe ngalanaa luutti maɓɓe ɗii ujuuru fuu.
23 Neɗɗo fuu baɲuɗo kam, waɲii Baabiraaɗo am oo duu.
24 Sinndo mi gollaalino ɗii golleeji ɗi fay gooto meeɗaali gollude yeeso maɓɓe, ɓe
ɲiŋataakeno. Kaa jooni ɓe njii ɗi fuu, eɓe keddii waɲude kam, miin e Baabiraaɗo am.
25 Ɗum waɗii faa tabintina ko winndaa ley Sariya maɓɓe: «Ɓe mbaɲirii kam dow meere.»*
26 Ruuhu goonga iwroowo to Baabiraaɗo, Balloowo on mo neldan-mi on oo, nde warii,
kaɲum seettantoo kam.
27 Onon duu, on ceettanto kam sabi oɗon ngondi e am gila puɗɗooɗe.

16

1 —Mi waajike on ɗum pati on njoppu goonɗinal.
2 Ɓe njaltinan on cuuɗi baajorɗi. Wakkati waroyan nde barɗo on fuu miilata rewii
Laamɗo.
3 Ɓe ngaɗan ɗum sabi ɓe anndaa Baabiraaɗo oo, ɓe anndaa kam miin duu.
4 Mi waajike on ɗum, yalla so wakkati oo warii, oɗon miccitoo mi haalaniino on ɗum.

Haala golle Ruuhu Ceniiɗo

—Mi haalanaali on gila arannde sabi miɗo wondi e mon.
5 Jooni miɗo nii hootana nelɗo kam oo, kaa fay gooto e mon lamndaaki kam hoto njahan-
mi.
6 On cunaama sanne saabe ko kaalan-mi on ɗum koo.
7 Ɗum fuu e taweede, miɗo haalana on goonga: yaadu am ɓuri moyyande on. Sabi so mi
yahaali, Balloowo on oo waratata. Kaa so mi yehii, mi neldan on mo.
8 So o warii, o ɲiŋan aduna oo banngal luutti e fooccitaare e sariya.
9 Banngal luutti, sabi ɓe ngoonɗinaali kam.
10 Banngal fooccitaare, sabi miɗo hoota to Baabiraaɗo oo, on njiyataa kam kasen.
11 Banngal sariya, sabi kaananke oo ɗoo aduna saraama.
12 Miɗo jogii ko heewi kasen ko mi waajoo on, kaa on mbaawtataa ɗum jooni.
13 Nde Ruuhu goonga oo warii fuu, ɗowan on faade e goonga fuu. Sabi o haaldataa hiini
hoore makko, o haalanan on ko o nani fuu, o humpitan on ko waroyta.
14 Kanko, o teddinan kam, sabi o ɓaman ko njey-mi koo, o humpitira on.

* **15:25** Jabuura 35.19; 69.5

15 Ko Baabiraaɗo oo jogii fuu, miin jey. Ɗum saabii mbii-mi o humpitan on ko o heɓi e am
koo.

No sunu waylitortoo seyo

16 —So ɓooyii seeɗa, on njiyataa kam, so ɓooyii seeɗa kasen, njiyon kam.
17 Yoga e taalibaaɓe makko ɓee lamndondiri, mbii:
—Koɗum woni maanaa haala makko so o wii «so ɓooyii seeɗa, on njiyataa kam e so ɓooyii
seeɗa kasen, njiyon kam», o wii kasen «sabi mi jahoowo to Baabiraaɗo»?
18 Ɓe mbii:
—«So ɓooyii seeɗa», koɗum ɗum firritata? Min paamaali ko o wii koo.
19 Nde Iisaa anndunoo eɓe njiɗi lamndaade ɗum ndee, wii ɓe:
—Oɗon lamndondira maanaa haala am kaa: «So ɓooyii seeɗa on njiyataa kam, so ɓooyii
seeɗa kasen, njiyon kam.»
20 Miɗo haalana on goonga: onon, on mboyan, on mboytoto, tawee aduna oo ana seyii.
On cuŋlan, kaa sunu mon waylitoto seyo.
21 So debbo ana ŋaywa, mo suŋlan sabi wakkati makko warii. Kaa so cukalel ngel
rimaama, o miccitataako naawalla ŋatawere makko, no seyo makko foti heewde dow aduna
oo heɓii koɗo.
22 Onon duu hono non cuŋlir-ɗon jooni, kaa mi yiitan on kasen, on ceyoto, fay gooto
waawaa bonnude seyo mon.
23 Ɲannde nden, on lamndataako kam fay huunde. Miɗo haalana on goonga: huunde fuu
ko ɲaagi-ɗon Baabiraaɗo oo, hokkiran on saabe am.
24 Faa jooni, walaa fuu ko ɲaagori-ɗon saabe am. Ɲaagee, on keɓan, yalla seyo mon ana
hiɓɓa.

No Iisaa jaalorii aduna

25 —Ko kaalan-mi on jooni koo yo haala hippaaka. Wakkati waran, wakkati mo mi
hippataa haala. Nden kaa mi haalanan on haala Baabiraaɗo faa laaɓa.
26 Ɲannde nden on ɲaagorto Laamɗo saabe am. Mi wiyaali miɗo ɲaaganoo on Baabiraaɗo,
27 sabi Baabiraaɗo e hoore mum ana yiɗi on. O yiɗirii on saabe oɗon njiɗi kam, on
ngoonɗinii to Laamɗo iwru-mi.
28 Mi iwii to Baabiraaɗo, mi warii e aduna. Jooni miɗo ɗala aduna oo, mi hootana
Baabiraaɗo.
29 Taalibaaɓe makko mbii mo:
—Jooni kaa, a haalii faa laaɓi, walaa fuu ko kippu-ɗaa hen.
30 Jooni kaa, min anndii walaa fuu ko a anndaa, fay gooto hasindinaa e lamndaade ma.
Ɗum saabii so min ngoonɗini a iwɗo to Laamɗo.
31 Iisaa jaabii ɓe:
—Jooni, on ngoonɗinii naa?
32 Wakkati oo ana wara, o warii jooni, ɗo on fuu caakoto-ɗon, homo fuu hoota suudu
mum, njoppon kam mi teelɗo. Kaa mi wanaa teelɗo, sabi Baabiraaɗo oo ana wondi e am.
33 Mi haalanii on ɗum, yalla oɗon kemra jam e am. Oɗon ngondi e torra ley aduna oo.
Kaa ceyo-ɗon, miin, mi jaalike aduna oo!

17

No Iisaa duworii saabe taalibaaɓe mum

1 Nde Iisaa waajinoo waajuuji ɗii ndee, tiggitii kammu, wii:
—Baabiraaɗo, wakkati oo warii, teddin Ɓiya, yalla Ɓiya oo duu ana teddine.
2 Sabi a hokkii mo baawɗe dow neɗɗo fuu, yalla omo hokka ɓeen ɓe ndokku-ɗaa mo ɓee
fuu nguurndam nduumiiɗam.
3 Nguurndam nduumiiɗam woni ɓe annde, aan Laamɗo goongaraajo gooto oo, ɓe annda
Iisaa Almasiihu mo nel-ɗaa oo.
4 Mi teddinii ma e dow leydi ndii, mi yottinii golle mo ndokku-ɗaa kam mi golla oo.
5 Jooni kaa, Baabiraaɗo, teddinam teddeengal ngal njoginoo-mi ɗo maa ɗoo gila aduna
oo tagaaka ngal.
6 Yimɓe ɓe ndokku-ɗaa kam e aduna oo ɓee, mi ɓannginanii ɗum'en innde maa. Aan jey
ɓe, a hokkii kam ɓe, eɓe njokki konngol maa.
7 Jooni kaa, ɓe anndii ko ndokku-ɗaa kam koo fuu to maa iwi,
8 sabi mi haaltanii ɓe haalaaji ɗi kaalan-ɗaa kam ɗii, ɓe njaɓii ɗi. Ɓe keɓii tayoral to maaɗa
iwru-mi, ɓe ngoonɗinii aan neli kam.
9 Miɗo ɲaagore saabe maɓɓe. Mi ɲaagortaako saabe aduna oo, miɗo ɲaagoroo saabe ɓe
ndokku-ɗaa kam ɓee, sabi aan jey ɓe.
10 Ɓe njey-mi fuu, aan jey, ɓe njey-ɗaa fuu, miin jey. Mi teddiniraama saabe maɓɓe.

11 Kamɓe, ɓe keddoto e aduna oo, kaa miin, mi heddataako e makko. To maa njahan-mi.
Aan Baabiraaɗo Ceniiɗo, reenir ɓe baawɗe maaɗa ɗe ndokku-ɗaa kam ɗee, yalla eɓe laatoo
gooto hono no men nii.
12 Nde ngondunoo-mi e maɓɓe ley aduna oo ndee, mi reenirii ɓe baawɗe maa ɗe ndokku-
ɗaa kam ɗee, mi tiiɗii e maɓɓe. Fay gooto majjaali so wanaa yiitenke oo, yalla ko sappaa e
Binndi ɗii koo ana tabita.
13 Jooni kaa miɗo wara to maa. Miɗo haala ɗii haalaaji gila miɗo heddii e aduna oo tafon,
yalla seyo am ana hiɓɓa e maɓɓe.
14 Mi yottinii ɓe konngol maa. Aduna oo waɲii ɓe, sabi ɓe njeyaaka e makko, hono no
miin duu mi jeyiraaka e makko nii.
15 Mi ɲaagaaki ittaa ɓe e aduna oo, kaa miɗo ɲaage ndeenaa ɓe e Ibiliisa.
16 Ɓe njeyaaka e aduna oo, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii.
17 Sennir ɓe goonga maa. Konngol maa woni goonga.
18 Hono no nelir-ɗaa kam e oo aduna nii, miin duu non nelir-mi ɓe e makko.
19 Miɗo sennira hoore am saabe maɓɓe, yalla kamɓe duu eɓe laatoo senniraaɓe goonga.
20 Wanaa saabe maɓɓe tan ɲaagorto-maa-mi. Miɗo ɲaagoroo duu saabe ɓeen goondinirɓe
kam waajuuji maɓɓe,
21 yalla ɓe fuu eɓe laatoo gooto. Hono no aan Baabiraaɗo laatori-ɗaa e am, miin duu miɗo
e maa nii, yalla kamɓe duu eɓe laatoo gooto e men, yalla aduna oo ana goondina aan neli
kam.
22 Mi waɗanii ɓe teddeengal ngal ngaɗan-ɗaa kam ngal, yalla eɓe laatoo gooto, hono no
laatori-ɗen gooto nii.
23 Miin miɗo e maɓɓe, aan aɗa e am, yalla ngootummaaku maɓɓe ana hiɓɓa, yalla aduna
oo ana annda aan neli kam, mo annda duu aɗa yiɗi ɓe hono no njiɗir-ɗaa kam nii.
24 Baabiraaɗo, miɗo yiɗi ɓe ndokku-ɗaa kam ɓee ngonda e am nokku fuu ɗo tawaa-
mi, yalla eɓe njiya teddeengal ngal ngaɗan-ɗaa kam ngal sabi a yiɗii kam gila aduna oo
diidaaka.
25 Baabiraaɗo pooccitiiɗo, aduna oo anndaa ma, kaa miin noo miɗo anndu maa, ɓee ɗoo
ana anndi aan neli kam.
26 Mi anndinii ɓe ko ngon-ɗaa, mi ɓeydan anndinde ɓe, yalla jilli njiɗ-ɗaa kam ɗii ana
tawee e maɓɓe, miin duu mi tawee e maɓɓe.

18

No Iisaa nanngiraa

1 Nde Iisaa duworinoo nii ndee, yaadi e taalibaaɓe mum ootoo bannge callugol biyeteen-
gol Kedoron. Ɓe naati ton e nokku keewɗo leɗɗe.
2 Yahuuda jammbotooɗo mo oo ana anndi nokku oo, sabi Iisaa e taalibaaɓe mum ana
mooɓtotonoo ton sanne.
3 Yahuuda ardii oorngal sordaasi'en e gollooɓe iwruɓe to hooreeɓe yottinooɓe sadaka e
Farisa'en. Ɓe ngari ton, eɓe njogii cunkume kuɓɓooje e lampaaji e kaɓorɗe.
4 Nde wonnoo Iisaa ana anndi ko fa'i warde e mum fuu, sakkitii ɓe, wii:
—Homo tewtaton?
5 Ɓe njaabii mo:
—Iisaa Nasaraatunke oo.
O wii ɓe:
—Miin woni kanko!
Yahuuda jammbotooɗo mo oo duu ana dardii e maɓɓe.
6 Nde Iisaa wiinoo «Miin woni kanko» ndee, ɓe njaari cagga-caggarde ɓe caami e leydi.
7 Iisaa lamndii ɓe kasen:
—Homo tewtaton?
Ɓe njaabii:
—Iisaa Nasaraatunke oo.
8 Iisaa wii ɓe:
—Mbii-mi on, miin woni kanko! So miin tewtaton, accee ɓee kaa njaha.
9 Non ɗum laatorii, yalla haala Iisaa kaa ana tabita: «Mi majjoraaka fay gooto e ɓe
ndokku-ɗaa kam ɓee.»
10 Simon Piyeer ana joginoo kaafaawi, soorti ki, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka
Mawɗo e nowru ɲaamru faa ndu tayi. Golloowo oo ana wiyee Malkus.
11 Nden Iisaa wii Piyeer:
—Soornu kaafaawi maa kii e ŋaro mum. Aɗa miili mi yarataa horde bone nde Baabiraaɗo
hokki kam ndee naa?

12 Ɓon sordaasi'en e kaananke mum e gollanooɓe hooreeɓe Yahuudiyankooɓe nanngi
Iisaa, kaɓɓi ɗum.
13 Ɓe naɓi mo to Annas tafon. Annas yo esii Kayafas laatiiɗo Jottinoowo Sadaka Mawɗo
ley nden hitaande.
14 Kanko Kayafas oo dawrannoo hooreeɓe Yahuudiyankooɓe dabare, wii: ko ɓuri
moyyude e yimɓe leɲol ngol, neɗɗo gooto maayana ɓe.*

No Piyeer waɗi so yankiri Iisaa

15 Simon Piyeer e taalibbo goɗɗo njokkitii Iisaa. Taalibbo oo ana anndondiri e Jottinoowo
Sadaka Mawɗo oo, ɗum waɗi so o heɓi naaddude e Iisaa galle mawɗo hooreeɓe yottinooɓe
sadaka oo.
16 Piyeer kaa, darii damal sella too. Taalibbo anndondirɗo e Jottinoowo Sadaka Mawɗo
oo, yalti haaldi e debbo doomoowo damal ngal oo, naanni Piyeer.
17 Korɗo doomoowo damal oo lamndii Piyeer:
—Aan nee, a wanaa gooto e taalibaaɓe gorko oo naa?
Piyeer jaabii mo:
—Mi wanaa!
18 Nde wonnoo jaangol ana heewi, gollooɓe e doomooɓe kuɓɓiino yiite ana yuwloo. Piyeer
duu dardii e maɓɓe ana yuwloo.

No mawɓe diina cariri Iisaa

19 Nden Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo lamndii Iisaa haala taalibaaɓe mum e waaju mum.
20 Iisaa jaabii mo:
—Mi ɓannginanii aduna oo waaju am. Wakkati fuu miɗo waajoo ley cuudi baajordi e ley
Suudu Dewal Mawndu to Yahuudiyankooɓe fuu kawrititta too. Walaa fuu ko kaaldu-mi
cuucuukka.
21 Ko lamndorto-ɗaa kam? Lamnda ɓeen hettindiiɓe kam. Kamɓe kaa, eɓe anndi ko
mbaajii-mi koo.
22 Nde Iisaa haalnoo ɗum ndee, gooto e doomooɓe ɓee fii mo banaawo, wii:
—Nii jaaborto-ɗaa Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo naa?
23 Iisaa jaabii mo, wii:
—So ko boni mbii-mi, haalanam ko boni e majjum. So tawii ko moyyi mbii-mi, ko saabii
so pii-ɗaa kam?
24 Nden Annas neldi mo to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, omo haɓɓii.

No Piyeer waɗi so yankiri Iisaa kasen

25 Simon Piyeer ana darinoo ton ana yuwloo. Faa ɓe mbii mo:
—Aan, a wanaa gooto e taalibaaɓe makko ɓee naa?
O yeddi, o wii:
—Mi wanaa!
26 Gooto e gollanooɓe Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, sakiike mo Piyeer tayunoo nowru
muuɗum oo, wii:
—Mi yiidaalino ma e makko ley nokku keewɗo leɗɗe too naa?
27 Piyeer yeddi kasen, e oon wakkati fuu, ndontoori joggini.

No Iisaa sariraa yeeso Pilaatu

28 Caggal ɗum, ɓe itti Iisaa to Kayafas gila beetee kecco, ɓe naɓi mo to huɓeere goforneer
oo. Naɓuɓe mo ɓee naataali huɓeere ndee, sabi so ɓe naatii nde, ɓe coɓan, ɓe ɲaamataa
ndeendi iidi Paska ndii.
29 Pilaatu, goforneer oo, tawoyi ɓe sella too, wii:
—Koɗum ngullaniri-ɗon oo gorko?
30 Ɓe njaabii mo:
—Sinndo o gollaalino ko boni, min ngaddataano mo ga maa.
31 Nden Pilaatu wii ɓe:
—Naɓee mo, cardon mo sariya mooɗon.
Yahuudiyankooɓe ɓee njaabii:
—Min nduŋanaaka warde fay gooto.
32 Nii haala ka Iisaa haalnoo haala maayde mum kaa tabitiri.
33 Pilaatu naatti galle mum, noddi Iisaa, wii ɗum:
—Aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?
34 Iisaa jaabii mo:
—Aan e hoore maa wii non naa woɓɓe narru-ɗaa?
35 Pilaatu jaabii mo:

* **18:14** Yuhanna 11.49-50

—Miin, mi Yahuudiyanke naa? Ko ngaɓu-ɓaa so leɲol maa e hooreeɓe yottinooɓe sadaka ngaddu maa ga am?
36 Iisaa jaabii:
—Laamu am jeyaaka e oo aduna. Sinndo omo jeyanoo e oo aduna, gollooɓe am kaɓotono pati mi naata juuɓe hooreeɓe Yahuudiyankooɓe. Kaa jooni laamu am oo wanaa mo ɓoo.
37 Nden Pilaatu wii mo:
—Ndennoo, a kaananke?
Iisaa jaabii:
—No mbii-ɓaa nii, mi kaananke. Walaa fuu ko ndimiraa-mi so ngar-mi ley aduna oo so wanaa faa mi seettoo goonga. Neɗɓo fuu jiɓɓo goonga, ana nana daande am.
38 Pilaatu wii mo:
—Goonga? Koɓum woni goonga?
Nde o haalnoo ɓum ndee, o yalti kasen, o tawtoyi Yahuudiyankooɓe ɓee to sella too, o wii ɓe:
—Mi heɓaali feloore fay wootere e makko.
39 Kaa ley aada mooɓon, iidi Paska fuu miɓo yoppitana on kasunke gooto. Oɓon njiɓi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?
40 Ɓe fuu ɓe ngulli, ɓe mbii:
—Wanaa oo, Barabas min njiɓi.
Barabas nee yo janoowo.

19

1 Nden Pilaatu nanngi Iisaa, yamiri fiyee dorri.
2 Sordaasi'en ɓee caɲi tenngaade gi'e, kippi e hoore makko, ɓoorni mo burmusuure woɓeere.*
3 Ɓe ɓattitii mo, eɓe mbiya:
—Saɗi, kaananke Yahuudiyankooɓe!
Eɓe piya mo banaaje.
4 Pilaatu yalti kasen, wii Yahuudiyankooɓe ɓee:
—Mi yaltinan mo faa anndon mi heɓaali feloore fay wootere e makko.
5 Non Iisaa yaltinaa ana hippii tenngaade gi'e ndee, ana ɓoornii saaya mboɓeewa kaa. Pilaatu wii ɓe:
—Gorko oo annii!
6 Nde hooreeɓe yottinooɓe sadaka e doomooɓe ɓee njiinoo mo ndee, ngulli mbii:
—Tontu mo e leggal bardugal! Tontu mo e leggal bardugal!
Pilaatu wii ɓe:
—Nanngee mo onon tonton mo, sabi miin kaa, mi heɓaali feloore e makko.
7 Yahuudiyankooɓe njaabii mo:
—O luuttii sariya amen. E ley sariya amen oo kaa waajibi o waree, sabi o waɗii hoore makko o Ɓii Laamɓo.
8 Nde Pilaatu nannoo kaa haala ndee, kulol mum ɓeydii.
9 O naatti huɓeere ndee kasen o wii Iisaa:
—Aan, hoto iwataa?
Iisaa jaabaaki mo fay huunde.
10 Nden Pilaatu wii mo:
—Miin muroto-ɓaa naa? Tama a anndaa miɓo waawi yoppitidde ma, miɓo waawi tontude ma?
11 Iisaa jaabii mo:
—So wanaa Laamɓo hokku maa baawɓe, a waawaano e am fay huunde. Ɓum saabii so gattuɓo kam e junngo maa oo ɓur maa ɲiŋinaade.
12 Gila nden Pilaatu ana ndaara yoppitinde mo. Ɓum saabii so Yahuudiyankooɓe ana ngulla, ana mbiya:
—So nii a yoppitii mo, a wanaa giɓo kaananke Roma mawɓo oo. Neɗɓo fuu gaɓuɓo hoore mum kaananke yo gaɲo kaananke Roma.
13 Nde Pilaatu nannoo ɓii haalaaji ndee, yaltini Iisaa, jooɓii dow jooɓorgal sariya, nokku biyeteeɓo Dinngira Kaaye (e ibaraninkoore omo wiyee Gabbata).
14 Nden yo ɲannde lanndinal iidi Paska, wakkati hakkunde naange. Pilaatu wii Yahuudiyankooɓe:
—Kaananke mooɓon annii!
15 Ɓe nduki semmbe:

* **19:2** Wakkati Iisaa, ***burmusuure woɓeere*** yo saaya ka kaananke ɓoornotoo.

—War mo! War mo! Tontu mo e leggal bardugal!
Pilaatu jaabii:
—Mi tonta kaananke moodon oo naa?
Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee mbii:
—Min ngalaa kaananke ko wanaa kaananke Roma mawdo oo.
16 Nden o hokki ɓe Iisaa faa ɓe tontoya dum.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

Nii ɓe nanngi Iisaa, ɓe naɓi dum.
17 Iisaa yalti ana roondii leggal mum bardugal faa yottii nokku biyeteedo Laalagal Hoore (e ibaraninkoore omo wiyee Golgata).
18 Ɗon ɓe tontidi mo e ɗiɗon woɓɓe: oo nano, oo ɲaamo, Iisaa ana lommbii.
19 Pilaatu winndi e alluwal: IISAA NASARAATUNKE OO, KAANANKE YAHUUDIYANKOOƁE. O yamiri ngal takkee e leggal bardugal ngal.
20 Yahuudiyankooɓe heewɓe njanngii binndi ɗii sabi do Iisaa tontaa doo wodɗaa ngalluure ndee. Alluwal ngal winndaama e ibaraninkoore e yunaninkoore e romankoore.
21 Nden hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee mbii Pilaatu:
—Pati winndu: «Kaananke Yahuudiyankooɓe», winndu: «o wii kanko woni kaananke Yahuudiyankooɓe».
22 Pilaatu jaabii:
—Ko mbinndu-mi koo winndaama, tilike.
23 Nde sordaasi'en ɓee tilinoo tontude Iisaa ndee, pecci kaddule makko pecce nay. Homo fuu ɓami feccere mum. Ɓe ɓami saaya makko duu. Saaya kaa walaa ɲootol. Ka fuu ka lefol gootol.
24 Sordaasi'en ɓee kaaldi:
—Pati ceeken saaya kaa. Ngadɗen ka urwa, yeewen keɓoowo ka.
Ɗum wadii, yalla ko sappaa e Binndi ɗii koo ana tabita:
«Ɓe peccii kaddule am hakkunde maɓɓe,
ɓe ngadii saaya am urwa.»†
Ɗum sordaasi'en ɓee ngadi.
25 Inna Iisaa, e sakiike mum debbo, Mariyama jom suudu Kolopa, e Mariyama mo Magdala ana ndarii bannge leggal ngal Iisaa tontaa e mum ngal.
26 Iisaa yii inna mum e taalibbo mum korsudo oo ana ndarodii, wii inna mum:
—Inna, ɓiya annii!
27 Nden o wii taalibbo oo:
—Inna maa, annii.
Gila nden taalibbo oo naɓi Mariyama galle mum.

Haala maayde Iisaa

28 Caggal dum, Iisaa anndi walaa fuu ko heddii. Yalla ko Binndi ɗii mbii koo ana tabita, o wii:
—Mi domdii!‡
29 Mbulku keewdo biineegiri ana wonnoo don. Ɓe cuuwi liccere e biineegiri oo, ɓe kaɓɓi e loocol hisopiyaawol, ɓe cukki e hunduko makko.
30 Nde Iisaa ɓuuccinoo biineegiri oo ndee, wii:
—Tilike!
O turi hoore, o ɗali aduna.
31 Nden yo ɲannde lanndinal iidi. Hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ndaardi Pilaatu yalla korre tontaaɓe ɓee ana kelee, ɓeen ɓamtee, pati terde dee keddoo e ledde dee ɲalaande fowteteende. Sabi ɲalaande ndee yo teddunde.
32 Non sordaasi'en ɓee ngari, keli korre worɓe ɗiɗon tontidanooɓe e Iisaa ɓee.
33 Kaa nde ɓe njottinoo Iisaa ndee, ɓe tawi mo maayii. Ɗum saabii ɓe kelaali korre makko.
34 Kaa gooto e sordaasi'en ɓee yuwi Iisaa labbo e wuttuldu. Ɗon yiiyam e ndiyam mbaacii.
35 Nedɗo ceettiido dum oo yii dum. Seedaaku makko duu ana sella. Kaaldo oo ana anndi haalii goonga, yalla onon duu, odon ngoondina.
36 Ɗum fuu wadii, yalla ko Binndi ɗii mbii koo ana tabita:
«Fay gootal e gi'e makko helataake.»§
37 Ɗi mbii kasen:
«Ɓe njiitan oon mo ɓe njuwnoo oo.»*

No tew Iisaa wadiraa e yanaande

† **19:24** Jabuura 22.19 ‡ **19:28** Jabuura 22.16 § **19:36** Pergu 12.46; Jabuura 34.21 * **19:37** Jakariyaa 12.10

38 Caggal mum, Yuusufu Arimatiyanke ndaardi Pilaatu yalla omo ɓamta tew Iisaa oo.
Pilaatu jaɓani mo. O ɓamti oon. Tawi Yuusufu oo yo taalibbo Iisaa e cuucuukka, sabi omo
hulannoo hooreeɓe Yahuudiyankooɓe.
39 Nikodemus jaanoodo to Iisaa jemma oo duu wari, o jillondiri uurdiiji mbiyeteedi miiri
e alo'e o waddori. Edum yaha e kilooji capantati e didi.
40 Non ɓe ɓamti tew Iisaa, ɓe nguji mo uurdi ndii, ɓe ngadi mo e kasanke hono no
Yahuudiyankooɓe mboowiri waɗude fade mum'en irde maaydo nii.
41 Nokku keewdo leɗɗe ana wonnoo do Iisaa tontanoo doo. Yanaande heyre ana ley
nokku oo, do fay gooto meeɗaali watteede.
42 Ɗum hawri e wakkati lanndinal Yahuudiyankooɓe, tawi yanaande ndee ana ɓadii, dum
wadi so ɓe ndesi Iisaa don.

20

No Iisaa immintiniraa

1 Ɲannde alan, Mariyama mo Magdala hujji, yehi to yanaande too. O tawi haayre
uddiranoonde yanaande ndee tallitaama.
2 O dogi, o yehi to Simon Piyeer e taalibbo mo Iisaa horsinnoo oo, o wii ɓe:
—Ɓe ittii Moobbo oo e yanaande ndee, mi anndaa fuu do ɓe ngadi mo.
3 Piyeer e taalibbo oo njalti, njehi to yanaande too.
4 Eɓe ndoga ko ɓe mbaawi fuu. Taalibbo oo dadi Piyeer, adii dum e yanaande ndee.
5 O yuurnii, o yii kasanke oo yo ɓolo, kaa o naataali.
6 Simon Piyeer, kaŋum kaa yottii fuu, naati, tawi kasanke oo ana joodii.
7 Pilkol pilkanoongol e hoore Iisaa ngol tawdaaka e kasanke oo, ngol tawaama engol
sowii feere maggol.
8 Nden taalibbo ardinoodo warde oo, kaŋum duu naati, yii, goondini.
9 Tawi ɓe paamaano tafon ko Binndi dii mbii koo, Iisaa yo immitintoodo.
10 Caggal mum, taalibaaɓe diɗon ɓee kooti to mum'en.

No Iisaa ɓanngirani Mariyama mo Magdala

11 Kaa Mariyama ana darii do damal yanaande doo, ana woya. O turii, o yuurnii ley
yanaande ndee.
12 O yii malaa'ika'en diɗon ɓe kaddule daneeje ana njoodii do tew Iisaa oo resanoo doo,
gooto do hoore doo, goɗɗo oo to koyde too.
13 Malaa'ika'en ɓee mbii mo:
—Banndam debbo, kodum mboyataa?
O jaabii ɓe:
—Ɓe ittii Moobbo am doo, mi anndaa fuu to ɓe ndesi dum.
14 Nde o haalnoo kaa haala ndee, o yeeccitii, o yii Iisaa ana darii, kaa o annditaali dum.
15 Iisaa wii mo:
—Banndam debbo, kodum mboyataa? Homo tewtataa?
Mariyama miili golloowo nokku oo haaldata e mum, wii oon:
—Gido, so aan itti mo doo, haalanam do ndesu-daa mo, faa mi ɓamta mo.
16 Iisaa wii mo:
—Mariyama!
O yeeccitii, o wii e ibaraninkoore:
—*Rabbunii!*
(Ɗum woni «Moobbo».)
17 Iisaa wii mo:
—Pati memam, sabi mi ŋabbitaali to Baabiraado am tafon. Yaa to sakiraaɓe am, mbiyaa ɓe
mi ŋabbitan to Baabiraado am, Baabiraado mon, Laamdo am, Laamdo mon.
18 Mariyama mo Magdala martinoyi taalibaaɓe ɓee kumpa, wii ɓe:
—Mi yii Moobbo oo.
O haaltani ɓe ko Iisaa haalani mo koo fuu.

No Iisaa ɓanngirani taalibaaɓe mum

19 Nde kiikiide alan warnoo ndee, taalibaaɓe Iisaa coki baafal dow hoore mum'en nokku
do ɓe kawriti doo, saabe kulol hooreeɓe Yahuudiyankooɓe. Nden Iisaa wari darii hakkunde
maɓɓe, wii ɓe:
—Onon e jam!
20 Nde o jowtunoo ɓe ndee, o holli ɓe nebbe juude makko e wuttuldu makko. Taalibaaɓe
ɓee ceyii nde njii Joomiraado oo ndee.
21 Nden Iisaa wii ɓe kasen:
—Onon e jam! Hono no Baabiraado neliri kam nii, neliran-mi on.

22 Nde o haalnoo ɗii haalaaji ndee, o fuufi e maɓɓe, o wii:
—Njaɓɓee Ruuhu Ceniiɗo!
23 Mo njaafi-ɗon luutti mum, yaafaama ɗi, mo on njaafaaki luutti mum, yaafataake.

No Iisaa ɓanngirani Tomaa

24 Kaa Tomaa noddirteeɗo Funeeru, gooto e sappo e ɗiɗon ɓee, walaano ɗon nde Iisaa ɓanngunoo hakkunde maɓɓe ndee.
25 Taalibaaɓe ɓee mbii mo:
—Min njii Moobbo men!
O jaabii ɓe:
—So mi yiyaali batte tontanɗe ɗee e nebbe makko, mi waɗa feɗeendu am e majje, mi waɗa junngo am e wuttuldu makko, abada mi goonɗintaa.
26 Yontere wootere caggal mum, taalibaaɓe ɓee kawriti kasen. Tomaa ana wondi e maɓɓe. Baafe ɗee fuu ana cokii. Iisaa ɓanngi, darii hakkunde maɓɓe, wii:
—Onon e jam!
27 O wii Tomaa:
—Waddu ɗoo feɗeendu maa, yeew juuɗe am, waddu junngo maa, waɗu ngo e wuttuldu am. Sel sikkitaade, goonɗin tan.
28 Tomaa jaabii, wii mo:
—Joomiraaɗo am, Laamɗo am.
29 Iisaa wii mo:
—Saabe a yii kam ngoonɗinir-ɗaa. Ɓeen ɓe njiyaali kam so ngoonɗini, mbelii hoore.

Haala faandaa dewtere ndee

30 Iisaa waɗii yeeso taalibaaɓe mum kaayɗe goɗɗe keewɗe ɗe mbinndaaka ley ndee dewtere.
31 Ɓee ɗoo mbinndaama, yalla oɗon ngoonɗina Iisaa woni AlmasiihuƁii Laamɗo oo, yalla so on ngoonɗinii, oɗon keɓira nguurndam saabe makko.

21

No Iisaa ɓanngirani taalibaaɓe mum njeɗɗon

1 Caggal ɗum, Iisaa ɓannganii taalibaaɓe mum ɓee kasen sera weendu Tiberiyas. Annii no mo ɓanngiri:
2 Simon Piyeer e Tomaa noddirteeɗo Funeeru oo e Natanayel mo Kaana leydi Galili e ɓiɓɓe Jebede worɓe ɓee e taalibaaɓe ɗiɗon woɓɓe, ɓe fuu eɓe tawdanoo ton.
3 Simon Piyeer wii ɓe:
—Mi yahan awgal.
Ɓe mbii mo:
—Minen duu, min njaadan e maa.
Ɓon e ɗon ɓe njalti, ɓe naatoyi laana. Oon jemma, ɓe keɓaali fay huunde.
4 Nde fajiri feccii ndee, Iisaa darii dow daŋŋeere ndee, kaa taalibaaɓe ɓee annditaali ɗum Iisaa.
5 O wii ɓe:
—Sukaaɓe, oɗon jogii ko ɲaametee naa?
Ɓe mbii:
—Min ngalaa!
6 O wii ɓe:
—Tippee bubbol ngol bannge ɲaamo laana kaa, on keɓan.
Non ɓe tippii ngol. Ɓe keɓi liɗɗi faa ɓe ndonki suutude ngol.
7 Taalibbo mo Iisaa horsini oo wii Piyeer:
—Ɗum Moobbo men!
Nde Simon Piyeer nannoo ɗum moobbo mum'en ndee, ɓoornii saaya mum, sabi mo ɓoortinooɗo ka, mo fiyii e ndiyam ɗam.
8 Taalibaaɓe heddiiɓe ɓee ngaddi laana kaa, ana ndaasa bubbol keewngol liɗɗi ngol. Ɓe ngoɗɗoraaki daŋŋeere ndee kinaa ko waarata e meeturuuji teemedere.
9 Nde ɓe yeentunoo ndee, ɓe njii liɗɗi ana pawii dow yulɓe yiite, ɓe njii buuru duu.
10 Iisaa wii ɓe:
—Ngaddee yoga e liɗɗi ɗi nanngu-ɗon jooni ɗii.
11 Simon Piyeer naati laana kaa, foodi bubbol ngol, yeŋŋini. Ngol keewngol liɗɗi mawɗi. Liɗɗi ɗii yo teemedere e capanɗe joy e tati. No ɗi poti heewde nii fuu, bubbol ngol seekaaki.
12 Iisaa wii ɓe:
—Ngaree, ɲaamee!

Nde wonnoo ɓe fuu ɓe anndii ɗum Joomiraaɗo, fay gooto e taalibaaɓe ɓee lamndaaki mo «Aan homo?»
13 Nden Iisaa wari, ɓami buuru e liɗɗi, hokki ɓe.
14 Ngol woni cilol tataɓol ko Iisaa ɓanngani taalibaaɓe mum caggal immitagol mum.

No Iisaa haaldiri e Piyeer

15 Nde ɓe tayunoo kooyol ndee, Iisaa wii Simon Piyeer:
—Simon ɓii Yuhanna, a ɓuraa ɓee ɗoo yiɗude kam naa?
O jaabii:
—Goonga, Moobbo, aɗa anndi miɗo yiɗu maa.
Iisaa wii mo:
—Tiiɗu e baaloy am!
16 Iisaa wii mo kasen:
—Simon, ɓii Yuhanna, aɗa yiɗi kam naa?
O jaabii:
—Sanne, Moobbo, aɗa anndi miɗo yiɗu maa!
Iisaa wii mo:
—Tiiɗu e baali am!
17 Iisaa wii mo kasen:
—Simon, ɓii Yuhanna, aɗa yiɗi kam naa?
Piyeer sunaa sabi jooni woni cilol tataɓol ko Iisaa wii mo «Aɗa yiɗi kam naa?» Piyeer wii mo:
—Joomiraaɗo, aɗa humpitii huunde fuu, aɗa anndi miɗo yiɗu maa.
Iisaa wii mo:
—Tiiɗu e baali am!
18 Miɗo haalane goonga, e njokollaaku maa a ɓoornike kaddule maa, a yehii to njiɗ-ɗaa fuu. Kaa nde a naywii, a fooccan juuɗe maa, goɗɗo ɓoorne ɗe, naɓe to a yiɗaa.
19 E ɗii haalaaji Iisaa sapporii no Piyeer maayrata e no teddinirta Laamɗo. Nde o haalnoo ɗum ndee, o wii ɗum:
—Jokkam!

No Iisaa haaliri haala taalibbo mum korsuɗo oo

20 Piyeer yeeccitii, yii taalibbo mo Iisaa horsini oo ana jokki e mum'en. Kaŋum woni naayinooɗo e Iisaa nde ɓe kirtotonoo ndee, so wii: «Moobbo, homo woni jammbotooɗo ma oo?»
21 Nde Piyeer yiinoo korsuɗo oo ndee, wii Iisaa:
—Moobbo, hono oo nee wattinirta?
22 Iisaa jaabii mo:
—So miɗo muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, koɗum hillu maa hen? Aan kaa, jokkam tan.
23 Ngol konngol saakii hakkunde goonɗinɓe Iisaa fuu: «Taalibbo oo maayataa.» Kaa Iisaa wiyaali mo maayataa, ko o wii dee: «So miɗo muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, koɗum hillu maa hen?»
24 Oo taalibbo seettii ɗee kulle so winndi ɗe, eɗen anndi duu seedaaku makko oo yo goonga.

Timmooɗe dewtere ndee

25 Iisaa waɗii kuɗɗe goɗɗe keewɗe kasen. So ɗe mbinndiranooma gootel gootel, miɗo miila ɗee dewte mbaawataano heyude e aduna oo.

Golle Nelaaɓe

1 Waayam Tawfilus, e ley dewtere am aranndeere ndee, mi winndii hen ko Iisaa fuɗɗiri
gollude e waajaade fuu,
2 faa ɲannde nde mo ŋabbinaa ndee, caggal o wasike nelaaɓe ɓe o suɓorii Ruuhu Ceniiɗo
ɓee.
3 Caggal nde o torraa ndee, o ɓannginani ɓe hoore makko, o hollirii ɓe e daliilaaji keewɗi
omo wuuri. O wondi e maɓɓe balɗe capanɗe nay, omo waajoo ɓe haala Laamu Laamɗo.
4 Ɲannde wootere omo ɲaamda e maɓɓe, o wasii ɓe pati ɓe ngoɗɗoo Urusaliima, ɓe kettoo
fodoore Baabiraaɗo nde ɓe naniri mo ndee.
O wii:
5 —Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa e ley balɗe seeɗa, onon, on mbatisirte Ruuhu
Ceniiɗo.
6 Ɓe fuu ɓe kawri, ɓe lamndii mo, ɓe mbii:
—Joomiraaɗo, e oo wakkati ngartirtaa laamu Israa'iila naa?
7 Iisaa jaabii ɓe, wii:
—On mbaawaa anndude jamaanuuji e wakkatiiji ɗi Baabiraaɗo waɗiri baawɗe mum.
8 Kaa so Ruuhu Ceniiɗo oo jippike e mooɗon, on keɓan baawɗe, on laatoto seedee'en am
ley Urusaliima e ley leydi Yahuudiya fuu, kaŋum e Samariya, faa to leydi haaɗi.
9 Nde o haalnoo ɗum ndee, o ŋabbinaa. Ɓe tiggitii, eɓe yeewa faa luurde suddi mo.
10 Ɗo ɓe tiggitii kammu oo tawi omo ŋabbinee ɗoo, worɓe ɗiɗon ɓe kaddule daneeje ngari
ndardii e maɓɓe,
11 mbii:
—Galilinkooɓe, ko saabii so ndari-ɗon, oɗon yeewa kammu? Iisaa ittaaɗo e mon so
ŋabbintinaa dow kammu oo wartiran hono no njiiru-ɗon omo ŋabbitira dow kammu nii.
12 Nde ɓe iwnoo to waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, ɓe mbirfitii Urusaliima.
Ton e Urusaliima ana waara e kilon gooto.
13 Nde ɓe njottii ndee, ɓe ŋabboyi suudu dowuuru ndu ɓe mboownoo mooɓtaade e mum
nduu. Nelaaɓe ɓee ngoni: Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e Andire e Filipa e Tomaa e
Bartolome e Matta e Yaakuuba ɓii Alfaa e Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda ɓii
Yaakuuba.
14 Ɓe fuu ɓe laatii daande wootere, eɓe tiiɗi e duwaawu, kamɓe e miɲiraaɓe Iisaa e
Mariyama inna Iisaa e rewɓe woɓɓe.

No Mattiyas loomtorii Yahuuda

15 Ley ɗeen ɲalaaɗe, goondinɓe ko waarata e teemedere e noogay kawri. Piyeer immii,
darii hakkunde maɓɓe, wii:
16 —Sakiraaɓe, ko Ruuhu Ceniiɗo haaliri e hunduko Daawuuda, ko woni e Binndi ɗii koo,
tabitirii no haaniri nii: o haaliino haala Yahuuda, kolluɗo nannguɓe Iisaa ɓee laawol oo.
17 E meeɗen Yahuuda hiisetenoo, o heɓii ngeɗu makko e golle e nelal.
18 (Kaalisi mo o yeenanoo e golle makko bonɗo oo, o soodi ɗum ngesa, o yehi o wartoyii
ley magga, reedu makko seekii, teketi makko fuu mbaylii e leydi.
19 Yimɓe Urusaliima fuu nanii ɗum. Ɗum waɗi so ɓe inndiri ngesa ngaa Akeldama. E ley
ɗemngal maɓɓe ɗum woni «Ngesa Yiiyamaawa».)
20 Sabi ɗum winndii e ley dewtere Jabuura:
«Yo galle makko laato saabeere,
pati fay gooto hoɗu hen.
Yo goɗɗo darto darnde makko.»*
21 Haya, worɓe yogaaɓe njaadii e men ko juuti gila nde Joomiraaɗo men Iisaa wondi e men
ndee,
22 iwde e wakkati mo Yaayaa looti mo lootogal batisima yaade e ɲalaande nde o ɓamtaa
faade e kammu ndee. Joonnoo, ana tilsi gooto e maɓɓe laatidoo e men seedee immitagol
Iisaa.
23 Ɓe ndarni worɓe ɗiɗon: Yuusufu noddirteeɗo Barasaba coowirteeɗo Yustus, kaŋum e
Mattiyas.
24 Ɓe nduwii, ɓe mbii:
—Joomiraaɗo, aan anndude ɓerɗe yimɓe fuu, fammin min mo cuɓi-ɗaa e ɓee ɗoo ɗiɗon
25 faa roondoo golle e nelal, loomtoo Yahuuda joppuɗo ɗum so yehi to nokku mo haandi
e mum oo.

* **1:20** Jabuura 69.26; 109.8

26 Ɓe ngadi urwa maɓɓe. Urwa oo hawri e Mattiyas. O hiisodaa e nelaaɓe sappo e go'o ɓee.

2

No Ruuhu Ceniiɗo jipporii dow goondinɓe

1 Nde iidi biyeteeɗo Pantekot warnoo ndee, goondinɓe Iisaa ɓee fuu mooɓtii e nokku gooto.
2 Oon wakkati fuu, dillere wa'unde no henndu mawndu nii iwri dow kammu, hebbini suudu ɗo ɓe njoodii ɗoo fuu.
3 Ko wa'i no ɗemɗe yiite nii ɓanngani ɓe. Ɗe peccii, ɗe pawii e gooto maɓɓe fuu.
4 Ɓe fuu ɓe keewi Ruuhu Ceniiɗo, ɓe puddi haalde ɗemɗe janane no Ruuhu oo hokkiri ɓe ɓe kaala nii.
5 Worɓe Yahuudiyankooɓe hulɓe Laamɗo iwooɓe e tatteeji ɗii fuu ana njoodii Urusaliima.
6 Nde dillere ndee waɗunoo ndee, jamaa oo fuu hawriti, wemmbaa, sabi gooto fuu nanii ɗemngal mum ana haalee.
7 Ɓe fuu ɓe mbemmbaa, ɓe kaaynaa, ɓe mbiyondiri:
—Ɓee haalooɓe fuu nganaa Galilinkooɓe naa?
8 Ɗum nee, hono hen gooto e meeɗen fuu nanirta ko ɓe kaalata e ɗemngal ngal muyni?
9 En Partiyankooɓe e Mediyankooɓe e Elamiyankooɓe, en joodiiɓe Mesopotamiya, kaŋum e Yahuudiya e Kappadokiya e Ponta e Asiya
10 e Firigiya e Pamfiliya e Misira e leyɗe sera Libiya hedde Sireene. Yoga e meeɗen iwii e Roma,
11 en Yahuudiyankooɓe kaŋum e naatuɓe e diina Yahuudiyankooɓe. Yoga kasen iwii Kereta, yoga iwii leydi Arabiya. Kaa ɗum e taweede fuu, en fuu eɗen nii nana eɓe kaala e ɗemɗe meeɗen golleeji mawdi ɗi Laamɗo wadi ɗii!
12 Ɓe fuu ɓe mbemmbaa, ɓe cikkitii, ɓe mbiyondiri:
—Koɗum ɗum foti laataade?
13 Woɓɓe ana njaayra goondinɓe ɓee, ana mbiya:
—Ɓe haarɓe doro so eɓe cigira!

No Piyeer waajorii jamaa oo

14 Piyeer dardii e sappo e go'o ɓee, toowni daande muuɗum, wii jamaa oo:
—Onon Yahuudiyankooɓe e onon joodiiɓe Urusaliima fuu, kettinee haala am yalla oɗon paama kabaaru gaɗuɗo oo.
15 Ɓee yimɓe nganaa sigirɓe hono no onon miildaton nii, sabi jooni yo ŋawlal tan.
16 Ɗum woni ko annabi Yo'ila wii:
17 «Laamɗo wii:
E ley ŋalaaɗe cakitotooɗe ɗee
mi saakan Ruuhu am e dow tagaaɓe fuu.
Ɓiɓɓe mooɗon worɓe e rewɓe
kaaliran hono no annabaaɓe nii,
jokolɓe mooɗon njiyan ko yellitii e mum'en,
nayeeɓe mooɗon koyɗinte.
18 Fay gollooɓe am worɓe e gollooɓe am rewɓe,
mi saakan Ruuhu am dow muuɗum'en e ley ɗeen ŋalaaɗe,
ɓe kaaltan konngol ngol loow-mi e maɓɓe ngol.
19 Mi waɗan kaayɗe dow kammu,
mi waɗan taagumansaaji dow leydi,
ɗi laatoo yiiyam e yiite e cuurki.
20 Fade ŋannde gartol Joomiraaɗo mawnde teddunde ndee warde,
naange niɓɓan,
lewru wojjan hono no yiiyam nii.
21 Nden, neddo fuu nodduɗo innde Joomiraaɗo hisinte.»*
22 Piyeer wii kasen:
—Israa'iilankooɓe, kettinee ɗii haalaaji: Iisaa Nasaraatunke oo yo neddo mo Laamɗo suɓanii on. Laamɗo hokki ɗum baawɗe, o hokki ɗum waɗude kaayɗe e taagumansaaji hakkunde mon, no onon e ko'e mon anndir-ɗon nii.
23 On ngadii oon neddo e juuɗe bonɓe, on tontii mo e leggal bardugal, on mbaririi mo no Laamɗo muuyrunoo ɗum laatoo gila arannde nii.
24 Kaa Laamɗo wuurtinii mo, itti mo e naawalla maayde, sabi maayde ndee waawaanoo heddoraade mo.

* **2:21** Yo'ila 3.1-5

25 Sabi Daawuuda ana haala haala makko nde wii:
«Wakkati fuu miɗo yiya Joomiraaɗo,
sabi omo ɲaamo am, pati mi yeryerta.
26 Saabe majjum ɓernde am seyii,
ɗemngal am jaarii
faa terɗe am duu mbaaltoo dow jikke,
27 sabi a yoppataa yonki am hakkunde maayɓe,
a accataa Ceniiɗo maa oo ɲola.
28 A anndinii kam laawi nguurndam,
miɗo seyii sabi aɗa wondi e am.»†
29 Piyeer jokkini hen:
—Sakiraaɓe, miɗo haalana on ko laaɓi haala njaati meeɗen Daawuuda: o maayii, o iraama, yanaande makko ndee ana ɗo meeɗen ɗoo faa hannde.
30 O annabaajo, omo anndi Laamɗo hunanike mo gooto e taaniraaɓe makko joottoto e bimmbeere makko laamu.
31 O adii o yii o haali haala immitagol Almasiihu, kaɲum yonki muuɗum accaaka hakkunde maayɓe, terɗe muuɗum ɲolaali.
32 Oo woni Iisaa mo Laamɗo immintini, min fuu miɗen ceedii.
33 Laamɗo toowni mo, heedini mo ɲaamo muuɗum, mo heɓi e Baabiraaɗo Ruuhu Ceniiɗo podananoodo en oo, o saaki ɗum. Jooni oɗon njiya ɗum, oɗon nana ɗum.
34 Sabi Daawuuda meeɗaali ŋabbude dow kammu, kaa wii:
«Joomiraaɗo wii Joomam:
Jooɗa ɲaamo am,
35 faa mi waɗa njaɓɓaa wayɓe maa.»‡
36 Yo suudu baaba Israa'iila fuu tayor Laamɗo waɗii Iisaa mo tontu-ɗon e leggal bardugal oo Joomiraaɗo, waɗii ɗum Almasiihu.

Haala deental adiiɓe goondinde

37 Nde ɓe nannoo kaa haala ndee, ɓe tayi sanne, ɓe mbii Piyeer e nelaaɓe heddiiɓe ɓee:
—Sakiraaɓe, koɗum min ngaɗata?
38 Piyeer jaabii ɓe, wii:
—Tuubee, gooto e mooɗon fuu lootiree lootogal batisima e innde Iisaa Almasiihu, yalla oɗon keɓa yaafeede luutti. Nden on ndokkete Ruuhu Ceniiɗo.
39 Sabi fodoore ana woodani on, onon e ɓiɓɓe mooɗon e woɗɗuɓe fuu. Ende woodani neɗɗo mo Joomiraaɗo Laamɗo meeɗen noddi fuu.
40 Caggal ɗum, Piyeer seedanike ɓe haalaaji goɗɗi keewɗi, ana waajoo ɓe, ana wiya:
—Celee e ndee fedde bonnde yalla oɗon kisa.
41 Jaɓuɓe haala makko ɓee lootaa lootogal batisima. Ɲannde nden, ana foti ujunaaji tati neɗɗo ko naati e deental goondinɓe ngal.
42 Eɓe njokki waaju nelaaɓe ɓee, eɓe nanngondiri e deental maɓɓe ngal, eɓe taya buuru,§ kasen eɓe ngaɗida duwaawuuji.
43 Kulol naati e gooto fuu, sabi nelaaɓe ɓee kaɲum'en duu ana ngaɗannoo kaayɗe e taagumansaaji keewɗi.
44 Goondinɓe ɓee fuu yo daande wootere, ɓe ngaɗi fii maɓɓe fuu foroba.
45 Ɓe cootti jawleele maɓɓe, ɓe ndokki gooto fuu ko hasindini e muuɗum.
46 Ɲannde fuu ɓe kawritan ley Suudu Dewal Mawndu nduu, ɓe laatii daande wootere, eɓe taya buuru, eɓe ɲaamda ley cuuɗi maɓɓe ley weltaare e seyo.
47 Eɓe njetta Laamɗo, yimɓe fuu ana njiɗi ɓe. Ɲannde fuu Joomiraaɗo ana ɓeydana deental ngal hisooɓe.

3

No Piyeer selliniri bonnguujo e no waajorii yimɓe

1 Piyeer e Yuhanna naaddi ley Suudu Dewal Mawndu nduu wakkati sallifanaa.
2 Tawi gorko bonnguujo pinduɗo e bonnguwaaku ana jooɗii damal Suudu Dewal Mawndu mbiyeteengal Damal Lobbal. Ɲannde fuu yimɓe makko njoyyinan mo ɗon faa o garbinoo naatooɓe Suudu Dewal Mawndu ɓee sadaka.
3 Nde o yii Piyeer e Yuhanna ana naata ndee, o garbinii ɗum'en.
4 Ɓe taykitii mo, non Piyeer wii:
—Yeew min!
5 O yeewi ɓe, sabi omo miilii heɓude e maɓɓe huunde.

† **2:28** Jabuura 16.8-11 ‡ **2:35** Jabuura 110.1 § **2:42** Maanaa ***tayude buuru*** woni rewirde Laamɗo hiraande seniinde.

6 Piyeer wii:
—Mi walaa kaalisi, mi walaa kaŋŋe, kaa mi hokkete ko njogii-mi koo: saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke oo, imma yaa!
7 O nanngi junngo muuɗum ɲaamo, o darni ɗum. Ɗon e ɗon koyɗe muuɗum teeŋi e leydi,
8 gurbitii, darii, ana yiiloo. O naatidi e maɓɓe ley Suudu Dewal Mawndu nduu, omo yiiloo, omo fitta, omo yetta Laamɗo.
9 Yimɓe ɓee fuu njii mo, omo yiiloo, omo yetta Laamɗo.
10 Ɓe annditi mo, kanko woni jooɗotonooɗo e Damal Lobbal ngal so ana garbinoo oo. Kaayɗe e wemmbere nanngi ɓe sanne saabe ko o heɓi koo.
11 Ɗo o jokkondirnoo e Piyeer e Yuhanna ɗoo, yimɓe ɓee fuu ndogi kawriti e maɓɓe to ndanki mbiyeteeki ndanki Suleymaana too no poti haayneede.
12 Nde Piyeer yiinoo ɗum ndee, wii yimɓe ɓee:
—Israa'iilankooɓe, ko waɗi so oɗon kaaynee ɗum ɗoo? Ko waɗi so oɗon puttina min gite, hono baawɗe amen naa kulol amen Laamɗo waɗi so oo gorko ana yaha e koyɗe muuɗum?
13 Laamɗo Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, Laamɗo njaatiraaɓe meeɗen, teddini kaadime muuɗum Iisaa. Kaa onon on ngaɗii mo e juuɗe laamu, on njankirii mo yeeso Pilaatu, fay so taweede Pilaatu ana yiɗunoo yoppitinde mo.
14 Kaa onon, on njankirii Ceniiɗo Pooccitiiɗo oo, on ndaartii yoppitaneede barɗo hoore.
15 Gaddoowo nguurndam nduumiiɗam oo, oon mbar-ɗon. Kaa Laamɗo wuurtinii mo e maayde. Miɗen ceedii ɗum.
16 Gorko mo njiyaton mo anndu-ɗon oo, ko mo goonɗini Iisaa koo sellini mo yeeso mooɗon on fuu.
17 Haya, sakiraaɓe, hono ko onon e hooreeɓe mooɗon ngaɗu-ɗon Almasiihu koo, miɗo anndi yo majjere tan.
18 Kaa hono nii Laamɗo tabintiniri ko annabaaɓe muuɗum fuu kaali koo: Almasiihu torroto.
19 Ndennoo tuubee, ngarton, yalla luutti mooɗon ana tosee,
20 yalla Joomiraaɗo ana waddana on wakkatiiji ceyniiɗi, nelda on Iisaa Almasiihu cuɓananooɗo on gila arannde oo.
21 Ana tilsi oon heddoo dow kammu faa nde Laamɗo heyɗintini kulle ɗee fuu, no annabaaɓe seniiɓe ɓee kaaldunoo haala muuɗum gila arannde nii.
22 Sabi Muusaa wii: «Joomiraaɗo Laamɗo mooɗon nelan e mon annabaajo hono am, sakiike mon. Njaɓon huunde fuu ko o haalanta on.
23 Neɗɗo fuu mo jaɓanaali annabaajo oo, yaltinte e suudu baaba, halkete.»*
24 Gila e Samuyila faa e annabaaɓe jokkuɓe e muuɗum, ɓe fuu eɓe kaalannoo haala ɗee ɲalaaɗe.
25 Onon ngoni ronooɓe annabaaɓe ɓee, onon ngoni ronooɓe aadi ndi Laamɗo nanngani njaatiraaɓe men ɓee nde wii Ibarahiima: «E iwdi maa, cuuɗi baaba aduna oo fuu keɓirta barke.»†
26 Nde Laamɗo immintinnoo Iisaa kaadime muuɗum oo ndee, e mooɗon o adii nelde ɗum, faa o waɗa e mon barke e ley ko o wartirta homo e mon fuu e makko so njoppon golle mon bonɗo.

4

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahiiɓe

1 Nde Piyeer e Yuhanna kaaldata e yimɓe ɓee ndee, yottinooɓe sadaka e mawɗo hayboo ɓe Suudu Dewal Mawndu oo, kaɲum e Saduki'en ngari e maɓɓe.
2 Eɓe mettaa sabi Piyeer e Yuhanna ana njanngina yimɓe ɓee haala immital maayɓe, ko ɓe mbii Iisaa wuurtii koo.
3 Ɓe nanngi ɓeen, ɓe uddi ɗum'en e kasu faa janngo muuɗum, sabi tawii hiiriino.
4 Kaa heewɓe e nanɓe waaju oo ɓee ngoonɗini, faa ɓe laatii ko foti ujunaaji joy gorko.
5 Janngo muuɗum, hooreeɓe maɓɓe e mawɓe e dunkee'en Sariya kawritoyi Urusaliima.
6 Annas Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo e Kayafas e Yuhanna e Aleksandere e iwdi hooreeɓe yottinooɓe sadaka ndii fuu ana ton.
7 Ɓe ndarni Piyeer e Yuhanna yeeso maɓɓe, ɓe lamndii ɗum'en e dow dabare honde naa alhorma homo ɓe celliniri bonnguujo oo.
8 Nden, Piyeer keewɗo Ruuhu Ceniiɗo oo wii ɓe:
—Hooreeɓe e mawɓe,
9 so on lamndike min hannde moyyere nde min ngaɗani bonnguujo oo ndee, on lamndike min no o selliri,

* **3:23** Fillitagol Tawreeta 18.15,18,19 † **3:25** Puɗɗooɗe 12.3

10 oɗon kaani anndineede ɗum, onon e Israa'iilankooɓe ɓee fuu. Saabe Iisaa Almasiihu
Nasaraatunke mo tontuno-ɗon e leggal bardugal so Laamɗo wuurtini ɗum oo, kaŋum darni
mo yeeso mon so sellini mo.
11 Iisaa woni:
«haayre nde onon mahooɓe tippiti-ɗon,
laatiinde haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii.»*
12 Kisindam heɓirtaake e goɗɗo fey, innde wonnde duu walaa ley aduna oo fuu nde Laamɗo
hokki yimɓe nde kaan-ɗen hisinireede.
13 Nde waalde Saahiiɓe ɓee njiinoo cuusal Piyeer e Yuhanna ndee, ɓe kaaynaa, sabi eɓe
anndi ɓeen njannginaaka, ɓe baadiyankooɓe. Ɓe annditi ɓeen ana ngondunoo e Iisaa.
14 Kaa nde ɓe njiinoo gorko cellinaaɗo oo ana dardii e maɓɓe, walaa fuu ko ɓe mbaawi
yeddude.
15 Ɓe njamiri yo ɓeen njaltu sarirde ndee, eɓe ndawrida,
16 eɓe mbiya:
—Koɗum ngaɗaten ɓee ɗoo worɓe ɗiɗon? Tabitanii hoɗuɓe Urusaliima fuu, ɓe ngaɗii ɗoo
haaynde maanunde, kasen duu en mbaawaa yeddude ɗum.
17 Kaa ndaalo-ɗen ɓe, kaɗen ɓe haalande fay gooto innde Iisaa ndee pati ɗum saakoo e ley
yimɓe ɓee.
18 Nden ɓe nodditi ɓeen kasen, ɓe njaggini ɗum'en pati mbaajoo, pati njanngina innde
Iisaa.
19 Kaa Piyeer e Yuhanna njaabii ɓe, mbii:
—Onon e ko'e mooɗon, yeewee yalla ɗowtanaade on luutta Laamɗo woni goonga.
20 Minen kaa, min mbaawaa ŋoottude haalde ko min njiiri gite amen e ko min naniri
noppi amen.
21 Ɓe ndaalii ɓeen kasen. Caggal ɗum, ɓe njoppiti ɗum'en, tawi ɓe keɓaali fay huunde ko
ɓe njukkira ɗum'en saabe yimɓe ɓee. Sabi yimɓe fuu ana njetta Laamɗo dow ko waɗi koo.
22 Celliniraaɗo haaynde ndee oo, duuɓi muuɗum ana ɓuri capanɗe nay.
23 Nde ɓe njoppaa ndee, Piyeer e Yuhanna mbirfitii to yimɓe muuɗum'en, njantanii ɗum
ko hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe mbii ɗum'en koo fuu.
24 Nde ɓeen nani ɗum ndee, ɓe fuu ɓe laatii daande wootere, ɓe eewnii Laamɗo, ɓe mbii:
—Laamɗo, taguɗo kammu e leydi e geeci e ko woni e muuɗum'en fuu,
25 aan kaalirɗo dow baawɗe Ruuhu Ceniiɗo e hunduko njaati amen Daawuuda kaadime
maa nde oon wii:
«Ko saabanii leŋi jirkitaade?
Ko saabanii yimɓe miilde miilooji ɓoli?
26 Kaanankooɓe aduna ndarii,
ardiiɓe mooɓtondiri faa kaɓa
e Joomiraaɗo e Almasiihu muuɗum.»†
27 Tayoral, e ley ndee ngalluure Hirudus e Pontiyu Pilaatu nanngondirii e Israa'iilankooɓe
e leŋi goɗɗi faa kaɓa e Iisaa, kaadime maa ceniiɗo mo cuɓi-ɗaa oo,
28 yalla eɓe ngolla ko koddirno-ɗaa baawɗe maa e muuyɗe maa fuu.
29 Jooni Joomiraaɗo, yeew gidi maɓɓe ɗii, ndokkaa gollooɓe maa waajoraade haala maa fuu
cuusal,
30 ɓanngin baawɗe maa, sellin ŋawɓe, waɗu taagumansaaji e kaayɗe saabe Iisaa, kaadime
maa ceniiɗo oo.
31 Nde ɓe tilinoo ŋaagaade Laamɗo ndee, nokku ɗo ɓe kawritinnoo ɗoo dimmbii. Ɓe fuu
ɓe kebbinaa Ruuhu Ceniiɗo, eɓe mbaajoroo konngol Laamɗo ngol cuusal.

No goondinɓe ɓee nguurdi

32 Jamaa goondinɓe oo fuu yo daande wootere yo hakkille gooto. Ɓe ngaɗi ko ɓe njogii
fuu foroba, fay gooto e maɓɓe wiyantaa jawdi muuɗum fay huunde.
33 Baawɗe mawɗe nelaaɓe ɓee ceettortonoo immitagol Iisaa Joomiraaɗo, kasen duu
moyyere mawnde ana e maɓɓe ɓe fuu.
34 Fay gooto e maɓɓe hasindinaa, sabi jogiiɓe gese e galleeji fuu coottan, ngadda kaalisi
oo,
35 tummba ɗum e juuɗe nelaaɓe ɓee. Nden homo e maɓɓe fuu hokkee ko hasindini e
muuɗum.
36 Iwɗo e leŋol Lewi‡ biyeteeɗo Yuusufu, mo nelaaɓe ɓee coowirannoo Barnabas (ɗum
woni ɓii koomtoowo), pinɗo Kiprus,
37 ana joginoo ngesa, sootti nga, waddi kaalisi oo, tummbi ɗum e juuɗe nelaaɓe ɓee.

---

* **4:11** Jabuura 118.22 † **4:26** Jabuura 2.1-2 ‡ **4:36** ***Yimɓe leŋol Lewi*** ngonnoo humaniiɓe golle dewal Laamɗo gila e jamaanu Muusaa.

5

No Ananiyas e Safiira penirani Ruuhu Ceniiɗo

1 Gorko biyeteeɗo Ananiyas ana wondi e jom suudu muuɗum Safiira. O sootti ngesa makko.
2 O suuɗi feccere e kaalisi oo, jom suudu makko oo ana anndani. O naɓi ko heddii koo, o hokki nelaaɓe ɓee.
3 Piyeer wii:
—Ananiyas, ko saabii so accu-ɗaa Ibiliisa naata e ɓernde maa faa penanaa Ruuhu Ceniiɗo, cuuɗaa yoga e coggu ngesa ngaa?
4 Tama wanaa aan e hoore maa jeynoo nga? Tama nde coottu-ɗaa nga ndee, a waawaano nawtoraade kaalisi oo? Ko hewti maa so ngaɗ-ɗaa nii? Wanaa yimɓe penan-ɗaa, Laamɗo penan-ɗaa.
5 Nde Ananiyas nani kaa haala ndee, tayi, saami, maayi. Ɗum laatanii nanɓe ɗum ɓee fuu kulol manngol.
6 Sukaaɓe jokolɓe immii, ngaɗi mo e kasanke, ndoondii mo, njalti sella, iri mo.
7 Caggal muuɗum, ko waarata e leeruuji tati, jom suudu makko naati, tawi nanaali ko waɗi koo.
8 Piyeer wii mo:
—Haalanam so tawii ɗum jaati coottu-ɗon ngesa mooɗon ngaa?
O wii:
—Ooho, ɗum jaati min cootti.
9 Nden Piyeer wii mo:
—Hono aan e jom suudu maa kawrir-ɗon faa itton koro Ruuhu Joomiraaɗo? Muɲu, iroynooɓe jom suudu maa ana ngara, naa ɓe naɓe, aan duu!
10 Oon wakkati fuu, kanko duu o tayi, o saami yeeso Piyeer, o maayi. Jokolɓe ɓee naati, tawi o maayii, ɓe ndoondii mo, ɓe njalti sella, ɓe iri mo bannge jom suudu makko.
11 Kulol manngol nanngi deental goondinɓe ɓee e nanɓe ɗum ɓee fuu.

No nelaaɓe ɓee ngolliri taagumansaaji e kaayɗe

12 Nelaaɓe ɓee ana ngaɗannoo taagumansaaji e kaayɗe keewɗe hakkunde yimɓe ɓee. Goondinɓe ɓee fuu ana kawrita ley ndanki Suleymaana kii, ɓe fuu ɓe daande wootere.
13 Fay gooto e woɓɓe ɓee suusaa takkaade e maɓɓe. Kaa ɗum e taweede yimɓe ɓee ana teddina ɓe.
14 Goondinɓe Joomiraaɗo ɓee ana ɓeydoroo yimɓe heewɓe, jamaa worɓe e rewɓe,
15 faa ɓe ndoondii ɲawɓe, ɓe njaltini ɗum'en dow mbeddaaji, eɓe lelna ɗum'en e dow leese e daage, yalla so Piyeer warii, mbeelu muuɗum ana mema yoga maɓɓe.
16 Yimɓe heewɓe iwri e geelle piliiɗe Urusaliima ɗee, ngaddi ɲawɓe e laddaaɓe. Ɓeen fuu cellinaa.

No nelaaɓe ɓee torriraa

17 Ndennoo, Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo e tawdaaɓe e muuɗum hakkille ɓee, ɗum woni Saduki'en, haasidaaku naati e maɓɓe.
18 Ɓe nanngi nelaaɓe ɓee, ɓe uddi ɗum'en ley kasu.
19 Kaa e oon jemma, malaa'ika Joomiraaɗo udditi dame kasu oo ɗee, yaltini ɓe, wii:
20 —Njehee ndaroyee ley Suudu Dewal Mawndu too, mbaajo-ɗon yimɓe haalaaji dokkooji nguurndam kesam ɗii fuu.
21 Nde ɓe nannoo ɗum ndee, ɓe naatoyi e Suudu Dewal Mawndu nduu gila beetee, eɓe njanngina.
Non Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo e battaa'en mum noddi waalde Saahiiɓe e mawɓe Israa'iila fuu batu. Ɓe njamiri nelaaɓe ɓee ittoyee to kasu too, ngaddee.
22 Kaa nde doomooɓe ɓee njottinoo ndee, tawaali ɓeen e ley kasu oo. Ɓe mbirfitii, ɓe kaaltani waalde Saahiiɓe ɓee, ɓe mbii:
23 —Min tawii kasu oo ana uddii ana sokii, doomooɓe ɓee ana ndarii sella ana pewtondiri e dame ɗee, kaa nde min udditinnoo ndee, min tawaali fay gooto ley too.
24 Nde mawɗo doomooɓe Suudu Dewal Mawndu oo e hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee nani ɗum ndee, ɓe mbemmbaa ko ɗum foti laataade.
25 Nden neɗɗo gooto wari, humpiti ɓe, wii:
—Worɓe ɓe udduno-ɗon kasu ɓee, annii ndarii ley Suudu Dewal Mawndu too, ana njanngina yimɓe!
26 Nden, mawɗo doomooɓe oo yaadi e doomooɓe, ngartiri nelaaɓe ɓee. Kaa ɓe ngaɗiraali ɗum doole sabi eɓe kula pati yimɓe mbedoo ɓe kaaye.

27 Nde ɓe ngartiri ɓeen ndee, ɓe ndarni ɗum'en yeeso waalde Saahiiɓe ɓee. Jottinoowo
Sadaka Mawɗo oo lamndii ɓe,
28 wii:
—Min ndaalinoke on daaloore sattunde, pati njannginon haala gorko oo. Kaa onon on
caakii waaju mooɗon oo ley Urusaliima. Kasen duu, oɗon njiɗi min ngoytiree gorko oo.
29 Piyeer e nelaaɓe ɓee njaabii, mbii:
—Neɗɗo ana haani ɗowtanaade Laamɗo faa ɓura no ɗowtirantoo yimɓe nii.
30 Laamɗo njaatiraaɓe meeɗen wuurtinii Iisaa mo tontu-ɗon e leggal so mbar-ɗon ɗum
oo.
31 Kanko Laamɗo teddini so toowni, so joyyini bannge muuɗum ɲaamo, waɗi mo
hooreejo, waɗi mo kisinoowo faa o hokka Israa'iilankooɓe no tuubira, yalla ana keɓa
yaafeede luutti.
32 Minen ngoni seedee'en kabaaruuji ɗii, minen e Ruuhu Ceniiɗo mo Laamɗo hokki ɓeen
ɗowtaniiɓe ɗum.
33 Nde ɓe nani ɗum ndee, ɓe mbilaa sanne, ɓe ndawridi no ɓe mbarda ɓeen.
34 Gorko jeyaaɗo e waalde Farisa'en biyeteeɗo Gamaliyel, jannginoowo Sariya Muusaa,
tedduɗo e yimɓe fuu, immii darii hakkunde waalde Saahiiɓe ɓee, yamiri nelaaɓe ɓee
njaltinee seeɗa.
35 Caggal ɗum, o wii ɓe:
—Israa'iilankooɓe, ndeenee ko'e mon e ɓee yimɓe e ko anniyi-ɗon waɗude koo.
36 Tewdas ɓanngiino ko ɓooyaali. Omo jogorinoo hoore makko won no o foti. Ko waarata
e yimɓe teemeɗe nayon ana njokkunoo e makko. O waraama, jokkunooɓe e makko ɓee fuu
caakike, fay gooto heddaaki.
37 Caggal makko, Yahuuda Galilinke oo wariino wakkati limgal, yimɓe heewɓe njokkii e
makko. O halkike kanko duu, jokkunooɓe e makko ɓee fuu caakike.
38 Jooni, miɗo haalana on: ngoortee ɓee yimɓe, celon e maɓɓe. Sabi so anniyaaji maɓɓe e
golle maɓɓe to yimɓe iwri, firritoto.
39 Kaa so nii tawii to Laamɗo iwri, on mbaawaa sakkaade ɗum. Kaybee, pati on luuttu
Laamɗo!
40 Waalde Saahiiɓe ɓee njaɓi dabare makko. Ɓe nodditi nelaaɓe ɓee, ɓe pii ɗum'en, ɓe
ndaalii ɗum'en pati kaala haala innde Iisaa kasen, ɓe njoppiti ɗum'en.
41 Nelaaɓe ɓee iwi yeeso waalde Saahiiɓe ɓee. Ɓe ceyii sabi Laamɗo ana teddini ɓe, ko
yimɓe koyni ɓe saabe Iisaa koo.
42 Gila ɗum waɗi, ɓe keraali e waajaade e jannginde Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasi-
ihu ley Suudu Dewal Mawndu nduu e ley galleeji.

6

No worɓe njeɗɗon cuɓiraa faa mballa nelaaɓe ɓee

1 E ɗeen balɗe, tawi taalibaaɓe ɓee ana ɓeydoo heewde, Yahuudiyankooɓe haalooɓe
yunaninkoore ngullanii Yahuudiyankooɓe haalooɓe ibaraninkoore, sabi rewɓe mum'en
talka'en ɓe worɓe mum'en maayi ɓee njakkantaake hiraande so yimɓe fuu ana njakkanee.
2 Nelaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee noddi jamaa goondinɓe oo fuu, mbii:
—Minen, yoppude konngol Laamɗo, min kiinnoo jakkaade hiraande, sellantaa min.
3 Sakiraaɓe, cuɓee hakkunde mooɗon worɓe njeɗɗon anndiraaɓe gikku lobbo, heewɓe
Ruuhu Ceniiɗo e caahu, faa min keettina ɗum'en e oon golle.
4 Minen kaa, accon min kiinnoo waɗude duwaawu e waajaade konngol Laamɗo.
5 Haala kaa weli goondinɓe ɓee fuu. Nden ɓe cuɓii Eciyen, gorko goondindo keewɗo
Ruuhu Ceniiɗo oo, kaɲum e Filipa e Porokor e Nikanor e Timon e Parmenas e Nikolas,
jeyaaɗo Antiyokiya naatuɗo e diina Yahuudiyankooɓe oo.
6 Ɓe ndarnaa yeeso nelaaɓe ɓee. Ɓeen pawi juuɗe muuɗum'en e dow maɓɓe, nduwanii ɓe.
7 Konngol Laamɗo ana yaaja yaade, taalibaaɓe ana ɓeydoo heewde sanne e ley Urusali-
ima. Yottinooɓe sadaka heewɓe ngoondini Iisaa.

No Eciyen nanngiraa

8 Eciyen, keewɗo moyyere e baawɗe Laamɗo oo, ana waɗannoo kaayɗe e taagumansaaji
mawɗi hakkunde yimɓe.
9 Kaa won yoga e jeyaaɓe e waajordu wiyeteendu waajordu rimɗinaaɓe, kaɲum e iwɓe
Sireene e Aleksandiri e Silisi e Asiya, immaniiɓe mo ana ndukida e makko,
10 kaa ɓe ndonkii jaalaade mo saabe omo haaldira e maɓɓe hakkilantaaku e Ruuhu.
11 Nden ɓe kaaldi e yimɓe yalla ana mbiya nanii omo yenna Muusaa e Laamɗo.
12 Nii ɓe njirkitiri jamaa oo e mawɓe ɓee e dunkee'en Sariya ɓee. Nden, ɓe nanngi Eciyen,
ɓe naɓi ɗum to waalde Saahiiɓe too,

13 ɓe ngaddi seedee'en peneeɓe, ana mbiya:
—Oo gorko ŋoottaali yennude Suudu Dewal Mawndu nduu, o ŋoottaali yennude Sariya Muusaa.
14 Min nanii omo wiya Iisaa Nasaraatunke oo wurjinan suudu nduu, waylita aadaaji ɗi Muusaa ɗaldi en ɗii.
15 Saahiiɓe jooɗiiɓe ton ɓee fuu puttini Eciyen gite, njii yeeso makko ana wa'i no yeeso malaa'ika nii.

7

No Eciyen waajorii

1 Nden Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo lamndii:
—Ko ɓe mbii koo, hono non worri naa?
2 Eciyen jaabii, wii:
—Sakiraaɓe e baabiraaɓe, accee hakke, kettinee! Laamɗo tedduɗo oo ɓannganii njaati meeɗen Ibarahiima nde wonnoo leydi Mesopotamiya, fade muuɗum hoɗoyde Haran,
3 wii ɗum: «Eggu e leydi maa e suudu baam maa, njahaa e leydi ndi kollan-maa-mi ndii.»*
4 Nden Ibarahiima iwi leydi Kaldiya, yehi hoɗoyi Haran. Caggal maayde baam mum, Laamɗo eggini ɗum ɗon, waddi ɗum e ndii ɗoo leydi, ndi koɗu-ɗon e muuɗum joonin ndii.
5 Laamɗo hokkaali mo e leydi ndii fay taaɓannde, kaa fodii hokkude mo ndi, ndi laatoo halal makko, kanko e iwdi makko, fay so taweede o walaa ɓiɗɗo tafon.
6 Annii ko Laamɗo wii: «Iwdi maa feran jooɗoyoo leydi jananndi, maree, torree duuɓi teemeɗe nay.
7 Kaa leŋol marngol ɓe ngol, mi jukkan ɗum'en. Caggal ɗum, ɓe njaltan, ɓe ndewa kam e oo ɗoo nokku.»†
8 Nden Laamɗo nanngondiri e Ibarahiima aadi. Taadagol laatii finnde aadi ndii. Hono non, Ibarahiima heɓi Isiyaaka, taadi ɗum nde heɓunoo balɗe jetti. Hono non Isiyaaka taadiri Yaakuuba, hono non Yaakuuba duu taadiri ɓiɓɓe muuɗum sappo e ɗiɗon, laatiiɓe njaatiraaɓe leŋi sappo e ɗiɗi ɓee.
9 Njaatiraaɓe ɓee kaasidii Yuusufu, cootti ɗum Misira. Kaa Laamɗo ana wondi e makko,
10 hinnii mo e torraaji makko fuu, hokki mo moyyere e hakkilantaaku yeeso Fira'awna kaananke Misira oo. Oon waɗi mo o dawranoowo galle muuɗum e Misira fuu.
11 Nden yolbere waɗi ley Misira e Kanaana fuu. Ɓillaare mawni faa njaatiraaɓe meeɗen ndonki nguure.
12 Nde Yaakuuba nannoo ŋamri ana Misira ndee, neli ton njaatiraaɓe meeɗen. Ɓe ngarti, ɓe njehi kasen.
13 Nden Yuusufu anndintini sakiraaɓe muuɗum ɓee hoore mum. Suudu baaba Yuusufu duu ɓanngani Fira'awna.
14 Nden Yuusufu neli noddanee baam mum Yaakuuba e koreeji muuɗum fuu, ɓe capanɗe njeɗɗon e njoyon neɗɗo.
15 Yaakuuba nootoyii Yuusufu Misira. O maayi ton, kanko e njaatiraaɓe meeɗen ɓee.
16 Ɓe naɓtaa Sikem, ɓe iraa e yanaande nde Ibarahiima soodunoo e ɓiɓɓe Hamor to Sikem too kaalisi cardi.
17 Nde fodoore nde Laamɗo fodannoo Ibarahiima ɓadinoo yottaade ndee, Ibaraninkooɓe keewi ley Misira.
18 Oon wakkati, kaananke goɗɗo mo anndaano Yuusufu laamii Misira.
19 Oon kaananke hiili leŋol meeɗen, torri njaatiraaɓe meeɗen faa tilsini ɓe ɓe njoppa cukaloy maɓɓe yalla ana maaya.
20 Ley oon wakkati, Muusaa fini, laatii moy-ŋaro sanne. O muyninaa lebbi tati e galle baam makko.
21 Nde o tippaa ndee, ɓii Fira'awna debbo hoocciti mo, jogorii mo ɓiyum.
22 Hono non Muusaa janngiri annde Misirankooɓe fuu, o laatii barkaani haalaaji e golleeji.
23 Nde Muusaa heɓunoo duuɓi capanɗe nay ndee, anniyii faabaade sakiraaɓe muuɗum ɓiɓɓe Israa'iila.
24 O yii Misiranke ana tooŋa gooto maɓɓe, o yoɓtii ko neɗɗo makko oo tooŋaa koo, o fii Misiranke oo, o wari ɗum.
25 O sikkuno sakiraaɓe makko ɓee paaman Laamɗo ana hisinira ɗum'en saabe makko, kaa ɓe paamaali.
26 Janngo muuɗum o forri e ɗiɗon maɓɓe ana kaɓa. O yiɗi rewrintinde ɓe, o wii: «Giɗiraaɓe am, onon, on sakiraaɓe! Ko waddondiri on?»

---

* **7:3** Puɗɗooɗe 12.1 † **7:7** Puɗɗooɗe 15.13-14

27 Non tooɲuɗo tanaa muuɗum oo dunyi mo, wii: «Homo waɗu maa hooreejo naa caroowo
amen?
28 Ɗum nee a muuyɗo warde kam no mbarduno-ɗaa Misiranke oo keeɲen nii?»‡
29 Muusaa dogiri saabe konngol ngol, feri, yehi leydi Madiyan. O heɓi ton ɓiɓɓe worɓe
ɗiɗon.
30 Nde mo hiɓɓinnoo ton duuɓi capanɗe nay ndee, malaa'ika ɓanngani mo e ley metangal
wuutuure huɓɓoore ley ladde jeereende bannge waamnde haayre wiyeteende Siinaayi.
31 Nde Muusaa yii ɗum ndee, haaynaa e ko yii koo. Omo ɓattitoo faa mo yeewa, nii daande
Joomiraaɗo wii:
32 «Miin woni Laamɗo njaatiraaɓe maa, Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.» Muusaa darii
ana siɲɲa, huli yeewde.
33 Joomiraaɗo wii mo: «Ɓoorta paɗe maa, sabi nokku ɗo ndari-ɗaa ɗoo yo leydi seniindi.
34 Mi yii torra kewtiiɗo yimɓe am ɓee to Misira, no ɗum foti naawde, mi nanii boytaali
maɓɓe, mi jippiima faa mi tonngita ɓe. Joonin, war mi nele Misira.»§
35 Muusaa mo ɓe calanii so ɓe mbii: «Homo waɗu maa hooreejo naa caroowo?» oo
Laamɗo neli, so waɗi ɗum ardiiɗo e kisinoowo, saabe malaa'ika ɓanngannoodo ɗum e ley
wuutuure oo.
36 Kanko yaltini ɓe, o waɗi kaayɗe e taagumansaaji ley leydi Misira e ley maayo Maaliya
e ley ladde jeereende duuɓi capanɗe nay.
37 Oo woni Muusaa biiɗo ɓiɓɓe Israa'iila: «Laamɗo nelan e mon annabaajo hono am,
sakiike mon.»
38 Kanko wondi e malaa'ika kaaldunoodo e makko to waamnde haayre wiyeteende
Siinaayi, kanko wondi e njaatiraaɓe meeɗen nde ɓe mooɓtinoo ley ladde jeereende ndee,
kanko heɓi konngi guurnooji faa o hokka en.
39 Kaa njaatiraaɓe meeɗen njaɓaali ɗowtanaade mo. Ɓe calanii mo, hakkillaaji maɓɓe
mbirfii Misira,
40 ɓe mbii Haaruuna: «Waɗan en tooruuji ardotoodi en, sabi en anndaa ko hewtii Muusaa
jaltinnoodo en leydi Misira oo.»*
41 E ley ɗeen ɲalaaɗe ɓe tafi tooru suuriindu suura gahel, ɓe ngaɗani ndu sadaka, ɓe
ceyorii golle juuɗe maɓɓe.
42 Laamɗo ɗuurtii ɓe, yoppiri ɓe rewde koode kammu, hono no winndiraa e dewtere
annabaaɓe nii:
«Hey suudu baaba Israa'iila!
Duuɓi capanɗe nay ɗi ngaɗu-ɗon ley ladde jeereende ɗii,
on ngaɗanii kam sadakaaji kirsamaaji naa?
43 On ngaɗaali. On ndoondiima hukkum tooru Moloko,
kaɲum e hoodere tooru moodon Refan,
nate ɗe moyyin-ɗon faa cujidanon ɗum'en!
Ɗum waɗi so miɗo eggina on,
faa naɓe-ɗon caggal Baabila.»†
44 Eciyen jokkini hen:
—Njaatiraaɓe meeɗen ɓee ana njoginoo hukkum seedaaku ley ladde jeereende. Oon
hukkum moyyiniraama hono no Laamɗo tinndiniri Muusaa nii.
45 Njaatiraaɓe meeɗen ndoni hukkum oo. Ɓe eggidi e makko wakkati mo Yosuwa ardii
ɓe, ɓe naanni mo leydi ndi ɓe teeti leɲi ɗi Laamɗo ribbi ɗii. Ɗum worri non faa jamaanu
Daawuuda.
46 Daawuuda heɓii moyyere Laamɗo, o ɲaagii ɗum yalla omo yarranee mo mahana
Laamɗo Yaakuuba hoɗorde. O heɓaali.
47 Suleymaana, kaɲum mahi ndu.
48 Kaa Laamɗo Toowɗo oo jooɗataako e cuuɗi ɗi yimɓe ngolli, hono no annabaajo wiiri
nii:
49 «Joomiraaɗo wii:
Kammu yo jooɗorgal am,
leydi yo njaaɓirdi koyɗe am.
Suudu hondu mahanton kam?
E nokku homo powtintoo-mi?
50 Tama wanaa miin tagiri kulle ɗee fuu baawɗe am?»‡
51 Eciyen jokkini hen, wii:

‡ **7:28** Pergu 2.11-14 § **7:34** Pergu 3.1-10 * **7:40** Pergu 32.1 † **7:43** Amos 5.25-27 ‡ **7:50** Esaaya 66.1-2

—Onon tiiɗuɓe ko'e, yoorɓe ɓerɗe, pahinkiniiɓe, abada oɗon calanii Ruuhu Ceniiɗo oo hono no njaatiraaɓe mooɗon ɓee nii.
52 Homo woni annabaajo mo njaatiraaɓe mooɗon torraali ɗum? Ɓe mbarii ardinooɓe haalde haala garol Pooccitiiɗo, mo onon e ko'e mon njammbi-ɗon, so mbar-ɗon ɗum jooni oo,
53 onon heɓuɓe Sariya Muusaa mo malaa'ika'en njippini so njokkaali ɗum ɓee.

No Eciyen wardiraa kaaye

54 Nde Saahiiɓe ɓee nannoo ɗii haalaaji ndee, ɓe tikki faa ɓe ndarii eɓe ŋattanoo mo eɓe picca peɗeeli.
55 Kaa kanko kebbinaaɗo Ruuhu Ceniiɗo oo, o tiggitii kammu, o yii teddeengal Laamɗo, o yii Iisaa ana darii ɲaamo Laamɗo.
56 O wii:
—Yeewee! Miɗo yiya kammu ana udditii, Ɓii Neɗɗo ana darii ɲaamo Laamɗo!
57 Ɓe fuu ɓe ngulli semmbe, ɓe cukki noppi maɓɓe, ɓe ndiirani mo,
58 ɓe njaltini mo ngalluure ndee, ɓe mbedii mo kaaye. Seedee'en ɓee ɓoortii saayaaji muuɗum'en, njoyyini bannge koyɗe jokolle biyeteeɗo Sool.
59 Eɓe mbedoo Eciyen kaaye forri omo ɲaagoo Laamɗo omo wiya:
—Iisaa Joomiraaɗo, jaɓɓa yonki am!
60 Ndennoo, o diccii, o wulli faa toowi, o wii:
—Joomiraaɗo, pati rewta ɓe e ɗii luutti!
Nde o haalnoo ɗum ndee, o maayi.

8

1 Sool ana yarrii ko ɓe mbari Eciyen koo.
Oon ɲalooma, torra mawɗo hewtii deental goondinɓe to Urusaliima too. Ɓe fuu ɓe caakii ley leyɗe Yahuudiya e Samariya, so wanaa nelaaɓe ɓee.
2 Worɓe hulɓe Laamɗo iri Eciyen, mboyi ɗum bojji mawɗi sanne.
3 Kaa Sool tewtii timminde deental goondinɓe ngal. Omo naata cuuɗi, o nannga worɓe e rewɓe, o daasa ɗum'en, o uddoya ɗum'en kasu.
4 Kaa saakinooɓe ɓee naati e yiilaade ana mbaajoo Kabaaru Lobbo oo.

No Filipa waajorii Kabaaru Lobbo oo ley leydi Samariya

5 Filipa yehi e ngalluure wonnde ley leydi Samariya, waajii ɓe haala Almasiihu.
6 Ɓe fuu ɓe kettinii ko Filipa waajotoo koo faa gasi, ɓe njii taagumansaaji ɗi o wadi ɗii.
7 Sabi laddaaɓe heewɓe, seyɗaani'en muuɗum'en njaltiri gullaali mawɗi. Bonnguuɓe heewɓe e layooɓe cellii.
8 Ɗum laatanii ngalluure ndee seyo manngo.
9 Gorko biyeteeɗo Simon ana wonnoo e ngalluure ndee. Omo gollannoo ndaggadaaku, omo haaydinannoo Samariyankooɓe sanne, omo jogorinoo hoore makko won no o foti.
10 Ɓe fuu eɓe njarranii mo, gila suka faa mawɗo, ɓe mbii:
—Oo gorko woni mo Laamɗo luɓii baawɗe biyeteeɗe «Baawɗe mawɗe».
11 Ɓe njokkii mo ko ɓooyi saabe omo haaydinannoo ɓe e bidiga makko.
12 Kaa nde Filipa waajinoo ɓe Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo e haala Iisaa Almasiihu ndee, ɓe ngoondini, worɓe e rewɓe fuu lootaa lootogal batisima.
13 Simon e hoore muuɗum goondini, kaŋum duu. Nde o batisaa ndee, o takkondiri e Filipa, o haaynaa nde o yiinoo taagumansaaji e kaayɗe mawɗe gaɗaaɗe ɗee.
14 Nelaaɓe wonɓe Urusaliima ɓee nani Samariyankooɓe ngoondinii konngol Laamɗo. Ɓe neli e muuɗum'en Piyeer e Yuhanna.
15 Nde ɓeen njottinoo ndee, nduwanii ɓe yalla eɓe keɓa Ruuhu Ceniiɗo,
16 sabi Ruuhu Ceniiɗo jippaaki e fay gooto e maɓɓe tafon. Saabe Iisaa Joomiraaɗo oo tan ɓe mbatisiraa.
17 Nden Piyeer e Yuhanna pawi juuɗe muuɗum'en dow maɓɓe so ɓe keɓi Ruuhu Ceniiɗo.
18 Nde Simon yii Piyeer e Yuhanna ana pawi juuɗe muuɗum'en dow maɓɓe ana ndokka ɓe Ruuhu Ceniiɗo ndee, waddani ɓe kaalisi,
19 wii:
—Ndokkee kam miin duu ɗeen baawɗe yalla mo paw-mi juuɗe am e dow muuɗum fuu ana heɓa Ruuhu Ceniiɗo.
20 Nii Piyeer jaabii mo, wii:
—Yo Laamɗo halke, aan e kaalisi maa, sabi a miilii dokke Laamɗo ana coottitiree kaalisi!
21 A walaa geɗal, a walaa yolannde e ley haala kaa, sabi ɓernde maa fooccitanaaki Laamɗo.
22 Tuubu, iw e bonannda maa oo, ɲaago-ɗaa Joomiraaɗo yaafe ko miilataa koo.

23 Sabi mi yii ma a ɓaleejo yonki, bonannda maa jaalike ma.
24 Simon jaabii, wii:
—Ɲaaganee kam Joomiraaɗo pati fay huunde e ko mbii-ɗon koo hewtoo kam.
25 Caggal ko ɓe ceettii so ɓe mbaajii konngol Joomiraaɗo ngol koo, Piyeer e Yuhanna mbirfitii Urusaliima. E laawol ngol, ɓe mbaajii Kabaaru Lobbo oo e geelle Samariya keewɗe.

No Filipa batisiri howruujo kaananke Ecopii

26 Malaa'ika Joomiraaɗo wii Filipa:
—Imma, yaaru ɓaleeri, laawol iwrungol Urusaliima so ana fa'i Gaaja, kanngol ngol jeewnugol.
27 O immii, o yehi. Nden o tawi gorko Ecopiyanke, howruujo kaananke debbo Ecopii biyeteeɗo Kandaake, yehiino Urusaliima juuroyaade. Kanko haybata beembal jawdi kaananke debbo oo.
28 Nde o wirfitinoo ndee, omo jooɗii e wotoro makko, omo jannga ley dewtere annabi Esaaya.
29 Ruuhu wii Filipa:
—Ɓatta, sawnda wotoro oo.
30 Filipa dogi hewtii mo, nani omo jannga dewtere annabi Esaaya, wii mo:
—Aɗa faama ko njanngataa koo naa?
31 Gorko oo jaabii, wii:
—Hono paamiran-mi so fay gooto firritanaali kam?
O ndaardi Filipa ŋabba jooddoo e makko.
32 Ɗee aayaaje o janngannoo e dewtere ndee:
«O naɓiraa hono no mbaalu kirsoyteeɗo nii.
E no njawdiri deyyirta yeeso kesoowo ɗum nii,
hono non o deyyiri.
33 Leyɗinkinaare makko bonni sareede makko.
Homo waawi jantaade janta iwdi makko?
Sabi o mursinanaama yonki makko ga aduna gaa.»*
34 Howruujo oo wii Filipa:
—Miɗo ndaarde, haalanam homo annabaajo oo haalata haala muuɗum, hoore muuɗum naa goɗɗo?
35 Non Filipa jaabii, yeewi binndi ɗii, waajii mo Kabaaru Lobbo haala Iisaa.
36 Eɓe njokki laawol maɓɓe ngol faa ɓe njii ndiyam. Howruujo oo wii:
—Ndiyam annii! Ko haɗata kam looteede lootogal batisima? [
37 †]
38 O yamiri wotoro oo daroo. Ɓe ɗiɗon fuu ɓe njippii, ɓe ndegii e ndiyam ɗam. Filipa batisi mo.
39 Nde ɓe yeentunoo ndiyam ɗam ndee, Ruuhu Joomiraaɗo diwtii Filipa. Howruujo oo yiitaali mo kasen, jokkiri laawol muuɗum seyo.
40 Filipa tawoyaa Ajootus. Gila ɗon faa Kaysariya, ngeenndi fuu ndi mo wari e muuɗum, o waajoto Kabaaru Lobbo oo.

9

No Sool tuubiri

1 Sool ana heddii e gidoraade taalibaaɓe Joomiraaɗo ɓee waran ɓe. O yehi to Jottinoowo Sadaka Mawɗo.
2 O ndaardi ɗum talki yamiroore naannooji mo cuuɗi baajorɗiYahuudiyankooɓe gonɗi Damas, yalla so o tawii ton yimɓe jokkuɓe laawol Iisaa, worɓe naa rewɓe, o nannga ɗum'en, o haɓɓa, o naɓa Urusaliima.
3 Nde o yahunoo faa o ɓadii Damas ndee, wakkati gooto fooyre iwri dow kammu filii mo.
4 O saami e leydi, o nani daande ana wiya mo:
—Sool, Sool, ko saabii so aɗa torra kam?
5 O lamndii:
—Aan homo, giɗo Laamɗo?
Jaabu wari e makko:
—Miin Iisaa mo torru-ɗaa oo.
6 Imma naatu e ley ngalluure ndee. Ɓe kaalante ko kaan-ɗaa waɗude.

---

* **8:33** Esaaya 53.7-8 † **8:37** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 37:*Filipa wii: —So tawii aɗa goonɗiniri ɓernde laaɓunde, walaa ko haɗete batiseede. O jaabii, o wii: —Miɗo goonɗini Iisaa Almasiihu woni Ɓii Laamɗo.*

7 Worɓe wonduɓe e makko ɓee, nanii daande ndee kaa njiyaali fay gooto. Ɓe ndarii, ɓe mugaa.
8 Sool immii e leydi, darii ana futtini gite muuɗum, kaa yiyataa fay huunde. Nden o ɗowaa, o naannaa Damas.
9 O waɗi balɗe tati o bumɗo, o ɲaamaali o yaraali.
10 Taalibbo biyeteeɗo Ananiyas ana wonnoo Damas. Joomiraaɗo noddi ɗum ley koyɗol, wii ɗum:
—Ananiyas!
O jaabii, o wii:
—Haa, Joomiraaɗo.
11 Joomiraaɗo wii mo:
—Imma yaaru Bolol Dartiingol, naataa galle Yahuuda, ndaartaa gorko biyeteeɗo Sool, jeyaaɗo Tarsus, sabi jooni omo wondi e waɗude duwaawu.
12 O yii e ley koyɗol gorko biyeteeɗo Ananiyas ana naata, ana fawa juuɗe muuɗum e makko, yalla omo wumta.
13 Ananiyas jaabii, wii:
—Joomiraaɗo, mi narrii yimɓe heewɓe haala oo gorko e torraaji keewɗi ɗi o waɗi seniiɓe maa wonɓe Urusaliima ɓee.
14 O wardii ɗoo e yamiroore hooreeɓe yottinooɓe sadaka, faa o haɓɓa noddooɓe innde maa fuu.
15 Joomiraaɗo wii mo:
—Yaa waɗoy no mbii-mi nii, sabi oo gorko cuɓii-mi faa anndina yimɓe innde am. O waajoo ɗum leɲi e kaanankooɓe, kaɲum e ɓiɓɓe Israa'iila.
16 Mi hollan mo no tilsiri mo torriree torraaji keewɗi saabe am.
17 Nden, Ananiyas yehi, naatoyi suudu nduu, fawi juuɗe muuɗum e makko, wii:
—Sakiike am Sool, Joomiraaɗo men Iisaa ɓanngannooɗo ma e laawol ngardanno-ɗaa ngol oo, nelii kam faa mbumtaa, keewaa Ruuhu Ceniiɗo.
18 Oon wakkati fuu, huunde wa'unde no koɓɓaaje nii hoɓɓitii e gite Sool, o wumti, o immii, o lootaa lootogal batisima.
19 O ɲaami, o warti e noone makko. O heddodii e taalibaaɓe wonɓe Damas ɓee balɗe seeɗa.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

20 Sool heɲii law fuɗɗi waajaade haala Iisaa ley cuuɗi baajorɗi. O wii kaɲum jaati woni Ɓii Laamɗo.
21 Hettintonooɓe mo ɓee fuu kaaynaa, mbii:
—Wanaa kanko wonnoo torrannooɗo goondinɓe Iisaa wonɓe ley Urusaliima ɓee naa? Wanaa faa o haɓɓa goondinɓe o naɓa ɗum'en to hooreeɓe yottinooɓe sadaka waddi mo ɗoo naa?
22 Ana ɓooya fuu Sool ana ɓeydoroo soobee e ley waaju mum oo, faa ɗum wemmbi Yahuudiyankooɓe wonɓe Damas ɓee fuu, o laɓɓinani ɓe Iisaa woni Almasiihu oo.
23 Ɲalaaɗe njehi, ngarti, Yahuudiyankooɓe ndawridi faa mbara Sool.
24 Sool humpitii dabare maɓɓe oo. Jemma e ɲalooma eɓe kayba dame ngalluure ndee pati o yalta, yalla eɓe keɓa no ɓe mbarda mo.
25 Jemma gooto taalibaaɓe makko ɓami mo, ngatti mo e sagiire, kaɓɓi hen ɓoggol, njawtini mo tatawol piliingol ngalluure ndee ngol.

No taalibaaɓe wonɓe Urusaliima keɓiri hoolaade Sool

26 Nde Sool warnoo Urusaliima ndee, yiɗi takkaade e taalibaaɓe Iisaa ɓee, kaa ɓe fuu eɓe kula mo, ɓe koolaaki yalla o laatike taalibbo Iisaa jaati jaati.
27 Nden Barnabas naɓi mo to nelaaɓe ɓee too, haalani ɗum'en no o yiiri Joomiraaɗo oo ana haalda e makko e laawol ngol, e no o waajorii haala Iisaa to Damas too e cuusal.
28 Caggal ɗum, Sool wondi e maɓɓe, ana naata ana yalta ley galleeji maɓɓe Urusaliima, ana waajoroo haala Joomiraaɗo kaa cuusal.
29 Omo haalda e Yahuudiyankooɓe haalannooɓe yunaninkoore ɓee, omo yeddondira e maɓɓe, jaka ɓeen ana tewtannoo no mbarda mo.
30 Nde deental goondinɓe ngal annditinnoo ɗum ndee, naɓi Sool Kaysariya. Caggal ɗum, ɓe neli mo Tarsus.
31 Nii deental goondinɓe ngal heɓiri jam ley Yahuudiya e Galili, kaɲum e Samariya fuu. Ngal ɲiiɓi, ngal wattiniri kulol Joomiraaɗo, ngal ɓeydorii heewde saabe ballal Ruuhu Ceniiɗo.

No Piyeer golliri kaayɗe ley geelle biyeteeɗe Lidda e Yoppe

32 Piyeer ana yiilotonoo e ley leydi ndii fuu, o jippanii seniiɓe wonɓe Lidda ɓee duu.
33 O tawi ton gorko ɲawɗo mo terɗe muuɗum fuu mbaati, biyeteeɗo Ayneyas. Waɗii duuɓi jetti ana lelii.
34 Piyeer wii mo:
—Ayneyas, Iisaa Almasiihu sellinii ma! Imma, moyyintin lelnde maa!
Oon wakkati fuu o immii.
35 Wonɓe Lidda e feeyo Saron fuu njii mo, tuubani Joomiraaɗo.
36 Taalibbo debbo biyeteeɗo Tabita ana wonnoo Yoppe. Tabita woni Dorkas e yu-naninkoore, maanaa mum yo lewla. Omo golla golleeji lobbi, omo waɗana misikiina'en moyyere.
37 E ɗeen balɗe o ɲawi, o maayi, o lootaa, o lelnaa dow sooro tafon.
38 Nde wonnoo Yoppe woɗɗondiraa e Lidda, taalibaaɓe ɓee nani Piyeer ana ton, neli worɓe ɗiɗon ndaarda mo o yottoo ɗum'en law.
39 Piyeer immii, yaadi e maɓɓe. Nde yottinoo ndee, ɓe ŋabbini ɗum dow sooro too. Rewɓe talka'en ɓe worɓe mum'en maayi ɓee fuu ɓattii ɗum ndarii ana mboya, ana kolla ɗum forgooji e dollokaaji ɗi Dorkas ɲo'unoo nde wondunoo e muuɗum'en ndee.
40 Piyeer yaltini yimɓe ɓee fuu, diccii, ana duwoo. Caggal ɗum, yeeccitii e maayɗo oo, wii:
—Tabita, imma!
Non Tabita feerti gite muuɗum, yii Piyeer, jooɗii.
41 Piyeer nanngi junngo makko, immini mo. Caggal ɗum, o noddi seniiɓe ɓee e rewɓe talka'en ɓee, o holli ɗum'en Tabita yo guurɗo.
42 Ɗum nanaa e ley Yoppe fuu, heewɓe ngoonɗini Joomiraaɗo.
43 Piyeer faɓɓi Yoppe balɗe kuurɗe e galle ɲobboowo guri biyeteeɗo Simon.

10

No Piyeer noddiraa to suudu Korneliyus too

1 Gorko biyeteeɗo Korneliyus ana wonnoo Kaysariya. O hooreejo konu biyeteeɗo Italiyanke.
2 O kuppidiɗɗo e diina, kanko e koreeji makko fuu ɓe hulɓe Laamɗo. Omo sakkoo Yahuudiyankooɓe sadakaaji keewɗi, omo ɲaagoo Laamɗo wakkati fuu.
3 Kiikiiɗe gooto hono wakkati sallifanaa ɓuuɓuɗo, o heɓi holleede, o yii malaa'ika ana naata ley suudu makko ana wiya mo:
—Korneliyus!
4 O huli faa gite makko paapii, o wii ɗum:
—Giɗo Laamɗo, kori jam?
Malaa'ika oo wii mo:
—Laamɗo jaabanike ma duwaawuuji maa e sadakaaji maa.
5 Nel jooni worɓe to ngeenndi Yoppe, nodda biyeteeɗo Simon, noddirteeɗo Piyeer.
6 Omo jippii galle ɲobboowo guri biyeteeɗo Simon, mo galle muuɗum heedi e maayo geeci.
7 Nde malaa'ika kaaldannooɗo e makko oo wittunoo ndee, o noddi gollooɓe makko ɗiɗon e sordaasi gooto kulɗo Laamɗo jeyaaɗo e howruuɓe makko.
8 O haalani ɓe ko malaa'ika oo wii koo fuu, o neli ɓe Yoppe.
9 Janngo muuɗum, eɓe e laawol. Nde worɓe taton ɓee ɓattii ngeenndi ndii ndee, tawi Piyeer ŋabbii dow bene muuɗum wakkati hakkunde naange faa waɗa duwaawu.
10 O yolbi faa sanne, omo yiɗi ɲaamde. Nde ɓe moyyinanta mo ɲaamdu ndee, Laamɗo holli mo,
11 o yii kammu udditike, huunde wa'unde no daɗɗamaare mawnde, nde coɓɓuli muuɗum nay fuu kaɓɓaa, ana rennee faade e leydi.
12 Sii daabaaji fuu, ɗi koyɗe nay e ŋaarooji, kaɲum e sii pooli fuu ana e mayre.
13 Daande wii mo:
—Piyeer, imma, hirsu, ɲaam!
14 Piyeer wii:
—Sawra Joomiraaɗo! Abada mi ɲaamaali ko harmi naa ko soɓi.
15 Daande ndee wii mo kasen:
—Pati harmin ko Laamɗo senni.
16 Ɗum waɗi non cili tati. Nden daɗɗamaare ndee ŋabbintinaa dow kammu.
17 Ko Piyeer hollaa koo, omo miiloo no ɗum waawi laatoraade. Tawi e oon wakkati, worɓe ɓe Korneliyus nelnoo ɓee, lamndike galle Simon. Ɓe ngari, ɓe ndarii e damal ngal.
18 Ɓe noddi, ɓe lamndii yalla Simon noddirteeɗo Piyeer ɗon jippii.
19 Piyeer ana heddii miilde ko yii koo, faa Ruuhu wii ɗum:

—Worɓe taton ana tewte.
20 Imma, jippa, njaadaa e maɓɓe tawa a sikkitaaki, sabi miin neli ɓe.
21 Piyeer jippii, wii worɓe ɓee:
—Miɗo nii, miin woni mo tewtaton oo. Kori jam waddi on?
22 Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Korneliyus hooreejo konu neli min. O gorko dartiiɗo, kulɗo Laamɗo, mo leɲol Yahuudiyankooɓe fuu seettanii moyyere. Malaa'ika ceniiɗo yamirii mo min nodde, ngaraa suudu makko, yalla omo nana waaju maa.
23 Piyeer noddi ɓe, silmini ɓe, jippini ɓe galle muuɗum.
Janngo muuɗum, o immii, o yaadi e maɓɓe. Yoga e sakiraaɓe jeyaaɓe Yoppe njaadi e makko.
24 Faɓɓi-janngo muuɗum ɓe njottii Kaysariya. Korneliyus ana tijjinoo ɓe, noddi sakiraaɓe muuɗum e yiɓɓe muuɗum ɓadiiɓe.
25 Nde Piyeer naatannoo ndee, Korneliyus jaɓɓii ɗum, sujidani ɗum.
26 Piyeer itti mo e sujuudu nduu, wii:
—Imma, sabi miin duu mi neɗɗo tan.
27 Piyeer ana haalda e makko, faa ɓe naati galle oo, tawi ton yimɓe heewɓe ana mooɓtii.
28 O wii ɓe:
—Oɗon anndi dagantaako Yahuudiyanke jokkondira e mo wanaa Yahuudiyanke, naa naatude suudu muuɗum. Kaa Laamɗo hollii kam pati mi nanngira fay gooto karmuɗo naa coɓuɗo.
29 Ɗum waɗi nde nelan-ɗon kam ndee, mi warii, mi ujaaki. Ɗum nee, kaalanee kam, saabe koɗum noddir-ɗon kam?
30 Korneliyus jaabii, wii:
—Hannde woni balɗe nay, miɗo waɗa duwaawu ley suudu am e oo ɗoo wakkati, faa gorko mo kaddule jalbooje wari, darii yeeso am,
31 wii: «Korneliyus, Laamɗo jaabanike ma duwaawuuji maa e sadakaaji maa.
32 Jooni, nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe, noddane-ɗaa gorko biyeteeɗo Simon, noddirteeɗo Piyeer. Omo jippii galle ɲobboowo guri biyeteeɗo Simon, mo galle muuɗum heedi e maayo geeci.»
33 Ɗum waɗi so nel-mi noddoye-ɗaa oon wakkati fuu. Ko ngar-ɗaa koo gasii sanne. Jooni min fuu miɗen nii yeeso Laamɗo faa min kettinoo ko Joomiraaɗo yamir maa mbaajo-ɗaa fuu.
34 Nden Piyeer fuɗɗi waajaade, wii:
—Jooni mi yii goonga jaati Laamɗo ɓurdintaa yimɓe.
35 Neɗɗo kuloowo mo, gaɗoowo ko fooccitii, o yiɗan ɗum ko leɲol muuɗum tawaa fuu.
36 Oɗon anndi konngol ngol Laamɗo neldi ɓiɓɓe Israa'iila ngol, ngol ceyniroowol jam heɓiraama saabe Iisaa Almasiihu, kaɲum woni Joomiraaɗo yimɓe fuu.
37 Oɗon anndi ngol konngol kuuɓungol leydi Yahuudiya fuu, puɗɗirngol gila Galili, caggal Yaayaa waajike yo yimɓe loote batisima.
38 Oɗon anndi no Laamɗo suɓorii Iisaa Nasaraatunke oo, no jippiniri e muuɗum Ruuhu Ceniiɗo e baawɗe. Oɗon anndi no Iisaa yiilorii e nokkuuje fuu ana golla golleeji lobbi, ana sellina wonnooɓe e margal Ibiliisa fuu sabi Laamɗo ana wondi e muuɗum.
39 Minen min seedee'en ko o golli Yahuudiya e ko o golli Urusaliima fuu. Ɓe ɓili mo e leggal bardugal, ɓe mbari mo,
40 kaa Laamɗo wuurtinii mo ɲannde tataɓere, ɓanngintini mo hakkunde amen.
41 Kaa wanaa yimɓe fuu o ɓanngani. O ɓannganii seedee'en ɓe Laamɗo adii suɓaade ɓee, minen ɲaamduɓe e makko so njardi e makko caggal wuurtugol makko ɓee.
42 O yamirii min mbaajoo yimɓe, min ceettoo kanko woni mo Laamɗo waɗi caranoowo wuurɓe e maayɓe.
43 Annabaaɓe fuu ceettanike mo, mbii goondindo mo fuu heɓan yaafeede luutti muuɗum saabe makko.
44 Nde Piyeer waajotoo waaju oo ndee, Ruuhu Ceniiɗo jippii e hettintooɓe ɓee fuu.
45 Yahuudiyankooɓe goondinɓe wardunooɓe e Piyeer ɓee fuu kaaynaa, no dokkal Ruuhu Ceniiɗo ngal saakorii e yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe nii.
46 Sabi eɓe nanannoo ɓeen yimɓe ana kaala e ɗemɗe janane ana njetta Laamɗo. Nden, Piyeer jaabii, wii:
47 —Yimɓe ɓee keɓii Ruuhu Ceniiɗo hono no meeɗen nii. Homo waawi haɗude ɓe looteede lootogal batisima?
48 O yamiri ɓe mbatisiree e innde Iisaa Almasiihu. Caggal ɗum, ɓe ndaardi mo o faɓɓana ɓe balɗe.

11

No Piyeer jaaborii deental goondiɓe gonngal Urusaliima

1 Nelaaɓe ɓee e sakiraaɓe wonnooɓe Yahuudiya ɓee nani yimɓe ɓe nganaa Yahu-
udiyankooɓe ɓee duu keɓii konngol Laamɓo.
2 Nde Piyeer ŋabbunoo Urusaliima ndee, goondiɓe tilsinɓe taadagol ɓee peli ɓum,
3 mbii:
—A jippike e yimɓe ɓe taadaaki, a ɲaamdii e muuɓum'en!
4 Nden Piyeer haalani ɓe ko waɗi koo gila e puɓɓooɓe faa e timmoode, wii:
5 —Ngeenndi Yoppe ngonnoo-mi, miɓo duwoo faa njii-mi huunde yellitike e am. Huunde
wa'unde no daɓɓamaare mawnde nde coɓɓuli muuɓum nay fuu kaɓɓaa, ana rennee iwde
e kammu faade e am.
6 Taykitii-mi nde faa gasi, njii-mi daabaaji fuu, ɗi koyɓe nay e kulle ladde e ŋaarooji e sii
pooli fuu.
7 Nanu-mi daande ana wiya kam: «Piyeer, imma, hirsu, ɲaam!»
8 Mbii-mi: «Sawra Joomiraaɓo! Abada mi ɲaamaali ko harmi naa ko soɓi.»
9 Daande dow kammu ndee jaabitii kam kasen, wii: «Pati harmin ko Laamɓo senni.»
10 Ɗum waɗi non cili tati. Caggal mum, kulle ɓee fuu ŋabbintinaa dow kammu.
11 E oon wakkati, worɓe taton nelaaɓe e am iwde Kaysariya ngari e suudu ɓo min
ngonnoo ɓoo.
12 Ruuhu Ceniiɓo wii kam mi yaada e maɓɓe pati mi sikkitoo fay huunde. Ɓee ɓoo
sakiraaɓe njeegom njaadi e am, min naaddi suudu Korneliyus.
13 O haalani min no o yiiri malaa'ika darinooɓo suudu makko ana wiya mo: «Nel e
ngeenndi mbiyeteendi Yoppe noddane-ɓaa Simon noddirteeɓo Piyeer.
14 O waajete waaju kisinoowo ma, aan e koreeji maa fuu.»
15 Nde puɓɓu-mi waajaade ndee, Ruuhu Ceniiɓo jippii e maɓɓe hono no jipporinoo e
meeɓen arannde nii.
16 Nden, miccitii-mi ngol ɓoo konngol ngol Joomiraaɓo wiinoo: «Yaayaabatisirannoo
ndiyam, kaa onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniiɓo.»
17 So Laamɓo fonndii en e maɓɓe, hokkii ɓe ko hokkunoo en koo nde ngoondinno-ɓen
Joommen Iisaa Almasiihu ndee, ndennoo miin, ko ngon-mi so mi haɓa Laamɓo?
18 Nde ɓe nannoo ɓum ndee, ɓe ndeyyinii, eɓe njetta Laamɓo, eɓe mbiya:
—Laamɓo tuubinii yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe duu yalla ana keɓa nguurndam
ngoongaraajam.

No Kabaaru Lobbo waajiraa ley Antiyokiya

19 Yoga e saakiiɓe saabe torraaji gaɓuɓi caggal maayde Eciyen ɓee, njehi faa Finikiya e
Kiprus e Antiyokiya. Ɓe mbaajaaki konngol ngol so wanaa Yahuudiyankooɓe.
20 Kaa yoga e goondiɓe iwooɓe Kiprus e Sireene naati Antiyokiya ana mbaajoo Kabaaru
Lobbo haala Iisaa Joomiraaɓo oo hakkunde Yunaninkooɓe.
21 Baawɓe Joomiraaɓo ana e maɓɓe. Yimɓe heewɓe ngoondini, tuubi, ngarti e Joomiraaɓo.
22 Deental goondiɓe wonɓe Urusaliima ɓee nani kabaaru gaɓuɓo Antiyokiya oo, neli ton
Barnabas.
23 Nde oon yottinoo so yii e maɓɓe moyyere Laamɓo ndee, seyii, waajii ɓe fuu ɓe tiinnoo
ɓe tabita e Joomiraaɓo ɓernde laaɓunde.
24 Barnabas yo gorko moyyo, kebbinaaɓo Ruuhu Ceniiɓo e goondinal. Jamaa keewɓo
goondini Joomiraaɓo saabe makko.
25 Caggal ɓum, Barnabas yehi Tarsus faa tewtoya Sool.
26 Nde o yiiti ɓum ndee, o naɓi ɓum Antiyokiya. Ɓe ngondii e deental goondiɓe wonɓe
ton ɓee hitaande hiɓɓere, ɓe njannginii yimɓe heewɓe. Taalibaaɓe wonɓe Antiyokiya ɓee
adii fuu wiyeede yimɓe Iisaa.
27 E ɓeen balɓe, yimɓe loowaaɓe konngol Laamɓo iwruɓe Urusaliima ngari Antiyokiya.
28 Gooto e maɓɓe biyeteeɓo Agabus, immii, darii, sapporii saabe Ruuhu yolbere mawnde
waɓan ley laamu Roma fuu. Nde waɗi e laamu kaananke mawɓo biyeteeɓo Kalawdiyus.*
29 Taalibaaɓe ɓee anniyii hawrintinde gooto fuu ko waawi, faa ɓe nelda sakiraaɓe maɓɓe
wonɓe Yahuudiya ɓee paabitoroo.
30 Ɓe ngaɗi ɓum, ɓe neldi ballal ngal Barnabas e Sool tummba e juuɓe mawɓe deental ton.

---

* **11:28** ***Kalawdiyus*** yo kaananke Roma mawɓo joyaɓo. O laamike hakkunde duuɓi 41 e 54 caggal pinaaɓe Iisaa. Taariki oon jamaanu ana holla yolbere mawnde waɗiino ley laamu Roma fuu hakkunde duuɓi 46 e 48 caggal pinaaɓe Iisaa.

12

No goondinɓe torriraa

1 Oon wakkati, kaananke biyeteeɗo Hirudus fuɗɗi torrude yoga e deental goondinɓe ngal.
2 O yamiri Yaakuuba sakiike Yuhanna oo wardee kaafaawi.
3 Nde o yiinoo eɗum weli Yahuudiyankooɓe ndee, o nanngi Piyeer duu. Ɗum hawri e wakkati iidi mo buuru yuufinaaka.
4 Nde o nanngunoo Piyeer ndee, o uddi ɗum, o yamiri pelle nay sordaasi'en loomtondira e haybugol mum, fedde fuu yimɓe nayon. O anniyike naɓude ɗum yeeso yimɓe fuu, so iidi Paska oo yaɓɓike.
5 Ɗum wadi so Piyeer haybaa e ley kasu oo, kaa deental goondinɓe ngal ŋoottaali ɲaaganaade mo Laamɗo.
6 Nde Hirudus anniyinoo naɓude mo ndee, oon jemma omo ɗaaninoo hakkunde sordaasi'en diɗon, omo haɓɓiraa calali diɗi. Haybooɓe damal kasu oo ɓee duu ana kayba.
7 Nii malaa'ika Joomiraaɗo wari e makko, suudu nduu fuu fooyni, memi mo, finndini mo, wii:
—Heɲa law, imma!
Non calali ɗii kumtii, iwi e juuɗe makko, caami.
8 Malaa'ika oo wii mo:
—Huma kumorgol maa, ɓoorna paɗe maa.
Piyeer waɗiri non. Malaa'ika oo wii mo:
—Waanda suddamaare maa, njokkaa e am.
9 Piyeer yalti, jokki e makko. O anndaa ko malaa'ika oo waɗata, ana wa'ani mo hono no koyɗol nii, kaa ɗum goonga jaati.
10 Ɓe ɓettii kayboowo arano oo, kaŋum e ɗiɗaɓo oo, ɓe njottii damal njamndi pewtungal e ngalluure ndee ngal. Ngal udditi hoore maggal yeeso maɓɓe, ɓe njalti, ɓe njokki e laawol ngol. Oon wakkati, malaa'ika oo seerti e makko.
11 Hakkille Piyeer warti, o wii:
—Jooni mi tayorii Joomiraaɗo neli malaa'ika muuɗum, faa hisina kam e junngo Hirudus e ko Yahuudiyankooɓe njoonndorinoo mi waɗete fuu.
12 Nde hakkille makko jippitinoo ndee, o yehi galle Mariyama, inna Yuhanna noddirteeɗo Marka, ton yimɓe heewɓe mooɓtotonoo ana ngaɗa duwaawu.
13 Nde Piyeer tappunoo damal galle too ndee, golloowo debbo biyeteeɗo Rode wari e damal ngal faa humpitoo.
14 Nde o annditinnoo daande Piyeer ndee, o yeggiti udditinde damal ngal no o foti seyaade, o dogi o naatoyi, o humpiti ɓe Piyeer darii damal sella too.
15 Ɓe mbii mo:
—A kaahaango!
Kaa omo heddii nanngude ɗum Piyeer. Ɓe mbii kasen:
—Ɗum yo malaa'ika makko.
16 Kaa ɗum fuu Piyeer ana heddii tappude. Nde ɓe udditinnoo so ɓe njii mo ndee, ɓe kaaynaa sanne.
17 O huncani ɓe junngo yalla eɓe ndeyyinoo, o jantanii ɓe no Joomiraaɗo yaltiniri mo kasu, o wii:
—Kaalanee ɗum Yaakuuba, kaŋum e sakiraaɓe woɓɓe ɓee.
Caggal muuɗum, o yalti, o yehi nokku goɗɗo.
18 Nde finnoo beetee ndee, sordaasi'en ɓee ana lamndondira hoto Piyeer woni, ɓe mbemmbaa faa hakkillaaji maɓɓe keli.
19 Nde Hirudus ndaarnoo faa nannga mo, so heɓaali mo ndee, lamndii haybooɓe ɓee no laatii, yamiri ɓe mbaree. Caggal ɗum, Hirudus regii Yahuudiya, yehi Kaysariya jooɗoyii ton.

No Hirudus maayiri maayde bonnde

20 Hirudus tikkani yimɓe Tirus e Sidon. Ɓeen kaaldi, kawri, ngari e makko. Ɓe adorii Bilastus howruujo makko oo, ɓe keɓi hakkille muuɗum, ɓe ɲaagii yalla dewral ana waɗa hakkunde maɓɓe, sabi leydi maɓɓe ndii e leydi Hirudus etata.
21 Sarti maɓɓe oo yottii, Hirudus ɓoornii kaddule kaananke, jooɗii dow bimmbeere laamu, haaldi e maɓɓe.
22 Yimɓe ɓee ngulli, mbii:
—Ɗum daande laamɗo, wanaa daande neɗɗo!
23 Oon wakkati fuu, malaa'ika Joomiraaɗo fii Hirudus, sabi o jaɓii teddinireede o Laamɗo, tawi o wanaa. O yumi gildi, o maayi.
24 Kaa konngol Laamɗo ngol ana yaara yeeso, ana ɓeydoo saakaade.

25 Nde Barnabas e Sool tilinoo e golle muuɗum'en Urusaliima ndee, ɓe mbirfodii e
Yuhanna noddirteeɗo Marka.

Dawol Pool aranol

13

No Barnabas e Pool cuɓiraa so nelaa faa ngolla golle Laamɗo

1 Annabaaɓe e jannginooɓe ana e ley deental goonɗinɓe gonngal Antiyokiya ngal.
Kamɓe ngoni Barnabas e Simeyon noddirteeɗo Ɓaleejo e Lukiyus mo Sireene e Manahen,
bammbidanooɗo e Hirudus hooreejo leydi oo, kaŋum e Sool.
2 Ɲannde wootere eɓe ndewa Joomiraaɗo tawi eɓe ngoni e koorka, faa Ruuhu Ceniiɗo wii
ɓe:
—Keertanee kam Barnabas e Sool saabe golle mo noddir-mi ɓe oo.
3 Caggal ɓe koorii, ɓe nduwike, ɓe pawi juuɗe maɓɓe e dow ɓeen, ɓe njoppiti ɗum'en
ndawi.
4 Nii Ruuhu Ceniiɗo neliri ɓe, ɓe ndegii e Selewkiya, ɓe naati laana geeci ɓe peewi Kiprus.
5 Nde ɓe njottinoo Salamis ndee, ɓe mbaajii konngol Laamɗo ngol ley cuuɗi baajorɗi
Yahuudiyankooɓe. Eɓe ngondi e Yuhanna (noddirteeɗo Marka) ana faaboo ɓe.
6 Nde ɓe taccunoo ruunde ndee so ɓe njottii Pafos ndee, ɓe tawi ton daggada Yahu-
udiyanke biyeteeɗo Bar-Iisaa, jaaroowo yo annabaajo,
7 howruujo Segiyus Pool. Oon yo kaananke hakkilante, caahiiɗo. O noddi Barnabas e
Sool sabi ana yiɗi nande konngol Laamɗo ngol.
8 Kaa Elimas daggada oo yo calaniiɗo ɓe, omo tewta bonnitidde goonɗinal kaananke oo.
(Maanaa Elimas woni daggada.)
9 E ley ɗum, Sool biyeteeɗo kasen Pool kebbinaaɗo Ruuhu Ceniiɗo oo futtini mo gite,
10 wii:
—Ɓii Ibiliisa! Aan keewɗo jammba e njiiɓdu, gaɲo ko moyyi fuu! A seerataa e ooɲude
laawi Joomiraaɗo pooccitiiɗi ɗii naa?
11 Jooni jukkungo Joomiraaɗo saaman e maa, a wuman, a yiyataa naange faa sarti
cartaaɗo oo yottoo.
Oon wakkati fuu, gite makko ngaɗi mbummbaalu, ɗe niɓɓi, omo wummbiloo, omo tewta
ɗowoowo.
12 Nde kaananke oo yiinoo ko waɗi koo ndee, goonɗini Iisaa, haaynaa e ko nani haala
Joomiraaɗo kaa koo.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyokiya ley leydi Pisidiya

13 Pool e yaaduɓe e muuɗum naati laana geeci ngalluure wiyeteende Pafos, peewi Perge
ley leydi Pamfiliya. Ɗon Yuhanna Marka seerti e maɓɓe, wirfitii Urusaliima.
14 Ɓe yaɓɓii Perge, ɓe ngari Antiyokiya ley leydi Pisidiya. Ɓe naati waajorduŋalaande
fowteteende, ɓe njooɗii.
15 Caggal janngeede Sariya Muusaa e annabaaɓe, hooreeɓe waajordu nduu ɓee neli e
maɓɓe, mbii:
—Sakiraaɓe, so won ko mbaajoto-ɗon yimɓe ɓee, kaalee.
16 Pool immii, hunci junngo muuɗum, wii:
—Israa'iilankooɓe e hulɓe Laamɗo woɓɓe, kettinee:
17 Laamɗo Israa'iilankooɓe oo suɓiima njaatiraaɓe meeɗen, teddinii leŋol maɓɓe nde ngol
hoɗoyi leydi Misira ndee, kasen yaltiniri ɓe ton baawɗe muuɗum.
18 O muŋanii* ɓe ko foti duuɓi capanɗe nay e ley ladde jeereende.
19 Caggal o halkii leŋi jeɗɗi e ley leydi Kanaana, o hokki ndi yimɓe makko ndona ndi.
20 Eɗum waara e duuɓi teemeɗe nay e capanɗe joy. Caggal ɗum, o hokki ɓe saroo ɓe faa
jamaanu annabi Samuyila.
21 Nde ɗum ɓettii ndee, ɓe ɲaagii Laamɗo hokka ɓe kaananke. Laamɗo hokki ɓe Sawul ɓii
Kis iwɗo e leŋol Beŋamin. Oon laamii ɓe duuɓi capanɗe nay.
22 Nden Laamɗo ɓoorti Sawul, lammini Daawuuda, mo o haali haala muuɗum so o wii:
«Mi heɓii Daawuuda ɓii Yessa gorko ɓuuɓinoowo ɓernde am, gaɗoowo sago am.»
23 E iwdi makko Laamɗo yaltini Iisaa, kisinoowo Israa'iila no fodirnoo nii.
24 Fade Iisaa warde, Yaayaa waajinoke leŋol Israa'iila fuu yo tuubu, lootee lootogal
batisima.
25 Kasen, nde Yaayaa timminta golle muuɗum ndee, wiino: «Mi wanaa mo miilaton ngon-
mi oo. Kaa mo mi fotaa fay e humtude ɓoggi paɗe muuɗum ana wara caggal am.»
26 Sakiraaɓe, onon iwdi Ibarahiima e ɓeen hulɓe Laamɗo wonɓe hakkunde mon! Onon
neldaa oo kabaaru kisinoowo.

---

* **13:18** Won binndanɗe biiɗeo *ŋamminii ɓe.*

27 Sabi wonɓe Urusaliima ɓee e hooreeɓe muuɗum'en fuu annditaali Iisaa. Kasen duu ɓe
paamaali haalaaji annabaaɓe janngetenoodi ɲalaande fowteteende fuu ɗii. Kaa ɓe njottinii
ɗiin haalaaji nde ɓe carunoo mo ndee.
28 Fay so taweede ɓe keɓaali feloore fay wootere nde ɓe pelira mo yalla omo maaya, ɓe
ndaardii Pilaatu o waree.
29 Nde ɓe ngolli ko Binndi ɗii mbiinoo e makko koo faa hiɓɓi ndee, ɓe njippini mo leggal
bardugal ngal, ɓe ngadi mo e yanaande.
30 Kaa Laamɗo wuurtinii mo.
31 Balɗe kuurɗe o ɓanngani wondunooɓe e makko ɓee gila Galili faa Urusaliima. Ɓeen
ngoni seettantooɓe mo yeeso yimɓe jooni.
32 Minen, miɗen ceynira on fodoore nde njaatiraaɓe meeɗen podanaa ndee,
33 Laamɗo hiɓɓinanii en ɗum, enen ɓiɓɓe maɓɓe, nde wuurtinnoo Iisaa ndee. No
winndiraa kasen e jimol Jabuura ɗiɗaɓol:
«Aan, a ɓiyam, hannde ndimu-maa-mi.»†
34 Kasen, haala immitagol makko e hakkunde maayɓe e waasugol makko ɲolde, nii Laamɗo
wii:
«Mi tabintinanan on podooje ceniiɗe ɗe mbontataa,
ɗe podannoo-mi Daawuuda ɗee.»‡
35 Ɗum wadi so o wii e nokku goɗɗo:
«A accataa Ceniiɗo maa ɲola.»§
36 Daawuuda waɗii sago Laamɗo e jamaanu muuɗum. Caggal ɗum, o maayi, o mooɓtidaa
e njaatiraaɓe makko, o ɲoli.
37 Kaa mo Laamɗo wuurtini oo ɲolaali.
38 Sakiraaɓe, anndee saabe makko mbaajore-ɗon yaafeede luutti.
39 Sariya Muusaa waawaa waɗude neɗɗo pooccitiiɗo, kaa kanko, goondindo mo fuu, o
nanngiran ɗum pooccitiiɗo.
40 Ɗum nee, kaybee pati ko annabaaɓe cappinoo koo hewto on:
41 «Onon hoynuɓe,
yo on kaayne yo on kalko!
Sabi miɗo nii golla golle e ley wakkati mooɗon,
golle mo on ngoondintaa so neɗɗo haalaniino on.»*
42 Caggal Pool e Barnabas njaltii waajordu nduu, jamaa oo ndaardi ɓe yo ɓe ngartu
fowteteende waroore, yalla eɓe njokka e waaju maɓɓe oo.
43 Caggal mooɓtagol ngol, Yahuudiyankooɓe heewɓe e naatuɓe e diina maɓɓe njokki e
Pool e Barnabas. Ɓeen ɗiɗon duu ana kaalda e maɓɓe ana mbaajoo ɓe yo ɓe ɲiiɓu e moyyere
Laamɗo.
44 Fowteteende jokkunde hen ndee, ngalluure ndee fuu mooɓtii yalla ana hettinoo
konngol Laamɗo.
45 Kaa nde Yahuudiyankooɓe ɓee njiinoo oo jamaa ndee, haasidaaku naati e muuɗum'en,
eɓe njedda ko Pool waajotoo koo, eɓe njenna ɗum.
46 Nden Pool e Barnabas kaalaniri ɓe cuusal, mbii:
—Waajibi min adoo haalande on konngol Laamɗo ngol, kaa ko tippiti-ɗon ngol so car-ɗon
ko'e mooɗon on kaandaa e nguurndam nduumiiɗam koo, min njahan to yimɓe ɓe nganaa
Yahuudiyankooɓe.
47 Sabi ko Joomiraaɗo yamiri en koo annii:
«Mi darnii ma yalla aɗa laatanoo leɲi ɗii fooyre,
faa kisinaa aduna oo fuu.»†
48 Nde yimɓe leɲi goɗɗi ɗii nannoo ɗii haalaaji ndee, ceyii, teddini konngol Joomiraaɗo
ngol. Ɓe Laamɗo suɓanii nguurndam nduumiiɗam ɓee fuu ngoondini.
49 Konngol Joomiraaɗo ngol saakii e leydi ndii fuu.
50 Kaa Yahuudiyankooɓe ɓee loofi rewɓe rewooɓe Laamɗo saahiiɓe, kaɲum e mawɓe
ngalluure ndee ɓee. Ɓe ndooɓi torra dow Pool e Barnabas, ɓe njaltini ɗum'en leydi maɓɓe.
51 Ɓeen duu piɗɗi e maɓɓe colla koyɗe muuɗum'en, peewti Ikoniya.
52 Taalibaaɓe ɓee kebbinaa seyo e Ruuhu Ceniiɗo.

14

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Ikoniya

1 Ley Ikoniya duu Pool e Barnabas naati e ley waajorduYahuudiyankooɓe. Eɓe mbaajoo
faa Yahuudiyankooɓe e yimɓe leɲi goɗɗi heewɓe ngoondini.

† **13:33** Jabuura 2.7 ‡ **13:34** Esaaya 55.3 § **13:35** Jabuura 16.10 * **13:41** Habaakuk 1.5 † **13:47** Esaaya 49.6

2 Kaa Yahuudiyankooɓe saliiɓe goondinde ɓee loofi leɲi goddi dii, mbonni ɓerde
muudum'en yalla ana mbaɲa sakiraaɓe ɓee.
3 Ɗum e taweede hadaali ɓe ɓooyde ton, eɓe pawi jikke maɓɓe e Joomiraado, eɓe
mbaajoroo cuusal. Joomiraado seettii konngol hinnee muudum, nde hokkunoo ɓe baawde
wadude taagumansaaji e kaaydе dogooje e juude maɓɓe.
4 Yimɓe ngeenndi ndii ɓee peccii: yoga heedani Yahuudiyankooɓe ɓee, yoga heedani
nelaaɓe ɓee.
5 Yimɓe leɲi goddi e Yahuudiyankooɓe e ardiiɓe muudum'en anniyii torrude ɓe e wardude
ɓe kaaye.
6 Nde ɓe maatunoo dum ndee, ɓe ndogani Listara e Derbe e geelle seraaji muudum'en ley
leydi Likoniya,
7 eɓe mbaajoo ton Kabaaru Lobbo oo.

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Listara

8 Gorko bonnguujo, dimdaado e bonnguwaaku, mo meedaali daraade e koyde muudum,
ana wonnoo Listara.
9 Omo hettinoo waaju Pool. Pool yeewi mo, yii goondinal makko sellinta mo,
10 haaldi semmbe, wii:
—Imma, dara e koyde maa!
Gorko oo gurbitii, darii, ana yaha.
11 Nde yimɓe ɓee njii ko Pool wadi koo ndee, ngulliri gullaali likoniyankoore, mbii:
—Laamdo'en nanndinkinike e yimɓe, njippiima e meeden!
12 Ɓe inndiri Barnabas «Jewus», ɓe inndiri Pool «Hermes»,* sabi Pool wonnoo kaaloowo.
13 Galle do Jewus rewetee ana wonnoo to naatirde ngeenndi too. Jottinoowo sadaka oo
waddi ga'i pariraadi piindi e dame dee. Omo yidi wadude sadaka, kanko e yimɓe ɓee.
14 Kaa nde Barnabas e Pool nannoo dum ndee, ceeki kaddule muudum'en, keɲanii jamaa
oo ana ngulla,
15 ana mbiya:
—Worɓe, kodum ngadaton doo? Minen duu min yimɓe hono moodon. Midden mbaajoo
Kabaaru Lobbo oo faa tuubon, iwon e dii golleeji laaliidi, ngarton e Laamdo guurdo, tagudo
kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu.
16 E jamaanuuji jawtudi dii o yoppii leɲi dii fuu njokka laawi muudum'en.
17 Ɗum e taweede, omo golla ko moyyi faa dum seettanoo mo, omo hokka on toɓo kammu,
omo ɓenndinana on ɲamri e wakkati muudum, omo waaltinira hakkillaaji mon nguure e
seyo.
18 Ko ɓe mbaajii koo fuu, semmbe ɓe kadiri jamaa oo hokkude ɓe sadaka.
19 Caggal dum, Yahuudiyankooɓe iwi Antiyokiya e Ikoniya. Ɓe keɓi hakkillaaji yimɓe
ɓee, ɓeen mbedii Pool kaaye, ndaasi dum faa naɓi dum caggal ngeenndi ndii, sabi miilii
mo maaydo.
20 Kaa nde taalibaaɓe ɓee ngari pilii mo ndee, o immii, o naatti e ley ngeenndi ndii.

No Pool e Barnabas mbirfitorii Antiyokiya

Janngo muudum, o yaadi e Barnabas ngeenndi mbiyeteendi Derbe.
21 Ɓe mbaajii ton Kabaaru Lobbo oo, ɓe keɓi taalibaaɓe faa keewi. Caggal muudum, ɓe
mbirfitii Listara e Ikoniya, kaɲum e Antiyokiya.
22 Eɓe cuusina yonkiiji taalibaaɓe, eɓe mbaajoo dum'en yo ɲiiɓu e goondinal, eɓe mbiya:
—Kinaa tampen tampereeji keewdi so naaten e Laamu Laamdo.
23 E ley deente goondinɓe dee fuu, ɓe cuɓanii dum'en hooreeɓe. Caggal dum, ɓe koori, ɓe
nduwii, ɓe kalfini dum'en Joomiraado mo ɓe ngoondini oo.
24 Nde ɓe ceekunoo Pisidiya ndee, ɓe ngari Pamfiliya.
25 Ɓe mbaajii konngol ngol ley ngeenndi Perge. Caggal muudum, ɓe njippoyii Attaliya.
26 Ton ɓe naati laana geeci, ɓe mbirfii Antiyokiya do ɓe kalfinanoo moyyere Laamdo faa
ɓe ngolla golle mo ɓe tilii jooni oo.
27 Nde ɓe njottinoo ndee, ɓe mooɓti deental goondinɓe ngal, ɓe kaalani ngal ko Laamdo
wadidi e maɓɓe fuu, no o udditirani yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe damal goondinal.
28 Ɓe ngondi don e taalibaaɓe ɓee faa ɓooyi.

15

Haala kawrital gadaangal Urusaliima

* **14:12** E ley diina Yunaninkooɓe ***Jewus*** woni hooreejo tooruuji, ***Hermes*** woni nelaado majji.

1 Yimɓe yogaaɓe iwi Yahuudiya ngari Antiyokiya, ana njanngina sakiraaɓe ɓee, ana
mbiya:
—So on taadiraaka no Muusaa wiiri nii, on kisataa.
2 Pool e Barnabas pooɗondiri e maɓɓe, nduddi e maɓɓe faa naawi. Ɗum wadi so ɓe
tabintini nelde Pool e Barnabas e yimɓe woɓɓe faa Urusaliima, faade e nelaaɓe ɓee e
hooreeɓe ɓee, saabe haala kaa.
3 Ɗum saabii so deental goondinɓe ngal neli ɓe. Ɓe ceeki Finikiya e Samariya, eɓe kaalana
ɗum'en haala tuubugol yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe. Ɗum laatanii sakiraaɓe ɓee fuu
seyo manngo.
4 Nde ɓe njottinoo Urusaliima ndee, deental goondinɓe ngal e nelaaɓe ɓee e hooreeɓe ɓee
njaɓɓii ɓe. Ɓe kaalani ɗum'en ko Laamɗo waɗani ɓe fuu.
5 Kaa yoga e goondinɓe jeyaaɓe e fedde Farisa'en immii, mbii:
—Waajibi ɓe taadee, ɓe njamiree jokkude Sariya Muusaa oo.
6 Nelaaɓe ɓee e mawɓe ɓee kawriti faa yeewa haala kaa.
7 Caggal haali-haalti keewɗo, Piyeer immii, wii ɓe:
—Sakiraaɓe, oɗon anndi Laamɗo suɓike kam e ley mooɗon gila ko ɓooyi, faa mi waajoo
Kabaaru Lobbo oo hakkunde yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe, yalla eɓe nana ɓe
ngoondina.
8 Laamɗo anndudo ɓerɗe oo hollii jaɓanii ɓe, nde hokki ɓe Ruuhu Ceniiɗo oo hono no
meeɗen nii.
9 Walaa fuu ko o seenndiri en e maɓɓe, nde wonnoo o laɓɓinirii ɓerɗe maɓɓe goondinal.
10 Jooni, ko saabii so oɗon itta koro Laamɗo? Oɗon pawa e taalibaaɓe ɓee donngal, ngal
enen e maamiraaɓe meeɗen en mbaawaa roondaade.
11 E moyyere Joomiraaɗo men Iisaa ngoondinir-ɗen so kisu-ɗen, hono non kamɓe duu.
12 Deental ngal fuu deyyinii teen, ana hettinoo Barnabas e Pool ana njantoo no Laamɗo
wadiri taagumansaaji e kaayɗe hakkunde leɲi goɗɗi.
13 Caggal ɓe ndeyyinike, Yaakuuba jaɓɓitii, wii:
—Sakiraaɓe, kettinanee kam!
14 Simon humpitii en no Laamɗo suɓorii gila e puɗɗooɗe yimɓe ɓe nganaa Yahu-
udiyankooɓe, faa waɗa ɗum'en yimɓe muuɗum.
15 Ɗum hawri e haalaaji annabaaɓe ɗii, hono no winndiraa nii:
16 «Joomiraaɗo wii:
Caggal ɗum, mi wartan,
mi mahitoo suudu Daawuuda saamundu nduu,
mi reentinan taye tuufeeje ɗee,
mi darna ndu kasen,
17 yalla yimɓe heddiiɓe ɓee ana tewta Joomiraaɗo.
Ɗum woni, leɲi ɗi innde am noddaa e muuɗum'en ɗii.
Joomiraaɗo tabintinɗo ɗeen kulle
18 anndaaɗe gila huunde fuu tagaaka,
wii non.»*
19 Ɗum saabii miin kaa ko njii-mi, pati tiiɗinanen yimɓe leɲi goɗɗi tuubuɓe so ngarti e
Laamɗo ɓee.
20 Kaa ko haani hen, nelen e maɓɓe ɓe nantoo e ko tooruuji coɓini e jeenu e ɲaamde jiibe e
ɲaamde yiiyam.
21 Gila e jamaanuuji ɓooydi, Sariya Muusaa ana jannginee ley geelle ɗee fuu, eɓe njannga
mo ɲalaande fowteteende fuu ley cuudi baajordi.

Haala ɓataaki faade e goondinɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe

22 Ɗum wadi so nelaaɓe ɓee kaɲum e hooreeɓe ɓee e deental goondinɓe ngal fuu ndawridi
faa cuɓoo worɓe e ley muuɗum'en faa nela ɗum'en Antiyokiya, ɓe tawta Pool e Barnabas.
Ɓe cuɓii hooreeɓe ɗiɗon ley sakiraaɓe ɓee, Yahuuda noddirteeɗo Barasaba, kaɲum e Silas.
23 Ɓe ndokki ɗum'en oo ɗoo ɓataaki:

Minen sakiraaɓe mooɗon, nelaaɓe kaɲum e hooreeɓe, miɗen njowta on, onon sakiraaɓe
amen leɲi goɗɗi wonɓe Antiyokiya e Siriya e Silisi.
24 Min nanii yimɓe iwii ga amen giryinirii on haalaaji, njiiɓii hakkillaaji mon. Minen
nee, min njamiraali ɓe.
25 Min ndawridii, min kawrii, min cuɓike worɓe faa min nela ɗum'en e mooɗon, ɓe
tawta yiɓɓe amen Barnabas e Pool,
26 yeebiiɓe yonkiiji muuɗum'en saabe Joommen Iisaa Almasiihu.

* **15:18** Amos 9.11-12

27 Ɗum waɗi so min neli Yahuuda e Silas, pammina on ko min mbinndi e mon koo
hunduko e hunduko.
28 Minen e Ruuhu Ceniiɗo, min kawrii pati min njappa on ko teddi so wanaa ko tilsi
koo:
29 nanto-ɗon e kirsanaaɗi tooruuji e yiiyam e jiibuɗi e jeenu. So on ndeenii ko'e mon e
majji, on ngaɗii ko moyyi. Yo Laamɗo faabo en!
30 Ɓe ndokkaa laawol, ɓe njehi Antiyokiya. Nde ɓe njottinoo ndee, ɓe mooɓti deental
goondiinɓe ngal, ɓe ndokki ngal ɓataaki oo.
31 Nde ɓeen janngunoo mo ndee, ceyii sabi haalaaji ɗii ndokkii ɗum'en semmbe.
32 Yahuuda e Silas, Laamɗo loowi e mum'en konngol mum faa ɓe mbaajii sakiraaɓe
waajuuji keewɗi, cuusini ɗum'en.
33 Caggal ɓe paɓɓii ton, ɓe ceerti e sakiraaɓe ɓee e dow jam, ɓe mbirfitii to nelnooɓe ɓee
too. [
34 †]
35 Pool e Barnabas njoodii ley Antiyokiya ana njanngina ana mbaajoo konngol Joomi-
raaɗo. Woɓɓe heewɓe ana mballa ɓe.

Dawol Pool ɗiɗaɓol

No Pool e Barnabas ceertiri

36 Caggal balɗe seeɗa, Pool wii Barnabas:
—Mbirfo-ɗen e geelle ɗe mbaajino-ɗen konngol Joomiraaɗo ngol ɗee fuu, njippano-ɗen
sakiraaɓe meeɗen ɓee, yeewen no ɓe ngorri.
37 Barnabas ana yiɗunoo ɓe njaada e Yuhanna noddirteeɗo Marka.
38 Kaa ɗum welaali Pool sabi oon seeriino e maɓɓe Pamfiliya yaadaali e maɓɓe faa gollida
e maɓɓe.
39 Barnabas e Pool mettondiri faa ceerti. Homo e maɓɓe fuu suɓii neɗɗo goɗɗo. Barnabas
yaadi e Marka, naati laana geeci feewi Kiprus.
40 Pool suɓii Silas, yaadi e muuɗum caggal sakiraaɓe ɓee kalfinii ɗum e hinnee Joomi-
raaɗo.
41 O seeki Siriya e Silisi, omo yaha omo hokka deente goondiinɓe ɗee semmbe.

16

No Timote yaadiri e Pool e Silas

1 Pool wari Derbe, caggal ɗum, o yottii Listara. Goondiinɗo biyeteeɗo Timote ana wonnoo
ɗon. Inniiko yo Yahuudiyanke goondiinɗo, kaa baam makko yo Yunaninke.
2 Sakiraaɓe wonɓe Listara e Ikoniya ɓee ana njetta mo.
3 Pool yiɗi naɓorde mo, taadi mo, nde wonnoo Yahuudiyankooɓe hoɗuɓe e ɗeen leyɗe ɓee
fuu ana anndi baam makko yo Yunaninke.
4 Ley geelle ɗe ɓe ceeki ɗee, eɓe njottina goondiinɓe ɓee sariya mo nelaaɓe e mawɓe wonɓe
Urusaliima ɓee ɓami oo, eɓe njamira ɓeen yo njokku mo.
5 Hono non, deente goondiinɓe ɗee ana ɓeydoroo semmbe banngal goondinal, ana ɓeydoo
heewde ɲannde fuu.

No Pool noddiraa Makedoniya

6 Ruuhu Ceniiɗo haɗi ɓe waajaade konngol ngol ley Asiya, saabe majjum ɓe ceeki leydi
Firigiya e leydi Galaatiya.
7 Nde ɓe ngarnoo keerol Misiya ndee, ɓe tewti yaade Bitiniya, kaa Ruuhu Iisaa yarranaaki
ɓe ɓe naata.
8 E ley ɗum, ɓe yaɓɓii Misiya, ɓe ndegii e ngeenndi mbiyeteendi Torowas.
9 E ley jemmaaku muuɗum won ko yellitii e Pool. O yii gorko Makedoniyanke ana darii,
ana ndaarda mo ana wiya:
—Lummbu, ngaraa Makedoniya paabo-ɗaa min!
10 Nde Pool yiinoo won ko yellitii e mum ndee, oon wakkati fuu min ndaari yaade
Makedoniya, min tayori Laamɗo noddi min faa min mbaajoo ɓe Kabaaru Lobbo oo.

No Lidiya goondiniri waaju Pool ley Filipa

11 Hono non, min naati laana geeci iwde Torowas, min paati ruunde Samotaras. Janngo
muuɗum, min pahi Neyapolis.
12 Min iwi ɗon, min pahi Filipa, ngeenndi ɓurndi fuu teentilaade e leydi Makedoniya ndi
Romankooɓe kumanii. Min ngaɗi ɗon balɗe.

---

† **15:34** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 34:*Kaa Silas, kaŋum kaa, heddii ton.*

13 Ɲalaande fowteteende, min njaltiri ngeenndi ndii hedde daande maayo, ton Yahu-
udiyankooɓe mboownoo waɗude duwaawu. Min tawi ɗon rewɓe ana mooɓtii, min njoodii,
min mbaajii ɓe.
14 Debbo dewoowo Laamɗo, biyeteeɗo Lidiya, coottoowo kaddule boɗeeje, jeyaaɗo
ngalluure wiyeteende Tiyatira, ana hettinoo. Joomiraaɗo udditi ɓernde makko yalla omo
goondina ko Pool waajotoo koo.
15 Kanko e koreeji makko fuu ɓe lootaa lootogal batisima. Caggal ɗum, o ɲaagii min, o wii:
—So oɗon njogorii kam mi goondindo Joomiraaɗo, njippee suudu am.
O tilsini min njippanoo mo.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

16 Ɲannde wootere miɗen njahannoo to nokkuure waɗirde duwaawu. Korɗo debbo
bataaɗo anndudo ko warata hawriti e amen. Halfaaɓe makko paggike kaalisi keewɗo e
ndaggadaaku makko oo.
17 Mo jokki e amen, minen e Pool, omo wulla, omo wiya:
—Ɓee yimɓe yo gollanooɓe Laamɗo Toowɗo oo! Eɓe mbaajoo on laawol kisindam.
18 Baldɗe kuurɗe omo waɗa non faa Pool mettaa, yeeccitii, wii ladde ndee:
—Saabe Iisaa Almasiihu, yaltu e makko!
Ladde ndee yalti oon wakkati fuu.
19 Nde halfaaɓe ɓee anndunoo jikke muuɗum'en iwii e faggitoraade korɗo oo ndee,
nanngi Pool e Silas, ndaasi ɗum'en faa sakoro to saroo ɓe.
20 Non ɓe naɓi ɓeen to hooreeɓe ngeenndi ndii, mbii:
—Ɓee worɓe ɗiɗon ɓe Yahuudiyankooɓe, eɓe nii ngadda baasi e ngeenndi meeɗen ndii.
21 Eɓe mbaajoo aadaaji ɗi ndagantaako en njaɓen naa ngollen, enen Romankooɓe.
22 Jamaa oo diirani ɓe. Hooreeɓe ɓee njamiri kaddule maɓɓe ceekee, ɓe piyee.
23 Ɓe piyaa faa naawi, ɓe uddaa ley kasu. Hooreeɓe ɓee njamiri kayboowo kasu oo hayba
ɓe faa gasa.
24 Oon nee, gila heɓi ndee yamiroore, naanni ɓe e ley suudu kasu hakkundeeru, o geyyii
koyɗe maɓɓe geyyelle leɗɗe.
25 Nde hejjere jemma warnoo ndee, Pool e Silas ana ndewa Laamɗo, eɓe njaaroo ɗum.
Kasunkooɓe woɓɓe ɓee ana kettinanoo ɓe.
26 Oon wakkati fuu, leydi dimmbii dimmbagol manngol faa pooɓe kasu ɗee njergi. Dame
ɗee fuu udditii, geyyelle kasunkooɓe ɗee fuu kumtii.
27 Nde kayboowo oo finnoo so yii dame kasu ɗee ana udditii ndee, soorti kaafaawi
muuɗum faa wartoo, miili kasunkooɓe ɓee ndogii.
28 Pool wulli faa toowi, wii mo:
—Pati waɗu hoore maa fay huunde ko boni, min fuu miɗen ɗoo!
29 Nde o heɓunoo fooyre ndee, o dogani kasu to Pool e Silas ngoni too, o sujidi, hedde omo
siɲɲa.
30 Caggal ɗum, o yaltini ɓe, o wii ɓe:
—Baabiraaɓe, hono fuu kaan-mi waɗude yalla miɗo hisa?
31 Ɓe njaabii mo, ɓe mbii:
—Goondin Iisaa Joomiraaɗo oo faa kisaa, aan e koreeji maa.
32 Ɓe mbaajii mo konngol Joomiraaɗo ngol, kanko e koreeji makko fuu.
33 Oon jemma fuu o naɓi ɓe, o lootoyi barme maɓɓe. Oon wakkati fuu o lootaa lootogal
batisima, kanko e koreeji makko fuu.
34 O naanni Pool e Silas suudu makko, o hokki ɗum'en ɲaamdu. Kanko e koreeji makko
fuu ɓe ceyii sabi ɓe keɓii goondinde Laamɗo.
35 Nde weetunoo ndee, hooreeɓe Romankooɓe ɓee neli laamunkooɓe mbiya kayboowo
oo yoppa worɓe ɗiɗon ɓee.
36 Kayboowo oo haalanoyi ɗum Pool, wii:
—Hooreeɓe ɓee nelii njoppite-ɗon. Njalton jooni, yo on njottoyo e jam.
37 Pool jaabii, wii:
—Ɓe njamirii min piyee yeeso yimɓe tawee min caraaka, ɓe naanni min e kasu. Minen
worɓe ɗiɗon ɓee, min fuu min Romankooɓe. Jooni ɓe yaltinirooɓe min cuucuukka naa?
Patti, ɗum waawaa laataade. Kinaa kamɓe e ko'e maɓɓe, ɓe ngara ɓe njaltina min!
38 Laamunkooɓe ɓee kaaltani hooreeɓe Romankooɓe ɓee haala kaa. Ɓeen kuli nde
nannoo Pool e Silas yo Romankooɓe ndee.
39 Ɓe njehi, ɓe curoyi ɓeen, ɓe njaltini ɗum'en kasu oo. Ɓe ndaardi ɗum'en njaltana ɓe
ngeenndi ndii.
40 Nde Pool e Silas njaltunoo e kasu oo ndee, naati galle Lidiya. Ɓe njii sakiraaɓe ɓee, ɓe
mbaaltini hakkillaaji mum'en. Caggal ɗum, ɓe mbitti.

17

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

1 Pool e Silas ceeki Amfipolis e Apolloni, njottii Tesaloniiki, toon duu waajorduYahu-
udiyankooɓe won.
2 Pool waɗi no woowri nii, naati e ley waajordu nduu. Ɲalaaɗe powteteeɗe tati omo
liddondira e maɓɓe omo dallinoroo Binndi ɗii.
3 O fammini ɓe, o holli ɓe ana tilsi Almasiihu oo torree, immintinee e maayde. O wii ɓe:
—Iisaa mo mbaajotoo-mi on haala muuɗum oo, kaŋum woni Almasiihu.
4 Yoga e maɓɓe tayori ɗum goonga, njokki e Pool e Silas, kaŋum e Yunaninkooɓe rewooɓe
Laamɗo heewɓe e rewɓe saahiiɓe yonɓe.
5 Yahuudiyankooɓe ɓe nganaa goondiinɓe ɓee konnii Pool e Silas, nanngi yimɓe laaliiɓe
yiilotooɓe ley sakoro, ndeentini ɗum'en. Ɓe njirkiti ngalluure ndee fuu. Ɓe naati e galle
Yason, eɓe tewta Pool e Silas faa ɓe naɓa ɗum'en to yimɓe ɓee too.
6 Nde ɓe ndonki yiitude ɓeen ndee, ɓe ndaasi Yason e yoga e sakiraaɓe ɓee faa to
saranooɓe ngalluure ndee, eɓe ngulla eɓe mbiya:
—Yimɓe imminooɓe baasi e aduna oo fuu ngarii ɗoo,
7 Yason jippinii ɗum'en! Ɓe fuu ko ɓe ngaɗata koo ana luuttondiri e sariya kaananke
Roma mawɗo oo, eɓe mbiya ana woodi kaananke goɗɗo biyeteeɗo Iisaa.
8 Ɗiin haalaaji njirkiti jamaa oo e saranooɓe ngalluure ndee ɓee.
9 Yason e sakiraaɓe ɓee njoɓi kaalisi, caggal muuɗum ɓe njoppitaa.

No yimɓe Bereya njaɓɓorii Kabaaru Lobbo oo soobee

10 Oon wakkati fuu e ley jemmaaku muuɗum, sakiraaɓe ɓee neli Pool e Silas Bereya. Nde
ɓe njottii ndee, ɓe njehi to waajorduYahuudiyankooɓe too.
11 Ɓeen ɓuri Yahuudiyankooɓe wonɓe Tesaloniiki ɓee laaɓude ɓernde. Ɓe njaɓɓorii
konngol ngol soobee, eɓe mbiɗoo Binndi ɗii ɲannde fuu faa ɓe yeewa yalla ko Pool waajii
koo yo goonga.
12 Heewɓe e maɓɓe ngoondiini, kaŋum e rewɓe Yunaninkooɓe saahiiɓe e worɓe Yu-
naninkooɓe heewɓe.
13 Nde Yahuudiyankooɓe Tesaloniiki ɓee anndunoo Pool waajike konngol Laamɗo ngol
ley Bereya ndee, ɓe ngari ton, ɓe njiiɓi jamaa oo.
14 Oon wakkati fuu, sakiraaɓe ɓee neli Pool faa maayo geeci, Silas e Timote keddii ɗon.
15 Liwndiiɓe Pool ɓee njaadi e muuɗum faa Ateena. Ɓe ngarti, ɓe ngaddani Silas e Timote
nelal ngara to Pool law.

No Pool waajorii ley ngalluure wiyeteende Ateena

16 Nde Pool doomannoo ɓe Ateena fade maɓɓe warde ndee, yonki muuɗum ɲawi sanne
ko yii no ngalluure ndee foti heewde tooruuji nii.
17 Ɗum waɗi so o haaldi e Yahuudiyankooɓe e rewooɓe Laamɗo woɓɓe ley waajordu
nduu, omo haalda e ɓe o hawrannoo e mum ɲannde fuu ley sakoro ɓee duu.
18 Yoga e miijotooɓe wiyeteeɓe Epikuri'en e Sitoyko'en njaabondiri e makko. Yogaaɓe ana
mbiya:
—Koɗum oo ndoryoowo haalata?
Woɓɓe duu ana mbiya:
—Omo nanndi e baajotooɗo haala tooruuji janani.
Walaa ko ɓe mbiiri non so wanaa haala Iisaa kaŋum e immital maayɓe o waajinoo ɓe.
19 Nden ɓe ɓami Pool ɓe naɓi ɗum waamnde haayre wiyeteende Areyopagus,* ɓe mbii
ɗum:
—Miɗen njiɗi anndude diina keso mo mbaajoto-ɗaa oo.
20 Sabi a toɓɓii e noppi amen haalaaji ɗi min mboowaa nande. Miɗen njiɗi anndude
maanaa majji.
21 Tawi Ateenankooɓe e hoɓɓe jooɗiiɓe ton ɓee ngollataa huunde fuu so wanaa haalde
huunde heyre nde ɓe nani.
22 Nden Pool darii hakkunde Areyopagus, wii:
—Ateenankooɓe, mi yii e mon on diinankooɓe sanne,
23 sabi nde njiilinoo-mi e ngalluure mooɗon ndee, mi yii cuuɗi mooɗon dewirɗi, mi tawii
ana winndaa e ittirde sadaka wootere: «laamɗo mo anndaaka».† Ndennoo, ko ndewaton
ko on anndaa koo, ɗum mbaajotoo-mi on e muuɗum.

---

* **17:19** ***Areyopagus*** yo deental ɓurngal toowde deentinoowal ardiiɓe ngalluure Ateena.

† **17:23** Ateenankooɓe ngaɗi e rewrude innde laamɗo mo anndaaka, yalla tooru fuu mo ɓe njeggiti ana waasa mettinde.

24 Laamɗo taguɗo aduna e ko woni e muuɗum fuu oo, kaŋum woni Jom kammu e leydi,
o jooɗataako ley cuuɗi mahiraaɗi juuɗe.
25 O hasindinaa e yimɓe ngollana mo fay huunde, sabi kanko hokkata tageefu oo fuu
nguurndam e yonki e foofaango e huunde fuu.
26 E neɗɗo gooto Laamɗo yaltini leɲi ɗii fuu, joyyini ɗum'en e aduna oo. Gila ɗum waɗaali,
o darnani ɗum'en jamaanuuji e keeri hakkunde koɗorɗe muuɗum'en,
27 yalla eɓe tewta Laamɗo, ɓe moomoo faa ɓe njiita ɗum. Ɗum e taweede o woɗɗaaki fay
gooto e meeɗen.
28 «Nguurndam e dillinaade e goodal, saabe makko keɓir-ɗen.» No yoga e yimooɓe mooɗon
mbii: «Ɛnen duu, en iwdi makko.»
29 Nde wonnoo en iwdi makko, en kaanaa miijaade omo nanndi e tooru moyyiniraandu
kaŋŋe naa kaalisi naa haayre sehaande, nde neɗɗo moyyinirta ɲeeɲal e hakkille.
30 Laamɗo rewtaaki yimɓe nde ngonnoo e majjere ndee. Jooni, o yamirii yimɓe fuu tuuba
ɗo tawaa fuu,
31 sabi o sartike wakkati mo o sarirta aduna oo e fooccitaare, o sarira ɗum neɗɗo mo o
suɓii oo. O hollii yimɓe fuu ɗum yo goonga nde o immintini oon neɗɗo e maayde.
32 Nde ɓe nannoo Pool ana waajoo haala immital maayɓe ndee, yoga ana uyyoo mo, yoga
ana wiya:
—Min kettinante oo waaju ɲannde wonnde.
33 Non Pool iwi hakkunde maɓɓe.
34 Yoga jokkii e makko, goondinii. Ana jeyaa e ɓeen biyeteeɗo Diyonisiyus, jeyaaɗo e
deental Areyopagus, kaŋum e debbo biyeteeɗo Damaris, e woɓɓe kasen.

18

No Pool golliri ley ngalluure wiyeteende Korintu

1 Caggal ɗum, Pool iwi Ateena, yehi Korintu.
2 O tawi ton Yahuudiyanke biyeteeɗo Akilas, pinɗo leydi mbiyeteendi Ponta. Ɓooyaali
ko oon e jom suudu muuɗum biyeteeɗo Piriskilla iwi Italiya, sabi Kalawdiyus kaananke
mawɗo oo yamiriino Yahuudiyankooɓe fuu njalta Roma.* Pool yehi yeewoyde ɓe.
3 O woni ɗon, omo gollida e maɓɓe sabi o moyyinoowo hukkummaaji no maɓɓe nii.
4 Ɲalaande fowteteende fuu, Pool ana liddondira e Yahuudiyankooɓe e Yunaninkooɓe ley
waajordu, yalla omo heɓa hakkillaaji maɓɓe.
5 Nde Silas e Timote iwnoo Makedoniya njottii Korintu ndee, Pool watti hakkille muuɗum
fuu e waajaade, ana seettanoo Yahuudiyankooɓe ɓee Iisaa woni Almasiihu oo.
6 Kaa nde wonnoo eɓe calanii mo, eɓe njennannoo mo, o fiɗɗi kaddule makko, o wii ɓe:
—Yo diina mon fiito on! Mi walaa hen hannde, mi walaa hen janngo. Gila jooni mi yahan
to ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe.
7 O iwi ɗon, o yehi to gorko dewoowo Laamɗo, biyeteeɗo Titus Yustus, mo galle muuɗum
takkii e waajordu nduu.
8 Kirispus, hooreejo waajordu nduu oo, kaŋum e koreeji muuɗum fuu ngoondini Joomi-
raaɗo. Heewɓe e Korintunkooɓe hettintonooɓe ɓee ngoondini, lootaa lootogal batisima.
9 Jemma gooto Joomiraaɗo yellintini e Pool, wii:
—Pati hul, pati deyyina, waaja.
10 Miɗo wondi e maa. Fay gooto waawaa torrude ma, sabi yimɓe am ana keewi ley ndee
ngalluure.
11 Pool jooɗii hakkunde maɓɓe hitaande e feccere, ana janngina ɓe konngol Laamɗo ngol.
12 Nde Galliyon laaminoo leydi Akaya ndee, Yahuudiyankooɓe kaaldi, kawri, nanngi
Pool, naɓi ɗum sarirde,
13 kappi ɗum, mbii:
—Oo gorko yo yoŋŋoowo yimɓe yalla ana ndewra Laamɗo ko waldaa e sariya oo.
14 Pool anniyii faa haala, forri Galliyon wii Yahuudiyankooɓe ɓee:
—Yahuudiyankooɓe, so tawii tooŋannge naa golle bonɗo, mi jaɓanan on ko ngullani-ɗon
mo koo,
15 kaa nde wonnoo ɗum jeddi dow haalaaji diina mooɗon e inɗe, kaŋum e sariya mooɗon
onon tan, ɗum onon e ko'e mooɗon carata. Miin, mi sarataa ɗee kuɗɗe!
16 O yaltini ɓe sarirde ndee.
17 Nden, ɓe fuu ɓe nanngi Sosteni, hooreejo waajordu nduu oo, ɓe pii ɗum ɗo yeeso
sarirde ɗoo. Kaa fuu Galliyon ɓilaaki hen fey.

No Pool wirfitorii Antiyokiya

---

* **18:2** Yamiroore Kalawdiyus ribbunde Yahuudiyankooɓe Roma ndee darnaama hitaande 49 naa 50 caggal pinaaɗe Iisaa.

18 Pool faɓɓi ɗon balɗe kuurɗe. Caggal ɗum, o waynondiri e sakiraaɓe ɓee, o naati laana,
o feewi Siriya, kanko e Piriskilla e Akilas. Fade makko naatude, tawi o laɓii hoore makko
nokku biyeteeɗo Kankiriya sabi o fodiino fodoore.
19 Ɓe njottii Efeesu, Pool yoppi ɗon Piriskilla e Akilas, kaɲum naati waajordu ana
liddondira e Yahuudiyankooɓe ɓee.
20 Ɓe ndaardi mo o faɓɓana ɓe, kaa o jaɓaali.
21 Nde o waynondirta e maɓɓe ndee, o wii:
—Mi wartan e mooɗon so Laamɗo jaɓii.
O naati laana, o iwi Efeesu,
22 o yottii Kaysariya, o ɲabbiti Urusaliima faa o jowta deental goondiɲɓe ngal. Caggal ɗum,
o yehi Antiyokiya.

Dawol Pool tataɓol

23 Caggal Pool waɗii ton wakkati, o witti. O seeki leydi Galaatiya e leydi Firigiya, omo
yaha omo ɓeydana taalibaaɓe cuusal.

No Apollos waajorii ley Efeesu e Korintu

24 Yahuudiyanke biyeteeɗo Apollos, pinɗo Aleksandiri, wari Efeesu. O gorko fasiilante
haala, baawɗo Binndi ɗii,
25 annduɗo laawol Joomiraaɗo. Omo waajoroo soobirantaaku e seyo, diina Iisaa kaa pay
o jannginta. Kaa o anndaa so wanaa lootogal batisimaYaayaa ngal.
26 Omo waajoroo cuusal e ley waajordu nduu. Nde Piriskilla e Akilas kettinaninoo mo
ndee, ɓe naɓi mo, ɓe pirritani mo laawol Laamɗo ngol faa ɓuri no arannde nii laaɓude.
27 Nde Apollos anniyinoo yaade leydi Akaya ndee, sakiraaɓe ɓee mballi mo, ɓe mbinndi
e taalibaaɓe wonɓe ton ɓee ɓataaki njaɓɓoo mo faa gasa. Nde o yottii ton ndee, o walli
goondiɲɓe ɓee e dow moyyere Laamɗo sanne.
28 Sabi o liɓii Yahuudiyankooɓe ɓee ngattu naawɗo hakkunde yimɓe, omo dallinoroo
Binndi ɗii, omo tabintina Iisaa woni Almasiihu.

19

No Pool hawrintiniri taalibaaɓe Yaayaa ley Efeesu

1 Nde Apollos wonnoo Korintu ndee, Pool jokki laawol haayre, yehi Efeesu. O tawi ton
taalibaaɓe,
2 o lamndii ɗum'en, o wii:
—Yalla on keɓiino Ruuhu Ceniiɗo oo nde ngoondiɲ-ɗon ndee naa?
Ɓe njaabii mo:
—Min nanaali Ruuhu Ceniiɗo ana woodi duu, sako min keɓa.
3 O lamndii ɓe, o wii:
—Ndennoo, lootogal batisima hongal keɓu-ɗon?
Ɓe njaabii, ɓe mbii:
—Lootogal batisima Yaayaa ngal.
4 Pool wii:
—Yaayaa batisima tuubugol batisannoo, ana wiya yimɓe ɓee yo ngoondiɲ garoowo
caggal muuɗum oo, ɗum woni Iisaa.
5 Nde ɓe nannoo ɗum ndee, ɓe mbatisiraa saabe Iisaa Joomiraaɗo oo.
6 Nde Pool fawnoo juuɗe muuɗum e maɓɓe ndee, Ruuhu Ceniiɗo jippii e maɓɓe, eɓe kaala
e ɗemɗe janane, eɓe kaalta ko Laamɗo loowi e maɓɓe koo.
7 Eɓe mbaara e yimɓe sappo e ɗiɗon.
8 Pool naati e ley waajordu nduu, ana waajoroo ɓe cuusal hakke lebbi tati, omo haalda e
maɓɓe, omo liddondira e maɓɓe, omo haɓanoo famminde ɓe haala Laamu Laamɗo.
9 Kaa tiiɗuɓe ko'e ngon e maɓɓe, calii goondiinde, ana mbonnita laawol Joomiraaɗo ngol
yeeso yimɓe fuu. Ɗum waɗi so Pool seerti e maɓɓe, naɓi taalibaaɓe ɓee feere, ana waajoo
ɗum'en ɲannde fuu e ley janngirde neɗɗo biyeteeɗo Tirannus.
10 O worri non faa hiɓɓi duuɓi ɗiɗi, faa hoɗunooɓe e Asiya ɓee fuu, gila e Yahuudiyankooɓe
faa e Yunaninkooɓe, nani konngol Joomiraaɗo ngol.
11 Laamɗo waɗiri juuɗe Pool kaayɗe mawɗe,
12 fay e sarbetiiji e kaddule memnooɗe terɗe makko ana naɓee pawee e ɲawɓe, ɲawuuji
muuɗum'en cella, seyɗaani'en njalta e muuɗum'en.
13 Yoga e Yahuudiyankooɓe yiilotooɓe faa ndibba seyɗaani'en, ndaarii ribbirde ɗum'en
innde Iisaa, mbii:
—Alhorma Iisaa mo Pool waajotoo haala muuɗum oo, njaltee!
14 Gooto e hooreeɓe yottinooɓe sadaka, Yahuudiyanke biyeteeɗo Sikewas, ɓiɓɓe muuɗum
worɓe njeɗɗon ngaɗii non,

15 faa seyɗaani jaabii ɗum'en, wii:
—Miɗo anndi Iisaa, miɗo anndi Pool, kaa onon, on hoɓe?
16 Neɗɗo laddaaɗo oo haɓi e maɓɓe, jaalii ɓe, torri ɓe faa ɓe ndogi, ɓe njaltiri galle oo terɗe teete e barme.
17 Kabaaru majjum saakii hakkunde Yahuudiyankooɓe e Yunaninkooɓe jooɗiiɓe Efeesu. Kulol nanngi ɓe fuu, innde Iisaa Joomiraaɗo oo teddinaa.
18 Heewɓe e goonɗinɓe ɓee ngari njaadiri, kaalti golleeji ɗi ngaɗunoo.
19 Boŋobii'en heewɓe ndeentini dewte muuɗum'en, nduppi ɗe yeeso yimɓe fuu. Ɓe kiisii coggu majje, ɓe tawi ana foti ujunaaji capanɗe joy kaalisi daneejo.*
20 Hono nii, haala Joomiraaɗo kaa ɓeydorii saakaade e heewde semmbe.

No fitina mawɗo waɗiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraaɗo

21 Caggal ɗum, Pool fellisi seekude Makedoniya e Akaya faade Urusaliima. O wii:
—So mi tilike ton, waajibi mi yaha Roma duu.
22 O neli gollidooɓe makko ɗiɗon, Timote e Erasta, njaha Makedoniya. Kanko, o faɓɓi Asiya.
23 E oon wakkati, fitina mawɗo waɗi sabaabu laawol Joomiraaɗo ngol.
24 Baylo ndaneeri biyeteeɗo Demeteriyus ana tafa cuuroy kaalisi nanndukoy e rewrudu tooru biyeteeɗo Artemis. Omo heɓa hen tino heewngo, kanko e gollooɓe makko.
25 O reentini ɓeen e woɓɓe ɓe nanndi golle, o wii ɗum'en:
—Yiɓɓe, oɗon anndi e oo ɗoo golle keɓal meeɗen ngal fawii.
26 Oɗon njiya, oɗon nana Pool majjinii yimɓe heewɓe, wanaa ley Efeesu ɗoo tan, ley leyɗe Asiya fuu. O haalani ɓe kulle deweteeɗe ɗe yimɓe moyyiniri juuɗe mum'en ɗee nganaa deweteeɗe.
27 So jokkii nii, yimɓe mbonnan golle meeɗen. Wanaa ɗum tan, yimɓe ŋoottan teddinde rewrudu Artemis nduu duu, tooru men mawɗo mo hoɗuɓe Asiya e aduna oo fuu ndewata oo.
28 Nde ɓe nani ɗiin haalaaji ndee, ɓe mettaa sanne, hedde eɓe ngulla, eɓe mbiya:
—Artemis Efeesunkooɓe yo mawɗo! Artemis Efeesunkooɓe yo mawɗo!
29 Ngalluure ndee fuu jiiɓii. Gooto fuu dogani boowal manngal ngal. Ɓe ndaasi Gayus e Aristarka Makedoniyankooɓe, yaaduɓe Pool ɓee.
30 Pool ana yiɗi naatude hakkunde jamaa oo, kaa taalibaaɓe ɓee kaɗi mo ɗum.
31 Yoga e hooreeɓe leydi Asiya, yiɓɓe makko, neli e makko ana ndaarda mo pati o naata boowal too.
32 E oon wakkati, jamaa oo ana jiiɓii sanne. Ɓee ana ngullana ɗum ɗoo, ɓee too ana ngullana ɗum gaa. Ko ɓuri heewde e yimɓe ɓee anndaa fay ko hawrintini ɗum'en.
33 Yoga e jamaa oo kaaltani haala kaa gorko biyeteeɗo Aleksandere mo Yahuudiyankooɓe ɓee ngaɗi kaaloowo muuɗum'en oo. Aleksandere huncani ɓe junngo faa jinngana yimɓe muuɗum ɓee.
34 Kaa nde ɓe annditinnoo o Yahuudiyanke ndee, ɓe fuu eɓe ngulla ko waarata e leeruuji ɗiɗi, eɓe mbiya:
—Artemis Efeesunkooɓe yo mawɗo!
35 Nden binndoowo ngalluure ndee deyyini jamaa oo, wii:
—Onon Efeesunkooɓe, homo woni mo anndaa ngalluure Efeesu ndee woni hayboore rewrudu Artemis deweteeɗo mawɗo oo, kaŋum e natal muuɗum iwrungal dow kammu ngal?
36 Nde wonnoo fay gooto waawaa yeddude ɗum, oɗon kaani jippinde hakkillaaji mooɗon pati ngolliron fay huunde e heŋaare.
37 Worɓe ɓe ngaddu-ɗon ɓee, nganaa wujjooɓe kulle rewrudu, nganaa yennooɓe deweteeɗo meeɗen oo.
38 So tawii Demeteriyus e gollooɓe wonduɓe e muuɗum ɓee won mo njiɗi wullanaade, ŋalaaɗe careteeɗe ana ndarnaa, kaanankooɓe saroo ana ngoodi, yo ɓe noddondir!
39 Kaa so tawii won goɗɗum ko ndaartaton, to deental saahiiɓe ɗum saroytee.
40 Eɗen mbaawi felireede murtere waɗunde hannde ndee, sabi fitina baaɗo nii walaa fay daliili gooto.
41 Caggal ɗii haalaaji, o firriti jamaa oo.

20

No Pool dawiri yaade leyɗe Makedoniya e Yuunan

* **19:19** Ɗum hawrata e golle jokolle duuɓi teemedere e capanɗe joy.

1 Nde fitina oo yawti ndee, Pool mooɓti taalibaaɓe ɓee, waajii ɗum'en. Caggal ɗum, waynii
ɗum'en, feewi Makedoniya.
2 O seeki ndiin leydi, omo waajoo yimɓe ɓee haalaaji keewɗi. Caggal ɗum, o yehi Yuunan.
3 O waɗi ton lebbi tati. O lanndinii faa o naata laana faade Siriya. Kaa caggal nde
Yahuudiyankooɓe ndawridi faa njammboo mo, o anniyii wirfitoraade laawol Makedoniya.
4 Ɓee ɗoo ɗowtunoo mo: Sopater ɓii Pirrus jeyaaɗo Bereya, e Aristarka e Sekundus
jeyaaɓe Tesaloniiki, e Gayus jeyaaɗo Derbe e Timote e Tikikus e Torofim jeyaaɓe leydi
Asiya.
5 Ɓeen ardii min, ndoomoyi min Torowas.
6 Minen, min naati laana faade Filipa caggal iidi mo buuru yuufinaaka. E ley balɗe joy min
kewtii ɓe Torowas, min ngaɗi ɗon yontere.

No Pool wuurtiniri Ewtikus

7 Ɲannde aranndeere e yontere, tawi miɗen mooɓtii faa min taya buuru.* Pool ana waajoo
yimɓe ɓee, nde wonnoo omo anniyii wittude janngo mum. O jokki e waaju oo faa hejjere
jemma.
8 Lampaaji keewɗi ana ngonnoo e ley suudu dowuuru ndu min mooɓtinoo e muuɗum
nduu.
9 Suka jokolle biyeteeɗo Ewtikus ana jooɗii dow falanteere. Ko Pool juutini waaju
muuɗum oo koo, Ewtikus ɗaanii ɗoyngol teddungol. O saami iwde e falanteere sooro tataɓo
ngoo. Nde ɓe ɓamti mo ndee, tawi o maayii.
10 Kaa Pool jippii, hippii e makko, ɓami mo e juuɗe muuɗum, wii:
—Mbaaltee! Yonki makko wartii e makko!
11 Nii Pool ŋabbiti, tayi buuru, ɲaami. Caggal ɗum, o jokki waaju makko faa weenndoogo,
o witti.
12 Suka jokolle oo naɓtaa ana wuuri. Ɗum ɓuuɓini ɓerɗe maɓɓe sanne.

No Pool waynorii hooreeɓe goonɗinɓe wonɓe Efeesu

13 Minen, min adii wirfitaade, min naati laana faade Assos ɗo min kaani naatinde Pool,
sabi o anniyiiɗo yaarude ton koyɗe.
14 Nde min tawondiri Assos ndee, min naanni mo laana, min peewi Mitilene.
15 Min iwi ɗon e laana, min njottoyii janngo mum yeeso ruunde Kiyos. Faɓɓi-janngo mum
min yaɓɓorii bannge ruunde Samos, faɓɓiti-janngo mum min njottii Miletus.
16 Pool fellisii yaɓɓoraade Efeesu, sabi o yiɗaa neeptude e leydi Asiya ndii, omo heɲoo
yottaade Urusaliima ɲannde iidi Pantekot so tawii ana laatoo.
17 Nde Pool wonnoo Miletus ndee, nelani hooreeɓe deental goonɗinɓe Efeesu ɓee.
18 Nde ɓe ngari ndee, o wii ɓe:
—Oɗon anndi no ngorru-mi e mooɗon gila ɲannde koyngal am adii naatude e leydi Asiya
ndii faa hannde.
19 Mi golliranii Joomiraaɗo leyɗinkinaare fuu, kaɲum e gondi keewɗi e torraaji Yahu-
udiyankooɓe kewtiidi kam ɗii.
20 Oɗon anndi mi suuɗaali on huunde fuu ko nafata on, mi waajike on, mi jannginii on
hakkunde yimɓe kaɲum e ley galleeji mooɗon.
21 Mi tinndinii Yahuudiyankooɓe e Yunaninkooɓe fuu tuubana Laamɗo, ngoonɗina
Joomiraaɗo meeɗen Iisaa.
22 Jooni, miɗo nii jokki e Ruuhu Ceniiɗo, miɗo yaha Urusaliima, mi anndaa ko hewtoytoo
kam ton,
23 so wanaa ko Ruuhu Ceniiɗo oo hollata kam: ley geelle ɗee fuu ana wiya kam geyyelle
e torra ana ndoomi kam.
24 Kaa miin, mi jataaki nguurndam am e maayde am fuu so mi heɓii yottinirde golle
mo Iisaa Joomiraaɗo halfini kam oo seyo. Oon golle woni seettaade Kabaaru Lobbo haala
hinnee Laamɗo.
25 Jooni, miɗo anndi on njiitataa kam kasen, onon ɓe ngondunoo-mi so miɗo waajoo
ɗum'en haala Laamu Laamɗo oo ɓee.
26 Ɗum waɗi so miɗo seettanoo on hannde ɗum ɗoo: so tawii gooto e mooɗon halkiima,
wanaa sabaabu am.
27 Sabi mi waajike on anniyaaji Laamɗo fuu, mi suuɗaali on fay huunde.
28 Ndeenee ko'e mooɗon, ndeenon sewre nde Ruuhu Ceniiɗo oo ɗaldi on ndee, laato-ɗon
durooɓe deental goonɗinɓe Laamɗo ngal, sabi yiiyam makko o soottitorii ngal.
29 Miin, miɗo anndi caggal am yimɓe bonɓe cooroto e ley mooɗon hono no pobbi nii,
kasen duu ɗi njokkan e sewre ndee.

---

* **20:7** ***Tayude buuru*** ana firrita rewirde Laamɗo hiraande seniinde.

30 Fay e ley moodon daɲan worɓe immiiɓe ana mbaajoo waajuuji peneeji faa poodа
taalibaaɓe ɓee njokka caggal muudum'en.
31 Ɗum nee, njeertee! Miccito-don duuɓi tati, jemma e ɲalooma, mi ŋoottaali waajoraade
gooto e moodon fuu gondi.
32 Jooni, mi halfinii on Laamdo, kaɲum e konngol hinnee muudum baawngol naɓude on
yeeso e ley goondinal, hokka on ko resani sennaaɓe ɓee fuu.
33 Abada mi muuyaali fay huunde e mon, wanaa kaalisi, wanaa kaŋŋe, wanaa kaddule.
34 Onon e ko'e moodon, odon anndi juude am dee kumti haajuuji am e haajuuji wonduɓe
am.
35 Mi hollii on e kabaaruuji dii fuu, kinaa ngolliron non, mballon lo'uɓe tawa odon
miccitoo dii doo haalaaji di Joomiraado men Iisaa haali kaɲum e hoore muudum: «Hokkude
ɓuri mbelko'aaku diina hokkoreede.»
36 Nde Pool tilinoo haalde dum ndee, kaɲum e maɓɓe fuu ɓe ndiccii, ɓe nduwii.
37 Ɓe fuu ɓe mboyi bojji mawdi, ɓe kippii e Pool, ɓe caɓɓindii dum.
38 Ko ɓeydi suŋlinde ɓe ko o wii ɓe njiitataa mo kasen koo. Caggal dum, ɓe liwndii mo faa
to laana too.

21

No Pool ŋabbitiri Urusaliima

1 Nde min ceerti e maɓɓe ndee, min naati laana geeci, min peewi ruunde Kos. Janngo
mum, min njottii ruunde Rodusa, min iwi don, min peewi ngeenndi Patara.
2 Min keɓi laana lummboowa yaade Finikiya, min naati hen, min ɓettii.
3 Nde min njahunoo faa min coynorii Kiprus bannge amen nano, min peewi Siriya, min
njottoyii Tirus.
Ɗon laana kaa jippinta kaaki muudum.
4 Min tawi don taalibaaɓe, min ngoni don baldе jeddi. Eɓe mbiira Pool ley Ruuhu Ceniido
pati ŋabbita Urusaliima.
5 Nde yontere ndee hiɓɓunoo ndee, min mbitti. Ɓe fuu ɓe liwndii min faa min njalti
ngeenndi ndii, kamɓe e rewɓe e sukaaɓe. Min ndiccii dow fonngo maayo geeci, min nduwii.
6 Nde min mbaynondirnoo ndee, minen min naati laana, kamɓe ɓe mbirfitii cuudi maɓɓe.
7 Nde min naati laana Tirus ndee, min njottoyii Potolemayis. Min njowti sakiraaɓe, min
ɲallani ɓe, min mbaali.
8 Janngo mum, min ndawi, min njottii Kaysariya, min naati suudu Filipa baajotoodo
Kabaaru Lobbo oo, min njippanii dum. Kanko omo jeyaa e njeddon suɓaaɓe Urusaliima
ɓee.*
9 Omo jogii ɓiɓɓe rewɓe nayon ɓe ɓamaaka, haaltooɓe ko Laamdo loowi e mum'en koo.
10 Nde min paɓɓunoo don ndee, gorko loowaado konngol Laamdo biyeteedo Agabus iwri
Yahuudiya.
11 O wari e amen, o ɓami kumorgol Pool, o haɓɓi juude makko e koyde makko, o wii:
—Ruuhu Ceniido wii: nii Yahuudiyankooɓe wonɓe Urusaliima ɓee kaɓɓirta jeydo ngol
kumorgol oo, ngada dum e juude heeferɓe.
12 Nde min nani dum ndee, minen e jeyaaɓe don ɓee fuu, min ndaardi Pool pati ŋabba
Urusaliima.
13 Pool jaabii, wii:
—Kodum wadi so odon mboya, odon taya ɓernde am? Miin, mido lanndinanii ko wanaa
haɓɓeede tan, mido lanndinanii fay maayde Urusaliima saabe innde Iisaa Joomiraado oo.
14 Nde min ndonkunoo waylitinde mo ndee, min celi e makko, min mbii:
—Yo muuyde Joomiraado laato!

No Pool yottorii Urusaliima e no hawritiri e Yaakuuba

15 Caggal deen balde, min lanndinii, min ŋabbiti Urusaliima.
16 Yoga e taalibaaɓe Kaysariyankooɓe njaadi e amen, naɓi min galle gorko biyeteedo
Manason, jeyaado Kiprus, laatiido taalibbo gila ko ɓooyi, yalla mideн jippanoo dum.
17 Nde min njottii Urusaliima ndee, sakiraaɓe ɓee njaɓɓorii min weltaare.
18 Janngo mum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Hooreeɓe deental goondinɓe ɓee fuu ana
tawanoo ton.
19 Caggal ko o jowti ɓe koo, o haalani ɓe huunde fuu ko Laamdo wadani yimɓe ɓe nganaa
Yahuudiyankooɓe saabe golle makko.
20 Nde ɓe nani dum ndee, ɓe njetti Laamdo. Ɓe mbii Pool:
—Sakiike, hono foti ujunaaji Yahuudiyankooɓe njii-daa ko ngoondini, haya faa hannde
eɓe tiinnii e jokkude Sariya Muusaa oo.

* **21:8** Golle Nelaaɓe 6.1-6; 8.5

21 Ɓe kaalanaama aɗa janngina Yahuudiyankooɓe wonɓe hakkunde leɲi goɗɗi njoppa
Sariya Muusaa, mbii-ɗaa pati taada sukaaɓe muuɗum'en kasen, pati njokka neesuuji ɗii
kasen.
22 Ndennoo, hono ngaɗaten? Sabi min tayorii ɓe nanan a warii.
23 Waɗu ko min kaalante koo. Miɗen njogii ɗoo worɓe nayon ɓamanɓe Laamɗo fodoore.
24 Naɓu ɓe cennidaa hoore maa e maɓɓe, njoɓaa ko ɓe kaani yoɓude koo, yalla eɓe
mbaawa laɓeede. Yimɓe fuu anndan ko haaletenoo e maa koo fuu wanaa goonga, ɓe
anndan kasen aan e hoore maa, aɗa jokki Sariya Muusaa.
25 Goondinɓe iwɓe e leɲi goɗɗi ɓee, min mbinndii e mum'en ndeentoo e ko hirsanaa
tooruuji e yiiyam e jiibuɗi, kaɲum e jeenu.
26 Pool ɓami naɓi worɓe ɓee, yaadi e mum'en. Janngo mum, ɓe cennidaa. O naati Suudu
Dewal Mawndu nduu, o haalani yottinooɓe sadaka ɲalaaɗe sennugol ɗee kiɓɓii, faa gooto
e maɓɓe fuu waɗanee sadaka.

No Pool nanngiraa ley Suudu Dewal Mawndu

27 Nde balɗe jeɗɗi ɗee ɓadinoo hiɓɓude ndee, yoga e Yahuudiyankooɓe leydi Asiya njii
Pool e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, ɓe njirkiti yimɓe ɓee fuu, ɓe nanngi mo.
28 Eɓe ngulla, eɓe mbiya:
—Israa'iilankooɓe, paabee min! Oo woni gorko jannginoowo yimɓe e ley nokkuuje ɗee
fuu ana bekkisoo yimɓe leɲol meeɗen, ana bekkisoo sariya meeɗen oo, ana bekkisoo nokku
ceniiɗo oo. Jooni kaa, o waddii fay Yunaninkooɓe e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O
soɓinii oo nokku ceniiɗo!
29 Walaa ko ɓe mbiiri non so wanaa ɓe njiino Torofim Efeesunke oo ana wondi e Pool ley
ngalluure ndee. Ɓe cikkiino Pool naanniino mo e ley Suudu Dewal Mawndu nduu.
30 Jirkitagol ngol huuɓi ngalluure ndee. Yimɓe ana njaltira tatteeji ɗii fuu. Ɓe nanngi
Pool, ɓe ndaasi ɗum faa ɓe njaltini ɗum Suudu Dewal Mawndu nduu, ɓe uddi dame ɗee
oon wakkati fuu.
31 Nde ɓe tewti faa ɓe mbara Pool ndee, tawi hooreejo sordaasi'en oo humpitike Urusali-
ima fuu ana darorii koyngal gootal.
32 Ɗon e ɗon, o ɓami sordaasi'en e mawɓe muuɗum'en, o dogani ɓe. Nde yimɓe ɓee njii
mo kanko e sordaasi'en ɓee ndee, ŋootti fiide Pool.
33 O ɓattii Pool, o yamiri Pool nanngee, o wii haɓɓiree calali ɗiɗi, o lamndii kaɲum yo
homo e koɗum waɗi?
34 Jamaa oo ana wulla. Ɓee ana ngulla geɗel, ɓee too ana ngulla gonngel. Nde wonnoo
jirkitaare ndee haɗii mo faamde, o yamiri Pool naɓee to huɓeere too.
35 Nde Pool wari faa ŋabba kalikali huɓeere oo ndee, sordaasi'en ɓee ndoondii mo saabe
jirkitaare jamaa oo,
36 sabi yimɓe heewɓe ana njokki e makko ana ngulla, ana mbiya:
—War mo!

No Pool jaaborii Urusaliimankooɓe

37 Nde ɓe ngari faa ɓe naanna mo e damal huɓeere ngal ndee, Pool wii hooreejo oo:
—Ana daganoo kam mi haalda e maa naa?
Oon wii mo:
—Ee? Aɗa waawi yunaninkoore naa?
38 Ndennoo wanaa aan woni Misiranke gaɗuɗo murtere ko ɓooyaali, wardi e warooɓe
ko'e ujunaaji nayon, naɓi ɗum'en ley ladde jeereende oo?
39 Pool jaabii, wii:
—Miin, mi Yahuudiyanke pinɗo Tarsus ley leydi Silisi, e ndee ngalluure nde wanaa
ɲooɓunde njeyaa-mi. Miɗo ɲaage nduŋano-ɗaa kam mi haalda e yimɓe ɓee.
40 O duŋanii ɗum. Pool darii e dow ŋabbirde ndee, huncani yimɓe ɓee junngo. Nde ɓe
ndeyyininoo ndee, o haali e ibaraninkoore, o wii:

22

1 —Sakiraaɓe e baabiraaɓe, kettinee jooni faa mi fammina on mi waɗaali ko boni.
2 Nde ɓe nani ibaraninkoore o haaldata e maɓɓe ndee, ɓe ndeyyinii teen. O wii:
3 —Mi Yahuudiyanke pinɗo Tarsus ley leydi Silisi. Kaa ɗo Urusaliima ɗoo mawnu-mi.
Gamaliyel wonnoo moobbo am. Kanko janngini kam sariya njaatiraaɓe meeɗen oo faa
paamu-mi. Miɗo jootunoo e Laamɗo hono no on fuu ngorru-ɗon hannde nii.
4 Mi torrii jokkuɓe ngol ɗoo Laawol ɓee faa maayi. Mi nanngii worɓe e rewɓe, mi uddii
ɗum'en kasu.

5 Jottinoowo Sadaka Mawɗo e waalde Saahiiɓe ɓee fuu ana ceettanoo kam kaŋum'en
duu. Keɓu-mi e maɓɓe kasen talki faa mi holla sakiraaɓe maɓɓe wonɓe Damas ɓee, njaa-
mi haɓɓoyde jokkuɓe laawol Iisaa wonɓe ton ɓee, faa mi wadda ɗum'en Urusaliima yalla
ana caree.
6 Njaa-mi faa ɓadii-mi Damas, wakkati hakkunde naange, fooyre mawnde iwi dow
kammu, yaayni, filii kam.
7 Caamu-mi e leydi, nan-mi daande ana wiya kam: «Sool, Sool, ko saabii so aɗa torra
kam?»
8 Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, giɗo Laamɗo?» O wii kam: «Miin, Iisaa Nasaraatunke
mo torru-ɗaa oo.»
9 Wonduɓe e am ɓee njii fooyre ndee, kaa ɓe nanaali daande kaalduɗo e am oo.
10 Nden, mbii-mi: «Joomiraaɗo, koɗum ngaɗan-mi?» Joomiraaɗo wii kam: «Imma, yaa
Damas, a haalante ton ko njamire-ɗaa ngaɗaa koo fuu.»
11 Wonduɓe e am ɓee ɗowi kam faa ley Damas, sabi fooyre ndee wumniino kam no nde
sattiri yaaynude.
12 Ananiyas yo gorko kulɗo Laamɗo, jokkuɗo Sariya Muusaa, mo Yahuudiyankooɓe
hoɗuɓe ton fuu ceettii moyyo oo,
13 wari, darii yeeso am, wii kam: «Sool, sakiike, wumtu!» Ɗon e ɗon njii-moo-mi.
14 O wii: «Laamɗo njaatiraaɓe meeɗen oo suɓike ma yalla aɗa annda sago muuɗum, njiyaa
Pooccitiiɗo oo, nanaa haala muuɗum.
15 Sabi aan seettantoo mo yeeso yimɓe fuu ko njii-ɗaa e ko nan-ɗaa.
16 Jooni, koɗum ndoomataa? Imma, loote-ɗaa lootogal batisima, njaafire-ɗaa luutti maa
e noddude innde Joomiraaɗo.»
17 Caggal mi wirfitike Urusaliima, miɗo rewa Laamɗo ley Suudu Dewal Mawndu nduu,
faa won ko yellitii e am,
18 nden njii-mi Joomiraaɗo, wii kam: «Heŋa law, yaltu Urusaliima, sabi ɓe njaɓataa
seedaaku mo ceettanto-ɗaa kam oo.»
19 Njaabii-mi, mbii-mi: «Joomiraaɗo, eɓe anndi miɗo yahannoo ley cuuɗi baajordi ɗii fuu,
miɗo uddannoo miɗo fiyannoo goondinɓe ma ɓee.
20 Nde yiiyam Eciyen seede maa oo yuppetee ndee, miɗo darii, eɗum weli kam ko o waraa
koo, miin haybannoo kaddule warɓe mo ɓee.»
21 Joomiraaɗo jaabii kam, wii: «Yaa, mi nelete to woɗɗi to yimɓe ɓe nganaa Yahu-
udiyankooɓe.»

No Pool wiiri yo Romanke

22 Eɓe kettinanii mo faa o haali ngol konngol. Nden ɓe ngulli, ɓe mbii:
—Ittu mo e leydi ndii! Hono oo haanaa wuurde!
23 Eɓe ngulla, eɓe mbeeynaa saayaaji maɓɓe, eɓe immina colla.
24 Hooreejo oo yamiri Pool naɓee to ley huɓeere too, lamndoree piiɗe faa ɓe annda ko
saabii so jamaa oo ana wulla e makko hono nii.
25 Nde ɓe kaɓɓi mo faa ɓe piya mo ndee, o wii mawɗo gonɗo ɗon oo:
—Ana daganoo on piyon Romanke sako mo saraaka naa?
26 Nde mawɗo oo nani ɗum ndee, haalanoyi hooreejo oo, wii:
—Aɗa anndi ko kosu-ɗaa faa ngaɗaa naa? Gorko oo yo Romanke non!
27 Nden hooreejo oo yehi to Pool, lamndii ɗum, wii:
—Haalanam, soobee fuu a Romanke naa?
Pool jaabii, wii:
—Kaŋum!
28 Hooreejo oo jaabii, wii:
—Miin, so wanaa njoɓu-mi kaalisi keewɗo nde keɓu-mi laataade Romanke.
Pool wii mo:
—Miin, mi finii mi tawii mi kaŋum.
29 Ɗon e ɗon anniyiiɓe fiide mo faa tilsina mo haaltude ɓee njalti. Hooreejo oo huli, sabi
anndii Pool yo Romanke, haɓɓiino ɗum.

No Pool naɓiraa yeeso waalde Saahiiɓe

30 Janngo mum, kammari hooreejo oo ana yiɗunoo tayorde ko Yahuudiyankooɓe ɓee
ngullanirii Pool, humti ɗum, yamiri hooreeɓe yottinooɓe sadaka e waalde Saahiiɓe ndee
fuu kawrita. Caggal ɗum, o waddi Pool, o darni ɗum yeeso maɓɓe.

23

1 Pool yeewi waalde Saahiiɓe ɓee, wii:

—Sakiraaɓe, hakkille baaltiiɗo nguurdu-mi yeeso Joomiraaɗo gila pinu-mi faa yottaade
ɲalooma hannde oo.
2 Nii Ananiyas, Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, yamiri darinooɓe bannge makko ɓee piya
mo e hunduko.
3 Nden, Pool wii mo:
—Laamɗo fiyete, aan kokowol dawninaangol! A jooɗoto faa cariraa kam Sariya Muusaa,
ko njamir-ɗaa mi fiyee koo a luuttii Sariya Muusaa.
4 Darinooɓe ɗon ɓee mbii Pool:
—A yennan Jottinoowo Sadaka Mawɗo mo Laamɗo suɓii oo naa?
5 Pool jaabii, wii:
—Sakiraaɓe, mi anndaa o Jottinoowo Sadaka Mawɗo, sabi miɗo anndi ana winndii: «Pati
yennu hooreejo leɲol maa!»*
6 Nde wonnoo Pool ana anndi yoga e Saahiiɓe ɓee yo Saduki'en, yoga mum'en yo
Farisa'en, duki semmbe, wii:
—Sakiraaɓe, miin mi Farisanke, ɓii Farisanke. Saabe fawgol jikke e immital maayɓe
carirtee-mi.
7 Nde o haalnoo ɗum ndee, Farisa'en ɓee e Saduki'en ɓee njeddondiri, deental ngal feccii.
8 Tawi Saduki'en ana mbiya immital walaa, malaa'ika'en ngalaa, ruuhuuji ngalaa, kaa
Farisa'en ana ngoonɗini ɗum fuu.
9 Duko ngoo ɓeydii mawnude. Yoga e dunkee'en Sariya heedanɓe Farisa'en ɓee ndarii,
immini duko manngo, ana mbiya:
—Walaa fuu ko boni ko min njii e oo gorko. Ana waawi taweede ruuhu naa malaa'ika
haaldi e makko!
10 Jeddi ɗii mawni faa hooreejo sordaasi'en oo huli pati Pool seekee. Ɗum waɗi so o yamiri
sordaasi'en njippoo to deental too, itta Pool e juuɗe yimɓe ɓee, naɓta ɗum to huɓeere too.
11 Jemma jokkuɗo hen oo, Joomiraaɗo darii yeeso Pool, wii ɗum:
—Pati hul! No ceettanori-ɗaa kam ley Urusaliima nii, ana haani ceettanoro-ɗaa kam non
Roma duu.

No Yahuudiyankooɓe ngaɗiri gaddal faa mbara Pool

12 Nde weetunoo ndee, Yahuudiyankooɓe ɓee ngaɗi gaddal, kunii ɲaamataa njarataa gila
ɗoo faa mbara Pool.
13 Wannooɓe ngal gaddal ɓee ana ɓuri capanɗe nayon gorko.
14 Ɓe njehi to hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe, ɓe mbii:
—Min kunike hunoore fay huunde min ɲaamataa min njarataa gila ɗoo faa min mbara
Pool.
15 Jooni, onon e waalde Saahiiɓe ɓee, mbiyee hooreejo sordaasi'en oo waddana on Pool,
mbiyon oɗon njiɗi faamtindaade ko o haalannoo koo. Minen, miɗen lanndinii faa min
mbara mo gila mo yottaaki.
16 Baaɗii Pool gorko nani haala gaddal ngal, yehi to huɓeere too, naati, humpiti Pool.
17 Pool noddi gooto e mawɓe sordaasi'en ɓee, wii ɗum:
—Naɓu oo suka gorko to hooreejo too, sabi won ko o yiɗi haalande ɗum.
18 Mawɗo sordaasi'en oo naɓi mo to hooreejo muuɗum too, wii ɗum:
—Nanngaaɗo biyeteeɗo Pool oo noddi kam, ɲaagii kam mi wadda oo suka gorko to maa,
sabi won ko oon yiɗi haalande ma.
19 Hooreejo oo nanngi junngo makko, sawdintini mo, wii:
—Koɗum kaalantaa kam?
20 O wii ɗum:
—Yahuudiyankooɓe kaaldii, kawrii, ndaardete janngo yalla aɗa waddana ɗum'en Pool
yeeso waalde Saahiiɓe ɓee, ɓe nanndinkinoo e yiɓɓe faamtindaade ko o haalannoo koo.
21 Pati njaɓanaa ɓe! Sabi ko ɓuri worɓe capanɗe nayon e maɓɓe ana ɲugganii mo, kunike
ɲaamataa njarataa so mbaraali mo. Ɓe lanndinike, eɓe ndoomi yamiroore maa.
22 Hooreejo oo wii suka gorko oo:
—Pati haalan fay gooto a haalanii kam ɗum.
O yoppi ɗum witti.

No Pool neldiraa Kaysariya

23 Caggal ɗum, o noddi mawɓe sordaasi'en makko ɗiɗon, o wii ɗum'en:
—Mooɓtee worɓe teemeɗe ɗiɗon e waɗɗiiɓe pucci capanɗe njeɗɗon, kaɲum e teemeɗe
ɗiɗon jom'en gaawe. On fuu, lanndinee yaade Kaysariya wakkati jeenaɓo jemma.
24 Kaɓɓee pucci faa naɓiron Pool e dow jam, to Filikus goforneer oo too.

---

* **23:5** Pergu 22.27

25 Hooreejo oo winndi oo ɓataaki:

26 Miin, Kalawdiyus Lisiyas, miɗo jowte, aan Filikus goforneer tedduɗo oo.
27 Gorko mo neldu-maa-mi oo, Yahuudiyankooɓe nanngunoo ɗum, anniyii warde ɗum.
Nde kumpitinoo-mi o Romanke ndee, naatu-mi hen, miin e fedde sordaasi'en ndee,
mbiltu-moo-mi.
28 Nde wonnoo miɗo yiɗi faamde ko ɓe ngullanirii mo ndee, ngaddu-moo-mi yeeso
waalde Saahiiɓe maɓɓe.
29 Taw-mi banngal sariya maɓɓe tan ɓe ngullanirii mo, kaa ko o wullanaa e muuɗum
koo, waawaa waddande mo wareede naa uddeede.
30 Caggal ɗum, martu-mi kumpa Yahuudiyankooɓe ndawridii faa nannga mo. Ɗum
waɗi so neldu-maa-mi mo ɗon e ɗon, njamir-mi wullaniiɓe mo ɓee duu njaha to maa.

31 Sordaasi'en ɓee ngaɗi ko njamiraa koo, ɓami Pool ley jemmaaku, naɓi ɗum faa
Antibatiris.
32 Janngo mum, sordaasi'en yaarannooɓe koyɗe ɓee mbirfitii to huɓeere too, ɗaldi Pool
waɗɗiiɓe pucci ɓee njottinoya ɗum.
33 Nde ɓeen njottinoo Kaysariya ndee, ndokki goforneer oo ɓataaki oo, kolli ɗum Pool.
34 Nde kaananke oo janngi ɓataaki oo ndee, lamndii hoto o jeyaa. Nde o nani Silisi Pool
jeyaa ndee,
35 o wii ɗum:
—So wullaniiɓe ma ɓee ngarii, mi nanan haala maa.
O yamiri oon mooɓtoyee to suudu laamordu Hirudus too.

24

No Pool wulliranaa to Filikus

1 Balɗe joy caggal muuɗum, Ananiyas Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo yottii Kaysariya ana
wondi e yoga e mawɓe ɓee, kaɲum e dunkee sariyaRomankooɓe biyeteeɗo Tartulus. Ɓe
ngullanii Pool to goforneer oo.
2 Nde Pool noddaa ndee, Tartulus fuɗɗi wullanaade mo yeeso kaananke oo, wii:
—Filikus kaananke tedduɗo, laamu maa waddanii min jam ɓooyɗo, kasen ɲeeɲal maa
waylitii leɲol ngol sanne.
3 Ɗum fuu saabe maa min keɓiri tatteeji fuu, min njettii ma sanne.
4 Mi yiɗaa joonnde ndee juuta, kaa miɗo ndaarde saabe moyyuki maa, kettinano-ɗaa min
seeɗa.
5 Min tawii oo ɗoo gorko yo bonɗo sanne, gaddoowo fitina hakkunde Yahuudiyankooɓe
wonɓe e aduna oo ɓee fuu. O hooreejo diina Nasaraatunkooɓe oo.
6 O naatii e soɓinde Suudu Dewal Mawndu nduu, ɗum nee min nanngii mo. [
7 *]
8 Aan e hoore maa, lamndo-ɗaa mo, paamaa ko min ngullanirii mo koo fuu.
9 Yahuudiyankooɓe tawdaaɓe e makko ɓee mbii non jaati worri.
10 Nde goforneer oo hokkunoo Pool haala ndee, jaabii:
—Miɗo anndi waɗii duuɓi aɗa sara ngol leɲol. Ɗum waɗi so miɗo seyoroo liddi am ɗii.
11 Ɓuraa balɗe sappo e ɗiɗi ko ngar-mi Urusaliima faa mi rewa Laamɗo. So a taykiima,
aan e hoore maa, a tawan hono non worri.
12 Fay gooto tawaali kam miɗo hiitondira e neɗɗo naa miɗo jirkita jamaa, wanaa e ley
Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa e ley cuuɗi baajorɗi, wanaa e ley ngalluure ndee.
13 Ɓe mbaawaa tabintinde ko ɓe ngullanirii kam e muuɗum jooni koo.
14 Kaa miɗo jaɓi yeeso maa: miɗo rewri Laamɗo njaatiraaɓe meeɗen oo diina mo ɓe
mbiyata diina peneejo oo. Miɗo goonɗini ko winndaa e Tawreeta Muusaa koo e ko winndaa
e dewte annabaaɓe koo fuu.
15 Kasen duu miɗo fawi jikke am e Laamɗo mo ɓe pawi jikke maɓɓe e muuɗum kamɓe
duu oo, o wuurtinan fooccitiiɓe e ɓe pooccitaaki fuu.
16 Ɗum saabii so tiinnitii-mi yalla ana laatanoo kam hakkille baaltiiɗo ɲannde fuu ko
waldaa e feloore yeeso Laamɗo e yeeso yimɓe.
17 Caggal duuɓi keewɗi, ngartu-mi faa mi waɗana yimɓe am dokke, mi itta sadakaaji.
18 E ley majjum ɓe tawi kam e ley Suudu Dewal Mawndu nduu caggal mi sennaama, mi
waldaa e jamaa, mi waldaa e dillere.

---

* **24:7** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 7:*Miɗen njiɗi sarde mo sariya amen, tawi Lisiyas hooreejo sordaasi'en oo ittirii mo e juuɗe amen semmbe, yamiri wullaniiɓe mo ɓee ngara yeeso maa.*

19 Yoga e Yahuudiyankooɓe leydi Asiya wonnooɓe ɗon, ɓeen kaannoo warde wullanaade
kam yeeso maa, so tawii won ko ɓe ngullantoo kam.
20 Naa ɓee ɗoo, kaŋum e hoore mum'en kaala boofi ɗi njii e am nde ndarinoo-mi yeeso
waalde Saahiiɓe ndee,
21 so wanaa konngol gootol ngol ndarii-mi so ngullu-mi, mbii-mi: «Saabe immital maayɓe
carirton kam hannde!»
22 Nde Filikus nannoo ɗum ndee, riiwti ɓe e dow no mo anndiri diina oo. O wii:
—So Lisiyas hooreejo oo warii, mi saran haala mooɗon kaa.
23 O yamiri mawɗo sordaasi'en oo hayba Pool, waɗana ɗum mosolaa, pati haɗa fay gooto
e yiɓɓe muuɗum ɓee gollande ɗum naa warde e muuɗum.
24 Balɗe seeɗa caggal muuɗum, Filikus wardi e jom suudu muuɗum Yahuudiyanke
biyeteeɗo Durusilla. O neli Pool waddoyee, o nanii ana haala haala goondinal Iisaa
Almasiihu.
25 Kaa nde Pool haalannoo haala fooccitaare e nantaare e sariya garoowo ndee, Filikus
huli, wii:
—Jooni kaa, gasii, yaa! Nde keɓindii-mi fuu, mi nodditete.
26 O miilii Pool hokkan mo kaalisi. Ɗum saabii so omo nodda ɗum cili keewɗi faa ɓe
ngaajodoo.
27 Kaa nde ɗum heɓunoo duuɓi ɗiɗi ndee, Porsiyus Festus loomtii Filikus, laatii kaananke.
Nde wonnoo Filikus ana yiɗi seynude Yahuudiyankooɓe ɓee, yoppi Pool e ley kasu oo.

25

No Pool ɲaagorii sariya mum naɓee to kaananke Roma

1 Balɗe tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndii koo, iwi Kaysariya, yehi Urusaliima.
2 Ɗon, hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe Yahuudiyankooɓe ngari to makko ngullitanii
Pool. Ɓe ndaardi mo soobee
3 o hokka ɓe Pool, ɓe ngadda ɗum Urusaliima, sabi eɓe tewta no ɓe njanira mo, ɓe mbara
mo.
4 Festus wii Pool ana uddii kasu Kaysariya too, kanko e hoore makko o birfitotooɗo ton
law.
5 O wii:
—Mawɓe mooɗon ngara njaada e am Kaysariya, ngullanoo gorko oo so tawii won ko waɗi.
6 Festus faɓɓidaali e maɓɓe ko ɓuri balɗe jetti naa sappo, caggal ɗum, o regii o feewi
Kaysariya. Janngo mum, o jooɗoyii to sarirde too, o yamiri Pool waddee.
7 Nde Pool yottii ndee, Yahuudiyankooɓe iwɓe Urusaliima ɓee pilii ɗum, kappi ɗum kuɗɗe
bonɗe keewɗe, ɗe ngalaa daliili.
8 Pool jaabii, ana wiya:
—Mi meeɗaali tooŋude, wanaa sariya Yahuudiyankooɓe oo, wanaa Suudu Dewal
Mawndu nduu, wanaa kaananke Roma mawɗo oo.
9 Nde wonnoo Festus ana yiɗi seynude Yahuudiyankooɓe ɓee, lamndii Pool, wii:
—Aɗa jaɓa yaade Urusaliima faa miin e hoore am mi saroya ton kabaaru maa oo naa?
10 Pool wii:
—E sarirde kaananke Roma mawɗo ngon-mi, ɗo kaan-mi sareede ɗoo. Mi tooŋaali
Yahuudiyankooɓe ɓee, no aan e hoore maa anndir-ɗaa ɗum nii.
11 So tawii miin tooŋi, mi waɗii ko foti warde kam, mi salataako wareede. Kaa so fay
huunde e ko ɓe kappi kam koo wanaa goonga, fay gooto waawaa wattude kam e juuɗe
maɓɓe. Sariya am ɓettinee, yaha to kaananke Roma mawɗo oo.
12 Caggal nde Festus haaldi e howruuɓe muuɗum, jaabii, wii:
—Sariya maa ɓettinee to kaananke Roma mawɗo njiɗ-ɗaa, ɗum nee, a ɓettinte yaade to
kaananke Roma mawɗo!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Barniki

13 Balɗe seeɗa caggal muuɗum, Agirippa kaananke oo e Barniki ngari Kaysariya jowtude
Festus.
14 Nde ɓe paɓɓunoo ɗon balɗe seeɗa ndee, Festus haalani kaananke oo haala Pool, wii:
—Won gorko mo Filikus yoppi ɗoo e kasu.
15 Nde njaa-mi Urusaliima ndee, hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe Yahuudiyankooɓe
kaalanii kam haala makko, ɲaagiima mi sara mo.
16 Njaabii-mi ɓe: Romankooɓe neesoraaki sarde neɗɗo tawee jooddaaki e happuɓe ɗum
ɓee, jaaboo ɗum'en.
17 Nde ɓe mooɓtinoo so ɓe ngari ɗoo ndee, miin nee, mi neemtinaali fay huunde. Janngo
mum, njooɗoyii-mi to sarirde too, njamir-mi gorko oo waddee.

18 Nde wullaniiɓe mo ɓee ndarii bannge makko ndee, ngaddaali fay feloore wootere e ko
miilannoo-mi koo.
19 Ɓe ngaddi e makko haalaaji banngal diina maɓɓe, kaɲum e gooto biyeteeɗo Iisaa
maayɗo, mo Pool wiyata ana wuuri oo.
20 Miin nii, haala wa'uka nii ana wemmbi kam, ɗum waɗi so lamndi-moo-mi yalla omo
jaɓa saroyeede Urusaliima naa?
21 Kaa o ɲaagiima kabaaru makko wattee e juuɗe kaananke mawɗo oo, ndennoo njamir-
mi o haybee ɗoo faa mi heɓa neldude mo kaananke Roma mawɗo oo.
22 Agirippa wii Festus:
—Miɗo yiɗi hettinaade oo gorko, miin e hoore am.
Festus wii:
—A hettinto mo janngo.
23 Janngo mum, Agirippa e Barniki ngardi e fuukinaare mawnde, naati e ley sarirdu
nduu, kamɓe e hooreeɓe sordaasi'en ɓee e mawɓe ngalluure ndee. Festus yamiri Pool
waddee.
24 Festus wii:
—Agirippa kaananke e deental tawaaɓe ɗoo! On njii oo gorko. Yahuudiyankooɓe fuu
ngullanike mo ga am ley Urusaliima e ɗoo fuu, eɓe ngulla eɓe mbiya o haanaa yoppeede o
wuura.
25 Miin e hoore am, mi tawii o waɗaali fay huunde ko haani warde mo. Kaa nde wonnoo
kanko e hoore makko o ɲaagiima sariya makko ɓettinee, naɓee to kaananke Roma mawɗo
oo, mi fellisii neldude mo ton.
26 Mi walaa tayoral fuu e makko ko kaan-mi winndude e kaananke oo. Ɗum waɗi so
ndarnu-moo-mi yeeso mooɗon on fuu, faa ɗum teeŋa e maa, aan Agirippa kaananke oo,
yalla so en kettinike haala makko, miɗo heɓa ko mi winnda.
27 Sabi ɗum gasataa no kasunke neldirtee kaananke mawɗo oo tawee ko nanngiraa koo
hollitaaka faa laaɓa.

26

1 Agirippa wii Pool:
—A hokkaama haala, haal haala maa.
Nden, Pool hunci junngo, jaabii, wii:
2 —Agirippa kaananke, mi seyorike hujjaade yeeso maa hannde ko Yahuudiyankooɓe
ngullanirii kam koo fuu.
3 Sabi aɗa anndi neesuuji Yahuudiyankooɓe e haalaaji muuɗum'en fuu. Saabe majjum
miɗo ɲaage, muɲaa, kettinano-ɗaa kam.
4 Yahuudiyankooɓe fuu ana anndi no nguurdu-mi gila mi cukalel tusukel. Eɓe anndi no
ngorrunoo-mi e ley suudu baaba am e ley Urusaliima fuu.
5 Eɓe anndi gila arannde, so ɓe njaɓii seettaade: miɗo jokki laawol diina amen ɓurngol
tiiɗude ngol, miɗo hiisodaa e Farisa'en.
6 Jooni, mi darike faa mi saree saabe mi fawii jikke am dow fodoore nde Laamɗo waɗani
njaatiraaɓe meeɗen ndee.
7 Leŋi meeɗen sappo e ɗiɗi ɗii ana pawi jikke muuɗum e tabital fodoore ndee, ana
ndewira soobee jemma e ɲalooma. Kaananke, saabe oo jikke Yahuudiyankooɓe ngul-
lanorii kam!
8 Ko saabii so onon Yahuudiyankooɓe miil-ɗon Laamɗo waawaa immitinde maayɓe?
9 Miin e hoore am, e ɓettaade mi tayoriino miɗo haani bonnude innde Iisaa Nasaraatunke
oo, no laatorii fuu.
10 Ɗum woni ko ngaɗu-mi Urusaliima. Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee njarraninoo kam
mi udda seniiɓe heewɓe e kasu. Nde ɓe caranoo ɓe wareteeɓe ndee, miɗo yarrii ɗum.
11 Mi torrii ɓe cili keewɗi e cuuɗi baajorɗi ɗii fuu, mi tilsinii ɓe mbonkoo Joomiraaɗo.
Torra am e maɓɓe ana mawnunoo sanne faa miɗo tawoyannoo ɓe ley geelle janane.
12 Hono non njaaru-mi Damas nde hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee njarranii kam ndee.
13 Kaananke, miɗo e laawol wakkati hakkunde naange, njii-mi fooyre ana iwa dow
kammu ana filoo kam, miin e yaaduɓe e am ɓee fuu. Fooyre ndee ana ɓuri naange jalbude.
14 Min fuu, min caami e leydi, nan-mi daande ana wiya kam e ley ibaraninkoore: «Sool,
Sool, ko saabii so aɗa torra kam? So ndemoori wii saloto ko nannguɗo ginol mum waɗata
fuu, ɓeydan naawnaade.»
15 Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, giɗo Laamɗo?» Joomiraaɗo wii: «Miin, Iisaa mo torru-
ɗaa oo.
16 Imma dara, sabi mi ɓannganii ma mi suɓike ma faa ngollanaa kam, ceedano-ɗaa kam
ley ko njii-ɗaa koo e ko anniyii-mi ɓannginanoyde ma caggal hannde.

17 Mi reenete e Yahuudiyankooɓe e yimɓe leɲi goɗɗi, ɓe nelan-maa-mi e muuɗum jooni
ɓee,
18 yalla aɗa feerta gite maɓɓe, ɓe iwa e nimre, ɓe ngarta e fooyre, ɓe iwa e junngo
Ibiliisa, ɓe ngarta e Laamɗo, ɓe keɓa yaafeede luutti, ɓe ndonida e sennaaɓe ɓee saabe ko
ɓe goondini kam koo.»
19 Kaananke Agirippa, ɗum wadi so mi salaaki ɗowtanaade ko njii-mi, ko iwrani kam dow
kammu koo.
20 Ɓe miɗo adoo waajaade fuu yo yimɓe Damas e yimɓe Urusaliima e piilol Yahuudiya
fuu. Caggal ɗum, njokkin-mi hen yimɓe leɲi goɗɗi tuuba, ngarta e Laamɗo, ngolla golleeji
kollitooji ɓe tuubii.
21 Saabe ɗum Yahuudiyankooɓe nanngiri kam ley Suudu Dewal Mawndu nduu, tewti
warde kam.
22 Kaa faa hannde, Laamɗo ana reeni kam. Miɗo seettanoo tedduɓe e lo'uɓe. Mi
waajataako fay huunde so wanaa ko annabaaɓe e Sariya Muusaa kaali waroyan koo:
23 Almasiihu torroto, adoo maayɓe immitaade. Caggal ɗum, o waajoto fooyre, ko wanaa
yimɓe meeɗen tan, o waajoto leɲi goɗɗi duu.
24 Nde Pool haalata ɗum ndee, Festus jahii jahaango manngo, wii:
—Pool, a haandii! Heewgol maa anndal ngol haandinii ma!
25 Pool jaabii, wii:
—Tedduɗo, mi haanɗaali. Ko kaalan-mi koo yo haalaaji goonɗudi, jogiiɗi maanaa.
26 Agirippa kaananke oo ana anndi kuɗɗe ɗee. Ɗum wadi so miɗo hoolii haalde ɗum yeeso
makko. Sabi miɗo tayori fay huunde ɲooɓanaali mo hen, sabi ɗum waɗaali e cuucuukka.
27 Kaananke! Aɗa goondini annabaaɓe naa? Miɗo anndi aɗa goondini!
28 Agirippa wii Pool:
—Seeɗa tan haɗete waɗude kam neɗɗo Iisaa.
29 Pool jaabii, wii:
—Yaawi taadi fuu, mi ɲaagoto Laamɗo faa aan e hettintooɓe kam jooni ɓee fuu laato-ɗon
ko ngon-mi koo, tawee ɓoggol e calali ngalaa e mon.
30 Kaananke oo e goforneer oo e Barniki e jooddinooɓe e muuɗum'en ɓee fuu immii.
31 Nde ɓe njalti suudu nduu ndee, eɓe mbiyondira:
—O waɗaali ko haani warde mo naa ko haani uddude mo kasu.
32 Agirippa wii Festus:
—Omo waawnoo yoppiteede so o wiyaalino sariya makko ɓettinee naɓee to kaananke
Roma mawɗo oo.

27

No Pool neldiraa Roma

1 Nde yaarugol amen Italiya laana tabitinnoo ndee, Pool e kasunkooɓe woɓɓe ngaɗaa e
junngo mawɗo sordaasi'en biyeteeɗo Yuliyus, jeyaaɗo e fedde sordaasi'en kaananke Roma
mawɗo oo.
2 Min naati laana geeci iwka Adaramatiya njahoowa so ana faŋa ley leydi Asiya, min
ndeerti. Miɗen ngondi e Aristarka gorko Makedoniyanke iwoowo Tesaloniiki.
3 Janngo mum, min njottii Sidon. Yuliyus waɗani Pool mosolaa, duŋanii ɗum yaha to yiɓɓe
mum yalla ana paaboroo ɗum ko hasindini e mum.
4 Nde min iwi ɗon ndee, min ɓattitii fonngo ruunde Kiprus, sabi e henndu min peew-
tunoo.
5 Min lummbiri maayo geeci ngoo hedde Silisi e Pamfiliya, min njottii Mira ley leydi
Lisiya.
6 Ɗon, mawɗo sordaasi'en oo heɓani min laana iwka Aleksandiri ana fa'i Italiya, naanni
min hen.
7 Baldɗe kuurɗe laana amen kaa wadi ana yaara seese. Semmbe e doole min njottorii
daŋŋeere Kinidus. Nde wonnoo henndu nduu haɗii min yawtude ndee, min lummbiri
Salmone. Gila ɗon min takkii e fonngo ruunde Kereta.
8 Nde min yaɓɓorinoo ɗon semmbe e doole ndee, min ngari e nokku biyeteeɗo Hoɗorde
Lobbere nde woɗɗaa e ngeenndi Lasiya.
9 Nde wonnoo min paɓɓii sanne ndee, dawirde laana geeci hulɓiniima sabi ɲannde
hooreteende ɓettike, jaangol ngol duu fuɗɗii. Pool ana jeertina ɓe,
10 ana wiya:
—Sakiraaɓe, mi yii ngol ɗoo dawol yo keewoowol kunkooji e mursee, wanaa laana kaa e
kaaki ɗii tan, ana waawi laataade yonkiiji men duu.
11 Kaa mawɗo sordaasi'en oo, haala mawɗo laana oo kaɲum e joomiika ɓuri hoolaade,
diina ko Pool haali koo.

12 Daŋŋeere nde ɓe ngoni e muuɗum ndee, welaa dabbunde, ɗum wadi so ɓurɓe heewde
e wonɓe e laana ɓee mbii ɓe njaha ɓe tewta yottaade Feniksa, daŋŋeere Kereta fewtunde e
soɓɓundu hiirnaange ɓaleeri e soɓɓundu hiirnaange saahal, yalla eɓe ndabba ton.
13 Nde henndu iwrundu ɓaleeri fuɗɗi mooyde ndee, ɓe cikki ɓe mbaawan yottinde
faandaare maɓɓe ndee. Ɓe ŋabbini torooje ɗee, ɓe takkii e fonngo Kereta, ɓe mbirfitii.
14 Kaa caggal ɗum seeɗa, henndu mawndu wiyeteendu henndu funnaange saahal iwri
to ruunde too, jippii.
15 Laana kaa hayti, min ndonki haɗude henndu nduu naɓude ka. Ɗum wadi so min acci
ka doya.
16 Nde min ɓettotoo duungel tusukel biyeteengel Kawda ndee, duungel ngel huuri min
seeɗa e henndu, min cippiri ɗon e laanawel tusukel ngel, min kewti ngel.
17 Nde ɓe ɓamtunoo ngel ndee, ɓe ɓami ɓoggi, ɓe cacci e laana mawka kaa. Ko ɓe kuli pati
ɓe njanoy e soɓɓundu Sirta koo, ɓe jippini wiir oo, ɓe njoppi eka doya.
18 Henndu nduu wibbi semmbe. Ɗum wadi so janngo mum ɓe puɗɗi tippaade donngal
laana kaa.
19 E ɲalooma tataɓo oo, ɓe mbedorii juuɗe maɓɓe kaaki laana ɗii.
20 Balɗe kuurɗe naange e koode fuu njiyataake. No henndu nduu foti mawnude, min tayi
jikke amen fuu e hisude.
21 Nde wonnoo yimɓe ɓee paɓɓii keɓaali ko ɲaama, Pool darii hakkunde maɓɓe, wii:
—So on njaɓiino haala am on iwaalino Kereta, ɗii kunkooji e oo mursee hewtataakono
en.
22 Jooni, miɗo haalana on: ceyee, sabi fay gooto e mooɗon yonki muuɗum mursataake,
laana kaa tan mursetee.
23 Jemma hanken, malaa'ika iwrii to Laamɗo mo ndewan-mi oo warii e am,
24 wii kam: «Pool, pati hul, a daroto yeeso kaananke Roma mawɗo oo, Laamɗo reenete
aan e dawduɓe e maa ɓee fuu.»
25 Ndennoo, tiinnee, sabi miɗo hoolii ko Laamɗo haalani kam koo, hono non jaati
worrata,
26 kaa waajibi en njanoyan e ruunde.
27 E ley jemma sappo e nayaɓo oo, nde min ndoydata e geeci Adiriyatiki ndee, wakkati
hejjere jemma donnooɓe laana kaa ɓee cikki ɓadike fanndude.
28 Ɓe tippii ɓoggol kaɓɓaangol ko teddi, ɓe tawi luggeendi ndii yo hakke darɗe noogay. Ɓe
njehi yeeso seeɗa, ɓe tippii kasen, ɓe tawi luggeendi ndii yo hakke darɗe sappo e joy.
29 Ko ɓe kuli pati ɓe njanoy e kaaye koo, ɓe njippini torooje nay caggal laana kaa, eɓe
ndoomi beetee.
30 Nde wonnoo donnooɓe laana kaa ɓee ana njiɗunoo soɓɓitaade, ɓe njippini laanawel
pamarel ngel e ndiyam, ɓe mbii eɓe ɲiɓoya torooje to yeeso laana kaa too.
31 Pool wii mawɗo oo e sordaasi'en ɓee:
—So yimɓe ɓee keddaaki e ley laana kaa, onon, on ndaɗataa.
32 Nden sordaasi'en ɓee tayi ɓoggi nanngunoodi laanawel pamarel ngel ɗii, njoppi ngel
doyi.
33 Nde ɓadinoo weetude ndee, Pool ndaardi ɓe fuu ɓe ɲaama, wii:
—Hannde woni balɗe sappo e nay oɗon kettii on ɲaamaali fay huunde.
34 Ɗum wadi so miɗo ndaarda on ɲaamon, yalla oɗon ndaɗa, sabi fay gooto e mooɗon
leeɓol hoore muuɗum solataa so saama.
35 Nde o haalnoo ɗum ndee, o ɓami buuru, o yetti Laamɗo yeeso maɓɓe ɓe fuu, o helti, o
fuɗɗi ɲaamde.
36 Nden ɓe fuu ɓe ceyii, kamɓe duu ɓe ɓami ɓe ɲaami.
37 Minen wonɓe ley laana kaa ɓee, min yimɓe teemeɗe ɗiɗon e capanɗe njeɗɗon e
njeegom.
38 Nde ɓe ɲaamnoo faa ɓe kaari ndee, ɓe ɓami caakuuji alkama gondi e laana kaa ɗii, ɓe
tippii ɗi ley geeci yalla eɗum hoyfina ka.
39 Nde weetunoo ndee, ɓe coynii leydi, kaa ɓe annditaali ndi. Ɓe njii soɓɓundu e fonngo
muuɗum. Ɓe kawri ɓe naɓan ton laana kaa so ɓe mbaawii.
40 Ɓe tayi torooje ɗee, ɓe njoppi ɗe ley ndiyam ɗam, ɓe njorŋini ɓoggi kummbeeje gurfirɗe
ɗee. Caggal ɗum, ɓe piilti wiir oo, ɓe ŋabbini ɗum to hoore laana too, yalla henndu nduu ana
dunyira ka yeeso. Ɓe peewi fonngo ngoo.
41 Ɓe porri e siwre, laana kaa higgi. Becce makka ɲiɓii e ley njaareendi ndii faa ka ronki
dillinaade, bempeeje keli laaci makka.
42 Sordaasi'en ɓee anniyii warde kasunkooɓe ɓee pati fay gooto e maɓɓe yinoo so doga.
43 Kaa nde wonnoo mawɗo sordaasi'en oo ana yidi danndude Pool, hadi ɓe waɗude
anniya maɓɓe oo, yamiri waawɓe yinaade ɓee adoo fiyaade e ndiyam yeentoya,

44 heddiiɓe ɓee, yoga muuɗum'en nanngi bamuuje laana kaa, yoga nanngi tayɛ makka.
Hono nii ɓe fuu ɓe njottorii njoorndi e jam.

28

1 Nde min ndaɗi ndee, min nani ruunde ndee Malta wiyetee.
2 Hoɗuɓe ɗon ɓee njaɓɓorii min caahu mawɗo. Nde wonnoo oon wakkati kammu ana
toɓa jaangol ana woodi, ɓe kuɓɓi yiite, ɓe njaɓɓii min faa min yuwloo.
3 Pool mooɓi leɗɗe, wedii e yiite ngee. Nguleefi kii yaltini e majje mboddi, ndi soppi
junngo makko.
4 Nde hoɗuɓe ɗon ɓee njii mboddi ndii ana weelta e junngo Pool ndee, mbiyondiri e ko'e
muuɗum'en:
—Tayɔral oo gorko yo barɗo hoore, taweede o daɗii to geeci too fuu, hakkeeji makko ɗii
accataa mo wuura.
5 O ficci mboddi ndii e yiite ngee, ɗum torraali mo fay huunde.
6 Ɓe miili o ɓuutan naa o saama ɗon e ɗon o maaya. Kaa nde ɓe kettinoo faa ɓooyi ndee,
ɓe njii ɗum torriraali mo fay huunde, hakkillaaji maɓɓe mbaylitii e makko, ɓe mbii o gooto
e laamɗo'en ɓee.
7 Publiyus, hooreejo ruunde ndee oo, ngesa muuɗum ana e sera nokkuure ndee. O
jaɓɓiima min faa gasi, o jippini min, o saahii e amen, min ngaɗi to makko balɗe tati.
8 Hawri baaba Publiyus ana lelii sellaa, jontaaɗo, reedu muuɗum ana doga yiiyam. Pool
yehi to makko, duwii, fawi juuɗe muuɗum e makko, sellini mo.
9 Nde ɗum waɗunoo ndee, ɲawɓe wonɓe e ruunde ndee ɓee ngari, cellinaa.
10 Ɓe teddini min teddeengal manngal. Nde min njahata ndee, ɓe njooɓini min ko min
kasindini e mum fuu.

No Pool dawiri iwde Malta yaade Roma

11 Caggal lebbi tati, min naati e laana iwka Aleksandiri, ndabbunooka e ruunde ndee kaa,
min mbitti. Eka ɲeɲaa ɲeɲugol Tooruuji Puneeji.*
12 Min njottii ngeenndi mbiyeteendi Sirakusa, min ngaɗi ɗon balɗe tati.
13 Min naati ɗon, min takkii e fonngo geeci faa Regiyus. Janngo mum, henndu ɓaleeri
wifi. E ley balɗe ɗiɗi min njottii Potiyoli.
14 Min tawi ton sakiraaɓe, ndaardi min paɓɓana ɗum'en yontere. Hono nii min njottorii
Roma.
15 Nde wonnoo sakiraaɓe wonɓe Roma ɓee nanii garol amen, ngarii faa sakoro Abiya
e nokku biyeteeɗo Jippule Tati sakkitaade min. Nde Pool yiinoo ɓe ndee, yetti Laamɗo,
ɓeydorii cuusal.
16 Nde min njottii Roma ndee, Pool duŋanaa jippoo feere muuɗum, kaɲum e sordaasi
kayboowo ɗum oo.

No Pool waajorii ley Roma

17 Balɗe tati caggal muuɗum, Pool noddi mawɓe Yahuudiyankooɓe. Nde ɓe mooɓtinoo
ndee, o wii ɓe:
—Sakiraaɓe! Mi waɗaali fay huunde ko luuttondirta kam e yimɓe meeɗen ɓee naa aadaaji
njaatiraaɓe meeɗen ɗii, kaa mi nanngaama Urusaliima, mi wattaama e juuɗe Romankooɓe.
18 Nde ɓeen yeewi kabaaru am ndee, njiɗiino yoppude kam, sabi ɓe tawaali e am fay daliili
gooto kaanɗo warde kam.
19 Kaa kammari Yahuudiyankooɓe ɓee caliima mi yoppitee, ɗum waddani kam ɲaagaade
sariya am ɓettinee naɓee to kaananke Roma mawɗo oo, tawee mi happaali leɲol am ngol
fay huunde.
20 Ɗum wadi so noddu-mi on yalla miɗo yiya on mi haalana on. Miɗo haɓɓorii ɗii calali
saabe mo Israa'iilankooɓe pawi jikke e muuɗum oo.
21 Ɓe mbii mo:
—Min keɓaali ɓataaki iwɗo Yahuudiya kaaloowo haala maa. Kasen duu fay gooto e
sakiraaɓe ɓee waraali humpita min naa haala ko boni ko ngaɗ-ɗaa.
22 Kaa miɗen njiɗi kaalanaa min ko njii-ɗaa e hakkille maa, sabi miɗen anndi diina mo
njokku-ɗaa oo ana luurraa ley nokkuuje ɗee fuu.
23 Ɓe cartanii mo nde ɓe ngartata. Ɲalaande ndee yottii, heewɓe ngari kawriti to jippunde
makko too. Gila beetee kecco faa caggal kiraaɗe omo waajoo ɓe, omo fammina ɓe haala
Laamu Laamɗo. Omo dallinoroo Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe haala Iisaa.
24 Yoga e maɓɓe jaɓi ko o haali koo, yogaaɓe njaɓaali.
25 Nde ɓe caakotoo, tawi ɓe nganaa hawruɓe ndee, Pool ɓeydi hen konngol gootol, wii:

---

* **28:11** E oon jamaanu, summooɓe laanaaji mbii kanji ndeenata ɗum'en.

—Ruuhu Ceniiɗo haalii goonga nde yottiniri haala annabi Esaaya, nde oon wii njaatiraaɓe mooɗon:
26 «Yaa to ngol leɲol mbiyaa ɗum:
On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.
On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.
27 Sabi ngol leɲol ɓernde mum yoorii.
Ɓe cukkii noppi maɓɓe, ɓe mbumnii gite maɓɓe,
pati gite maɓɓe njiya, pati noppi maɓɓe nana,
pati hakkillaaji maɓɓe paama,
sako ɓe ngarta mi sellina ɓe.»†
28 Pool jokkini hen, wii:
—Anndee, kisindam Laamɗo neldaama ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe. Kamɓe ɓe kettinto! [
29 ‡]
30 Pool waɗii duuɓi ɗiɗi kiɓɓi e ley suudu hasunoo nduu. Ɗon o silminannoo warannooɓe yeewde mo ɓee fuu,
31 omo waajoo Laamu Laamɗo, omo jannginira cuusal kabaaru Iisaa Almasiihu Joomiraaɗo oo, walaa kaɗuɗo mo.

† **28:27** Esaaya 6.9-10 ‡ **28:29** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 29:*Nde Pool haalnoo ɗii haalaaji ndee, Yahuudiyankooɓe ɓee mbitti ana ndukida hakkunde mum'en semmbe.*

Ɓataaki Pool faade e Romankooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccudo Iisaa Almasiihu, mi noddaado faa mi
laatoo nelaado mum, mi cuɓaado faa mi yottina Kabaaru Laamdo Lobbo oo.
2 Oon Kabaaru Lobbo, Laamdo fodiriino mo gila arannde annabaaɓe mum e ley Binndi
ceniidi dii.
3 Kabaaru oo haala Ɓiyiiko haalata, iwdo e Daawuuda banngal ɓii-aadamaaku mum,
4 banngal Ruuhu Ceniido oo holliraa mo Ɓii Laamdo Jom Baawde ko o immitii e maayde
koo. Kanko woni Joomiraado men Iisaa Almasiihu,
5 saabe makko keɓir-mi moyyere laataade nelaado faa goondinɓe dowtaniiɓe mo keɓee
ley leɲi dii fuu, yalla innde makko ndee ana teddinee.
6 Onon wonɓe Roma ɓee duu, odon njeyaa e maɓɓe, onon ɓe Laamdo noddi faa kaɓɓo-don
e Iisaa Almasiihu ɓee.
7 Mido jowta on fuu, onon ɓe Laamdo horsini, onon ɓe Laamdo noddi faa laato-don
seniiɓe. Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa
Almasiihu.

No Pool yidiri yiide goondinɓe wonɓe Roma ɓee

8 Ko adii fuu, mido yetta Laamdo e innde Iisaa Almasiihu saabe moodon on fuu, sabi haala
goondinal mon haalaama e aduna oo fuu.
9 Laamdo mo ndewiran-mi ɓernde laaɓunde e ley ko njottinan-mi Kabaaru Lobbo haala
Ɓiyiiko oo koo, o seede mido miccitoo on wakkati fuu
10 e ley duwaawuuji am fuu. Mido ɲaagoo Laamdo newnana kam laawol e ley muuyde
muudum no mi warda to mon.
11 Sabi mido yidi yiide on sanne, yalla ana daɲa ko njottin-mi on e dokkal ngal Ruuhu
hokkata ngal faa ɲiiɓina on.
12 Mi ɓeyda hen: yalla goondinal ngal ndeentu-den e mum ngal ana hokka en fuu
semmbe.
13 Sakiraaɓe, mido yidi anndon: cili kuurdi ngadu-mi anniya mi waran to mon, yalla ana
daɲa ɓe keɓu-mi hakkunde mon no keɓir-mi yimɓe hakkunde leɲi goddi dii nii, kaa faa jooni
mi heɓaali warde.
14 Waajibi mi yaha to yimɓe fuu, joodiiɓe e ferɓe, janguɓe e ɓe njanngaali.
15 Ɗum saabanii kam yidude yottinde on, onon Romankooɓe ɓee duu Kabaaru Lobbo
haala Almasiihu oo.

Haala baawde Kabaaru Lobbo oo

16 Mi yaagortaako Kabaaru Lobbo oo, sabi o baawde Laamdo, omo waawi hisinde
goondindo mo fuu: Yahuudiyankooɓe tafon, caggal dum, leɲi goddi dii duu.
17 Sabi Kabaaru Lobbo oo ɓannginta no Laamdo nanngirta nedado pooccitiido yeeso mum
– goondinal tan wadata dum, iwde e fuddoode yaade e timmoode, no Binndi dii mbiiri nii:
«Pooccitiido wuurdan goondinal.»*

Haala tikkere Laamdo faade e yedduɓe

18 Tikkere Laamdo ana ɓannga iwde dow kammu ana jippoo e yedduɓe e ooɲiiɓe fuu ɓe
ooɲaare mum'en dedda goonga oo ɓee,
19 sabi ko nedado waawi anndude e Laamdo koo ana laaɓani ɓe, Laamdo jaati ɓannginanii
ɓe dum.
20 Sabi gila Laamdo tagi aduna oo faa hannde, golle mum ana ɓanngina sifa mum mo
yiyataake oo faa laaɓa, dum woni baawde makko faa abada dee e allankaaku makko oo.
Saabe dum, yedduɓe mo ɓee ngalaa dadirgal fey.
21 Fay so taweede eɓe anndi Laamdo, ɓe teddiniraali dum no foti teddinireede nii, ɓe
njettaali mo duu. Miilooji maɓɓe dii laatike ɓoli, fay ko ɓe anndi seeda koo duu niɓɓii.
22 Eɓe njaara ɓe hakkilante'en, kaa ɓe kaandii.
23 Ɓe loomtinirii teddeengal Laamdo duumiido oo tooruuji nanndudi e yimɓe maayooɓe
e pooli e daabaaji di koyde nay e ɓoggi leydi.
24 Saabe dum, Laamdo daldi ɓe e coɓe no yonkiiji maɓɓe dii njidiri nii faa ɓe koyni terde
maɓɓe, kamɓe e ko'e maɓɓe.
25 Ɓe loomtinirii Laamdo goongaraajo oo fenaande, ɓe teddinii ko tagaa ɓe ndewii dum,
ɓe njoppii Tagudo oo. Yo jettooje ngoodan mo faa abada! Aamiina.

---

* **1:17** Habaakuk 2.4

26 Saabe ɗum, Laamɗo ɗaldi ɓe e giɗaaɗe yonki maɓɓe kersiniiɗe. Rewɓe maɓɓe ɓee njoppii lelɗe worɓe mum'en ɗee, ndeentii e rewɓe hono mum'en faa woortondiri e no Laamɗo muuyrunoo ɗum nii.
27 Hono non worɓe ɓee duu njoppi waaldude e rewɓe faa ngatti muuyondirde. Worɓe ana ngaɗondira ko hersinii. Ɓe njukkaama kamɓe e ko'e maɓɓe jaati hakke majjere maɓɓe.
28 Saabe ko ɓe miijinoo anndude Laamɗo walaa ko nafata koo, Laamɗo ɗaldi ɓe e majjere maɓɓe, faa ɓe ngaɗi ko neɗɗo haanaa waɗude.
29 Ɓe ooɲiiɓe, ɓe ɓaleeɓe yonki, eɓe keewi joote e comndam fuu, kaɲum e haasidaaku e war-hoore e pooɗondiral e jammba e anniya bonɗo. Ɓe ɲo'ooɓe yimɓe,
30 ɓe ɲiŋooɓe yimɓe, ɓe waɲuɓe Laamɗo, ɓe hoynooɓe yimɓe, ɓe mawninkiniiɓe, ɓe mantotooɓe, ɓe seeɓanɓe ko boni, ɓe murtirɓe saaraaɓe maɓɓe,
31 ɓe ngalaa hakkille, ɓe nganaa hoolniiɓe, ɓe yoorɓe ɓerɗe, ɓe ngalaa yurmeende.
32 Fay so taweede eɓe anndi Laamɗo yamirii gaɗoowo hono ɗee kulle fuu ana haandi e maayde, ɓe kaaɗataa e waɗude ɗe tan, eɓe njaɓani duu gaɗoowo ɗe fuu.

2

Haala jukkungo Laamɗo

1 Ndennoo, aan peloowo woɓɓe oo, ko mbaaw-ɗaa laataade fuu a walaa daɗirgal. Sabi so a felii woɓɓe tawi golle mooɗon yo gooto, a liɓii hoore maa.
2 Eɗen anndi Laamɗo ana sarira gollirooɓe hono ɗii golleeji ɓee ko waarata e goonga oo.
3 Hey! Aan peloowo gollooɓe hono ɗii golleeji ɓee tawee hono non ngollirtaa, tama aɗa sikki a daɗan sarri jukkungo Laamɗo ngoo?
4 Naa a jawɗo moyyuki Laamɗo mawki kii, kaɲum e muɲal mum e sawraare mum? Tama a anndaa Laamɗo ana holle moyyuki mum yalla aɗa tuuba?
5 Kaa ko a joorɗo ɓernde a caliiɗo tuubude koo, aɗa waddana hoore maa tikkere Laamɗo ɲannde Laamɗo ɓanninta tikkere mum e sariya mum pooccitiiɗo oo.
6 Sabi Laamɗo barjoto gooto fuu golle mum.
7 Tewtooɓe darja e teddeengal e ko duumotoo, tewtirooɓe ɗum muɲal ley golle lobbo ɓee keɓan nguurndam nduumiiɗam.
8 Kaa haasidi'en saliiɓe goonga so ana kaɓɓii e bonannda ɓee, jukkungo naawngo keɓata.
9 Torra e wemmbere ngoodanii gaɗoowo ko boni fuu: Yahuudiyankooɓe tafon, leɲi goɗɗi njokka hen.
10 Darja e teddeengal e jam ngoodanii gaɗoowo ko moyyi fuu, Yahuudiyankooɓe tafon, leɲi goɗɗi njokka hen.
11 Sabi Laamɗo ɓurdintaa yimɓe.
12 Laamɗo jukkan luuttooɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe, fay so ɓe anndaa Sariya Muusaa oo. Kasen duu luuttooɓe so tawi ana anndi Sariya Muusaa oo, carirte Sariya oo.
13 Neɗɗo nanngirtaake pooccitiiɗo yeeso Laamɗo e hettinaade Sariya tan, jokkude Sariya oo waɗata so nanngiree pooccitiiɗo.
14 Ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee, kamɓe e waasude anndude Sariya Muusaa oo fuu, so ɓe ngaɗirii no Sariya Muusaa oo wiiri nii, ɓe kollii eɓe njogii sariya e ley hakkillaaji maɓɓe kamɓe e ko'e maɓɓe fay so ɓe ngalaa Sariya Muusaa oo.
15 Ɓe kollii ko Sariya Muusaa oo yamiri koo ana winndaa e ɓerɗe maɓɓe. Hakkillaaji maɓɓe ceediima ɗum, wakkatiiji eɓe anndi ley miilooji maɓɓe ɓe ngaɗii ko boni, wakkatiiji eɓe anndi ɓe ngaɗii ko moyyi.
16 Ɗum woni ko ɓanngoyta ɲannde Laamɗo yamirta Iisaa Almasiihu sara ko suuɗii ley ɓerɗe koo, sarira ɗum no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo wiiri nii.

No Yahuudiyankooɓe ngorri e Sariya Muusaa

17 Aan, so a wii a Yahuudiyanke, a tuugike Sariya Muusaa oo, a mantorike Laamɗo,
18 aɗa anndi sago Laamɗo, a jannginaaɗo Sariya Muusaa oo faa mbaaw-ɗaa suɓaade ko moyyi,
19 a tayorii a ɗowoowo wumɓe, a fooyre wonɓe e nimre ɓee,
20 aɗa waajoo ɓe njanngaali ɓee, aɗa janngina sukaaɓe saabe ko njogi-ɗaa anndal e goonga faa hiɓɓi e ley Sariya Muusaa oo koo –
21 aɗa tinndina woɓɓe, ndennoo a tinndintaa hoore maa naa? Aɗa waajoo pati wujjee, a wujjataa naa?
22 Aɗa wiya pati jeenee, a jeenataa naa? Aɗa harmina tooruuji, a wujjataa ley to ɗi ndewetee too naa?
23 Aan mantortooɗo Sariya Muusaa oo, a luuttataa mo koynaa innde Laamɗo ndee naa?

24 Ɗum waɗi so Binndi ɗii mbii: «Onon ngaɗi so ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee ana
mbonkoo innde Laamɗo ndee.»*
25 Sabi taadagol ana waawi nafude ma so aɗa haybi Sariya Muusaa oo, kaa so a yaaɓii
Sariya Muusaa oo, a laatike hono mo taadaaki nii.
26 So mo taadaaki haybii jamirooje Sariya Muusaa ɗee, yalla waasude taadaade makko
hiisataake no o taadiiɗo nii naa?
27 Mo taadaaki kaybuɗo Sariya Muusaa oo ana sare aan luuttuɗo Sariya oo, fay so a
taadiiɗo annduɗo Binndi ɗii.
28 Sabi wanaa ko yiyetee koo waɗata neɗɗo Yahuudiyanke jaati, wanaa ko golletee e terɗe
koo woni taadagol.
29 Ko yiyataake koo waɗata neɗɗo Yahuudiyanke jaati, taadagol duu ley ɓernde neɗɗo
tawetee. E Ruuhu oo ɗum fawii, wanaa e binndi ɗii. Neɗɗo baaɗo non, wanaa yimɓe
njettata ɗum, Laamɗo yettata ɗum.

3

1 Ndennoo, koɗum Yahuudiyanke ɓurdi leŋi goɗɗi ɗii? Koɗum woni nafaa taadagol?
2 Nafaa taadagol ana heewi e alhaaliiji ɗii fuu. Ko adii fuu, Yahuudiyankooɓe kalfinaa
konngol Laamɗo ngol.
3 Kaa so yoga maɓɓe nganaa hoolniiɓe, ɗum ana waawi bonnude ko Laamɗo yo koolniiɗo
koo naa?
4 Waawaa! Fay so yimɓe fuu yo fenooɓe, Laamɗo kaa yo goongirante. Sabi nii winndorii:
«Fooccitaare maa ana annditee
e ko kaalataa koo,
so a sardaama a liɓan.»*
5 Ɗoo miɗo haalda no yimɓe nii: so ooŋaare men ana ɓeyda ɓannginde fooccitaare Laamɗo
ndee, ɗum ana waɗa so mbiyen Laamɗo yo ooŋiiɗo so jippinii e men tikkere mum naa?
6 Fes! Sabi so Laamɗo yo ooŋiiɗo, hono o sarirta aduna oo?
7 So tawii fenaande am ana ɓeyda ɓannginde goonga Laamɗo oo eɗum teddina mo, saabe
koɗum carirtee-mi mi luuttoowo?
8 Won ŋo'ooɓe en wiyooɓe eɗen mbiya: «Ngaɗen ko boni yalla ko moyyi ana funta hen.»
Ɓeen yimɓe, jukkungo mum'en ana foti e golleeji mum'en.

No yimɓe fuu ndonkiri laataade fooccitiiɓe

9 Ndennoo, enen Yahuudiyankooɓe ɓee, eɗen ɓuri heddiiɓe ɓee naa? En ɓuraa. Sabi mi
hollii Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke fuu e ley luutti ngoni,
10 no Binndi ɗii mbiiri nii:
«Walaa fuu pooccitiiɗo, fay gooto,
11 fay gooto walaa faamu,
fay gooto tewtataa Laamɗo.
12 Yimɓe fuu yo majjuɓe, fuu yo bonɓe,
walaa fuu gaɗoowo ko moyyi, fay gooto.»†
13 «Kunduɗe maɓɓe ana mba'i no janaale udditiiɗe nii,
ɗemɗe maɓɓe ana mbowla pene bonɗe.
Toni maɓɓe ana caawi tooke posoke.»‡
14 «Haala maɓɓe fuu yo kuddi e konngi mettuɗi.»§
15 «Koyɗe maɓɓe ana njaawani yuppude yiiyam,
16 bonannda e kunkoo ana jokki e maɓɓe to ɓe njahata fuu,
17 ɓe anndaa laawol jam.»*
18 «Kulol Laamɗo walaa e ɓerɗe maɓɓe fey.»†
19 Eɗen anndi huunde fuu ko Sariya Muusaa oo wii, wonɓe e ley mum ɓee haaldi, yalla
kunduɗe fuu ana muɓɓoo, yimɓe aduna fuu paama potii e jukkungo Laamɗo.
20 Sabi fay gooto nanngirtaake pooccitiiɗo yeeso Laamɗo saabe haybude mum Sariya
Muusaa oo, sabi walaa ko Sariya Muusaa oo waawi so wanaa anndinde yimɓe ko woni
luuttal.

No yimɓe laatortoo fooccitiiɓe yeeso Laamɗo

21 Kaa jooni Laamɗo ɓannginii no nanngirta yimɓe fooccitiiɓe ko wanaa haybude
mum'en Sariya Muusaa – no Sariya oo e dewte annabaaɓe ɗee ceedorii nii:
22 o nanngiran goondinɓe ɓee fuu fooccitiiɓe saabe goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.
Sabi walaa ko ɓurdini yimɓe:

---

* **2:24** Esaaya 52.5 * **3:4** Jabuura 51.6 † **3:12** Jabuura 14.1-3; 53.2-4 ‡ **3:13** Jabuura 5.10 § **3:14** Jabuura 10.7
* **3:17** Esaaya 59.7-8 † **3:18** Jabuura 36.2

23 yimɓe fuu luuttii, ngalaa ngeɗu e annoora Laamɗo.
24 Kaa Laamɗo nanngirii ɓe fooccitiiɓe meere meere kammari hinnee mum. O waɗii ɗum
saabe Iisaa Almasiihu coottitiiɗo ɓe oo.
25 Oon Laamɗo fodi hokkitirde yonki mum faa yaafoo luutti goondiinɓe ɗum, saabe
yiiyam mum ɗam. Hono non Laamɗo holliri fooccitaare mum, fay so jukkaalino luuttooɓe
arannde
26 saabe muŋal mum. O waɗirii ɗum faa o ɓanngina fooccitaare makko wakkati mo ngon-
ɗen e mum oo, yalla omo holla o pooccitiiɗo, kasen neɗɗo fuu goondiinɗo Iisaa, o nanngiran
ɗum pooccitiiɗo.
27 Ndennoo, koɗum fuu woni daliili wasu mo neɗɗo heddorii? Fay gooto! Haybude Sariya
Muusaa oo saabii ɗum naa? Wanaa! Goondiinal tan saabii ɗum!
28 Sabi miɗen anndi neɗɗo goondiinal mum nanngirtee pooccitiiɗo, wanaa saabe haybu-
gol mum Sariya Muusaa oo.
29 Naa Laamɗo yo Laamɗo Yahuudiyankooɓe tan? Wanaa kanko woni Laamɗo leŋi goɗɗi
ɗii duu naa? Kanko jaati woni Laamɗo leŋi goɗɗi ɗii duu,
30 sabi Laamɗo gooto woodi, nanngiroowo taadiiɓe ɓee fooccitiiɓe saabe goondiinal
mum'en, ɓe taadaaki ɓee duu o nanngiran ɗum'en fooccitiiɓe saabe goondiinal mum'en.
31 Ndennoo, min ittirooɓe Sariya Muusaa oo goondiinal naa? Fes! Min ittaali mo, min
tabintinɓe mo!

4

Haala goondiinal Ibarahiima

1 Koɗum mbiyaten e Ibarahiima njaati men oo?
2 So tawiino nii mo laatike pooccitiiɗo saabe golleeji makko ɗii, nden omo waawi
mantaade. Kaa mo waawaa mantaade yeeso Laamɗo.
3 Sabi Binndi ɗii mbii: «Ibarahiima goondiinii Laamɗo, Laamɗo jatorike mo saabe majjum
mo pooccitiiɗo.»*
4 Golloowo, njoɓdi mum jatortaake waɗaneede moyyere, ɗum tilsuɗum.
5 Kaa mo fawataa jikke mum e golleeji mum lobbi, pawoowo jikke oo e goondiinde
Laamɗo baawɗo nanngirde yedduɓe fooccitiiɓe oo, kanko, Laamɗo jatorto mo saabe
goondiinal makko ngal mo pooccitiiɗo.
6 Nii Daawuuda siforii mbelko'aaku neɗɗo mo Laamɗo jatorii pooccitiiɗo tawi walaa
golleeji lobbi:
7 «Ɓe boofi mum'en njaafaa,
ɓe luutti mum'en tosaa,
mbelii hoore.
8 Neɗɗo mo Joomiraaɗo hiisaaki luutti mum,
welii hoore.»†
9 Tama taadiiɓe ɓee tan njey oon mbelko'aaku? Tama ɓe taadaaki ɓee ngalaa hen? Tama
wanaa saabe goondiinal Laamɗo jatorii Ibarahiima yo pooccitiiɗo?
10 Ndennoo, hono Ibarahiima worrunoo nde nanngiraa pooccitiiɗo ndee? O taadiiɗo naa
o wanaa? O nanngiraama o pooccitiiɗo gila o taadaaki.
11 Taadagol makko duu yo maande holloore fooccitaare makko ndee saabe goondiinal o
heɓiri gila o taadaaki. Hono non, o laatorii njaati goondiinɓe ɓe taadaaki ɓee fuu, yalla ɓeen
duu ana njatoree yo fooccitiiɓe.
12 Kasen kanko woni baaba taadiiɓe ɓe kaaɗaali e taadagol tan, jokkuɓe laawol makko,
kanko baaba men Ibarahiima goondiinɗo Laamɗo gila taadaaki oo.

Haala ko Laamɗo fodani Ibarahiima

13 Laamɗo fodanii hokkude Ibarahiima e iwdi mum aduna oo. Wanaa kammari
Ibarahiima ana jokki Sariya oo Laamɗo fodiri ɗum, o fodirii ɗum kammari fooccitaare nde
o hokkiri Ibarahiima saabe goondiinal mum ndee.
14 Sabi so tawii jokkude Sariya ana heya neɗɗo faa hokkee ko fodaa koo, goondiinal laatike
meere, fodoore ndee duu nafataa.
15 Sabi Sariya oo jukkungo Laamɗo waddata, kaa ɗo sariya walaa, boofi duu ngalaa.
16 Ndennoo, fodoore Laamɗo ndee e goondiinal fawii, yalla ende laatoo moyyere makko,
nde tabitana iwdi Ibarahiima fuu, wanaa jokkuɓe Sariya ɓee tan, nde tabitana goondiinirɓe
no Ibarahiima goondiiniri nii ɓee fuu. Kanko woni njaati meeɗen en fuu
17 yeeso Laamɗo, no winndorii nii: «Mi waɗii ma baaba leŋi keewɗi.»‡ Ibarahiima
goondiinii Laamɗo guurtinoowo maayɓe, biyoowo ko woodaa yo laato.

---

* **4:3** Puɗɗooɗe 15.6 † **4:8** Jabuura 32.1-2 ‡ **4:17** Puɗɗooɗe 17.5

18 Ɗo Ibarahiima haannoo tayude jikke ɗoo, ɗon fawi jikke goondiini, nii laatorii baaba
leɲi keewɗi no Laamɗo wiirunoo mo nii: «Hono nii iwdi maa fotata.»§
19 Ibarahiima duuɓi mum ana mbaara e teemedere, kaa goondinal makko lo'aali nde o
yiinoo terɗe makko naywii, Saaratu jom suudu makko oo duu naywii yawtii rimde.
20 O sikkitaaki fodoore Laamɗo ndee, ko laatii dee, goondinal makko ɓeydi heɓude
semmbe, mo teddini Laamɗo,
21 sabi o tayorii Laamɗo ana waawi tabintinde fodoore mum.
22 Saabe ɗum, «Laamɗo jatorii mo o pooccitiiɗo.»
23 Ko Binndi ɗii mbii «Laamɗo jatorii mo o pooccitiiɗo» koo, wanaa kammari makko tan
winndorii,
24 ana winndorii kammari meeɗen enen duu, enen warooɓe jatoreede en fooccitiiɓe,
goondinɓe Laamɗo guurtinɗo Joomiraaɗo men Iisaa e hakkunde maayɓe oo,
25 oon bardaaɗo saabe luutti men, guurtiniraaɗo yalla eɗen nanngiree en fooccitiiɓe.

5

Haala jam hakkunde men e Laamɗo

1 Nde wonnoo en nanngiraama fooccitiiɓe saabe goondinal, jam waɗii hakkunde men e
Laamɗo kammari Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
2 Kanko udditani en damal hinnee Laamɗo mo ngon-ɗen e mum jooni oo, ɗum laatorike
saabe goondinal men ngal. Eɗen ceyoroo jikke heɓude ngeɗu e annoora Laamɗo.
3 Wanaa ɗum tan, eɗen ceyoroo torraaji men duu sabi eɗen anndi torraaji ndimata
muɲal,
4 muɲal ngal rima neɗɗaaku, neɗɗaaku oo rima jikke.
5 Jikke oo noo fuurataa, sabi Ruuhu Ceniiɗo mo ndokke-ɗen oo hebbinanii en jilli Laamɗo
ɗii.
6 Sabi nde en ngalaano semmbe ndee, nden Almasiihu maayani en, enen yedduɓe
Laamɗo, e ley wakkati mo Laamɗo suɓii oo.
7 Ana tiidi neɗɗo jaɓa maayande goɗɗo fay so oon yo pooccitiiɗo, ana moyya neɗɗo jaɓa
maayande neɗɗo moyyo.
8 Kaa Laamɗo tabintinanii en jilli mum e men ko Almasiihu maayani en gila en luuttooɓe
koo.
9 Jooni ko nanngira-ɗen en fooccitiiɓe saabe yiiyam makko ɗam koo, tayoral en ndaɗan e
jukkungo Laamɗo ngoo saabe makko.
10 Sabi nde ngonno-ɗen en konnee'en Laamɗo ndee, Laamɗo rewrintinii en e mum saabe
maayde Ɓiyum oo ndee. Ko ndewrintina-ɗen e makko jooni koo, tayoral en kisinirte saabe
nguurndam Ɓiyiiko oo ɗam.
11 Kasen duu eɗen ceyoroo Laamɗo saabe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu, dewrintinɗo
en e Laamɗo oo.

No Aadama nanditirta e Almasiihu garoynooɗo oo

12 Jooni, saabe neɗɗo gooto luutti naatiri e aduna oo, kasen duu luutti ɗii ngaddi maayde.
Non maayde ndee yottorii yimɓe fuu, sabi ɓe fuu ɓe luuttii.
13 Gila Sariya Muusaa oo jippinaaka, luutti ana ngoodi e aduna oo, kaa so sariya walaa,
luutti kiisataake.
14 Gila e Aadama faa e Muusaa, walaa fuu mo maayde heerii. Fay ɓe luuttiraali no
Aadama luuttuɗo yamiroore Laamɗo ɓee nii duu maayan. Oon Aadama ana nanndita e
garoyoowo oo.
15 Kaa en kaanaa fonndude luuttal Aadama e dokkal Laamɗo. Goonga, yimɓe heewɓe
maayii saabe luuttal neɗɗo gooto, kaa hinnee Laamɗo ɓuri fuu mawnude, kaɲum e
moyyere nde o waɗani yimɓe heewɓe saabe neɗɗo gooto ndee, ɗum woni Iisaa Almasiihu.
16 Kasen duu en kaanaa fonndude ko dokkal Laamɗo waddata koo e ko luuttal neɗɗo
gooto waddata koo. Sabi sariya banngal luuttal neɗɗo gooto jukkungo waddi, kaa moyyere
Laamɗo mawnde caggal luutti keewɗi wadi faa yimɓe nanngiraa fooccitiiɓe.
17 Ko luuttal neɗɗo gooto (ɗum woni Aadama) waddani maayde laamaade yimɓe koo,
tayoral heɓooɓe hinnee Laamɗo keewɗo hokkaaɓe fooccitaare ɓee, kaɲum'en laamoto ley
nguurndam saabe neɗɗo gooto (ɗum woni Iisaa Almasiihu).
18 Ndennoo, no luuttal neɗɗo gooto waddirani yimɓe fuu jukkungo nii, hono non kasen
golle pooccitiiɗo mo neɗɗo gooto golli waɗirta yimɓe fuu nanngiree fooccitiiɓe hokka
ɗum'en nguurndam.
19 No salaare neɗɗo gooto waɗiri yimɓe heewɓe luuttooɓe nii, hono non ɗowtaare neɗɗo
gooto duu waɗiroyta heewɓe nanngireede fooccitiiɓe.

§ **4:18** Puɗɗooɗe 15.5

20 Sariya Muusaa oo wardii faa luutti ɓeyda annditeede, kaa ɗo luutti keewi fuu, ɗon hinnee Laamɗo ɓurata fuu heewde.
21 Hono no luuttal laamorii saabe maayde ndee nii, hono non hinnee Laamɗo oo duu laamoroytoo saabe fooccitaare ndee faa naɓa en to nguurndam nduumiiɗam ɗam Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu hokkata en ɗam.

6

Haala maaydude e Almasiihu e wuurtidinde e mum

1 Ndennoo, koɗum mbiyaten? En keddoto e luuttal yalla hinnee Laamɗo oo ana ɓeydoo naa?
2 Ɗum waawaa laataade! En maayɓe banngal luutti, ɗum woni en ceertii e majji. Ndennoo hono mbaawraten kasen wuurde e ley luutti?
3 Oɗon anndi lootogal men batisima kaɓɓungal en e Iisaa Almasiihu ngal haɓɓii en e maayde mum duu.
4 Ndennoo, e ley batisima oo en maaydii e makko en irdaama e makko, yalla no Almasiihu wuurtiri e hakkunde maayɓe saabe baawɗe Baabiraaɗo teddude ɗee nii, enen duu eɗen nguurda non nguurndam kesam.
5 E ley ɗum, no ndeentir-ɗen e makko maayde nanndunde e nde makko ndee nii, hono non ndeentirten e makko immital nanndungal e ngal makko ngal.
6 Sabi eɗen anndi ko hiiɗɗi ko woni ley men koo tontidaama e makko dow leggal bardugal, yalla terɗe men luuttooje ɗee ana kalkoo, tonngite-ɗen iwde e tonngoode luuttal.
7 Sabi maayɗo tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, nanngiraama pooccitiiɗo.
8 Ko maaydu-ɗen e Almasiihu koo, eɗen koolii en nguurdan e makko duu,
9 sabi eɗen anndi ko Almasiihu wuurti e hakkunde maayɓe koo, maayataa kasen, maayde duu jaalataako mo kasen.
10 Sabi nde o maayi ndee, o tayii tonngoode luuttal cilol gootol keyoowol yimɓe jamaanuuji ɗii fuu. Jooni e nguurndam makko ɗam, Laamɗo o wuurani.
11 Hono non, onon duu, laatee no maayɓe nii banngal luuttal, no wuuranɓe Laamɗo nii e haɓɓagol mon e Iisaa Almasiihu ngol.
12 Ndennoo, pati accee luuttal jaaloo terɗe mon maayooje ɗee faa njokkon giɗaaɗe majje.
13 Pati ndokkee caldi mon ɗii luuttal, pati ngaɗon ɗi kaɓorɗe ooŋaare. Ndokkee ko'e mon Laamɗo. Kammari on maaynooɓe, jooni kaa on wuurɓe, ngaɗon caldi mooɗon ɗii kaɓorɗe fooccitaare.
14 Luuttal jaalataako on kasen, sabi on ŋoottii taweede e ley Sariya oo, ko ngon-ɗon e mum dee, e ley hinnee Laamɗo.

No yimɓe laatortoo gollooɓe ɗowtaniiɓe fooccitaare

15 Koɗum hen, ndennoo? En luuttan saabe e ley hinnee ngon-ɗen wanaa e ley Sariya naa? Ɗum waawaa laataade!
16 Oɗon anndi so on ngaɗii ko'e mon e gollande neɗɗo faa ɗowtano-ɗon ɗum, on laatiima maccuɓe mo ɗowtanto-ɗon oo. Ndennoo, naa on laatiima maccuɓe luutti naɓooji on e maayde, naa on ɗowtaniima Laamɗo naɓoowo on e fooccitaare.
17 Kaa jettooje ngoodanii Laamɗo! Arannde e tonngoode luuttal ngonno-ɗon, kaa jooni oɗon nii ɗowtorii ɓerɗe laaɓuɗe laawol ngol njanngine-ɗon ngol.
18 On tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike gollooɓe ɗowtaniiɓe fooccitaare ndee.
19 Miɗo haalda ɗoo no yimɓe paamirta nii kammari on njaawaali faamde. No ngaɗirno-ɗon caldi mon ɗii e maral tuundi e ooŋaare faa ngollu-ɗon ko boni nii, jooni ngaɗiron non caldi mon ɗii e maral fooccitaare faa ngollon ko senii.
20 Nde ngonno-ɗon e tonngoode luuttal ndee, on laatanooki gollooɓe ɗowtaniiɓe fooccitaare.
21 Koɗum keɓuno-ɗon e majjum? Fay huunde, so wanaa ko kersirton hannde koo, sabi battane majjum yo maayde.
22 Kaa jooni, on tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike gollanooɓe Laamɗo, oɗon nguura e senaare. Battane majjum yo nguurndam nduumiiɗam.
23 Sabi mbarjaari luuttal yo maayde, kaa moyyere nde Laamɗo hokkata ndee yo nguurndam nduumiiɗam e ley haɓɓagol men e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

7

No yimɓe tonngitirtee iwde e tonngoode Sariya

1 Sakiraaɓe, miɗo haaldana on no yimɓe anndude Sariya Muusaa oo ɓee nii. Oɗon anndi faa laaɓi paca neɗɗo e ley Sariya tawetee so nii ana heddii wuurde.

2 Hono nii debbo ɓamaaɗo, sariya tonngi ɗum e gorum oo so nii gorko oo ana wuuri. Kaa
so gorko oo maayii, mo tonngitaama iwde e sariya tonngunoodo mo oo.
3 So goddo ɓamii mo e ley nguurndam goriiko oo, wiyete mo jeenoowo. Kaa so goriiko oo
maayii, sariya oo yoppitan mo, mo wiyataake jeenoowo so mo ɓamondirii e gorko goddo.
4 Sakiraaɓe am, onon duu on maayanii Sariya Muusaa, on iwii e ley mum kammari
maayde Almasiihu ndee, on jeyaama e goddo, ɗum woni Almasiihu mo Laamɗo wuurtini
e hakkunde maayɓe oo yalla eɗen ngolla ko welata Laamɗo.
5 Wakkati nde ngonno-ɗen e hiini hoore men ndee, giɗaaɗe yonki bonɗe ɗe Sariya
Muusaa oo tekkini ɗee ana ngolla e terɗe men faa naɓa en to maayde.
6 Kaa jooni, en tonngitaama iwde e tonngoode Sariya Muusaa, sabi en maayii ban-
ngal Sariya tonngunoodo en oo faa mbaawen gollande Laamɗo ley nguurndam kesam
tuugiiɗam e Ruuhu oo, tawee ɗam tuugaaki e Sariya kiiddo binndaado oo.

No Sariya Muusaa anndiniri ko woni luuttal

7 Ndennoo, kodum mbiyaten? Sariya Muusaa oo yo luuttal naa? Wanaa! Kaa noo, Sariya
oo anndini kam ko woni luuttal. Sabi mi anndataano ko woni tuuyo so Sariya oo wiyaalino:
«Pati tuuye-ɗaa!»
8 Luuttal ngal tuugike kaɗaaɗi ɗii, waɗi e am sii tuuyooji fuu. Sabi so Sariya walaa, luutti
ɗii yo baatuɗi.
9 Arannde, nde mi anndaano Sariya oo ndee, miin, miɗo wuurnoo, kaa ko kaɗaaɗi ɗii
ngari koo, luuttal laattii guurngal,
10 miin, maay-mi. Jamirooje kaannooɗe waddande kam nguurndam ɗee, laatii naɓooje
kam to maayde.
11 Sabi luuttal ngal tuugike kaɗaaɗi ɗii, yoŋŋi kam, wardi kam ɗi.
12 Ndennoo, Sariya Muusaa yo ceniiɗo, jamirooje ɗee duu yo ceniiɗe yo pooccitiiɗe yo
moyyuɗe.
13 Jooni, ko moyyi waddanii kam maayde naa? Waddanaali! Luuttal woni ko waddani
kam maayde. Hono nii ngal annditirtee ngal luuttal jaati, sabi ngal nawtorike ko moyyi
faa rima e am maayde. Ndennoo, saabe jamirooje ɗee luuttal ngal ɓanngii ngal luuttal
yaɓɓitiingal.

No yimɓe njogoraaki semmbe haɓude e luutti

14 Eɗen anndi Sariya Muusaa oo to Ruuhu Ceniiɗo iwi. Kaa miin mi neddo lo'uɗo mo luutti
njaalii.
15 Sabi mi faamaali ko ngaɗan-mi koo: ko njiɗu-mi waɗude koo, mi waɗataa ɗum, kaa ko
mbaŋu-mi koo, ɗum ngaɗan-mi.
16 So miɗo waɗa ko mi yiɗaa koo, ɗum ana holla mi jaɓii Sariya Muusaa oo ana moyyi.
17 Joonnoo, wanaa miin waɗirta non, luuttal gonngal e am ngal waɗirta non.
18 Miɗo anndi e ley am, ɗum woni e ley terɗe am, ko moyyi walaa e mum. Yiɗude waɗude
ko moyyi ana e am, kaa mi waawaa waɗude ɗum.
19 Mi waɗataa ko moyyi ko njiɗu-mi koo, ko boni ko mi yiɗaa koo ngaɗan-mi.
20 Kaa so mi waɗii ko mi yiɗaa, wanaa miin gollirta non, luuttal gonngal e am ngal gollirta
non.
21 Ko taykii-mi hen dee: wakkati fuu miɗo yiɗi waɗude ko moyyi, kaa ko boni koo huɓindii
kam.
22 To ley hakkille am too, Sariya Laamɗo oo ana weli kam jaati,
23 kaa miɗo maata neesu bonɗo e ley terɗe am, ana haɓa e sariya gonɗo ley hakkille am
oo. Neesu bonɗo oo ana waɗa kam maccuɗo luuttal gonngal e terɗe am ngal.
24 Hee miɗo yurminii! Homo waawi ittude kam e ɗee terɗe naɓooje kam to maayde?
25 Jettooje ngoodanii Laamɗo saabe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu!
Ndennoo miin, e ley hakkille am mi gollanoowo Sariya Laamɗo, kaa e terɗe am mi
gollanoowo luuttal.

8

Haala nguurndam kaɓɓiiɗam e Ruuhu Laamɗo

1 Jooni kaa, jukkungo fuu walaa e haɓɓiiɓe e Iisaa Almasiihu ɓee,
2 sabi baawɗe Ruuhu dokkooje en nguurndam saabe Iisaa Almasiihu ɗee ittii en e baawɗe
luuttal, kaŋum e maayde fuu.
3 Ko Sariya Muusaa ronki timminde saabe loore terɗe men koo, ɗum Laamɗo timmini.
Faa o tosa luutti o neldi Ɓiyiiko jaati dow mbaadi nanndundi e ndi ɓiɓɓe aadama luuttooɓe
ndii. E mum o jukki luuttal golloowal e ley terɗe men ngal.
4 Ɗum fuu yalla laaɓal ngal Sariya oo yamiri ngal ana hiɓɓa e meeɗen, enen jokkuɓe
Ruuhu ɓe njokkaali e giɗaaɗe yonki mum'en ɓee.

5 Haɓɓiiɓe e giɗaaɗe yonki ɓee, giɗaaɗe yonki miilata, kaa haɓɓiiɓe e Ruuhu ɓee, ko Ruuhu
jey koo miilata.
6 Miilde giɗaaɗe yonki mum tan, maayde waddanta neɗɗo, kaa noo, miilde ko Ruuhu jey
koo, nguurndam e jam waddanta neɗɗo.
7 Sabi miiloowo giɗaaɗe yonki mum tan yo gaɲo Laamɗo, sabi joomum ɗowtantaako
Sariya Laamɗo oo, ko selli hen dee, waawaa jaati.
8 Haɓɓiiɓe e giɗaaɗe yonki ɓee mbaawaa welde Laamɗo.
9 Kaa onon, on kaɓɓataako e giɗaaɗe yonki so Ruuhu Laamɗo ana e mon, e Ruuhu oo
kaɓɓoto-ɗon. Neɗɗo fuu mo walaa Ruuhu Almasiihu oo, waldaa e Almasiihu.
10 Kaa so Almasiihu wonii e mon, fay so taweede terɗe mon ɗee yo maayɗe saabe luuttal
ngal, yonkiiji mon ɗii kaa yo guurɗi kammari on nanngiraama fooccitiiɓe.
11 Laamɗo guurtinɗo Iisaa Almasiihu e hakkunde maayɓe oo, so Ruuhu mum ana e mon,
kaɲum jaati hokkata terɗe mon maayooje ɗee nguurndam, o hokkiran ɗum Ruuhu makko
gonɗo e mon oo.
12 Jooni kaa, sakiraaɓe, so won ko tilsinte-ɗen, wanaa jokkude giɗaaɗe yonki tilsinte-ɗen.
13 So on nguurdii no giɗaaɗe yonki ngorri nii fuu, on maayan. Kaa so on mbardii giɗaaɗe
ɗee Ruuhu Laamɗo oo, on nguuran.
14 Ɓe Ruuhu Laamɗo oo ɗowata ɓee yo ɓiɓɓe Laamɗo.
15 Sabi Ruuhu mo Laamɗo hokki on oo waɗataa on maccuɓe faa wartira on e kulol.
Ko keɓu-ɗon dee, Ruuhu gaɗoowo on ɓiɓɓe Laamɗo. Kanko waɗata en noddiren Laamɗo
«Abba».
16 Ruuhu oo jaati, kaɲum e ɓerɗe men ɗee ana ceedoo en ɓiɓɓe Laamɗo.
17 So en ɓiɓɓe, en ronooɓe duu. So en ronooɓe ko Laamɗo fodi koo, en rondooɓe e
Almasiihu. So eɗen torridee e makko, en keɓidan e makko teddeengal duu.

Haala teddeengal garoyoowal

18 Miɗo anndi torraaji meeɗen hannde ɗii mbaawaa fonndeede e teddeengal ngal
Laamɗo ɓannginanta en janngo ngal.
19 Tagoore ndee fuu ana heppi ɲalaande nde Laamɗo ɓannginta teddeengal ɓiɓɓe mum
ndee.
20 Sabi tagoore ndee, baawɗe naɓooje nde e meere laamotoo nde. Wanaa e sago mayre
ɗum waɗaa, Laamɗo muuyrunoo ɗum non. Kaa jikke ana woodi,
21 sabi tagoore ndee tonngitete iwde e tonngoode ɲolgol, soottitee heɓa ngeɗu e teddeen-
gal ngal ɓiɓɓe Laamɗo ɓee keɓata ngal.
22 Sabi eɗen anndi, faa jooni tagoore ndee fuu ana uuma ana tampi e naawalla ŋatawere.
23 Wanaa ɗum tan, enen heɓirɓe Ruuhu Laamɗo oo no dokkal Laamɗo adiingal nii ɓee
duu eɗen uuma, sabi eɗen keppi Laamɗo soottitaaki terɗe men ɗee waɗa en ɓiɓɓe mum.
24 Sabi e ley jikke kisina-ɗen. Kaa jikke keɓaaɗo ŋoottii laataade jikke, sabi neɗɗo fawataa
jikke e ko heɓi.
25 Kaa so eɗen pawa jikke e ko en keɓaali tafon, en ndoomiran ɗum sawraare.
26 Hono non Ruuhu oo waran walla en e loore men duu, sabi en anndaa no kaan-
ɗen waɗirde duwaawu nii. Kaa Ruuhu oo e hoore mum ɲaaganto en Laamɗo, ɲaagoroo
uumaali ɗi mbaawaa sifeede e haalaaji.
27 Laamɗo kumpitiiɗo ko woni ley ɓerɗe men oo duu ana anndi anniya Ruuhu, sabi e sago
makko Ruuhu oo ɲaagirantoo seniiɓe ɓee.
28 Eɗen anndi, yiɗuɓe Laamɗo noddiraaɓe anniya makko ɓee, Laamɗo ana waɗa huunde
fuu gollida faa laatanoo ɗum'en ko moyyi.
29 Sabi ɓe Laamɗo anndi gila tagaaka ɓee, o hoddiranii ɗum'en nanndude e Ɓiyiiko oo,
yalla Ɓiɗɗo oo ana laatoo hammadiijo sakiraaɓe heewɓe.
30 Kasen duu ɓe o hoddirani ɓee, o noddii ɗum'en, ɓe o noddi ɓee, o nanngirii ɗum'en
fooccitiiɓe, ɓe o nanngiri fooccitiiɓe ɓee, o hokkii ɗum'en ngeɗu mum'en e teddeengal
makko.

Haala jilli Almasiihu

31 Caggal ɗum fuu, koɗum mbiyaten? So Laamɗo ana wondi e men, homo waawi honude
en?
32 Kanko, fay Ɓiyiiko oo e hoore mum mo haɗaali en, o hokkitirii ɗum kammari men en
fuu. Fay huunde haɗataa mo hokkude en ko moyyi fuu, o hokkida en ɗum e mum.
33 Homo naɓata ɓe Laamɗo suɓii ɓee sariya? Fay gooto, sabi Laamɗo nanngirii ɓe
fooccitiiɓe!
34 Homo waawi liɓude ɓe e sariya? Walaa, sabi Iisaa Almasiihu maayanii en, ko ɓuri ɗum
fuu, o wuurtanii en. Omo jooɗii ɲaamo Laamɗo omo ɲaaganoo en.

35 Koɗum waawi seenndude en e jilli ɗi Almasiihu yiɗi en ɗii? Ɓillaare naa, wemmbere naa, torra naa, yolbere naa, kolndam naa, farati naa, naa kaafaawi?
36 Nii Binndi ɗii mbiiri:
«Saabe maa miɗen nii kosa maayde
ɲannde fuu,
miɗen nanngiraa no baali kirsoyteeɗi nii.»*
37 Ɗum fuu e taweede, eɗen keɓira jaalogal manngal saabe jiɗɗo en oo.
38 Sabi miɗo tayori, wanaa maayde, wanaa nguurndam, wanaa malaa'ika'en, wanaa laamu, wanaa ko wari jooni, wanaa ko waroyta, wanaa semmbe,
39 wanaa baawɗe gonɗe dow, wanaa gonɗe ley, wanaa huunde fuu ko tagaa, fay huunde waawaa seenndude en e jilli ɗi Laamɗo waɗi e men ɗii e ley haɓɓagol men e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

9

Haala leɲol ngol Laamɗo suɓii

1 Ko kaalan-mi ɗoo koo yo goonga, sabi ko ngon-mi e Almasiihu koo kaaliran-mi, mi fenataa. Hakkille am mo Ruuhu Ceniiɗo ɗowata oo, ana seedanoo kam
2 mboy-yonki cattuɗo, kaɲum e naawalla duumiiɗo ana e am
3-4 saabe Israa'iilankooɓe sakiraaɓe am ɓee. Miɗo yelinoo laataade kuɗaaɗo mi seerta e Almasiihu miin e hoore am so ana nafannoo leɲol am ngol. Kamɓe ngoni ɓe Laamɗo waɗi ɓiɓɓe mum, holli ɓe teddeengal mum. Kamɓe njey aadiiji ɗii e Sariya Muusaa oo. Kasen duu Laamɗo anndinii ɓe no rewirtee, waɗanii ɓe podooje mum.
5 Leɲol am yo iwdi maamiraaɓe Israa'iila aranndeeɓe ɓee, Almasiihu duu banngal ɓii-aadamaaku mum e leɲol ngol iwi, kanko woni Laamɗo, o tiimɗo huunde fuu, yo o yette faa abada. Aamiina.
6 Ɗum wanaa wiide konngol Laamɗo ngol laatike meere. Sabi wanaa iwɓe e Israa'iila ɓee fuu ngoni Israa'iilankooɓe,
7 wanaa iwɓe e Ibarahiima ɓee fuu ngoni ɓiɓɓe mum jaati. Sabi Laamɗo wii Ibarahiima: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.»*
8 Ɗum woni: wanaa ɓiɓɓe Ibarahiima rimiraaɓe no yimɓe fuu ndimirtee nii ngoni ɓiɓɓe Laamɗo, rimiraaɓe saabe fodoore ndee ɓee nanngiraa no iwdi makko jaati nii.
9 Sabi Laamɗo fodii ɗii konngi wii: «Mi wartan e hono oo wakkati mawuuri, Saaratu heɓan ɓiɗɗo gorko.»†
10 Wanaa ɗum tan. Rebekka duu ɓamii reedu funeeɓe. Baaba maɓɓe yo Isiyaaka, maama men oo.
11-12 Gila ɓiɓɓe ɓee ndimaaka sako ɓe ngaɗa ko moyyi naa ko boni, nden Laamɗo wii Rebekka: «Mawniraaɗo oo laatoto maccuɗo miɲiraaɗo oo.»‡ O waɗiri non faa anniya makko banngal suɓagol tabita, ɗum woni: suɓagol makko ngol fawaaki e golle yimɓe, e Laamɗo noddoowo oo ngol fawii
13 no Binndi ɗii mbiiri nii: «Yaakuuba korsin-mi, Iisuwa koynu-mi.»§
14 Ndennoo, koɗum mbiyaten? Laamɗo yo ooɲiiɗo naa? Fes!
15 Annii ko o wii Muusaa:
«Mi hinnoto mo muuy-mi hinnaade,
mi yurmoto mo muuy-mi yurmaade.»*
16 Ndennoo, suɓagol makko fawaaki e sago neɗɗo naa e golle mum, ko fawii e mum dee, dow Laamɗo jurmotooɗo oo.
17 Sabi e ley Binndi ɗii, Laamɗo wii Fira'awna: «Ko ngaɗir-maa-mi kaananke dee, faa mi hollira baawɗe am e maa, kasen duu faa innde am ooynee e aduna oo fuu.»†
18 Ndennoo, Laamɗo yurmoto mo muuyi, yoornan ɓernde mo muuyi.
19 Ana moyya daɲa biiɗo kam: «So non ɗum worri, koɗum Laamɗo felirta yimɓe so fay gooto waawaa salaade muuyɗe makko ɗee?»
20 Aan neɗɗo oo, koɗum ngon-ɗaa faa njeddaa Laamɗo? Loonde mahaande ana wiya mahuɗo ɗum oo: «Ko saabii so mahir-ɗaa kam nii?»
21 Mahoowo looɗe ana waawi waɗude e loope ɗee ko yiɗi fuu: e loopal gootal o maha loonde nde gollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, o maha wonnde gollirteende ko wanaa ko hensaa.
22 Haya, fay so taweede Laamɗo muuyii ɓanninde tikkere mum kaɲum e baawɗe mum, o muɲanii ɓe o tikkani ɓee muɲal cattungal, ɗum woni haanduɓe e halkaade ɓee.

---

* **8:36** Jabuura 44.23 * **9:7** Puɗɗooɗe 21.12 † **9:9** Puɗɗooɗe 18.10,14 ‡ **9:11-12** Puɗɗooɗe 25.23 § **9:13** Malakiya 1.2-3 * **9:15** Pergu 33.19 † **9:17** Habaakuk 9.16

23 O wadirii nii faa o ɓanngina annoora makko mawɗo dow ɓe o yurmotoo ɓee, ɓe o
lanndinanii gila ko ɓooyi yalla ana keɓa ngeɗu e annoora makko.
24 Ɓeen yimɓe ngoni enen ɓe o noddi ɓee, wanaa ley Yahuudiyankooɓe ɓee tan, ley leɲi
goɗɗi ɗii duu.
25 Nii Laamɗo wiiri ɗum e dewtere annabi Hosee'a:
«Leɲol ngol wanaa leɲol am ngol,
mi noddiroyan ngol leɲol am,
yimɓe ɓe korsinaaka ɓee,
mi noddiroyan ɓe yimɓe am horsuɓe.
26 Kasen duu ɗo ɓe mbiyetenoo ɓe nganaa yimɓe am ɗoo,
ɗon ɓe mbiyoytee ɓiɓɓe Laamɗo guurɗo oo.»‡
27 Annabi Esaaya duu haalii haala Israa'iilankooɓe, wii: «Fay so ɓiɓɓe Israa'iila keewiri no
njaareendi geeci nii, seeɗa maɓɓe tan hisintee,
28 sabi Joomiraaɗo tabintinan konngol mum faa hiɓɓa e leydi ndii ko yaawi.»§
29 Kasen duu nii Esaaya wiirunoo gila arannde:
«Sinndo Joomiraaɗo Jom Semmbe oo ɗaldaalino en iwdi,
tawanno en laatike no ngeenndi Sodooma nii, en nanndii e ngeenndi Gomoora.»*

No Laamɗo nanngirta goondiɲɓe Iisaa ɓee fooccitiiɓe

30 Ndennoo, koɗum mbiyaten? Ko mbiyaten annii: yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe
ɓe tewtaalino nanngireede fooccitiiɓe yeeso Laamɗo ɓee, ɓeen keɓi fooccitaare, ɗum woni
fooccitaare saabe goondinal.
31 Israa'iilankooɓe tewtunooɓe nanngireede fooccitiiɓe yeeso Laamɗo saabe jokkude
Sariya ɓee ndonkii heɓude nanngireede fooccitiiɓe.
32 Ko saabii? Saabe ɓe tewtiraali ɗum goondinal, golle maɓɓe ɓe tewtiri ɗum faa ɓe pergitii
e «haayre fergitoore ndee»
33 no haala kaa hippiraa ley Binndi ɗii nii:
«Mi fawan e Siyona haayre nde yimɓe pergitotoo e mum so liɓa ɗum'en.
Kaa goondindo nde fuu hersataa abada!»†

10

1 Sakiraaɓe, ko njiɗu-mi e ɓernde am jaati, e ko ɲaagotoo-mi Laamɗo: Israa'iilankooɓe
kisinee.
2 Miɗo seedanoo ɓe eɓe kirana Laamɗo sanne, kaa kiram maɓɓe ɗam waldaa e faamu.
3 Ɓe paamaali fooccitaare nde Laamɗo hokkata neɗɗo ndee, faa ɓe piyani ko'e maɓɓe
dabare laataade fooccitiiɓe. Hono nii ɓe ɗowtanaaki sariya mo Laamɗo darni faa nanngira
neɗɗo pooccitiiɗo oo.
4 Sabi Almasiihu woni timmoode Sariya Muusaa oo, yalla goondindo Almasiihu fuu ana
nanngiree pooccitiiɗo.

No kisindam woodirani goondindo Almasiihu fuu

5 Ko Muusaa winndi banngal fooccitaare iwnde e Sariya ndee annii: «Neɗɗo fuu jokkuɗo
Sariya oo, wuurdan saabe Sariya oo.»*
6 Kaa ko fooccitaare iwnde e goondinal ndee wii koo: pati wii e ɓernde maa «Homo ŋabbata
dow kammu?» Ɗum woni faa jippina Almasiihu,
7 naa «Homo yahata laakaraa?» Ɗum woni faa immintina Almasiihu e hakkunde maayɓe.
8 Ndennoo, koɗum fooccitaare iwnde e goondinal wiyata? Ɗum ɗoo nde wiyata: «Konngol
Laamɗo ana ɓadi maa, engol e hunduko maa, engol e ɓernde maa.»† Ngol konngol woni
kabaaru goondinal ngal min mbaajotoo ngal.
9 So a seedorike hunduko maa Iisaa yo Joomiraaɗo, a goondinii e ɓernde maa Laamɗo
wuurtinii mo e hakkunde maayɓe, a hisinte.
10 Sabi goondindo e ley ɓernde mum, Laamɗo nanngiran ɗum pooccitiiɗo, ceedoriiɗo
hunduko mum, Laamɗo hisinan ɗum
11 no Binndi ɗii mbiiri nii: «Goondindo mo fuu hersataa.»
12 Jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke, ɓe fuu ɓe Joomi-
raaɗo gooto, o kebbinoowo moyyereeji makko e noddooɓe mo ɓee fuu.
13 Sabi «neɗɗo fuu nodduɗo innde Joomiraaɗo, hisinte.»‡

‡ **9:26** Hosee'a 2.25; 2.1 § **9:28** Esaaya 10.22-23 * **9:29** No ***Sodooma*** e ***Gomoora*** kalkiraa nii winndaama e ley Puɗɗooɗe 19.1-29 † **9:33** Esaaya 28.16 * **10:5** Lewinkooɓe 18.5 † **10:8** Fillitagol Tawreeta 30.12-14 ‡ **10:13** Yo'ila 3.5

14 Kaa hono ɓe mbaawiri noddude mo so ɓe ngoondiinaali mo? Hono ɓe mbaawiri
goondiinde mo so ɓe nanaali kabaaru makko? Hono ɓe mbaawiri nande kabaaru makko
so baajotoodo walaa?
15 Hono yimɓe mbaawiri waajaade so nelaaka? Binndi dii mbii: «Huunde fuu ɓuraa yiigol
warooɓe yottinde Kabaaru Lobbo ɓee ngol woodude.»§
16 Kaa wanaa yimɓe fuu njaɓani Kabaaru Lobbo oo. Annabi Esaaya wii: «Joomiraado,
homo goondiini waaju amen oo?»*
17 Hono nii goondiinal heɓiraa e nande waaju, waaju duu heɓiraa e konngol Almasiihu.
18 Kaa mido lamndoo dum doo: Israa'iilankooɓe nanaali naa? Ɓe nanii jaati! Nii Binndi
dii mbii:
«Ɗaade maɓɓe nanaama e aduna oo fuu,
konngi maɓɓe njottiima faa hoore leydi.»†
19 Mido lamndoo kasen: Israa'iilankooɓe paamaali naa? Ley Tawreeta Muusaa Laamdo wii
tafon:
«Mi wadan kiron ɓe laataaki leɲol ɓee,
mi wadan tikkanon leɲol ngol walaa hakkille.»‡
20 Nden kaa, annabi Esaaya hulaali wiide caggal mum:
«Ɓe tewtaalino kam ɓee tawii kam,
ɓe lamndanaaki kam ɓee,
mi ɓannganii dum'en.»§
21 Kaa banngal Israa'iila, Laamdo wii:
«Ɲannde fuu mido lanndinii jaɓɓaade leɲol caliingol jeddungol ngol.»*

11

No Laamdo holliri ana yurmoo Israa'iilankooɓe

1 Ndennoo, mido lamndoo: Laamdo yoppii yimɓe mum Israa'iilankooɓe ɓee naa? O
yoppaali! Sabi miin e hoore am mi Israa'iilanke, mi iwdi Ibarahiima, e suudu baaba
Beɲamin njeyaa-mi.
2 Laamdo yoppaali yimɓe mum ɓe suɓinoo gila arannde ɓee. Tama on anndaa ko Binndi
dii mbii nde annabi Iliyaasa wullantonoo Israa'iilankooɓe ɓee to Laamdo, wii:
3 «Joomiraado, ɓe mbarii annabaaɓe maa, ɓe ngurjinii ittirde maa sadaka, miin tan gooto
heddii, eɓe ndaara no ɓe mbarda kam.»
4 Kodum Laamdo jaabii mo? Ɗum doo: «Mi mooɓtanii hoore am ujunaaji njeddon gorko
ɓe cujidanaali tooru wiyeteendu Ba'ala.»
5 Hono non, hakkunde yimɓe hannde ɓee, ana woodi yimɓe seeda ɓe Laamdo suɓorii
saabe hinnee mum.
6 Kaa so o suɓorike ɓe hinnee, en anndan o suɓoraaki ɓe saabe golle maɓɓe. So wanaa
dum, hinnee Laamdo oo heddataako laataade hinnee hankasen.
7 Ndennoo, hono laatii? Ko laatii dee, Israa'iilankooɓe ɓee keɓaali ko ndaartunoo koo, ɓe
Laamdo suɓii ɓee nii keɓi dum. Woɓɓe ɓee, ɓerde mum'en mbumnaa
8 no winndorii nii:
«Laamdo uddii hakkillaaji maɓɓe,
wumnii gite maɓɓe, faadiinii noppi maɓɓe.
Faa hannde non worri.»*
9 Daawuuda duu wii:
«Yo rewgol maɓɓe bonngol ngol laatano ɓe piccal kaɲum e yammbuure,
laatanoo ɓe fergitere yalla eɓe njukkee.
10 Yo gite maɓɓe niɓɓine pati ɓe njiya,
yo cagge maɓɓe ture faa abada!»†
11 Ndennoo, mido lamndoo: ko Yahuudiyankooɓe ɓee pergitii koo, yalla faa ɓe caama faa
abada naa? Wanaa! Kaa saabe luutti maɓɓe dii, yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee
keɓiri kisindam dam, yalla Yahuudiyankooɓe ɓee ana kira.
12 So luutti maɓɓe dii ngaddanii aduna oo ko moyyi, so waasude maɓɓe goondiinde
Iisaa duu waddanii ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee ko moyyi, wanaa haala so Yahu-
udiyankooɓe ɓee fuu tuubii.

Haala hisineede ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe

§ **10:15** Esaaya 52.7 * **10:16** Esaaya 53.1 † **10:18** Jabuura 19.5 ‡ **10:19** Fillitagol Tawreeta 32.21 § **10:20** Esaaya 65.1 * **10:21** Esaaya 65 * **11:8** Fillitagol Tawreeta 29.3, Esaaya 29.10 † **11:10** Jabuura 69.23-24

13 Jooni, onon ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee kaaldan-mi: ko laatii-mi nelaaɗo e
mooɗon koo, miɗo mantoroo golle mo ndokkaa-mi oo
14 yaama mi heɓa waddude kiram e ley leɲol am, faa mi hisina yoga e maɓɓe.
15 So woɗɗineede Yahuudiyankooɓe rewrintinii aduna oo e Laamɗo, hono laatoytoo so
ɓe njaɓɓoyaama? Walaa fuu no laatoytoo so wanaa iwde e maayde so naata e nguurndam.
16 So tamre aranndeere sakkaama Laamɗo, tame keddiiɗe ɗee duu cakkaama. So ɗaɗi
lekki cakkaama Laamɗo, caɓe ɗee duu cakkaama.
17 Jonnoo, Israa'iilankooɓe ana mba'i no maangoroowi tutaaki ki caɓe mum yogaaje
caltaa. Aan mo wanaa Yahuudiyanke nanndudo e caɓal maangoroowi ki tutaaka, a wad-
daama a dobaama e maangoroowi kii. Nii keɓir-ɗaa ngeɗu e ko iwata e ɗaɗi maangoroowi
tutaaki kii no caɓe goɗɗe ɗee keɓiri nii.
18 Kammari majjum, pati manta yeeso caɓe caltaaɗe ɗee. Kaa so aɗa mantoo, anndaa
wanaa aan wuurni ɗaɗi ɗii, ɗaɗi ɗii nguurnu maa.
19 Ana moyya tawee aɗa wiya: «Caɓe caltaama yalla miɗo dobee ɗo ɗe ngonnoo ɗoo.»
20 Ana selli! Kaa ko ɗe caltiraa dee, rafi goonɗinal majje, aan aɗa heddii e dobeede saabe
goonɗinal maa. Ndennoo, pati mawninkina, tawde-ɗaa e kulol Laamɗo.
21 Sabi so Laamɗo ɗalaali caɓe layliije ɗee, ɗalataa ma aan duu.
22 Ndennoo, taykita moyyuki Laamɗo e ɲanngere mum fuu: omo ɲanngana saamɓe ɓee,
kaa omo moyya e maa so nii aɗa ɲiiɓi e kii moyyuki. So wanaa ɗum, aan duu a saltete.
23 Israa'iilankooɓe duu, so ɓe ɲiiɓaali e salaare maɓɓe ndee, ɓe ndoboyte, sabi Laamɗo
ana waawi dobirde ɓe e maangoroowi kii no ɓe caltiranoo nii.
24 Ndennoo aan iwɗo e maangoroowi ki tutaaka kii oo, so a saltaama iwde e makki
a dobaama e maangoroowi tutaaki kii, haala walaa caɓe iwɗe e lekki tutaaki kii, so
caltanooma ana mbaawi dobeede e inna mum'en.

No Laamɗo yurmortoo yimɓe fuu

25 Sakiraaɓe, miɗo yiɗi anndinde on oo ɗoo sirri, pati yeewron ko'e mon on hakkilante'en:
yoga e Israa'iilankooɓe, ko'e mum'en tiiɗinaa faa nde ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe
goonɗinoyooɓe ɓee fuu kisinaa.
26 Hono non Israa'iilankooɓe ɓee fuu kisinirtee, no Binndi ɗii mbiiri nii:
«Kisinoowo oo Siyona iwrata,
mo ittan iwdi Yaakuuba fuu e geddi Laamɗo.»‡
27 «Ɗum woni aadi am e maɓɓe
wakkati mo tosoyan-mi luutti maɓɓe ɗii fuu.»§
28 Ko ɓe calii Kabaaru Lobbo oo koo, Yahuudiyankooɓe ɓee laatorii konnee'en Laamɗo
kammari mon. Kaa ko Laamɗo suɓii ɓe koo, ɓe laatike yiɓɓe mum saabe maamiraaɓe
maɓɓe.
29 Sabi mimsee walaa e dokkal Laamɗo, kaɲum e noddaango mum.
30 No calorino-ɗon Laamɗo arannde, keɓu-ɗon jooni yurmeende saabe salaare Yahu-
udiyankooɓe nii,
31 hono non, jooni ɓe calorii mo yalla eɓe keɓa yurmeende kamɓe duu saabe yurmeende
nde ngaɗana-ɗon ndee.
32 Sabi Laamɗo uddii yimɓe fuu e ley salaare, yalla omo yurmoo ɓe fuu.
33 Hee ngalu Laamɗo ana mawni! Hakkilantaaku makko e anndal makko ana luggiɗi!
Fay gooto waawaa anndude anniyaaji makko. Fay gooto waawaa faamde laawi makko.
34 Sabi nii winndorii:
«Homo anndi miilooji Joomiraaɗo?
Naa homo waawi laataade howruujo makko?»*
35 «Homo adii hokkude mo sako o yoɓa ɗum?»†
36 Sabi, huunde fuu e makko iwi, huunde fuu saabe makko woodiri, huunde fuu kanko
woodani. Yo teddeengal woodan mo faa abada! Aamiina!

12

No goonɗinɓe Iisaa kaani wuurdude

1 Ndennoo sakiraaɓe, miɗo ndaarda on saabe yurmeende Laamɗo ndee, cakkee ko'e mon
laatoo sadaka guurɗo, ceniiɗo, beldo Laamɗo. Ɗum woni dewal ngal kaan-ɗon rewirde mo
ngal.
2 Pati ɲemmbee aduna, kaa ɗalee Laamɗo heyɗintina hakkillaaji mon yalla ɓerɗe mon
ana mbaylitoo. Nden, on mbaawan anndude muuyɗe Laamɗo: ko moyyi e ko weli mo e ko
hiɓɓi.

‡ **11:26** Esaaya 59.20 § **11:27** Yeremiya 31.33-34 * **11:34** Esaaya 40.13 † **11:35** Ayyuuba 41.3

3 Saabe moyyere nde Laamɗo hokki kam ndee, miɗo wiya gooto e mon fuu: pati naɓee ko'e mon to on njottaaki. Ko kaan-ɗon waɗude dee, yeewron ko'e mon miilooji
hakkilantaaku baarooji e goondinal ngal Laamɗo etani on ngal.
4 Gooto e men fuu ana jogii caldi keewɗi, kaa caldi ɗii fuu ngaldaa golle.
5 Hono non, enen e heewde fuu, en neɗɗo gooto e ley haɓɓagol men e Almasiihu, en fuu
eɗen njeydaa no gooto fuu jeydiri e goɗɗo nii.
6 En ndokkaama dokke ceertuɗe ɗe Laamɗo hokkiri en moyyere mum. Dokkaaɗo
haaltude konngol ngol Laamɗo loowi e mum, haaltira ngol no hawrirta e goondinal nii.
7 Dokkaaɗo gollande deental goondinɓe Laamɗo, golla. Dokkaaɗo tinndinde tinndina.
8 Dokkaaɗo waajaade waajoo. Dokkitiroowo oo hokkira ɓernde laaɓunde. Hooreejo fuu
ardoroo soobee. Jurmotooɗo yurmoroo neɗɗo dow seyo.
9 Jilli mon ɗii laatoo ɗi ngaldaa e naafigaaku. Ngoɗɗee ko boni, tiiɗee e ko moyyi.
10 Njiɗondiree jilli sakiraagu, gooto fuu teddina banndum faa ɓurna ɗum hoore mum.
11 Pati laatee nattuɓe, laatee soobirante'en, ndewiron Joomiraaɗo ɓerɗe laaɓuɗe,
12 mbeltee e ley jikke oo, muɲee torra, pati ceeree e duwaawu.
13 Mballee seniiɓe Laamɗo ɓee e haajuuji mum'en ɗii, laatee jippinooɓe hoɓɓe,
14 nduwanee torrooɓe on ɓee, nduwo-ɗon, pati kuɗon.
15 Mbeltodee e weltotooɓe ɓee, mboydee e woyooɓe ɓee.
16 Laatodee miilooji gooti, laatee leydinkiniiɓe, pati mawninkinee, pati njogoree ko'e
mon on hakkilante'en.
17 So won gaɗuɗo on ko boni, pati njoɓtee ɗum. Ndaaree waɗude ko yimɓe fuu miilii ana
moyyi.
18 Nguurdee e yimɓe fuu dow jam so ana waawi laataade, dow no mbaawru-ɗon.
19 Sakiraaɓe horsuɓe, pati njoɓtanee ko'e mon, ko kaan-ɗon waɗude dee, ɗalee tikkere
Laamɗo ndee yoɓtanoo on. Sabi e ley Binndi ɗii Joomiraaɗo wii: «Miin yoɓtoytoo mi
yoɓoyan ɓe.»*
20 Nii winndorii kasen: «So gaɲo maa yolbii ɲamminaa ɗum, so ɗomɗii njarnaa ɗum. So
a waɗii nii, a waɗan o yaagoo saabe ko o waɗi ko boni koo.»†
21 Pati ɗal ko boni jaale, jaalora ko boni koo moyyere.

13

Haala ɗowtanaade laamiiɓe

1 Yo gooto fuu ɗowtano laamiiɓe ɓee, sabi laamu walaa so wanaa iwruɗo to Laamɗo oo,
kasen duu laamiiɓe ɓee Laamɗo lammini ɗum'en.
2 Saabe ɗum, neɗɗo fuu calaniiɗo laamu saliima yamiroore Laamɗo, caliiɗo yamiroore
Laamɗo nee jukkete.
3 Gaɗoowo ko moyyi walaa ko huldata hooreeɓe ɓee, kuloowo ɓe dee, gaɗoowo ko boni.
Aɗa yiɗi waasude hulde laamu naa? Ndennoo, waɗu ko moyyi, o yette.
4 Sabi laamu yo gollanoowo Laamɗo faa nafe. Kaa so tawii ko boni ngaɗataa, hul, sabi
wanaa meere laamu wakkorii kaafaawi, o gollanoowo Laamɗo faa o tabintina jukkungo
mum faade e gaɗoowo ko boni fuu.
5 Ndennoo, waajibi ɗowtano-ɗon laamiiɓe ɓee, wanaa saabe hulde jukkeede tan, pati
hakkillaaji mon ɲiŋa on duu.
6 Ɗum saabii so oɗon njoɓa lampo, sabi laamiiɓe ɓee e ley golle mum'en nanngugol lampo
ngol, ɓe gollanooɓe Laamɗo.
7 Ndokkee ɓe fuu hakkeeji maɓɓe. Ndokkee lampo mo kaan-ɗon hokkude lampo,
ndokkon usuru mo kaan-ɗon hokkude usuru, kulon mo kaan-ɗon hulde, teddinon mo
kaan-ɗon teddinde.
8 Pati ɲamaande fuu ɓiloo hakkunde mon so wanaa ɲamaande jilli. Homo fuu rewa
banndum jilli. Sabi jiɗɗo neɗɗo hono mum fuu, tabintinii Sariya Muusaa oo.
9 E ley ɗum, ɗii ɗoo kaɗaaɗi: «Pati jeenu, pati ɲaaɗu hoore, pati wujju, pati tuuye-ɗaa»,
kanji e jamirooje goɗɗe ɗee fuu eɗe kawriti e ndee ɗoo yamiroore wootere: «Njiɗiraa tanaa
maa no njiɗir-ɗaa hoore maa nii.»
10 Jiɗɗo tanaa mum gollataa ɗum ko boni, ndennoo, jilli tabintinta Sariya oo.
11 Oɗon anndi wakkati mo ngon-ɗen e mum. Wakkati mo kaan-ɗon finde oo yonii. Sabi
jooni kisindam ɓuri ɓadaade en diina nde naatuno-ɗen e goondinal ndee.
12 Jemma oo woɗɗiima, ɲalooma oo ɓattiima. Ndennoo, njoppen gollude golleeji nimre
ɗii, ɓamen kaɓitorɗe fooyre,
13 nguurden no haaniri, no wonɓe e fooyre ɲalooma nii, tawee wanaa e ley wanngiyaare
e sigiro e ko soɓi e njaahilaaku e pooɗondiral e haasidaaku.

---

* **12:19** Fillitagol Tawreeta 32.35 † **12:20** Tinndi 25.21-22

14 Ɓoornoree Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu no kaddungal nii, pati kiinnee giɓaaɗe
yonki mon, pati njokkon ɗe.

14

Haala tewtude ko naɓata deental goondiɓe yeeso

1 Njaɓɓee mo goondinal mum lo'i tawa on ɲiŋiraali ɗum ko woni e hakkille mum.
2 To banngal ɲaamdu, oo ana tawree goondinal faa waawa ɲaamde huunde fuu, tawee
ootoo goondinal mum ana lo'i faa waasa ɲaamde tew.
3 Ɲaamoowo tew oo pati yawa mo ɲaamataa tew oo. Mo ɲaamataa tew oo pati ɲiŋa
ɲaamoowo tew oo, sabi Laamɗo jaɓɓiima mo.
4 Aan, koɗum ngon-ɗaa faa ɲiŋaa gollanoowo goɗɗo? Mo heddoo tarsinaade naa mo
saama, yo donngal kalfaaɗo makko oo. Kaa mo tarsinto faa gasa, sabi Joomiraaɗo ana
waawi ɲiiɓinde mo.
5 To banngal ɲalaaɗe, ooɗoo ana jogorii ɲalaaɗe ɗee ana ɓurdi moyyude, ootoo ana jogorii
ɲalaaɗe ɗee fuu potu. Gooto fuu yo heɓu tayoral e ley hakkille mum.
6 Ɓurdindo ɲalaaɗe ɗee oo waɗirii ɗum kammari Joomiraaɗo. Kasen duu, ɲaamoowo ko
yiɗi fuu oo waɗirii ɗum kammari Joomiraaɗo, sabi o yettan Laamɗo. Mo ɲaamataa tew oo
waɗirii ɗum kammari Joomiraaɗo, o yettan Laamɗo kanko duu.
7 Sabi fay gooto e men wuuranaali hoore mum, kasen duu fay gooto e men maayanaali
hoore mum.
8 So en nguurii, Joomiraaɗo oo nguuran-ɗen, so en maayii, Joomiraaɗo oo maayan-ɗen.
So en nguur naa so en maay, Joomiraaɗo oo jey en.
9 Sabi Almasiihu maayii, kasen duu wuurtii faa laatanoo wuurɓe e maayɓe fuu Joomi-
raaɗo.
10 Aan, ko waɗi so aɗa ɲiŋa sakiike maa goondindo oo? Naa aan, ko waɗi so aɗa yawa
sakiike maa goondindo oo? En fuu, en ndaroyto yeeso sarirde Laamɗo,
11 sabi ana winndii:
«Joomiraaɗo wii:
‹ Mi hunorike baawɗe am:
Koppi fuu kofanto kam,
gooto fuu sellinan miin woni Laamɗo. › »*
12 Nden gooto men fuu jaabanto hoore mum yeeso Laamɗo.
13 Ɗum nee, pati pelondiren e ko'e men hankasen, ɓamee anniya reentaade e huunde fuu
ko waawi fergitinde sakiike mon liɓa ɗum.
14 Saabe Joomiraaɗo men Iisaa miɗo tayori ɲaamdu fuu harmaa e hoore mum. Kaa so
neɗɗo miilii won harmundu, ɗum harmanan ɗum kaɲum.
15 So a torrii sakiike maa goondindo oo saabe ɲaamdu maa, a jokkaali laawol jilli. Pati
halku mo Almasiihu maayani oo saabe ɲaamdu maa nduu.
16 Ndennoo, ko keɓu-ɗon so taw-ɗon ana moyyi koo, pati waddana yimɓe haalde haala
mbonka.
17 Sabi Laamu Laamɗo fawaaki e ɲaamdu naa e yardu, ko fawii e mum dee, fooccitaare
e jam e seyo e ley haɓɓagol men e Ruuhu Ceniiɗo oo.
18 Golliranoowo Almasiihu hono non fuu, Laamɗo welete ɗum, yimɓe ɓee duu teddinan
ɗum.
19 Ndennoo, tewten ɓeydude jam hakkunde men, kasen duu homo fuu tewta ko naɓata
banndum yeeso e ley goondinal.
20 Pati bonnitin golle Laamɗo saabe ɲaamdu. So goonga, ɲaamdu fuu ana dagii, kaa so
ɲaamdu ndu ɲaamataa nduu ana liɓa sakiike maa, ɲaamde ndu moyyaa.
21 Ko moyyi dee, waasude ɲaamde tew e waasude yarde doro, kaɲum e waasude waɗude
huunde fuu ko fergitata sakiike mum.
22 Huunde fuu ko ngoondin-ɗaa hen, yo laato hakkunde maa e Laamɗo. Mo sikkitataako
ko woni e hakkille mum, welii hoore!
23 Kaa neɗɗo fuu cikkitiiɗo e ko ɲaamata, jukkete, sabi joomum ɲaamirtaa goondinal.
Huunde fuu ko waldaa e goondinal yo luuttal.

15

1 Enen selluɓe goondinal ɓee, eɗen kaani wallude ɓe goondinal mum lo'i ɓee, mbaasen
tewtude ko weli en tan.
2 Gooto e men fuu yo tewtu ko welata tanaa mum, faa oon yaara yeeso e ley goondinal.

---

* **14:11** Esaaya 45.23

3 Sabi Almasiihu tewtaalino ko weli ɗum, kaa o wii no winndorii nii: «Bonkaaji bonkiiɓe
ma ɗii e am njani.»*
4 Ko winndanoo arannde e ley Binndi ɗii koo fuu, faa janngina en winndiraa, yalla muŋal
e ɓerɗe ɓuuɓuɗe ɗe Binndi ɗii ndokkata en ɗee ana laatanoo en jikke.
5 Yo Laamɗo Jom muŋal, ɓuuɓinoowo ɓerɗe oo, hokku on laataade miilo wooto no Iisaa
Almasiihu anndiniri on nii,
6 faa teddiniron Laamɗo anniya gooto e daande wootere. Sabi kanko Laamɗo woni
Baaba Iisaa Almasiihu Joomiraaɗo men oo.
7 Njaɓɓondiree no Almasiihu jaɓɓorii on nii, faa Laamɗo teddinee.
8 Miɗo wiya on: Almasiihu warii gollande Yahuudiyankooɓe faa hollita Laamɗo yo
koolniiɗo. Sabi Almasiihu tabintinii podooje ɗe Laamɗo waɗannoo njaatiraaɓe Yahu-
udiyankooɓe ɗee
9 yalla leŋi goɗɗi ɗii duu ana teddinira Laamɗo saabe yurmeende mum, no Binndi ɗii
mbiiri nii:
«Saabe ɗum, mi jaarete hakkunde leŋi,
mi yimete faa teddina innde maa.»†
10 Binndi ɗii mbii kasen:
«Leŋi, mbeltodee e yimɓe Joomiraaɗo ɓee.»‡
11 Kasen:
«Onon leŋi ɗii fuu, njettee Joomiraaɗo,
yo yimɓe fuu njettu mo.»§
12 Annabi Esaaya duu wii:
«Iwɗo e Yessa waroyan,
oon immoytoo faa laamoo leŋi ɗii,
ɗi pawoyan jikke majji e makko.»*
13 Yo Laamɗo Jom jikke oo hebbin on seyo e jam fuu e ley goonɗinal mon, yalla oɗon ɓeydoo
heewde jikke saabe baawɗe Ruuhu Ceniiɗo oo!

No Pool haaldi kabaaru golle mum

14 Sakiraaɓe am, miin jaati miɗo tayori oɗon moyyi sanne, oɗon keewi anndal, kasen duu
oɗon mbaawi waajondirde.
15 Kaa ley ɓataaki oo miɗo suusi haalande on haalaaji yogaaji faa laaɓa faa mi miccintina
on ɗi. Mi haaldii non saabe moyyere nde Laamɗo hokki kam
16 nde waɗi kam gollanoowo Iisaa Almasiihu e ley ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ndee. Ko
mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo oo koo yo golle ceniiɗo yalla ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe
ɓee ana laatoo sadaka beldo Laamɗo mo Ruuhu Ceniiɗo oo senni.
17 Ndennoo, e haɓɓagol am e Iisaa Almasiihu, miɗo waawi mantoraade golleeji ɗi
ngollan-mi Laamɗo ɗii.
18 Sabi walaa fuu ko cuusu-mi haalde so wanaa ko baawɗe Almasiihu tabintini e ley golle
am faa waddana ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee ɗowtanaade Laamɗo. Haala am e golle
am duu,
19 Laamɗo tabintinirii ɗum baawɗe taagumansaaji e kaayɗe e ley baawɗe Ruuhu Laamɗo
oo. Hono non njottinir-mi Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo nokkuuje ɗee fuu gila
Urusaliima e seraaji mum faa leydi Illiriya.
20 Kasen duu, gila arannde anniya am yo waajaade Kabaaru Lobbo oo ɗo innde Almasi-
ihu ndee yottanooki pati mi maha dow maadi neɗɗo goɗɗo,
21 no Binndi ɗii mbiiri nii:
«Ɓe njottinanooka haala makko ɓee njiyoyan,
ɓe nanaalino kabaaru makko ana haalee ɓee paamoyan.»†

Haala anniyaaji Pool

22 Golle am oo haɗi kam warde to mooɗon too cili keewɗi.
23 Kaa jooni golle oo huuɓii ɗee ɗoo leyɗe, kasen duu ko njiɗu-mi warde to mooɗon koo
waɗii duuɓi kuurɗi jooni.
24 Miɗo yiɗi faŋude to mon so miɗo yaha Espaniya, mi wonda e mooɗon seeɗa, njooɓinon
kam ko kasindinan-mi e laawol am ngol.
25 Kaa jooni Urusaliima njahan-mi faa mi walla seniiɓe wonɓe ton ɓee.
26 Sabi deente goonɗinɓe gonɗe Makedoniya e Akaya ɗee anniyike hawrintinde kaalisi
faa mballa misikiina'en jeyaaɓe e seniiɓe Urusaliima ɓee.

---

* **15:3** Jabuura 69.10 † **15:9** 2 Samuyila 22.50, Jabuura 18.50 ‡ **15:10** Fillitagol Tawreeta 32.43 § **15:11** Jabuura 117.1 * **15:12** Esaaya 11.10 † **15:21** Esaaya 52.15

27 Ɓe anniyorii ɗum ɓerɗe laaɓuɗe, kaa eɓe kaani waɗande ɓeen ɗum duu. Sabi tawii
ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee keɓii ngeɗu e moyyereeji ɗi Ruuhu oo hokki Yahu-
udiyankooɓe ɓee ɗii, ndennoo, ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee duu ana kaani feccude
jawle mum'en e Yahuudiyankooɓe ɓee.
28 So ɗum yawtii, so mi hokkii ɓe ko hawrintinaa koo, mi yaɓɓorto to mooɗon too so miɗo
yaha Espaniya.
29 Miɗo anndi so miɗo wara to mooɗon, mi wardan e barke Almasiihu kiɓɓuɗo oo.
30 Sakiraaɓe, saabe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu e saabe jilli ɗi Ruuhu oo hokkata ɗii,
miɗo ndaarda on: kaɓodo-ɗon e am e ley duwaawuuji mon faade e Laamɗo saabe am,
31 yalla miɗo daɗa e ɓe ngoondinaali wonɓe Yahuudiya ɓee, kasen seniiɓe wonɓe
Urusaliima ɓee njaɓɓoo ballal ngal naɓanan-mi ɗum'en ngal.
32 Hono non, so Laamɗo muuyii, mi yottorto on weltaare, kasen duu mi fowta hakkunde
mon.
33 Yo Laamɗo gaddoowo jam oo wondu e mon, on fuu. Aamiina!

16

Jowtaali

1 Miɗo haalana on kabaaru banndii men debbo biyeteeɗo Febe, gollanoowo deental
goondinɓe gonngal ley Kankiriya oo.
2 Njaɓɓoro-ɗon mo e dow innde Joomiraaɗo no seniiɓe ɓee kaani waɗude nii, kasen duu
mballee mo e huunde fuu ko mo hasindini e mum, sabi kanko duu o wallii heewɓe, miin e
hoore am miɗo hen.
3 Miɗo jowta Piriskilla e Akilas, gollidooɓe e am golle Iisaa Almasiihu ɓee.
4 Sabi ɓe kosii mursude yonkiiji maɓɓe faa ɓe ndannda yonki am. Wanaa miin tan yettata
ɓe, deente goondinɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɗee fuu ana njetta ɓe.
5 Miɗo jowta deental goondinɓe kawroowal galle maɓɓe ngal fuu. Miɗo jowta Epaynetus,
giɗo am korsuɗo oo. Kanko adii goondinde Almasiihu ley leydi Asiya fuu.
6 Miɗo jowta Mariyama tampanɗo on sanne oo.
7 Miɗo jowta Andoronikus e Yuniyas, suudu baabaaɓe am worɓe ɓe uddidanoo-mi kasu
ɓee. Ɓe nelaaɓe teddinaaɓe, kasen duu kamɓe adii kam goondinde Almasiihu.
8 Miɗo jowta Ampiliyatus mo korsinir-mi saabe Joomiraaɗo oo.
9 Miɗo jowta Urbanus, gollidoowo e men golle Almasiihu oo, kaŋum e Estakis giɗo am
korsuɗo oo.
10 Miɗo jowta Apelles mo goondinal mum Almasiihu horaa so tawaa ana laaɓi oo. Miɗo
jowta galle Aristobil.
11 Miɗo jowta Herodiyon suudu baabaajo am oo. Miɗo jowta yimɓe galle Narsisi haɓɓiiɓe
e Joomiraaɗo ɓee.
12 Miɗo jowta Tirifena e Tirifosa, ɓeen yo rewɓe gollanooɓe Joomiraaɗo. Miɗo jowta
Persis mo korsin-mi, oon yo debbo tampuɗo sanne e ley gollande Joomiraaɗo.
13 Miɗo jowta Rufus mo Joomiraaɗo suɓii oo, miɗo jowta inna makko mo nanngir-mi no
innam nii, miin duu.
14 Miɗo jowta Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorobas e Hermasa e goondinɓe Iisaa
wonduɓe e maɓɓe ɓee.
15 Miɗo jowta Filolog e Yuliya, miɗo jowta Nere e banndum debbo, kaŋum e Olimpas,
miɗo jowta seniiɓe wonduɓe e maɓɓe ɓee fuu.
16 Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli. Deente
goondinɓe Almasiihu ɗee fuu ana njowta on.
17 Sakiraaɓe, miɗo ndaarda on, ndeento-ɗon e waddooɓe ceeraagu e pergite saabe salagol
mum'en jannde nde keɓu-ɗon ndee, ngoɗɗee ɓe!
18 Sabi yimɓe wa'uɓe non ngollantaa Joomiraaɗo men Almasiihu, ko ɓe ngollanta dee,
deeɗi maɓɓe ɗii. Haalaaji maɓɓe beldi e manooje maɓɓe jaayɗe ɓe majjinirta hakkillaaji
yimɓe ɓe yoyaa ɓee.
19 Kaa onon, kabaaru ɗowtaare mon yottike yimɓe fuu. Saabe ɗum miɗo weltanii on, kaa
miɗo muuyani on laato-ɗon hakkilante'en banngal ko moyyi, laato-ɗon laaɓuɓe banngal ko
boni.
20 Laamɗo gaddoowo jam oo waɗan niison Ibiliisa ley teppe mon ɓooyataa. Yo hinnee
Joomiraaɗo men Iisaa wonu e mon!
21 Timote gollidiiɗo am oo ana jowta on. Lukiyus e Yason e Sosipatoros suudu baabaaɓe
am ɓee ana njowta on.
22 Miin, Tertiyus, binndanɗo Pool oo ɓataaki oo, miɗo jowta on saabe haɓɓagol meeɗen e
Joomiraaɗo.

23 Gayus, njaatigi am mo deental goondinɓe ngal hawrata galle mum oo, ana jowta on.
Erasta kalfinaaɗo kaalisi ngeenndi ndii oo ana jowta on, kaɲum e Kartus sakiike men oo. [
24 *]

Jettooje

25 Jettooje ngoodanii Laamɗo baawɗo hokkude on semmbe oo. O hokkiran on ɗum
Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu mo mbaajii-mi oo. Oon Kabaaru Lobbo yo
ɓanngugol sirri Laamɗo cuuɗanooɗo gila arannde
26 kaa jooni o ɓannginaama. Dewte annabaaɓe anndinii ɗum leɲi ɗii fuu no Laamɗo
duumiiɗo oo yamiri nii, faa ɗi ngoondina Laamɗo ɗi ɗowtanoo ɗum.
27 Yo teddeengal woodan Laamɗo gooto hakkilante oo faa abada saabe Iisaa Almasiihu.
Aamiina!

* **16:24** E ɗereeji ɓooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 24:*Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu. Aamiina!*

Ɓataaki Pool arano faade e Korintunkooɓe

1 Oo ɓataaki ga amen iwri, miin Pool, kaɲum e sakiike men Sosteni. Miin Pool, mi
noddiraaɗo sago Laamɗo faa mi laatoo nelaaɗo Iisaa Almasiihu.
2 Miɗen njowta deental goonɗinɓe Laamɗo gonngal ngalluure Korintu.* Laamɗo
laɓɓinirii on saabe Iisaa Almasiihu, noddii on faa laato-ɗon yimɓe mum, onon e noddooɓe
innde Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu ɗo mbaawi wonde fuu. Sabi Iisaa yo Joomiraaɗo
maɓɓe, yo Joomiraaɗo men.
3 Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu.

No Pool yettiri Laamɗo banngal Korintunkooɓe

4 Miɗo yetta Laamɗo saabe mon wakkati fuu dow moyyere makko nde ndokkire-ɗon Iisaa
Almasiihu ndee.
5 Saabe makko on keɓii arsuku fuu e ley haala e ley anndal fuu.
6 Seedaaku amen haala Almasiihu ɲiiɓii e mon jaati,
7 ɗum wadi so on ɲakoraaka fay dokkal Laamɗo gootal e ley doomugol mon Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu faa warta.
8 Kanko hokkata on semmbe faa ɗo aduna haaɗi, yalla oɗon laatoo ɓe ngalaa ɲiŋe ɲannde
gartol makko, kanko Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
9 Laamɗo yo koolniiɗo, kanko noddi on kaɓɓo-ɗon e Ɓiyiiko Iisaa Almasiihu Joomiraaɗo
men oo.

Haala pooɗondiral hakkunde goonɗinɓe

10 Sakiraaɓe, miɗo ndaarda on ɗum ɗoo e innde Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu:
nanngondiree, laato-ɗon daande wootere, pati ceerton, laato-ɗon hakkille gooto e anniya
gooto.
11 Sakiraaɓe am, mi narrii yimɓe suudu Kolowe pooɗondiral won hakkunde mon.
12 Ko njiɗu-mi wiide dee, yogaaɓe mon ana mbiya ana ngoodani Pool, woɓɓe ana mbiya
ana ngoodani Apollos,† woɓɓe duu ana mbiya ana ngoodani Piyeer, woɓɓe kasen duu ana
mbiya ana ngoodani Almasiihu.
13 Tama Almasiihu yo pecciiɗo? Tama Pool maayani on dow leggal bardugal, naa e innde
Pool lootira-ɗon lootogal batisima?
14 Mi yettirii Laamɗo ko mi lootaali fay gooto e mon lootogal batisima koo, so wanaa
Kirispus e Gayus.
15 Non, fay gooto waawaa wiide e innde am lootira-ɗon lootogal batisima.
16 Ooho, goonga mi batisiino kasen duu galle Istifanas. Ko yawti ɗum, mi anndaa yalla
mi batisii goɗɗo.
17 Sabi Almasiihu nelaali kam mi batisa, ko mo neli kam dee, mi haala Kabaaru Lobbo oo,
tawa mi haaliraali ɗum ɲeeɲal haala, pati maayde makko dow leggal bardugal ndee laatoo
meere.

No Almasiihu holliri baawɗe Laamɗo e hakkilantaaku Laamɗo

18 Haala maayde Iisaa dow leggal bardugal yo safiyaaku banngal halkotooɓe ɓee, kaa
banngal men enen hisinteeɓe ɓee, ka baawɗe Laamɗo.
19 Sabi ana winndii:
«Mi bonnitan hakkilantaaku hakkilante'en ɓee,
mi jiiɓan faamu faamuɓe ɓee.»‡
20 Ndennoo, hakkilante won ko woni naa? Dunkee Sariya won ko woni naa? Baawɗo haala
e oo jamaanu won ko woni naa? Wanaa Laamɗo waylitii hakkilantaaku oo aduna wadii
ɗum majjere naa?
21 Yimɓe aduna oo e hakkilantaaku mum'en fuu annditaali no Laamɗo holliri hoore mum e
ley hakkilantaaku mum nii. Ɗum saabii so Laamɗo yiɗi hisinirde goonɗinɓe ɗum ɓee waaju
amen nannduɗo e safiyaaku oo.
22 Yahuudiyankooɓe ana ndaarta kaayɗe, Yunaninkooɓe ana njiɗi kaɲum'en hakkilan-
taaku.
23 Kaa enen, kabaaru tonteede Almasiihu e leggal bardugal mbaajoto-ɗen. Banngal
Yahuudiyankooɓe ɗum metti, banngal leɲi goɗɗi ɗum safiyaaku.

---

* **1:2** Golle Nelaaɓe 18.1-17 † **1:12** Golle Nelaaɓe 18.24-28 ‡ **1:19** Esaaya 29.14

24 Kaa banngal noddaaɓe ɓee, Yahuudiyankooɓe e leɲi goɗɗi fuu potu, Almasiihu yo baawɗe
Laamɗo yo hakkilantaaku Laamɗo.
25 Sabi golle Laamɗo mo yimɓe njogorii yo safiyaaku oo ana ɓuri hakkilantaaku neɗɗo,
kasen duu ko ɓe njogorii yo loore Laamɗo koo ana ɓuri semmbirantaaku neɗɗo.
26 Yeewee ko'e mon, onon sakiraaɓe ɓe Laamɗo noddi: banngal yimɓe, hakkilante'en
keewaa e ley mon, jom'en semmbe keewaa e ley mon, iwɓe e leɲi teddudi keewaa e ley
mon.
27 Kaa Laamɗo suɓike ko aduna jogorii yo safiyaaku koo faa hoyna hakkilante'en ɓee, ko
aduna jogorii yo loore koo faa o hoyna ko jogii semmbe koo.
28 O suɓike ko hoyi, ko yawnii, ko jataaka e aduna oo koo faa o waɗa ko jataa koo yo meere,
29 yalla ɓii-aadama fuu ana ronka mantaade yeeso Laamɗo.
30 Kanko haɓɓi on e Iisaa Almasiihu faa Iisaa laatanii en hakkilantaaku iwɗo e Laamɗo,
laatanii en fooccitaare e senaare e coottitaari
31 faa «mantotoodo fuu mantoroo golle Joomiraaɗo» hono no winndorii nii.

2

Haala hakkilantaaku Laamɗo

1 Sakiraaɓe, miin, nde ngarnoo-mi to mon faa mi waajoo on goonga Laamɗo teddudo oo
ndee, mi waajoraaki on haalaaji beldi, mi waajoraaki on hakkilantaaku yimɓe.
2 Sabi mi fellisiino mi waajataako on fay huunde so wanaa haala Iisaa Almasiihu e
tonteede mum e leggal bardugal.
3 Nde ngondunoo-mi e mon ndee, miɗo lo'i, miɗo huli, miɗo siɲɲa sanne.
4 Haala am e waaju am fawanooki e ɲeeɲal haala jaalotoongal neɗɗo. Ko ɗum fawinoo e
mum dee, baawɗe ɗe Ruuhu Ceniiɗo hollata ɗee
5 pati goondinal mon fawoo e hakkilantaaku yimɓe, fawoo e baawɗe Laamɗo.
6 Ɗum e taweede, miɗen mbaajoo hakkilantaaku hakkunde ɲiiɓuɓe e ley goondinal.
Wanaa hakkilantaaku oo ɗoo aduna min mbaajotoo naa hakkilantaaku jom'en baawɗe
halkotooɓe e ley oo ɗoo jamaanu –
7 hakkilantaaku Laamɗo min mbaajotoo. Hakkilantaaku oo yo goonga teddudo
cuuɗaaɗo yimɓe mo Laamɗo fodani en gila aduna tagaaka faa naaten e teddeengal mum.
8 Fay gooto e adunankooɓe laamiiɓe ɓee anndaa oo hakkilantaaku, sabi sinndo eɓe
anndunoo mo, ɓe tontataano Joomiraaɗo teddudo oo.
9 Kaa nii winndorii:
«Ko yitere yiyaali nowru nanaali,
e ko hakkille waddaali abada,
ɗum jaati woni ko Laamɗo moyyinani yiɗuɓe ɗum.»*
10 Kaa enen, Laamɗo hollirii en ɗum Ruuhu Ceniiɗo. Oon Ruuhu ana yiya fuu, fay ko luggiɗi
to Laamɗo.
11 Homo waawi anndude neɗɗo faa laaɓa so wanaa yonki wonki e mum kii? Laamɗo duu
hono non, fay gooto anndaa mo faa laaɓa so wanaa Ruuhu gondo e makko oo.
12 Enen, wanaa adunankaaku keɓ-ɗen, Ruuhu iwɗo e Laamɗo oo keɓ-ɗen, yalla eɗen annda
moyyere nde Laamɗo waɗani en ndee fuu.
13 So miɗen mbaajoo ɗum, min nawtortaako haalaaji ɗi hakkilantaaku ɓiɓɓe aadama
waajotoo min ɗii – haalaaji ɗi Ruuhu oo waajotoo ɗii min nawtortoo. Hono non min
pamminirta heɓuɓe Ruuhu ɓee goongaaji Ruuhu ɗii.
14 Mo heɓaali Ruuhu Laamɗo oo waawataa jaɓɓaade kulle oon Ruuhu, sabi ɗe safiyaaku ɗo
joomum. O waawataa faamude ɗe, sabi Ruuhu oo tan waawi hollude no kulle ɗee carirtee.
15 Neɗɗo keɓuɗo Ruuhu oo, ana waawi sarde fuu, kaa fay gooto waawaa sarde ɗum.
16 Sabi nii Binndi ɗii mbiiri:
«Homo anndi anniya Joomiraaɗo oo?
Homo waawi waajaade ɗum?»†
Kaa enen, anniya Almasiihu oo njogi-ɗen.

3

Haala gollanooɓe Laamɗo

1 Miin noo, sakiraaɓe, mi waawaa haalirande on hono no on heɓuɓe Ruuhu Ceniiɗo nii.
No kaaliran-mi on dee, hono no on adunankooɓe nii, hono no on cukaloy keccoy e ley
goondinal Almasiihu ngal nii.
2 Ɓiraaɗam ndokku-mi on, wanaa ɲaamdu tekkundu, sabi on mbaawanaano ndu. Fay
jooni duu, on mbaawanaa ndu,

* **2:9** Esaaya 64.3 † **2:16** Esaaya 40.13

3 sabi adunankaaku tan nguurdu-ɗon tafon. Ko haasidaaku e pooɗondiral woni
hakkunde mon koo, wanaa ɗum ana holla e oo ɗoo aduna njeya-ɗon? Wanaa eɗum holla
nguurndam ɓii-aadama nguur-ɗon naa?
4 So gooto e mon wii Pool woodani, goɗɗo kasen wii Apollos woodani, wanaa ɗum ana
holla miilooji oo ɗoo aduna njokku-ɗon?
5 Ko Apollos woni? Ko Pool woni? Min gollanooɓe Laamɗo tan, gooto fuu ko Joomiraaɗo
hokki ɗum. E juuɗe amen ngoondin-ɗon.
6 Miin, mi tutii, Apollos yarnii, kaa Laamɗo woni mawninoowo.
7 Hono non, tutuɗo oo e jarnuɗo oo fuu nganaa hen fay huunde, Laamɗo mawninoowo
oo tan woni fuu.
8 Tutuɗo oo e jarnuɗo oo fuu potu, homo e maɓɓe fuu barjete ko waarata e tampere mum.
9 Sabi minen min gollidooɓe e Laamɗo, onon on ngesa Laamɗo, on maadi Laamɗo.
10 Kammari moyyere nde Laamɗo waɗani kam ndee, mi asii gasol no mahoowo hakki-
lante waɗata nii, mi waɗii mahol aranol. Jooni goɗɗo ana maha e maggol. Kaa gooto fuu
waɗa hakkille e no mahirta nii.
11 Sabi fay gooto waawaa waɗude mahol gonngol so wanaa aranol ngol, kanngol woni
Iisaa Almasiihu.
12 Neɗɗo ana ɲiɓa e maadi aranndeeri ndii kaŋŋe naa cardi naa kaaye dime naa leɗɗe naa
huɗo naa gawye.
13 Ɲannde gartol Almasiihu, neɗɗo fuu sariya ɓannginan fayda golle mum, sabi nden,
neɗɗo fuu yiite ɓannginan golle mum, holla gooto fuu fayda golle mum.
14 Mo golle mum heddii daraade dow mahol aranol ngol, heɓan mbarjaari.
15 Kaa mo yiite ngee ɲaami golle mum, waasii mbarjaari mum, kaa kaɲum hisinte, ana
wa'i no coɓɓitiiɗo e yiite nii.
16 Tama on anndaa on suudu Laamɗo, kasen Ruuhu Laamɗo oo ana e mon?
17 Ndennoo, neɗɗo fuu kalkuɗo suudu Laamɗo nduu, Laamɗo halkan ɗum. Sabi suudu
Laamɗo nduu yo seniindu, kasen duu onon ngoni suudu nduu.
18 Pati fay gooto jaayra hoore mum. Miildo e mon yo hakkilante e oo aduna fuu yo laato
safi, yalla ana laatoo hakkilante jaati.
19 Sabi hakkilantaaku e oo aduna yo safiyaaku yeeso Laamɗo. Sabi ana winndii: «Laamɗo
nanngiran hakkilante'en ɓee hiila mum'en.»*
20 Ana winndii kasen: «Joomiraaɗo ana anndi miilooji hakkilante'en ɓee, omo anndi ɗi
meere.»†
21 Ndennoo, pati fay gooto mantoroo yimɓe, sabi onon njey fuu:
22 Pool e Apollos e Piyeer, kaɲum e aduna oo, nguurndam e maayde, hannde e janngo,
fuu onon njey.
23 Onon, Almasiihu jey on, Almasiihu duu, Laamɗo jey ɗum.

4

Haala golle nelaaɓe Almasiihu e tampereeji mum'en

1 Ndennoo, njogoree min min gollanooɓe Almasiihu, njogoree min min halfinaaɓe
goongaaji Laamɗo tedduɗi cuuɗaaɗi ɗii.
2 Kalfinaaɗo, hoolaare tan ndaardaa.
3 Jooni, banngal am, so on pelii kam naa so mi darnaama e sarirde ɓiɓɓe aadama wiyooɓe
mi wanaa koolniiɗo, walanaa kam baasi. Mi felataa hoore am duu jaati.
4 So goonga nii, fay so mi walaa ko mi felda hoore am, ɗum waɗataa kam mi pooccitiiɗo.
Joomiraaɗo woni caroowo kam.
5 Saabe ɗum, pati pelee fay gooto fade wakkati oo yottaade, fade Joomiraaɗo oo warde.
Kanko yaltinta ko suuɗinoo e nimre, kanko ɓannginta ko woni e ɓerɗe yimɓe. Ɲannde nden,
gooto fuu heɓan e Laamɗo jettooje ɗe foti heɓude.
6 Sakiraaɓe, haalaaji ɗii fuu mi fawii ɗum dow amen miin e Apollos kammari mooɗon,
yalla miɗen laatanoo on misaalu, paamon pati njawton ko winndii koo, tawa on mawnink-
inaaki e jaɓande ooɗoo e salanaade ootoo.
7 Ndennoo homo ɓurnu maa woɓɓe ɓee? Koɗum njogi-ɗaa ko a hokkaaka? Ko njogi-ɗaa
fuu a dokkaaɗo, ko waɗi so aɗa mantoroo ɗum hono ɗum wanaa dokke Laamɗo?
8 Woy on kaarii, woy on keɓii arsuku, woy on laamiima, minen min laamaaki! Haya
miɗen njiɗi laamo-ɗon jaati, yalla miɗen mbaawa laamodaade e mon minen duu!
9 Sabi ana nanndani kam, minen nelaaɓe ɓee, Laamɗo heedini min caggal no saraaɓe
wareteeɓe nii. Sabi min laatike fijirteeɓe yeeso aduna oo fuu: yeeso malaa'ika'en e yimɓe
fuu.

* **3:19** Ayyuuba 5.13 † **3:20** Jabuura 94.11

10 Min majjuɓe saabe Almasiihu, onon on hakkilante'en e haɓɓagol mon e Almasiihu.
Min lo'uɓe, onon on jom'en semmbe. Min hoynaaɓe, onon on teddinaaɓe.
11 Fay wakkati mo ngon-ɗen e mum jooni oo, min ceeraali e yolbere e ɗomka e kolndam
e fiyeede, kaɲum e yiilaaru,
12 miɗen tiinnitoo wuurdude semmbe terɗe amen. So min njennaama, min nduwoto. So
min torraama, min muɲan.
13 So min ɲo'aama, min mbaaltinan hakkillaaji joomum'en. Faa jooni miɗen njogoraa no
mbuuwdi nii ley aduna oo, hono tuundi ndi yimɓe fuu mbedotoo.
14 Mi winndiraali ɗum faa mi hersina on, ko mbinndir-mi ɗum dee, faa mi jannginira on
no sukaaɓe am horsuɓe nii.
15 Fay so taweede e ley haɓɓagol mon e Almasiihu oɗon njogii ɗowooɓe ujunaaji ujunaaji,
on keewaa baabiraaɓe kaa. Sabi e haɓɓagol mon e Almasiihu, miin laatii baaba mon nde
mbaajii-mi on Kabaaru Lobbo oo ndee.
16 Ɗum wadi so miɗo ndaarda on ɲemmbon kam.
17 Ɗum wadi duu so nel-mi e mon Timote ɓiyam korsuɗo koolniiɗo e ley haɓɓagol mum
e Joomiraaɗo. O miccintinan on laawi ɗi njokku-mi saabe Almasiihu e no mbaajortoo-mi
ɗiin laawi nii nokku fuu e ley deente goondinɓe ɗee fuu.
18 Won e mon mawninkiniiɓe dow jikkude mi warataa to mon.
19 Kaa ɓooyataa mi waran to mon so Joomiraaɗo jaɓii. Nden mi humpitoto ko wanaa
haala mawninkiniiɓe ɓee tan, mi humpitoto baawɗe mum'en duu.
20 Sabi Laamu Laamɗo wanaa haala tan, yo baawɗe.
21 Hono njiɗ-ɗon mi warda e mon? Sawru naa jilli e newaare?

5

Haala ko yaannii hakkunde goondinɓe

1 Haya, ko soɓi nanaama waɗii hakkunde mon. Hono ndee somnde waɗaali fay
hakkunde heeferɓe: gooto e mon ana wondi e jom suudu baam mum!
2 Kasen duu oɗon mantoroo ɗum! Ko kaanno-ɗon waɗude dee, metteede ɗum, yalla oɗon
itta gaɗuɗo oo golle bonɗo e hakkunde mon.
3 Miin, miɗo woɗɗorii on banngal terɗe, kaa miɗo ɓattorii on e hakkille. Gila jooni hono
no mi tawaaɗo ton nii, mi sarii gaɗuɗo golle oo.
4 So on kawritii e dow innde Joomiraaɗo men Iisaa, hakkille am ana tawdee e mon,
baawɗe Joomiraaɗo men Iisaa duu ana e men,
5 yo oon neɗɗo waɗe e juuɗe Ibiliisa, terɗe mum kalkee, yalla yonki mum ana hisinee
ɲannde gartol Joomiraaɗo.
6 So goonga dee, on ngalaa ko mantoro-ɗon fey! Tama on anndaa yuufinirdi seeɗa ana
yuufina conndi farani njiiɓaandi fuu?
7 Laɓɓinee ko'e mon, itton yuufinirdi kiinndi ndii hakkunde mon, yalla oɗon laatoo conndi
farani njiiɓaandi keyri ndi walaa yuufinirdi. Non ngorru-ɗon jaati, sabi layyaari men iidi
Paska ndii hirsaama, ɗum woni Almasiihu.
8 Ndennoo, teddiniren iidi oo ko wanaa luutti e bone hono no yuufinirdi kiinndi naa
yuufinirdi coɓundi naa mbonndi. Teddiniren mo buuru mo walaa yuufinirdi, buuru laaɓal
kaɲum e goonga.
9 E ɓataaki mo mbinndunoo-mi e mon oo, mi wii on e ley makko pati nawtondiron e
soɓuɓe.
10 Nde mbiinoo-mi non ndee, mi faandoraakino soɓuɓe wonɓe e oo ɗoo aduna ɓee fuu,
naa haasidi'en fuu naa wuyɓe fuu naa rewooɓe tooruuji fuu. So non fii worri, waajibi
njalton aduna oo.
11 Ko njiɗunoo-mi wiide on, pati nawtondiron e innditortoodo sakiike tawee yo coɓuɗo
naa haasidi naa dewoowo tooruuji naa ɲo'oowo yimɓe naa jaroowo doro naa gujjo. Baaɗo
hono non, pati ɲaamdon e mum duu.
12-13 Sabi ɓe ngalaa e ley deental goondinɓe Laamɗo ngal ɓee, wanaa miin sarata ɓe,
Laamɗo sarata ɓe. Kaa wonɓe ley deental goondinɓe Laamɗo ngal ɓee, onon carata ɗum'en.
Sabi nii winndorii: «Ittee neɗɗo bonɗo oo e ley mon.»*

6

Haala gullondiral hakkunde sakiraaɓe goondinɓe

1 So luurral waɗii hakkunde mon, hono joomum'en cuusirta wullitaade ooɲiiɓe ɓee
njoppa fooccitiiɓe ɓee?

* **5:12-13** Fillitagol Tawreeta 13.6; 17.7

2 Tama on anndaa fooccitiiɓe ɓee caroyta aduna oo? Ndennoo, so onon fooccitiiɓe ɓee
caroyta aduna oo, hono ndonkirton sarde kulle pamare ɗee?
3 Tama on anndaa enen caroyta malaa'ika'en ɓee? Sako kulle ɗam ɗoo nguurndam!
4 Ndennoo, so luurral waɗii hakkunde mon banngal kulle aduna, ko saabii so oɗon
ngullitoyoo ɓe deental goondinɓe ngal jataaki ɓee?
5 Faa njaago-ɗon mbiiru-mi non. Tama on ngalaa fay hakkilante gooto baawɗo sarde
sakiraaɓe luurruɓe?
6 Ee, goondinɗo wullanoo goondinɗo banndum, tawa to ɓe ngoondinaali!
7 Haya, ko cardaton e mum hakkunde mon koo duu yo ayiibe bonɗo jaati. Ko saabii so
on cuɓaaki muɲude tooɲannge? Ko saabii so on cuɓaaki muɲude ɓoleede?
8 Kaa onon tooɲata, onon ɓolata fay sakiraaɓe mon.
9 Tama on anndaa ooɲiiɓe naatataa e Laamu Laamɗo oo? Pati njaayree ko'e mon: soɓuɓe
e rewooɓe tooruuji e jeenooɓe e luuɗunkooɓe
10 e wuyɓe e haasidi'en e yarooɓe doro e ɲo'ooɓe yimɓe e yanooɓe, fay gooto e ɓee naatataa
e Laamu Laamɗo oo.
11 Yoga mon laatinoke hono non, kaa jooni on lootaama on laaɓii, on nanngiraama
fooccitiiɓe saabe innde Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu, kaɲum e Ruuhu Laamɗo men oo.

No goondinɓe kaaniri teddinirde Laamɗo terɗe mum'en

12 Oɗon mbiya: «Huunde fuu ana daganii kam.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga
«huunde fuu ana daganii kam», kaa miɗo salii huunde fuu mara kam.
13 Oɗon mbiya: «Ɲaamdu jey reedu, reedu jey ɲaamdu.» Ooho, kaa Laamɗo halkan ɗi
ɗiɗi fuu. Terɗe ɓii-aadama tagiraaka kammari ko soɓi, ko ɗe tagiraa dee, faa ɗe ndewa
Joomiraaɗo, Joomiraaɗo duu hayba ɗe.
14 Laamɗo immintinɗo Joomiraaɗo men iwde e maayde oo, immintiniran en enen duu e
baawɗe mum.
15 Tama on anndaa terɗe mon ngoni caldi Almasiihu? Ndennoo, ana dagoo mi ɓama caldi
Almasiihu ɗii mi waɗa ɗum caldi debbo coottoowo hoore mum? Abada!
16 Tama on anndaa piilondirɗo e debbo coottoowo hoore mum fuu, laatodike e mum
terɗe goote? Sabi ana winndii: «Ɓe ɗiɗon fuu ɓe laatoto neɗɗo gooto.»*
17 Kaa kaɓɓondirɗo e Joomiraaɗo laatodike e mum ruuhu gooto.
18 Ndogee ko soɓi! Luuttal fuu ngal neɗɗo luutti, takkataako e terɗe mum. Kaa coɓinɗo
hoore mum tooɲii terɗe mum.
19 Tama on anndaa terɗe mon ɗee ngoni suudu Ruuhu Ceniiɗo gonɗo e mon mo Laamɗo
hokki on oo? Wanaa onon njey ko'e mon,
20 sabi Laamɗo soottitorii on coggu tiiɗuɗo. Ndennoo, teddiniree Laamɗo terɗe mon ɗee.

7

Haala dewgal

1 Jooni kaa miɗo yiɗi jaabaade lamndi ɗi mbinndan-ɗon kam ɗii. Goonga, ana moyyi e
gorko waasude ɓamde debbo.
2 Kaa pati fijirde waɗa, gorko fuu yo tawre debbo, debbo duu tawree gorko.
3 Yo gorko hokku genndum hakke mum, debbo duu hokka gorum hakke mum.
4 Debbo jeyaa terɗe mum, gorum jey ɗe. Gorko duu hono non, jeyaa terɗe mum,
genndum oo jey ɗe.
5 Pati fay gooto e mon salanoo goɗɗo so wanaa tawee e dow kawral mon wakkati
keertaaɗo faa keɓon no ɲaagoro-ɗon Laamɗo. Kaa caggal ɗum, keddo-ɗon wuurdude no
haaniri nii pati mbaason nantaade so Ibiliisa seytoo on.
6 Ko kaalan-mi on ɗoo koo, wanaa ko tilsi, mi kolluɗo on laawol lobbol nii.
7 Miin, miɗo yiɗi yimɓe fuu laatoo hono am, kaa gooto fuu no Laamɗo hokkiri ɗum: yoga
hokkiraa nii enne, yoga hokkiraa nii too.
8 Faade e ɓe ɓamaali e ɓe ɓamaaka, kaɲum e rewɓe ɓe worɓe mum'en maayi, miɗo wiya
worrude no am nii ɓuri moyyude e mum'en.
9 Kaa so tawii ɓe mbaawaa nantaade, ɓe ndewla, sabi ɗum ɓuri jooɗoraade nii tan ana
maaya muuyo.
10 Wonɓe e dewle ɓee, miɗo yamira ɗum'en ndee yamiroore nde iwaali e am, iwnde e
Joomiraaɗo: debbo haanaa seerde gorum.
11 So taweede mo seerii oon yo heddoro non, naa duu o warta e mum. Gorko duu haanaa
seerde genndum.

---

* **6:16** Puɗɗooɗe 2.24

12 Kaa woɓɓe ɓee, miin e hoore am haalanta ɗum'en, wanaa Joomiraaɗo: so goondiindo
Iisaa ana jogii debbo mo goondiinaali tawee debbo oo ana yarrii wondude e makko, pati o
seera ɗum.
13 Naa so debbo goondiindo ana dewlaa gorko mo goondiinaali tawee gorko oo yarrii
wondude e makko, pati o seera ɗum.
14 Sabi gorko mo goondiinaali oo ana laɓɓiniree genndum, kasen duu debbo mo
goondiinaali oo ana laɓɓiniree gorum. So wanaa ɗum, ɓiɓɓe mon laatoto ɓe anndaa Laamɗo,
tawee nee ɓe seniiɓe.
15 Kaa mo goondiinaali, so yiɗii seerde goondiindo oo, yo seer. Goondiindo oo kaa, so debbo
so gorko, tilsinaaka e dewgal ngal, sabi Laamɗo noddii en faa nguuren e jam.
16 Debbo goondiindo, hono anndirtaa aɗa waawi hisinde gora? Gorko goondiindo, hono
anndirtaa aɗa waawi hisinde gennda?

No gooto fuu haani worrude no Joomiraaɗo feccirani ɗum nii

17 Ɗum nee, yo gooto fuu wuurdu no Joomiraaɗo feccirani ɗum nii, no worrunoo nde
Laamɗo noddi ɗum ndee. Ɗum njamir-mi deente goondiinɓe ɗee fuu.
18 Tawaaɗo yo taadiiɗo nde Laamɗo noddi ɗum ndee, pati tewta bonnitidde ko taadaa
koo. Noddaaɗo so tawi taadaaki, pati taado.
19 Taadaade e waasude taadaade fuu walaa ko nafata, ko nafata dee, jokkude jamirooje
Laamɗo.
20 Yo gooto fuu heddoro no worrunoo wakkati nde Laamɗo noddata ɗum ndee.
21 Nde noddete-ɗaa ndee, so tawii a diimaajo, pati ɗum laatane sugulla. Kaa so a heɓii
laawol no ndimɗiraa, rimɗu.
22 Sabi maccuɗo mo Joomiraaɗo noddi, laatike coottitaaɗo Joomiraaɗo. Dimo noddaaɗo
duu, laatike diimaajo Almasiihu.
23 On coottitoraama coggu tiiɗuɗo, ndennoo pati laatee maccuɓe yimɓe.
24 Sakiraaɓe, gooto fuu no worrunoo nde noddetee ndee, yo heddoro non yeeso Laamɗo.

Haala dewlude e waasude dewlude

25 Banngal yimɓe ɓe ndewlaali ɓee, mi walanaa ɓe yamiroore iwnde to Joomiraaɗo, kaa
mi haalan ko woni miilo am, miin mo yurmeende Joomiraaɗo waɗi koolniiɗo oo:
26 saabe torraaji jooni ɗii, miɗo miila neɗɗo heddoroo no worri nii ɓuri moyyude e mum.
27 So dewgal won hakkunde maa e debbo, pati tewtaa tayude ngal. So dewgal walaa
hakkunde maa e debbo, pati tewtaa debbo.
28 Kaa so a ɓamii duu, a luuttaali. Mboomri duu so ɓamaama, luuttaali. Kaa naatuɓe e
dewle ɓee ɓilloto e nguurndam mum'en, mi yiɗanaa on ɗum.
29 Sakiraaɓe, ko kaalunoo-mi koo annii: wakkati oo ɓadike. Jooni, yo ɓamɓe ɓee mba'u
no ɓamaali nii,
30 woyooɓe mba'a no mboyaali nii, weltiiɓe mba'a no mbeltaaki nii, soodooɓe mba'a no
njogaaki nii,
31 heɓooɓe e oo ɗoo aduna mba'a no meeɗaali heɓude e makko nii. Sabi oo ɗoo aduna no
wa'i nii, annii yawta.
32 Ko njiɗu-mi dee, ceerton e sugulla. Mo dewlaali, hakkille mum to kulle Joomiraaɗo
yahata, ko welata Joomiraaɗo tewtata.
33 Kaa dewluɗo, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata genndum tewtata,
34 joomum fecciima. Hono non, mo ɓamaaka, kaɲum e mboomri, hakkille mum to kulle
Joomiraaɗo yahata, yalla terɗe mum e yonki mum fuu ana cenoo. Kaa ɓamaaɗo, hakkille
mum to kulle aduna yahata, ko welata gorum tewtata.
35 Faa nafa on mbiiru-mi non, wanaa faa tonnga on. Miɗo yiɗi nguurdon no kaan-ɗon
wuurdude nii, kaɓɓo-ɗon e Joomiraaɗo, tawa hakkillaaji mon peccaaki.
36 So muuyo mawnii e neɗɗo sanne faa huli pati ronka nantaade e cabbaaɗo mum, miila
dewgal ngal ana haani timmineede, yo ngal timmine no joomum yiɗiri nii, luuttaali.
37 Kaa so gorko fellisii e ɓernde mum fuu tawa tilsinaaka, faa ɓami anniya huurtintaa
cabbaaɗo mum, so ana waawi nantaade, waɗii ko moyyi.
38 E ley ɗum, kuurtinɗo cabbaaɗo mum waɗii ko moyyi, kaa mo huurtinaali cabbaaɗo
mum ɓuri waɗude ko moyyi.
39 Debbo ɓamaaɗo yo kaɓɓaaɗo so nii gorum ana heddii wuurde. Kaa so goriiko oo yawtii,
mo o yiɗi fuu ana waawi ɓamde mo, yo tawe e laawol Joomiraaɗo ngol tan.
40 Ɗum nee, so o heddiima e ngoortaalaaku o ɓurata welde hoore. Ɗum woni miilo am,
kasen duu miɗo miila miin duu, mi heɓii Ruuhu Laamɗo.

8

Haala tew cakkanaaɗo tooruuji

1 Jooni miɗo jaaboo lamndal mon banngal tew cakkanaaɗo tooruuji ɗii. Eɗen tayori
«en fuu eɗen njogii anndal». «Anndal» nee waddan mawninkinaare, jilli ngoni ko naɓata
deental goondinɓe ngal yeeso.
2 Neɗɗo fuu miiluɗo ana anndi huunde, anndaa tafon no haani anndirde.
3 Kaa neɗɗo fuu jiɗɗo Laamɗo, Laamɗo ana anndi ɗum.
4 Ndennoo e banngal ɲaamugol tew cakkanaaɗo tooruuji, eɗen anndi «so goonga, ley
aduna, tooru wanaa fay huunde», «Laamɗo walaa so wanaa gooto oo».
5 Sabi fay so ko yimɓe mbiyata reweteeɓe koo ana ngoodi dow kammu e dow leydi – so
goonga, wiyeteeɓe «reweteeɓe» e «joomiraaɓe» keewii –
6 enen, banngal men, Laamɗo gooto tan woodi, Baabiraaɗo taguɗo huunde fuu mo
nguuran-ɗen oo. Kasen Joomiraaɗo gooto tan woodi, Iisaa Almasiihu mo huunde fuu
laatorii oo, mo keɓir-ɗen nguurndam oo.
7 Kaa wanaa yimɓe fuu paami ɗum tafon. Yogaaɓe woownooɓe rewde tooruuji, faa
hannde eɓe ɲaama tew cakkanaaɗo tooruuji e miilde tew oo tooruuji jaati njey ɗum. Ɗum
waɗata so eɓe miila ɓe coɓan, tawi ɓe mbaawaa seenndude goonga e pene.
8 Tayoral, ɲaamdu ɓattintaa en Laamɗo. So en ɲaamii, nafataa en fay huunde, so en
ɲaamaali, bonnantaa en fay huunde.
9 Goonga, on ndokkaama laawol faa mbaawon ɲaamde huunde fuu. Kaa ndeentee pati
ngol laawol liɓa ɓe ɲiiɓaali e ley goondinal ɓee.
10 Sabi aan anndudo goonga oo, so lo'uɗo yii ma aɗa ɲaama ley suudu tooru, hakkille
mum hokkataa ɗum ɲaamde tew cakkanaaɗo tooruuji kaɲum duu naa?
11 Hono non, oon sakiike men lo'uɗo mo Almasiihu maayani oo, halkortoo saabe anndal
maa ngal.
12 So on tooɲirii non sakiraaɓe ɓe ɲiiɓaali e ley goondinal ɓee, so on njiiɓii hakkillaaji
maɓɓe, on luuttii Almasiihu.
13 Ɗum nee, so tawii ɲaamdu ana liɓa sakiike am, mi ɲaamataa kasen tew abada, pati mi
liɓa sakiike am.

9

Haala ko nelaaɗo foti waɗaneede

1 Mi jeyaa hoore am naa? Mi laataaki nelaaɗo naa? Mi yiyaali Joomiraaɗo men Iisaa naa?
Goondinal mon, wanaa e ley golle mo ngollan-mi Joomiraaɗo oo iwi naa?
2 Fay so banngal yogaaɓe mi wanaa nelaaɗo, banngal mon onon mi nelaaɗo, sabi ko
ngoondin-ɗon Iisaa koo ana holla Joomiraaɗo neli kam jaati.
3 Annii ko mbiyan-mi feloo ɓe kam ɓee:
4 min kaandaa e heɓude ɲaamdu e yardu e ley golle amen naa?
5 Min kaandaa e naɓorde rewɓe amen no nelaaɓe woɓɓe ɓee nii naa? No miɲiraaɓe
Joomiraaɗo ɓee nii, kaɲum e Piyeer?
6 Naa miin e Barnabas tan ngoni haanɓe gollude faa keɓa no nguurda?
7 Homo e mon yii sordaasi joɓoowo hoore mum? Homo woni demoowo mo ɲaamataa ko
hetti e ngesa mum? Homo woni duroowo mo yarataa kosam sewre mum?
8 Ko kaalan-mi koo, e dow miilooji yimɓe tan fawii naa? Sariya oo yamiraali ɗum naa?
9 Sabi nii winndiraa e Sariya Muusaa: «A haɗataa ngaari aloori tappoori gawri muuɗude
gawri.»* Ga'i alooji ɗii tan ngoni ko Laamɗo wattani hakkille naa?
10 Tama wanaa saabe men o haalirta? Goonga, enen mbinndanaa ngol konngol, sabi
demoowo e tappoowo fuu ana ngollira jikke heɓude ngeɗu mum'en.
11 Min aawii e mon kulle ruuhunkooje. So min kettii e mon kulle adunankooje, yalla
miɗen kaawanee ɗum naa?
12 So woɓɓe ana kaandi e heɓude ɲaamdu e junngo mon, wanaa minen ɓuri haandude
hen?
Kaa minen, min njokkaali ngol laawol. Miɗen muɲa huunde fuu pati min kaɗa Kabaaru
Lobbo haala Almasiihu oo yaade yeeso.
13 Tama on anndaa gollooɓe e ley Suudu Dewal Mawndu ɓee ana nguuri e kulle ɗe yimɓe
ndokkata Suudu nduu ɗee? Tama on anndaa halfinaaɓe golle ittirde sadaka ɓee ana keɓa
ngeɗu mum'en e mayre?
14 Hono non, Joomiraaɗo yamirii waajotooɓe Kabaaru Lobbo ɓee nguura e Kabaaru
Lobbo oo.
15 Kaa miin, mi jokkaali hen fay laawol gootol, kasen duu mi winndiraali ɗum faa mi
heɓa huunde. Maayde ɓurani kam ɲaagaade huunde. Sabi ɗum woni ko mantortoo-mi, mi
jaɓataa fay gooto itta kam e majjum duu.

* **9:9** Fillitagol Tawreeta 25.4

16 Sabi waajaade Kabaaru Lobbo oo manataa kam, ɗum tilsuɗum kam. Bone woodanii
kam so mi waajaaki Kabaaru Lobbo oo!
17 Sinndo mi golliriino oo golle saabe miɗo fellisinnoo ɗum miin e hoore am, nden kaa
mi heɓanno njoɓdi. Kaa laatike tilsere ngolliran-moo-mi, mo golle mo kalfinaa-mi.
18 Ndennoo koɗum woni njoɓdi am? Njoɓdi am, ɗum woni seyo am ko mbaajotoo-mi
Kabaaru Lobbo meere meere koo, tawti e ko mi lamndataako ko waajotooɓe Kabaaru
Lobbo oo ɓee poti heɓude.
19 Mi walaa e margal fay gooto, kaa mi waɗii hoore am maccuɗo yimɓe fuu, yalla miɗo
heɓa ko ɓuri heewde e maɓɓe.
20 E ley Yahuudiyankooɓe, mi waɗii hoore am Yahuudiyanke, yalla miɗo heɓa ɓe. E ley
jokkuɓe Sariya Muusaa, mi waɗii hoore am jokkuɗo Sariya Muusaa, yalla miɗo heɓa ɓe, fay
so wanaa waajibi mi jokka Sariya oo.
21 E ley ɓe ngalaa e Sariya Muusaa ɓee, mi waɗii hoore am mo walaa e Sariya oo, yalla
miɗo heɓa ɓe, fay so miin e hoore am, mi waasaali taweede e sariya Laamɗo oo, sabi ley
sariya Almasiihu ngon-mi.
22 E ley lo'uɓe, mi waɗii hoore am mi lo'uɗo, yalla miɗo heɓa ɓe. Walaa fuu no mi waɗaali
hoore am kammari yimɓe fuu, yalla ana daɲa ɓe kisin-mi.
23 Ko ngaɗan-mi fuu, mi waɗiran ɗum kammari Kabaaru Lobbo oo yalla miɗo heɓa hen
ngeɗu.
24 Tama on anndaa daɗondirteeɓe ɓee fuu yo dogooɓe, kaa gooto tan heɓata deesewal?
Ndennoo, ndogiree heɓude ngal.
25 Lanndinantooɓe ndaggu fuu, mbiiran terɗe mum'en biirugol cattungol. Ko ɓe ngaɗirta
ɗum dee, faa ɓe keɓa deesewal ngal duumataako. Enen nee, faa keɓen deesewal duumo-
toongal.
26 Saabe majjum mi dogiraali meere, mi wa'aali no kaɓoowo e henndu nii.
27 Kaa miɗo biira terɗe am no naawiri miɗo jaalii ɗe, yalla miin baajotooɗo woɓɓe
Kabaaru Lobbo oo, pati mi waasa yarraneede.

10

Haala waasude rewde tooruuji

1 Sakiraaɓe, miɗo yiɗi paamon faa gasa ko hewtii maamiraaɓe men jamaanu Muusaa
koo. Ɓe fuu ɓe ngoniino e ley luurde ndee, ɓe fuu duu ɓe lummbiino geeci oo.
2 E ley haɓɓagol maɓɓe e Muusaa ɓe fuu ɓe keɓii lootogal batisima e ley luurde ndee,
kaɲum e ley geeci oo.
3 Kasen duu ɓe fuu ɓe ɲaamdii ɲaamdu wooturu ruuhunkooru,
4 ɓe fuu ɓe njardii njaram ngootam ruuhunkoojam, sabi eɓe njarannoo ɗam e haayre
ruuhunkoore jokkunoonde e maɓɓe ndee. Nden haayre woni Almasiihu.
5 Kaa ko ɓuri heewde e maɓɓe, Laamɗo welaaka ɗum'en. Ɗum saabii so ɓe kalkii ley ladde
jeereende ndee.
6 Ɗum fuu eɗum holla en pati njokken giɗaaɗe yonki bonɗe no maɓɓe nii.
7 Pati laatee rewooɓe tooruuji no yoga maɓɓe nii, hono no winndorii nii: «Yimɓe ɓee
njooɗiima ana ɲaama ana njara, kasen immii ana mboma.»*
8 Pati naaten e fijirde no yogaaɓe e maɓɓe naatiri e fijirde nii. Ɗum saabii so ujunaaji
noogay e taton neɗɗo maayi ɲannde wootere.
9 Pati itten koro Almasiihu no yoga maɓɓe nii. Ɗum saabii so bolle kalki ɗum'en.
10 Pati ŋermitee no yoga maɓɓe nii. Ɗum saabii so malaa'ika baroowo oo halki ɓe.
11 Ɗum fuu waɗii yalla ana laatanoo en misaalu, ɗum winndiraama faa ɗum waajoo en,
enen wonɓe e cakite jamaanu ɓee.
12 Ɗum nee, miiloowo ana darii fuu, waɗa hakkille pati boɓɓoo e leydi.
13 Walaa torra ittoowa koro heɓuka on ka heɓaali ɓiɓɓe aadama. Laamɗo yo koolniiɗo, o
ɗalataa torra koroowa ɓurka on semmbe fawee e mon. Torra fuu koroowa on, o hokkan
on no mbaawron muɲude ɗum, o hokkan on laawol no njaltiron e mum.
14 Saabe ɗum, sakiraaɓe am horsuɓe, ngoɗɗee dewal tooruuji.
15 Miɗo haalirana on hono no on hakkilante'en nii, caree onon e ko'e mon ko mbii-mi koo.
16 Horde hiraande seniinde nde njettaten Laamɗo kammari mum ndee, so en njarii nde,
tama en ndeentaali e yiiyam Almasiihu ɗam? Buuru mo tayaten oo, so en ɲaamii mo, tama
en ndeentaali e terɗe Almasiihu ɗee?
17 Tawi buuru oo yo gooto, enen duu, enen e heewde fuu, en terɗe goote, sabi eɗen njogii
ngeɗu e oon buuru gooto.

---

* **10:7** Pergu 32.6

18 Taykee leɲol Israa'iila ngol: tama yimɓe maɓɓe ɲaamooɓe sadakaaji ɓee ndeentaali e
Laamɗo gaɗanaaɗo ittirde sadaka ndee oo?
19 Miɗo yiɗi wiide tew cakkanaaɗo tooruuji won ko woni naa? Naa tooru e hoore mum
won ko woni?
20 Walaa! Ko njiɗu-mi wiide dee, ko heeferɓe ɓee cakkotoo koo, sakketee seyɗaani'en,
wanaa Laamɗo. Mi yiɗaa ndeenton e seyɗaani'en.
21 On mbaawaa yarde e horde Joomiraaɗo ndee njaron kasen e horde seyɗaani'en, on
mbaawaa ɲaamde e la'al Joomiraaɗo ngal ɲaamon kasen e la'al seyɗaani'en ɓee.
22 Naa iirtude tikkere Joomiraaɗo njiɗ-ɗen? Naa en miilii eɗen ɓuri mo semmbe?

Haala ngaɗiree huunde fuu faa Laamɗo teddinee

23 Mbii-ɗon: «Huunde fuu ana dagii.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga, «huunde
fuu ana dagii», kaa wanaa fuu naɓata deental goondinɓe ngal yeeso.
24 Pati fay gooto laatoo hammadi haaje mum tan, ndaarta nafaa woɓɓe ɓee duu.
25 Tew cootteteeɗo luumo fuu, oɗon mbaawi ɲaamirde ɗum hakkillaaji ɗi ɲiŋataa on tawa
on lamndaaki yalla ɗum tew cakkanaaɗo tooruuji naa wanaa.
26 Sabi «leydi e ko woni e mum fuu Joomiraaɗo woodani.»†
27 So neɗɗo mo goondinaali noddii on, on njaɓii nootaade, ɲaamon ko ndokke-ɗon fuu,
tawa hakkillaaji mon ɲiŋataa on.
28 Kaa so won biiɗo on: «Ɗum ko sakkanaa tooruuji», nden, pati ɲaamee ɗum saabe biiɗo
non oo e saabe hakkille mum ɲiŋoowo ɗum.
29 Wanaa ko wartata e hakkillaaji mon onon kaalan-mi ɗoo, ko wartata e hakkille biiɗo
non oo kaalan-mi.
Kaa fotaa ko hakkille neɗɗo goɗɗo sara ndimaaku am.
30 So miɗo yetta Laamɗo e dow ko ɲaaman-mi, ko waɗi so miɗo bonkee e nduun ɲaamdu
ndu njettu-mi Laamɗo kammari mum?
31 Ndennoo, so on ɲaaman, so on njaran naa ko ngaɗaton fuu, ngaɗiree ɗum faa Laamɗo
teddinee.
32 Pati laatanee fay gooto fergitere, wanaa Yahuudiyankooɓe wanaa ɓe nganaa Yahu-
udiyankooɓe wanaa deental goondinɓe Laamɗo ngal.
33 Ngolliree no am nii, sabi miɗo tewta ko welata yimɓe fuu e dow huunde fuu, tawee mi
tewtaali nafaa am miin tan, ko nafata heewɓe tewtan-mi, yalla eɓe kisinee.

11

1 Ɲemmbee kam no ɲemmbiran-mi Almasiihu nii.

Haala banngal soomugol hoore

2 Miɗo yetta on ko micciti-ɗon kam e huunde fuu koo, e ko njokku-ɗon waajuuji ɗi
mbaajii-mi on ɗii koo.
3 Kaa noo, miɗo yiɗi paamon Almasiihu woni hooreejo gorko fuu, gorko woni hooreejo
debbo, kasen duu Laamɗo woni hooreejo Almasiihu.
4 Ndennoo, gorko fuu kippiiɗo kufina so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol
Laamɗo loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo.
5 Kaa debbo fuu mo soomaaki so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol Laamɗo
loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo, sabi omo wa'i hono no o laɓiiɗo nii.
6 Sabi so debbo soomaali hoore mum, yo mesu sukundu mum. Kaa so nii mesude hoore
mum naa laɓude nde ana yaannoo debbo, yo soomu hoore mum.
7 Gorko noo haanaa hippaade kufina, sabi yo mbaadi Laamɗo, kaɲum e darja mum. Kaa
debbo yo darja gorko.
8 Sabi wanaa gorko ittaa e debbo, debbo ittaa e gorko.
9 Wanaa gorko taganaa debbo, debbo taganaa gorko.
10 Saabe ɗum ana wajibii e debbo soomude e hoore mum taagumansa baawɗe saabe
malaa'ika'en.
11 Kaa ɗum e taweede, e ley haɓɓagol men e Joomiraaɗo, debbo ana haɓɓii e gorko, gorko
duu ana haɓɓii e debbo.
12 Sabi no debbo ittiraa e gorko nii, hono non debbo duu rimirta gorko. Kaa ɗum fuu, to
Laamɗo ɗum iwi.
13 Caree onon e ko'e mon: yalla ana ŋardi e debbo rewa Laamɗo tawa soomaaki?
14 Wanaa neesu oo e hoore mum ana anndina on sukundu juutundu ana yaaginii e gorko,
15 kaa e debbo, yo darja? Sabi o hokkiraama sukundu juutundu yalla ana sudda hoore
ndee.

† **10:26** Jabuura 24.1

16 Muuyɗo yeddude ɗum fuu yo anndu en ngalaa oon aada, wanaa minen, wanaa deente
goondiɲɓe Laamɗo ɗee.

Haala hiraande seniinde

17 Won ko njiɗu-mi yamirde on kasen, haala no kawritirton. Haala majjum mi waawaa
yettude on, sabi kawrite mon ɗee naɓataa on yeeso, to boni ɗe naɓata on.
18 Ko adii fuu, mi nanii so on kawritii, luurral ana hakkunde mon, kasen duu won ko
ngoondiɲ-mi hen.
19 Ana tilsi pelle-pelle ngaɗa hakkunde mon, yalla hoolniiɓe jaati wonɓe e ley mon ɓee
ana annditee.
20 So on kawritii e nokku gooto, wanaa hiraande Joomiraaɗo ndee ɲaamaton.
21 Sabi gooto gooto mon fuu heɲoto ɲaamde hiraande mum faa ɓee ɗoo njolba, ɓee too
cigira.
22 Tama on ngalaa cuuɗi ɗo kaan-ɗon ɲaamde e yarde? Naa on yawɓe deental goondiɲɓe
Laamɗo ngal? Naa oɗon njiɗi hoynude ɓe ngalaa ko njogii ɓee? Ko mbiyan-mi on? Mi yetta
on naa? Mi waawataa yettude on e ɗum.
23 Sabi miin, e Joomiraaɗo keɓu-mi ko njottin-mi on koo: e ley jemma mo Joomiraaɗo
men Iisaa jammbaa e mum oo, o ɓami buuru,
24 o yetti Laamɗo, o heli buuru oo, o wii: «Ɗum yo terɗe am keliraaɗe kammari mon.
Ngaɗee ɗum faa miccito-ɗon kam.»
25 Hono nii, nde ɓe tilii hiraande ndee, o ɓami horde peguujam, o wii: «Ndee ɗoo horde
woni aadi keyri tabintiniraandi yiiyam am. Faa nde njaraton fuu, miccito-ɗon kam.»
26 Sabi nde ɲaamaton oon buuru e nde njaraton nden horde peguujam fuu, oɗon
mbaajoo haala maayde Joomiraaɗo faa nde o warti.
27 Ɗum nee, neɗɗo fuu ɲaamirɗo buuru Joomiraaɗo no haanaa, yardi horde makko no
haanaa, oon luuttii terɗe Joomiraaɗo ɗee e yiiyam makko ɗam fuu.
28 Ndennoo, gooto fuu yo yeewto hoore mum fade mum ɲaamde oon buuru naa yarde
nden horde.
29 Sabi neɗɗo fuu ɲaamɗo buuru oo so yari horde ndee, so miilaaki ɗum terɗe Joomiraaɗo
ɗee, jukkete saabe ko ɲaami koo e ko yari koo.
30 Ɗum saabii so ɲawɓe e lo'uɓe ana keewi e mon, kasen duu won yawtuɓe.
31 Sinndo eɗen yeewtotonoo ko'e men, en yeewtatanooke.
32 Kaa Joomiraaɗo ana sara en faa ne'a en, pati njukkide-ɗen e aduna oo.
33 Ndennoo sakiraaɓe am, so oɗon kawrita faa ɲaamdon hiraande Joomiraaɗo ndee,
ndoomondiree.
34 So tawii won jolbuɗo e mon, yo ɲaamu to suudu mum too, pati kawrite mon ɗee
laatanoo on jukkungo. Kaa ko heddii koo mi biltan ɗum so mi warii.

12

Haala dokke Ruuhu Ceniiɗo

1 Haala dokke ɗe Ruuhu Ceniiɗo hokkata ɗee, sakiraaɓe, miɗo yiɗi paamon ɗe faa gasa.
2 Nde ngonno-ɗon heeferɓe ndee, oɗon anndi no tooruuji muumi ɗii majjiniri on.
3 Ɗum waɗi so njiɗu-mi paamon ɗum ɗoo: fay gooto waawaa wiide «Iisaa yo kuɗaaɗo» so
Ruuhu Laamɗo ana e mum, kasen duu fay gooto waawaa wiide «Iisaa yo Joomiraaɗo» so
Ruuhu Ceniiɗo walaa e mum.
4 Dokke ɗe Ruuhu Ceniiɗo hokkata en ɗee ana ceerti sifaaji, kaa Ruuhu oo yo gooto.
5 Gollanooɓe deental ɓee ana ceerti sifaaji, kaa Joomiraaɗo oo yo gooto.
6 Golleeji ana ceerti sifaaji, kaa Laamɗo gooto oo kaɲum gollata ɗi fuu ley yimɓe ɓee fuu.
7 Ruuhu Laamɗo oo ana ɓanngina e gooto fuu dokkal nafoowal deental ngal fuu.
8 O hokka ooɗoo waaju kebbinaaɗo hakkilantaaku, o hokka ootoo waaju kebbinaaɗo
anndal.
9 Kanko Ruuhu gooto oo hokkata ooɗoo goondinal, ootoo sellinde ɲawɓe.
10 O hokka ooɗoo waɗude kaayɗe, ootoo haaltude konngol ngol Laamɗo loowi e mum
ngol, ooɗoo seenndude ko woni seyɗaani'en e Ruuhu goonga oo, ootoo haalirde ɗemɗe
Ruuhu Ceniiɗo, o hokka goɗɗo duu maandinde ɗeen ɗemɗe.
11 Ruuhu gooto oo tan gollata ɗum fuu, feccirana gooto fuu dokkal ngal muuyi.

Haala caldi keewɗi ɗi neɗɗo gooto

12 E ley ɗum, no neɗɗo gooto jogorii caldi keewɗi nii, e no caldi ɗii e heewde fuu laatorii
neɗɗo gooto nii, hono non Almasiihu duu wa'i.
13 Sabi en fuu en mbatisiraamaRuuhu gooto faa laato-ɗen neɗɗo gooto, so en Yahu-
udiyankooɓe naa so en nganaa Yahuudiyankooɓe, so en rimɓe naa so en riimayɓe, kasen
duu en fuu en njarnaama Ruuhu gooto oo.

14 Neɗɗo wanaa salndu wooturu, yo caldi keewɗi.
15 So koyngal wii: «Nde mi wanaa junngo, mi jeyaaka e neɗɗo oo», ɗum haɗataa ngal
jeyeede e makko.
16 Naa so nowru wii: «Nde mi wanaa yitere, mi jeyaaka e neɗɗo oo», ɗum haɗataa ndu
jeyeede e makko.
17 So caldi ɗii fuu yo gite, hono neɗɗo oo nanirta? Naa so ɗi fuu ɗi noppi, hono neɗɗo oo
maatirta ko uurata e ko luuɓata?
18 Kaa noo, Laamɗo reentinii caldi ɗii fuu e neɗɗo gooto hono no muuyiri nii.
19 Salndu wooturu laatataako neɗɗo.
20 Ndennoo, caldi ɗii ana keewi, kaa neɗɗo oo yo gooto.
21 Yitere waawaa wiide junngo: «Haaje am walaa e maa.» Hoore duu waawaa wiide
koyɗe: «Haaje am walaa e mon.»
22 Kaa noo, caldi neɗɗo nanndudi e ɓurdi lo'ude ɗii, ɗiin ngoni kasindinaadi sanne.
23 Ɗi nanngir-ɗen ɓurdi jaasude ɗii, ɗiin ɓur-ɗen teddinde. Ɓurdi gaccinaade ɗii, ɗiin ɓur-
ɗen suuɗude,
24 sabi caldi men goɗɗi ɗii kasindinaa e suuɗeede. Laamɗo reentini caldi fuu, hokki caldi
lo'udi ɗii teddeengal,
25 pati ceeraagu waɗa e neɗɗo oo, yalla caldi ɗii fuu ana tiiɗondira.
26 So tawii salndu wooturu naawii, goɗɗi ɗii fuu naawdan e mum. So salndu wooturu
teddinaama, goɗɗi ɗii fuu mbeltidoto e mum.
27 Onon, on fuu on terɗe Almasiihu, gooto e mon fuu yo salndu e caldi makko ɗii.
28 Nii Laamɗo darniri deental goondinɓe ngal: ko adii fuu o joyyini nelaaɓe, o jokkini hen
haaltooɓe konngol ngol Laamɗo loowi e mum'en, o jokkintini hen janngooɓe, caggal ɗum,
waɗooɓe kaayɗe e sellinooɓe ɲawɓe e faabotooɓe e ardotooɓe, kaɲum e haaliroɓe ɗemɗe
Ruuhu.
29 Yimɓe fuu yo nelaaɓe naa? Naa haaltooɓe konngol ngol Laamɗo loowi e mum'en? Naa
janngooɓe? Yimɓe fuu ngaɗata kaayɗe naa?
30 Yimɓe fuu ndokkaa sellinde ɲawɓe naa? Naa haalirde ɗemɗe Ruuhu? Naa maandinde
ɗeen ɗemɗe?
31 Hono non, tiinnee, pooɗanee dokke ɓurɗe heewde nafaa ɗee.
Kaa jooni mi hollan on laawol ɓurngol fuu moyyude ngol.

13

Haala jilli

1 So kaalir-mi ɗemɗe yimɓe e ɗemɗe malaa'ika'en, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi
lennguru senyooru naa mi mbaggu dinndoowo tan.
2 So Laamɗo loowii kam konngol mum mi annda sirriiji fuu e annde fuu, naa so tawraa-
mi goondinal faa mi sottina baamle kaaye, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi wanaa fay
huunde.
3 So ndokku-mi jawdi am fuu misikiina'en naa so ndokkitir-mi tew am duppee, kaa fuu
so jilli ngalaa e am, nafataa kam fay huunde.
4 Jilli ana njogii muɲal, ana njogii moyyuki. Ɗi ngaldaa e haasidaaku, ɗi ngaldaa e
haawtaare, mawninkinaare duu waldaa e majji.
5 Jilli ngaddataa ko yaannii, nganaa hammadi haaje mum, eɗi caloo metti, ɗi caawataa
rikke.
6 Jilli kuyantaa ooɲaare, goonga ɗi kuyanta.
7 Jilli ana njaafoo fuu, ana kooloo fuu, ana njoonndoroo fuu, ana muɲa fuu.
8 Jilli mbonataa abada. Haaltude ko Laamɗo loowi e men koo ana timma, ɗemɗe ana
timma, anndal ana timma.
9 Sabi anndal men ana ɲaki, looweede men konngol Laamɗo ana ɲaki,
10 kaa so ko hiɓɓi koo warii, ko ɲaki koo fuu wittan.
11 Nde mi cukalel ndee, no cukalel haaldata nii kaaldan-mi, no cukalel miilortoo nii
miilortoo-mi, no cukalel yiirata nii njiiran-mi. Kaa ko mawnu-mi koo, mi seerii e golle
cukaaku.
12 Jooni en njiyataa kulle ɗee faa laaɓa, ko wa'i hono no timtorgal niɓɓungal nii njiiraten.
Kaa wakkati waran en njiiran ɗe gite men jaati. Jooni anndal am hiɓɓaali, kaa wakkati
waran nde anndan-mi faa hiɓɓa, no Laamɗo anndiri kam faa hiɓɓi nii.
13 Ndennoo, kulle tati ngoni duumotooɗe: goondinal e jikke e jilli. Kaa jilli ɓuri ɗe fuu
teddude.

14

Haala dokke Ruuhu Ceniiɗo

1 Ndennoo, pooɗanee jilli no mbaawru-ɗon fuu, tewton kasen dokke Ruuhu Ceniiɗo ɗee.
Ko ɓur-ɗon fuu haande tewtude e majje, haaltude konngol ngol Laamɗo loowi e mon ngol.
2 Sabi kaaliroowo ɗemɗe Ruuhu e Laamɗo haaldata, wanaa e yimɓe. Sabi fay gooto
faamataa ko joomum haalata, Ruuhu oo hokkata joomum haalde goongaaji Laamɗo
tedduɗi cuuɗaaɗi ɗii.
3 Kaa loowaaɗo konngol Laamɗo oo, yimɓe haalanta, faa naɓa ɗum'en yeeso e ley
goonɗinal, hokka ɗum'en semmbe, ɓuuɓina ɓerɗe mum'en.
4 Kaaliroowo ɗemɗe Ruuhu, hoore mum naɓata yeeso, loowaaɗo konngol Laamɗo oo
noo, deental goonɗinɓe naɓata yeeso.
5 Miɗo yiɗi kaaliron ɗemɗe Ruuhu on fuu, kaa ko ɓurani kam, kaalton konngol ngol
Laamɗo loowi e mon ngol. Sabi kaaltoowo konngol ngol Laamɗo loowi e mum ɓuri
kaaliroowo ɗemɗe Ruuhu, so wanaa tawa neɗɗo ana waawi maandinde, yalla deental
goonɗinɓe ngal ana yaara yeeso.
6 Ndennoo sakiraaɓe, so mi wariino to mon mi haaliranno on ɗemɗe Ruuhu, so haala
am waddanaalino on ko Laamɗo ɓannginani kam koo, naa anndal, naa konngol ngol
Laamɗo loowi kam ngol, naa waaju, koɗum ɗum fuu ɗum nafata on?
7 Tayko-ɗen kaaki wanngiyaare hono sereendu naa hoddu. So ɗi piyaaka faa laaɓa, hono
annditirten ko sereendu nduu fiyata naa ko hoddu nduu hoɗata?
8 Naa so puufoowo buututal wolde fuufaali faa laaɓa, homo lanndinantoo wolde ndee?
9 Hono non, onon duu, so on njottinirii kabaaru oo ɗemɗe Ruuhu tawa ko famminii fuu
walaa hen, hono paamirte-ɗon? On tippike haala mon!
10 No ɗemɗe ɗee keewiri e no ceertiri e aduna oo nii fuu, walaa haala ka nanataake hen.
11 Kaa so neɗɗo haaldii e am ɗemngal ngal mi nanataa, mi laatike janano mum, laatike
janano am.
12 Hono non, onon duu e ley fooɗanagol mon dokke Ruuhu ɗee, tewtee dokke naɓooje
deental goonɗinɓe ngal yeeso ɗee, tewtee ɗe faa sanne.
13 Ɗum nee, kaaliroowo ɗemɗe Ruuhu fuu ɲaagoo Laamɗo waawde maandinde ɗe.
14 Sabi so miɗo ɲaagoroo Laamɗo ɗemɗe Ruuhu, goonga, yonki am ana e duwaawu, kaa
mi faamataa miin e hoore am.
15 Ndennoo, hono ngaɗan-mi? Mi ɲaagorto yonki am, mi ɲaagorto hakkille am. Mi
yimiran yonki am, mi yimiran hakkille am.
16 So wanaa ɗum, so a yettirii Laamɗo ɗemɗe Ruuhu tan, hono tawaaɗo ton mo woowaa
ɗum waawirta wiide «Aamiina» e yettugol maa ngol? Sabi joomum nanataa ko kaalataa koo.
17 Fay so yettugol maa ngol ana woodi sanne, ngol nafataa joomum.
18 Miɗo yetta Laamɗo, ko ɓur-mi on on fuu heewde haalirde ɗemɗe Ruuhu koo.
19 Kaa e ley deental goonɗinɓe, haalde konngi joy pamminiiɗi baajotoodi heddiiɓe ɓee,
ɓurani kam haalirde konngi ujunaaji ujunaaji ɗemɗe Ruuhu.
20 Sakiraaɓe, pati laatee ɓe ngalaa hakkille no cukaloy nii. Laatee cukaloy banngal bone,
kaa laatee baaliki'en banngal hakkille.
21 Nii winndorii e Sariya:
«Yimɓe ɓe ɗemɗe goɗɗe,
kaɲum e kunduɗe woɓɓe
kaaliranan-mi yimɓe am ɓee.
Ɗum fuu e taweede,
ɓe kettintaako kam.»*
Hono non Joomiraaɗo wiiri.
22 Hono non, ɗemɗe Ruuhu ɗee yo maande ɗo ɓe ngoonɗinaali ɓee, kaa ɗo goonɗinɓe
ɓee, wanaa non worri. Haaltude konngol ngol Laamɗo loowi e mum duu yo maande ɗo
goonɗinɓe ɓee, kaa ɗo ɓe ngoonɗinaali ɓee, wanaa non worri.
23 Ndennoo, so yimɓe deental goonɗinɓe ngal fuu njooɗiima, so ɓe fuu ɓe naatii e haalirde
ɗemɗe Ruuhu, so yimɓe ɓe mboowaa ɗum naa ɓe ngoonɗinaali ngarii, joomum'en mbiyataa
on haanɗuɓe naa?
24 Naa so gooto e ɓeen yimɓe warii, tawii yimɓe fuu ana kaalta konngol ngol Laamɗo
loowi e mum'en ngol, ko o nanata koo fuu ana fammina mo luutti makko, ana sara mo
duu,
25 sirriiji ɓernde makko ɓannginee, o diccoo o sujidana Laamɗo, o wiya: «So goonga nii,
Laamɗo ana wondi e mon.»

---

* **14:21** Esaaya 28.11-12

No deental goondinɓe haani worrude

26 Ndennoo sakiraaɓe, hono waɗetee? So on kawritii, dokkaaɗo yimre e dokkaaɗo
janngingol e dokkaaɗo ko Laamɗo ɓanngingnani ɗum e dokkaaɗo haalirde ɗemɗe Ruuhu e
dokkaaɗo maandinde ɗe, fuu yo waɗire faa naɓa deental goondinɓe ngal yeeso.
27 So ɗemɗe Ruuhu kaalirtee, ɗiɗon naa taton so heewii kaani waɗude ɗum, gooto fuu e
wakkati mum. Yo gooto mon maandin.
28 Kaa so maandinoowo walaa, joomum deyyinoo e ley deental ngal, gunndoo e ley
ɓernde mum, haalda e Laamɗo.
29 Ɗiɗon naa taton kaalta konngol ngol Laamɗo loowi e mum'en, heddiiɓe ɓee cara haala
maɓɓe kaa.
30 Kaa so won ko Laamɗo ɓanngingnani gooto e jooɗiiɓe ɓee, yo kaaloowo arano oo deyyino.
31 Sabi on fuu, oɗon mbaawi haaltude konngol ngol Laamɗo loowi e mon ngol, tawa gooto
gooto kaaldaton, yalla deental ngal fuu ana heɓa anndal e cuusal.
32 Haaltooɓe konngol ngol Laamɗo loowi e mum'en ɓee ana poti waawde jogaade
konngol mum'en ngol,
33 sabi Laamɗo waɗataa ko jiiɓata kawrital, o Laamɗo gaddoowo jam.
No worri e deente seniiɓe ɗee fuu nii,
34 yo rewɓe ndeyyino ley deente ɗee, sabi ɓe ndunɲanaaka haalde ley hen. Yo ɓe ɗowtoro
no sariya oo wiiri nii.
35 So tawii won ko ɓe njiɗi faamtinaade, yo ɓe accu faa ɓe koota, ɓe lamndoo jom'en cuuɗi
maɓɓe. Sabi konngol debbo nanee ley deental goondinɓe ana yaaginii.
36 Naa oɗon miila konngol Laamɗo ngol to mon iwi? Naa onon tan keɓi ngol?
37 Neɗɗo fuu miiluɗo ana waawi haaltude konngol ngol Laamɗo loowi e mum ngol naa
miiluɗo yo keɓuɗo Ruuhu Ceniiɗo, ana haani anndititidde ko mbinndan-mi faade e mon koo
yo yamiroore Joomiraaɗo.
38 Mo annditaali ɗum fuu, Laamɗo annditataa joomum.
39 Ndennoo sakiraaɓe, pooɗanee looweede konngol Laamɗo, kasen duu pati kaɗee ɗemɗe
Ruuhu haalireede.
40 Kaa huunde fuu yo waɗire no haaniri, tawee jiiɓaaki.

15

Haala immital Almasiihu

1 Sakiraaɓe, miɗo miccintina on Kabaaru Lobbo mo njottin-mi on, mo njaɓu-ɗon, mo
ɲiiɓu-ɗon e mum oo.
2 Saabe oon Kabaaru kisinirte-ɗon so tawii on nanngirii mo no kaalanir-mi on nii. So
wanaa ɗum, goondinal mon laatoto meere.
3 Mi yottinii on kabaaru ɓurɗo faydinde mo keɓu-mi oo, ɗum woni: Almasiihu maayirii
saabe luutti men, no Binndi ɗii mbiiri nii,
4 o iraama, o immitike e ɲalooma tataɓo oo no Binndi ɗii mbiiri nii,
5 o ɓanngani Piyeer, caggal ɗum, o ɓanngani taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee,
6 caggal ɗum, o ɓanngani ko ɓuri sakiraaɓe teemeɗe njoyon darannde wootere. Ko ɓuri
heewde e maɓɓe ana nguuri faa jooni, kaa won yawtuɓe e maɓɓe.
7 Jokkiti hen kasen, o ɓanngani Yaakuuba, o ɓanngani nelaaɓe ɓee fuu.
8 Ko sakitii koo, o ɓanngani kam miin baaɗo no ɓinngel ngel lebbi mum kiɓɓaali nii.
9 Sabi miin ɓuri nelaaɓe ɓee fuu famɗude, mi fotaa fay noddireede nelaaɗo, sabi mi
torriino deental goondinɓe Laamɗo ngal.
10 Jonnoo, saabe moyyere Laamɗo ndee laatorii-mi ko ngon-mi koo. Moyyere nde mo
waɗani kam ndee duu laatanaaki kam meere, sabi miin ɓuri nelaaɓe ɓee fuu gollude. So
goonga, wanaa miin gollata, moyyere Laamɗo wonnde e am ndee gollata.
11 Kaa so miin so kamɓe, fuu fotu, hono non min mbaajorii, hono non ngoondinir-ɗon.

Haala immital maayɓe

12 Jooni, miɗen mbaajoo Almasiihu immitike e maayde. Ndennoo, hono yoga mon
wiirata maayɓe immitataako?
13 Sinndo immital maayɓe walaa, Almasiihu e hoore mum immitaaki,
14 so Almasiihu immitaaki, waaju amen yo meere, goondinal mon duu yo meere.
15 Eɗum holla duu ko min kaali haala Laamɗo koo yo fenaande, sabi min mbii Laamɗo
immintinii Almasiihu, tawi wanaa goonga so maayɓe immitataako.
16 Sabi so maayɓe immitataako, Almasiihu e hoore mum immitaaki,
17 so Almasiihu immitaaki, goondinal mon yo meere, oɗon ngondi e luutti mon faa jooni,
18 maaynooɓe e ley goondinal Iisaa Almasiihu ɓee duu kalkike.

19 So jikke men e Almasiihu e ley ɗam ɗoo nguurndam tan nafannoo, enen ɓurannoo
yimɓe fuu yurminaade.
20 Kaa jooni, Almasiihu immintinaama e maayde, laatike arano e immitotooɓe.
21 Sabi no neɗɗo gooto sabinbiniri maayde nii, hono non kasen neɗɗo gooto sabinbiniri
immital e maayde.
22 No yimɓe fuu maayirta saabe Aadama nii, hono non kasen yimɓe fuu immintinirtee
saabe Almasiihu,
23 kaa gooto fuu e wakkati mum immitotoo. Ɗum woni Almasiihu woni arano oo, caggal
ɗum, ɓe o jey ɓee njokka hen ɲannde gartol makko.
24 So ɗum ɓettike, darngal daroo, Almasiihu halka kaanankaaku e baawɗe e semmbe fuu,
totta Laamɗo Baabiraaɗo men oo Laamu oo.
25 Sabi ana tilsi Almasiihu laamoo faa nde Laamɗo waɗi o yaɓɓa wayɓe ɓee fuu.
26 Gaɲo cakitotooɗo halkeede oo yo maayde,
27 sabi ana winndii: «Laamɗo waɗii huunde fuu ley koyɗe makko.»* Kaa so wiyaama non,
tayoral Laamɗo gaɗuɗo huunde fuu ley koyɗe makko oo walaa hen.
28 So huunde fuu heedii ley Bajjo oo, Bajjo oo e hoore mum heedan ley gaɗuɗo huunde
fuu ley makko oo faa Laamɗo laamoo huunde fuu e neɗɗo fuu.
29 Haya, won yogaaɓe jaɓuɓe lootireede lootogal batisima saabe maayɓe. So tawii maayɓe
immitataakono, koɗum waɗi so yimɓe ana mbatisiree saabe maɓɓe?
30 Enen e ko'e men, ko waɗi so eɗen njarroo wakkati fuu naatude e farati?
31 Sakiraaɓe, ɲannde fuu miɗo hosa maayde saabe golleeji am ɗii. Miɗo haalana on ɗum
kammari ko mantortoo-mi on saabe haɓɓagol mon e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu koo.
32 So no neɗɗo wa'i nii tan miilortonoo-mi ko kaɓannoo-mi e waasooji ley Efeesu koo,
koɗum ɗum nafata kam? So maayɓe immitataakono, ngaɗen no wiiraa nii: «Ɲaamen njaren,
sabi en maayooɓe janngo.»
33 Pati njaayree ko'e mon: «Yaadude e bonɓe ana bonna needi.»
34 Ngartiree hakkillaaji mon e ko haani, pati luuttee. Sabi yoga mon anndaa Laamɗo. Ko
mbiiru-mi non yalla oɗon njaagoo.
35 Kaa daɲan lamndiiɗo: «Hono maayɓe immitortoo? Terɗe hoɗe ɓe tawretee?»
36 Pamaro hakkille! Aawdi ndi aaw-ɗaa fuu, sinaa waata so fuɗa.
37 Aawdi ndi aaw-ɗaa fuu, so gawri so goɗɗum yo wabbere tan, a aawataa wullere ndee
e hoore mum.
38 Caggal ɗum, Laamɗo waɗata ndi sii wullere nde muuyi, aawdi fuu e sii wullere mum.
39 Kulle jogiiɗe yonki duu ngaldaa terɗe: yimɓe terɗe mum, daabaaji terɗe mum, pooli
terɗe mum, liɗɗi terɗe mum.
40 Ana woodi terɗe kammunkooje e terɗe leydinkooje. Kammunkooje ɗee e ŋari mum,
leydinkooje ɗee e ŋari mum.
41 Naange e jalbugol mum, lewru e jalbugol mum, koode e jalbugol mum. Fay koode ɗee
e ko'e mum'en jalbugol mum'en ana seerti.
42 Immital maayɓe duu hono non worri. Ko iretee koo ana ɲola, ko immitotoo koo
ɲolataa.
43 Ko iretee koo ana hoyi, ko immitotoo koo ana teddi. Ko iretee koo ana lo'i, ko immitotoo
koo ana jogii semmbe.
44 Ko iretee koo yo terɗe leydinkooje, ko immitotoo koo yo terɗe ruuhunkooje. Terɗe
leydinkooje ana ngoodi, ndennoo terɗe ruuhunkooje duu ana ngoodi.
45 Ɗum waɗi so ana winndii: «Neɗɗo arano oo, ɗum woni Aadama, laatii yonki wuurki.»
Aadama cakito oo noo yo Ruuhu dokkoowo nguurndam.
46 Wanaa ko jeyaa e Ruuhu koo ardii warde, ko jeyaa e leydi koo ardii warde, caggal ɗum,
ko jeyaa e Ruuhu koo jokki hen.
47 Neɗɗo arano oo e leydi iwi, leydi moyyiniraa. Neɗɗo ɗiɗaɓo oo e kammu iwi.
48 No iwɗo e leydi oo wa'i nii, hono non iwɓe e leydi ɓee duu mba'i. No iwɗo dow kammu
oo wa'i nii, hono non iwɓe dow kammu ɓee duu mba'ata.
49 Hono no nanndir-ɗen e iwɗo e leydi oo nii, hono non nanndirten e iwɗo dow kammu
oo duu.
50 Sakiraaɓe, ko kaalunoo-mi koo annii: tew e yiiyam mbaawataa naatude e Laamu
Laamɗo oo, kasen duu ko ɲolata waawataa tawreede ko ɲolataa.
51 Miɗo ɓannginana on sirri: en maayataa en fuu, kaa en fuu en mbaylitete
52 e wakkati gooto, no himyaango yitere nii, so buututal cakite jamaanu ngal fuufii. Sabi
ngal fuufan, maayɓe ɓee immitoto ɓe ɲolataa, enen, mbaylite-ɗen.

* **15:27** Jabuura 8.7

53 E ley ɗum, ana tilsi terɗe ɲolooje ɗee ɓoornoo ko ɲolataa, terɗe maayooje ɗee duu
ɓoornoo ko maayataa.
54 So terɗe ɲolooje ɗee ɓoornike ko ɲolataa, maayooje ɗee ɓoornike ko maayataa, e oon
wakkati, ngol konngol binndaangol tabitan: «Jaalogal modii maayde.»†
55 «Maayde, hoto jaalogal maa woni?
Maayde, hoto semmbe maa woni?»‡
56 Maayde, e luuttal heɓata semmbe, luuttal duu e Sariya oo heɓata baawɗe.
57 Kaa jettooje ngoodanii Laamɗo dokkiroowo en jaalogal saabe Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu.
58 Ndennoo sakiraaɓe am horsuɓe, laatee joottiiɓe ɓe ndimmbataako, ɓeydo-ɗon ɲannde
fuu soobaade e golle Joomiraaɗo oo, sabi oɗon anndi ko ngollaton e haɓɓagol mon e
Joomiraaɗo koo wanaa meere.

16

Haala wallugol seniiɓe wonɓe ngalluure Urusaliima

1 Jooni kaa, haala ballal mon faade e seniiɓe wonɓe ngalluure Urusaliima ɓee, onon duu
ngaɗon no njamir-mi deente goondiinɓe gonɗe leydi Galaatiya ɗee nii.
2 Alan fuu, gooto e mon fuu mooɓta ko waawi, pati ndoomon faa mi wara, kawrinon
ballal ngal.
3 So mi warii, mi waddanan ɓe cuɓoto-ɗon ɓee ɓataakiiji anndinooji ko ɓe ngoni, faa ɓe
naɓa ballal mon ngal Urusaliima.
4 So ana foti ko mi yaha miin duu, min njaadan.

Haala anniyaaji Pool

5 Mi garoowo to mon so mi iwii leydi Makedoniya, sabi ton yaɓɓortoo-mi.
6 Ana moyya mi faɓɓa to mon seeɗa naa mi dabba ton jaati. E ley ɗum oɗon mbaawi
yooɓinde kam faa mi yaha to njahan-mi fuu.
7 Sabi e ngol laawol, mi yiɗaa faŋude on tan so mi yaɓɓoo, miɗo yidi faɓɓude to mon seeɗa
so Joomiraaɗo jaɓii.
8 Kaa mi faɓɓan ɗo Efeesu ɗoo faa iidi Pantekot,
9 sabi mi heɓii ɗoo laawol manngol no mi gollira golle nafoowo, wayɓe duu ana keewi.
10 So Timote warii e mon, njaɓɓee ɗum faa gasa pati hula, sabi Joomiraaɗo o gollanta no
am nii.
11 Ndennoo, pati fay gooto yawa mo. Njooɓinee mo e laawol ngol yalla omo warta e am
e jam, sabi miɗo doomi mo, kanko e sakiraaɓe ɓee.
12 Haya, sakiike men Apollos, mi ndaardii mo cili keewɗi o yaada e sakiraaɓe ɓee to mon,
kaa faa hannde o jaɓaali fey. O waran so o heɓindiima.

Baynondiral

13 Njeertee, ɲiiɓee e ley goonɗinal, laatee worɓe, ɓeydoro-ɗon semmbe.
14 Ko ngaɗaton fuu, ngadiree ɗum jilli.
15 Oɗon anndi Istifanas e koreeji mum. Kaŋum'en adii fuu goondinde ley leydi Akaya, ɓe
tiinnike e gollande seniiɓe ɓee. Sakiraaɓe, miɗo waajoo on:
16 njarranee yimɓe wa'uɓe non, kaŋum e gollidooɓe e maɓɓe, tiinniiɓe e golle oo fuu.
17 Miɗo weltii e garol Istifanas e Fortunatus e Akaykus ngol. Ɓe ngaɗanii kam ko onon on
mbaawaa waɗande kam saabe waasude mon taweede.
18 Ɓe mbaaltinii hakkille am, kaŋum e hakkillaaji mon fuu. Teddinee hono maɓɓe.
19 Deente goondinɓe gonɗe leydi Asiya ɗee ana njowta on. Akilas e genndum Piriskilla e
deental goondinɓe kawroowal galle maɓɓe ngal ana njowta on sanne e innde Joomiraaɗo.
20 Sakiraaɓe ɓee fuu ana njowta on. Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango
wondungo e jilli.

21 E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo ɗoo jowtaango: miin Pool miɗo jowta on.
22 Neɗɗo fuu mo yiɗaa Joomiraaɗo, kuddi woodanii ɗum! Joomiraaɗo amen Iisaa, war!
23 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa wonu e mon!
24 Jilli am ana e mon on fuu saabe haɓɓagol men e Iisaa Almasiihu.

† **15:54** Esaaya 25.8 ‡ **15:55** Hosee'a 13.14

Ɓataaki Pool ɗiɗaɓo faade e Korintunkooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool nelaaɗo Iisaa Almasiihu e sago Laamɗo, kaŋum e
sakiike men Timote. Miɗen njowta deental Laamɗo gonngal Korintu ngal, miɗen njowta
seniiɓe wonɓe leydi Akaya ɓee fuu.
2 Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu.

No Pool yettiri Laamɗo

3 Jettooje ngoodanii Laamɗo Baaba Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu. Kanko woni
Baabiraaɗo jom yurmeende, o Laamɗo ɓuuɓinoowo ɓerɗe faade e huunde fuu.
4 Kanko ɓuuɓinta ɓerɗe men e ley torraaji men fuu, yalla enen duu, eɗen mbaawa
ɓuuɓinde ɓerɗe wonɓe e sii torraaji fuu no kanko o ɓuuɓinirta ɓerɗe men nii.
5 Sabi, no njogori-ɗen ngeɗu e torraaji Almasiihu keewɗi ɗii nii, hono non Almasiihu duu
ɓuuɓinirta ɓerɗe men.
6 So min torraama, ɗum faa kisine-ɗon, ɓerɗe mon ɓuuɓa. So ɓerɗe amen ɓuuɓinaama
minen, ɗum yalla ɓerɗe mon ana ɓuuɓa, mbaawon muŋude sii torraaji ɗi min torretee
minen e ko'e amen ɗii.
7 Jikke amen e mooɗon ana selli, sabi miɗen anndi no njogori-ɗon ngeɗu e torraaji amen
ɗii nii, hono non kasen njogori-ɗon ngeɗu e ɓuuɓinegol ɓerɗe ngol min ndokkaa ngol duu.
8 Sakiraaɓe, miɗen njiɗi anndinde on torraaji kewtiiɗi min e leydi Asiya ɗii. Torraaji
kewtiiɗi min ton ɗii ana yaɓɓitii sanne faa min tayi jikke fay e yonkiiji amen.
9 Ana wa'annoo min hono no min saraaɓe sariya wareede. Kaa noo, ɗum waɗirii pati min
pawa jikke amen e ko'e amen, kaa min pawa ɗe e Laamɗo immintinoowo maayɓe oo.
10 Kanko danndi min e nden maayde, o danndan min kasen duu. E makko jaati min pawi
jikke o danndan min kasen
11 e ley ko mballirton min duwaawuuji mon koo, yalla moyyere nde min keɓirta
duwaawuuji yimɓe heewɓe ndee ana waɗa heewɓe njetta Laamɗo saabe amen.

Haala bantugol Pool

12 Senaare e laaɓal ɓerɗe iwngal to Laamɗo min nguurdi e aduna oo, sako hakkunde
mon. Ɗum woni ɲaayo amen, kasen duu ɓerɗe amen ana mbaaltii e majjum. Min njokkaali
hakkilantaaku ɓiɓɓe aadama, hinnee Laamɗo ɗowi min.
13 Sabi ko min mbinndanta on koo, fay huunde walaa ley hen so wanaa ko njanngaton
so paamon. Miɗo yiɗi paamon
14 ko puɗɗu-ɗon faamude jooni koo faa laaɓa: ɲannde gartol Joomiraaɗo men Iisaa min
mantorto on hono no onon duu mantorto-ɗon min nii.
15 Saabe nden hoolaare anniyorinoo-mi arannde warde to mon yalla oɗon ceyoo cili ɗiɗi.
16 Ko njiɗunoo-mi dee, mi faŋa to mon, mi yaha leydi Makedoniya, caggal ɗum, mi warta
to mon kasen lanndinano-ɗon kam mi yaha leydi Yahuudiya.
17 Nde mbiyan-mi mi waran to mon too ndee, mi soobaaki naa? So mi fellisii huunde,
tama muuyɗe am tan ngaɗan-mi faa ɗum waddana ooho e a'aa fuu taweede e am?
18 No Laamɗo laatorii koolniiɗo nii, hono non konngol ngol min kaalani on ngol waasiri
laatoraade ooho e a'aa.
19 Sabi Iisaa AlmasiihuƁii Laamɗo oo wanaano ooho e a'aa: ooho tan woni e makko.
Kanko woni mo miin e Silas e Timote min mbaajii kabaaru mum to mon too oo.
20 Sabi podooje Laamɗo ɗee fuu tabitii e ley makko. Ndennoo enen duu, kanko mbiiraten
Aamiina faa Laamɗo teddinee.
21 Laamɗo jaati ɲiiɓini min, minen e mon fuu, haɓɓagol men e Almasiihu. Kanko jaati
suɓii en.
22 Kasen kanko waɗi maande makko e men, o loowi Ruuhu makko e ɓerɗe men laatoo
piɓiraaɗo moyyereeji ɗi o mooɓtani en ɗii.
23 Laamɗo ceennu-mi, yurmaade on haɗi kam wirfitaade Korintu.
24 Wanaa yiɗude dawrande goonɗinal mooɗon – sabi oɗon tabiti e goonɗinal ngal – ko
min njiɗi dee, wallondirde e mooɗon faa ceyo-ɗon.

2

1 Ɗum nee, mi fellisiino mi wirfataako to mon, pati mi waddana on sugulla kasen.
2 Sabi so mi suŋlinii on, homo seynata kam so wanaa onon ɓe cuŋlin-mi ɓee?

3 Ɗum wadi so mbinndir-mi no mbinndir-mi nii e ley ɓataaki am oo. Mi yiɗaano warde to
mon so fotuɓe seynude kam ɓee cuŋlina kam. Miɗo hoolii on fuu seyo am yo seyo mon on
fuu.
4 Ruubu e ɓernde mettunde e gondi keewdi mbinndiran-mi on. Mi yiɗaa suŋlinde on, ko
njiɗu-mi dee, anndinde on no jilli am poti mawnude e mon on fuu.

No Pool yaaforii tooŋuɗo oo

5 So gooto e mon laatike sabaabu sunu, wanaa miin o suni, on fuu – naa yoga e mooɗon,
pati mi yawta goonga.
6 Jukkungo ngo ɓurɓe heewde e mon njukki joomum ngoo heyii,
7 jooni kaa, ko ɓuri moyyude dee: njaafo-ɗon mo, koomton mo pati mboy-yonki jaaloo
mo.
8 Ndennoo, miɗo ndaarda on tabintinon jilli mon e makko.
9 Sabi ittude koro mon saabanii kam winndande on kasen faa mi annda oɗon ɗowtanii
kam.
10 Mo njaafi-ɗon fuu mi yaafoto ɗum miin duu. Banngal am, ko njaafotoo-mi koo – so won
ko kaan-mi yaafaade mo – mi yaafoto ɗum yeeso Almasiihu faa nafa on
11 pati Ibiliisa jammboo en, sabi eɗen anndi anniyaaji mum.

Haala jaalogal Almasiihu

12 Nde njaa-mi Torowas faa mi waajoo Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo ndee, mi tawii
Joomiraaɗo udditanii kam ton damal
13 kaa hakkille am waaltaaki, sabi mi tawaali ton Titus sakiike am oo. E oon wakkati,
mbaynii-mi sakiraaɓe ɓee, paa-mi leydi Makedoniya.
14 Kaa jettooje ngoodanii Laamɗo dokkoowo en jaalogal wakkati fuu saabe haɓɓagol men
e Almasiihu. Laamɗo hokki min saakude anndal Almasiihu nokku fuu hono no uurdi
mbelndi nii.
15 E ley ɗum, ɗo Laamɗo, min uurdi Almasiihu e ley hisinteeɓe ɓee e halkotooɓe ɓee.
16 Ɗo halkotooɓe ɓee, min kaccol maayde naɓoowol ɓe e maayde, ɗo hisinteeɓe ɓee, min
uurdi nguurndam naɓoori ɓe e nguurndam.
Homo foti gollude oo golle?
17 Min nganaa julortooɓe konngol Laamɗo ngol no heewɓe ngaɗata nii, sabi min nelaaɓe
Laamɗo, miɗen kaalda ɓerɗe laaɓuɗe yeeso Laamɗo ley haɓɓagol amen e Almasiihu.

3

Haala gollanooɓe aadi keyri

1 Kori min puɗɗitaali mantaade kasen? Naa miɗen kaajaa ɓataakiiji anndinooji ko min
ngoni paadi e mon naa iwdi e mon hono no yimɓe yogaaɓe kaajiraa nii naa?
2 Onon jaati ngoni ɓataaki amen binndaaɗo e ɓerɗe amen, mo yimɓe fuu mbaawi
anndude e janngude.
3 Sabi ana tayoraa on ɓataaki Almasiihu saabe golle amen. Ɓataaki oo winndiraaka dawa,
Ruuhu Laamɗo guurɗo o winndiraa. Kasen duu mo winndaaka e alluuje kaaye, ɗo mo
winndaa e mum dee, e ɓerɗe yimɓe.
4 Miɗen njogii hoolaare mawnde e Laamɗo saabe Almasiihu.
5 Minen min ngalaa baawɗe faa min ngolla oo golle. Baawɗe amen to Laamɗo iwri.
6 Kanko wadi min fotuɓe laataade gollanooɓe aadi keyri. Ndiin aadi fawaaki e Sariya
binndaaɗo, e Ruuhu Ceniiɗo ndi fawii. Sabi Sariya binndaaɗo oo ana naɓa yimɓe to
maayde, kaa Ruuhu oo to nguurndam naɓata yimɓe.
7 Sariyaaji binndaadi e alluuje kaaye, naɓooji yimɓe to maayde ɗii, ana njogii darja faa
Israa'iilankooɓe ndonki yeewde yeeso Muusaa saabe darja gondo hen oo, fay so taweede o
ɲifoowo.
8 Kaa golle Ruuhu oo ɓuri darja!
9 Golle liɓoowo oo ana jogii darja, sako golle fooccitaare oo.
10 Eɗen mbaawi fay wiide ko joginoo darja arannde koo majjii kammari darja garɗo jooni
mo walaa nanndo oo.
11 Ko ɲifata koo ana waawi jogaade darja, kaa ko ɲiiɓata faa abada koo ɓuri fuu jogaade
darja.
12 Nde wonnoo miɗen njogii oo jikke, ngorgu min kaaldata.
13 Min ngaɗataa no Muusaa nii, gaɗunooɗo heedoode e yeeso mum pati Israa'iilankooɓe
keddoo yeewde darja ɲifoowo oo faa timma.

14 Kaa ɓerɗe maɓɓe mbumii. Sabi faa hannde so eɓe keddii janngude aadi kiinndi ndii,
heedoode ndee ana heddii e geese maɓɓe. Nde huncaaka tafon, sabi e kaɓɓiiɗo e Almasiihu
tan nde huncetee.*
15 Goonga, faa e ɲalooma mo ngon-ɗen e mum jooni oo, so Tawreeta Muusaa ana janngee,
heedoode ndee ana heddii huurde hakkillaaji maɓɓe.
16 Kaa so neɗɗo warti e Joomiraaɗo fuu, heedoode ndee huncete iwde e mum.
17 Sabi Joomiraaɗo woni Ruuhu oo, kasen ɗo Ruuhu Joomiraaɗo oo woni fuu, ɗon
ndimaaku duu woni.
18 Enen ɓe geese mum'en cudditaa ɓee fuu, darja Joomiraaɗo oo ana ɓannga e meeɗen no
e timtorgal nii. Omo nii waylita en faa nannden e makko mbaadi, darja makko ɓeydoo e
meeɗen. Ɗum woni golle Joomiraaɗo, kanko woni Ruuhu oo.

4

Haala jawdi ley looɗe

1 Ndennoo, min kaaɓataa, sabi Laamɗo hokki min oo golle kammari yurmeende mum.
2 Min calike kulle cuuɗiiɗe kersinooje ɗee. Min yoɲɲataa yimɓe, min mbaylitataa konngol
Laamɗo ngol. Ko min ngaɗata dee, e ley ɓanngingol amen goonga ngol miɗen tewta heɓude
hakkillaaji yimɓe fuu yeeso Laamɗo.
3 So Kabaaru Lobbo mo min mbaajii oo suuɗaama, halkotooɓe ɓee tan o suuɗantee.
4 Ɓeen ngalaa goondinal, sabi Ibiliisa wumni hakkillaaji maɓɓe pati ɓe njiya fooyre
Kabaaru Lobbo kolloowo darja Almasiihu jogiiɗo mbaadi Laamɗo oo.
5 Sabi wanaa kabaaru amen min mbaajotoo, ko min mbaajotoo dee, kabaaru Iisaa
Almasiihu, Joomiraaɗo men oo. Minen, saabe makko min laatorii maccuɓe mooɗon.
6 Sabi Laamɗo biiɗo: «Yo fooyre yaaynu e ley nimre» oo, kaɲum yaayni fooyre mum e ley
ɓerɗe amen, faa hokka min anndal darja mum jiyeteeɗo e yeeso Almasiihu oo.
7 Miɗen njogorii ndiin jawdi mawndi e ley amen hono no ley looɗe ɗe ngalaa semmbe
nii, yalla ana anndee ɗeen baawɗe mawɗe e Laamɗo iwi, wanaa e amen.
8 E huunde fuu miɗen nii ɓillee, kaa min kalkaaki, miɗen nii e wemmbere wakkati fuu,
kaa min tayaali jikke,
9 miɗen nii torree, kaa Laamɗo yoppaali min, miɗen nii tippee e leydi, kaa min maayaali.
10 Wakkati fuu, maayde Iisaa ndee ana e terɗe amen, yalla nguurndam Iisaa ɗam duu
ana yiyee e terɗe amen.
11 Fay so miɗen nguuri, miɗen kosa maayde wakkati fuu saabe ko min mbaajotoo
kabaaru Iisaa koo, yalla nguurndam Iisaa ɗam ana yiyee e terɗe amen maayooje ɗee.
12 Hono nii, maayde gollirta e amen, nguurndam gollirta e mon.
13 Ana winndii: «Mi goondinii Joomiraaɗo, ɗum waɗi so miɗo waajoo.»* Minen duu min
goondinɓe hono no makko nii, ɗum waɗi so miɗen mbaajoo.
14 Sabi miɗen anndi immintinɗo Joomiraaɗo men Iisaa e maayde oo immintinidan min
e makko minen duu, kasen duu waddan min yeeso makko, minen e mooɗon fuu.
15 Ko hewtii min fuu yo kammari mooɗon yalla moyyere Laamɗo ndee ana yottoo yimɓe
heewɓe. Hono nii yimɓe heewɓe njettirta Laamɗo faa Laamɗo ɓeydoo teddineede.

Haala teddeengal manngal duumiingal

16 Ɗum waɗi so min kaaɓataa. Fay so terɗe amen ɗee yo kalkotooɗe, yonkiiji amen ɗii ana
keydintinee ɲannde fuu.
17 Sabi torraaji amen hannde ɗii ana kakindii ana njawta, kasen duu ɗi lanndinanto min
teddeengal manngal ngal timmataa, ɓurngal ɗiin torraaji abada.
18 Sabi wanaa e ko yiyetee min ngatti hakkillaaji amen, e ko yiyataake min ngatti
hakkillaaji amen. Sabi ko yiyetee koo, yawtan, kaa ko yiyataake koo, heddoto faa abada.

5

No ndarorto-ɗen yeeso Almasiihu

1 Eɗen anndi so suudu leydiiru ndu koɗu-ɗen e mum jooni nduu wurjinaama, ɗum woni
terɗe men, Laamɗo darnanii en suudu dow kammu ndu junngo darnaali, darotoondu faa
abada.
2 Eɗen nii caɓɓitoo saabe heppugol men naatude e ley suudu men dow kammu nduu,
eɗen ɓoornoroo ndu no kaddungal nii,
3 yalla so en ɓoorniima ndu pati tawe-ɗen en wuttiniiɓe.

---

* **3:14** Yogaaɓe ana paamira aaya oo hono nii: *Sabi faa hannde so eɓe keddii janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddii e geese maɓɓe, ɓe paamaali aadi ndii huncaama saabe Almasiihu.* * **4:13** Jabuura 116.10

4 Sabi e ley nduu suudu, en tampii en ottii. En njiɗaa ɓoortaade ndu, ko njiɗ-ɗen dee,
ɓoornaade wonndu dow mayru, yalla nguurndam ɗam ana moɗa ko halkotoo ko woni e
men koo.
5 Laamɗo jaati lanndinanii en e kabaaru majjum, mo loowi en Ruuhu makko laatoo
piɓiraaɗo moyyereeji desanaaɗi en ɗii.
6 Ndennoo, eɗen njogii hoolaare wakkati fuu, fay so eɗen anndi so nii eɗen keddii e ɗee
ɗoo terɗe, eɗen ngoɗɗii suudu Joomiraaɗo nduu tafon.
7 Sabi ko ngoondin-ɗen nguurdu-ɗen, wanaa ko njiyaten nguurdu-ɗen.
8 Ndennoo eɗen njogii hoolaare, kaa ko ɓurani en, eggude e ɗee ɗoo terɗe kammari faa
koɗoyen bannge Joomiraaɗo.
9 Kaa waɗude ko welata mo woni ko ɓur-ɗen fuu tewtude, hoɗude ɗoo e eggude ɗoo fuu
fotu.
10 Sabi ana tilsi en fuu ndaro-ɗen yeeso Almasiihu faa care-ɗen, yalla gooto fuu ana yoɓee
golle mum mo waɗunoo e aduna, so golle lobbo naa so golle bonɗo.

No Iisaa hawrintiniri en e Laamɗo

11 Ndennoo, tawee min anndii ko woni hulde Joomiraaɗo, min tewtan heɓude hakkillaaji
yimɓe ɓee. Laamɗo ana anndi min, miɗo joonndorii onon duu oɗon anndi min e ley ɓerɗe
mon.
12 Min njiɗaa mantaade yeeso mon. Ko min njiɗi dee, hokkude on daliili no mantoro-ɗon
min, yalla oɗon keɓa ko njaabo-ɗon mantortooɓe kulle gonɗe sella, ɓe mantortaako kulle
gonɗe e ɓerɗe.
13 So min njogoraama min haanɗuɓe, ɗum saabe Laamɗo. So min njogoraama min
yeeɗɗuɓe, ɗum kammari mooɗon.
14 Sabi jilli Almasiihu njaalike min, sabi min tayorii, gooto maayanii yimɓe fuu, ndennoo
yimɓe fuu maayii.
15 O maayanii yimɓe fuu, yalla wuurɓe ɓee ana ŋootta wuurande ko'e mum'en, mo ɓe
nguuranta dee, maayanɗo ɓe so wuurtani ɓe oo.
16 Ndennoo, gila jooni, walaa fuu mo min njogorii no ɓii-aadama jogortoo neɗɗo nii. So
min njogorikeno non Almasiihu, jooni min ŋoottii jogoraade mo non.
17 So neɗɗo haɓɓike e Almasiihu, tagitaama tagu keso. Ko hiiɗɗi koo yawtii, hankasen
kabaaru oo fuu heyɗitii.
18 Ɗum fuu to Laamɗo iwri, kanko neli Almasiihu faa rewrintina en e makko, o halfini
min golle rewrintingol hakkunde makko e yimɓe.
19 Sabi Laamɗo wonnoo e ley Almasiihu faa rewrintina yimɓe aduna fuu e mum e
waasude jataade luutti mum'en. Kanko halfini min kabaaru rewrintingol ngol.
20 Ndennoo, min daraniiɓe Almasiihu, hono no Laamɗo jaati waajortoo ko iwata e
kunduɗe amen koo. Miɗen ndaarda on ɗum ɗoo e innde Almasiihu: ngartee e Laamɗo!
21 Almasiihu meeɗaali luuttude abada. Kaa Laamɗo fawii luutti men fuu dow makko,
yalla haɓɓagol men e Almasiihu ana waɗa en fooccitiiɓe yeeso Laamɗo.

6

No Pool'en ngolliranta Laamɗo

1 Minen, kammari min gollidooɓe e Laamɗo, miɗen ndaarda on pati pijiron moyyere
Laamɗo nde keɓ-ɗon ndee.
2 Sabi o wii:
«Mi hettindanike ma wakkati lobbo,
mi faabike ma ɲalaande kisindam.»*
Jooni jaati woni wakkati lobbo, jooni woni ɲalaande kisindam.
3 Min njiɗaa waɗude fay huunde ko fergitata yimɓe so feloore tawee e golle amen.
4 Kaa e huunde fuu, min kolliran miɗen kaandi e laataade gollanooɓe Laamɗo ley tiinni-
taare mawnde, ley torraaji, ley caɗeele, ley wemmbere,
5 ley piiɗe, ley kasu, ley murtere, ley tampere, ley rafi ɗoyngol, ley yolbere,
6 ley laaɓal, ley anndal, ley muɲal, ley moyyuki, ley Ruuhu Ceniiɗo, ley jilli ɗi ngaldaa e
naafigaaku,
7 ley konngol goonga, ley baawɗe Laamɗo, e kaɓorɗe fooccitaare gonɗe e juuɗe amen nane
e ɲaame,
8 ley teddeengal, ley koyeendam, ley ko yimɓe ɲo'ata min, kaɲum e ko njettata min. Miɗen
kolla yimɓe min gollanooɓe Laamɗo ley ko min njogoraa min majjinooɓe tawee min
goongirante'en,

---

* **6:2** Esaaya 49.8

9 ley ko min njogoraa min anndaaka tawee min anndaaɓe, ley ko min njogoraa min
maayooɓe jooni tawee min wuurɓe, ley ko min njogoraa min jukkaaɓe tawee min
maayaali,
10 ley ko min njogoraa min sunaaɓe tawee min seyotooɓe wakkati fuu, ley ko min njogoraa
min misikiina'en tawee miɓen ngaɓa heewɓe arsukunte'en, ley ko min njogoraa min
ngalaa fay huunde tawee minen njey fuu.
11 Korintunkooɓe, min kaaldanii on laaɓal reedu, min njaajinanii on ɓerɓe amen.
12 Minen, min paaɓinanaali on ɓerɓe amen, onon paaɓinani ko'e mon ɓerɓe mon.
13 Jooni miɓo haaldira e mooɓon no kaaldoowo e ɓikkoy mum nii: njaajinee ɓerɓe
mooɓon.

No laatori-ɓen suudu Laamɓo guurɓo

14 Pati kaɓɓondiree e ɓe ngoonɓinaali ɓee, sabi eɓum wa'i hono no reentinde daabaaji
ɓiɓi ɓi ngaldaa faa ndemda. Won ko reentini fooccitaare e ooɲaare naa? Won ko reentini
fooyre e nimre naa?
15 Won ko reentini Almasiihu e Ibiliisa naa? Won ko reentini goonɓinɓo e mo goonɓinaali
naa?
16 Aadi won hakkunde suudu Laamɓo nduu e tooruuji ɓii naa? Anndee, enen ngoni
suudu Laamɓo guurɓo oo. Sabi Laamɓo wii:
«Mi hoɓidan e maɓɓe,
mi yiilodoto e maɓɓe,
mi laatoo Laamɓo maɓɓe,
ɓe laatoo yimɓe am.»†
17 Ɗum saabii so Joomiraaɓo wii kasen:
«Iwee hakkunde maɓɓe!
Ceertee e maɓɓe!
Pati memee ko soɓi!
Nden, mi jaɓɓoto on.‡
18 Mi laatanto on baaba,
laatano-ɓon kam ɓiɓɓe rewɓe e worɓe.
Ɗum Joomiraaɓo Jom Baawɓe oo wii.»§

7

1 Sakiraaɓe horsuɓe, en ngaɓanaama ɓee podooje fuu, ndennoo laɓɓinen ko'e men iwde e
tuundi ngonndi e terɓe men e yonkiiji men fuu, tabintinen senaare men e ley kulol Laamɓo.

Haala sunu e seyo

2 Laɓɓinanee min ɓerɓe mooɓon! Min tooɲaali fay gooto, min mbonnanaali fay gooto,
min ɲaamaali jawdi fay gooto.
3 Mi haaldaali ɓum faa laatanoo on jukkungo. Sabi mi haaliino gila naanen: miɓen njiɓi
on sanne, fay huunde seenndataa en, wanaa nguurndam wanaa maayde.
4 Miɓo hoolii on sanne, mi heɓii jaati no mi mantoroo saabe mooɓon, on ɓuuɓinii ɓernde
am sanne, miɓo heewi seyo e ley tampereeji amen ɓii fuu.
5 Sabi, fay nde min njottii leydi Makedoniya ndee, min powtinaaki fey, torraaji tan min
njii, gila e kulol ley ɓerɓe faa e sippirooji.
6 Kaa Laamɓo ɓuuɓinoowo ɓerɓe sunaaɓe oo, ɓuuɓinirii ɓerɓe amen garol Titus.
7 Wanaa garol makko ngol tan waɓi ɓum, ko ɓuuɓinno-ɓon ɓernde makko koo waaltinii
hakkillaaji amen, kaɲum e ko mo wii oɓon njiɓi yiide kam sanne e ko o haalani min haala
sunu mon kammari ko waɓi koo e haala tiinnaare mon e am, ɓum ɓuri fuu ɓeydude seyo
am.
8 So ɓataaki am oo suŋliniino on, mi mimsitaali ɓum jooni. Fay so mi mimsitiino – sabi mi
yii ɓataaki oo suŋliniino on fay so e wakkatiiwel gootel –
9 miɓo seyii jooni. Wanaa ko cuŋluno-ɓon koo waddani kam seyaade, ko sugulla mooɓon
waddani on tuubude koo. Sabi sugulla kewtinooɓo on oo ana hawri e sago Laamɓo, hono
non, walaa ko min mbonnannoo on.
10 Sabi sugulla kawroowo e sago Laamɓo oo waddata tuubugol, tuubugol ngol waddata
kisindam, mimsee walaa e majjum. Kaa sugulla aduna, maayde waddata.
11 Ndennoo, yeewee sugulla kawroowo e sago Laamɓo oo ko waddani on: o waddanii
on soobaade, o wallii on daranaade ko'e mon, o waddanii on metteede e gaɓuɓo bone oo,
kaɲum e kulol, o waddanii on yeeweede kam, kaɲum e tiinnaade, o wallii on jukkude bonɓo
oo. E huunde fuu on kollii oɓon laaɓi e oon kabaaru.

† **6:16** Lewinkooɓe 26.12, Esekiyel 37.27 ‡ **6:17** Esaaya 52.11 § **6:18** 2 Samuyila 7.14, Esaaya 43.6

12 Ndennoo so mi winndanii on, wanaa saabe tooɲuɗo mbinndir-mi, wanaa saabe tooɲaaɗo duu mbinndir-mi, ko mbinndiran-mi on dee, yalla oɗon ɓannginanee soobee mo njogani-ɗon min oo yeeso Laamɗo.
13 Hakkillaaji amen mbaaltorike saabe majjum.
Ko jokkiti hen kasen, seyo Titus ngoo ɓeydi waaltinde hakkillaaji amen, sabi on fuu on ɓuuɓinii ɓernde makko.
14 So mi mantorike on seeɗa yeeso makko duu, on kersinaali kam. Kaa no min kaalanirta on goonga wakkati fuu nii, hono non ko min mantorii on e yeeso Titus koo laatorii goonga.
15 Ɓernde makko ɓeydoto yiɗude on so o miilike no ɗowtiri-ɗon on fuu e no njaɓɓori-ɗon mo kulol e siŋŋugol nii.
16 Miɗo seyii ko keɓu-mi e mon hoolaare e dow huunde fuu koo.

8

Haala wallugol seniiɓe wonɓe Urusaliima

1 Sakiraaɓe, miɗen njiɗi anndinde on moyyere Laamɗo jippiinde e deente goondinɓe Iisaa gonɗe leydi Makedoniya ɗee.
2 Kamɓe e horireede ɓillaare sattunde fuu, keewal maɓɓe seyo waddanii ɓe hokkitirde ko heewi, fay so eɓe e talkaaku cattuɗo.
3 Mi seedee: ɓe ndokkitirii ko ɓe mbaawi fuu fay ko ɓuri baawɗe maɓɓe, ɓerɗe laaɓuɗe tal ɓe ndokkiri.
4 Ɓe ndaardii min sanne yalla eɓe keɓa laawol waɗude juuɗe maɓɓe e wallugol seniiɓe wonɓe Urusaliima ɓee.
5 Ɓe ngadii ko ɓuri miilo amen. Ko adii fuu, ɓe ndokki ko'e maɓɓe Joomiraaɗo, caggal ɗum, e sago Laamɗo ɓe ndokki min ko'e maɓɓe minen duu.
6 Ɗum wadi so min ndaardi Titus timmintinoya to mooɗon ngal dokkal no fuɗɗirnoo ngal nii.
7 On arsukunte'en e huunde fuu – goondinal e waaju e anndal, oɗon njogii soobee dow huunde fuu, oɗon korsini min duu. Tiinno-ɗon faa arsinkinire-ɗon non e ngal dokkal duu.
8 Wanaa kammari tilsere wadi so mbii-mi non, ko mbiiru-mi non dee, faa mi hokka on laawol hollude jilli mon ɗii ana celli.
9 Sabi oɗon anndi moyyere Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu: kanko arsukunte oo, o wadii hoore makko talka kammari mon yalla oɗon laatoroo arsukunte'en talkaaku makko oo.
10 Miɗo haalana on ko woni miilo am haala wallugol seniiɓe wonɓe Urusaliima ɓee, sabi ɗum ɓuri nafude on: rowanen onon adii fiide dabare wallude ɓe, onon adii fuɗɗude golle oo duu.
11 Jooni noo, kiɓɓinee ɗum. No tiinnori-ɗon fiide dabare nii, tiinnoree non gollude ɗum duu, ndokkiron no baawɗe mon mbaarata.
12 Sabi so neɗɗo anniyike waɗude moyyere, Laamɗo jaɓanan ɗum hakke ko jogii koo, wanaa hakke ko jogaaki.
13 Mi wiyaali naaton e ɓillaare yalla woɓɓe ɓee ana powta, yimɓe fuu pota njiɗu-mi.
14 Jooni ɗum forran onon on keɓii faa heewi faa mbaawon wallude wonɓe e baasal ɓee. Caggal jooni, so tawii onon on ngonii ley baasal, kamɓe ɓe keɓii ko heewi faa ɓe mbaawa wallude on. Hono nii yimɓe potirta,
15 no winndorii nii: «Mooɓtunoodo ko heewi oo yaɓɓintinaali, mooɓtunoodo seeɗa oo ɲakoraaka.»*

Kabaaru Titus e yaaduɓe mum

16 Jettooje ngoodanii Laamɗo e ko wadi e ɓernde Titus sii soobee mo min njoganii on oo.
17 Titus jaɓii ko min ɲaagii ɗum wirfitaade to mon koo. Ko ɓuri ɗum fuu, soobirantaaku mawɗo e ɓernde laaɓunde tal o wirfitorii faade to mooɗon.
18 Miɗen neldida e makko sakiike men jetteteeɗo e deente goondinɓe ɗee fuu saabe golle mo o gollani Kabaaru Lobbo oo.
19 Wanaa ɗum tan, deente goondinɓe ɗee cuɓii mo, yalla omo laatoo jaado amen faa min naɓa dokkal ngal Urusaliima. Ngal dokkal ana teddina Joomiraaɗo, ana ɓanngina anniya amen lobbo duu.
20 Miɗen ngaɗa ko min mbaawi fuu pati min keɓa feloore e ndiin jawdi keewndi ndi min ndaranii.
21 Sabi wanaa ko woodi yeeso Joomiraaɗo tan min tewtata, miɗen tewta ko woodi yeeso yimɓe duu.

---

* **8:15** Pergu 16.18

22 Miɗen neldida e ɗiɗon ɓee sakiike meeɗen mo min taykitii soobee mum wakkatiiji
keewɗi e kulle keewɗe. Jooni mo ɓuri fuu tiinnaade e golle oo kammari hoolaare mawnde
nde mo joganii on ndee.
23 Titus duu yo gondiiɗo am yo gollidiiɗo am kammari mooɗon. Sakiraaɓe men wonduɓe
e makko ɓee yo nelaaɓe deente goondiinɓe ɗee, ɓe teddeengal Almasiihu.
24 Ndennoo jooni, kollee ɓe jilli mooɗon, kollee ɓe kamɓe e deente goondiinɓe ɗee fuu
miɗen njogii daliili e mantoraade on.

9

No Laamɗo yiɗiri dokkiroowo seyo

1 Fotaa ko mi winndana on banngal wallugol seniiɓe wonɓe Urusaliima ɓee,
2 sabi miɗo anndi on muuyii wallude ɓe sanne. Mi mantorike on ɗum yeeso Make-
doniyankooɓe, mbii-mi ɓe: Akayankooɓe lanndiniima gila rowanen wallude. Tiinnaare
mooɗon soobini ko ɓuri heewde e maɓɓe.
3 Kaa miɗo nela e mooɗon ɓee sakiraaɓe pati ko min mantorii on koo laatoo meere, kaa
tawee oɗon lanndinii no mbiiru-mi nii.
4 So wanaa ɗum, so Makedoniyankooɓe ngardii e amen to mooɗon tawi on lanndinaaki,
hoolaare nde min njoginoo e mooɗon ndee laatanto min gacce, kasen duu onon ɓurata fuu
hersude.
5 Ɗum nee, ko njii-mi hen ana tilsi mi ndaarda sakiraaɓe ɓee ardoo kam to mooɗon,
ndaranoo ballal ngal poduno-ɗon ngal. Nden so mi warii fuu mi tawan engal hawriti, ngal
laatoo ballal ɓernde laaɓunde tal, tawee wanaa tilsere.
6 Taykee: aawuɗo seeɗa, seeɗa hettata, aawuɗo ko heewi, ko heewi hettata.
7 Gooto fuu yo hokku ko anniyii e ɓernde mum, tawa wanaa dow metti, wanaa e tilsere.
Sabi Laamɗo ana yiɗi dokkiroowo seyo.
8 Laamɗo ana waawi hokkude on sii moyyereeji fuu, yalla e huunde fuu oɗon keɓa ko
heyata on wakkati fuu, keddoro-ɗon ko heewi kammari golle lobbo fuu,
9 hono no winndorii nii:
«Omo saaka moyyere makko e ley talka'en,
moyyuki makko duumoto faa abada.»*
10 Laamɗo dokkoowo demoowo aawdi hokka ɗum nguure oo, hokkan on aawdi heyoori on
onon duu, o funnan ndi, yalla moyyuki mon ana rima faa heewa.
11 Sabi o arsinkinan on e huunde fuu, faa mbaawon hokkitirde wakkati fuu. Nden heewɓe
njettan Laamɗo e ko mballir-ɗon ɗum'en ko iwri e juuɗe amen koo.
12 Sabi ngal ballal wanaa faa nafa seniiɓe ɓee tan waɗiraa, ko ngal waɗiraa dee, faa ngal
waddana heewɓe yettude Laamɗo.
13 So ɓe yeewii ballal mooɗon ngal, ɓe teddinan Laamɗo saabe ɗowtaare mon nde ceettorto-
ɗon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu, ɓe teddinan mo duu saabe ko caakaton jawdi mon e
maɓɓe, kamɓe e yimɓe fuu.
14 Ɓe kolliran korsa maɓɓe faade e mooɗon duwaawuuji ɗi ɓe nduwantoo on ɗii saabe
moyyere mawnde nde Laamɗo waɗani on ndee.
15 Jettooje ngoodanii Laamɗo saabe dokkal mum daɗungal sifa!

10

No Pool jaaborii feluɓe ɗum

1 Miin Pool biyeteeɗo lo'uɗo so miɗo hakkunde mooɗon kaa cuuso so miɗo woɗɗii on oo,
miɗo waajoroo on newaare e moyyuki Almasiihu,
2 miɗo ndaarda on: pati ngaɗee so mi garŋoo on nde ngaroy-mi to mon fuu. Sabi banngal
wiyooɓe miɗen ngollana muuyooji ɓii-aadama ɓee anniyii-mi gollirde ngorgu.
3 Goonga, min ɓiɓɓe aadama tan, kaa no min kaɓirtee nii wanaa no ɓiɓɓe aadama
kaɓirtee.
4 Sabi kaɓorɗe ɗe min kaɓortoo ɗee nganaa ɗe ɓii-aadama, semmbe majje to Laamɗo iwri
faa ɗe mbaawi wurjinde tataaji e leydi. Minen, min wurjinooɓe miilooji wayɓe e leydi
5 kaŋum e mawninkinaare fuu haɗoore yimɓe anndude Laamɗo. Kasen min nanngooɓe
miilo fuu faa min ngartira ɗum e ɗowtanaade Almasiihu.
6 So ɗowtaare mooɗon hiɓɓii, min lanndiniima jukkude neɗɗo fuu mo ɗowtaaki.
7 Yeewree kuɗɗe ɗee no ngorri nii – so won e mooɗon kooliiɗo yo neɗɗo Almasiihu, yo
miccito ɗum ɗoo duu: no joomum laatorii neɗɗo Almasiihu nii, minen duu, non min
laatorii yimɓe Almasiihu.

---

* **9:9** Jabuura 112.9

8 Joomiraaɗo men Iisaa hokkii min baawɗe faa min naɓa goondinal mon yeeso, wanaa
faa min ngurjina ngal. Fay so mantii-mi hen faa kosu-mi yaɓɓitaade, ɗum hersintaa kam.
9 Mi yiɗaa miilon mi tewtoowo hulɓinde on e ɓataakiiji am ɗii.
10 Sabi ana wiyee ɓataakiiji am ɗii ana teddi, ana njogii semmbirantaaku, kaa so miɗo
hakkunde mon, miɗo lo'i, haala am ana yawnii.
11 Neɗɗo fuu biyoowo non, yo anndu ko min mbinndata so miɗen ngoɗɗii on koo, ɗum
min ngollata so min ngondii e mooɗon duu.
12 Min cuusaa fonndude ko'e amen e mantotooɓe ɓee. Min nanndaa e maɓɓe duu. Kamɓe,
eɓe ponnda ko'e maɓɓe e etirɗum maɓɓe, ɓe nanndintaa ko'e maɓɓe e fay gooto so wanaa e
ko'e maɓɓe tan! Ɓe ngalaa hakkille.
13 Minen noo, min njiɗaa mantaade faa yaɓɓitoo keerol, miɗen kaaɗa e keerol ngol
Laamɗo darnani min ngol, faa min njottii on onon duu.
14 So min njottanooki to mon, min yaɓɓitinoke keerol e manti amen. Kaa min yaɓɓitaaki
keerol, sabi minen adii waddude e mon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo.
15 Min mantortaako golle woɓɓe mo walanaa min. Kaa no goondinal mooɗon ɓeydortoo
nii, miɗen njikkii ɓeydoraade non teddungal e hakkunde mooɗon, tawee min yaɓɓitaaki ko
Laamɗo darnani min koo.
16 Nii waɗata so min keɓa no min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo e nokkuuje gonɗe caggal
mooɗon ɗee, min mbaasa mantoraade golle gollaaɗo faa timmi e ley nokkuuje ɗe woɓɓe
kalfinaa.
17 Ana winndii: «Mantotooɗo fuu, yo mantoro golle Joomiraaɗo.»*
18 Sabi wanaa manoowo hoore mum woni jaɓaaɗo, jaɓaaɗo dee, mo Joomiraaɗo mani.

11

No Pool feliri nelaaɓe peneeɓe

1 Jooni kaa ɗalee kam mi haaldana on no ɓadiiɗo haanɗude nii. Miɗo ɲaagii on muɲanon
kam.
2 Miɗo joganii on kiram iwruɗam to Laamɗo jaati, sabi mi haɓɓii dewgal mon e gorko
gooto, ɗum woni Almasiihu. Miɗo yidi naɓude on to makko no mboomri ceniindi nii.
3 Kaa miɗo huli pati hakkillaaji mon mbaylite, nanndon e Hawwaa mo mboddi yoyundi
ndii yoɲɲi oo faa njoppon hoolaare mon laaɓunde sellunde wonnde e Almasiihu ndee.
4 Miɗo huli ɗum sabi so won garɗo waajaade on Iisaa goɗɗo mo waldaa e mo min mbaajii
e ley mooɗon oo, naa so on keɓii ruuhu goɗɗo naa kabaaru lobbo mo waldaa e mo keɓuno-
ɗon e amen oo, on njaɓɓoto ɗum sanne.
5 Kaa miɗo miila ɗiin kalahali mawɗi, ɗum woni nelaaɓe mooɗon ɓee, walaa fuu ko ɓurdi
kam.
6 Ana waawi taweede mi wanaa fasiilante banngal haala, kaa mi wanaa baayɗo anndal,
min kollii on ɗum faa laaɓi wakkati fuu e ley huunde fuu.
7 Nde kaalan-mi on Kabaaru Laamɗo Lobbo oo tawi on njoɓaali ndee, mi leydinkinike
kammari teddinde on, mi mboofii e ley majjum naa?
8 Deente goondinɓe goɗɗe ndokki kam ko mi wuurda faa mi gollana on.
9 Nde ngonnoo-mi to mooɗon too ndee tawi miɗo hasindini, mi fawaaki e dow fay gooto
e mon. Sabi sakiraaɓe iwɓe Makedoniya ɓee ngaddanii kam ko ɲakiranoo-mi koo. E oon
wakkati, miɗo waɲunoo laatanaade on donngal. Non worri faa hannde duu.
10 Goonga Almasiihu gondo e am oo kaalanan-mi on: ley leydi Akaya ndii fuu fay gooto
waawaa haɗude kam mantoraade ko mi laatanaaki on donngal koo.
11 Ko saabii so ngaɗir-mi non? Saabe mi yiɗaa on ngaɗir-mi non naa? Laamɗo ana anndi
miɗo yidi on!
12 No ngorrunoo-mi nii, mi heddoto e worrude non. Sabi yogaaɓe ana tewta laawol
mantoraade ko ɓe ngorri no amen nii koo. Ngol laawol, miɗo yidi haɗude ɓe ngol.
13 Ɓeen yo nelaaɓe peneeɓe yo gollooɓe jammbotooɓe yo ɓoorniiɓe saaya nelaaɓe Almasi-
ihu.
14 Ɗum haaynaaki, sabi fay Ibiliisa ana ɓoornoo saaya malaa'ika jom fooyre.
15 Ndennoo haaynaaki duu so gollanooɓe Ibiliisa ɓoorniima saaya gollanooɓe foocci-
taare. Kaa jukkungo maɓɓe laatoto hakke golle maɓɓe.

Haala torraaji kewtiidi Pool

16 Mi haalanii on naanen, miɗo wiya on kasen duu: pati fay gooto e mooɗon nanngira
kam kaahaango. Kaa fay so on nanngirii kam non, njaɓee kaandi am ɗii, yalla miin duu
miɗo mantoo seeɗa.

---

* **10:17** Yeremiya 9.23

17 Nde mantortoo-mi nii ndee, wanaa no gollanoowo Laamɗo nii kaaldan-mi, no
kaanɗuɗo nii kaaldan-mi.
18 Sabi heewɓe ana mantoroo kulle aduna, miin duu, miɗo waawi mantaade.
19 Sabi onon jogoriiɓe ko'e mum'en yo hakkilante'en ɓee, oɗon njarranii haanɗuɓe ɓee no
weliri on.
20 Goonga, oɗon muɲa nelaaɓe peneeɓe ɓee maccina on, ɲaama jawdi mon, njana on,
pamɗina on, piya on banaaje.
21 Miɗo yaagoo wiide on miɗen lo'unoo e majjum sanne.
Tawee nee, huunde fuu ko ɓe cuusi mantoraade kamɓe, miɗo suusi mantoraade ɗum
miin duu. Miɗo haalda ɗoo hono no mi kaanɗuɗo nii.
22 So ɓe Yahuudiyankooɓe, miin duu mi Yahuudiyanke. So ɓe Israa'iilankooɓe, miin duu
mi Israa'iilanke. So ɓe iwdi Ibarahiima, miin duu mi iwdi Ibarahiima.
23 So ɓe gollanooɓe Almasiihu, miin ɓuri ɓe fuu laataade ɗum – ɗoo kaaldan-mi hono no
mi kaanɗuɗo nii. Miin ɓuri ɓe tiinnaare, ɓuri ɓe uddeede kasu, ɓuri ɓe fiyeede. Wakkati
fuu, miɗo hosa maayde.
24 Cili joy Yahuudiyankooɓe ana piya kam, cilol fuu dorrii capantati e jeenay.
25 Cili tati Romankooɓe ana piya kam cabbi. Mi wedaama kaaye cilol gootol. Cili tati miɗo
naata laana ana mutida e am, mi doyii jemma e ɲalooma ley geeci.
26 Miɗo e laawol wakkati fuu, miɗo e farati banngal maaje e banngal yanooɓe, banngal
leɲol am e banngal leɲi goɗɗi, miɗo e farati e ley geelle e ley ladde jeereende, ley geeci e ley
sakiraaɓe peneeɓe.
27 Mi gollii faa mi tampii, wakkati fuu mi ɗaanataako ɗoyngol juutungol. Mi yolbii, mi
ɗomɗii, wakkati fuu miɗo hoora, mi jaangaama, mi holii.
28 Mi haalaali ko heddii koo so wanaa huunde wootere: ɲannde fuu miilooji banngal
deente goondinɓe ɗee fuu ana kaɓɓi hoore am.
29 So won lo'uɗo, loore mum ana hewta kam. So won pergitiiɗo, ana ɲawna yonki am.
30 So ana tilsi mi mantoo, loore am ndee mantortoo-mi.
31 Laamɗo ana anndi mi fenaali. Jettooje ngoodanii mo kanko Baaba Iisaa Joomiraaɗo
men oo faa abada.
32 Nde ngonnoo-mi Damas ndee, battaa kaananke biyeteeɗo Aretas joyyiniino yimɓe faa
kayba ngeenndi ndii yalla ana nannga kam,
33 kaa ngaɗaa-mi e ley sagiire, ndiwniraa-mi e falanteere tatawol ngeenndi ngol,
njippinaa-mi caggal mayri, teetori-moo-mi.

12

Haala ko Laamɗo ɓannginani Pool

1 Ana tilsi mi mantoo fay so gasaa. Ɗum e taweede, mi haalan ko yellitii e am, kaɲum e ko
Joomiraaɗo ɓannginani kam koo.
2 Ana foti duuɓi sappo e nay, gorko gooto mo anndu-mi, kaɓɓiiɗo e Almasiihu, ŋabbinaama
faa dow kammu ɓurɗo fuu toowde. Mi anndaa yalla terɗe makko duu ŋabbinaama naa
ŋabbinaaka, Laamɗo tan anndi.
3-4 Miɗo anndi oon gorko naannaama alijenne – omo heddorii terɗe makko ɗee naa mo
heddoraaki ɗe? Mi anndaa, Laamɗo anndi – o nani ton haala daɗuka hakkille ka ɓii-
aadama fotaa haaltude.
5 Kanko mantortoo-mi, mi mantortaako hoore am so wanaa e loore am.
6 Fay so mi muuyiino mantaade, mi haanɗaali, sabi goonga kaalannoo-mi. Kaa miɗo
nanta hoore am e majjum, pati yimɓe miila miɗo ɓuri ko njii miɗo waɗa naa ko nani miɗo
haala.
7 Ko Laamɗo loowi e am koo ana daɗi hakkille, kaa pati mi mawninkinoroo ɗum, ko wa'i
hono gi'al suufaama e terɗe am, ɗum woni nelaaɗo Ibiliisa ana fiya kam faa haɗa kam
mawninkinaare fuu.
8 Cili tati miɗo ɲaagoo Joomiraaɗo yo ɗoofanam ngal,
9 kaa o wii kam: «Hinnee am oo heyii ma, sabi baawɗe am e loore kiɓɓirta.» Saabe ɗum mi
ɓeydiima seyaade e mantaade dow loore am ndee, yalla baawɗe Almasiihu ɗee ana tawee
e am.
10 Ɗum saabii so miɗo seyoroo loore e jennooje e caɗeele e torraaji e wemmbere fuu
kammari Almasiihu. Sabi nde lo'u-mi fuu, nden keɓan-mi semmbe.

No Pool suŋliri banngal Korintunkooɓe

11 Mi haaldii hono no mi kaanɗuɗo, kaa onon ngaddani kam haalirde non. Onon kaannoo
jinngande kam, sabi fay so mi wanaa fay huunde, kalahali mooɗon mawɗi ɗii, ɗum woni
nelaaɓe mooɗon ɓee, ɓurdaali kam fay huunde.

12 Golleeji mawɗi e kaayeefiiji e taagumansaaji kollooji mi nelaaɗo ngollaama to mon,
kaaddi muɲal duu ɗi ngolliraa.
13 Koɗum deente goondiɲɓe Iisaa goɗɗe ɗee ɓurdi on, so wanaa ko mi fawaaki e mon koo?
Njaafee kam e oon tooɲannge!
14 Jooni, mi lanndiniima warde to mon cilol tataɓol, mi fawataako e mon. Wanaa jawdi
mooɗon tewtan-mi, onon e ko'e mon tewtan-mi. Sabi wanaa ɓiɓɓe kaani fagganaade
saaraaɓe mum'en jawle, saaraaɓe kaani fagganaade ɓiɓɓe mum'en jawle.
15 Miin, mi seyorto hokkude on ko njogii-mi fuu, mi seyorto hokkude on fay hoore am,
yalla miɗo walla on. So mi mawninii jilli am e mooɗon, on ɓuytoto e yiɗude kam naa?
16 Ndennoo en kawrii mi fawanooki e dow mon, kaa wiyaama mi yoɲɲii on, mi heɓirii on
hiila.
17 Won nelaaɓe am ɓe nelir-mi faa mi ɲaama jawdi mon naa?
18 Titus ɲaagii-mi yo yaa to mooɗon, neldidin-mi e mum sakiike men oo. Titus ɲaamaali
jawdi mooɗon, goonga naa pene? Wanaa minen ngoni miilo wooto e laawol gootol naa?
19 Ɓooyii oɗon miila min laɓɓinooɓe ko'e amen yeeso mooɗon. Kaa ko min ngaɗata dee,
miɗen kaalda yeeso Laamɗo ley haɓɓagol amen e Almasiihu. Sakiraaɓe horsuɓe, ko min
ngaɗata koo fuu, yalla oɗon njaara yeeso.
20 Miɗo hula, so mi warii to mooɗon, pati mi tawira on no mi yiɗaa, tawiron kam no
on njiɗaa. Miɗo huli pati mi tawda on e pooɗondiral e haasidaaku e konnaagu e tikkere
e ɲiŋondiral e ɲoore e mawninkinaare e fitina.
21 Miɗo hula, so mi wirfitiima to mooɗon, pati Laamɗo hoyna kam hakkunde mon kasen,
mi suŋla saabe heewɓe luuttunooɓe ɓe tuubaali iwde e tuundi mum'en e fijirde mum'en e
njaahilaaku mum'en.

13

Baynondiral

1 Miɗo wara to mon jooni cilol tataɓol. «Huunde fuu ko neɗɗo happaa ana hasindini e
seedaaku yimɓe ɗiɗon naa taton.»* no winndorii nii.
2 Mi haalaniino luuttunooɓe nde ngonnoo-mi to mon cilol ɗiɗaɓol ndee, jooni duu ko mi
walaa to mon koo, miɗo haaltana ɓe kasen kamɓe e heddiiɓe ɓee fuu: so mi wartii, mi
yurmataako fay gooto.
3 Onon, oɗon tewta finnde holloore Almasiihu oo e am haalirta haala mum. On keɓan
finnde ndee duu. Almasiihu lo'aali banngal mooɗon, mo cemmbiɗiɗɗo e mooɗon.
4 Sabi o tontiraama e leggal bardugal dow loore makko, kaa omo wuurdi baawɗe
Laamɗo. E ley haɓɓagol amen e makko, min lo'uɓe, kaa min kollan on, miɗen nguurdira
e makko dow baawɗe Laamɗo.
5 Yeewtee ko'e mon faa njiyon so oɗon ngoondini, taykitee ko'e mooɗon. Tama on maataali
Iisaa Almasiihu ana e mooɗon? So on maataali, yeewtagol mon ngol ana holla on ngalaa e
goonga.
6 Kaa miɗo joonndorii on anndan minen banngal amen miɗen e goonga.
7 Miɗen ɲaagoo Laamɗo pati ngaɗon fay huunde ko boni, wanaa faa holla minen miɗen
e goonga, faa ngollon ko moyyi, fay sinndo tawii minen banngal amen, min laatii hono ɓe
ngalaa e goonga.
8 Sabi min mbaawaa yeddude goonga oo, ko min mbaawi dee, daranaade mo.
9 So min lo'ii tawi onon oɗon njogii semmbe, miɗen ceyii hen, min ɲaagoto Laamɗo faa
laato-ɗon hiɓɓuɓe.
10 Saabe ɗum, miɗo winndana on ɗum gila mi waraali tafon, yalla so mi warii, pati mi
bonna e mooɗon hakke baawɗe ɗe Joomiraaɗo oo hokki kam ɗee. Ko ndokkiraa-mi ɗe, faa
yaara yeeso, wanaa faa wurjina.
11 Sakiraaɓe, walaa ko heddii so wanaa waynaade. Pooɗanee hiɓɓude, njaɓee waajeede,
njogee miilo wooto, nguuree e jam. Nden, Laamɗo Jom jilli e jam oo wondan e mooɗon.
12 Yo gooto e mooɗon fuu jowtir banndum jowtaango wondungo e jilli. Seniiɓe ɓee fuu
ana njowta on.
13 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu e jilli Laamɗo e deental mooɗon e Ruuhu
Ceniiɗo oo ngonu e mooɗon, on fuu!

* **13:1** Fillitagol Tawreeta 19.15

Ɓataaki Pool faade e Galaatiyankooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool nelaaɗo oo. Wanaa yimɓe neli kam, mi neliraaka saabe neɗɗo fuu, Iisaa Almasiihu jaati neli kam, kaɲum e Laamɗo Baabiraaɗo men immintindo mo e maayde oo.
2 Miin e sakiraaɓe wonduɓe e am ɓee fuu, miɗen mbinnda oo ɓataaki faade e mon, onon deente goondinɓe Iisaa gonɗe leydi Galaatiya ɗee.
3 Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
4 Almasiihu hokkitirii hoore mum kammari luutti men yalla ana dannda en e oo jamaanu bonɗo. Nii o wadiri sago Laamɗo Baabiraaɗo men.
5 Yo teddeengal woodan Laamɗo faa abada abadin. Aamiina.

No Kabaaru Lobbo oo laatorii gooto

6 Ana haaynii kam sanne no njaawir-ɗon yoppude Laamɗo, noddirɗo on moyyere Almasiihu oo, so njokku-ɗon kabaaru lobbo goɗɗo.
7 Wanaa wiide kabaaru lobbo goɗɗo won, kaa yimɓe ana njiiɓa on, ana njiɗi waylitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo.
8 So neɗɗo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo min mbaajii on oo, fay so minen e ko'e amen naa so malaa'ika iwɗo dow kammu, yo kuddi wonu e joomum.
9 Min kaalaniino on ɗum, jooni duu miɗo haaltana on: so neɗɗo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo keɓ-ɗon oo, yo kuddi wonu e mum.
10 Ɗum nee, yarraamuya yimɓe ndaaran-mi naa yarraamuya Laamɗo? Tama ko welata yimɓe ndaaran-mi? So faa jooni mi ndaarannooɗo ko welata yimɓe, mi laatataakono maccuɗo Almasiihu.

No Pool laatorii nelaaɗo

11 Sakiraaɓe, miɗo yiɗi paamon: Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo, wanaa e neɗɗo iwi.
12 Sabi wanaa neɗɗo hokki kam mo, wanaa neɗɗo janngini kam mo, Iisaa Almasiihu ɓannginani kam mo.
13 On nanii no ngorrunoo-mi arannde e ley diina Yahuudiyankooɓe oo. Mi torririi deental goondinɓe Iisaa ngal no mbaawru-mi fuu, mi siinii wurjinde ngal.
14 Miɗo ɓurnoo heewɓe e waaldeeɓe am Yahuudiyankooɓe jokkude diina Yahuudiyankooɓe, kaɲum e hirande neesuuji njaatiraaɓe amen.
15 Kaa Laamɗo suɓike kam gila mi finaali, noddi kam saabe moyyuki mum nde muuynoo ndee,
16 o ɓannginani kam Ɓiyiiko yalla miɗo waajoo kabaaru mum ley heeferɓe. Oon wakkati, mi lamndondiraali e fay gooto,
17 mi yahaali Urusaliima to adiiɓe kam laataade nelaaɓe ɓee, njaa-mi ɗon e ɗon leydi Arabiya, ngartu-mi Damas.
18 Duuɓi tati caggal mum, njaa-mi Urusaliima yalla miɗo anndondira e Piyeer. Ngondu-mi e makko balɗe sappo e joy.
19 Mi yiyaali nelaaɗo fay gooto, so wanaa Yaakuuba miɲii Joomiraaɗo oo.
20 Ko mbinndan-mi on ɗoo koo, hakkunde am e Laamɗo mbinndir-mi, mi fenaali.
21 Caggal ɗum, njaa-mi leydi Siriya e leydi Silisi.
22 E oon wakkati, deente kaɓɓiiɗe e Almasiihu gonɗe leydi Yahuudiya ɗee meeɗaali yiirude kam gite mum'en.
23 Ɓe nananno tan ana wiyee: «Neɗɗo torrannooɗo en nden oo, ana waajoo jooni diina ka siinunoo ɲifude kaa.»
24 Eɓe teddinannoo Laamɗo saabe am.

2

No nelaaɓe njaɓirani Pool

1 Duuɓi sappo e nay caggal mum, ŋabbitin-mi kasen Urusaliima, miin e Barnabas. Titus duu ana wondi e amen.
2 Mi yaarii ton saabe ko Laamɗo ɓannginani kam koo. Mi hawritii ton e mawɓe deental goondinɓe, miin tan e maɓɓe, mi anndinii ɓe Kabaaru Lobbo mo mbaajii-mi ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe oo. Sabi mi yiɗaa golle am yaɓɓiiɗo oo e mo jooni oo fuu laatoo meere.
3 Kaa fay Titus jaado am oo, kaɲum e taweede yo Yunaninke fuu, tilsinaaka taadeede.

4 Ɗum e taweede sakiraaɓe peneeɓe coorike e deental goondiinɓe ngal. Ko ɓe ndaarti dee,
anndande ndimaaku mo keɓ-ɗen e ley haɓɓagol men e Iisaa Almasiihu oo faa ɓe ngartira
en e maccungaaku.
5 Min njaɓanaali ɓe fay wakkati gooto yalla goonga Kabaaru Lobbo oo ana heddanoo on.
6 Haya, jogoraaɓe mawɓe ɓee, no ɓe njogoranoo nii, miin walaa ko hilli kam e majjum,
sabi Laamɗo ɓurdintaa yimɓe. Ɓeen mawɓe tilsinaali min goɗɗum fey.
7 Ɓe paamii Laamɗo halfini kam waajaade Kabaaru Lobbo oo faade e ɓe nganaa
Yahuudiyankooɓe, hono no halfiniri Piyeer waajaade Yahuudiyankooɓe ɓee nii.
8 Sabi no Laamɗo neliri Piyeer hakkunde Yahuudiyankooɓe ɓee nii, non o neliri kam miin
duu hakkunde heeferɓe.
9 Yaakuuba e Piyeer e Yuhanna, nuyɗe deente goondiinɓe teddinaaɗe ɗee, nde njiinoo
moyyere nde Laamɗo hokki kam ndee, ɓe ndokki kam miin e Barnabas fuu juuɗe faa
tabintina kawral hakkunde amen. Ndennoo minen, min njaha to heeferɓe, kamɓe ɓe njaha
to Yahuudiyankooɓe.
10 Ko ɓe ɲaagii min tan, min miccitoo misikiina'en ɓee. Mi tiinnike e majjum jaati.

No Pool ɲiŋiri Piyeer to Antiyokiya too

11 Kaa nde Piyeer wari e ngeenndi mbiyeteendi Antiyokiya ndee, mi ɲiŋii ɗum yeeso
yimɓe sabi o boofuɗo.
12 Sabi fade nelaaɓe Yaakuuba ɓee warde, omo ɲaamdannoo e goondiinɓe Iisaa ɓe nganaa
Yahuudiyankooɓe. Kaa nde ɓeen ngarnoo ndee, o woɗɗitii ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe
ɓee, o ŋootti ɲaamdude e mum'en, hultude jokkuɓe sariya taadagol ɓee.
13 Yahuudiyankooɓe goondiinɓe Iisaa woɓɓe duu tawti mo faa naɓi fay Barnabas e
naafigaaku mum'en.
14 Nde njiinoo-mi no ɓe ngorri nii dartaaki, eɓe ngoorti goonga gondo e Kabaaru
Lobbo oo, mbii-mi Piyeer yeeso yimɓe fuu: «Aan Yahuudiyanke, a worraano ɗoo hono no
Yahuudiyankooɓe ngorri nii, no leɲi goɗɗi ɗii ngorri nii ngorruno-ɗaa. Hono mbaawru-ɗaa
tilsinirde yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee kinaa laatoo hono no Yahuudiyankooɓe
nii?»

No Laamɗo hisinirta yimɓe saabe goondinal

15 Minen, min iwdi Yahuudiyankooɓe, min njeyaaka e leɲi goɗɗi luuttooji ɗii.
16 Tawee nee, miɗen anndi neɗɗo nanngirtaake pooccitiiɗo saabe jokkugol Sariya
Muusaa oo, e goondinal mum Iisaa Almasiihu nanngirtee pooccitiiɗo. Minen duu min
ngoondinii Iisaa Almasiihu, yalla miɗen nanngiree fooccitiiɓe saabe goondinal amen
Almasiihu, tawee wanaa jokkugol Sariya Muusaa. Sabi fay gooto nanngirtaake pooccitiiɗo
saabe jokkugol Sariya Muusaa.
17 Minen, miɗen ndaarta nanngireede fooccitiiɓe saabe haɓɓagol amen e Almasiihu. E ley
majjum so min tawaama min luuttooɓe minen duu hono no ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe
ɓee nii, ɗum ana holla Almasiihu yo daraniiɗo luuttal naa? O wanaa!
18 Sabi so mi wii mi maatoto ko ngurjinnoo-mi, mi tabintinanno mi boofoowo.
19 Kaa banngal Sariya Muusaa, miin mi maayɗo, Sariya oo jaati waɗi ɗum, yalla miɗo
wuurana Laamɗo. Mi tontidaama e Iisaa Almasiihu dow leggal bardugal,
20 mi wuuraa miin e hoore am, Almasiihu wuuri ley am. Nguurndam neɗɗo ɗam
nguuran-mi jooni ɗam, e ley goondinal Ɓii Laamɗo nguuran-mi ɗam, oon jiɗɗo kam so
hokkitiri hoore mum saabe am.
21 Mi tippitataako moyyere Laamɗo ndee. Sabi so tawii jokkude Sariya oo waɗata neɗɗo
pooccitiiɗo, Almasiihu oo maayii meere.

3

Haala jokkude Sariya Muusaa naa goondinde Iisaa

1 Eehey Galaatiyankooɓe, woy oɗon pamɗi hakkille! Homo dawri on? On cifanaama faa
laaɓi paca no Iisaa Almasiihu tontiraa e leggal bardugal.
2 Njaabee kam ɗum ɗoo tan: saabe jokkude mon Sariya Muusaa keɓir-ɗon Ruuhu Ceniiɗo
oo, naa on keɓirii mo saabe on nanii Kabaaru Lobbo oo, on ngoondinii?
3 Koɗum famɗiniri on nii hakkille? On puɗɗirii semmbe Ruuhu Laamɗo oo, hono njiɗir-
ɗon jooni timminirde tiinnaare mon jaati?
4 Ko hewtii on koo fuu laatike meere naa? Ɗum waawaa laataade meere.
5 Dokkoowo on Ruuhu so waɗa kaayɗe hakkunde mon oo, ɗum nee saabe oɗon njokki
Sariya o waɗirta ɗum naa saabe on nanii Kabaaru Lobbo on ngoondinii?

6 Nii winndorii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo pooccitiido.»*
7 Ndennoo anndee: goondinɓe ɓee, kaŋum'en jaati ngoni iwdi Ibarahiima.
8 Sappaama e ley Binndi, Laamdo nanngiran ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee fooccitiiɓe saabe goondinal mum'en. Ɗum saabii so Binndi dii mbiyani Ibarahiima oo kabaaru lobbo gila wadaali tafon: «Leŋi dii fuu keɓiran barke saabe maa.»†
9 Ndennoo, goondinɓe fuu keɓan barke no Ibarahiima goondindo oo heɓiri barke nii.
10 Kaa fawɓe jikke mum'en e jokkude Sariya Muusaa, yo hudaaɓe. Sabi ana winndii: «Kuddi woodanii nedído fuu mo jokkaali faa hiɓɓi ko woni e dewtere Sariya ndee fuu.»‡
11 Tayoral, fay gooto nanngirtaake pooccitiido yeeso Laamdo saabe Sariya oo. Sabi ana winndii: «Pooccitiido wuurdan goondinal.»§
12 Sariya oo noo fawaaki e goondinal, sabi ana winndii: «Jokkudo Sariya oo wuurdan saabe Sariya.»*
13 Almasiihu soottitike en iwde e kuddi ndi Sariya oo fawi e men ndii, ko mo roondanii en ndi koo. Sabi ana winndii: «Ɓilaado e leggal bardugal fuu yo kudaado.»†
14 Ɗum Iisaa wadi yalla ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee duu ana keɓa barke mo Ibarahiima heɓi oo saabe Iisaa Almasiihu, keɓiren Ruuhu podaado oo e ley goondinal.

Haala Sariya e fodoore

15 Sakiraaɓe, mido sifanoo on ko woodi ŋannde fuu koo: so nedído moyyinii talkuru ndonu no sariya laamu jaɓiri nii, fay gooto waawaa imminde dum, waawaa ɓeydude hen fay huunde.
16 Laamdo wadani Ibarahiima e iwdo e mum podooje. Binndi dii mbiyaali: «Iwɓe e mum», hono no di cappike heewɓe, gooto nii di cappii nde di mbii: «Iwdo e maa». Ɗum woni Almasiihu oo.
17 Ko njidu-mi wiide koo annii: aadi ndi Laamdo fiɓi ndii, Sariya gardo duuɓi teemede nay e capantati caggal mum oo fiɓtataa dum, bonnataa fodoore Laamdo ndee.
18 Sabi so ndonu mo Laamdo fodunoo oo e Sariya oo fawinoo, mo fawatanooko e fodoore ndee. Kaa noo, saabe fodoore ndee Laamdo hokkiri moyyere mum ndee Ibarahiima.
19 Ndennoo, ko Sariya Muusaa nafata? O waddiraama faa o ɓanngina luutti faa nde iwdo e Ibarahiima podanaado fodoore ndee oo wari fuu. Laamdo hokki yimɓe Sariya oo, o hokkiri ɓe malaa'ika'en, kaŋum e curoowo.
20 Kaa so gooto tan curoowo nafataa. Fodoore ndee, Laamdo tan fodi.
21 Ndennoo, Sariya oo ana luuttondiri e podooje Laamdo dee naa? Luuttondiraa! Sinndo sariya baawdo hokkude yimɓe nguurndam jippinanooma, fooccitaare iwanno e sariya oo jaati.
22 Kaa Binndi dii mbii aduna oo fuu, luutti mari dum, yalla goondinɓe ɓee fuu ana ndokkee ko podanaa koo saabe goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.
23 Fade wakkati goondinal warde, en kawjanooma ley hawju Sariya faa goondinal ngal ɓanngina.
24 Hono non Sariya oo laatorii dowoowo en faa wakkati mo Almasiihu wari e mum oo, yalla eden nanngiree fooccitiiɓe saabe goondinal ngal.
25 Jooni ko wakkati goondinal ngal wari koo, en njaltii e maral dowoowo oo.
26 Jonnoo, on fuu on ɓiɓɓe Laamdo saabe goondinal mon Iisaa Almasiihu.
27 On fuu on kaɓɓike e Almasiihu saabe looteede mon lootogal batisima. Hono nii ɓoornori-don mo no kaddungal nii.
28 Ndennoo, ceenndiigu walaa hakkunde Yahuudiyanke e Yunaninke, naa dimo e diimaajo, naa gorko e debbo, on fuu on gootum e haɓɓagol mon e Iisaa Almasiihu.
29 So tawii Almasiihu jey on, on iwdi Ibarahiima, on ndonan ko Laamdo fodunoo koo.

4

1 Mido wadana on misaalu: so nii donoowo yo cukalel, walaa fuu ko seenndata dum e maccudo, tawee nee kaŋum jey jawdi ndii fuu.
2 Mo heddoto ley hawju haybooɓe mo e dawranooɓe jawdi makko faa sarti mo baaba makko sartanii mo oo yottoo.
3 Enen duu, nde en sukaaɓe ndee, en maccuɓe semmbeeji aduna dii.
4 Kaa nde wakkati cartaado oo hiɓɓi ndee, Laamdo neli Bajjo muudum mo debbo rimi, dowtaniido Sariya Muusaa,
5 yalla omo soottitoo wonɓe e ley Sariya ɓee, keɓen laataade ɓiɓɓe Laamdo.

---

* **3:6** Pudído oode 15.6 † **3:8** Pudído oode 12.3 ‡ **3:10** Fillitagol 27.26 § **3:11** Habaakuk 2.4 * **3:12** Lewinkooɓe 18.5 † **3:13** Fillitagol Tawreeta 21.23

6 Kammari on ɓiɓɓe makko, Laamɗo nelii RuuhuƁiyum oo e ley ɓerɗe men. Ruuhu oo
waɗata so noddiren Laamɗo «Abba».
7 Hankasen, en nganaa maccuɓe, en ɓiɓɓe. Kammari en ɓiɓɓe, Laamɗo duu waɗii en
ronooɓe.

No Pool hultirani Galaatiyankooɓe

8 Nden, nde on anndaano Laamɗo ndee, oɗon ngonnoo e maral reweteeɓe ɓe nganaa
reweteeɓe jaati ɓee.
9 Kaa jooni ko anndu-ɗon Laamɗo koo, naa miɗo haannoo wiide jooni ko Laamɗo anndi
on koo: hono mbaawirton wirfitaade e semmbeeji aduna lo'udi ɗi ngalaa nafaa ɗii? Ko
saabii so oɗon njiɗi laattaade maccuɓe majji kasen?
10 Oɗon teddini ɲalaaɗe yogaaje e lebbi yogaaji e wakkatiiji yogaaji e kitaale yogaaje.
11 Miɗo huli pati golle mo ngollan-mi on oo fuu mursee.
12 Sakiraaɓe, miɗo ndaarda on, mba'ee no am nii, sabi miin duu mi laatinoke hono mon.
On ngaɗaali kam baasi fuu,
13 sabi oɗon anndi rafi-cellal waddani kam haalande on arannde Kabaaru Lobbo oo.
14 Ɲaw am oo ittii koro mon, ɗum fuu e taweede on njawaali kam on nefaali kam kammari
ɲaw oo. Ko ngaɗu-ɗon dee, on njaɓɓorike kam no malaa'ika Laamɗo nii, naa hono mi Iisaa
Almasiihu.
15 Oon wakkati, oɗon keewnoo seyo sanne! Miɗo waawi seettanaade on: so oɗon
mbaawnoo, on ɗoofanno gite mon ndokkon kam. Ndennoo hono seyo mon ngoo laatii?
16 Mi laatike gaɲo mon saabe miɗo haalana on goonga naa?
17 Anniya mo ɓeen yimɓe njoganii on oo moyyaa. Ko ɓe njiɗi dee, seenndude on e am
yalla oɗon ndaranoo ɓe.
18 Sikke walaa, daranaade neɗɗo ana moyyi so faa moyya, kasen duu waajibi ɗum waɗee
wakkati fuu, wanaa yeeso am tan.
19 Sukaaɓe am, kammari mon miɗo naawaa kasen naawalla naawɗo hono no ŋatawere
nii, faa mbaadi Almasiihu tawee e mon.
20 Hee mi yiɗii tawdeede e mon jooni yalla miɗo heɓa haaldude e mon ko wanaa no
kaaldirannoo-mi e mon nii, sabi kabaaru mon ana wemmbinii kam sanne.

Haala aadi kiinndi e aadi keyri

21 Onon yiɗuɓe jokkude Sariya Muusaa, miɗo lamndoo on: on nanaali ko Sariya wii naa?
22 Ana winndii: Ibarahiima ana joginoo ɓiɓɓe worɓe ɗiɗon, gooto o heɓdi ɗum e korɗo,
goɗɗo oo o heɓdi ɗum e dimo.
23 Ɓii korɗo oo rimiraama no yimɓe fuu ndimirtee nii, kaa ɓii dimo oo rimiraama saabe
fodoore Laamɗo.
24 Won ko saawii e ley kaa janta. Rewɓe ɗiɗon ɓee ana capporaa aadiiji ɗiɗi. Ngootiri, ndi
Haajara ndii yo aadi waamnde haayre wiyeteende Siinaayi ndii. Kayri, maccungaaku ndi
rimata.
25 Haajara yo waamnde haayre wiyeteende Siinaayi wonnde Arabiya ndee, ende sappo-
raa ngalluure Urusaliima hannde ndee. Sabi Urusaliima e hoɗuɓe e mum ɓee fuu e margal
ngoni.
26 Kaa Urusaliima gonɗo dow kammu oo yo dimo, kanko woni inna men.
27 Sabi ana winndii:
«Aan dimaro mo meeɗaali rimude,
welta!
Aan mo anndaa naawalla ŋatawere,
ilina gullaali seyo!
Sabi debbo jeebaaɗo heɓan sukaaɓe
faa ɓura debbo kaybaaɗo gorum.»*
28 Kaa onon sakiraaɓe, on ɓiɓɓe heɓaaɓe dow fodoore Laamɗo ndee hono no Isiyaaka nii.
29 Nden, dimiraaɗo no yimɓe ndimirtee nii, ana torra dimiraaɗo Ruuhu Laamɗo oo. Fay
hannde duu non worri.
30 Kaa koɗum Binndi ɗii mbii? Ɗi mbii: «Ribbu korɗo oo e ɓiyum, sabi ɓii korɗo oo rondataa
e ɓii dimo oo abada.»†
31 Ndennoo sakiraaɓe, en nganaa ɓiɓɓe korɗo oo, en ɓiɓɓe dimo oo.

5

Haala ndimaaku goonɗinɓe Iisaa

---

* **4:27** Esaaya 54.1 † **4:30** Puɗɗooɗe 21.10

1 Almasiihu rimɗinii en yalla eɗen ndimɗa ɗor. Ɗum nee, tiinnee pati on ngartire e
maccungaaku.
2 Kettinanee kam! Miin Pool, miɗo wiya on: so on njaɓii taadeede, Almasiihu nafataa on
fay huunde.
3 Kasen miɗo haalana neɗɗo fuu jaɓuɗo taadeede: ana tilsi e mum jokkude Sariya
Muusaa oo fuu.
4 Onon tewtooɓe nanngireede fooccitiiɓe saabe Sariya ɓee, on seertuɓe e Almasiihu, on
ngoɗɗitiima moyyere Laamɗo ndee.
5 Kaa minen, kammari goondinal miɗen pawa jikke amen e Laamɗo nanngiroowo en
fooccitiiɓe oo. Ɗum woni ko min njoonndorii saabe Ruuhu oo.
6 Sabi kaɓɓiiɗo e Iisaa Almasiihu, taadagol e waasude taadagol fuu fotu, ko nafata tan,
goondinal tabintinoowal jilli.
7 On puɗɗirii no woodi. Homo hadi on jokkude goonga?
8 Ko wayliti hakkille mon koo iwraali to Laamɗo nodduɗo on oo.
9 Ana wiyee: yuufinirdi seeɗa ana yuufina conndi farani njiiɓaandi fuu.
10 Ɗum fuu e taweede Joomiraaɗo hokkii kam hoolaare e mon, mi tayorii miilo mon
seerataa e miilo am. Kaa jiiɓoowo on oo, ko waawi laataade fuu, jukkete.
11 Kaa miin sakiraaɓe, so tawii faa hannde miɗo waajoo kinaa neɗɗo taadee, ko saabii so
miɗo torree faa jooni? Sinndo ɗum mbaajotonoo-mi, waaju am haala maayde Iisaa dow
leggal bardugal mettataano fay gooto.
12 Jiiɓooɓe on ɓee, yo ɓe ɗer ko'e maɓɓe.
13 Sakiraaɓe, on noddaama faa ndim-ɗon. Jonnoo, pati ngaɗee so ndimaaku mon
laatanoo on sabaabu faa njokkon giɗaaɗe yonki. Ko kaan-ɗon waɗude dee, homo fuu
gollana goɗɗo e dow jilli.
14 Sabi Sariya oo fuu waɗaama e ley ndee yamiroore wootere: «Njidiraa tanaa maa no
njidir-ɗaa hoore maa nii.»*
15 Kaa so oɗon ŋatondira, oɗon ɲaamondira hono no dawaaɗi nii, njeertee pati on
timmondir.

Haala Ruuhu Ceniiɗo, kaɲum e giɗaaɗe yonki

16 Ndennoo, miɗo wiya on: ɗalee Ruuhu Ceniiɗo ɗowa on, nden on njokkataa giɗaaɗe
yonki mon.
17 Sabi giɗaaɗe yonki ana kaɓa e Ruuhu oo, Ruuhu oo duu ana haɓa e giɗaaɗe yonki ɗee.
Hongel e majji fuu ana haɓa e gonngel faa mbaasu-ɗon gollude ko muuy-ɗon.
18 So Ruuhu ɗowata on, on ngalaa e ley Sariya Muusaa oo hankasen.
19 Ko giɗaaɗe yonki ɓanninta yo tuundi e ko soɓi e njaahilaaku
20 e dewal tooruuji e mboŋobaaku e konnaagu e pooɗondiral e kiram e tikkere e haaw-
taare e luurral e rafi-kawral
21 e haasidaaku e sigiro e wanngiyaare e ko nanndi e mum'en. Miɗo jeertina on ɗum ɗoo
no njeertinirnoo-mi on ɗum nii, gollooɓe kulle baaɗe non ɓee naatataa e Laamu Laamɗo
oo.
22 Kaa ko Ruuhu Ceniiɗo rimata e men koo woni jilli e seyo e jam e muɲal e moyyuki e
yurmeende e goondinal
23 e leyɗinkinaare, kaɲum e nantaare. Tayoral, Sariya oo haɗataa kulle baaɗe non.
24 Jeyaaɓe e Iisaa Almasiihu ɓee tippitorike himmeeji mum'en e giɗaaɗe yonki mum'en
fuu caggal, ana wa'i hono no ɓe tontii ɗe e leggal bardugal nii.
25 Kammari Ruuhu oo keɓir-ɗen nguurndam kesam ɗam, ndennoo njokken e Ruuhu,
26 pati mawninkino-ɗen, pati tooɲondiren, pati haasidaaku tawee hakkunde men.

6

No goondinɓe kaaniri wallondirde

1 Sakiraaɓe, so won tawaaɗo ana waɗa ko boni, onon jogiiɓe Ruuhu ɓee kaani ooncude
ɗum, tawee e needi. Kaa gooto mon fuu hayba hoore mum pati seyte kaɲum duu.
2 Mballondiree roondaade donnge mon tedduɗe, hono non kiɓɓinirton sariya Almasiihu
oo.
3 So neɗɗo miilii won ko woni, tawi walaa ko woni, yoɲɲii hoore mum.
4 Yo gooto fuu yeewto golle mum. So won ko waawi mantoraade, mantorto golle mum
jaati, fotaa ko nanndina ɗum e golle neɗɗo goɗɗo.
5 Sabi gooto fuu donngal mum roondotoo.

* **5:14** Lewinkooɓe 19.18

6 Janngineeɗo konngol Laamɗo ngol ana haani feccondirde e janngineowo ɗum ko heɓi
ko woodi fuu.

No gooto fuu hettirta ko aawi

7 Pati njaayree ko'e mon, Laamɗo jaɓataa yaweede. Gooto fuu, ko aawi koo hettata.
8 Aawɗo ko welata yonki mum, hettan maayde. Kaa aawɗo ko welata Ruuhu Ceniiɗo,
hettan hen nguurndam nduumiiɗam.
9 Pati kaaɓen gollude ko moyyi. Sabi so en kaaɓaali, en kettan so wakkati oo warii.
10 Ndennoo, e ley wakkati keddaniiɗo en oo, ngaɗanen yimɓe fuu moyyere, ɓurɓe fuu
haandude hen, sakiraaɓe men goondinɓe Iisaa Almasiihu ɓee.

Baynondiral

11 Yeewee dii binndi ɓutti di mbinndiran-mi on junngo am.
12 Tilsinɓe on taadeede ɓee, tewtooɓe yalla ana manee. Walaa ko ɓe ngaɗiri non so wanaa
pati ɓe torriree saabe leggal bardugalAlmasiihu ngal.
13 Sabi fay kamɓe taadaaɓe ɓee, ɓe njokkataa Sariya. Ko ɓe njiɗiri taado-ɗon dee, faa ɓe
mantoroo ɗum.
14 Miin e hoore am kaa, mi mantortaako kinaa leggal bardugal Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu ngal. Saabe ngal bardugal mi hillaaka e kabaaru aduna, aduna duu hillaaka
kam.
15 Sabi taadaade naa waasude taadaade, fayda walaa hen. Ko jogii fayda dee, tagiteede
tagu keso.
16 Jokkuɓe ngol laawol fuu, yo keɓu jam e hinnee, kamɓe e Israa'iilankooɓe Laamɗo ɓee
fuu.
17 Hankasen fay gooto pati tampina kam, sabi terɗe am ngaɗii ɓatitanɗe saabe Iisaa.
18 Sakiraaɓe, yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu wonu e mon! Aamiina.

Ɓataaki Pool faade e Efeesunkooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri miin Pool nelaaɗo Iisaa Almasiihu e sago Laamɗo. Miɗo jowta
seniiɓe hoolniiɓe e ley haɓɓagol mum'en e Iisaa Almasiihu ɓee.
2 Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu.

No Laamɗo hokkirta yimɓe moyyere saabe Almasiihu

3 Jettooje ngoodanii Laamɗo Baaba Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu gaɗanɗo en barkeeji
ɗi Ruuhu oo hokkata ɗii fuu to dow kammu too saabe haɓɓagol men e Almasiihu.
4 Sabi fade aduna oo tageede, Laamɗo suɓiima en saabe Almasiihu, yalla eɗen laatoo
seniiɓe ɓe ngalaa feloore yeeso makko. Saabe jilli makko
5 o hoddiranii en gila arannde laato-ɗen ɓiɓɓe makko saabe Iisaa Almasiihu. Ɗum woni
ko o yiɗani en saabe moyyuki makko
6 yalla omo yettiree moyyere makko mawnde nde walaa ɗo haaɗi ndee. Nden moyyere o
hokki en saabe Ɓiyiiko korsuɗo oo.
7 E haɓɓagol men e makko coottitira-ɗen yiiyam makko ɗam, luutti meeɗen njaafaa ko
waarata e keewal makko hinnee.
8 Oon hinnee o wayli e meeɗen, o hokki en hakkilantaaku kiɓɓuɗo e anndal kiɓɓungal,
9 mo anndini en sago makko suuɗinoongo ngoo. Gila arannde mo anniyorii tabintinirde
ngo Ɓiyiiko oo saabe moyyuki makko.
10 Sago ngoo yo hawrintinde huunde fuu e hawju hooreejo gooto, ɗum woni Almasiihu,
wanaa ko woni dow kammu wanaa ko woni e leydi. Laamɗo timminan sago mum ngoo so
wakkati hiɓɓii.
11-12 E ley haɓɓagol men e makko, en cuɓaama, enen fawɓe jikke men e Almasiihu gila
jooni ɓee. Laamɗo tabintiniroowo huunde fuu no muuyiri oo, hoddiranii en laataade
sabaabu mawnineede teddeengal mum.
13 Saabe Almasiihu, onon duu, on nanii konngol goonga ngol, ɗum woni Kabaaru Lobbo
kisinɗo on oo. Nde ngoonɗin-ɗon Almasiihu ndee, Laamɗo waɗii e mon maande mum nde
loowi e mon Ruuhu Ceniiɗo podanooɗo oo ndee.
14 Oon Ruuhu Ceniiɗo woni piɓiraaɗo moyyereeji desanaaɗi en, faa ɲannde keɓaten
soottiteede. Hono non Laamɗo yettirtee saabe teddeengal muuɗum.

Haala duwaawu Pool

15 Kammari majjum, gila nan-mi kabaaru goonɗinal mooɗon Joomiraaɗo men Iisaa,
kaɲum e jilli ɗi njogani-ɗon seniiɓe ɓee fuu ɗii,
16 mi seerataa e yettude Laamɗo kammari mooɗon nde ɲaagantoo-mi on Laamɗo fuu.
17 Miɗo ɲaagoo Laamɗo Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu oo, Baabiraaɗo Jom darja,
hokka on Ruuhu mum Ceniiɗo gaɗoowo on hakkilante'en, ɓannginanoowo on Laamɗo faa
anndon ɗum.
18 Kasen duu miɗo ɲaagoo Laamɗo uddita ɓerɗe mooɗon faa paamon jikke mo o hokki
on nde o noddi on ndee, paamon no moyyereeji desanaaɗi seniiɓe ɗii keewiri e no teddiri,
19 paamon kasen no baawɗe makko mawɗe ɗe ngalaa kaaddi ɗee ngorri e meeɗen, enen
goonɗinɓe ɓee. Ɗeen baawɗe keewɗe semmbe
20 o holli e ley Almasiihu nde o wuurtini ɗum e hakkunde maayɓe so o joyyini ɗum ɲaamo
makko dow kammu,
21 ton o ɓurni ɗum laamu e baawɗe e semmbe e kaanankaaku fuu, kaɲum e inɗe fuu
baawɗe inndeede, wanaa ɗe hannde ɗee tan, ɗe janngo ɗee duu.
22 Laamɗo fawii Almasiihu dow huunde fuu, hokkii mo laataade hooreejo deental
goonɗinɓe, hokkii mo ɓurde huunde fuu.
23 Deental goonɗinɓe ngal yo terɗe Almasiihu. Ngal hebbinaama mo kanko keewoowo
huunde fuu e yimɓe fuu oo.

2

No kisinirte-ɗen saabe hinnee Laamɗo

1 Onon, on maaynooɓe saabe junuubaaji mooɗon e luutti mooɗon,
2 on jokkunooɓe laawol bonngol ngol aduna oo jokki ngol, on ɗowtaninooɓe laamiiɗo
baawɗe gonɗe dow mbeeyu ɗee oo. Laamiiɗo oo yo Ibiliisa golloowo faa hannde ley yimɓe
saliiɓe Laamɗo ɓee.

3 En fuu e maɓɓe njeyano-ɗen, e giɗaaɗe yonki men ngonno-ɗen, en jokkunooɓe giɗaaɗe
ɗee, en jokkunooɓe miilooji men bondi. No ngorruno-ɗen nii jaati, eɗen kaandunoo e
jukkungo Laamɗo ngoo no maɓɓe nii.
4 Kaa Laamɗo yo keewɗo yurmeende. Saabe jilli mawɗi ɗi mo yiɗi en ɗii
5 mo wuurtindinii en e Almasiihu, enen maaynooɓe saabe luutti men ɓee. Goonga, saabe
hinnee Laamɗo oo kisinira-ɗon.
6 E ley haɓɓagol men e Iisaa Almasiihu, Laamɗo wuurtindinii en e makko, joyyindinii en
e makko to dow kammu too.
7 Hono nii o ɓanngininirta no hinnee makko ɓurdi huunde fuu mawnude. Jamaanuuji
garooji ɗii fuu njiyan moyyuki makko ki o waɗani en e Iisaa Almasiihu.
8 Saabe hinnee Laamɗo oo kisinira-ɗon e dow hoolaade mon Almasiihu. Ɗam kisindam,
wanaa e golle mooɗon haɓɓii, ko ɗam haɓɓii e mum dee, e dokkal Laamɗo.
9 Ɗam wanaa njoɓdi golle neɗɗo pati fay gooto heɓa mantoraade ɗam.
10 Sabi Laamɗo waɗi en ko ngon-ɗen jooni koo: e ley haɓɓagol men e Iisaa Almasiihu o
tagiri en faa ngollen golleeji lobbi ɗi o lanndinanii en gila arannde ɗii.

No Almasiihu waɗiri en leŋol gootol

11 Jooni miɗo haalda e mon onon heeforɗirnooɓe arannde ɓee. Mantortooɓe yo «taadiiɓe»
ana koyna on noddira on «yimɓe ɓe taadaaki» fay so taadagol maɓɓe ngol ko junngo ɓii-
aadama gollata e terɗe tan. Ndennoo onon, miccitee ko ngonno-ɗon arannde koo:
12 oon wakkati, on ngalaano Almasiihu, on jananɓe woɗɗiiɓe leŋol Israa'iila ngol Laamɗo
suɓii ngol, on ngalaano e aadiiji pawiiɗi e fodoore Laamɗo ɗii, on nguurdiino on ngalaano
jikke, on ngalaano Laamɗo e ley aduna oo.
13 Kaa jooni, e haɓɓagol mooɗon e Iisaa Almasiihu, onon woɗɗunooɓe arannde ɓee on
ɓattiniraama saabe yiiyam makko ɗam.
14 Sabi kanko Almasiihu, kanko woni jam meeɗen ko o waɗi Yahuudiyankooɓe e leŋi
goɗɗi fuu leŋol gootol koo. Nde o hokkitirnoo hoore makko ndee, nden o wurjini kokowol
palaangol ngol, ɗum woni o ittii ngaŋaandi hakkunde leŋi ɗii.
15 O ittii jamirooje e kaɗaaɗi Sariya Muusaa fuu faa o waɗa Yahuudiyankooɓe e leŋi goɗɗi
leŋol gootol kesol e ley haɓɓagol mum e makko. Nii mo waɗiri jam oo.
16 E maaygol makko dow leggal bardugal o ittiri ngaŋaandi ndii, mo reentini leŋi ɗii laatii
terɗe goote, mo rewrintini ɗe e Laamɗo.
17 O warii waajaade on jam onon woɗɗunooɓe ɓee, o warii waajaade ɓadinooɓe ɓee duu
jam.
18 Sabi kammari makko en fuu keɓirten laawol yottaade Baabiraaɗo saabe Ruuhu
Ceniiɗo gooto oo.
19 Ndennoo, on nganaa jananɓe hankasen, on nganaa hoɓɓe duu, ko ngon-ɗon dee, on
wonduɓe e seniiɓe, on jeyaaɓe e suudu Laamɗo.
20 On mahaama e dow ko nelaaɓe e annabaaɓe ɲiɓi, Iisaa Almasiihu e hoore mum woni
haayre dooɓiraande maadi ndii.
21 Kanko waɗata maadi ndii fuu nanngondira, faa ndi toowa ndi laatoo suudu Joomi-
raaɗo seniindu.
22 Ley haɓɓagol mon e makko on mahondiraama faa laati-ɗon hoɗorde Laamɗo ɗo o
hoɗiri Ruuhu makko ɗoo.

3

No Pool halfiniraa golle banngal ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe

1 Saabe ɗum miɗo diccanoo Laamɗo, miin Pool uddaaɗo kasu saabe Iisaa Almasiihu mo
ngollanan-mi hakkunde mon onon ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee.
2 Tayoral on nanii kabaaru golle mo Laamɗo halfini kam e ley moyyuki mum faa nafa on
oo ana haalee.
3 Sabi o ɓanngininanii kam sirri makko. Mi winndanii on haala majjum no raɓɓiɗiri,
4 so on njanngii ɗum on anndan no paamir-mi sirri haala Almasiihu oo.
5 Oon sirri anndinanooka ɓiɓɓe aadama ley jamaanuuji jawtuɗi ɗii, kaa jooni Laamɗo
ɓanngininirii mo Ruuhu Ceniiɗo oo faa nelaaɓe mum e annabaaɓe mum seniiɓe fuu paami
mo.
6 Annii no sirri oo worri: saabe Kabaaru Lobbo oo, ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee keɓii
ngeɗu e moyyereeji desaaɗi ɗii no Yahuudiyankooɓe ɓee keɓiri nii, kasen duu ɓe ndeentii e
mum'en terɗe goote, ɓe ndeentii e mum'en fodoore nde Laamɗo fodi saabe haɓɓagol maɓɓe
e Iisaa Almasiihu.
7 Oon Kabaaru Lobbo laatii-mi golloowo mum. Golle oo yo moyyere nde Laamɗo
waɗirani kam baawɗe mum.

8 Miin ɓurɗo seniiɓe ɓee fuu famɗude oo, mi waɗanaama moyyere faa mi waajoo ɓe
nganaa Yahuudiyankooɓe barkeeji gondi e Almasiihu ɗi ngalaa ɗo kaadi ɗii.
9 Mi waɗanaama kasen famminde yimɓe fuu no Laamɗo taguɗo huunde fuu oo tabin-
tinirta sirri mum cuuɗinooɗo gila arannde oo,
10 yalla laamu e baawɗe gonɗe e mbeeyu ɗe njiyataake ɗee fuu ana paama no anndal
Laamɗo yaajiri e huunde fuu, paamira ɗum kammari deental goonɗinɓe ngal
11 ko waarata e anniya ɓooyɗo mo Laamɗo tabintiniri Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
12 E ley haɓɓagol men e makko kanko Almasiihu eɗen mbaawi ɓadoraade Laamɗo
hoolaare saabe ko ngoonɗin-ɗen mo koo.
13 Saabe ɗum, miɗo ndaarda on pati tayon jikke saabe torraaji kewtotooɗi kam kammari
mooɗon ɗii, sabi ɗiin torraaji yo teddeengal mooɗon.

Haala jilli ɗi Almasiihu yiɗi en

14 Saabe majjum, miɗo nii diccanoo Baabiraaɗo
15 jeyɗo leɲol gonngol dow kammu e gonngol e leydi fuu oo.
16 Miɗo ɲaagoo mo kanko jom teddeengal manngal oo o hokka on semmbe saabe Ruuhu
makko Ceniiɗo oo
17 faa Almasiihu wona e ley ɓerɗe mooɗon ko ngoonɗin-ɗon mo koo. Miɗo ɲaagoo mo
kasen o ɲiiɓina on e ley jilli, o tabintina on ley majji.
18 Non paamirton, onon e seniiɓe ɓee fuu, no jilli Almasiihu daɗuɗi hakkille ɗii poti
mawnude faa ngalaa ɗo ɗi kaadi,
19 anndon ɗi yalla oɗon keewa kiɓɓal Laamɗo ngal.
20 Tayoral, Laamɗo gollirɗo ley meeɗen baawɗe mawɗe oo ana waawi gollude ko ɓuri
duwaawuuji men e miilooji men.
21 Yo teddeengal woodan mo ley deental goonɗinɓe saabe Iisaa Almasiihu e ley jamaanu-
uji ɗii fuu faa abada abadin! Aamiina.

4

No goonɗinɓe Iisaa ɓee laatorii terɗe goote

1 Miin uddaaɗo kasu saabe gollande Joomiraaɗo oo, miɗo ndaarda on: nguuron nguurn-
dam kawroojam e noddaango ngo Laamɗo noddi on e mum ngoo
2 tawee e leyɗinkinaare e newaare e muɲal. Tiiɗondiron e ley jilli.
3 Ruuhu Ceniiɗo waɗirii on gooto e jam kaɓɓondirɗo on oo. Tiinno-ɗon e heddaade ley
oon ngootummaaku.
4 On terɗe goote, oɗon njogii Ruuhu gooto, no jikke mo Laamɗo noddi on faade e mum oo
yo gooto nii.
5 Kasen Joomiraaɗo gooto woodi, goonɗinal gootal woodi, batisima gooto woodi,
6 kaɲum e Laamɗo gooto Baaba yimɓe fuu, tiimɗo ɓe fuu, golliroowo ɓe fuu, gonɗo e
maɓɓe ɓe fuu.
7 Homo e men fuu heɓii moyyere Laamɗo ko waarata no Almasiihu hokkiri ɗum nii.
8 Sabi nii winndorii:
«O ŋabbii dow, o naɓorii honaaɓe heewɓe,
o hokkii yimɓe dokke.»*
9 Koɗum woni maanaa «o ŋabbii»? Walaa ko woni maanaa majjum, so wanaa o jippinoke e
nokkuuje ɓurɗe fuu leyɗude e leydi ndii.
10 Jippinooɗo oo, kaɲum e hoore mum woni ŋabbuɗo faa tiimi kammuuji ɗii fuu, yalla ana
heewa aduna oo fuu.
11 Dokke makko ɗee annii: o waɗi yogaaɓe nelaaɓe, yogaaɓe haaltooɓe konngol ngol
Laamɗo loowi e mum'en, yogaaɓe waajotooɓe, yogaaɓe durooɓe yimɓe kaɲum e janngi-
nooɓe.
12 Ko o waɗiri non, faa o lanndina seniiɓe ɓee faa mbaawa gollande deental goonɗinɓe, yalla
terɗe Almasiihu ɗee – ɗum woni deental goonɗinɓe ngal – ana yaara yeeso e ley goonɗinal,
13 laato-ɗen daande wootere e ley goonɗinal meeɗen e anndugol meeɗen Ɓii Laamɗo oo,
kasen duu laato-ɗen hiɓɓuɓe, njotto-ɗen darnde Almasiihu hiɓɓunde ndee.
14 Ndennoo, en laatataako sukaaɓe naɓiraaɓe bempeeje e kenuuli no laana nii. Jannde
yimɓe yiɗuɓe naɓude woɓɓe ley majjere yoŋŋataa en hankasen.
15 Ko laatoto-ɗen dee, haalooɓe goonga ley jilli, yaarooɓe yeeso e huunde fuu faade e
Almasiihu, oon laatiiɗo hooreejo oo.
16 Kanko waddani terɗe ɗee fuu nanngondirde faa gasa saabe jokkolɗe ɗe ɗe ndokkaa ɗee.
Hono non, so tergal fuu gollii golle mum, nden terɗe ɗee mawnan, njahan yeeso ley jilli.

* **4:8** Jabuura 68.19

Haala neɗɗaaku keso ley Almasiihu

17 Ndennoo, ko jokkata koo mbiyan-mi on: miɗo ndaarda on yeeso Joomiraaɗo pati
nguurdon hankasen no heeferɓe nii, sabi miilooji maɓɓe ɗii yo ɓoli,
18 hakkillaaji maɓɓe njiiɓike, ɓe njeyaaka e nguurndam ɗam Laamɗo hokkata ɗam saabe
majjere maɓɓe e tiiɗugol maɓɓe ko'e.
19 Ɓe ngalaa yaage, ɓe ngaɗii ko'e maɓɓe jaahili'en, ɓe ŋoottataa gollude kuɗɗe coɓuɗe.
20 Kaa onon, wanaa non njanngir-ɗon haala Almasiihu.
21 Tayoral, on nanii kabaaru makko, on njanngii goonga gonɗo e makko oo.
22 Ndennoo, ittee ko hiiɗɗi ko woni ley mon koo, njoppee nguurndam mooɗon aranam
bonniraaɗam muuyooji jaayrooji ɗam,
23 ɗalon yonkiiji mon e hakkillaaji mon keydintinee.
24 Njogitee neɗɗaaku keso mo Laamɗo tagi dow mbaadi mum ley senaare e fooccitaare
goongaraare.
25 Ndennoo, celon fenaande, homo fuu haalda e tanaa mum goonga, sabi homo e men
fuu ana jeydaa e goɗɗo no caldi neɗɗo gooto njeydiri nii.
26 So on mettaama, pati luuttee. Pati janal naange tawdu on e tikkere.
27 Pati ndokkon Ibiliisa laawol e ley mon.
28 Yo gujjo ŋoottu wujjude, ko haani waɗude dee, wuura e semmbe terɗe mum, yalla ana
waawa wallude hasindinɓe.
29 Pati konngol bonngol yaltu e kunduɗe mon, ko kaan-ɗon waɗude tan yo haalde
haalaaji nafooji baawɗi naɓude woɓɓe ɓee yeeso e ley goondinal, yalla oɗon ngaɗana
hettintooɓe on ɓee ko moyyi.
30 Pati cuŋlinee Ruuhu Laamɗo Ceniiɗo oo, kanko waɗi maande makko e mon kammari
ɲannde coottitaari mon ndee.
31 Ittee metti fuu e ɓerɗe mooɗon, ceeron e konnaagu e tikkere e dukooji e ɲoore, kaɲum
e ko boni fuu.
32 Moyyondiree e ko'e mon, njurmondiron, njaafondiron no Laamɗo yaaforii on e ley
haɓɓagol mon e Almasiihu nii.

5

Haala wuurde e ley fooyre

1 Ndennoo, laatee ɲemmbooɓe Laamɗo kammari on ɓiɓɓe makko ɓe o horsini.
2 Nguurdon e yiɗondirde, no Almasiihu yiɗiri en so hokkitiri hoore mum saabe men no
layyaari nii, no sadaka beldo Laamɗo nii.
3 Ko on seniiɓe Laamɗo koo, on kaanaa fay haalde haala huunde fuu ko wartata e fijirde
e ko soɓi e joote.
4 Pati kaalee haalaaji bondi naa ɓoli naa coɓuɗi, sabi hono majji kaanaa taweede e mon.
Ko kaan-ɗon waɗude dee, njetton Laamɗo.
5 Paamee ɗum ɗoo faa gasa: pijoowo e coɓuɗo e jootaaɗo, ɗum woni dewoowo tooruuji,
kamɓe ɓe ngalaa ngeɗu e laamu Almasiihu e Laamɗo oo.
6 Pati fay gooto jaayrira on haalaaji ɓoli, sabi hono majji cabinbinta tikkere Laamɗo e
dow saliiɓe mo ɓee.
7 Ndennoo, pati njokkondiree e ɓeen.
8 Arannde e nimre njeyano-ɗon, kaa jooni e haɓɓagol mon e Joomiraaɗo e fooyre njeya-
ɗon. Ndennoo nguurdee no ɓiɓɓe fooyre nii,
9 sabi fooyre rimata moyyuki e fooccitaare e goonga fuu.
10 Tewton faamude ko welata Joomiraaɗo.
11 Pati ngaɗon juuɗe mon e golleeji ɗi ngalaa nafaa golleteeɗi e ley nimre, ko haani dee,
njaltinon ɗi.
12 Ko ɓeen yimɓe ngaɗata e cuucuukka koo, ana yaannii fay jantaade.
13 Kaa huunde fuu ko yaltinaa, ɓanngan ley fooyre,
14 huunde fuu ko ɓannginaa fooynan. Ɗum wadi so ana wiyee:
«Aan ɗaaniiɗo, fin!
Imma e hakkunde maayɓe,
fooyre Almasiihu ndee yaaynan e maa.»
15 Ndennoo, ngaɗee hakkille faa sanne no nguurdaton nii, tawee wanaa no nuykaaɓe nii,
no hakkilante'en nii.
16 Wakkati fuu mo keɓ-ɗon, nawtoro-ɗon ɗum, sabi jamaanu oo yo bonɗo.
17 Saabe ɗum, pati laatee ɓe ngalaa hakkille, paamee ko woni sago Joomiraaɗo.
18 Pati njaree doro faa cigiron, sabi ɗum naannan on e laalu. Ko haani dee, keewee
Ruuhu,

19 mbaajondiron jime Jabuura e jettooje e jime ɗe Ruuhu hokkata on ɗee, njimanon
Joomiraaɗo, njettiron mo ɓerɗe laaɓuɗe.
20 Njetton Baabiraaɗo men Laamɗo wakkati fuu dow huunde fuu saabe Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu.
21 Homo e mon fuu ɗowtanoo banndum saabe teddinde Almasiihu.

Haala rewɓe e worɓe mum'en

22 Onon rewɓe, ɗowtano-ɗon worɓe mon no ɗowtiranto-ɗon Joomiraaɗo nii.
23 Sabi gorko woni hoore jom suudu mum no Almasiihu woniri hoore deental goondinɓe
ngal nii, ɗum woni terɗe mum ɗe hisini ɗee.
24 No deental goondinɓe ngal ɗowtiranii Almasiihu nii, hono non debbo fuu haani
ɗowtiranaade jom suudu mum e huunde fuu.
25 Onon worɓe, njiɗiree rewɓe mon no Almasiihu yiɗiri deental goondinɓe ngal so
hokkitiri hoore mum saabe maggal
26 faa senna ngal nii, caggal o laɓɓinirii ngal lootogal e haala makko,
27 yalla omo darna deental goondinɓe ngal yeeso makko tawee ngal teddinaangal, ngal
ceniingal, ngal walaa ayiibe naa tuundi naa ɲoofi-ɲoofi naa ko nanndi e mum fuu.
28 Hono non, ana tilsi e worɓe njiɗa rewɓe mum'en no njiɗiri terɗe mum'en nii. Neɗɗo
fuu jiɗɗo jom suudu mum, hoore mum yiɗi.
29 Sabi fay gooto waɲaa caldi mum, ko waɗata dee, ɲamminan ɗi, hinnoo ɗi no Almasiihu
hinnortoo deental goondinɓe ngal nii,
30 sabi en caldi terɗe makko ɗee.
31 Binndi ɗii mbii: «Ɗum waɗi so gorko yoppan inna mum e baam mum, nanngondira e
jom suudu mum, ɓe ɗiɗon fuu ɓe laatoo neɗɗo gooto.»*
32 Ɗum yo sirri mawɗo. Miɗo wiya on: sirri oo, ko woni hakkunde Almasiihu e deental
goondinɓe ngal koo haalata.
33 Kaa no waawi laataade fuu, gorko fuu yiɗira jom suudu mum no yiɗiri hoore mum nii.
Debbo duu teddina gorum.

6

Haala ɓiɓɓe e saaraaɓe

1 Onon ɓiɓɓe, ɗowtanee saaraaɓe mooɗon saabe Joomiraaɗo, sabi ɗum woni ko dartii.
2 «Teddin inna maa e baam maa.» Ndee woni yamiroore aranndeere nde fodoore haɓɓii
e mum.
3 Fodoore ndee woni: «yalla aɗa heɓa moyyere, balɗe maa njuuta e leydi ndii.»*
4 Onon saaraaɓe, pati ɲanninee ɓiɓɓe mon, ko kaan-ɗon dee, biirdude ɓe dow yamiroore
Joomiraaɗo e needi mum.

Haala maccuɓe e halfaaɓe

5 Onon maccuɓe, ɗowtanee halfaaɓe mooɗon dow kulol e siŋŋugol tawee e ɓerɗe laaɓuɗe
no ɗowtiranto-ɗon Almasiihu nii.
6 Ɗowtanee ɓe tawa wanaa yeeso maɓɓe tan yalla ɓiɓɓe aadama ana njetta on. Ko haani
dee, ɗowtanee ɓe no maccuɓe Almasiihu ngollirta muuyɗe Laamɗo ɓerɗe laaɓuɗe nii.
7 Ngolliranee ɓe anniya lobbo faa wa'a no Joomiraaɗo ngollanton, wanaa yimɓe,
8 sabi oɗon anndi neɗɗo fuu golluɗo ko moyyi, so dimo so diimaajo, Joomiraaɗo yoɓan
ɗum hakke golle mum oo.
9 Onon halfaaɓe, ngorree non e maccuɓe mooɗon. Pati ngidee ɓe, anndon Kalfaaɗo
mooɗon onon e maɓɓe fuu ana dow kammu, kasen duu oon ɓurdintaa yimɓe.

Haala kaɓorɗe ɗe Laamɗo hokkata faa Ibiliisa jaaloree

10 Walaa ko heddii so wanaa wiide on keewon semmbe e ley haɓɓagol mon e Joomiraaɗo,
tuugo-ɗon baawɗe makko mawɗe ɗee.
11 Ɓamee kaɓorɗe ɗe Laamɗo hokki on ɗee fuu, yalla oɗon mbaawa daraade faa cakko-ɗon
dabareeji Ibiliisa ɗii.
12 Sabi wanaa yimɓe kaɓaten, ko kaɓaten dee, laamu e baawɗe e hooreyaaku ley oo ɗoo
aduna niɓɓuɗo, kaɲum e seyɗaani'en bonɓe wonɓe e mbeeyu ɓee.
13 Saabe ɗum, ɓamee kaɓorɗe ɗe Laamɗo hokki on ɗee fuu, yalla oɗon mbaawa haɓaade
nde ɲalaande bonnde ndee warii, keɓon kasen ɲiiɓude caggal nde kaɓi-ɗon fuu faa timmi.
14 Ndennoo, ndaree, kumo-ɗon goonga, ɓoorno-ɗon fooccitaare no saaya ndeenaagu nii.
15 Lanndinaade waajaade Kabaaru Lobbo gaddoowo jam oo laatanoo on paɗe.

* **5:31** Puɗɗooɗe 2.24 * **6:3** Fillitagol Tawreeta 5.16

16 Wakkati fuu yo goondinal laatano on wawaade nde mbaaw-ɗon sakkoraade kure kuɓɓooje ɗe Bondo oo wedotoo on ɗee fuu.
17 Yo kisindam laatano on kufina njamndi, nanngon kaafaawi ki Ruuhu Ceniiɗo hokkata kii, kanki ki konngol Laamɗo.
18 Wakkati fuu ngaɗee duwaawuuji e ɲaagundeeji ley haɓɓagol mon e Ruuhu Ceniiɗo. Kakkilee pati on ŋoottu ɲaaganaade seniiɓe ɓee fuu Laamɗo.
19 Ɲaagano-ɗon kam miin duu newnaneede konngol, yalla nde muɓɓitin-mi hunduko am fuu, miɗo anndinira cuusal goonga tedduɗo gondo e Kabaaru Lobbo
20 mo ndarantoo-mi ley geyyelle am ɗee oo. Ɲaaganee kam mi waajoroo ɗum cuusal, no tilsiri kam nii.

Baynondiral

21 Tikikus, sakiike men korsuɗo gollanoowo Joomiraaɗo koolniiɗo, humpitan on ɗum fuu, yalla onon duu oɗon ŋootta humpeede kam anndon no ngorru-mi.
22 Mi nelii mo e mooɗon yalla oɗon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakkillaaji mon.
23 Sakiraaɓe, yo Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu ngaɗan on jam e jilli gonduɗi e goondinal.
24 Yiɗuɓe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu jilli ɗi timmataa ɓee fuu, yo hinnee Laamɗo wonu e mum'en.

Ɓataaki Pool faade e Filipiyankooɓe

1 Miin Pool e Timote, maccuɓe Iisaa Almasiihu, mbinndi oo ɓataaki faade e deental
goondinɓe Iisaa gonngal ngeenndi Filipa. Min njowtii on, onon hooreeɓe e gollanooɓe
deental ngal, min njowtii on fuu, onon seniiɓe haɓɓiiɓe e Iisaa Almasiihu ɓee.
2 Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraadɔ men Laamdɔ e Joomiraadɔ men Iisaa
Almasiihu.

No Pool yettirta Laamdɔ kammari Filipiyankooɓe

3 Midɔ yetta Laamdɔ nde miccitii-mi on fuu.
4 Wakkati fuu nde ɲaagantoo-mi on Laamdɔ on fuu, e seyo ɲaagirantoo-mi on,
5 sabi gila ɲannde ngoondin-dɔn Kabaaru Lobbo haala Iisaa faa jooni odɔn ndarodii e
am.
6 Midɔ tayori Laamdɔ pudduɗo golle lobbo e mon oo, o jokkan dum faa dum hiɓɓa e ley
gartol Iisaa Almasiihu.
7 Ana haani mi miilana on diin miilooji on fuu, sabi hakkille am ana e mon. On fuu
on ndeentii e am moyyere nde Laamdɔ hokki kam nde ngeyyaa-mi e nde ndaranii-mi
tabintinde Kabaaru Lobbo oo ndee.
8 Midɔ horsiniri on fuu korsa Iisaa Almasiihu, Laamdɔ ana seedii.
9 Ko ɲaagantoo-mi on Laamdɔ annii: yo jilli mon ɓeydo yaarude yeeso, ɓeydoroo anndal,
ɓeydoroo seenndude pene e goonga,
10 yalla odɔn mbaawa suɓaade ko moyyi. Nden on laatoto laaɓuɓe ɓe ngalaa ɲiŋe ɲannde
gartol Iisaa Almasiihu.
11 On laatoto duu hebbinaaɓe golleeji pooccitiidi iwdi e Iisaa Almasiihu, yalla Laamdɔ
ana teddinee, yettee.

No uddeede Pool naɓiri Kabaaru Lobbo oo yeeso

12 Sakiraaɓe, ko njidu-mi anndon dee, torra keɓudɔ kam oo waddanii Kabaaru Lobbo oo
yaarude yeeso
13 faa haybooɓe galle kaananke oo e heddiiɓe ɓee fuu tayori ko ngeyyiraa-mi koo yo saabe
Iisaa Almasiihu.
14 Ko ɓuri heewde e sakiraaɓe ɓee duu, geyyelle am dee ɓeydanii dum'en hoolaade
Joomiraadɔ. Ɗum saabii so eɓe mbaajoroo konngol Laamdɔ ngol rafi kulol.
15 Goonga, yogaaɓe ana mbaajoroo kabaaru Iisaa Almasiihu oo haasidaaku e
poodondiral, kaa woɓɓe ana e anniyaaji lobbi.
16 Ɓeen ngolliranta Almasiihu jilli, sabi eɓe anndi Laamdɔ hokki kam daranaade Kabaaru
Lobbo oo.
17 Kaa ɓee too ko mbaajortoo kabaaru Almasiihu faa nafa dum'en kaɲum'en tan, an-
niyaaji maɓɓe moyyaa, kasen duu ko ɓe miilotoo dee, ɓeydude torra am ley geyyeede am
oo.
18 Ɗum kaa bonnataa fay huunde! Ko waawi laataade fuu, so Iisaa Almasiihu inndaama
hen tan ana heya, so laatii anniyaaji bondi naa anniyaaji lobbi fuu midɔ seyii.
Goonga, mi seyoto caggal mum duu
19 sabi midɔ anndi saabe duwaawuuji mon e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu, dum fuu dum
sakitanto kam kisindam.
20 Midɔ joonndorii e hakkille am fuu, mi hersataa e dow fay huunde. Midɔ hoolii
Almasiihu teddinte saabe ko hewtii kam koo gila jooni faa abada, nguur-mi maay-mi fuu.
21 Sabi banngal am, Almasiihu yo yonki am, maayde duu yo tino am.
22 Kaa so mi wuurii, ana moyya nguurndam am waddana kam gollude golle nafoowo.
Ndennoo mi anndaa ko cuɓotoo-mi.
23 Hakkille am feccike pecce didi: ko ɓur-mi yidude, yaade mi joododoyoo e Almasiihu,
dum jaati ɓuri moyyude.
24 Kaa mi heddoo wuurde ɓuri nafude on, onon.
25 Midɔ tayori dum, midɔ anndi mi heddoto e aduna mi wonda e mon on fuu, yalla odɔn
njaara yeeso, ceyo-dɔn ley goondinal
26 faa gartol am hakkunde mon ɓeydana on mantoraade haɓɓagol mon e Iisaa Almasiihu
kammari am.

Haala daranaade Kabaaru Lobbo oo

27 Onon, nguuree nguurndam kawroojam e Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu, yalla
so mi warii tuumtaade on naa so mi waraali, mi nana kabaaru mon, mi annda oɗon tabiti
e anniya gooto, oɗon ndarodii gootal e haɓanaade goondinal Kabaaru Lobbo oo,
28 tawa on accataa konnee'en ɓee kulɓina on e dow fay huunde. Banngal maɓɓe, ɗum yo
maande halkagol, kaa onon, ɗum maande kisindam mon. Ɗum to Laamɗo iwrata.
29 Sabi onon ndokkaa moyyere Laamɗo saabe Almasiihu. Wanaa faa ngoondinon mo tan
ndokkire-ɗon, on ndokkaama ɗum kasen faa torrire-ɗon kammari makko,
30 kaŋum e daranaade haɓo ngo njii-ɗon miɗo haɓee, ngo nan-ɗon miɗo haɓee faa jooni
ngoo.

2

Haala leydinkinaare Almasiihu e teddeengal mum

1 Ko Iisaa Almasiihu heddii hokkude on semmbe e suusinde on ley jilli koo, ko ndeentu-
ɗon e Ruuhu Ceniiɗo so njiɗondir-ɗon njurmondir-ɗon,
2 kiɓɓiniree seyo am ko laati-ɗon daande wootere e jilli gooti e ɓernde wootere e anniya
gooto koo.
3 Pati ngolliree huunde fuu haasidaaku naa haawtaade dow pene, ngolliree
leydinkinaare, yalla gooto fuu ana jogoroo hoore mum banndum ana ɓuri ɗum.
4 Pati fay gooto laatoo hammadi haaje mum tan, ndaarta nafaa woɓɓe ɓee duu.
5 Yo anniya Iisaa Almasiihu tawe e mon:
6 Kanko, fay so taweede mbaadi Laamɗo ana e makko,
o tuugaaki e majjum faa o heddoo fotude e Laamɗo,
7 o famɗinii hoore makko,
o ɓami mbaadi maccuɗo,
o laatii hono neɗɗo.
O jogoraa o neɗɗo
8 o leydinkinii,
o ɗowtanii Laamɗo faa o maayi,
o maayi e dow leggal bardugal.
9 Saabe ɗum kasen, Laamɗo toownii mo faa sanne,
hokki mo innde ɓurnde inɗe fuu,
10 yalla koppi fuu ana koforoo saabe innde makko to tawaa fuu,
so dow kammu so dow leydi so ley leydi,
11 yalla gooto fuu ana sellina
Iisaa Almasiihu woni Joomiraaɗo,
faa Baabiraaɗo men Laamɗo teddinee.

No goondinɓe pooynirta ley aduna

12 Ɗum e taweede, sakiraaɓe am horsuɓe, nde ngondunoo-mi e mon ndee, oɗon ɗowtanii
Laamɗo wakkati fuu. Sako jooni nde ngoɗɗitii-mi, nden kaan-ɗon ɓurde ɗowtanaade mo.
Njirwiniron hono non kisindam ɗam Laamɗo hokki on ɗam, ngadiron ɗum kulol e siŋŋugol.
13 Sabi Laamɗo ana golla e mon faa muuyon ko weli ɗum, ngollon ɗum.
14 E ko ngollaton fuu, pati ŋermondiree pati ndukidee,
15 yalla oɗon laatoo laaɓuɓe ɓe ngalaa ɲiŋe, laato-ɗon ɓiɓɓe Laamɗo ɓe ngalaa ayiibe
hakkunde yimɓe hannde ooɲiiɓe bonɓe. On pooynan hakkunde maɓɓe hono no koode
pooyniri ley aduna nii
16 ko nanngu-ɗon konngol nguurndam ngol faa gasi koo. Nii waɗata so mi mantoroo on
ɲannde gartol Iisaa Almasiihu. Sabi mi don-donnaali meere, mi tampaali meere.
17 Fay so ɗum yaadi e yonki am mi laatoto sadaka mbayleteeɗo dow sadaka mo goondinal
mon sakkantoo Laamɗo oo, mi seyoto, mi weltodoto e mon.
18 Onon duu ceyoree hono non, mbeltodo-ɗen.

Haala gollidiiɓe dīɗon hoolniiɓe

19 So Joomiraaɗo men Iisaa jaɓii, mi nelan Timote e mon ko ɓooyataa, yalla so mi
humpitike kabaaruuji mon ɗii ana waaltina hakkille am.
20 Sabi kanko tan woni gonduɗo e am anniya gooto, kasindinɗo e kabaaru mon,
21 heddiiɓe ɓee fuu hammadi haaje mum'en tan, wanaa saabe Iisaa Almasiihu.
22 Kaa Timote, oɗon anndi no holliri neɗɗaaku mum, sabi mo wallii kam waajaade
Kabaaru Lobbo oo no ɓiɗɗo wallirta baaba mum nii.
23 Kanko anniyii-mi nelude wakkati mo paamu-mi no alhaali am laatotoo fuu.
24 Kaa Joomiraaɗo hokkii kam tayoral, ɓooyataa mi waran to mon, miin e hoore am.
25 Hono non mi yii tilsii mi nela e mon sakiike men Epaforodit, gollidiiɗo am oo. O wallii
kam haɓanaade Kabaaru Lobbo oo. Kanko woni mo neluno-ɗon faa walla kam e haaje oo.

26 Omo yeewaa on fuu, kasen o wemmbanooma sanne ko nan-ɗon o sellaano koo.
27 Tayoral, o ɲawiino faa o hosi maayde. Kaa Laamɗo yurmike mo, yurmike kam miin
duu, pati mi heɓa sugulla dow sugulla.
28 Ɗum saabii so keɲii-mi law faa mi nela mo e mon, yalla so on njiitii mo oɗon ceyoo,
miin duu sugulla am ɓuytoo.
29 Ndennoo, njaɓɓoree mo saabe Joomiraaɗo seyo manngo. Teddinee yimɓe wa'uɓe non
fuu,
30 sabi kanko kammari gollande Iisaa Almasiihu o hosiri maayde, mo hokkitiri yonki
makko faa o waddana kam ballal ngal ndonkuno-ɗon waddande kam onon e ko'e mon
ngal.

3

Haala anndude Iisaa Almasiihu

1 Caggal ɗum, sakiraaɓe am, ceyoree Joomiraaɗo. Winnditanaade on kulle ɗee tampintaa
kam, sabi kanje ndokkata on hoolaare:
2 ndeento-ɗon e dawaaɗi – ɗum woni gollooɓe ko boni, waajotooɓe haala taadagol
penewol ɓee!
3 Sabi enen ngoni taadiiɓe jaati ɓee, eɗen ndewira Ruuhu Laamɗo, eɗen mantoroo Iisaa
Almasiihu, en pawaali jikke men e dow ko'e men.
4 Haya, miin miɗo waawnoo fawde jikke am dow hoore am. So woɓɓe miilii ana mbaawi
fawde jikke mum'en dow ko'e mum'en, miin ɓuri haandude e majjum,
5 sabi mi taadaama gila e ɲalooma jettaɓo mo pinu-mi e mum oo, mi Israa'iilanke iwɗo e
suudu Beɲamin, mi Yahuudiyanke ɓii Yahuudiyanke. E banngal Sariya Muusaa miɗo jeyaa
e waalde Farisa'en,
6 miɗo hirana Sariya oo sanne faa miɗo torrannoo deente goondinɓe Iisaa ɗee, fay gooto
waawaano ɲiŋude kam banngal fooccitanaade Sariya oo.
7 Kaa ko njogorinoo-mi yo tino am koo fuu, saabe Iisaa Almasiihu mi tawii yo mursee.
8 Goonga, miɗo jogorii ɗum fuu yo mursee saabe anndude Joomiraaɗo am Iisaa Almasi-
ihu ɓuri kulle ɗee fuu. Saabe makko njarrii-mi mursude ko njogii-mi, miɗo jogorii huunde
fuu yo mbuuwdi yalla Almasiihu ana laatanoo kam tino,
9 mi heɓa tawdeede e mum. Mi walaa fooccitaare nde mbaaw-mi heɓude miin e hoore
am e jokkugol am Sariya oo, mi pooccitiiɗo saabe fooccitaare iwrannde kam e hoolaade
Almasiihu, kayre woni fooccitaare nde Laamɗo hokki goondinɓe mo ɓee.
10 Sago am mi annda mo kanko Iisaa Almasiihu, mi annda baawɗe ɗe Laamɗo wuurtiniri
mo ɗee, mi reenta e makko torra, mi nannda e makko maayde,
11 yalla miin duu miɗo heɓa immintineede hakkunde maayɓe ɲannde darngal.
12 Mi wiyaali mi heɓii ɗum gila jooni naa mi kiɓɓuɗo, kaa miɗo wondi e dogude hono no
daɗondirteeɗo nii yalla miɗo heɓa ɗum, sabi miin e hoore am, Iisaa Almasiihu heɓii kam.
13 Goonga sakiraaɓe, mi wiyaali mi heɓii ɗum. Kaa miɗo waɗa huunde wootere: miɗo
yeggita ko yaɓɓii, miɗo fooɗanoo ko warata.
14 Miɗo dogana haattirde, faa mi heɓa mbarjaari dow kammu ndi Laamɗo noddata en e
mum saabe Iisaa Almasiihu.
15 Enen hakkilante'en ɓee fuu, miiloro-ɗen hono non. So oɗon miiloo huunde wonnde,
Laamɗo ɓannginanan on ɗum.
16 Kaa no wa'i fuu, ɗo tawe-ɗen fuu, njokken laawol no ngorru-ɗen jooni nii.
17 Sakiraaɓe, on fuu ɲemmbee kam, yeewee worruɓe no njii-ɗon miɗen ngorri nii ɓee.
18 Sabi heewɓe laatike konnee'en leggal bardugal Iisaa Almasiihu. Mi haalanii on ɗum
cili kuurɗi, mi haaliranan on jooni duu e bojji.
19 Kamɓe, battane maɓɓe yo halkere, deeɗi maɓɓe ngoni laamɗo'en maɓɓe, hersa maɓɓe
ɓe ɲaayirta, aduna tan ɓe kaɓanta.
20 Kaa enen, dow kammu njeye-ɗen, eɗen keppi kisinoowo men iwoowo ton oo, ɗum yo
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
21 Kanko, o waylitan terɗe men lo'uɗe ɗee faa ɗe keɓa teddeengal no terɗe makko ɗee nii,
sabi omo jogii baawɗe faa o waɗa huunde fuu ɗowtanoo mo.

4

Haala seyoraade Joomiraaɗo

1 Sakiraaɓe am horsuɓe, on njeewnii kam sanne, on laatike seyo am e deesewal am.
Giɗiraaɓe am, tabitee e Joomiraaɗo.
2 Miɗo ndaarda banndiraaɓe am rewɓe, ɗum woni Ewodi e Sintis, yo ɓe laato daande
wootere saabe Joomiraaɗo.

3 Aan Sinsigis, gollidiiɗo am koolniiɗo oo duu, miɗo ndaarde paabo-ɗaa ɓe, sabi ɓe mballii
kam haɓanaade Kabaaru Lobbo oo, kamɓe e Keleman e gollidiiɓe am woɓɓe, ɓe inɗe
mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam ɓee.
4 Ceyoree Joomiraaɗo wakkati fuu. Miɗo wiya on kasen, ceyee!
5 Yo yimɓe fuu anndu newaare mon. Joomiraaɗo ana ɓadii.
6 Pati fay huunde suŋlina on abada, ko haani dee: ɲaagoree Laamɗo haajuuji mon fuu
duwaawu gonduɗo e jettooje.
7 Nden, Laamɗo hokkan on jam daɗuɗo hakkille, ɲiiɓinan ɓerɗe mon e hakkillaaji mon e
Iisaa Almasiihu.
8 Haya, sakiraaɓe, tiiɗee e ko moyyi e ko haani yetteede fuu, ɗum woni teddungal e
goonga, kaɲum e fooccitaare e senaare e ko haani yiɗeede e ko haani teddineede.
9 Ngolliree ko pammin-mi on e ko keɓ-ɗon e am, ko narru-ɗon kam e ko njiiru-ɗon kam.
Nden Laamɗo gaddoowo jam oo tawdete e mon.

No Pool barkiniri dokkal Filipiyankooɓe

10 Miɗo seyorii Joomiraaɗo seyo manngo sabi jooni on keyɗintinii ballal mon faade e am.
Tayoral, hakkillaaji mon ana ngonnoo e am, kaa on keɓaali yottinde ballal ngal.
11 Wanaa saabe won ko kaajaa-mi waɗi so mbii-mi non, sabi mi woowtinike heɲɲitoraade
no tawraa-mi fuu.
12 Miɗo waawi wuurdude e baasal, miɗo waawi wuurdude e keɓal. E no waawi worrude
fuu, mi biirorike haarannde e yolbere, mi biirorike hebbinde e ɲakoreede,
13 miɗo waawi fuu e ley haɓɓagol am e Iisaa Almasiihu dokkoowo kam semmbe oo.
14 Kaa ɗum e taweede, on ngaɗii ko moyyi ko mballu-ɗon kam e ley torra am oo koo.
15 Filipiyankooɓe, oɗon anndi e ley puɗɗooɗe mon nande Kabaaru Lobbo oo, nde iw-mi
leydi Makedoniya ndee, fay deental goonɗinɓe gootal wallondiraali e am, so wanaa ngal
mon ngal.
16 Nde ngonnoo-mi Tesaloniiki ndee duu, on neldii kam ko kasindin-mi e mum jaati,
wanaa fay nde wootere, cili kuurɗi!
17 Wanaa dokkal tewtan-mi – faa tino golle mon lobbo oo ɓeydoo tewtan-mi.
18 Ko neldu-ɗon Epaforodit koo yottike faa gasi, humtii haajuuji am fuu, mi heɓii faa
heewi. Dokkal mon ngal laatike uurdi mbelndi, no sadaka beldo Laamɗo jaɓaaɗo nii.
19 Laamɗo tedduɗo jom ngalu oo humtiran haajuuji mon fuu saabe Iisaa Almasiihu.
20 Yo teddeengal woodan Baabiraaɗo men Laamɗo faa abada abadin. Aamiina.

Baynondiral

21 Njowtanee kam seniiɓe haɓɓiiɓe e Iisaa Almasiihu fuu. Sakiraaɓe wonduɓe e am ɓee
ana njowta on.
22 Seniiɓe ɓee fuu ana njowta on. Ɓe ana adoo jowtude on fuu wonɓe ley galle kaananke
Roma mawɗo oo ɓee.
23 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

Ɓataaki Pool faade e Koloosiyankooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri miin Pool nelaaɗo Iisaa Almasiihu e sago Laamɗo, kaɲum e
sakiike men Timote.
2 Min njowtii on onon seniiɓe wonɓe Koloosi, sakiraaɓe hoolniiɓe haɓɓiiɓe e Almasiihu.
Yo Baabiraaɗo meeɗen Laamɗo waɗan on moyyere e jam!

No Pool yettirta Laamɗo kammari Koloosiyankooɓe

3 Min ceerataa e yettude Laamɗo, Baaba Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu, nde min
ɲaagantoo on Laamɗo fuu,
4 sabi min kaalanaama kabaaru goondinal mon Iisaa Almasiihu, kaɲum e jilli ɗi njogani-
ɗon seniiɓe ɓee fuu
5 saabe jikke mo ndesana-ɗon dow kammu oo. On keɓii oon jikke nde nan-ɗon konngol
goonga ngol ndee, ɗum woni Kabaaru Lobbo oo.
6 Oon Kabaaru Lobbo yottoriima on no mo yottorii aduna oo fuu nii, omo wa'i no lekki
mawnoowi ndimoowi ɓiɗɗe mum nii. Hono non Kabaaru Lobbo oo worri hakkunde mon
onon duu, gila ɲannde keɓ-ɗon hettinaade haala hinnee Laamɗo oo so paamu-ɗon no mo
wa'i jaati nii.
7 Ɗum woni ko Epafaras gollidiiɗo amen korsuɗo waajii on, kanko gollanoowo Almasiihu
koolniiɗo hakkunde mon oo.
8 O haalani min duu jilli ɗi Ruuhu oo hebbini e mon ɗii.
9 Saabe ɗum, minen duu, gila min nani ɗum, min ceeraali e ɲaaganaade on Laamɗo.
Miɗen ɲaagoo mo o hebbina on hakkilantaaku e faamu mo Ruuhu hokkata oo, yalla oɗon
annda ko woni sago makko faa gasa.
10 Hono non, keɓon wuurde nguurndam beloojam Joomiraaɗo kawroojam e muuyɗe
mum e dow huunde fuu, tabiton e golle lobbo fuu, ɓeydo-ɗon anndude Laamɗo.
11 Miɗen ɲaaganoo on Laamɗo kasen hokka on semmbe mawɗo no baawɗe mum teddudɗe
ɗee mawniri nii, yalla oɗon tawree tiinnitaare e muɲal fuu.
12 Njettiree Baabiraaɗo oo seyo, sabi o waɗii on fotuɓe heɓude ngeɗu e moyyereeji
desanaadi seniiɓe gondi e fooyre ɗii.
13 Kanko yaltini en e baawɗe nimre, so o naanni en e laamu Ɓiyiiko korsuɗo
14 coottitiiɗo en so yaafii luutti meeɗen oo.

Haala teddungal Almasiihu

15 Kanko Almasiihu o mbaadi Laamɗo mo yiyataake oo.
Kanko woni hammadi e dow tagoore ndee fuu.
16 Sabi huunde fuu saabe makko tagiraa,
ko woni dow kammu e ko woni e leydi fuu,
ko yiyetee e ko yiyataake fuu,
ɗum woni bimmbeeje laamu naa kaanankaaku naa hooreyaaku naa baawɗe,
ɗum fuu kanko tagiraa, kanko taganaa.
17 O woodii gila fay huunde woodaa,
huunde fuu ana yuɓɓondiri saabe makko.
18 Kanko woni hoore terɗe,
ɗum woni kanko woni hoore deental goondinɓe ngal.
Kanko woni fuɗɗoode,
kanko woni hammadiijo e wuurtuɓe hakkunde maayɓe,
yalla omo ɓura huunde fuu.
19 Sabi Laamɗo muuyi ko woni e mum koo fuu
wona e makko kanko Almasiihu.
20 E oon Bajjo mo rewrintiniri huunde fuu e makko
ko o waddani ɓe jam saabe yiiyam mum juppiiɗam dow leggal bardugal koo.
Ko woni dow kammu e ko woni dow leydi fuu
rewrintinaama e makko.
21 Arannde, on fuu on woɗɗiiɓe Laamɗo, on laatinoke wayɓe makko saabe miilooji mon
e golleeji mon bondi.
22 Kaa jooni, mo rewrintinii on e makko saabe maayde nde Ɓiyiiko laatiiɗo neɗɗo oo maayi
ndee, yalla omo darna on yeeso makko tawee on seniiɓe on ngalaa ayiibe on ngalaa ɲiŋe.

23 Kaa noo, kinaa keddo-ɗon e goondinal, ɲiiɓon e ley maggal, laato-ɗon joottiiɓe ɓe
ndimmbataako ɓe iwataa e jikke mo Kabaaru Lobbo hokkata oo. Oon Kabaaru Lobbo, on
nanii mo, sabi tagoore ndee fuu waajaama mo. Kanko ngollanan-mi miin Pool.

No Pool haɓorii banngal deental goondinɓe Iisaa

24 Miɗo seyii jooni saabe torraaji ɗi keɓu-mi kammari ko ngollan-mi on koo. Hono non,
ko heddii e torraaji Almasiihu koo, ɗum kiɓɓiniran-mi calɗi am kammari terɗe makko ɗee,
ɗum woni deental goondinɓe ngal.
25 Kanngal laatii-mi golloowo mum. Laamɗo halfini kam oo golle, yalla miɗo waajoo on
haala makko kaa fuu.
26 Kaan haala yo sirri cuuɗaninooɗo jamaanuuji gila arannde, kaa jooni Laamɗo
ɓannginanii mo seniiɓe mum.
27 Sabi ɓeen Laamɗo anniyii anndinde sirri mum goodanɗo leɲi fuu, no sirri oo teddiri
e no mawniri nii. Oon sirri annii: Almasiihu ana e mooɗon, ɗum hokki on jikke heɓude
ngeɗu e annoora Laamɗo.
28 Oon Almasiihu min kaalata haala mum, miɗen mbaajoo yimɓe fuu, miɗen anndinira
ɗum'en hakkilantaaku fuu yalla miɗen njottina neɗɗo fuu yeeso Laamɗo tawa yo kiɓɓuɗo
e ley haɓɓagol mum e Almasiihu.
29 Saabe ɗum miɗo golla miɗo sooboroo baawɗe makko gollirooje semmbe e ley am ɗee.

2

1 Miɗo yiɗi anndon haɓo naawngo ngo kaɓetee-mi saabe mooɗon, onon e yimɓe wonɓe
Lawdikiya e woɓɓe ɓe meeɗaali yiide kam ɓee fuu,
2 yalla ɓerɗe mon ana ɓuuɓa, laato-ɗon gooto saabe jilli, keewon hakkilantaaku kiɓɓuɗo
faa paamon sirri Laamɗo oo, ɗum woni Almasiihu
3 mo ngalu Laamɗo fuu suudii e mum oo. Ngalu oo yo hakkilantaaku e anndal.
4 Ko kaalanir-mi on ɗum, pati kiilire-ɗon haalaaji beldi.
5 Sabi fay so taweede miɗo woɗɗiri on terɗe, hakkille am kaa ana wondi e mooɗon, miɗo
seyoroo gondal mon lobbal ngal, kaŋum e no tiiɗir-ɗon e goondinal mon e Almasiihu ngal
nii.

Haala jokkude e Almasiihu

6 Jooni, ko njaɓu-ɗon Iisaa Almasiihu laatoo Joomiraaɗo mooɗon koo, njokkon e makko,
7 ɲiiɓon e makko, accon o naɓa on yeeso e ley goondinal, keddo-ɗon e ngal goondinal ko
waarata e jannde nde keɓ-ɗon ndee, njetton Laamɗo sanne.
8 Ndeentee pati fay gooto hiilira on haalaaji luggi e haalaaji ɓoli iwɗi e neesuuji ɓiɓɓe
aadama kaŋum e semmbeeji aduna ɗii. Ɗeen geɗe iwaali e Almasiihu.
9 Sabi ko woni e Laamɗo fuu ana e Almasiihu, e ley terɗe mum jaati.
10 Onon duu, on keɓii ko woni e Laamɗo koo fuu e ley haɓɓagol mon e Almasiihu, kanko
tiimuɗo laamu e baawɗe fuu oo.
11 E makko on taadanooma, kaa wanaa taadagol ngol yimɓe ngaɗata ngol, ɗum taadagol
iwngol e Almasiihu ngol nde o itti on e terɗe ɓii-aadamaaku luuttooje ɗee ndee.
12 E ley ko loota-ɗon lootogal batisima koo, on irdanooma e makko, kasen, on nguurtin-
dinanooma e makko saabe on ngoondinii baawɗe Laamɗo guurtinɗo mo oo.
13 On maaynooɓe saabe junuubaaji mooɗon e saabe on laatanooki yimɓe Laamɗo. Kaa
Laamɗo wuurtindinii on e Almasiihu,
yaafike en luutti men fuu,
14 tosii ɗerewol kiiti ɲiŋooji en ɗii,
ittii ngol, tontii ngol dow leggal bardugal.
15 O ɓoorti laamu e baawɗe,
o hersini ɗum'en yeeso yimɓe fuu
nde o jaalorii ɗum'en maayde Almasiihu ndee.
16 Ndennoo, pati fay gooto ɲiŋir on dow ko ɲaamaton e ko njaraton naa saabe teddingol
ɲalaaɗe yogaaje e darɗe lewru e ɲalaaɗe powteteeɗe.
17 Ɗum fuu ɗum cappotooɗum kuɗɗe garoyooje tan, kaa goonga oo e Almasiihu woni.
18 Pati accon rewooɓe malaa'ika'en wiyooɓe yo leydinkiniiɓe pela on. Ɓeen yimɓe ana
kaɓɓii e ko njii ley koydi, kasen eɓe mawninkinii e dow meere saabe miilooji maɓɓe aduna,
19 ɓe njokkaali haɓɓaade e Almasiihu hooreejo oo. Oon hokkata terɗe ɗee fuu ko kaajaa,
hawrintinira ɗe jokkolɗe e ɗadi. Kasen duu saabe makko terɗe ɗee ana mawnira no Laamɗo
muuyiri nii.

Haala maaydude e Almasiihu e wuurdude e mum

20 On maaydii e Almasiihu, on iwii e semmbeeji aduna oo ɗii. Ndennoo, koɗum waɗi so
oɗon nguurda no jeyaaɓe e oo ɗoo aduna nii? Koɗum waɗi so oɗon njaɓa daaleede:

21 «Pati ɓamu, pati meeɗu, pati memu»?
22 Ɗum fuu ɗum kaɗaaɗum dow meere, ɗum fuu ɗum waaju iwɗo e yimɓe tan. Laamɗo
tagii kulle ɗee fuu faa nawtoro-ɗen ɗum'en sakitoo ɲola.
23 So goonga, yimɓe ana miila kaɗaaɗi ɗii yo hakkilantaaku, sabi wiyeteno kinaa yimɓe
cujidira no semmbe mum'en foti, kinaa yimɓe leyɗinkinoo, kinaa yimɓe mbiira caldi
mum'en. Kaa noo, tawaama ɗiin kaɗaaɗi fuu paabataako yimɓe jaalaade giɗaaɗe yonki.

3

1 Ndennoo, ko nguurtindina-ɗon e Almasiihu koo, tewtee kuɗɗe gonɗe dow kammu to
Almasiihu joodii ɲaamo Laamɗo too.
2 Ngattee hakkillaaji mooɗon e kuɗɗe gonɗe dow kammu, pati ngattee ɗi e kuɗɗe gonɗe e
leydi.
3 Sabi on maayii, nguurndam ɗam keɓ-ɗon jooni ɗam ana suuɗidaa e Almasiihu to
Laamɗo.
4 So Almasiihu laatiiɗo nguurndam mooɗon oo ɓanngii, on ɓanngidan e makko onon duu,
keɓon ngeɗu e teddeengal makko.

Haala ko hiiɗɗi e ko heyɗi

5 Ndennoo, mbaree kulle adunankooje gonɗe e mooɗon ɗee, ko wa'i hono ko soɓi, kaɲum
e fijirde e giɗaaɗe yonki e muuyooji bondi, kaɲum e joote, sabi joote yo rewde tooruuji.
6 Ɗiin luutti kaɲum'en njippinta tikkere Laamɗo e dow saliiɓe goondinde mo ɓee.
7 Onon duu, hono non ngorruno-ɗon arannde, hono non nguurduno-ɗon e ɗiin luutti.
8 Kaa jooni, njoppee ɗee ɗoo kulle: tikkere e ɲanngere e ko boni e mbonka, kaɲum e wulde
hunduko.
9 Pati fay gooto e mooɗon fenana banndum, sabi on ittii ko hiiɗɗi ko wonnoo ley mon koo,
kaɲum e golleeji mum fuu,
10 on laatike yimɓe heyɓe. Laamɗo taguɗo ko heyɗi ko woni ley mon oo seerataa e
heyɗintinde ɗum faa ɗum nannda e muuɗum, yalla oɗon keɓa anndal kiɓɓungal.
11 Ndennoo jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e Yunaninke, taadiiɗo e mo taadaaki.
Jooni wanaa mo janngaali, wanaa neɗɗo ladde, wanaa dimo, wanaa diimaajo, sabi
Almasiihu woni fuu, woni e maɓɓe ɓe fuu.
12 Ndennoo, saabe Laamɗo suɓike on, sennii on, horsinii on, tawre-ɗon jilli e yurmeende
e moyyuki e leyɗinkinaare e newaare kaɲum e muɲal.
13 Muɲondiree, so yoga mooɗon ana jogii ko ɲiɲira goɗɗo, njaafondiron. No Joomiraaɗo
yaaforii on nii, njaafondiron.
14 E ley ɗum fuu, ɓerɗe mooɗon keewa jilli, sabi jilli njuɓɓata huunde fuu faa gasa.
15 Accon jam Almasiihu oo laamoo miilooji mon, sabi Laamɗo noddii on faa ngondon e
jam laato-ɗon terɗe goote. Njetton Laamɗo sanne.
16 Yo konngol Almasiihu ngol heew e mooɗon. Yo gooto e mooɗon fuu waajo goɗɗo oo,
jeertinira ɗum hakkilantaaku. Njimanee Laamɗo e ley ɓerɗe laaɓuɗe, njettiree mo Jabuura
e jaarooje, kaɲum e jime ɗe Ruuhu Ceniiɗo oo hokkata on ɗee.
17 Ko ngaɗaton fuu, so haala so golle, ngaɗiree ɗum fuu e innde Joomiraaɗo men Iisaa,
njetton Baabiraaɗo men Laamɗo saabe makko.

No jokkuɓe Almasiihu poti wuurdude

18 Onon rewɓe, ɗowtano-ɗon worɓe mooɗon no rewɓe woodanɓe Joomiraaɗo poti
waɗude nii.
19 Onon worɓe, njiɗee rewɓe mooɗon, pati ɲanngon e maɓɓe.
20 Onon sukaaɓe, ɗowtano-ɗon saaraaɓe mooɗon e huunde fuu, sabi ɗum woni ko welata
Joomiraaɗo.
21 Onon saaraaɓe, pati ɲannginee sukaaɓe mooɗon so ɓerɗe mum'en metta.
22 Onon maccuɓe, ɗowtano-ɗon halfaaɓe mooɗon e huunde fuu, tawa wanaa yeeso
maɓɓe tan yalla ɓiɓɓe aadama ana njetta on. Ko haani dee, ɗowtiranee ɓe ɓerɗe laaɓuɗe
e ley kulol Joomiraaɗo.
23 Huunde fuu ko ngollaton, ngaɗiron ɗum ɓerɗe laaɓuɗe, sabi Joomiraaɗo ngollanton,
wanaa yimɓe ngollanton,
24 anndon Joomiraaɗo barjoto on, hokkan on moyyereeji desanaaɗi yimɓe mum. Sabi
kalfaaɗo mo ngollanton oo yo Almasiihu.
25 Gaɗoowo ko boni fuu, heɓan mbarjaari golle mum bonɗo oo, sabi Laamɗo ɓurdintaa
yimɓe.

4

1 Halfaaɓe, njogoree maccuɓe moodon ɓee jogaade lobbe e dow fooccitaare, anndon onon
duu odon njogii kalfaado dow kammu.
2 Nduumee e duwaawu, tawee odon njeertii odon njetta Laamdo.
3 Nduwanee min minen duu, yalla Laamdo ana udditana min damal faa min mbaajoo
konngol mum ngol, yalla miden mbaawa saakude goonga teddudo kaaloowo haala Almasi-
ihu oo. Saabe makko jaati uddiraa-mi jooni e ley kasu.
4 Ŋaagee Laamdo yalla mido waajoroo oon goonga teddudo no haaniri nii.
5 Laatee hakkilante'en hakkunde yimɓe ɓe ngoondinaali ɓee. Nde keɓ-don wakkati fuu,
nawtoro-don dum.
6 Haala mon ana haani laataade haala mbelka ngadaaka lamdam, yalla odon annda no
kaan-don jaaboraade gooto fuu.

Baynondiral

7 Tikikus, sakiike men korsudo gollidiido am koolniido e ley golle Joomiraado oo, humpi-
tan on kabaaruuji am dii fuu.
8 Ko wadi so nel-moo-mi e moodon, yalla odon annda no min ngorri e yalla omo waaltina
hakkillaaji mon.
9 Mido neldida e makko Onesim, jeyaado e moodon oo. Oon yo sakiike amen korsudo
koolniido. Kamɓe didon, ɓe kumpitan on ko wadi gaa koo fuu.
10 Aristarka mo uddidaa-mi oo ana jowta on, kaŋum e Marka sakiike Barnabas mo
mbiinoo-mi so warii to moodon njaɓɓo-don dum oo.
11 Iisaa noddirteedo Yustus oo duu ana jowta on. Kamɓe tan ngoni Yahuudiyankooɓe
gollidooɓe e am kabaaru Laamu Laamdo oo. Eɓe mballa kam sanne.
12 Epafaras, gollanoowo Iisaa Almasiihu oo, ana jowta on. Kanko duu e moodon o jeyaa.
Wakkati fuu omo soobii e duwaawu saabe moodon yalla odon ɲiiɓa e ley kiɓɓal, timminon
muuyde Laamdo fuu.
13 Mido seedanoo mo omo tampani on, onon e Lawdikiyankooɓe e Hiyerapolisankooɓe
fuu.
14 Luuka cawroowo mo korsin-mi oo, kaŋum e Demas ana njowta on.
15 Miden njowta sakiraaɓe men wonɓe Lawdikiya ɓee, miden njowta Nimfa e deental
goondinɓe kawroowal galle mum ngal.
16 Nde on njanngii oo ɓataaki, ngadee dabare faa deental goondinɓe Lawdikiya ngal
jannga mo. Onon duu, njanngon ɓataaki garoowo iwrande on Lawdikiya oo.
17 Mbiyee Arkippa yo tiinno e timminde golle mo Joomiraado halfini dum oo.

18 E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido jowta on. Pati
njeggitee e geyyelle ngon-mi.
Yo hinnee Laamdo wonu e moodon!

Ɓataaki Pool arano faade e Tesaloniikiyankooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool, kaɲum e Silas e Timote. Miɗen njowta deental
goondiɲɓe gonngal Tesaloniiki kaɓɓiingal e Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu. Yo on keɓu moyyere e jam.

Goondinal Tesaloniikiyankooɓe

2 Miɗen njetta Laamɗo wakkati fuu saabe mooɗon on fuu, sabi min ceerataa e miccitaade
on e ley duwaawuuji amen.
3 Miɗen miccitoo on wakkati fuu yeeso Laamɗo Baabiraaɗo men, miɗen miccitoroo on
golleeji ɗi ngollir-ɗon saabe goondinal, miɗen miccitoroo on tiinnitaare mooɗon saabe
jilli, miɗen miccitoroo on muɲal mooɗon saabe fawgol mon jikke e Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu.
4 Sakiraaɓe amen ɓe Laamɗo yiɗi, miɗen anndi Laamɗo suɓike on.
5 Sabi ko min mbaajii on Kabaaru Lobbo oo koo laataaki haala ɓola, baawɗe duu ana
e makko, sabi Ruuhu Ceniiɗo hokki on tayoral kiɓɓungal e ko min mbaajii koo yo goonga.
Oɗon anndi no min ngorrunoo hakkunde mooɗon duu. Kammari mooɗon tan min ngolliri.
6 On ɲemmbii min, on ɲemmbii Joomiraaɗo sabi on njaɓii konngol Laamɗo fay e ley
torraaji mawɗi, njaɓɓori-ɗon ngol seyo ngo Ruuhu Ceniiɗo waddata ngo.
7 Nii waɗi so kollu-ɗon goondiɲɓe wonɓe ley leyɗe Makedoniya e Akaya fuu no kaani
worrude.
8 Sabi on mbaajike konngol Joomiraaɗo ngol, on caakii ngol, wanaa ley leyɗe Makedoniya
e Akaya tan, goondinal mon Laamɗo nanaama e nokkuuje ɗee fuu. Fotaa ko min ɓeyda hen
haala ngokka.
9 Kamɓe goondiɲɓe ɓee jaati kumpitata min no njaɓɓori-ɗon min arannde, no njoppir-ɗon
tooruuji so ngartu-ɗon e Laamɗo faa ngollanon Laamɗo guurɗo goongaraajo oo,
10 faa ndoomon Ɓiyiiko iwoowo dow kammu. Kanko woni Iisaa mo o immintini
hakkunde maayɓe, kisinoowo en e jukkungo waroowo ngoo.

2

No Pool golliri ley Tesaloniiki

1 Sakiraaɓe, onon Tesaloniikiyankooɓe ɓee, oɗon anndi ko min ngari e mon koo laataaki
meere.
2 Fade amen warde, min torraama, min koynaama ley ngeenndi Filipa, hono no anndir-
ɗon nii. Kaa Laamɗo men hokki min ngorgu min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo soobee.
3 Sabi waaju amen fawaaki dow majjere, fawaaki dow fugaaraaku, ɗum wanaa hiila duu.
4 No Laamɗo hordi min faa halfini min Kabaaru Lobbo oo nii, hono non min mbaajortoo,
wanaa ko welata yimɓe min tewtata, ko welata Laamɗo kumpitiiɗo ɓerɗe amen oo min
tewtata.
5 Hono no anndir-ɗon nii, abada min mbaajoraaki haalaaji beldi, min ɗaminaaki e
kaalisi. Laamɗo ana seedii.
6 Min tewtaali faa ɓiɓɓe aadama teddina min, wanaa onon wanaa woɓɓe.
7 Kaa fay so e doole min ngardunoo duu, min mboofaali sabi min nelaaɓeAlmasiihu. Kaa
bele tan min ngardi. Miɗen kinnorii on hono no inna hinnortoo ɓiɓɓe muuɗum nii.
8 Sabi korsa amen e mooɗon ana satti sanne, min njarrike hokkude on ko wanaa Kabaaru
Lobbo haala Laamɗo tan, miɗen njarrii hokkude on fay yonkiiji amen, sabi on laatike
sakiraaɓe amen horsuɓe.
9 Sakiraaɓe, nde min mbaajotonoo on Kabaaru Lobbo haala Laamɗo oo ndee, oɗon
miccitoo min ngolliino sanne, min tampii sanne duu. Min ngollii jemma e ɲalooma fuu
faa min njogoo ko'e amen, pati min laatanoo on donngal.
10 Oɗon ceedanii min, Laamɗo ana seedanii min, no min ngorri hakkunde mon nii, onon
goondiɲɓe ɓee. Miɗen cenii, miɗen pooccitii, min ngalaa ɲiŋoore fuu.
11 Gooto gooto mon fuu min ngolliranii ɗum no baaba golliranta ɓiɓɓe mum, hono no
anndir-ɗon nii.
12 Min mbaajike on, min mbaaltinii hakkillaaji mon, min ndaardii on nguurdon nguurn-
dam kawroojam e muuyɗe Laamɗo, noddoowo on faa naaton e Laamu mum tedduɗo oo.

13 Kasen won ko saabanii min yettude Laamɗo wakkati fuu: nde nan-ɗon konngol
Laamɗo ngol e kunduɗe amen ndee, on njaɓɓoraaki ngol konngol yimɓe. Ko njaɓɓori-
ɗon ngol dee, konngol Laamɗo. Ngol kaɲum jaati. Kanngol gollata e ley moodon, onon
goondinɓe ɓee.
14 Sakiraaɓe, ko hewtii deente goondinɓe Laamɗo gondɗe Yahuudiya ɲiiɓuɗe e Iisaa
Almasiihu ɗee koo, hewtike on onon duu. Sabi onon duu on muɲii torraaji dii ɓe muɲunoo
dii, yimɓe moodon jaati torrata on, hono no Yahuudiyankooɓe torriri ɓe nii.
15 Kamɓe mbari Joomiraaɗo men Iisaa. Ɓe mbari annabaaɓe. Haya, ɓe torrii min minen
duu. Eɓe ngolla ko welaa Laamɗo, ɓe konnee'en yimɓe fuu.
16 Sabi eɓe njidi haɗude min waajaade leɲi goɗɗi yalla ana kisa. Nii waɗata so luutti maɓɓe
kiɓɓa, kaa jukkungo Laamɗo sakitike hewtaade ɓe.

No Pool yidirnoo wirfitoraade Tesaloniiki

17 Kaa minen, sakiraaɓe, min ceerii e moodon wakkatiiwel gootel e jiile gite wanaa ɓerɗe.
Min tiinnike sanne yalla miɗen keɓa yiide on. Miɗen njeewaa on sanne sanne.
18 Saabe majjum, miin Pool, mi muuyiino warde to mon cili kuurdi, kaa Ibiliisa hadi kam.
19 Homo woni jikke amen e seyo amen e deesewal amen yeeso Joomiraaɗo men Iisaa nde
wartoyii? Wanaa onon naa? Jaati!
20 Sabi onon ngoni teddeengal amen e seyo amen.

3

1 Ɗum wadi nde wonnoo min mbaawaa kaariya mon, walanaa min baasi minen tan min
keddoo ley ngalluure Ateena.
2 Min nelii sakiike amen Timote gollidoowo e Laamɗo saakude Kabaaru Lobbo haala
Almasiihu oo, yalla omo hokka on semmbe, o ɲiiɓina on saabe goondinal mon.
3 Ɗum fuu walaa ko wadi ɗum, so wanaa e ley dii torraaji pati fay gooto e mon yeryerta,
sabi oɗon anndi en fodanaaɓe ɗum.
4 Gila nde min ngondunoo e moodon ndee, miɗen kaalanannoo on torraaji kewtotoodi
en. Non ɗum laatorii hono no anndir-ɗon nii.
5 Ɗum saabii so ndonku-mi waawde kaariya mon, nel-mi faa mi annda yalla oɗon coobii
e goondinal ngal, naa ceytotoodo seytike on, golle amen laatike meere.
6 Kaa jooni Timote iwii to mon, wartii e amen. O seynirii min goondinal mon e jilli mon
sabi oɗon miccitoo min wakkati fuu, oɗon njidi yiide min sanne, hono no minen duu min
njidiri yiide on nii.
7 Sakiraaɓe, ko tawde-ɗon e goondinal koo, waaltinii min e ley ɓillaare amen e ley torra
amen.
8 Jooni min nguurtii kammari oɗon ɲiiɓi e Joomiraaɗo.
9 Jettooje fuu ɗe min mbaawi yettirde Laamɗo kammari moodon, min njettiran ɗum
saabe seyo amen fuu ngo ceynir-ɗon min yeeso makko.
10 Jemma e ɲalooma miɗen ndaarda Laamɗo yiide on faa min kiɓɓintina ko ɲaki e
goondinal mon.

No Pool duwanorii deental goondinɓe gonngal Tesaloniiki

11 Yo Laamɗo Baabiraaɗo men e Joomiraaɗo men Iisaa newnan min laawol faa min njaha
to mon.
12 Yo Joomiraaɗo ɓeydu jilli hakkunde moodon faa sanne, njiɗondiron, njiɗon yimɓe fuu
hono no min njidiri on nii,
13 faa o hokka on semmbe, laato-ɗon yimɓe ɓe ngalaa ɲiŋoore, wonɓe ley senaare yeeso
Laamɗo Baabiraaɗo men e ley gartol Joomiraaɗo men Iisaa kaɲum e seniiɓe mum fuu.

4

Haala nguurndam ɗam Laamɗo yidi

1 Caggal ɗum, sakiraaɓe, min njannginii on no kaan-ɗon worrude faa wela Laamɗo. Oɗon
ngaɗa ɗum jaati. Kaa miɗen ndaarda on saabe Joomiraaɗo men Iisaa tiinno-ɗon, ɓeydon
soobee.
2 Sabi oɗon anndi jamirooje ɗe min ndokki on iwde e Joomiraaɗo men Iisaa ɗee.
3 Ko woni sago Laamɗo dee, senaare moodon. Nanto-ɗon e njaahilaaku.
4 Homo e mon fuu reena terɗe mum* reenira ɗe laaɓal e teddeengal,
5 pati jokka giɗaaɗe yonki hono no heeferɓe ɓe anndaa Laamɗo fay seeɗa nii.

* **4:4** Yogaaɓe ana paamira aaya oo hono nii: *Homo e mon fuu waɗa suudu, jogoroo ndu laaɓal e teddeengal.*

6 Fay gooto pati yaha naato banndum, pati tooɲa ɗum, sabi ɗee kuɗɗe fuu Joomiraaɗo
woni joɓtotooɗo ɗe, hono no min kaalanirnoo on gila arannde e no min njeertirnirnoo on
nii.
7 Sabi Laamɗo noddiraali en faa coɓen, ko mo noddiri en dee, faa nguuren e senaare.
8 Ndennoo, caliiɗo ko haalaa jooni koo fuu, wanaa neɗɗo salanii. Laamɗo dokkuɗo on
Ruuhu mum Ceniiɗo oo o salanii.
9 Kaa banngal jilli hakkunde sakiraaɓe, fotaa ko min mbinndana on, sabi onon e ko'e
mooɗon, Laamɗo anndini on no njiɗondirton.
10 Hono non ngollirton hakkunde sakiraaɓe wonɓe ley leydi Makedoniya fuu. Sakiraaɓe,
miɗen ndaarda on ɓeydon soobe.
11 Tiinno-ɗon ndeeyon, kiinno-ɗon haaju mon, homo fuu wuura e semmbe terɗe mum,
hono no min mbiirunoo on nii.
12 Nden ɓe ngoondinaali Iisaa ɓee njogorto on yimɓe, on kasindintaa e neɗɗo fuu fay
huunde.

Haala gartol Joomiraaɗo

13 Sakiraaɓe, miɗen njiɗi paamon faa gasa ko wartata e banngal maayɓe, pati cuŋliree
hono no yimɓe ɓe ngalaa jikke ɓee nii.
14 So nii en ngoondinii Iisaa maayii, wuurtii, hono non Laamɗo hawrindinirta maayɓe
goondinnooɓe ɓee duu e makko.
15 Miɗen kaalana on ko Joomiraaɗo wii: enen wuurɓe forruɓe e gartol Joomiraaɗo ɓee,
en ardataako maayɓe ɓee naɓeede to makko.
16 Sabi Joomiraaɗo e hoore mum jippoto iwde dow kammu dow ooynaango manngo, nde
eewnaango hooreejo malaa'ika'en nanetee e nde buututal Laamɗo fuufetee ndee. Nden
maayɓe goondinnooɓe Almasiihu ɓee adotoo fuu immitaade.
17 Caggal ɗum, enen wuurɓe heddinooɓe ɓee, en fuu en mbeewtidinte e maɓɓe, naɓide-
ɗen ley duule, faa kawren e Joomiraaɗo ley mbeeyu. Hono nii ngondirten e makko faa
abada.
18 Ɗum saabii homo e mon fuu waaltinira hakkille banndum ɗiin haalaaji.

5

1 Sakiraaɓe, fotaa ko min mbinndana on haala jamaanuuji e wakkatiiji gartol Joomiraaɗo
oo.
2 Sabi onon, oɗon anndi tuur ɲannde gartol Joomiraaɗo ndee wardan no gujjo wardata
ley jemma nii.
3 Wakkati nde yimɓe miilataa njaalataa, nde mbiyata jam tan e hoolaare woodi, nden
kunkoo saamata e mum'en, hono no ŋatawere juhirta haamili nii. Ɓe mbaawaa daɗude e oo
kunkoo fey.
4 Kaa sakiraaɓe, onon on ngalaa ley nimre, ɗum haɗata ɲalaande ndee juhude on no gujjo
juhirta nii.
5 On fuu on ɓiɓɓe fooyre, on yimɓe ɲalooma. En njeyaaka e jemma, en njeyaaka e nimre.
6 Ndennoo pati ɗaano-ɗen hono no woɓɓe ɓee nii. Mbaalen e jeerngo, ndeento-ɗen.
7 Sabi ɗaanotooɓe jemma ɗaanotoo, sigirooɓe jemma cigirta.
8 Kaa enen yimɓe ɲalooma ɓee, ndeento-ɗen. Ɓoorno-ɗen goondinal e jilli, ɗum yo saaya
men ndeenaagu. Jikke heɓude kisindam duu laatanoo en kufina ndeenaagu.
9 Sabi Laamɗo yiɗanaa en jukkungo mum, ko o yiɗani en dee, keɓiren kisindam saabe
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu,
10 maayruɗo kammari men yalla en fuu eɗen nguurda e mum so wartii, tawe-ɗen en
wuurɓe tawe-ɗen en maayɓe fuu fotu.
11 Ɗum saabii homo e mon fuu waaltina hakkille banndum, gooto fuu faaboo goɗɗo
banngal goondinal, hono no ngollirton nii.

No deental goondinɓe haani worrude

12 Sakiraaɓe, miɗen ndaarda on anndanon gollooɓe hakkunde mon ɓee. Eɓe ɗowa on
faade e Joomiraaɗo, eɓe mbaajoo on.
13 Teddiniron ɓe sii teddeengal fuu, njiɗiron ɓe saabe golle maɓɓe.
Ngondon gondal sabu Laamɗo hakkunde mooɗon.
14 Miɗen ndaarda on, sakiraaɓe, njeertinon nattuɓe, maalto-ɗon hulɓe, paabo-ɗon lo'uɓe,
tawde-ɗon e muɲal hakkunde yimɓe fuu,
15 tiinno-ɗon pati fay gooto yoɓtoo so won ko banndum waɗi ɗum. Wakkati fuu tewton
waɗondirde ko moyyi, ngaɗanon yimɓe fuu hono non.
16 Ceyo-ɗon wakkati fuu,
17 pati ceeron e duwaawu,

18 njetton Laamɗo no ngorru-ɗon fuu. Sabi ɗum woni ko Laamɗo muuyani on, onon
ɲiiɓuɓe e Iisaa Almasiihu ɓee.
19 Pati kaɗon Ruuhu Ceniiɗo gollude hakkunde mooɗon,
20 pati koynon waaju annabaaɓe,
21 kaa tayko-ɗon huunde fuu, nanngon ko moyyi e muuɗum.
22 Ngoɗɗo-ɗon sii bone fuu.

Baynondiral

23 Yo Laamɗo gaddoowo jam oo e hoore mum sennu on senaare hiɓɓunde, reena gooto
gooto mon fuu ndeenaagu timmuɗo faa laato-ɗon yimɓe ɓe ngalaa ɲiŋoore ɲannde gartol
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
24 Nodduɗo on oo yo koolniiɗo, kasen duu kanko tabintinoyta ɗum.
25 Sakiraaɓe, miɗen ɲaagoo on duwaawu.
26 Njottinon sakiraaɓe ɓee fuu calminaali amen e jilli amen.
27 Miɗo tilsinira on saabe Joomiraaɗo, njannganon sakiraaɓe ɓee fuu oo ɓataaki.
28 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu wonu e mon.

Ɓataaki Pool ɗiɗaɓo faade e Tesaloniikiyankooɓe

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool, kaŋum e Silas e Timote. Miɗen njowta deental
goondinɓe gonngal Tesaloniiki, kaɓɓiingal e Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu.
2 Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu.

No Laamɗo sarirta yimɓe wakkati gartol Iisaa

3 Sakiraaɓe, waajibi min njetta Laamɗo wakkati fuu saabe mon. Eɗum foti jaati, sabi
goondinal mon ana ɓeydoo yaarude yeeso, kasen duu jilli hakkunde mon ana ɓeydoo
soobaade e gooto gooto mon fuu.
4 Ɗum saabii so miɗen mantoroo on e deente goondinɓe Laamɗo ɗee. Miɗen mantoroo on
saabe muŋal mon e goondinal mon e ley torraaji e ɓillaareeji ɗi pawe-ɗon ɗii fuu.
5 Ko torri-ɗon saabe Laamu Laamɗo koo, Laamɗo waɗan on fotuɓe heɓude Laamu
Laamɗo. Ɗum fuu eɗum holla Laamɗo ana sarira no fooccitorii.
6 Sabi Laamɗo yo pooccitiiɗo, o yoɓiran torruɓe on ɓee torra,
7 kaa onon torriiɓe jooni ɓee, o fowtindinan on e amen. O waɗan ɗum so Joomiraaɗo men
Iisaa gondo dow kammu oo wartii, ana wondi e malaa'ika'en mum anndinooɓe baawɗe
makko ɓee.
8 O ɓanngan ley metangal yiite faa o jukka ɓe anndaa Laamɗo, ɓe njaɓaali Kabaaru Lobbo
haala Joomiraaɗo men Iisaa ɓee.
9 Jukkungo waroowo e maɓɓe ngoo yo halkere duumiinde, ɓe ngoɗɗinee Joomiraaɗo e
darja mum e semmbe mum fuu.
10 Ɗum waroyan ŋannde Joomiraaɗo wartoyii faa teddinee hakkunde seniiɓe mum,
goondinɓe ɗum ɓee kaayɗinee e mum. Onon duu, oɗon njeyaa e maɓɓe, sabi on ngoondinii
waaju mo min mbaajii on oo.
11 Kammari ɗum, miɗen nduwanoo on wakkati fuu, yalla Laamɗo ana waɗa on fotuɓe
heɓude nguurndam ɗam noddi on e mum ɗam. Miɗen ŋaagoo Laamɗo yo wallir on
semmbe mum faa njottinon golleeji lobbi ɗi njiɗ-ɗon gollude ɗii fuu saabe oɗon ngoondini
mo.
12 Hono nii, innde Joomiraaɗo men Iisaa teddinirtee e ley mon, onon duu teddinire-
ɗon saabe makko e dow moyyere makko, kanko Laamɗo men e Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu.

2

Haala gartol Joomiraaɗo e ko ardii ngol

1 Sakiraaɓe, miɗen njiɗi haalande on haala gartol Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu e
deental men e makko. Miɗen ndaarda on:
2 pati hakkillaaji mon njaawa jiiɓaade, naa kulon saabe wiyegol ŋannde gartol Joomi-
raaɗo ndee yottiima. Pati kulon fay so goɗɗo wii on Laamɗo loowi ɗum kaan haala, wanaa
so on narrii ɗum waajotooɓe, wanaa so on kaalanaama minen mbinndi ɗum e ɓataaki.
3 Pati fay gooto heɓa no yoŋŋira on e fay huunde. Sabi nden ŋalaande waratata so wanaa
yimɓe heewɓe murtira Laamɗo, Neɗɗo Bondo oo ɓannga, ɗum woni yiitenke oo,
4 konnee, pawɗo hoore mum e dow huunde fuu ko wiyetee laamɗo naa ko sujidantee,
faa jooɗoyii ley suudu Laamɗo, wii hoore mum yo Laamɗo.
5 Tama on miccitaaki miɗo haalanannoo on ɗum nde ngondunoo-mi e mon ndee?
6 Jooni kaa oɗon anndi ko faddii Neɗɗo Bondo oo warde, kaa mo ɓanngan nde wakkati
makko yottike.
7 Sabi gila jooni baawɗe Bondo cuuɗaaɗe ɗee ana ngolla e aduna oo, kaa paddiiɗo ɗe oo
ana ɗoo tafon. So oon iwii ɗoo tan,
8 Neɗɗo Bondo oo ɓanngan, kaa Joomiraaɗo men Iisaa wardan mo henndu hunduko
mum, halkira mo fooyre garol mum.
9 Neɗɗo Bondo oo wardan e doole Ibiliisa, warda e semmbe mawɗo e kaayeefiiji e
taagumansaaji peneeji,
10 kaŋum e ooŋaare fuu faa jaayra halkotooɓe ɓee, sabi ɓe njaɓaali yiɗude goonga baawɗo
hisinde ɓe oo.
11 Saabe ɗum, Laamɗo hokki ɓe semmbe majjinoowo, faa waddana ɓe goondinde
fenaande

12 yalla ɓe ngoondinaali goonga oo so ana mbeltoroo ooɲaare ɓee fuu ana njukkee.

No goondinɓe kaaniri ɲiiɓude e Iisaa Almasiihu

13 Sakiraaɓe ɓe Laamdo horsini, minen, waajibi min njetta Laamdo wakkati fuu saabe mon, sabi Laamdo suɓike on gila fuddoode faa hisinira on ko Ruuhu Ceniido wadi on seniiɓe e ko ngoondin-don goonga oo koo.

14 Ɗum o noddiri on e Kabaaru Lobbo mo min kaalani on oo, yalla odon keɓa ngedu mon e darja Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

15 Sakiraaɓe, ndennoo tiinnee, ɲiiɓee e ko min anndini on koo so e haala amen e so ɓataaki amen.

16 Joomiraado men Iisaa Almasiihu kaɲum e Laamdo Baabiraado men njidi en so ɓuuɓini ɓerde men faa abada, ndokki en jikke lobbo saabe moyyere mum'en.

17 Yo ɓe ndokku on semmbe, ɓe ɲiiɓina on e golle lobbo e haala lobba fuu.

3

No Tesaloniikiyankooɓe kaaniri ɲaaganaade Pool Laamdo

1 Caggal dum, sakiraaɓe, ɲaagano-don min Laamdo, yalla konngol Joomiraado ngol ana yaawa saakaade, kasen duu ngol teddinee hono no to mon nii,

2 yalla miden kisa e yimɓe ooɲiiɓe, bonɓe. Sabi wanaa yimɓe fuu ngoni goondinɓe.

3 Kaa Joomiraado yo koolniido, mo hokkan on semmbe, mo reena on e Bondo oo.

4 Joomiraado hokki min tayoral e mon, sabi jooni odon njokki jamirooje de min ndokki on dee, kasen duu on keddoto jokkude de.

5 Yo Joomiraado men wadu ɓerde mon keewa jilli Laamdo, keewira muɲal no Almasiihu heewiri muɲal nii!

No tilsiri gooto fuu golla

6 Sakiraaɓe, miden njamira on e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ngoddito-don sakiraaɓe nattuɓe ɓe njokkaali waaju mo narri min oo ɓee.

7 Onon e ko'e mon, odon anndi no min kaani ɲemmbireede, sabi min ngondiraali e mon dow nattere.

8 Walaa fuu mo min ɲaamani meere meere, jemma e ɲalooma fuu min ngollii faa min tampi pati min laatanoo on donngal.

9 Miden mbaawnoo ndaardude on nguure, kaa min ngadiraali non, yalla miden ngada e ko'e amen misaalu faa ɲemmbon min.

10 Sabi nde min ngonnoo to mon ndee, miden mbiyannoo on dum doo: mo jaɓataa gollude, pati ɲaama.

11 Walaa ko min mbiiri non, so wanaa min nanii yoga e mon ana natti, ngollataa fay huunde so wanaa naatude e ko walanaa dum'en.

12 Miden njamira ɓeen yimɓe, miden mbaajoo dum'en e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu ɓe ngollira deeyere, ɓe nguura e semmbe terde maɓɓe.

13 Kaa onon sakiraaɓe, pati kaaɓee wadude ko moyyi.

14 So won caliido jokkude ko min kaali e oo doo ɓataaki koo, ngattanee joomum hakkille, ngoddo-don dum, yalla ana hersa.

15 Kaa noo, pati nanngiree joomum yo gaɲo. Njeertiniree dum no sakiike nii.

Baynondiral

16 Joomiraado gaddoowo jam oo, yo wadan on jam wakkati fuu e ley huunde fuu. Yo Joomiraado wondu e mon, on fuu.

17 E junngo am jaati mbinndiran-mi ngo doo jowtaango no mboowru-mi nii: miin Pool mido jowta on. Nii ngadiran-mi maande am ndee e ɓataakiiji am fuu.

18 Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu!

Ɓataaki Pool arano faade e Timote

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool nelaaɗo Iisaa Almasiihu e dow yamiroore Laamɗo
kisinoowo en oo e dow yamiroore Iisaa Almasiihu jikke men oo.
2 Aan Timote, a ɓiyam jaati e ley goondinal, miɗo jowte. Yo Baabiraaɗo men Laamɗo e
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam.

Haala fammingol ngol walaa nafaa

3 Timote, hedda ngeenndi Efeesu hono no njamir-maa-mi nde njahan-mi Makedoniya
ndee nii, yalla aɗa haɗa yogaaɓe jannginde ko luuttondiri e waaju men oo
4 hono taali e mantoragol dammbe ngol walaa ɗo haaɗi. Ɗee kulle jeddi tan ngaddata,
nafataa no Laamɗo fodirnoo hisinirde yimɓe e ley goondinal nii.
5 Sabi faandaa yamiroore ndee yo jilli iwooji e ɓernde laaɓunde e hakkille baaltiiɗo
kaɲum e goondinal ngal waldaa e naafigaaku.
6 Won yogaaɓe celii e faandaa oo, njokkii haalaaji ɓoli.
7 Heɓude laataade jannginooɓe Sariya Laamɗo tan ɓe tewtata, kaa ɓe paamataa, wanaa
ko ɓe kaalata koo wanaa ko ɓe tilsinta koo.
8 Eɗen anndi Sariya oo ana moyyi, so golliraama golle Sariya.
9 Paamen Sariya Laamɗo oo wanaa fooccitiiɓe ɓee waɗanaa. Ɓe o waɗanaa dee, bonɓe e
saliiɓe, yeddooɓe e luuttooɓe, ɓe teddinaali ko senii e ɓe teddinaali Laamɗo, warooɓe inna
mum'en e abba mum'en e yuppooɓe yiiyam yimɓe woɓɓe
10 e jeenooɓe e luuɗunkooɓe e soodooɓe yimɓe so cootta ɗum'en e fenooɓe e hunotooɓe
dow pene – Sariya oo darniraama faa sakkoo huunde fuu ko luuttondirta e waaju celluɗo
oo.
11 Oo waaju ana hawra e Kabaaru Lobbo mo kalfinaa-mi ɓanngindo teddeengal Laamɗo
Jom mbelko'aaku oo.

No Pool yettiri Joomiraaɗo

12 Mi yettii Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu dokkuɗo kam semmbe oo saabe ko o jogorii
kam mi koolniiɗo o watti kam e golle makko koo.
13 Arannde miɗo bonkotonoo mo, miɗo torrannoo yimɓe makko, miɗo hoynannoo mo.
Kaa Joomiraaɗo men oo yurmike kam sabi mi anndaano ko ngollannoo-mi e ley waasude
am goondinde.
14 Moyyere makko heewi e am sanne, hokki kam goondinal e jilli keɓirteeɗi saabe Iisaa
Almasiihu.
15 Miɗo haalane haala koolniika ka yimɓe fuu kaani yarraade: Iisaa Almasiihu warii e
aduna oo faa hisina luuttooɓe, miin woni ɓurɗo bonde e maɓɓe.
16 Kaa ko njurmiraa-mi, miin ɓurɗo bonde oo, yalla Iisaa Almasiihu ana waɗira kam
misaalu muɲal mum kiɓɓungal, yalla warooɓe goondinde mo ɓee fuu ana keɓa nguurndam
nduumiiɗam.
17 Laamɗo gooto, laamiiɗo duumiiɗo e laamu mum, mo maayataa yiyataake oo yo darja
e teddeengal ngoodan mo faa abada abadin. Aamiina!
18 Ɓiyam Timote, waaju mo kalfinan-maa-mi oo annii: miccito-ɗaa ko Laamɗo loowi
yimɓe haala maa koo. E ley majjum kaɓo-ɗaa hono no sordaasi cuuso haɓortoo nii
19 tawee e ley goondinal e hakkille mo ɲiŋaali ma. Won yoppuɓe oon hakkille, goondinal
maɓɓe heli hono no laana helirta nii.
20 Himene e Aleksandere ana njeyaa e maɓɓe. Mi waɗii ɓe fuu e junngo Ibiliisa faa ɓe
annda ɓe kaanaa bonkaade Laamɗo.

2

Haala duwaawu

1 Annii ko adotoo-mi waajaade goondinɓe: ɓe ngaɗana yimɓe fuu duwaawuuji e
ɲaagundeeji e jettooje.
2 Nduwano-ɗen kaanankooɓe e jom'en doole duu, yalla eɗen nguurda deeyere e waal-
taare e neɗɗaaku e kulol Laamɗo e dow huunde fuu.
3 Ɗum woni ko moyyi ko welata Laamɗo kisinoowo en,
4 jiɗɗo yimɓe fuu kisa, keɓa anndude goonga.
5 Sabi Laamɗo yo gooto, gooto duu woni curoowo hakkunde makko e yimɓe, oo woni
Iisaa Almasiihu neɗɗo oo

6 dokkitirɗo hoore mum faa soottitoo yimɓe fuu. Hono nii o famminiri nde wakkati oo
yottinoo, Laamɗo ana yidi yimɓe fuu kisa.
7 Ɗum Laamɗo wadiri kam baajotoodo e nelaaɗo faa mi fammina yimɓe ɓe nganaa
Yahuudiyankooɓe ɓee goondinal e goonga. Goonga kaalan-mi, mi fenaali.
8 Ndennoo, miɗo yidi ɗo worɓe kawriti faa ngaɗa duwaawu fuu kuncira juuɗe mum'en
ɓerɗe laaɓuɗe, tawee ngaldaa e tikkere naa jeddondiral.

No rewɓe kaaniri jokkirde Laamɗo

9 Rewɓe duu paroroo kaddule jottiiɗe, tawee e needi e leydinkinaare. Pati ɓe coɗoroo
moolli e kaŋŋe naa ɲaayɛ, pati ɓe paroroo bagiiji tiiɗudi coggu,
10 yo ɓe paroro golleeji lobbi. Sabi ɗum woni ko hawrata e rewɓe hulɓe Laamɗo.
11 Yo debbo nantu hunduko mum, tawree ɗowtaare timmunde wakkati nde janngintee
ndee.
12 Mi jaɓanaali debbo jannginde naa ardaade gorko. Ko wajibii e mum dee, tiiɗude e
hunduko mum.
13 Sabi Aadama adii Hawwaa tageede.
14 Kasen duu wanaa Aadama Ibiliisa yoŋŋi, debbo oo o yoŋŋi so luutti yamiroore Laamɗo.
15 Kaa ɗum fuu debbo ana hisinee e ɓeynugol, so ana heddii e goondinal e jilli e senaare
e leydinkinaare.

3

No hooreeɓe deental goondinɓe kaani worrude

1 Kaa haala ana hoolnii: muuyɗo laataade hooreejo deental goondinɓe fuu, muuyii golle
lobbo jaati.
2 Ndennoo, ana tilsi hooreejo oo laatoo neddo mo walaa ɲiŋɛ, jom debbo gooto, nantiiɗo,
hakkilante, jom needi, jippinoowo hoɓɓe, baawɗo janngindе,
3 tawee wanaa jaroowo doro, wanaa kaɓeteeɗo, laatoo newiiɗo, jaajuɗo ɓernde,
kaariyante e jawdi jananndi,
4 kawjiiɗo koreeji mum faa gasi, biiruɗo ɓiɓɓe mum faa ɓe ɗowtanii ɗum e dow teddeen-
gal.
5 Sabi so neddo waawaali hawjaade koreeji mum, hono hinnortoo deental goondinɓe
Laamɗo ngal?
6 Pati tawee joomum yo tuubuɗo ko ɓooyaali nde mawninkinoo so jukkiree no Ibiliisa
jukkirtee nii.
7 Ana tilsi kasen wonɓe sella ɓee ceettanoo mo ko moyyi, pati o heɓa gacce so piccal
Ibiliisa nannga mo.

No gollanooɓe deental goondinɓe kaani worrude

8 Gollanooɓe deental goondinɓe ngal ɓee duu ana kaani taweede yo tedduɓe, ngalaa ɓerɗe
ɗidi, njaɓataa doro jaaloo ɗum'en, ɲaamataa ribaa,
9 tawa eɓe kaybira goonga teddudo gondo e goondinal oo hakkillaaji di ɲiŋataa ɓe.
10 Aranel hen fuu, ɓe yeewee kori ɓe ngalaa ɲiŋɛ. So tawii ɓe ngalaa ɲiŋɛ, nden kaa eɓe
mbaawi fuddude laataade gollanooɓe deental goondinɓe Iisaa.
11 Hono non rewɓe ɓee duu tawree teddeengal, tawa ɓe nganaa ɲo'ooɓe yimɓe, ɓe
nantiiɓe, hoolniiɓe e banngal huunde fuu.
12 Gollanoowo deental pati dewla ko ɓuri debbo gooto, hawjoo koreeji mum faa gasa.
13 Gollanɓe deental goondinɓe ngal faa moyyi fuu keɓan teddeengal, kasen duu keɓan
cuusal kiɓɓungal ley goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.

Haala sirri diina men

14 Miɗo yidi warde to maa ko ɓooyataa. Kaa ko waddani kam winndude e maa oo ɓataaki,
15 yalla fay so ɓooyii mi waraali, aɗa annda no kaan-ɗen worrude e ley suudu Laamɗo.
Suudu nduu yo deental goondinɓe Laamɗo guurɗo oo jaati. Deental ngal jaati woni nuygal
goonga.
16 Sikke fuu walaa, sirri diina men oo ana mawni:
O ɓanngirii e suura ɓii-aadama,
Ruuhu oo ɓannginii fooccitaare makko,
malaa'ika'en njii mo,
o ooynaama ley leɲi,
o goondinaama ley aduna,
o ŋabbintinaama dow kammu,
o heɓii teddeengal Laamɗo.

4

Haala jannde majjinoore

1 Ruuhu Ceniiɗo oo haalii faa laaɓi nde o wii cakite jamaanu daɲan yimɓe yoppuɓe goondinal, njokka e caggal seyɗaani'en majjinooɓe, kaɲum e waaju seyɗaani'en.
2 Ɓe njokkan naafigaaku fenooɓe ɓe ɓerɗe mum'en mbaati faa ɲiŋe naawataa ɗum'en, hono ɓerɗe ɗee cumiraaɗe njamndi ngulndi taw.
3 Ɓeen yimɓe ana karmina dewle, ana kaɗa kulle yogaaje ɲaameede, tawee kanje nee ko Laamɗo tagiri ɗe yalla goondinɓe annduɓe goonga ɓee fuu ana ɲaama ɗe, njettira ɗe Laamɗo.
4 Sabi ko Laamɗo tagi fuu ana moyyi, walaa fuu ko haani dunyiteede, so neɗɗo hemrii ɗum jettooje Laamɗo.
5 Sabi konngol Laamɗo e duwaawu ana laɓɓina huunde fuu.

Haala laataade gollanoowo Iisaa lobbo

6 So a waajike ɗum sakiraaɓe men ɓee, a laatoto gollanoowo Iisaa Almasiihu lobbo, sabi a waajitorike konngi goondinal e waaju lobbo mo njokku-ɗaa faa gasi oo.
7 Kaa taali ɓoli ɗi kawrataa e diina ɗii, woɗɗita ɗi. Eeltir hoore maa kulol Laamɗo.
8 Sabi eeltude caldi mum ana nafa e kulle yogaaje, kaa kulol Laamɗo ana nafa e huunde fuu, sabi e maggol keɓu-ɗen tayoral e nguurndam jooni ɗam, podane-ɗen garoyoojam ɗam duu.
9 Kaa haala hoolnii, huunde fuu ɓuraa ka haande yarreede!
10 Saabe majjum eɗen ngolla, eɗen tiinnitoo, sabi eɗen pawi jikke men e Laamɗo guurɗo, kisinoowo yimɓe fuu sako goondinɓe.
11 Ɗum woni ko kaan-ɗaa yamirde, ɗum woni ko kaan-ɗaa waajaade.
12 Pati fay gooto yawore a suka, laatano-ɗaa goondinɓe misaalu haala e golle, jilli e goondinal, kaɲum e laaɓal.
13 Fade am warde, tiiɗaa e janngande yimɓe Binndi ɗii, mbaajo-ɗaa ɓe, pamminaa ɓe.
14 Pati yeeba dokkal Ruuhu Ceniiɗo ngal ndokke-ɗaa nde Laamɗo loowi yimɓe haala maa, mawɓe duu pawnoo juuɗe mum'en dow maa ndee.
15 E ɗeen kulle kaan-ɗaa tiinnaade, yalla yimɓe fuu ana njiya no ɓeydorto-ɗaa yaarude yeeso.
16 Haybu hoore maa, kaybaa ko njanngintaa koo, tiiɗaa e majjum. Sabi so a tiiɗii e majjum, a hisinan hoore maa, a hisinan hettinantooɓe ma ɓee fuu.

5

Waajuuji Pool faade e goondinɓe Iisaa

1 Pati fel gorko mawɗo, waajora ɗum needi no baaba maa nii. Waajora jokolɓe no miɲiraaɓe maa nii,
2 mbaajoro-ɗaa debbo mawɗo no inna maa nii, mbaajoro-ɗaa sukaaɓe rewɓe no banndiraaɓe maa rewɓe nii, tawee e dow laaɓal e nantaare.
3 Teddin rewɓe ɓe worɓe mum'en maayi, ɗum woni rewɓe maayiraaɓe ɓe ngaldaa e fay gooto ɓee.
4 Kaa so debbo mo gorum maayi ana jogii ɓiɓɓe naa taaniraaɓe, ko ana adoo fuu wajibaade e ɓiɓɓe ɓee, ɓe pamminee no Laamɗo huldetee e ley cuuɗi maɓɓe, ɓe mbarjoo saaraaɓe maɓɓe mbarjaari lobbiri. Sabi ɗum woni ko welata Laamɗo.
5 Debbo mo gorum maayi mo walaa doondiiɗo ɗum mo waldaa e fay gooto, fawii jikke mum e Laamɗo. Omo duumoo e duwaawu jemma e ɲalooma, omo ɲaaganoo yimɓe Laamɗo.
6 Kaa maayraaɗo kaɓanoowo aduna tan, yo maayɗo fay so maayaali.
7 Ɗum kaan-ɗaa yamirde ɓe pati ɓe keɓa feloore.
8 Mo hinnaaki sakiraaɓe mum, wanaa haala ɓe wondi galle, oon yo jankirɗo goondinal, omo ɓuri fay mo goondinaali oo bonde.
9 Mo kaan-ɗaa tonngude innde mum e ley dewal rewɓe maayraaɓe haanɓe walleede, ko famɗi fuu sinaa joomum heɓa duuɓi capanɗe jeegom, tawee duu gorko gooto dewlunoo ɗum.
10 O seettanee golle lobbo ko wa'i hono ne'ude sukaaɓe, jippinde koɗo, lootude koyɗe seniiɓe, weemtinde beemuɗo e gollude huunde fuu ko moyyi.
11 Kaa haabuuɓe ɓe worɓe mum'en maayi ɓee, pati winndu inɗe maɓɓe. Sabi so muuyooji maɓɓe ndunyii ɓe e yiɗude ɓameede, nden kaa ɓe kuuccan Iisaa Almasiihu,

12 sariya Laamɗo doga dow maɓɓe, sabi ɓe mbonnii aadi maɓɓe aranndeeri ndii.*
13 E ley ɗum ɓe ngontan laaliiɓe, ɓe naata e nduu suudu nii, ɓe njalta ɓe naata e nduu.
Kaa ko ɓuri fuu bonde kasen, ɓe laatike heewɓe haala, haaltooɓe sirri, eɓe kaala haalaaji ɗi
ngalanaa ɓe.
14 Ɗum saabii so miɗo yiɗi haabuuɓe rewɓe maayraaɓe ɓee ndewlee, ɓeyna, kayba cuuɗi
mum'en, yalla gaɲo oo ana ronka damal no bonnira inɗe men.
15 Sabi jooni yoga e maɓɓe njoppii laawol ana njokki e Ibiliisa jaati.
16 Debbo goonɗinɗo fuu mo rewɓe maayraaɓe ngoni ley galle mum yo wallu ɗum'en, pati
ngal donngal fawoo e deental goonɗinɓe ngal. Hono non waɗata so deental ngal waawa
wallude rewɓe maayraaɓe ɓe ngaldaa e fay gooto ɓee.
17 Hooreeɓe deental goonɗinɓe dawranooɓe faa gasa ɓee ana kaani teddineede teddeen-
gal manngal. Ɓurɓe fuu haandude e teddeengal manngal yo tampitotooɓe dow waaju e
jannde ɓee.
18 Sabi Binndi ɗii mbii: «A haɗataa ngaari aloori tappoori gawri muuɗude gawri.»† Ɗi
mbii kasen: «Golloowo ana haandi e njoɓdi mum.»‡
19 Pati jaɓu felde mawɗo deental goonɗinɓe so wanaa dow seedaaku yimɓe ɗiɗon naa
taton.
20 Ɲiiɓuɓe e luuttal, fel ɗum'en yeeso yimɓe fuu, yalla ana laatanoo heddiiɓe ɓee kulol.
21 Miɗo ndaarde yeeso Laamɗo e yeeso Iisaa Almasiihu e yeeso malaa'ika'en ɓe o suɓii
ɓee, ɗowtano-ɗaa ɗeen jamirooje, tawee a jinngantaa fay gooto, a ɓurdintaa yimɓe duu.
22 Pati yaaw fawde juuɗe maa dow hoore fay gooto faa kalfinaa ɗum golle deental
goonɗinɓe. Pati reentu e luutti woɓɓe, jogora hoore maa laaɓal.
23 Hankasen, pati yar ndiyam ɓolam tan, njaraa peguujam seeɗa kammari reedu maa
nduu e ɲawuuji keewɗi ngar-ngartooji e maa ɗii.
24 Luutti yimɓe yogaaɓe ɓanngan gila caraaka. Kaa luutti yogaaɓe ɗii, caggal sareede ɗi
ɓanngata.
25 Ɗum e taweede golleeji lobbi ɗii njiyete faa laaɓa paca. Fay ɗi njiyataake law ɗii duu
keddataako ana cuuɗii.

6

1 Goonɗinɓe wonɓe e maccungaaku fuu, yo njogoro halfaaɓe mum'en haanduɓe e
teddungal kiɓɓungal pati innde Laamɗo ndee e diina kaa mbonkee.
2 Kasen duu tawaaɓe ana njogii kalfaaɗo goonɗinɗo fuu, pati miila o sakiike mum'en so
njaworoo mo ɗum. Yo ɓe ngolliran mo soobee faa ɓura no ɓee too nii, sabi o goonɗinɗo,
kasen duu o korsuɗo. Pamminaa ɗee kuɗɗe, mbaajo-ɗaa ɗe.

Haala jannde peneere e joote jawdi

3 Baajotooɗo goɗɗum mo jokkaali haala Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu selluka
hawroowa e kulol Laamɗo kaa,
4 oon yo mawninkiniiɗo mo anndaa fay huunde, o kaahaango keewɗo duko e jeddi. Ɗum
waddata haasidaaku e pooɗondiral e mbonka e sikkitaare bonnde.
5 Ɗum waddata dukooji ɗi ngalaa ɗo kaaɗi hakkunde yimɓe ɓe hakkillaaji mum'en mbitti.
Ɓeen yimɓe njoppii goonga, njogorike kulol Laamɗo ana hokka jawdi.
6 Goonga, kulol Laamɗo yo jawdi mawndi, so neɗɗo heɲɲitorike ko jogii.
7 Sabi juuɗe ɓole ngardu-ɗen e aduna oo, kasen duu juuɗe ɓole kootirten.
8 Ndennoo, so en keɓii nguure e koltal tan keɲɲitoro-ɗen ɗum.
9 Kaa yiɗuɓe jawdi sanne ɓee ceytete, njomoo e piccal, njumpa e giɗaaɗe yonki keewɗe
laaliiɗe majjinooje, joolooje yimɓe e ley halkere mawnde.
10 Sabi joote jawdi woni inna bonanndaaji ɗii fuu. Yoga yaari banngal jawdi faa majji
laawol goonɗinal, ngaddani ko'e mum'en torraaji keewɗi.

Haala haybude ko yamiraa

11 Kaa aan neɗɗo Laamɗo oo, woɗɗa ɗee kuɗɗe, tewtu fooccitaare e kulol Laamɗo e
goonɗinal e jilli e muɲal e leyɗinkinaare.
12 Waɗu ko mbaaw-ɗaa fuu faa keɓaa jaalaade golle Ibiliisa e ley goonɗinal, nanngaa
nguurndam nduumiiɗam ɗam. E majjam Laamɗo noddu maa, saabe majjam njaadir-ɗaa
goonɗinal maa no wooɗiri yeeso yimɓe heewɓe.
13 Miɗo yamire yeeso Laamɗo guurnoowo huunde fuu oo, e yeeso Iisaa Almasiihu
ceettiiɗo no wooɗiri yeeso Pontiyu Pilaatu kaananke oo,
14 haybu ko njamira-ɗaa koo tawa tuundi walaa hen ɲiŋe ngalaa hen, faa ɲannde gartol
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

---

* **5:12** So debbo mo gorum maayi winndaama ley dewal rewɓe maayraaɓe fuu, ɓamii aadi jokkan Iisaa tan, ɓamataake kasen. † **5:18** Fillitagol Tawreeta 25.4 ‡ **5:18** Luuka 10.7

15 Gartol ngol waɗan e wakkati mum. Kanko woni gooto oo, Jom mbelko'aaku, Jom
Baawɗe, Kaananke kaanankooɓe, Joomiraaɗo joomiraaɓe.
16 Kanko tan woni Bajjo duumotooɗo, gonɗo ley fooyre nde fay gooto waawaa ɓadaade.
Kanko woni mo neɗɗo fuu yiyaali, waawaa yiide mo duu. Yo teddeengal e baawɗe
duumiiɗe ngoodan mo. Aamiina.

Baynondiral

17 Yamir arsukunte'en e oo aduna pati mawninkinoo, pati pawa jikke mum'en e jawle ɗe
ɲiiɓataa. Ko ɓe kaani waɗude dee, ɓe pawa jikke maɓɓe e Laamɗo dokkoowo en huunde
fuu faa heewa yalla eɗen neemoo hen,
18 ɓe ngolla ko moyyi, arsuku maɓɓe laatoo golleeji lobbi, ɓe laatoo saahiiɓe tawa wakkati
fuu eɓe mballa woɓɓe e ley jawle maɓɓe.
19 Nii ɓe pagganortoo ko'e maɓɓe jawle ko waroyta, faa ɓe keɓa nguurndam jaati ɗam.
20 Timote, haybu ko kalfine-ɗaa koo, woɗɗita haalaaji coɓudi ɓoli ɗii, kaŋum e miilooji
biyeteeɗi anndal ɗii.
21 Yogaaɓe ana mantoroo ngal anndal, faa celi e goonɗinal.
Yo hinnee Laamɗo wonu e mon.

Ɓataaki Pool dīdaɓo faade e Timote

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool nelaaɗo Iisaa Almasiihu e sago Laamɗo faa mi
fammina yimɓe haala nguurndam ɗam Laamɗo fodani en ngonɗam e Iisaa Almasiihu ɗam.
2 Mi jowtii ma, aan Timote ɓiyam korsuɗo oo. Yo Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam!

No Pool jeertiniri Timote

3 Miɗo yetta Laamɗo mo ngollanan-mi oo. Hakkille mo ɲiŋaali kam ngolliranan-moo-mi,
hono no maamiraaɓe am ɓee ngadīrnoo nii. Jemma e ɲalooma fuu mi seerataa e miccitaade
ma e ley duwaawuuji am,
4 sabi miɗo miccitoo gondī maa. Miɗo yidī yiide ma sanne yalla seyo am ana hiɓɓa.
5 Miɗo miccitoo goondīnal maa ngal waldaa e naafigaaku ngal maama maa debbo Loyis
e inna maa Enis njoginoo, miɗo tayori aan duu kanngal njogi-ɗaa.
6 Ɗum saabii so miɗo miccintine: heydīntin kasen dokkal ngal Laamɗo hokku maa nde
paw-mi juudɗe am dow maa ndee.
7 Sabi Laamɗo hokkiraali en Ruuhu faa kulen yimɓe. Ko o hokkiri en dee, faa Ruuhu
hokka en semmbe e jilli e nantaare.
8 Ndennoo, pati yaaga waajaade kabaaru Joomiraaɗo men oo, pati yaagora duu ko
uddiraa-mi kasu saabe makko koo. Reentu e am torraaji saabe Kabaaru Lobbo haala Iisaa,
tawa a pawiiɗo e dow baawɗe Laamɗo.
9 Kanko o hisinii en, o noddii en faa laato-ɗen yimɓe makko seniiɓe. Wanaa saabe golle
men o noddiri en, ko o noddiri en dee, saabe ko o anniyii hisinde en koo e saabe hinnee
makko mo o wayli e men oo kammari Iisaa Almasiihu gila e al'ajal.
10 Kaa jooni moyyere ndee ɓannginiraama saabe ɓanngugol kisinoowo en, Iisaa Almasi-
ihu kalkuɗo maayde, ɓanngindo nguurndam e duumagol e ley Kabaaru Lobbo oo.
11 Saabe oon Kabaaru Lobbo Laamɗo waɗiri kam baajotoodo e nelaaɗo e jannginoowo.
12 Ɗum saabii so miɗo torree dīin torraaji, kaa mi yaagaaki fey, sabi miɗo anndi mo
ngoondīn-mi oo, miɗo tayori omo waawi reenude ko kalfinaa-mi koo faa ɲannde gartol
makko.
13 Jogora haalaaji celluɗī dī narru-ɗaa kam ɗii misaalu e ley goondīnal e jilli ɗī keɓu-ɗen e
ley haɓɓagol men e Iisaa Almasiihu ɗii.
14 Oo kaliifa moyyo, haybir ɗum Ruuhu Ceniiɗo jippiiɗo e men oo.
15 Aɗa anndi Asiyankooɓe fuu celii e am, Fijela e Hermoseena ana njeyaa e maɓɓe.
16 Yo Joomiraaɗo neemin koreeji Onesifoor, sabi o ɓuuɓinii ɓernde am cili keewɗī, kasen
duu geyyelle am ɗee njaaginaaki mo.
17 Ko ɓuri ɗum fuu, nde mo warnoo Roma ndee, mo tewtirii kam soobee faa mo yiiti kam.
18 Yo Joomiraaɗo yoɓu mo o heɓa yurmeende ɲannde darngal. Ko mo gollani kam ley
ngeenndi Efeesu koo, aɗa anndi ɗum sanne.

2

Haala laataade gollanoowo Iisaa koolniiɗo

1 Ndennoo aan ɓiyam, semmbindīnira moyyere wonnde e Iisaa Almasiihu ndee.
2 Ko kaalan-maa-mi yeeso seedee'en heewɓe koo, halfin ɗum yimɓe hoolniiɓe waawɓe
famminde woɓɓe.
3 Torride-ɗaa e am no sordaasi Iisaa Almasiihu lobbo nii.
4 Walaa fuu sordaasi cuŋlanoowo ko wanaa haɓo so mawɗo mum welee ɗum.
5 Daɗondirteeɗo doddu duu heɓataa deesewal sinaa jokkira no yamiraa nii.
6 Kasen duu demoowo golluɗo faa tampi, kaɲum haani adaade heɓude ngeɗu mum e ko
hettaa koo.
7 Miila ko kaalanan-maa-mi koo, sabi Joomiraaɗo udditan hakkille maa faa paamaa
huunde fuu.
8 Miccita Iisaa Almasiihu immintinaaɗo e maayde, mo leɲol Daawuuda, no Kabaaru
Lobbo mo mbaajotoo-mi oo famminiri nii.
9 Saabe makko torriraa-mi faa kaɓɓaa-mi hono no mi janoowo nii, kaa konngol Laamɗo
ngol kaɲum kaa haɓɓaaka.
10 Ɗum wadī so miɗo muɲa huunde fuu saabe suɓaaɓe ɓee, yalla kamɓe duu eɓe keɓa
kisindam iwɗam e Iisaa Almasiihu ɗam, ɓe naata e teddeengal mum faa abada.
11 Haala kaa ana hoolnii:

So en maaydii e makko,
en nguurdan e makko.
12 So eɗen muɲa torraaji,
en laamodoto e makko.
So en mbii en anndaa mo,
o wiyan o anndaa en enen duu.
13 So en laataaki hoolniiɓe,
kanko omo heddii o koolniiɓo,
sabi o waawaa yeddude hoore makko.

Haala golloowo mo Laamɓo yarrii

14 Ɓum woni ko kaan-ɓaa miccintinde goondinɓe. Njeertinaa ɓe yeeso Laamɓo pati ɓe pooɓondira e haalaaji ɓi nafataa fay huunde so wanaa bonnitidde hettintooɓe.
15 Tiinna, yalla so a darike yeeso Laamɓo, aɓa laatoo golloowo jarranaaɓo mo golle mum hersinaali, laato-ɓaa naftortooɓo konngol goonga ngol no haaniri nii.
16 Sel haalaaji coɓuɓi ɓoli, sabi wonduɓe e hono ɓii haalaaji ɓee ittiraaka so wanaa ɓeydude woɓɓaade Laamɓo.
17 Haala maɓɓe ana laɲira no uubere laɲoore nii. Himene e Filitus ana njeyaa e maɓɓe.
18 Ɓeen woortuɓe goonga ana mbiya immital ɓettike, ana mbonnitira non goondinal yogaaɓe.
19 Kaa Laamɓo waɓii nuygal cellungal, ana winndii dow maggal: «Joomiraaɓo ana anndi yimɓe mum.» Ana winndii kasen: «Noddoowo innde Joomiraaɓo fuu woɓɓoo ko boni.»
20 Wanaa kaŋŋe e cardi tan ngoni kaaki defirɓi ley galle jom jawdi, leɓɓeeji e loopeeji duu ana hen. Ardiiɓi ɓii ngollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, goɓɓi ɓii ana ngolliree ko wanaa ko hensaa.
21 Ndennoo, so neɓɓo laɓɓinii hoore mum e golleeji bonɓi ɓii fuu, laatoto hono no kaakol keertaangol, ceniingol nafoowol joomum, lanndinanaangol faa golliree golle lobbo fuu.
22 Dogu fijirde cukaaku. Ndaartu fooccitaare e goondinal e jilli e jam, aan e noddirooɓe Joomiraaɓo ɓerɗe laaɓuɗe ɓee fuu.
23 Woɓɓita jeddi haalaaji laaliiɓi ɓi ngalaa ko nafata, aɓa anndi dukooji tan ɓi ngaddoyta.
24 Sabi maccuɓo Joomiraaɓo haanaa dukideede, ko haani tan laataade newaniiɓo yimɓe fuu, baawɓo janninde, jom muɲal,
25 ne'iroowo yeddooɓe ɓee jam-jam miilde Laamɓo hokka ɓe no ɓe tuubira, ɓe paama goonga,
26 faa hakkillaaji maɓɓe ngarta, ɓe kisa e piccal Ibiliisa nannguɓo ɓe so ana gollina ɓe muuyɗe mum oo.

3

Haala cakite jamaanu

1 Anndu, ley cakite jamaanu tiiɓallaaji ngaɓan,
2 sabi yimɓe laatoto yiɓuɓe ko'e mum'en, jootuɓe e jawdi, mantooɓe, mawninkiniiɓe, bonkooɓe Laamɓo, murtirooɓe saaraaɓe mum'en, bonnooɓe moyyere, ɓe teddintaa ko senii,
3 yoorɓe ɓerɗe, ɓe njaafataako, ɲo'ooɓe yimɓe, ɓe ngalaa nantaare, ɓaleeɓe yonki, waɲuɓe ko moyyi fuu,
4 jammbotooɓe, wulɓe, haawtiiɓe, ɓe joote aduna ɓurani ɓum'en Laamɓo.
5 Ɓe nanndinkinto e hulɓe Laamɓo, kaa eɓe njedda baawɗe mum. Woɓɓita ɓeen yimɓe.
6 Won e maɓɓe naatooɓe e galleeji, keɓa hakkillaaji ndewoy luuttoowoy sanne njokkoowoy sii giɓaaɗe yonki fuu.
7 Wakkati fuu ekoy njiɓi faamude, kaa abada koy mbaawataa faamude goonga.
8 Ɓeen worɓe naatooɓe e galleeji njeddii goonga hono no Yannes e Yamberes njeddirnoo Muusaa nii. Ɓe ngalaa hakkille, goondinal maɓɓe walaa ko nafata.
9 Kaa ɓe njaarataa yeeso, sabi yimɓe fuu anndítan ɓe ngalaa hakkille no Yannes e Yamberes nii.

Haala Binndi ceniiɓi ɓii

10 Kaa aan a yii fammingol am e neesu am e anniyaaji am e goondinal am e muɲal am e jilli am e tiinnitaare am
11 e torraaji am e tampere am. A yii duu ko hewtii kam Antiyokiya e Ikoniya, kaɲum e Listara koo fuu, a yii no muɲir-mi torraaji kewtiiɓi kam ɓii. Kaa Joomiraaɓo biltii kam e majji ɓi fuu.
12 Goonga, kaɓɓiiɓo e Iisaa Almasiihu fuu so yiɓii wuurdude e kulol Laamɓo, torrete.

13 Kaa yimɓe bonɓe hiilooɓe yimɓe ɓee ɓeydorto bone. Eɓe majjina woɓɓe, eɓe majjina
ko'e maɓɓe duu.
14 Kaa aan, ɲiiɓu e ko njanngu-ɗaa ko njarri-ɗaa faa laaɓi koo, aɗa anndi jannginɓe ma
ɓee.
15 Gila a suka aɗa anndi Binndi ceniiɗī ɗii. Kanji mbaawi famminde ma laawol kisindam
keɓirteeɗam goondīnal Iisaa Almasiihu.
16 Binndi ceniiɗī ɗii fuu Laamɗo loowi dī winnduɓe ɓee, nafaa majji yo jannginde, kaɲum
e ɓannginande neɗɗo boofi mum, ooncude en e ne'ude en ley nguurndam pooccitiiɗam
17 yalla neɗɗo Laamɗo fuu ana hiɓɓa, lanndinanoo golle lobbo fuu.

4

Haala tiiɗude e waaju

1 Miɗo ndaarde saabe Laamɗo e saabe Iisaa Almasiihu caroyoowo wuurɓe e maayɓe oo,
miɗo ndaardire saabe gartol makko kaɲum e Laamu makko:
2 mbaajo-ɗaa konngol Laamɗo ngol yaafu maa tiiɗu maa fuu, hollitin ɓe boofi maɓɓe, fel
ɓe, hokku ɓe semmbe e kaaddi muɲal maa e waaju maa fuu.
3 Sabi wakkati waran nde ɓe calotoo nande waaju celluɗo oo, ɓe njokka muuyooji maɓɓe
faa ɓe ɓamana ko'e maɓɓe jannginooɓe ko ɓe njiɗī nande koo,
4 ɓe cukka noppi maɓɓe pati ɓe nana goonga, ɓe mbaylitoo e taali.
5 Kaa aan, nanto-ɗaa e huunde fuu, muɲaa torra, mbaajo-ɗaa Kabaaru Lobbo oo,
timminaa golle mo ngollantaa Laamɗo oo faa laaɓa.
6 Kaa miin, yiiyam am ɓadike laataade no sadaka kirsamaajo nii sabi wakkati am ɓadike.
7 Mi waɗii ko mbaaw-mi fuu faa mi heɓa jaalaade golle Ibiliisa e ley goondīnal, mi yottinii
ɗo kaan-mi haaɗude, mi haybii goondīnal ngal.
8 Gila jooni miɗo resanaa deesewal fooccitaare ngal Joomiraaɗo pooccitiiɗo caroowo
oo hokkata kam ɲannde darngal. Wanaa miin tan hokketee ngal, miin e heppuɓe gartol
makko ɓee fuu.

Haala waajuuji cakitiiɗī

9 Tiinna ngaraa e am law.
10 Sabi Demas yoppii kam saabe yiɗude mum aduna, fa'ii Tesaloniiki. Keresna yehii
Galaatiya, Titus duu fa'ii Dalmaatiya,
11 Luuka tan wondi e am. Faŋu Marka ngardaa e mum, sabi omo waawi faabaade kam
sanne e ley golle oo.
12 Tikikus, mi nelii ɗum Efeesu.
13 So aɗa wara, ngaddanoraa kam saaya am ka njoppunoo-mi Torowas ley galle Karapo
kaa, kaɲum e dewte ɗee. Ko ɓur-mi yiɗude ngaddanaa kam, dewte guri ɗee.
14 Aleksandere baylo oo waɗii kam ko naawi kam sanne. Joomiraaɗo yoɓan mo ko
waarata e golle makko.
15 Aan duu, reenta e makko, sabi o yeddii waaju amen sanne.
16 Ŋannde ndarnaa-mi arannde yeeso caroowo faa mi bilta hoore am ndee, fay gooto
faabaaki kam, ɓe fuu ɓe celu e am. Pati Laamɗo nanngir ɓe ɗum!
17 Kaa Joomiraaɗo faabike kam, hokki kam semmbe yalla miɗo ooynoo waaju makko, faa
leɲi ɗii fuu nana. Nii woni no kisiniraa-mi e hunduko rawaandu ladde.
18 Joomiraaɗo ittan kam e bone fuu, hisina kam faa mi hewta laamu mum dow kammu
oo. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina!

Baynondiral

19 Miɗo jowta Piriskilla e Akilas, miɗo jowta koreeji Onesifoor.
20 Erasta ana heddii Korintu, Torofim, mi yoppii ɗum Miletus sabi wanaa celluɗo.
21 Tiinno-ɗaa ngaraa gila dabbunde waraali. Ebulus e Pudes e Lina e Kalawdiya e
sakiraaɓe ɓee fuu, ana njowte.
22 Yo Joomiraaɗo tawde e maa! Yo hinnee Laamɗo wonu e mon.

Ɓataaki Pool faade e Titus

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccuɗo Laamɗo, mi nelaaɗo Iisaa Almasiihu faa
mi waɗa suɓaaɓe Laamɗo ɓee ngoondina ɗum, kasen duu ɓe annda goonga gondo e kulol
Laamɗo,
2 ɓe pawa jikke maɓɓe e nguurndam nduumiiɗam. Laamɗo mo bonnataa aadi oo fodiino
ɗam nguurndam gila e al'ajal.
3 Nde sarti makko oo yottinoo ndee, kanko Laamɗo kisinoowo en oo, o ɓanngini konngol
makko ngol, kasen duu o yamirii mi halfinee waajaade ngol.
4 Titus, mi jowtii ma. A ɓiyam jaati kammari goondinal Iisaa ngal ndeentu-ɗen e mum
jooni ngal. Yo Laamɗo Baabiraaɗo men e Iisaa Almasiihu kisinoowo en ngaɗane moyyere
e jam!

No Titus golliri ley Kereta

5 Mi ɗalii ma ruunde Kereta faa njokkito-ɗaa ko heddinoo e golle oo koo, kasen duu
cuɓano-ɗaa ngeenndi fuu mawɓe deental goondinɓe hono no njamir-maa-mi nii.
6 Tawee mawɗo cuɓaaɗo oo walaa feloore, jom debbo gooto, tawee ɓiɓɓe mum yo
goondinɓe ɓe yimɓe mbaawaa ɲiŋirde ɗum'en neetaraaku naa salaare.
7 Sabi hooreejo deental goondinɓe, Laamɗo halfini ɗum golle oo, ndennoo ana tilsi
joomum tawee walaa feloore, wanaa mawninkiniiɗo, wanaa guldo ɓernde, wanaa jaroowo
doro, wanaa kaɓeteeɗo, wanaa ɲaamoowo ribaa.
8 Joomum ana haani laataade jippinoowo hoɓɓe, jiɗɗo ko moyyi, hakkilante, pooccitiiɗo,
kulɗo Laamɗo, nantiiɗo,
9 tawa joomum ana ɗowtanii konngol goongaraawol ngol no ngol waajoraa nii. Hono
non joomum waawirta hokkude woɓɓe ɓee semmbe e ley waaju celluɗo oo, kasen duu
waawa liɓude yeddooɓe ɗum ɓee.
10 So goonga dee, heewɓe calike jokkude goonga, sako hakkunde Yahuudiyankooɓe
tilsinɓe goondinɓe Iisaa fuu taadee ɓee. Kamɓe ɓe laatike haalooɓe haalaaji ɓoli, yoŋŋooɓe
yimɓe.
11 Ana tilsi muɓɓaa kunduɗe maɓɓe, sabi eɓe nii mbonnira galleeji kuurɗi waaju mo
haanaa waajeede, faa ɓe keɓira ɗum kaalisi no harmiri.
12 E ley keretankooɓe, gooto maɓɓe mo ɓe njogorii yo hakkilante, wii: «Keretankooɓe yo
fenooɓe wakkati fuu, ɓe daabaaji bondi, ɓe nattuɓe himmirɓe e deeɗi mum'en.»
13 Ko keretanke oo wii koo yo goonga. Ɗum nee, dartin ɓe, yalla eɓe keɓa goondinal
cellungal,
14 ɓe ŋootta jokkude taali Yahuudiyankooɓe kaɲum e jamirooje yimɓe yoppuɓe goonga
ɓee.
15 Laaɓuɓe, huunde fuu ana daganii ɗum'en. Kaa soɓuɓe kaɲum e ɓe nganaa goondinɓe
ɓee, fay huunde daganaaki ɗum'en, sabi miilooji maɓɓe e hakkillaaji maɓɓe fuu ana coɓi.
16 Eɓe mbiya eɓe anndi Laamɗo, kaa golleeji maɓɓe ana kollita ɓe anndaa mo. Ɓe
waɲaaɓe, murtuɓe, fay golle lobbo gooto ɓe mbaawaa gollude.

2

Haala waaju celluɗo

1 Kaa aan, waaja ko hawrata e waaju celluɗo oo.
2 Worɓe nayeeɓe, wii ɓe laatoo kaariyante'en, ɓe ne'oo, ɓe nantoo, ɓe laatoo selluɓe
goondinal e jilli e muɲal.
3 Rewɓe nayeeɓe duu nguurda e senaare, mbaasa laataade ɲo'ooɓe yimɓe, caloo doro
jaaloo ɗum'en. Ɓe laatoo famminooɓe ko moyyi,
4 yalla eɓe mbaajoo sukaaɓe rewɓe ɓee yiɗude worɓe mum'en e sukaaɓe mum'en.
5 Ɓe mbaajoo ɓeen laatoo nantiiɓe, laaɓuɓe, hiinniiɓe cuudi mum'en, moyyuɓe,
ɗowtantooɓe worɓe mum'en, pati konngol Laamɗo ngol bonkee.
6 Sukaaɓe worɓe duu, waajora ɗum'en non yalla eɓe nantoo e
7 huunde fuu. Aan e hoore maa, laatana ɓe misaalu e ley golle lobbo fuu, mbaajoro-ɗaa
laaɓal e teddeengal
8 e haala selluka ka yeddataako, yalla wayɓe men ana kersa, ndonka heɓude e men
feloore.
9 Maccuɓe, waaja ɗum'en ɗowtanoo halfaaɓe mum'en e huunde fuu, mbelna ɓerɗe
maɓɓe, mbaasa yeddude ɓe,

10 wanaa haala wujjude ɓe. Ɓe laatoo hoolniiɓe hiɓɓuɓe, faa yimɓe fuu teddina waaju
haala Laamɗo kisinoowo en oo.
11 Laamɗo ɓanngini moyyere mum faa yimɓe fuu kisa.
12 Nden moyyere ekkintinta en no ceerdaten e geddi Laamɗo, kaɲum e giɗaaɗe yonki oo
aduna. Kayre moyyere ndee ekkintinta en kasen no laatorto-ɗen nantiiɓe, fooccitiiɓe, hulɓe
Laamɗo e oo ɗoo aduna,
13 tawa eɗen ndoomti jikke belnoowo en hoore oo e wakkati mo teddeengal Laamɗo
mawɗo oo ɓanngata kaɲum e teddeengal Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo.
14 Kanko Iisaa Almasiihu woni dokkitirɗo yonki mum kammari men, yalla omo soottitoo
en e bone fuu, o laɓɓinana en hoore makko, laato-ɗen leɲol makko kanko tan, tiinniingol e
gollude golleeji lobbi.
15 Ɗum kaan-ɗaa jannginde, ɗum kaan-ɗaa waajaade e felirde hettintooɓe ma ɓee no
baawɗe maa poti. Pati fay gooto yawe.

3

No goondinɓe Iisaa poti worrude

1 Miccintin goondinɓe ɓee leydinkinanoo kaanankooɓe, ɓe ɗowtanoo ɗum'en, ɓe lanndi-
nanoo golle lobbo fuu.
2 Pati ɓe mbonkoo fay gooto, pati ɓe laatoo haɓeteeɓe, ɓe newoo, ɓe kolla yimɓe fuu
leydinkinaare hiɓɓunde.
3 Sabi arannde enen duu en laalinooɓe, salinooɓe, majjunooɓe. En laatinoke maccuɓe
giɗaaɗe yonki, kaɲum e dakameeji ɗi ngaldaa sii. Eɗen ngondunoo e ngaɲaandiiji e
haasidaaku, eɗen mbaɲanoo eɗen mbaɲondirnoo e ko'e men.
4 Kaa nde Laamɗo kisinoowo en oo ɓanngin noo moyyuki mum e jilli mum ndee,
5 o hisinii en. Wanaa saabe golle men lobbo o hisiniri en, saabe yurmeende makko o
hisiniri en. O hisinirii en lootogal ndimtotoongal en, keydintiniroowal en saabe Ruuhu
Ceniiɗo
6 mo o loowiri en kammari Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo faa keew-ɗen.
7 O waɗirii ɗum yalla eɗen nanngiree fooccitiiɓe kammari hinnee makko, ndonen
nguurndam nduumiiɗam ɗam paw-ɗen jikke men e mum ɗam.
8 Kanka woni haala hoolniika.
Miɗo yiɗi tilsinaa kulle ɗee, yalla goondinɓe Laamɗo ɓee ana ɲiiɓa e golle lobbo. Ɗum
woni ko moyyi, ko nafata yimɓe.
9 Kaa woɗɗita jeddi ɓoli e mantoragol dammbe e pooɗondiral e duko banngal Sariya oo.
Ɗiin golleeji ngalaa fayda, walaa ko ɗi nafata.
10 Ceenndoowo yimɓe fuu, daala ɗum faa hiɓɓa cili ɗiɗi. So joomum jaɓanaali ma, celaa
e mum.
11 Anndaa baaɗo hono non yo majjuɗo yo luuttoowo, hono non sariri hoore mum.

Baynondiral

12 So mi nelii e maa Aretemas naa Tikikus, njaawno-ɗaa ngaraa tawaa kam Nikopolis,
sabi ton anniyii-mi dabbude.
13 Tiinno-ɗaa mballaa Jenas jannguɗo sariya laamu oo kaɲum e Apollos e dow dawol
mum'en ngol, pati ɓe ɲakoree fay huunde.
14 Yimɓe men ɓee duu ekkitoo gollude golle lobbo, ɓe mballa hasindinɓe e walleede ɓee
pati nguurndam maɓɓe laatoo meere.
15 Wondiiɓe am ɓee fuu ana njowte. Miɗen njowta gidiraaɓe men goondinɓe Iisaa ɓee fuu.
On fuu, yo hinnee Laamɗo wonu e mon.

Ɓataaki Pool faade e Filemon

1 Oo ɓataaki ga amen iwri, miin Pool, kaŋum e sakiike men Timote. Miin Pool, mi
uddiraaɗo kasu sabaabu waajaade kabaaru Iisaa Almasiihu. Miɗen njowte, aan Filemon
gollidiiɗo amen korsuɗo oo.
2 Miɗen njowta duu deental goondĩnɓe Iisaa gonngal galle maa ngal kaŋum e Appiya
sakiike amen debbo oo e Arsippa balluɗo kam haɓanaade Kabaaru Lobbo oo.
3 Yo Baabiraaɗo men Laamɗo e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu ngaɗan on moyyere e
jam.

Haala jilli Filemon e goondĩnal mum

4 Filemon, mi seerataa e yettude Laamɗo nde ɲaaganto-maa-mi Laamɗo fuu,
5 sabi mi nanii jilli dĩ njiɗ-ɗaa seniiɓe ɓee ɗii e goondĩnal maa Joomiraaɗo men Iisaa.
6 Miɗo ɲaagoo Laamɗo yo deental maa e amen ley goondĩnal nafu faa pamminaa yimɓe
moyyere fuu nde keɓaten saabe Iisaa Almasiihu.
7 Sakiike, mi seyike sanne, hakkille am duu waaltike saabe jilli gondĩ e maa ɗii, sabi a
ɓuuɓinii ɓerɗe seniiɓe ɓee.

No Pool surirani Onesim

8 Kammari ɗum, fay so taweede miɗo jogii baawɗe saabe Iisaa Almasiihu yamirde ma ko
wajibii e maa,
9 ko ɓurani kam mi ndaarde saabe jilli. Miin Pool nayeejo oo, kasen duu jooni mi uddaaɗo
kasu saabe Iisaa Almasiihu,
10 miɗo ɲaage haala Onesim* laatiiɗo ɓiyam e laawol Iisaa e ley ɗo ngeyyaa-mi ɗoo.
11 Arannde, walaano ko mo nafete, kaa jooni, o nafan en sanne, miin e maa fuu.
12 Miɗo neltire mo, anndaa o feccere yonki am.
13 Ko ɓurannoo kam, nanngude mo bannge am, o walla kam no kaanno-ɗaa wallirde kam
nii e oo ɗoo wakkati mo ngon-mi e geyyelle sabaabu Kabaaru Lobbo oo.
14 Kaa mi yiɗaa waɗude fay huunde tawa en mbaddaali, sabi mi yiɗaa tilsinde ma waɗude
moyyere, ko njiɗu-mi dee, ngaɗiraa nde sago maa.
15 Ana moyya tawee ko Onesim seenndiranoo e maa wakkatiiwel seeɗa faa o wonda e
maa faa abada,
16 tawa wanaa no maccuɗo nii tan, ko ɓuri maccuɗo, hono no sakiike men korsuɗo nii.
Miin, miɗo horsini mo sanne, kaa aan ɓuri horsinde mo, sabi aɗa horsiniri mo o maccuɗo
maa, kaŋum e ko o laatii sakiike maa saabe Joomiraaɗo koo.
17 Ndennoo, so nii aɗa nanngiri kam deento maa, jaɓɓora mo no kaan-ɗaa jaɓɓoraade
kam miin nii.
18 So tawii won ko o waɗu maa, naa won ko ndewataa mo, faw ɗum fuu e dow am.
19 Miin Pool winndiri junngo am mi yoɓete, miin e hoore am, fotaa ko mi miccintine miɗo
rewe nguurndam maa ɗam.
20 Goonga sakiike, miɗo ndaarde ɗum ɗoo saabe Joomiraaɗo: ɓuuɓiniraa ɓernde am
deental men e Iisaa Almasiihu.
21 Kammari miɗo tayori ɗowtaare maa saabanii kam winndude e maa, anndude a waɗan
ko ɓuri ko ɲaagi-maa-mi koo.
22 Kasen duu, fewjanam jippunde, sabi miɗo jikki njaabane-ɗon duwaawuuji mon mi
wara to mon.

Baynondiral

23 Epafaras mo uddidaa-mi saabe Iisaa Almasiihu oo ana jowte.
24 Gollidiiɓe am ɓee ɗoo ana njowte: Marka e Aristarka e Demas e Luuka.
25 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

---

* **1:10** Maanaa ***Onesim*** woni «Nafaa».

Ɓataaki faade e Ibaraninkooɓe

No Laamɗo haaldiri e men Ɓiyum

1 Laamɗo haaldiino e njaatiraaɓe men gila ko ɓooyi cili keewɗi e sifaaji keewɗi, o haaldiri
e maɓɓe annabaaɓe.
2 Kaa e ley ɗee ɲalaaɗe cakitotooɗe o haaldirii e men Ɓiyiiko mo o tagiri aduna oo fuu, mo
o waɗi donoowo huunde fuu oo.
3 Kaɲum woni jalbugol annoora teddeengal Laamɗo, kaɲum nanndi e Laamɗo jaati, omo
tammborii huunde fuu konngol makko jogiingol semmbe. Caggal nde o tilii laɓɓinde luutti
yimɓe ɗii ndee, o jooɗii ɲaamo Laamɗo Toowɗo oo to dow kammu too.
4 Ɗum ɓurni mo malaa'ika'en teddude fotude e innde nde Laamɗo hokki mo ɓurnde inɗe
maɓɓe ɗee.

Haala Ɓiɗɗo ɓurɗo malaa'ika'en

5 Fay gooto e malaa'ika'en ɓee Laamɗo wiyaali:
«Aan a Ɓiyam,
hannde laatii-mi baam maa.»*
Naa kasen:
«Mi laatoo Baaba mum,
laatoo Ɓiyam.»†
6 Kasen duu, nde o nelata hammadiijo makko oo e aduna oo ndee, o wii:
«Yo malaa'ika'en Laamɗo fuu cujidana ɗum.»‡
7 Laamɗo wii banngal malaa'ika'en ɓee:
«O waɗii malaa'ika'en makko kenuuli,
o waɗii kaadime'en makko lewle yiite.»§
8 Kaa banngal Ɓiɗɗo oo, mo wii:
«Laamu maa, aan Laamɗo, woodan faa abada abadin!
Fooccitaare yo tuugorde laamu maa.
9 Aɗa yiɗi fooccitaare,
aɗa waɲi ooɲaare,
saabe ɗum, Laamɗo Joomiraaɗo maa suɓori maa,
hokku maa seyo ɓurngo ngo wondiiɓe maa ngoo.»*
10 O wii kasen:
«Gila e fuɗɗoode, Joomiraaɗo,
aan tabintini leydi,
juuɗe maa tagir-ɗaa kammuuji ɗii,
11 kanji ɗi timman, kaa aan, a heddoto,
ɗi fuu ɗi kiiɗɗiran no kaddule nii,
12 a sowiran ɗi no saaya nii,
ɗi mbattitoroo no neɗɗo wattitortoo e saayaaji mum nii.
Kaa aan, a wattitataako,
nguurndam maa duu timmataa.»†
13 Fay nde wootere, Laamɗo wiyaali gooto e malaa'ika'en:
«Jooɗa ɲaamo am,
faa mi waɗa njaɓɓaa wayɓe maa.»‡
14 Malaa'ika'en ɓee fuu yo ruuhuuji gollanooji Laamɗo, ɗi mo nelata faa ngollana heɓooɓe
kisindam ɓee.

2

Haala kisindam mawɗam

1 Ndennoo, eɗen kaani wattude hakkillaaji men sanne e ko nan-ɗen koo, pati en cerindo
goonga so majjoyen.
2 Nelal Laamɗo ngal malaa'ika'en ɓee njottini ngal yo goonga, luuttuɓe naa yedduɓe mo
fuu, keɓii jukkungo ngo kaandi.

---

* **1:5** Jabuura 2.7 † **1:5** 2 Samuyila 7.14 ‡ **1:6** Fillitagol Tawreeta 32.43 § **1:7** Jabuura 104.4 * **1:9** Jabuura 45.7-8 † **1:12** Jabuura 102.26-28 ‡ **1:13** Jabuura 110.1

3 Hono ndaɗirten enen so en njeebiima hono ɗam kisindam mawɗam? Ɗam kisindam,
Joomiraaɗo men jaati ardinoo haalde haala majjam, kasen duu hettininooɓe mo ɓee cellini
haala makko.
4 Laamɗo ɓeydi e dow seedaaku maɓɓe oo kasen maandeeji e taagumansaaji e kaayɗe
mawɗe, kaŋum e dokke Ruuhu Ceniiɗo ɗe o fecciri muuyɗe makko ɗee.

Haala ɗowuɗo en faade e kisindam

5 E ley ɗum, wanaa malaa'ika'en ɓee Laamɗo hokki laamaade aduna garoowo mo
kaalaten haala mum oo.
6 Mo o hokki laamaade oo – won ɗo Binndi ɗii ceettii, mbii:
«Koɗum fuu yimɓe ngoni sako aɗa waɗana ɗum'en hakkille?
Koɗum ɓiɓɓe aadama ngoni sako aɗa hayba ɗum'en?
7 A lo'inii ɓe wakkatiiwel seeɗa e ley malaa'ika'en,
a filkii ɓe pilki darja e teddungal,
8 a waɗii huunde fuu e ley hawju maɓɓe.»*
So wiyaama Laamɗo waɗii huunde fuu ley hawju maɓɓe, ɗum ana holla o lamminii ɗum'en
huunde fuu, fay huunde heddaaki ko ɗowtanaaki ɓe. Kaa so goonga, wanaa kulle ɗee fuu
ɗowtanii ɓe tafon.
9 Ko njii-ɗen koo yo Iisaa leyɗinkiniiɗo ley malaa'ika'en wakkatiiwel seeɗa, jooni omo filkaa
darja e teddungal saabe ko o yii torra maayde koo. Hono non, saabe hinnee Laamɗo, o
maayanii yimɓe fuu.
10 E ley ɗum, ana haani taguɗo huunde fuu mo huunde fuu woodani, anniyiiɗo naannude
yimɓe heewɓe e darja mum oo, waɗii Iisaa buuwuɗo laawol kisindam oo kiɓɓuɗo, o
hiɓɓinirii ɗum torraaji.
11 Sabi Iisaa cennoowo goondinɓe oo kaŋum e sennaaɓe ɓee yo iwdi ngootiri, o yaagor-
taako noddirde ɓe sakiraaɓe.
12 Omo wiya Laamɗo:
«Mi haalanan sakiraaɓe am ɓee innde maa ndee,
mi manete hakkunde kawrital maɓɓe.»†
13 O wii kasen:
«Mi fawan jikke am e Laamɗo.»
Kasen duu o wii:
«Miɗo nii, miin e koreeji ɗi Laamɗo hokki kam ɗii.»‡
14 Hono non, nde wonnoo ɗii koreeji yo tew e yiiyam, Iisaa duu reentii e majji ndiin
mbaadi faa o jaaloo laamiiɗo maayde oo, ɗum woni Ibiliisa. O jaaloroo ɗum maayde makko
15 faa o rimɗina worrunooɓe hono maccuɓe saabe kulol maayde ɓee – kulol ngol
nanngunoo ɓe e ley nguurndam maɓɓe fuu.
16 Sabi eɗen tayori wanaa malaa'ika'en o wari wallude. Ko o wari wallude dee, iwdi
Ibarahiima.
17 Ndennoo ana wajibii o nannda e sakiraaɓe makko ɓee e huunde fuu, yalla omo
laatanoo ɓe Jottinoowo Sadaka Mawɗo jom yurmeende koolniiɗo e golle Laamɗo. Ɗum o
waɗi yalla o ittana ɓe e jukkungo ngo ɓe kaandi saabe luutti maɓɓe.
18 Nde wonnoo kanko e hoore makko o torraama nde Ibiliisa tewti seytaade mo ndee,
saabe ɗum, omo waawi faabaade woɓɓe tewteteeɓe faa ceytee ɓee duu.

3

No Iisaa ɓurdi annabi Muusaa teddude

1 Onon sakiraaɓe seniiɓe jeyduɓe noddaango Laamɗo ɓee, nde wonnoo Iisaa Almasiihu
faabike on, ngaɗee hakkillaaji mon e makko, kanko mo ceettorto-ɗen ɓernde wootere yo
nelaaɗo, yo Jottinoowo Sadaka Mawɗo.
2 Oon yo koolniiɗo banngal Laamɗo cuɓiiɗo ɗum oo hono no Muusaa laatorii koolniiɗo
ley suudu Laamɗo nduu fuu nii.
3 E ley ɗum, Laamɗo jatorii teddeengal Iisaa ɓuri ngal Muusaa ngal, no teddeengal
mahoowo suudu ɓurdi maadi mum nii.
4 Sabi suudu fuu ana woodi moyyindo ɗum, moyyindo huunde fuu oo yo Laamɗo.
5 Muusaa laatike koolniiɗo e suudu Laamɗo nduu fuu, o maccuɗo Laamɗo. Golle makko
laatike seedaaku, omo sappoo ko Laamɗo ɓannginta caggal makko.
6 Kaa Almasiihu yo koolniiɗo e suudu Laamɗo nduu no ɓiɗɗo nii. Enen ngoni suudu
makko nduu, so tawii en tiiɗii e hoolaare e jikke ko mantorto-ɗen koo.

Haala naatude e ley fowtere Laamɗo

* **2:8** Jabuura 8.5-7 † **2:12** Jabuura 22.23 ‡ **2:13** Esaaya 8.17-18

7 Saabe ɗum, no Ruuhu Ceniiɗo oo wiiri nii:
«Hannde, so on nanii daande makko,
8 pati tiiɗinee ko'e mon hono no njaatiraaɓe mon ngaɓunoo so murti nii,*
ɲannde ɓe itti koro Laamɗo ley ladde jeereende ndee.
9 Ton ɓe itti koro am faa ɓe kumpitoo kam,
fay so taweede ɓe njii golleeji am ko foti duuɓi capanɗe nay.
10 Saabe ɗum tikkiran-mi yimɓe oo jamaanu,
mbii-mi: wakkati fuu, ɓerɗe maɓɓe ana ndunya ɓe faade e majjere,
ɓe anndaa laawi am fey!
11 Faa kunii-mi ley tikkere am, mbii-mi:
Ɓe naatataa ley fowtere am abada.»†
12 Ndennoo sakiraaɓe, kaybee pati fay gooto e mon tawree ɓernde bonnde nde wanaa goonɗinnde, murtannde Laamɗo guurɗo oo.
13 Nde Laamɗo wiinoo «hannde» ndee, o sappike wakkati mooɗon, ndennoo mballondiron ɲannde fuu pati luuttal hoomta on, so yoorna ɓerɗe mon.
14 So en tiiɗii e hoolaare nde keɓu-ɗen gila puɗɗooɗe ndee, so en keddike e mayre faa timmoode, nden kaa en ndeentii e Almasiihu.
15 Nii Binndi ɗii mbii naanen:
«Hannde, so on nanii daande makko,
pati tiiɗinee ko'e mon hono no njaatiraaɓe mon ngaɓunoo so murti nii.»
16 Hoɓe ngoni murtuɓe fay so taweede nanii daande Laamɗo ɓee? Tama wanaa yimɓe ɓe Muusaa ɗowi iwde leydi Misira ɓee?
17 Hoɓe ngoni ɓe Laamɗo tikkani ko foti duuɓi capanɗe nay? Tama wanaa luuttuɓe so kalkii e ley ladde jeereende ɓee?
18 Hoɓe ngoni ɓe o hunanii naatataa e fowtere makko ɓee? Tama wanaa murtirɓe mo ɓee?
19 En njii ɓe keɓaali naatude e fowtere makko saabe ɓe ngoonɗinaali.

4

1 Nde wonnoo fodoore naatugol e ley fowtere Laamɗo ndee ana heddii, kulen pati fay gooto e men waasa naatude.
2 Sabi enen duu en mbaajiraama kabaaru lobbo no njaatiraaɓe men mbaajiraano nii. Kaa kamɓe, waaju mo ɓe nani oo nafaali ɓe sabi ɓe kettinoraaki mo goonɗinal.
3 Kaa enen goonɗinɓe ɓee, en naatan e fowtere Laamɗo ndee. Kayre woni nde o wii banngal murtuɓe ɓee:
«Ley tikkere am kunii-mi, mbii-mi:
Ɓe naatataa ley fowtere am abada!»*
Ɗum e taweede, golleeji Laamɗo tilike gila nde o tagi aduna ndee.
4 Sabi nokku gooto e ley Binndi ɗii haalii haala ɲalaande jeɗɗaɓerde ndee, wii:
«Laamɗo fowtii e golleeji mum fuu e ley ɲalaande jeɗɗaɓerde ndee.»†
5 O wii kasen:
«Ɓe naatataa ley fowtere am abada.»
6 Adiiɓe nande kabaaru lobbo oo ɓee naataali e ley ndee fowtere saabe ɓe calike goonɗinde. Kasen, eɗum holla ana woodi fodanaaɓe naatude.
7 Ley majjum, Laamɗo waɗiri sarti goɗɗo biyeteeɗo «hannde», ɗum woni mo cifi-ɗen dow too oo. Caggal duuɓi keewɗi, o yottiniri haala makko Daawuuda, o wii:
«Hannde, so on nanii daande makko,
pati tiiɗinee ko'e mon.»‡
8 Ɓe keɓaali fowtere Laamɗo nde Yosuwa ɗowunoo ɓe faade e mum ndee. So ɓe keɓiino ɗum, Laamɗo haalataano caggal ɗum haala sarti goɗɗo.
9 Jonnoo, yimɓe Laamɗo ɓee ana keddorii fowtere hono nde Laamɗo fowti ley ɲalaande jeɗɗaɓerde ndee.
10 Sabi naatuɗo e fowtere Laamɗo, kaɲum duu fowtiran no Laamɗo fowtiri e golleeji mum nii.
11 Ndennoo, waajibi tiinnito-ɗen no mbaawru-ɗen fuu naatude e fowtere Laamɗo ndee pati fay gooto saamira no salaniiɓe Laamɗo ɓee caamiri nii.
12 Konngol Laamɗo ngol ana wuuri ana jogii barke. Engol ɓuri kaafaawi ki banngeeji mum ɗiɗi fuu mbelnaa welde, engol sooroo hakkunde yonki e hakkille, hakkunde gi'e e mbuso, ngol seennda ɗum'en. Engol itta koro miilooji e anniyaaji gondi e ɓernde.

---

* **3:8** Ɗum yimɓe Israa'iila murtirnooɓe annabi Muusaa so mbii ana mbirfitoo leydi Misira. † **3:11** Jabuura 95.7-11
* **4:3** Jabuura 95.11 † **4:4** Puɗɗooɗe 2.2 ‡ **4:7** Jabuura 95.7-8

13 Walaa fuu ko tagaa ko suuɗanii Laamɗo, huunde fuu ana ɓannginaa yeeso makko
kanko mo ngaraten daraade yeeso mum oo.

No Iisaa laatorii Jottinoowo Sadaka Mawɗo

14 Ndennoo tiiɗen e goondĩnal men ngal ceedori-ɗen ɓernde wootere ngal, sabi en keɓii
Jottinoowo Sadaka Mawɗo jottiiɗo nokku Laamɗo, ɗum woni Iisaa Ɓii Laamɗo oo.
15 Eɗen njogii Jottinoowo Sadaka Mawɗo mo waasaali yurmaade en e loore men ndee.
Sabi o tewtaama seytoreede no heɓiraa fuu no ceytora-ɗen nii, kaa noo heɓaaka, nde
wonnoo o luuttaali.
16 Ndennoo, ɓadoro-ɗen bimmbeere Jom moyyere oo hoolaare, yalla eɗen keɓa
yurmeende e moyyere faa paabe-ɗen nde kasindin-ɗen fuu.

5

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka kiɓɓuɗo

1 So neɗɗo suɓaama hakkunde yimɓe honorooɓe mum faa laatoo Jottinoowo Sadaka
Mawɗo, halfinte golle Laamɗo, yalla ana yottina sadakaaji ɲamri e kirsamaaji faa tosa
luutti.
2 Joomum ana waawi yurmaade ɓe anndaa Sariya Laamɗo so majji ɓee, sabi kaɲum e
hoore mum yo lo'uɗo no maɓɓe nii.
3 Saabe nden loore omo haani yottinde sadakaaji kammari luutti makko kanko e hoore
makko e kammari luutti yimɓe ɓee fuu.
4 Fay gooto waawaa hokkude hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawɗo, sinaa so
Laamɗo suɓii ɗum no suɓorii Haaruuna nii.
5 Almasiihu duu, wanaa kaɲum hokki hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawɗo,
dokkuɗo mo oo yo Laamɗo. Kaɲum wii mo:
«Aan a Ɓiyam,
hannde laatii-mi baam maa.»*
6 O wii e ley nokku goɗɗo:
«A jottinoowo sadaka faa abada
no Malkisedeke† nii.»‡
7 Nde Iisaa wonnoo e leydi ndii ndee, ɲaagoriima gullaali cattuɗi e gondi, ɲaagundeeji
faade e Laamɗo baawɗo hisinde mo e maayde oo. Laamɗo jaɓanii mo saabe ko o ɗowtanii
ɗum koo.
8 Fay so taweede kanko woni Ɓiɗɗo oo, tampereeji makko ekkintinii mo ɗowtaare.
9 Caggal nde o hiɓɓinnoo golle makko fuu, o laatanike ɗowtaniiɓe mo ɓee fuu sewnde
kisindam faa abada,
10 sabi Laamɗo waɗii mo Jottinoowo Sadaka Mawɗo no Malkisedeke nii.

Haala ko naɓata goondĩnal yeeso

11 Miɗen njogii haalaaji keewɗi e oo kabaaru, kaa firritande on ɗum ana tiiɗi sabi on
paamataa law.
12 Oɗon kaannoo laataade jannginooɓe ɓooyii, kaa faa jooni oɗon kaani janngineede
puɗɗooɗe konngi Laamɗo ɗii. Oɗon kaannoo taweede ɲaamdu tekkundu ɲaamaton, kaa
faa jooni e muynam ngon-ɗon.
13 Muynoowo fuu seenndataa ko boni e ko moyyi, sabi yo baddo.
14 Kaa hillifaaɓe ɓee njey ɲaamdu tekkundu nduu, biiruɓe hakkillaaji mum'en so
mboowni ɗum'en seenndude ko boni e ko moyyi ɓee.

6

1 Ndennoo, njaaren yeeso faade e ko mawɓe anndintee, pati keddo-ɗen e ko fuɗɗooɓe
anndintee e ley goondĩnal mum'en Almasiihu. Fotaa ko ngarten e haala tuubude iwde e
golleeji naɓooji en to maayde, e haala goondĩnde Laamɗo.
2 Fotaa ko ngarten e haala lootogal batisima, e hono fawugol juuɗe dow neɗɗo faa
duwanoo ɗum, e immital maayɓe, kaɲum e jukkungo duumiingo.
3 Njaaren yeeso! Non ngaɗaten so Laamɗo jaɓii.
4 Won fuu no murtuɓe so iwi e laawol Laamɗo ɓee tuubirta kasen naa? Ɓe njii fooyre
Laamɗo, ɓe keɓii moyyere Laamɗo, ɓe keɓii ngeɗu e Ruuhu Ceniiɗo,
5 ɓe meeɗii haala Laamɗo moyyuka kaa e kaayɗe wakkati garoyoowo oo.
6 Ɗum fuu e taweede haɗaali ɓe saamde. Ɓe mbaawaa tuubineede kasen, ana nanndi
hono kamɓe e ko'e maɓɓe eɓe tontitoo Ɓii Laamɗo oo e dow leggal bardugal, eɓe kersina
ɗum.

---

* **5:5** Jabuura 2.7 † **5:6** Yeew 7.1-10 ‡ **5:6** Jabuura 110.4

7 Tayko-ɗen leydi: so ndi haarii yiiwoole tawtawtondirɗe, so ndi funnii nguure nafoowo
remuɓe ɓee, ndiin leydi heɓii barke iwruɗo to Laamɗo.
8 Kaa so ndi funnii kebbe e tuppe, ndi walaa nafaa, ɓooyataa ndi huɗee, sakitoo ndi
duppee.
9 Kaa onon, sakiraaɓe am horsuɓe, fay so min kaaldii nii, miɗen tayori e laawol lobbol
ngon-ɗon, ɗum woni laawol kisindam ngol.
10 Sabi Laamɗo wanaa ooɲiiɗo sako yeeboo golle mooɗon naa jilli ɗi kollu-ɗon ɗum nde
ngollan-ɗon seniiɓe ɓee ndee e no ngaɗaton faa jooni nii.
11 Kaa miɗen muuya gooto e mooɗon fuu holla soobee mum faa ɗo maayi, yalla oɗon
tayora jikke mo keɓu-ɗon oo tabitan.
12 Min njiɗaa laato-ɗon waamuɓe, ko min njiɗi dee, ɲemmbon heɓooɓe podooje Laamɗo
ɓee saabe goondinal e muɲal.

Haala podooje Laamɗo cellude

13 Nde Laamɗo fodanta Ibarahiima ndee, hoore mum hunorii, sabi fay gooto fotaa mo
kanko e hoore makko teddeengal faa mo hunoroo ɗum.
14 O wii: «Mi hunike, mi waɗan e maa barke, mi hebbinan iwdi maa faa heewa!»*
15 Dow ɗum, Ibarahiima muɲi faa heɓi ko Laamɗo fodunoo hokkude ɗum koo.
16 Yimɓe ana kunoroo ɓurɗo ɗum'en teddude, hunoore ndee ana tabintina haala mum'en,
itta jeddi gondi hakkunde mum'en fuu.
17 Banngal heɓooɓe fodoore Laamɗo ndee ɓee, Laamɗo yiɗunoo keɓa tayoral anniya mum
waylitataako fey, ɗum saabii so Laamɗo ɓeydi hunoore e dow fodoore mum ndee.
18 Ɗee kuɗɗe ɗiɗi, ɗum woni hunoore ndee e fodoore ndee, mbaylitataako abada sabi
Laamɗo fenataa. Ndennoo, enen tuugiiɓe e Laamɗo ɓee, eɗum ɓuuɓina ɓerɗe men, yalla
eɗen keddoo e jikke mo ndokka-ɗen oo.
19 Oon jikke yo juggal cellungal koolniingal e yonkiiji men. Omo ɗowa en faa njawten
heedoode faliinde e nokku ɓurɗo fuu senaade to dow kammu too.
20 Iisaa seekani en laawol naatirgol ton, sabi mo laatanike en Jottinoowo Sadaka Mawɗo
faa abada no Malkisedeke nii.

7

Kabaaru jottinoowo sadaka biyeteeɗo Malkisedeke

1 Malkisedeke oo laatinoke kaananke ngalluure wiyeteende Salaam, o jottinoowo sadaka
Laamɗo Toowɗo oo. Kanko hawritoynoo e Ibarahiima wakkati wartannoo wolde tawi
jaaliiɗo kaanankooɓe, mo duwanii ɗum.*
2 Ibarahiima hokki mo sappoɓerde huunde fuu ko heɓunoo e wolde ndee. Maanaa innde
Malkisedeke woni: «kaananke pooccitiiɗo». Nde wonnoo o kaananke Salaam duu, maanaa
mum yo «kaananke jom jam».
3 Binndi ɗii cifaaki baabiiko naa inniiko naa dammbe makko fey. Ɗi cifaaki pinaaɗe
makko naa battane makko. Eɗi nanndina mo e Ɓii Laamɗo oo: o heddoto o jottinoowo
sadaka faa abada.
4 Yeewee no teddeengal Malkisedeke foti mawnude, sabi fay Ibarahiima njaati men oo
hokkii mo sappoɓerde ko heɓunoo e wolde ndee fuu.
5 Kasen duu, yottinooɓe sadaka iwɓe e Lewi† ɓee njamiraa e ley sariya nanngude
sappoɓerde e Israa'iilankooɓe fuu, fay so taweede ɓeen yo iwɓe e Ibarahiima no maɓɓe nii.
6 Kaa fay so Malkisedeke jeyanooka e iwdi Lewi, nanngii sappoɓerde jawdi Ibarahiima,
duwanii ɗum, kaɲum keɓuɗo podooje Laamɗo oo.
7 Jeddi fuu ngalaa, mo duwaawu iwri e mum ana ɓuri duwanteeɗo oo teddude.
8 Banngal iwɓe e Lewi, yimɓe maayooɓe ɓee keɓata sappoɓerde ndee, kaa Malkisedeke
yo guurɗo no Binndi ɗii ceedorii nii.
9 Kasen duu eɗen mbaawi wiide: ko Ibarahiima hokki sappoɓerde ndee koo, Lewi mo
iwdi mum nanngata sappoɓerde oo, kaɲum duu hokkii nde.
10 Sabi fay so taweede o rimaaka tafon, e caldi njaatiiko Ibarahiima o wonnoo nde
Malkisedeke jaɓɓii ɗum ndee.
11 Sariya dokkaaɗo Israa'iilankooɓe oo tuugike yottingol sadakaaji Lewinkooɓe ngol.
Jonnoo, so tawiino nii ngol yottingol sadakaaji ana hiɓɓunoo, garol jottinoowo sadaka
goɗɗo no Malkisedeke nii, mo wanaa iwɗo e Haaruuna, hasindintaakeno.
12 Sabi so yottingol sadakaaji waylitiima, waajibi sariya duu waylitoto.

---

* **6:14** Puɗɗooɗe 22.16-17 * **7:1** Yeew Puɗɗooɗe 14.17-20 † **7:5** ***Lewi*** woni njaati Muusaa e Haaruuna.

13 E ley ɗum, Joomiraaɗo men mo haala mum haaletee ɗoo oo jeyaaka e iwdi Lewi, e
suudu baaba wonndu jeyaa, ndu fay gooto e mum waɗaali junngo mum e golle yottinirde
sadakaaji ndee.
14 Sabi en fuu en anndii, Joomiraaɗo men oo e suudu baaba Yahuuda iwi, kaa Muusaa
haalaali huunde fuu e mayru e banngal yottingol sadakaaji.

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka no Malkisedeke nii

15 Ko jottinoowo sadaka goɗɗo nannduɗo e Malkisedeke ɓanngi koo, ɓeydii laɓɓinde ko
njiɗu-mi hollude on koo.
16 Wanaa saabe sariyaaji kawrooji e leɲol makko ɗii o suɓoraa o jottinoowo sadaka, ko o
suɓoraa dee, saabe nguurndam njogiiɗam semmbe ɗam timmataa ɗam.
17 Sabi Binndi ɗii mbii:
«A jottinoowo sadaka faa abada
no Malkisedeke nii.»
18 Hono nii sariyaaji aranndeeji ɗii njoppiraa saabe loore mum'en e famɗude mum'en
nafaa.
19 Sabi e ley Sariya Muusaa oo fay gooto laataaki kiɓɓuɗo. Jooni kaa en pawii jikke men e
ko ɓuri Sariya Muusaa oo moyyude koo, e oon jikke ɓattorto-ɗen Laamɗo.
20 Kasen duu, Laamɗo waɗii Iisaa jottinoowo sadaka e dow hunoore muuɗum.
Lewinkooɓe ɓee nee, Laamɗo hunanaaki ɗum'en.
21 Kaa Iisaa laatorike jottinoowo sadaka e dow hunoore Laamɗo biiɗo nii oo:
«Joomiraaɗo hunike, mimsitataa:
A jottinoowo sadaka faa abada.»‡
22 Hono nii Iisaa laatorii tolma aadi ɓurndi moyyude ndii.
23 Ko jokkiti hen kasen, yottinooɓe sadaka ɓee ana keewnoo yalla so gooto maayii ana
daɲa loomtiiɗo ɗum.
24 Kaa Iisaa woni jottinoowo sadaka mo walaa loomtotooɗo fey, sabi o duumoto faa
abada.
25 Ɗum waɗi so mo waawi hisinde ɓattoriiɓe Laamɗo saabe makko ɓee kisindam
kiɓɓuɗam. Omo heddoo e surande ɓe sabi o guurɗo duumiiɗo.
26 Iisaa woni Jottinoowo Sadaka Mawɗo porroowo e ko kasindin-ɗen koo: o ceniiɗo, o
walaa ɲiŋoore, ko soɓi fuu walaa e makko. O seenndaama e luuttooɓe ɓee, kasen duu o
hokkaama nokku ɓurɗo fuu teddude dow kammu.
27 Mo nanndaali e ɓee too yottinooɓe sadaka mawɓe hasindinɓe e ittude sadakaaji
ɲannde fuu. Ɓe ittana luutti maɓɓe sadaka kamɓe e ko'e maɓɓe tafon, caggal majjum, ɓe
ittana luutti yimɓe ɓee sadaka. Kaa Iisaa ittanii luutti yimɓe sadaka cilol gootol keyoowol
yimɓe jamaanuuji ɗii fuu nde o hokkitiri hoore makko no layyaari nii ndee.
28 Sariya Muusaa oo ana darnana yimɓe lo'uɓe Jottinoowo Sadaka Mawɗo, kaa hunoore
nde Laamɗo hunii caggal Sariya oo ndee darnii Ɓiɗɗo kiɓɓinaaɗo faa abada oo.

8

No Iisaa laatorii curoowo ley aadi ɓurndi moyyude ndii

1 Haala ɓurka faydinde e ley ko kaalaten koo annii: en keɓii Jottinoowo Sadaka Mawɗo,
oon woni jooɗiiɗo ɲaamo bimmbeere Jom manngu wonnde dow kammu.
2 Omo golla golle makko e ley nokku dewal ceniiɗo, ɗum woni hukkum goongaraajo mo
Joomiraaɗo darni, wanaa mo neɗɗo darni.
3 Jottinoowo sadaka fuu ana suɓoraa faa yottina Laamɗo sadakaaji ɲamri e kirsamaaji.
Ɗum nee, waajibi Iisaa laatantooɗo en Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo duu heɓa huunde nde
yottina.
4 Sinndo ga leydi gaa o wonnoo, o laatataako jottinoowo sadaka sabi yottinooɓe sadaka
hawrooɓe e Sariya Muusaa ana ngoodi.
5 Ɓeen yottinooɓe sadaka ana ngollana Laamɗo ley nokku dewal cappotooɗo goongaraajo
gonɗo to dow kammu too oo, kanko o nanndinaaɗo tan. Nde Muusaa anniyinoo darnude
hukkum seedaaku oo ndee, Laamɗo jeertini mo, wii: «Tiinno-ɗaa, ngaɗiraa huunde fuu dow
njuɓɓuki ki kollu-maa-mi dow haayre kii.»*
6 Kaa jooni, Almasiihu heɓii golle dewal ɓurɗo mo maɓɓe oo moyyude, sabi o curanoowo
yimɓe ley aadi ɓurndi moyyude ndii. Ndiin aadi waldaa e aranndeeri ndii, o fawii ndi e
podooje ɓurɗe moyyude ɗee.
7 E ley ɗum, sinndo aadi aranndeeri ndii walaano ella, hasindintaakeno e aadi ngonndi.
8 Kaa Laamɗo felii ndi nde wii:

‡ **7:21** Jabuura 110.4 * **8:5** Pergu 25.40

«Miin Joomiraaɗo miɗo wiya ɲalaaɗe ana ngara
ɗe ngaɗidan-mi e Israa'iilankooɓe e Yahuudiyankooɓe aadi keyri.
9 Ndi waldaa e aadi ndi ngaɗidinnoo-mi e njaatiraaɓe maɓɓe
nde ɗow-mi ɗum'en faa mi yaltina ɗum'en leydi Misira ndee.
Ko kamɓe e ko'e maɓɓe ɓe mbonni aadi am koo,
miin duu mi ɗuurtiima ɓe.
Non mbii-mi, miin Joomiraaɗo.»
10 O wii kasen:
«Ndiin aadi woni ko ngaɗidan-mi e Israa'iilankooɓe caggal ɗeen ɲalaaɗe:
Mi waɗan sariyaaji am e hakkillaaji maɓɓe,
mi winnda ɗi e ɓerɗe maɓɓe,
mi laatoo Laamɗo maɓɓe,
ɓe laatoo yimɓe am.
11 Hankasen fay gooto hasindinaa e tinndinde jeydaaɓe e leydi ngootiri,
wanaa haala sakiike mum faa waajoo ɗum, yo anndu Joomiraaɗo,
sabi yimɓe fuu anndan kam,
lo'uɓe e tedduɓe fuu.
12 Sabi mi yaafoto ooɲaare maɓɓe,
mi ittan luutti maɓɓe e hakkille am fey.»†
13 Ko mo haali kabaaru aadi keyri ndii koo, o hiiɓɗini aadi aranndeeri ndii. Jooni kaa, ko naywi faa ɲoofii koo yonii sawndintineede.

9

Haala sadakaaji ley aadi kiinndi ndii

1 Aadi aranndeeri ndii ana joginoo sariyaaji kawjorɗi dewal Laamɗo, kaɲum e nokku dewal ceniiɗo gonɗo ga leydi gaa.
2 Oon nokku yo hukkum mo cuuɗi ɗiɗi: aranndeeru nduu suudu seniindu wiyetee, ɗon moottila kaa e taabal ngal e buuru cakkaaɗo oo ngonnoo.
3 Yeesooru nduu woni caggal heedoode faliinde ndee, endu wiyee nokku ɓurɗo fuu senaade.
4 Ley mayru urirde kaŋŋeere ndee e keesuwal aadi muumɗiniraangal kaŋŋe ngal ngonnoo. Ana e ley keesuwal ngal loongel kaŋŋe keewngel ɲaamdu wiyeteendu «maanu», kaɲum e sawru Haaruuna wilitinnoondu nduu e alluuje ɗe aadi ndii winndaa e mum ɗee.
5 Ana to dow keesuwal too kuɓɓe ɗiɗi ɲemmbinaaɗe hono malaa'ika'en biyeteeɗe cerubin, ɗe finnde teddeengal Laamɗo. Biifoole majje ana kuuri nokku ɗo yiiyam ɗam yuppetee faa luutti njaafee ɗoo. Kaa en mbaawaa sifaade ɗeen kuɓɓe faa laaɓa e oo wakkati.
6 Ɗee kulle fuu e yuɓɓondirde hono nii, yottinooɓe sadaka ɓee ɲannde fuu ana naata ana njalta to suudu aranndeeru too faa ngolla golle mum'en dewal Laamɗo.
7 Kaa suudu yeesooru nduu, Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo tan naatata e mayru hitaande fuu cilol gootol. Kasen duu o naatataa tawee o naɓoraali yiiyam faa o ittana hoore makko sadaka, o ittana duu boofi ɗi yimɓe ɓee ngaɗi tawi anndanaali ɗii sadaka.
8 Ɗum Ruuhu Ceniiɗo sappotoo faade e nokku ɓurɗo fuu senaare: damal naarrugal e makko ɓanngintaake so nii hukkum ceniiɗo oo ana heddii nawtoreede.
9 Ɗum yo taagumansa wakkati men jooni faa holla ɗum ɗoo: sadakaaji ɲamri e sadakaaji kirsamaaji jottinaaɗi Laamɗo ɗii mbaawaa laɓɓinde neɓɓo dewiroowo nii Laamɗo faa hakkille mum waaltoo.
10 Dewal gorrungal nii ana haɓɓaa e sariyaaji keertiiɗi ɲaamdu e yardu e lootogal, dewal baawngal yiyeede tan, sariyaaji kaanɗi jokkeede faa ɲannde Laamɗo tabintini huunde heyre.

Haala sadaka ley aadi keyri ndii

11 Kaa jooni, Almasiihu ɓanngii, laatike Jottinoowo Sadaka Mawɗo gaɗuɗo moyyereeji. O naatii e hukkum ɓurɗo teddude ɓurɗo hiɓɓude, mo junngo neɓɓo darnaali, kasen duu hukkum oo jeyaaka e leydi ndii.
12 O naatii ley nokku ɓurɗo fuu senaade oo, o naaddaali e yiiyam damkoy e ga'oy, ko o naaddi dee, yiiyam makko jaati. Hono nii o soottitorii en faa abada cilol gootol keyoowol yimɓe jamaanuuji ɗii fuu.
13 E ley Sariya Muusaa, so yiiyam damɗi e ga'i kaɲum e ndoondi ɲale duppaange wiccaama coɓuɗo oo, laɓɓinan joomum banngal diina.

---

† **8:12** Yeremiya 31.31-34

14 Yiiyam Almasiihu ɗam ɓuri ɗum waawde laɓɓinde hakkillaaji men iwde e golleeji
naɓooji en to maayde ɗii, yalla eɗen ndewa Laamɗo guurɗo oo. Sabi e baawɗe Ruuhu
duumiiɗo oo, Iisaa hokkii hoore mum Laamɗo no layyaari ndi walaa ella nii.
15 Ɗum waddani mo laataade curoowo hakkunde yimɓe e Laamɗo ley aadi keyri ndii,
yalla noddaaɓe ɓee ana keɓa ndonu keddotooɗo faa abada mo Laamɗo fodi oo. Sabi kanko
maayiri faa mo soottitoo mboofuɓe e ley aadi aranndeeri ndii ɓee.
16 So neɗɗo maayii, yoppii wasu. Wasu yo aadi hakkunde basiiɗo e donoowo, ana tabita
caggal maayde basiiɗo oo.
17 Waajibi wasu tabita caggal maayde, sabi o tabitataa sinaa so joomum maayi.
18 E ley ɗum, fay aadi aranndeeri ndii tabitaali so wanaa yiiyam yuppaa.
19 Caggal nde Muusaa holliti yimɓe ɓee jamirooje gonɗe e Sariya ɗee fuu ndee, ɓami
yiiyam ga'oy e damkoy, jillondiri ɗam e ndiyam e haabu mbaalu woɗeewo e caɓe hisopi,
wicci dewtere Sariya ndee e yimɓe ɓee fuu. O wii:
20 «Ɗum woni yiiyam tabintinoojam aadi ndi Laamɗo yamiri on ɗowto-ɗon ndii.»*
21 Hono non kasen, o wicciri yiiyam e dow hukkum ceniiɗo oo, kaŋum e kaaki dewirɗi
Laamɗo ɗii fuu.
22 So goonga, banngal Sariya oo ana wa'i hono yiiyam laɓɓinta huunde fuu! Kasen duu,
so sadaka yiiyam waɗaaka, yaafaamuya walaa.

No Iisaa Almasiihu laatorii kirsamaari kiɓɓundi

23 Ɗee kuɗɗe ngoni nate kollitooje kuɗɗe gonɗe dow kammu ɗee, eɗe kasindini e
laɓɓinireede yiiyam daabaaji. Kaa kuɗɗe kammunkooje ɗee, kaŋum'en jaati, ana kasindini
e sadakaaji ɓurdi ɗii too moyyude.
24 Sabi Almasiihu naataali e nokku dewal ceniiɗo mo junngo ɲiɓi. Oon yo nanndoore
goongaraajo gonɗo dow kammu oo. Ko Almasiihu waɗi dee, to kammu too jaati o naati faa
o heya en jooni yeeso Laamɗo.
25 O naatiraali ton faa o itta hoore makko sadaka cili keewɗi, no Jottinoowo Sadaka
Mawɗo naatirta hitaande faa hitaande e ley nokku ɓurɗo fuu senaade oo naɓora yiiyam
daaba nii.
26 So tawiino nii, Almasiihu torreteno cili keewɗi gila e puɗɗooɗe aduna faa jooni, kaa
ɗum laatoraaki non. O ɓanngii cilol gootol keyoowol yimɓe jamaanuuji ɗii fuu, yalla omo
hokkitira hoore makko hono no layyaari nii faa o tosa luutti yimɓe.
27 Battane ɓii-aadama yo maayde cilol gootol, caggal ɗum, saree.
28 Hono non, Almasiihu duu hokkitiri hoore mum hono no layyaari nii cilol gootol faa
roondoo luutti yimɓe heewɓe. O ɓanngan cilol ɗiɗaɓol, kaa wanaa faa o roondoo luutti, faa
o waddana yimɓe doomooɓe garol makko ɓee kisindam.

10

1 Sariya Muusaa oo yo mbeelu moyyereeji garooji ɗii, wanaa mbaadi majji jaati. Ɗum
saabii fay e ley sadakaaji jottinteeɗi hitaande faa hitaande ɗii, o waawaa waɗude rewooɓe
ɓee hiɓɓuɓe.
2 So omo waawnoo ɗum, yottingol sadakaaji yoppeteno, sabi rewooɓe ɓee fuu laɓɓinteno
cilol gootol timmungol, hakkillaaji maɓɓe ɲiŋataa ɓe banngal luutti hankasen.
3 Kaa wanaa non laatorii. Hitaande faa hitaande ɗiin sadakaaji miccintinan yimɓe luutti
mum'en.
4 Sabi yiiyam ga'i e damɗi ɗam waawaa ittude luutti fey.
5 Ɗum saabii, nde Almasiihu ɓadinoo warde e aduna ndee, wii Laamɗo:
«A yiɗaa sadakaaji kirsamaaji e sadakaaji ɲamri,
kaa a waɗanii kam terɗe.
6 Sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti,
a seyortaako ɗum.»
7 E ley ɗum, Almasiihu wii:
«Miɗo nii, mi warii faa mi waɗa sago maa, aan Laamɗo,
no kabaaru am winndiraa e ley dewtere maa Sariya nii.»*
8 Arannde, o wii: «A yiɗaa sadakaaji kirsamaaji, a yiɗaa sadakaaji ɲamri kaŋum e sadakaaji
duppamaaji e sadakaaji banngal luutti, a seyortaako ɗi.» Ɗum fuu e taweede, ɗiin sadakaaji
no Sariya oo yamiri nii ngaɗiraa.
9 Caggal ɗum, o wii: «Miɗo nii, mi warii faa mi waɗa sago maa.» Hono nii Laamɗo ittiri
njuɓɓuki sadaka arano oo tabintini ɗiɗaɓo oo.
10 Saabe ngoon sago cennira-ɗen e sadaka terɗe Iisaa Almasiihu cilol gootol keyoowol yimɓe
jamaanuuji ɗii fuu.

* **9:20** Pergu 24.8 * **10:7** Jabuura 40.7-9

11 E ley njuɓɓuki sadaka arano oo, jottinoowo sadaka fuu yo daraniiɗo golle mum ɲannde
fuu, ana yottina sadakaaji ɗii wakkati fuu, kaa ɗi mbaawaa ittude luutti fey.
12 Kaa Almasiihu yottinii sadaka gooto ittoowo luutti keyoowo yimɓe jamaanuuji ɗii fuu,
caggal ɗum, o joodii ɲaamo Laamɗo.
13 Ɗon mo doomata faa Laamɗo waɗa mo yaɓɓa wayɓe makko.
14 E sadaka gooto oo, faa abada o hiɓɓinirii ɓeen ɓe luutti mum'en laɓɓintee ɓee.
15 Ɗum woni ko Ruuhu Ceniiɗo oo duu seedantoo en. Sabi o wii tafon:
16 «Joomiraaɗo wii:
Ndii aadi ngaɗidan-mi e maɓɓe
caggal ɗee ɲalaaɗe:
Mi waɗan sariyaaji am e ɓerɗe maɓɓe,
mi winnda ɗi e hakkillaaji maɓɓe.»
17 O jokkintini hen kasen, o wii:
«Mi ittan e hakkille am luutti maɓɓe e boofi maɓɓe fey.»†
18 Ndennoo ɗo luutti njaafaa, sadaka ittoowo luutti hasindintaake ɗon hankasen.

No kaan-ɗen ɓadoraade Laamɗo

19 Ndennoo sakiraaɓe, yiiyam Iisaa njuppaaɗam ɗam hokki en laawol naatude e nokku
ɓurɗo fuu senaade oo dow hoolaare.
20 O udditanii en laawol kesol guurngol jawtirgol heedoode ndee, kanngol woni terɗe
makko ɗee.
21 Nde wonnoo jottinoowo sadaka mawɗo ardinaaɗo suudu Laamɗo nduu njogi-ɗen,
22 ndennoo, ɓadoro-ɗen Laamɗo ɓerɗe ɗe ngalaa naafigaaku jogiiɗe goondinal ngal sikke
fuu walaa e mum. Sabi luutti ɗi ɓerɗe men caawunoo ɗii fuu ittaama, caldi men duu
lootiraama ndiyam laaɓuɗam.
23 Ɓeyden jikke men dow ko ceedori-ɗen ɓernde wootere koo, sabi podanɗo en oo yo
koolniiɗo.
24 Ngattondiren hakkille faa tiiɗondiren e ley jilli e golleeji lobbi.
25 Pati njoppen hawritidde no yogaaɓe ngaɗata nii, ɓeydo-ɗen waajondirde nde wonnoo
oɗon njiya ɲalaande Joomiraaɗo oo ana wara warde.
26 So en murike en keddike e luutti caggal ko anndu-ɗen goonga oo faa laaɓi koo, annden
sadaka ittoowo luutti heddaaki hankasen.
27 Ko heddii dee, doomugol kulɓiniingol ɲannde kiiti, kaɲum e yiite ɲaamoowe yedduɓe
Laamɗo ɓee ngee.
28 So neɗɗo bonnii Sariya Muusaa oo e dow seedaaku yimɓe ɗiɗon naa taton, yurmataake,
warete!
29 Kaa walaa fuu ɓurɗo haandude e jukkungo ko foti so neɗɗo yaaɓii Ɓii Laamɗo, soɓinii
yiiyam aadi cennuɗam ɗum ɗam, hoynii Ruuhu gaddoowo moyyere oo.
30 Sabi eɗen anndi Laamɗo wii:
«Miin yoɓtoytoo mi yoɓoyan ɓe.»
O wii kasen:
«Joomiraaɗo saran yimɓe mum.»‡
31 Hee, naatude e junngo Laamɗo guurɗo oo ana hulɓinii!
32 Miccitee ɲalaaɗe mon arane ɗee, caggal nde hakkillaaji mon njaaynaa, hee on
tiinnitike ley torraaji e muɲal.
33 Wakkatiiji oɗon koyniree jennooje e tooɲannge hakkunde yimɓe, wakkatiiji oɗon
ndeenta e woɓɓe waɗaaɓe non.
34 On cunodike e uddaaɓe kasu, kasen duu nde teeta-ɗon ko njogi-ɗon koo fuu ndee, on
njogorike ɗum seyo, sabi oɗon anndi onon njogii jawdi ɓurndi fuu, ndi timmataa.
35 Ndennoo, pati njoppee hoolaare mon sabi ende jogii mbarjaari mawndi.
36 E ley ɗum, oɗon kaani muɲude, yalla oɗon ngaɗa sago Laamɗo, keɓon mo o fodani on
oo,
37 sabi ana winndii:
«Ɗoo e yeeso seeɗa,
kaanɗo warde oo waran, o taaɗataa.»
Laamɗo wii:
38 «Pooccitaniiɗo kam wuurdan goondinal,§
kaa so wirfitiima,
ɓernde am yarrataako ɗum.»

---

† **10:17** Yeremiya 31.33-34 ‡ **10:30** Fillitagol Tawreeta 32.35-36 § **10:38** Habaakuk 2.3-4

39 Enen noo, en njeyaaka e wirfitotooɓe faa kalkoyoo ɓee, ɓe njeye-ɗen e mum dee,
goondiɓe faa yonkiiji mum'en kisinee ɓee.

11

Haala goondinal

1 Goondinal yo tayorde heɓan ko fawi jikke e mum e hoolaade ko yiyaali ana woodi.
2 Saabe maggal, njaatiraaɓe men keɓiri seedaaku lobbo yeeso Laamɗo.
3 Saabe goondinal, paamir-ɗen aduna oo e koode ɗee fuu konngol Laamɗo tagiraa, ko
yiyetee koo tagiraa ko yiyataake koo.
4 Saabe goondinal, Haabiila ittiranii Laamɗo sadaka ɓurɗo mo Kaabiila oo, goondinal
saabii so Laamɗo jatorii mo o pooccitiiɗo nde jaɓani mo sadakaaji makko. Kasen, fay so
taweede o maayii, goondinal makko ana heddii waajaade en faa jooni.
5 Saabe goondinal, Henok ŋabbiniraa dow kammu fay meeɗaali maayde. Fay gooto yiitaali
mo kasen sabi Laamɗo ŋabbinii mo. Kaa fade makko ŋabbineede o seedanaama omo wela
Laamɗo.
6 So goondinal walaa, fay gooto waawaa welde Laamɗo. Sabi neɗɗo jiɗɗo ɓadaade
Laamɗo waajibi goondina omo woodi, goondinan o barjoto tewtooɓe mo ɓee.
7 Saabe goondinal, Nuuhu sehiri laana faa dannda koreeji mum ɗii. O ɗowtanii Laamɗo
jeertinɗo mo ko warata, ko yiyaaka tafon koo. Ko o goondini Laamɗo koo, o sariri aduna
oo fuu. E ley ɗum, Laamɗo jatorii mo o pooccitiiɗo.
8 Saabe goondinal, Ibarahiima nootorii noddaango Laamɗo, yalti faade e leydi ndi
Laamɗo fodi mo heɓan ndii, o yalti tawi kanko nee o anndaa to o yahata.
9 Saabe goondinal, o jooɗorinoo no koɗo nii e leydi o fodanaa ndii. Isiyaaka e Yaakuuba
duu njooɗodike e makko e ley hukkummaaji, kamɓe duu ngoni heɓidooɓe e makko fodoore
wootere ndee.
10 Sabi omo fooɗanoo ngalluure ɲiiɓunde duumiinde nde Laamɗo diidi so mahi ndee.
11 Saabe goondinal, Ibarahiima hokkiraa heɓude sii, fay so taweede o naywiino, gen-
ndiiko Saaratu duu yo dimaro wonnoo. Sabi Ibarahiima ana jogorii podanɗo ɗum oo yo
koolniiɗo.
12 Ɗum waɗi so gooto naywuɗo faa ɓadii maayde heɓi sii potuɗo koode kammu heewde
mo waawaa limeede no njaareendi maayo waawiraaka limeede nii.
13 Ɓeen yimɓe fuu maaydii e goondinal mum'en tawi podooje Laamɗo ɗee tabitaali, kaa
ɓe coyniima ɗum ɓe kuyanii ɗum duu, ɓe njarriima duu ɓe hoɓɓe, ɓe warwarɓe e aduna oo.
14 Yarroriiɓe hono nii ɓee kollii faa laaɓi paca ana tewtana ko'e mum'en leydi ndi njey.
15 Kasen duu so nii hakkillaaji maɓɓe ana ngonnoo e leydi ndi ɓe njaltunoo e mum ndii,
eɓe mbaawnoo wirfitaade ton.
16 Kaa so goonga, eɓe pooɗanoo leydi ɓurndi moyyude, ɗum woni ngonndi dow kammu
ndii. Saabe ɗum, Laamɗo yaagortaako noddireede Laamɗo maɓɓe, o moyyinanii ɓe
ngalluure.
17 Saabe goondinal, Ibarahiima jaɓiri ittude Isiyaaka sadaka no layyaari nii nde Laamɗo
itti koro makko ndee. Fay so taweede Laamɗo fodanii mo leŋol makko heewan, o
lanndinike ittude ɓiyiiko korsuɗo oo sadaka,
18 mo Laamɗo wii e mum oo: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.»*
19 Ibarahiima ana jogorii Laamɗo ana waawi fay immintinde ɓiyiiko Isiyaaka e maayde.
Saabe nden hoolaare, o wartiranaa ɓiyiiko ana wa'i hono immitiiɗo e maayde nii.
20 Saabe goondinal, Isiyaaka duwanorii Yaakuuba e Iisuwa dow moyyereeji garoyooji ɗii.
21 Saabe goondinal, Yaakuuba duwanorii gooto fuu e ɓiɓɓe Yuusufu ɗiɗon ɓee, nde o
ɓadinoo maayde ndee. O tuugii sawru makko, o turii omo teddina Laamɗo.
22 Saabe goondinal, Yuusufu sapporii pergu ɓiɓɓe Israa'iila iwde leydi Misira nde ɓadinoo
maayde ndee. E ley majjum, o wasii ɓe ɓe naɓora gi'e makko.
23 Saabe goondinal, saaraaɓe Muusaa cuuɗiri ɗum lebbi tati caggal rimeede mum, sabi
ɓe njii o cukalel moy-ŋarel, kasen, ɓe cuusii woortude yamiroore kaananke oo ndee.
24 Saabe goondinal, nde Muusaa mawni ndee, salorii wiyeede taanii Fira'awna.
25 O suɓike reentude e yimɓe Laamɗo ɓee e ley torraaji diina weltoraade wakkatiiwel
seeɗa ley luuttal.
26 Omo jatorii hoynireede no Almasiihu hoynirtee nii ɓuri moyyude diina jawle Misira
ɗee, sabi omo fawi jikke makko e mbarjaari waroyoori ndii.
27 Saabe goondinal, o yaltiri leydi Misira tawi o hulaali tikkere kaananke oo, o fellisi
yaade hono omo yiya Laamɗo mo yiyataake oo nii.

---

* **11:18** Puɗɗooɗe 21.12

28 Saabe goondinal, o adorii fuddude iidi Paska, o yamiri yiiyam wujee e dame galleeji pati
malaa'ika baroowo oo mema hammadiiɓe Israa'iilankooɓe ɓee.
29 Saabe goondinal, Israa'iilankooɓe tacciri Maayo Maaliya ngoo dow leydi njoorndi. Kaa
Misirankooɓe ndaarunooɓe taccirde non ɓee fuu njoolii.
30 Saabe goondinal, tataaji piliidi Yeriko dii caamiri ko Israa'iilankooɓe ngadi baldɗe jeddi
ana piltoo di koo.
31 Saabe goondinal, Rahab debbo pijoowo oo waasiri halkodaade e heeferɓe ɓee, sabi o
jaɓɓiima Israa'iilankooɓe soorotooɓe e leydi ndii faa kora ndi ɓee, o jippinirii dum'en dow
teddeengal.
32 Kodum mbiyan-mi kasen? Wakkati oo heyataa kam faa mi haala kabaaru Gedeyon e
Barak e Samson e Yefte e Daawuuda e annabi Samuyila, kaŋum e annabaaɓe woɓɓe ɓee.
33 Ɓeen yimɓe fuu, goondinal waddani dum'en jaalaade kaanankooɓe e laamoraade
fooccitaare e heɓude podooje Laamdo. Kanngal waddani ɓe muɓɓude kundude dawaadi
ladde
34 e ɲifude giteeli gujitooji e dadude e kaafaawi mbelki. Fay so taweede ɓe lo'unooɓe, ɓe
keɓii semmbe, ɓe worworɓe e golowole, ɓe cayfitii konuuji gardi e maɓɓe dii.
35 Saabe goondinal, yoga e rewɓe keɓiri maayɓe mum'en nguurtinaa.
Saabe goondinal, yimɓe woɓɓe torraama faa maayi, calii heefidirde sako coottitee, yalla
ana keɓa wuurtugol ɓurngol moyyude ngol.
36 Woɓɓe kasen njaayraa, piyaa dorri, e ko ɓuri dum ngeyyaa naɓaa ley kasu.
37 Yoga maɓɓe mbedaa kaaye faa maayi, yoga tayiraa ngarjaawi, yoga wardaa kaafaawi.
Eɓe njiiloo eɓe ɓoornii guri be'i e baali, ɓe misikiina'en, ɓe torraaɓe, ɓe jukkaaɓe jukkungo
naawngo.
38 Ɓeen yimɓe, yiilotooɓe e ley laddeeji, ŋabbooɓe kaaye, soorotooɓe e luurooji kaaye,
naatooɓe e gaydɗe, ɓe kaandaano e oo aduna.
39 Ɓe fuu ɓe keɓii seedaaku lobbo yeeso Laamdo saabe goondinal maɓɓe. Ɗum fuu e
taweede, ɓe keɓaali ko Laamdo fodi koo,
40 sabi o fodanii en ko moyyi ko ɓuri ko maɓɓe koo. O muuyi ɓe laatataako hiɓɓuɓe so
wanaa ɓe tawdee e men.

12

No ne'ugol Joomiraado hollirta jilli mum

1 Ndennoo enen, so nii seedee'en banngal goondinal potuɓe nii heewde ana pilii en,
ceerten e donngal fuu e luuttal lo'ortoongal en no yaafiri ngal, njaaren yeeso dow muŋal
no dadondirteedo nii,
2 tawee hakkillaaji men ana e Iisaa ardiido wadude goondinal e ɓerde men oo, o
tabintinoowo ngal duu. Kanko suɓii muŋude leggal bardugal ngal dow seyo wonngo yeeso
makko ngoo, o yawi hersa maggal. Jooni, o joodoyii ŋaamo Laamdo dow bimmbeere mum
ndee.
3 E ley dum, ngattanee hakkille oon muŋudo konnaagu luuttooɓe ɓee, yalla odon mbaasa
tampude, mbaason tayude jikke e goondinal mon.
4 Odon caloo luuttal odon kaɓa e mum, kaa on kaɓaaki faa yiiyam dogi tafon.
5 Kasen duu on njeggitii oo doo waaju mo Laamdo haaldiri e moodon no ɓiɓɓe mum nii
oo:
«Ɓiyam, pati yaw ne'ugol Joomiraado ngol,
kasen duu, pati tayu jikke so mo ŋinŋii ma.
6 Sabi Joomiraado ne'an mo horsini fuu,
kasen duu fiyan mo nanngiri ɓiyum fuu.»*
7 Muŋee ne'ugol ngol, anndon Laamdo nanngiri on ɓiɓɓe mum. Homo woni ɓiddo mo baam
mum ne'ataa dum?
8 So on ngalaa e ne'ugol ngol ɓiɓɓe ɓee fuu ne'etee ngol, on nganaa ɓiɓɓe laaɓuɓe, on nganaa
ɓiɓɓe halal.
9 Baabiraaɓe men aduna ɓee ana ne'annoo en, en teddinii ɓe. Ko hadata en dowtanaade
Baabiraado men dow kammu oo faa ɓura no maɓɓe nii yalla eden nguura?
10 Baabiraaɓe men ana ne'irannoo en no miilorii ana woodi e wakkatiiwel seeda. Kaa
Laamdo kammari faa nafa en ne'irta en, yalla eden ndeenta e mum ley senaare mum.
11 Ne'ugol fuu e ley oo wakkati yoomre waddata, seynataa. Kaa caggal dum, engol waddana
jaɓuɓe ne'eede ɓee fooccitaare e jam.
12 Ndennoo ɓamtee juude mon ŋoodude dee, cemmbintinee e koppi mon di ngalaa
semmbe dii.

* **12:6** Tinndi 3.11-12

13 Njokkee laawi pooccitiidĩ, pati koyngal layoowal seeltu, ko haani dee, ngal sella.

No njeertinirta-ɗen pati en mbaasu moyyere Laamɗo

14 Tiinnee ndaaree wondirde e yimɓe fuu dow jam, tewton senaare, sabi so on ngalaa
nde on njiyataa Joomiraaɗo.
15 Njeertee pati fay gooto waasa moyyere Laamɗo ndee, pati fay gooto e mon laatoo hono
no haako haaɗuko wilitirta nii, so raaɓira yimɓe heewɓe haaɗugol mum.
16 Njeertee pati fay gooto e mon laatoo jaahili naa adunanke no Iisuwa nii, coottuɗo
hammadiyaaku mum faa heɓa ko ɲaama wakkatiiwel gootel tan.
17 Oɗon anndi caggal ɗum, nde o yidĩ heɓude duwaawu baam makko ndee, o tippitaama.
O ɓami nii faa o woyi kaa o heɓaali dabare fuu no o waylitira ko waɗaa koo.
18 Onon, on ngardaali to Laamɗo hono no yimɓe Israa'iila ngardunoo to haayre Siinaayi
nii. Kamɓe ɓe ngarii to huunde waawnde memeede nde yiite huɓɓata e mum. Ɓe ngari e
ley nimre niɓɓunde tika e henndu mawndu.
19 Ɓe nanii fuufaango buututal ngoo, kaɲum e daande toownde iwnde dow kammu ndee.
Nanunooɓe nden daande ɓee fuu ɲaagike Laamɗo pati ɓeydanee hen fay konngol gootol no
poti hulde.
20 Sabi ɓe ndonkii waawtude ndee ɗoo yamiroore: «Ko memi nden waamnde haayre fuu,
fay so daaba, wardete kaaye.»
21 Goonga, ko yimɓe ɓee njii koo ana hulɓinii faa Muusaa e hoore mum wii: «Mi hulii
sanne faa miɗo siŋŋa.»
22 Kaa onon, on ngarii e haayre Siyona ndee, kaɲum e ngalluure Laamɗo guurɗo oo,
ɗum woni Urusaliima dow kammu oo, to malaa'ika'en ujunaaji ujunaaji kawriti so ana
mbeltodoo.
23 On ngarii e kawrital hammadiiɓe ɓe inɗe mum'en mbinndaa dow kammu ɓee, on
ngarii e Laamɗo caroowo yimɓe fuu oo, on ngarii e yonkiiji fooccitiiɓe laatiiɓe hiɓɓuɓe ɓee.
24 On ngarii e Iisaa curoowo hakkunde yimɓe e Laamɗo ley aadi keyri ndii oo. On ngarii e
yiiyam makko laɓɓinoojam, ngadduɗam kabaaru ɓurɗo kabaaru yiiyam Haabiila juppiiɗam
oo moyyude.
25 Ndennoo tiinnee pati calo-ɗon Laamɗo kaaldoowo e mooɗon oo, sabi salinooɓe
jeertingol makko dow leydi gaa ɓee ndaɗaali, wanaa haala enen so en calanike jeertingol
iwrungol dow kammu.
26 Arannde, daande makko dimmbii leydi ndii. Jooni kaa, o fodii ɗum ɗoo, o wii: «Mi
dimmban ndi cilol gonngol kasen, wanaa leydi tan, kammu e leydi fuu.»†
27 Ko o wii «cilol gonngol kasen» koo ana holla ko moyyinaa fuu dimmboto faa saama,
yalla ko dimmbataako koo ana heddoo kaɲum tan.
28 Saabe ɗum, nde wonnoo laamu mo dimmbataako keɓaten, njetten hen Laamɗo,
ndewren mo no weldata mo tawee e leyɗinkinaare e kulol,
29 sabi Laamɗo meeɗen oo ana wa'i no yiite halkoowe nii.

13

Haala waajuuji cakitiiɗĩ

1 Keddo-ɗon e yiɗondirde, sabi on sakiraaɓe.
2 Pati njeebee jippinde hoɓɓe, sabi woɓɓe njippinii malaa'ika'en tawi anndaa ko ɓe ngoni.
3 Miccitee uddaaɓe ɓee hono no onon e ko'e mon oɗon uddidaa e maɓɓe nii. Miccitee
torraaɓe torra cattuɗo hono no onon e ko'e mon oɗon torridaa e maɓɓe nii.
4 Yo yimɓe fuu teddin dewgal, pati jeenoyee so ngarton e leldɗe mon. Sabi Laamɗo saran
fijooɓe wonɓe e dewgal e ɓe ngalaa e dewgal fuu.
5 Joote jawdi haanaa taweede e mon. Keɲŋitoree ko njogi-ɗon, sabi Laamɗo jaati wii:
«Mi teelnataa ma, mi yoppataa ma abada!»*
6 Saabe majjum, eɗen mbaawi haalde ɗum ɗoo dow hoolaare:
«Joomiraaɗo woni paabotooɗo kam,
mi hulataa.
Koɗum fuu neɗɗo waawi waɗude kam?»†
7 Miccitee ardiiɓe ɗowde on so kaalani on konngol Laamɗo ɓee. Ngattee hakkillaaji mon
e battane nguurndam maɓɓe ɗam, ɲemmbon goondĩnal maɓɓe ngal.
8 Iisaa Almasiihu waylitataako: no worrunoo keeɲen nii, worri hannde, non worrata faa
abada duu.

† **12:26** Haggay 2.6 * **13:5** Fillitagol Tawreeta 31.6 † **13:6** Jabuura 118.6

9 Pati njaɓee waajuuji goɗɗi ɗi on mboowaa nande naɓa hakkillaaji mon. Ko ɓuri
moyyude, ɓerɗe mon keɓa semmbe e ley moyyere, ko wanaa jokkude sariyaaji keertiiɗi
ɲaamdu. Jokkuɓe ɗiin sariyaaji ɓee fay huunde keɓaali hen.
10 Yottinooɓe sadaka golluɓe ley hukkum ceniiɗo ɓee ndannanaaka ɲaamde sadaka
pawiiɗo e ittirde sadaka men ndee.
11 Sabi e ley njuɓɓuki Sariya Muusaa, Jottinoowo Sadaka Mawɗo waddata yiiyam kir-
samaaji ley nokku ɓurɗo fuu senaade oo itta ɗam sadaka kammari luutti, kaa tewuuji majji
ɗii, to caggal daaka too sumetee.
12 Ɗum waɗi so Iisaa duu maayoyi caggal ngeenndi faa sennira yimɓe yiiyam mum.
13 Ndennoo, njalten tawoyen mo to caggal ngeenndi too, ndoondo-ɗen hersa ka yimɓe
ndonndini mo kaa!
14 Sabi ga aduna gaa en ngalaa ngeenndi nduumotoondi, kaa eɗen tewta ngeenndi
ngaroyoori ndii.
15 Iisaa ana yottinana en sadaka men jettirɗo Laamɗo. Njettiren kunduɗe men innde
makko wakkati fuu.
16 Kaa pati njeebee waɗude ko moyyi, ndeenton e huunde fuu, sabi ɗiin sadakaaji ana
mbela Laamɗo.
17 Ɗowtano-ɗon ɗowooɓe on, leyɗinkinano-ɗon ɓe, sabi eɓe kaybi yonkiiji mon ɗii, nde
wonnoo ɓe kaaltoyan ɗum yeeso Laamɗo. Accee ɓe ngollira golle oo e seyo tawee wanaa e
metti, sabi so ɓe ngaɗirii ɗum metti nafataa on.
18 Miɗen ɲaagoo on duwaawu, sabi miɗen anndi hakkillaaji amen ɲiŋaali min, nde
wonnoo sago amen woni yaarude no wooɗi e huunde fuu.
19 Miɗo ɲaagoo on sanne nduwano-ɗon kam, yalla Laamɗo ana hokka kam laawol mi
warta e mooɗon law.

Baynondiral

20-21 Laamɗo gaddoowo jam guurtinɗo Joomiraaɗo meeɗen Iisaa, yo waɗu on hiɓɓuɓe
e huunde fuu ko moyyi ko kaaje-ɗon, yalla oɗon ngaɗa sago mum. Yo o waɗu e meeɗen
muuyɗe makko saabe Iisaa Almasiihu. Iisaa woni duroowo baali lobbo oo, tabintiniroowo
aadi nduumiindi ndii yiiyam mum. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina.

22 Sakiraaɓe, miɗo ɲaagoo on kettiniree ɗii waajuuji muɲal, sabi ko kaal-mi koo yo seeɗa.
23 Miɗo anndina on sakiike meeɗen Timote yoppitaama. So o yaawii yottaade gaa, min
ngardan to mon.
24 Miɗen njowta hooreeɓe mon ɓee e seniiɓe ɓee fuu. Iwɓe Italiya ɓee duu ana njowta on.
25 Yo hinnee Laamɗo wonu e mooɗon, on fuu!

Ɓataaki Yaakuuba

Jowtaango

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Yaakuuba maccuɗo Laamɗo, maccuɗo Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu, faade e cuuɗi baaba sappo e ɗiɗi caakiiɗi e nokkuuje ɗee fuu ɗii. Onon
e jam!

Haala goonɗinal e hakkilantaaku

2 Sakiraaɓe am horsuɓe, nde torraaji ɗi ngaldaa sii ngarii ittude koro mon, njogoree ɗum
fuu seyo,
3 sabi oɗon anndi itteede koro goonɗinal mon rimata muɲal.
4 Kaa noo, kinaa muɲal mon satta, yalla oɗon laatoo hiɓɓuɓe, huunde fuu ɲakataa on.
5 Ndennoo, so gooto mon ana ɲakoraa hakkille, yo ɲaago Laamɗo dokkoowo fuu oo,
hokkan mo. Sabi Laamɗo yo dokko mo mimsataa, mo hiitataako.
6 Kaa joomum ɲaagoroo e goonɗinal tawee sikkitaaki, sabi cikkitotooɗo ana nanndi e
bempeeje ɗe henndu saawii e mum, so ana sogga ɗum yaade.
7 Neɗɗo baaɗo nii pati miila heɓude e Joomiraaɗo fay huunde.
8 Neɗɗo gaɗuɗo ɓerɗe ɗiɗi, anndaa ko yiɗi: hannde too, janngo gaa.

Haala talkaaku e ngalunkaaku

9 Sakiraaɗo goonɗinɗo so tawi yo talka, yo seyo sabi yeeso Laamɗo o tedduɗo.
10 Kaa so tawii yo galo, ana wajibii e mum seyoo sabi Laamɗo leyɗinii ɗum. Hono no
piindi ɓooyataa ley ngesa nii, arsukuntaaku duu non wa'i.
11 So naange wulii, yoorna funngooji ɗii, piindi ndii saama, ŋari mum fuu yalta. Hono
non jaati arsukunte oo saamirta, kabaaruuji mum fuu mbona.

Haala torraaji e jarribaaji

12 Neɗɗo fuu tiinnitiiɗo ley torraaji ittooji koro mum welii hoore. Sabi nde tiinnitaare
makko ndee tabiti fuu, mo heɓan teddeengal gondugal e nguurndam nduumiiɗam, ɗam
Laamɗo fodani yiɓɓe muuɗum ɗam.
13 So neɗɗo jarribaama, pati wiya: «Laamɗo jarribini kam.» Sabi fay gooto waawaa
jarribinde Laamɗo bone, kasen duu Laamɗo jarribintaa fay gooto.
14 Kaa jarribaaji ana nannga neɗɗo so tuuyooji mum poodii ɗum, naɓii ɗum.
15 Caggal ɗum, so tuuyooji bondi cowiima, ndiman luuttal. Nde luuttal ɓenndi fuu, kaɲum
rimata maayde.
16 Sakiraaɓe am horsuɓe, pati on njaayre.
17 Moyyere fuu nde ndokke-ɗen, kulle lobbe fuu ɗe ndokke-ɗen, to kammu too iwranta
en. Ɗum fuu to Laamɗo taguɗo naange e koode ɗum iwranta en. Laamɗo waylitataako, ko
niɓɓi fuu walaa e makko.
18 Kanko muuyi so o waɗi en ɓiɓɓe makko, o rimtiri en konngol makko, konngol
goongaraawol, yalla eɗen laatoo dikkuruuɓe e tagoore makko ndee.

Haala nande konngol Laamɗo so jokka

19 Sakiraaɓe am horsuɓe, ngaɗee hakkille e ɗum ɗoo: kettinee tafon, taaɗon haalde,
taaɗon tikkude.
20 Sabi neɗɗo tikkuɗo waawaa gollude ko fooccitii yeeso Laamɗo.
21 Ndennoo, njoppee huunde fuu ko tuunni e ko satti bonde, njaɓɓoro-ɗon konngol ngol
Laamɗo tuti e ɓerɗe mooɗon ngol leyɗinkinaare. Engol waawi hisinde yonkiiji mooɗon.
22 Ngaɗee ko konngol ngol wii on, pati kaaɗee e hettinaade ngol tan. So wanaa ɗum, on
tawan on njaayrii ko'e mooɗon.
23 Sabi kettintooɗo konngol so waasa jokkude ngol, ana wa'i hono no yeewoowo hoore
mum e timtorgal so yiya no yeeso mum tagiraa.
24 Caggal o yii hoore makko, o wittii, oon wakkati fuu o yeggitata no o wa'i.
25 Kaa oon yeewoowo sariya kiɓɓuɗo dimɗinoowo oo, so tiinnike e mum, so tuugike ɗum,
laatoto hono golliroowo konngol ngol, wanaa hono nanoowo tan so yeggita. Laamɗo
waɗan barke e golle makko fuu.
26 Neɗɗo fuu jogoriiɗo hoore mum yo diinanke lobbo, so tawii waawanaa ɗemngal mum,
jaayrii hoore mum, diina mum kaa duu nafataa fay huunde.
27 Diina laaɓuka seniika ɗo Laamɗo Baabiraaɗo men kaɲum woni: faabaade rewɓe
talka'en ɓe worɓe mum'en maayi e atiime'en ley ɓillaare mum'en, e haybude hoore mum e
tuundi aduna.

2

No arsukunte e misikiino fuu potiri e men

1 Sakiraaɓe am, onon goondiɓe Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu Jom teddeengal,
pati ɓurdinee ɓiɓɓe aadama.
2 So arsukunte gaɗuɗo care kaŋŋe pariiɗo warii ɗo mbataton ɗoo jooni, e so misikiino
ɓoorniiɗo kaddule tuunnuɗe kaɲum duu warii,
3 so on njii ɓoorniiɗo kaddule lobbe oo, ngaɗanon ɗum hakkille, njoyyinon ɗum e joonnde
teddunde, mbiyon ɗum «Jooɗa», mbiyon misikiino oo «Dara too enne» naa «Jooɗa e leydi»,
4 so on ngaɗirii non, on ceenndaali ko'e mooɗon naa? On laatike saroo6e 6e miijooji
bondi.
5 Sakiraaɓe am horsuɓe, kettinee! Misikiina'en aduna oo ɓee wanaa Laamɗo suɓike ɓe
faa hokka ɓe arsukuntaaku goongaraajo, keɓaaɗo e goondinal, ɓe naata e Laamu Laamɗo
mo Laamɗo fodani yiɓɓe ɗum oo naa?
6 Kaa onon, on koynii misikiina'en ɓee. Tama wanaa arsukunte'en ɓee torrata on, so naɓa
on laamu?
7 Wanaa kamɓe mbonkotoo Iisaa mo njogi-ɗon innde mum lobbere oo naa?
8 Goonga, so tawii on njokkii sariya Laamu Laamɗo no Binndi ɗii mbiiri nii: «Njiɗiraa
tanaa maa no njiɗir-ɗaa hoore maa nii»,* so on njokkii ɗum, on ngaɗii ko moyyi.
9 Kaa so on ɓurdinii ɓiɓɓe aadama, on luuttii, sariya oo hollii on woofooɓe.
10 Sabi so neɗɗo woofii wootere e jamirooje sariya ɗee, fay so jokkii keddiiɗe ɗee fuu,
luuttii sariya oo fuu.
11 Sabi Laamɗo biiɗo «Pati jeenu», kaɲum wii kasen «Pati ɲaaɗu hoore.» Jooni, fay so a
jeenaali, so a ɲaaɗii hoore, a laatike boofuɗo sariya oo.
12 Kaaldee, ngolliree hono no yimɓe sardeteeɓe sariya dimɗinoowo nii.
13 Caroowo mo yurmataako, Laamɗo yurmataako ɗum. Kaa jurmotooɗo, walaa fuu ko o
huldata sariya.
14 Sakiraaɓe am, tama won biyoowo e mooɗon «Miɗo goondini Laamɗo.» Koɗum fuu ɗum
nafata so golle makko hollataa omo goondini? Ngal goondinal ana waawi hisinde mo naa?
15 So tawii aɗa jogii sakiraaɗo gorko naa banndiraaɗo debbo ɓe laatii hasindinɓe sanne
sanne koltal e ɲaamdu ɲannde mum,
16 so gooto mon wii ɓe: «Yo on tawoy jam, kolton kolte tekkuɗe, ɲaamon faa kaaron»
tawee on ndokkaali ɓe ko ɓe kasindini e mum koo, koltal e nguure, koɗum ɗum nafata?
17 Goondinal e hoore mum duu non worri: so ngal waldaa e golle lobbo, ngal waatii, ngal
nafataa.
18 Kaa so won biiɗo ma: «Aan, a jom goondinal, miin, mi jom golle», nden, mi jaaboto
joomum: «Hollam goondinal maa tawee waldaa e golle lobbo so aɗa waawi. Miin duu mi
hollirte golleeji am mi goondinɗo.»
19 Aɗa goondini Laamɗo yo gooto naa? Gasii! Kaa fay seyɗaani'en ana ngoondini ɗum faa
eɓe ciŋŋa no ɓe poti hulde!
20 Jaayɗo! Kinaa mi holle goondinal ngal waldaa e golle nafaa fuu walaa e mum.
21 Hono njaati men Ibarahiima waɗi so nanngiraa pooccitiiɗo, wanaa golle muuɗum
naa? O fawi ɓiyiiko Isiyaaka e ittirde sadaka ndee faa o hirsa ɗum.
22 A yii goondinal Ibarahiima e golle mum fuu ana hawri, kasen duu golle makko hiɓɓini
goondinal makko.
23 Hono nii ko Binndi ɗii mbii koo tabitiri: «Ibarahiima goondinii Laamɗo, Laamɗo jatorii
mo saabe majjum mo pooccitiiɗo»,† faa o noddiraa giɗo Laamɗo.
24 Ndennoo on njii, e golle neɗɗo nanngirtee yo pooccitiiɗo, wanaa goondinal mum tan.
25 Hono non Rahab, debbo pijoowo oo duu. O nanngiraa mo pooccitiiɗo kammari golle
lobbo mo gollunoo oo, nde o jaɓɓinoo nelaaɓe ɓee so o walli ɗum'en hootirde laawol
gonngol ndee.
26 Jooni nee, hono no caldi neɗɗo maayirta so foofaango iwii e mum nii, hono non
goondinal waatirta so golle lobbo iwii e mum.

3

Haala biirude ɗemngal mum

1 Sakiraaɓe am, pati heewɓe e mooɗon tewta laataade jannginooɓe. Sabi oɗon anndi enen
jannginooɓe, so en ngaɗii ko boni en carete sariya naawɗo faa ɓura yimɓe woɓɓe ɓee.
2 En fuu eɗen mboofa e nokkuuje keewɗe. So tawii won mo mboofataa so ana haala, oo
laatii neɗɗo kiɓɓo, baawɗo durde caldi mum fuu.

---

* **2:8** Lewinkooɓe 19.18 † **2:23** Puɗɗooɗe 15.6

3 No ngaɗirten labaale e kunduɗe pucci yalla ana ɗowtanoo en nii, hono non naɓirten caldi majji duu.
4 Yeewee laanaaji geeci ɗii no ɗi poti manngu e no kene mawɗe naɓirta ɗi. Kaa ɗum fuu e taweede gurfirgel tusukel dirnata ɗi, marsoowo ɗi oo naɓa ɗi ɗo yiɗiri fuu.
5 Ɗemngal duu hono non. Ɗemngal yo salndu famardu e caldi neɗɗo kaa engal mantoroo kulle mawɗe. Yeewee! Ladde no foti mawnude nii fuu, pettel yiite ana waawi sumude nde fuu.
6 Ɗemngal duu yo yiite. Engal lommbii hakkunde terɗe, engal mooɓi boneeji fuu, engal soɓina terɗe fuu. Engal huɓɓiree yiite jahannama, engal suma nguurndam meeɗen fuu.
7 Ɓiɓɓe aadama mbiirii sii daabaaji fuu, iwde waasooji ladde e pooli e ladi faa yottaade ko woni ley ndiyam fuu.
8 Kaa ɗemngal, fay gooto waawaa biirude ɗum. Ɗemngal haaɗataa haannde mum, ngal kasaara bonɗo, keewngal tooke bonɗe.
9 Kanngal njettirten Baabiraaɗo men Joomiraaɗo, kanngal duu kuɗirten yimɓe, tawi Laamɗo tagi ɓe so nanndini ɓe e muuɗum.
10 Jettooje e kuddi fuu ley hunduko wooto koo nii njaltata. Sakiraaɓe am, wanaa non ɗum haani worrude.
11 Tama ndiyam mbelɗam e ndiyam kaaɗuɗam ana mbaawi ildude e sewnde wootere?
12 Sakiraaɓe: ibbi ana waawi rimde ɓohe naa? Maangoroowi ana waawi rimde ibbe naa? Ndennoo, sewnde haaɗunde yaltintaa ndiyam mbelɗam.

Haala hakkilantaaku iwruɗo to Laamɗo

13 Hakkilante naa paamɗo ana e mooɗon naa? Joomum hollira ɗum caahu e golleeji gaɗiraaɗi sawraare e hakkilantaaku.
14 Kaa so tawii kirondiral bonngal naa haasidaaku ana e ɓerɗe mooɗon, pati mantoro-ɗon on hakkilante'en, ɗum yo yeddude goonga oo.
15 Oon hakkilantaaku iwataa to Laamɗo. Ɗo aduna ɗoo o iwata, e giɗaaɗe yonki o iwata, e seyɗaani o iwata.
16 Sabi ɗo kiram e haasidaaku ngoni fuu, njiiɓu e boneeji duu ɗon tawetee.
17 Kaa hakkilantaaku iwɗo to Laamɗo, laɓɓinan ɓernde tafon. Caggal ɗum, o wadda jam. Omo heewi sawraare, omo heewi newaare, omo heewi yurmeende, omo waɗa golleeji lobbi. O seenndataa ɓiɓɓe aadama. Naafigaaku walaa e makko.
18 Yiɓɓe jam ɓee, jam aawata, fooccitaare mawnde yaltanta ɓe hen.

4

No yiɗugol aduna laatorii waŋugol Laamɗo

1 Hoto golowole e haɓooji gondi e ley mooɗon ɗii iwi? Tama wanaa e jooteeji mooɗon kaɓooji e ley ɓerɗe mooɗon ɗii ɗi iwi?
2 So on tuuyaama huunde on keɓataa, ɗum waɗi on mbaran ko'e. Oɗon kaasidoo on keɓataa sago mon, ɗum waɗi on nduddan kaɓon. On keɓaali, sabi on ɲaagaaki Laamɗo.
3 Oɗon ɲaagoo mbaason heɓude, sabi anniya bonɗo woni ko ɲaagorto-ɗon, yalla oɗon keɓa giɗaaɗe yonki mon tan.
4 Oɗon nanndi e jeenooɓe. Tama on anndaa yiɗude aduna yo konnaagu Laamɗo? Ndennoo, anniyiiɗo laataade giɗo aduna fuu, waɗii hoore mum konnee Laamɗo.
5 Pati miilee Binndi ɗii meere kaalata: «Laamɗo ana horsini ruuhu mo waɗi e meeɗen oo sanne.»
6 Kaa noo, Laamɗo waɗanii en moyyere ɓurnde mawnude kasen. Sabi ɗum Binndi ɗii mbiyata:
«Laamɗo salanto mawninkiniiɓe,
hinnoto leyɗinkiniiɓe ɓee.»*
7 Ndennoo, njaɓanee Laamɗo. Kaɓon e Ibiliisa o dogan o woɗɗoo on.
8 Ɓattitee Laamɗo, kanko duu o ɓattoto on. Onon luuttuɓe ɓee laɓɓinee juuɗe mon, onon waɗuɓe ɓerɗe ɗiɗi ɓee, laɓɓinee ɓerɗe mooɗon!
9 Ŋoornee, cuŋlee, mboyee, ngaɗee jaleeɗe mooɗon bojji, ngaɗee weltaare mooɗon sugulla.
10 Leyɗinkinee e yeeso Joomiraaɗo, o toownan on.
11 Sakiraaɓe, pati fay gooto e mooɗon ɲo'a banndum. Neɗɗo fuu ɲo'uɗo banndum naa hiitii ɗum, bonkiima sariya Laamɗo oo, hiitike sariya oo. So a waɗii nii, a waɗii hoore maa kiitotooɗo sariya oo, a ɗowtantaako mo.
12 Gooto woni darnuɗo sariya, oo woni Laamɗo Caroowo oo: kanko tan woni baawɗo hisinde naa halkude. Aan, ko ngon-ɗaa faa kiitoo-ɗaa tanaa maa?

---

* **4:6** Tinndi 3.34

No neɗɗo haaniri wakkilde e Laamɗo

13 Onon wiyooɓe: «Hannde naa janngo, min njahan ngalluure maaniire e maaniire, min
ngaɗa ton hitaande miɗen njaagoo, min keɓa tino», ngaɗee hakkille!
14 On anndaa ko waɗata janngo. Koɗum woni nguurndam mon? Ɗum cuurki ɓannguki
wakkatiiwel gootel tan so majji.
15 Hono nii kaanno-ɗon wiide: «So Joomiraaɗo muuyii, min nguuran, min ngolla huunde
maani e huunde maani.»
16 Kaa jooni, on mawninkinike, on kaawtike. Haawtaare hono nii fuu, ana boni.
17 Ɗum nee, annduɗo gollude golle lobbo, so gollaali ɗum, luuttii.

5

Haala arsukunte'en bonɓe golle

1 Jooni nanee onon arsukunte'en, mboyee, ngaɗee woondu saabe torraaji kewtotoodi on.
2 Jawle mooɗon mbonii, kaddule mooɗon mooyii.
3 Kaŋŋe mooɗon e cardi mooɗon sugii. Ngol sugugol laatantoo on seedaaku boneeji mon,
ɲaama tew mon no yiite nii. Aduna warii e timmude, faa hannde oɗon paggoo jawle.
4 Njoɓdi gollooɓe hettuɓe gese mooɗon ndi cali-ɗon yoɓude ndii wullata. Joomiraaɗo Jom
Semmbe oo nanii gullaali hettuɓe ɓee ɗii.
5 On njootaama, on mbeltike ley oo ɗoo aduna, on paynii ko'e mooɗon saabe ɲannde
kirsete-ɗon.
6 On carii pooccitiiɗo mbar-ɗon ɗum, tawi waawaa daranaade hoore mum.

No nafaa muɲal mawniri

7 Haya, sakiraaɓe, muɲee faa Joomiraaɗo oo wara. Hono no demoowo doomirta faa leydi
hokka ɗum kettal lobbal, o muɲan faa o heɓa yiiwoonde aranndeere e sakitotoonde,
8 onon duu muɲee, tiinnitee, sabi gartol Joomiraaɗo oo ɓattiima.
9 Sakiraaɓe, pati ɲiŋondiree yalla oɗon mbaasa sareede. Miccitee wakkati fuu Caroowo
oo ana ɓadii sanne, omo darii damal!
10 Sakiraaɓe, miccitee annabaaɓe wowlunooɓe innde Joomiraaɗo ɓee muɲii torra. Onon
duu muɲiree no maɓɓe nii.
11 Eɗen mbiya tiinnitiiɓe ɓee mbelii hoore. On nanii tiinnitaare Ayyuuba ana haalee,
kasen on njii ko Joomiraaɗo oo faandinoo hen, sabi Joomiraaɗo yo keewɗo yurmeende
sanne, jom hinnee.
12 Kaa ko adii huunde fuu, sakiraaɓe am, pati kunee: wanaa hunoraade kammu,* wanaa
hunoraade leydi, wanaa huunde wonnde. So goonga, mbiyon goonga, so pene, mbiyon
pene pati Laamɗo sara on.

Haala ɲaagoraade Laamɗo dow goondinal

13 Won torriiɗo e mooɗon naa? Duwoo! Won ceyiiɗo e mooɗon naa? Yettira Laamɗo jime.
14 Won ɲawɗo e mooɗon naa? Nodda mawɓe deental goondinɓe, ɓe ngujira ɗum nebam
e innde Joomiraaɗo, ɓe nduwanoo ɗum.
15 Duwaawu duworaaɗo goondinal, kaɲum sellinan ɲawɗo oo, non Joomiraaɗo imminan
ɗum. So joomum luuttiino duu, yaafete.
16 Ndennoo, gooto fuu haalana goɗɗo luutti muuɗum, ɲaaganee banndiraaɓe mooɗon
Laamɗo, yalla oɗon cellinee. Ɲaagunde Laamɗo nde neɗɗo pooccitiiɗo ɲaagii ana jogii
baawɗe waɗude kulle mawɗe.
17 Annabi Iliyaasa yo neɗɗo hono men. O ndaardi Laamɗo o duwii pati kammu toɓa.
Duuɓi tati e lebbi jeegom, waadere tollaaki e leydi.
18 Caggal ɗum, o ɲaagii Laamɗo kasen kammu oo toɓa. Nden Laamɗo jippini toɓo, leydi
fuɗini ko hettetee.
19 Sakiraaɓe, so gooto e mon majjii laawol goonga, so goɗɗo wartirii ɗum,
20 anndee gartirɗo luuttuɗo iwde e laawol majjere hisinii yonki iwde e maayde, saabe
ɗum, luutti keewɗi ana njaafee.

* **5:12** ***Hunoraade kammu*** woni hunoraade Laamɗo.

Ɓataaki **Piyeer arano**

1 Miin Piyeer nelaaɗo Iisaa Almasiihu winndi oo ɗoo ɓataaki faade e mon, onon ɓe
Laamɗo suɓii, laatiiɓe hoɓɓe e ley aduna oo, saakiiɓe e ɗee ɗoo leyɗe: Ponta e Galaatiya
e Kappadokiya e Asiya e Bitiniya.
2 Laamɗo Baabiraaɗo men suɓike on hono no anndirnoo ɗum nii, non Ruuhu mum waɗi
on yimɓe Laamɗo, faa ɗowtano-ɗon Iisaa Almasiihu, yalla yiiyam mum ɗam ana laɓɓina on.
Yo Laamɗo ɓeydan on moyyere e jam!

Haala jikke nguurndam nduumiiɗam

3 Jettooje ngoodanii Laamɗo Baaba Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu. Dow yurmeende
makko mawnde ndee o rimtorii en rimtegol ɗiɗaɓol saabe immitagol Iisaa Almasiihu e
hakkunde maayɓe faa keɓen jikke duumotooɗo.
4 Non eɗen mbaawi fawde jikke men dow moyyereeji ɗi Laamɗo resani en dow kammu
ɗii. Kanji, ɗi mbonataa, ɗi tuunnataa, ɗi ɓuytataako.
5 Laamɗo reeniri on goondinal mon e ley baawɗe makko, faa hisina on. O lanndinike
ɓannginde ɗam kisindam e wakkati cakite aduna oo.
6 Oɗon nii ceyii hen seyo manngo, fay so jooni ana haani ley wakkatiiwel gootel torraaji
ɗi ngaldaa sii itta koro mon.
7 Ɗii torraaji kollata cellal goondinal mon. Hono no kaŋŋe waɗirtee e yiite faa yeewee
yalla o dimo, onon duu hono non korirte-ɗon. Goondinal mon duu ana ɓuri kaŋŋe sabi
kaŋŋe heddataako. Ndennoo on njettete, on keɓan darja e teddeengal kammari goondinal
mon ngal ɲannde Iisaa Almasiihu ɓanngii.
8 Iisaa, on njiyaali ɗum kaa oɗon njiɗi ɗum. On njiyataa mo jooni, kaa oɗon ngoondini
mo. Ɗum hebbini on seyo, seyo manngo daɗungo hakkille,
9 sabi oɗon keɓa tino goondinal mon, ɗum woni kisindam yonkiiji mon.
10 Annabaaɓe sappiiɓe ko fa'i e moyyere nde podana-ɗon ndee, yeewii kasen duu tewtii
faamude ɗam kisindam.
11 Ruuhu Almasiihu gonɗo e maɓɓe oo anndinii ɓe gila wakkati majjum waraali, torraaji
kewtotooɗi Iisaa Almasiihu e teddeengal jokkoowal hen. Annabaaɓe ɓee tewtii faamude
nde ɗum waɗata e no ɗum waɗirta.
12 Kaa Ruuhu oo hollitiino ɓe oon kabaaru wanaa ko'e maɓɓe ɓe mbaajantoono, onon
ɓe mbaajantoo. Joonnoo, waajotooɓe Kabaaru Lobbo ɓee njottinii on oon kabaaru dow
baawɗe Ruuhu Ceniiɗo iwɗo dow kammu. Oon kabaaru, malaa'ika'en hoore ana njiɗi
anndande ɗum faa sanne.

Haala nguurndam ceniiɗam

13 Ɗum nee, tawa oɗon lanndinii, oɗon kakkili, oɗon peerti gite mon! Pawon jikke
mooɗon fuu dow moyyere nde Laamɗo hokkoyta on ɲannde Iisaa Almasiihu ɓanngoyii
ndee.
14 Ɓikkoy ɗowtaniiɓe Laamɗo, pati njokkee e giɗaaɗe yonki ɗe ngonno-ɗon e mum
arannde ɗee. Nden, on anndaalino goonga.
15 Jooni, laatee seniiɓe e huunde fuu ko ngollaton, hono no Laamɗo nodduɗo on oo
senorii nii.
16 Sabi Binndi ɗii mbii:
«Laatee seniiɓe, sabi miin mi ceniiɗo.»*
17 Oɗon noddira Laamɗo Baabiraaɗo mooɗon, kanko woni cariroowo gooto fuu e golle
mum, o ɓurdintaa yimɓe. Ndennoo ley ko ngollaton fuu, kulee mo faa ɗo koɗaaku mooɗon
haaɗi e aduna.
18 Oɗon anndi on coottitaama yalla oɗon tonngitee iwde e tonngoode nguurndam mon
meereejam ɗam tawru-ɗon baabiraaɓe mooɗon. Ndii coottitaari wanaa huunde timmoore
hono cardi naa kaŋŋe.
19 Iisaa Almasiihu soottitirii on yiiyam mum tedduɗam, Almasiihu nannduɗo e njawdiri
ndi walaa ella ndi walaa tuundi.
20 Laamɗo suɓike Almasiihu gila aduna oo tagaaka, kaa e cakite jamaanu Laamɗo
ɓannginii mo saabe mooɗon.
21 On ngoondinirii Laamɗo saabe Iisaa Almasiihu mo o immintini e maayde so o hokki
ɗum teddungal, faa goondinal mon e jikke mon fuu fawoo e Laamɗo.

---

* **1:16** Lewinkooɓe 11.44-45; 19.2

22 Jooni, caggal on cennirii ko'e moodon ɗowtanaade goonga faa njiɗon goondinɓe ɓee
sakiraaɓe moodon, njiɗon ɓe jilli ɗi ngaldaa e naafigaaku. Ndennoo njiɗondiree jilli mawɗi
dow ɓernde laaɓunde.
23 Laamɗo waɗi aawdi e ɓerɗe mon so ndimta-ɗon rimtegol ɗiɗaɓol. Ndiin aawdi wanaa
timmoori, ndiin woni konngol Laamɗo guurngol duumiingol ngol.
24 Sabi,
«Ɓii-aadama yo huɗo,
dawla muuɗum yo piindi.
Huɗo yooran, piindi solan,
25 kaa konngol Joomiraaɗo ngol
duumoto faa abada.»†
Ngol konngol woni Kabaaru Lobbo mo mbaaja-ɗon oo.

2

1 Saabe majjum, njoppon ko boni fuu: jammba e naafigaaku e haasidaaku e ɲoore fuu.
2 No cukaloy keccoy muuyirta kosam endi inniraaɓe mum'en nii, hono non onon duu
muuyiron non konngol Laamɗo laaɓungol ngol, yalla oɗon mawnira saabe maggol kison,
3 sabi Binndi ɗii mbii: «on meeɗii hinnee Joomiraaɗo.»

Haala haayre wuurnde, kaŋum e yimɓe seniiɓe

4 Ngaree e Joomiraaɗo, sabi kanko woni haayre wuurnde nde yimɓe tippitii, kaa Laamɗo
suɓike nde, teddinii nde.
5 Onon duu oɗon mba'i hono no kaaye guurɗe mahirteeɗe suudu duumiindu nii. On
yottinooɓe sadaka seniiɓe, waddanooɓe Laamɗo sadakaaji ruuhunkooji ɗi mo jaabortoo
saabe Iisaa Almasiihu.
6 Sabi Binndi ɗii mbii:
«Mi fawan e Siyona haayre dooɓorde,
haayre suɓaande, horsunde,
kasen duu goondinɗo nde fuu
hersataa abada.»*
7 Onon goondinɓe ɓee, nden haayre ana horsi e mon. Kaa ɓe ngoondinaali ɓee, Binndi ɗii
mbiyanii ɓe:
«Haayre nde mahooɓe ɓee tippitii ndee,
kaŋum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii,†
8 nden haayre yimɓe pergitotoo,
so nde liɓa ɗum'en.»‡
Saliiɓe rewde konngol ngol ana pergitoo e mayre no ɓe podiranaa ɗum nii.
9 Kaa onon, on leŋol cuɓaangol, on yottinooɓe sadaka gollanooɓe Kaananke oo, on
jaaleŋol ceniingol, on yimɓe ɓe Laamɗo suɓanii hoore mum, faa kaalon haala golleeji
makko lobbi, kanko woni noddudo on iwde e nimre faade e fooyre mum haayniinde!
10 Arannde on nganaano yimɓe Laamɗo, kaa jooni on yimɓe makko. On keɓaalino
yurmeende makko, kaa jooni on keɓii yurmeende makko.

Haala ɗowtanaade hooreeɓe ɓee

11 Sakiraaɓe am horsuɓe, on nganaa so wanaa hoɓɓe e yimɓe jananɓe e aduna oo.
Saabe majjum, miɗo yaggina on, ngoddito-ɗon giɗaaɗe yonki, sabi wakkati fuu eɗe ndaarta
halkude yonkiiji moodon.
12 Maree needi hakkunde yimɓe ɓe ngoondinaali ɓee, yalla fay so ɓe kappiri on bone, eɓe
njiya golle moodon lobbo, ɓe teddina Laamɗo ŋannde ɓanngani ɓe.
13 Njaɓanee kaanankooɓe ɓee fuu saabe Joomiraaɗo, gila e kaananke ɓurɗo toowde,
14 faa e wakiilu mum nelaaɗo faa jukka waɗooɓe ko boni, yetta waɗooɓe ko moyyi.
15 Sabi ko woni sago Laamɗo dee, muɓɓiron kunduɗe nuykaaɓe majjuɓe ɓee golle
moodon lobbo.
16 Onon jey ko'e mon, kaa kaybee pati ɗum laatanoo on sabaabu faa ngollon golle bonɗo.
Ngorron no maraaɓe Laamɗo nii.
17 Teddinee yimɓe fuu, njiɗee sakiraaɓe goondinɓe ɓee, kulee Laamɗo, teddinee
kaananke mawɗo oo.

Haala jokkude Iisaa Almasiihu

18 Maccuɓe, ɗowtanee halfaaɓe moodon teddinon ɗum'en, wanaa halfaaɓe moyyuɓe
newiiɓe ɓee tan, fay ooŋiiɓe ɓee duu ɗowtanee ɗum'en,
19 sabi neɗɗo mo tooŋaali, so torraama muŋiri saabe Laamɗo, waɗii ko moyyi.

† **1:25** Esaaya 40.6-8 * **2:6** Esaaya 28.16 † **2:7** Jabuura 118.22 ‡ **2:8** Esaaya 8.14

20 So tawii a tooɲuɗo a jukkaama batte majjum, fay so a muɲii, teddeengal hongal keƀataa? Kaa so on muɲii torraaji kewtiidi on ley golle mon lobbo oo, Laamɗo ana yiɗi ɗum.
21 Ɓum Laamɗo noddori on, sabi Almasiihu torriraama saabe mon. O hollii on laawol yalla oɗon njokka koyɗe makko.
22 Abada mo luuttaali, fay gooto nanaali fenaande e hunduko makko.
23 Nde ƀe njennunoo mo ndee, o yennitaaki ƀe, nde ƀe kollunoo mo bone ndee, o giidaaki ƀe. O doomtirii ƀe Laamɗo cariroowo jaadiral oo.
24 Iisaa Almasiihu e hoore mum roondike luutti meeɗen e calɗi mum dow leggal bardugal, faa maayanen luutti, nguuranen fooccitaare. On cellinaama kammari ƀarmanɗe makko.
25 Arannde, on baali majjuɗi, kaa jooni, on ngartiraama e duroowo kayboowo yonkiiji mooɗon.

3

Haala moyyondiral ƀamruƀe

1 Hono non onon rewƀe duu, ɗowtanee worƀe mon. Fay so worƀe mon nganaa jokkuƀe konngol Laamɗo, golle mon ana waawi waylitinde ƀe, tawee fay haala waɗaali hen.
2 Ɓe njiyan no golleeji mon laaƀiri e no teddinir-ɗon worƀe mon.
3 Pati pare mooɗon laatoo pare ɲaayirɗe: moorli, soɗaade e ƀoornaade kaddule ɲaayirɗe.
4 Tiiɗee e coɗaari cuuɗiindi yalla ƀerɗe mon ana coɗoroo sawraare e deeyere, ɗum woni coɗaari ndi timmataa. Kayri woni coɗaari teentiliindi ndi Laamɗo yiɗi.
5 Arannde, non rewƀe seniiƀe parortonoo, fawƀe jikke mum'en e Laamɗo ƀee. Ɓeen njaƀani worƀe mum'en,
6 hono no Saaratu ɗowtanirii jom suudu mum Ibarahiima faa ana noddira ɗum kalfaaɗo nii. Onon duu, so on ngollii golle lobbo tawi kulol fuu imminaali hakkillaaji mooɗon, on ƀiƀƀe makko, kanko Saaratu.
7 Onon worƀe ƀee duu, tiiɗee e rewƀe mon e gondal mon ley suudu. Anndon debbo fotaa gorko doole. Teddinee ƀe sabi onon e maƀƀe fuu on reentuƀe e moyyere wootere, ɗum woni nguurndam ngoongaraajam ɗam. Ngaɗiron non, pati fay huunde e duwaawuuji mon cagga e laawol.

Haala torrireede saabe laawol lobbol

8 Ko selli hen dee, on fuu laatee hakkille gooto, nawtondiron, gooto gooto mon fuu yiɗa goɗɗo oo jilli sakiraagu, kinnondiree, leyɗinkino-ɗon.
9 Bone, pati njoƀiree ɗum bone, pati njennitee jennuɗo on. Ko kaan-ɗon waɗude dee, nduwano-ɗon joomum, sabi kammari ɗum Laamɗo noddiri on, yalla oɗon ndokkee moyyere.
10 Sabi Binndi ɗii mbii:
«Muuyɗo dammitoraade nguurndam lobbam
e ɲalaaɗe belɗe fuu,
yo nantu ɗemngal mum e ko boni,
nannga hunduko mum e pene,
11 ɗuurtoo ko boni waɗa ko moyyi,
ndaarta jam tiiɗa e muuɗum.
12 Sabi Joomiraaɗo ana yeewa fooccitiiƀe ƀee,
ana hettindoo duwaawuuji mum'en,
kaa omo salanoo waɗooƀe ko boni ƀee.»*
13 Homo torrata on so on tiinnike e ko moyyi?
14 Kaa so tawii on torriraama saabe fooccitaare, on mbelii hoore. Pati kulee yimƀe ƀee kasen duu pati hakkillaaji mooɗon njiiƀo!
15 Teddinee Iisaa Almasiihu e ƀerɗe mooɗon: o ceniiɗo, o Joomiraaɗo men. Wakkati fuu, tawa oɗon lanndinii jaabaade neɗɗo fuu lamndiiɗo on daliili jikke mo ngon-ɗon e mum oo.
16 Njaaboree ƀe sawraare e needi, tawee walaa fuu ko hakkille mon ɲiŋata on. Nden, fay so won ko ƀe ɲo'i on, naa ƀe njenni on kammari oɗon njokki laawol Almasiihu lobbol ngol, yennooƀe on ƀee tan kersata dow majjum.
17 Torreede e ley golle lobbo, so tawii ɗum Laamɗo muuyi, ƀuri torreede e ley golle bonɗo.
18 Sabi Iisaa Almasiihu e hoore mum maayii cilol gootol keyoowol yimƀe jamaanuuji ɗii fuu kammari luutti ƀiƀƀe aadama. Pooccitiiɗo oo maayiri saabe ƀe pooccitaaki ƀee, faa mo ƀattina en Laamɗo. O maayii ko yiiyam makko yuppaa koo, kaa Ruuhu Ceniiɗo immintini mo o guurɗo.

---

* **3:12** Jabuura 34.13-17

19 E oo Ruuhu jaati Iisaa yaari gila ko ɓooyi waajoyii yonkiiji uddaadi ley kasu.
20 Kanji luutti Laamɗo e jamaanu Nuuhu, Laamɗo muɲanii di ko ɓooyi, nde Nuuhu
sehannoo laana mum mawka kaa ndee. Yimɓe seeɗa naatunoo ley laana kaa so kisi e
ndiyam ɗam, yimɓe njetton tan.
21 Ɗum hollitinnoo lootogal batisima gila waraali. E ley maggal on kisii. Lootogal
batisima ngal wanaa faa itta tuundi caldi ɗum wadiraa. Ko ɗum wadiraa dee, faa nootoro-
ɗon Laamɗo e hakkille mo ɲiŋaali on. E immitagol Iisaa Almasiihu Laamɗo hisinirta on.
22 Mo ŋabboyii dow kammu, kanko jooni omo joodii ɲaamo Laamɗo. Malaa'ika'en e
kaanankooɓe e jogiiɓe baawɗe fuu tilsinaama e rewde konngol makko ngol.

4

Haala nguurndam kesam

1 Nde Iisaa Almasiihu wonnoo ley aduna oo ndee, torraama. Onon duu ɓamon anniya
hono no makko nii, lanndinanee torra. Sabi torraaɗo ley aduna seerii e luutti.
2 Gila jooni faa ɗo nguurndam mon haadi, njokkon muuyɗe Laamɗo, celon e giɗaaɗe
yonki.
3 Nguurndam mon ɓettiiɗam ɗam heyii on, on ngadiino ko heeferɓe ɓee njiɗi fuu: nde
nguurno-ɗon njaahilaaku e giɗaaɗe yonki e sigiro e wanngiyaare e yaraawo bonngo e
dewal tooruuji karmungal.
4 Ko ŋoottu-ɗon tawdeede e maɓɓe e oo njaahilaaku cattuɗo koo, haaynii ɓe sanne, ɗum
saabii so eɓe ɲo'a on.
5 Kaa ɓe ndaroto yeeso Laamɗo, lanndiniiɗo sarde wuurɓe e maayɓe oo.
6 Ɗum wadi so yimɓe ɓe nguuraa jooni ɓee kaalanaa Kabaaru Lobbo oo, yalla fay so ɓe
cariraama no yimɓe fuu carirtee nii e ley caldi maɓɓe, eɓe mbaawa wuurdude no Laamɗo
nii ley ruuhu.
7 Timmooɗe huunde fuu ɓadike. Nantee, kakkilee ndennoo, yalla oɗon keddoo e waɗude
duwaawu ɲannde fuu.
8 Ko ardii ɗum fuu, njiɗondiron no mbaawru-ɗon fuu sabi kammari jilli luutti keewɗi ana
njaafee.
9 Nde on njahondirii, homo fuu teddina banndum, ko waldaa e ŋurŋurtondirde.
10 Ko gooto e mooɗon fuu heɓi dokke Laamɗo koo, yo nafir ɗe woɓɓe, hono no kawjotooɗo
lobbo, kalfinaaɗo moyyere Laamɗo heewnde sifa nii.
11 Kaaloowo fuu, ana haani haaldude haala Laamɗo. Golloowo fuu, ana haani gollirde
semmbe mo Laamɗo hokki ɗum oo. Ɗum yalla Laamɗo ana teddinee e ley huunde fuu,
teddiniree saabe Iisaa Almasiihu. Yo teddungal e baawɗe ngoodan Iisaa Almasiihu faa
abada abadin! Aamiina!

Haala seyoraade torra

12 Sakiraaɓe am horsuɓe, pati torra ittoowa koro mon naawnoowa hono no yiite nii
haayno on, hono no huunde nde haanaa wardi e mon nii.
13 Miɗo haalana on ceyee sabi ko ndeentir-ɗon e Iisaa Almasiihu torraaji jooni koo, yalla
oɗon ceyoo sanne ley ilinaali nde teddeengal makko ɓanngii.
14 So on koyniraama saabe innde Iisaa Almasiihu, on mbelii hoore. Sabi Ruuhu
teddeengal, ɗum woni Ruuhu Laamɗo, ana jippoo e mooɗon.
15 Pati fay gooto e mooɗon jukkiree war-hoore e nguyka e njangu naa naatude e ko
walanaa ɗum.
16 Kaa so gooto mon torriraama saabe yo neɗɗo Iisaa, pati yaagoroo ɗum, njettee Laamɗo
saabe nden innde.
17 Jooni wakkati oo yottike nde Laamɗo fuɗɗata sarde yimɓe. To yimɓe rewooɓe mo ɓee o
fuɗɗirta. So sariya oo fuɗɗirii en enen, hono timmirta e dow ɓe njokkaali Kabaaru Laamɗo
Lobbo ɓee?
18 Binndi dii mbii:
«So hisinde fooccitiiɓe tiidii,
koɗum hewtotoo yedduɓe Laamɗo e luuttooɓe?»*
19 Ndennoo so nii fii worri, neɗɗo fuu torraaɗo so tawii ɗum Laamɗo muuyi, yo faw jikke
mum e Taguɗo koolniiɗo oo, heddoo e waɗude golle lobbo.

5

Haala waaju faade e mawɓe

* **4:18** Tinndi 11.31

1 Miɗo waajoo mawɓe wonduɓe e mooɗon ɓee ɗum ɗoo, sabi miin duu mi mawɗo, mi
seedinoke torraaji Iisaa Almasiihu ɗii, mi tawdete e teddungal ɓannginoyteengal ngal.
2 Tiiɗee e sewre nde Laamɗo halfini on ndee. Pati ndurdon nde tilsere, ndurdon nde
ɓernde laaɓunde no Laamɗo yiɗiri nii. Pati ndurdon nde kammari kaalisi, ndurdon nde
soobee.
3 Pati kayyinee sewre nde Laamɗo halfini on ndee, kaa ngaɗanon sewre ndee misaalu
nde njokka e mon.
4 Nden so Duroowo Mawɗo oo ɓanngoyii, on keɓan deesewal teddeengal ngal bontataa
abada.
5 Hono non onon sukaaɓe jokolɓe, njaɓee yamiroore mawɓe. On fuu, kollondiree
leyɗinkinaare ley gollidal mon, sabi Binndi ɗii mbii:
«Laamɗo salanto mawninkiniiɓe,
hinnoto leyɗinkiniiɓe ɓee.»*
6 Ndennoo, leyɗinkinanee Laamɗo Jom Semmbe oo, yalla omo toowna on so wakkati
cuɓaaɗo oo yottike.
7 Tippee sugullaaji mooɗon ɗii fuu yeeso Laamɗo, sabi omo waɗani on hakkille.
8 Kakkilee, mbaalon e jeerngo! Sabi gaɲo mooɗon Ibiliisa ana waɗa yaha-warta no
laddeeru yolbundu nii, ana ndaara mo faɗɗa faa ɲaama.
9 Kaɓito-ɗon, tiiɗon e goonɗinal mooɗon, sabi oɗon anndi sakiraaɓe mooɗon saakiiɓe e
aduna oo ɓee, kaɲum'en duu ana ngondi e ɗiin torraaji.
10 Torraaji mon ɓooyan seeɗa. Kaa Laamɗo cattuɗo hinnaade en oo noddii en faa naaten
e teddeengal mum duumiingal e Iisaa Almasiihu. Nden, Laamɗo bilta on, ɲiiɓina on, hokka
on semmbe, darna koyɗe mon.
11 Yo baawɗe ngoodan mo faa abada! Aamiina.

Baynondiral

12 Silas mo anndu-mi yo sakiraaɗo koolniiɗo wallii kam winndande on oo ɓataaki daɓɓo,
waajaade on e seedanaade on: kabaaru hinnee Laamɗo goongaraajo oo, ana worri no
mbinndir-mi nii. Keddodee hen!
13 Deental goonɗinɓe gonngal Baabila, ngal Laamɗo suɓii no suɓorii on nii, engal salmina
on. Marka ɓiyam oo duu ana salmina on.
14 Calmondiree salminaango wondungo e jilli.
On fuu yo on keɓu jam onon yimɓe Iisaa Almasiihu ɓee!

* **5:5** Tinndi 3.34

Ɓataaki Piyeer dīdaɓo

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Simon Piyeer. Mi maccudo Iisaa Almasiihu mi nelaado
mum. Mi jowtii on, onon heɓuɓe goondinal hono ngal amen ngal saabe fooccitaare Iisaa
Almasiihu, Laamdo meeden kisinoowo en oo.
2 Yo Laamdo hebbinir on moyyere e jam e ley ko anndu-don mo koo, e ko anndu-don
Joomiraado meeden Iisaa koo.

No goondinɓe kaaniri wuurdude e kulol Laamdo

3 E ley baawde Laamdo dee Iisaa hokkii en huunde fuu ko kaaja-den faa nguurden e kulol
Laamdo. Iisaa wallii en anndude Laamdo, noddirdo en darja mum e moyyuki mum oo.
4 E ley darja makko e moyyuki makko o fodanii en moyyereeji korsudī, mawdī sanne. O
fodii dī faa ndadon sarri bonannda mo gidaade yonki ndimi gondo e aduna oo, yalla odon
ndeenta e Laamdo tagu.
5 Saabe dum, coobee, ɓeydon e dow goondinal moodon ngal moyyuki, e dow moyyuki kii
anndal,
6 e dow anndal ngal nantaare, e dow nantaare ndee muɲal, e dow muɲal ngal kulol
Laamdo,
7 e dow kulol Laamdo ngol yidugol sakiraaɓe, e dow yidugol sakiraaɓe ngol jilli goon-
garaaji.
8 So dii sifaaji lobbi ana ngoodi e mon, tawee duu edī ɓeydoo, dī ngadan on ɓeydotooɓe
yaade yeeso nafooɓe e ley anndugol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu.
9 Sabi nedido fuu mo diin sifaaji ngalaa e mum yo bumdo naa pamdudo jiile, sabi yeggitii
Laamdo laɓɓini dum e luutti mum yaɓɓiidī dii.
10 Kaa onon sakiraaɓe, cooboree no mbaawru-don fuu e tabintinde noddaango ngo
Laamdo noddi on faade e mum ngoo e ko o suɓii on koo. Sabi so on ngadii dum on
pergitataako abada!
11 Hono nii Laamdo yaajiniranta on damal naarrugal e laamu duumiido oo, laamu
Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo.
12 Ndennoo, fay so tawii odon anndi deen kulle odon ɲiiɓi e goonga mo keɓu-don oo, mi
miccintinan on de wakkati fuu.
13 Mi yii ana tilsi mi finndina hakkillaaji mon faa miccito-don dum so mido heddii
foofude.
14 Sabi mido anndi mi ɓooyataa e aduna hankasen, dow no Joomiraado men Iisaa
Almasiihu holliri kam nii.
15 Kaa mi wadan ko mbaaw-mi fuu, yalla so mi iwii doo, odon mbaawa miccitaade kulle
dee wakkati fuu.

No haala annabaaɓe tabitiri e Almasiihu

16 Nde min anndini on garol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e baawde mum ndee, min
njokkaali fillaaji ɲeeɲudī iwdī e yimɓe. Gite amen jaati min njiiri manngu makko!
17 O hokkaama teddeengal e darja iwde e Laamdo Baabiraado oo wakkati nde daande
Laamdo jom darja mawdo oo wii: «Oo doo yo Ɓiyam korsudo mo ceyortoo-mi.»
18 Nden daande woni nde min nani iwnde dow kammu, minen e ko'e amen, sabi miden
ngondunoo e makko to dow haayre seniinde too.
19 Ɓum fuu ɓeydani min kasen tayorde ko annabaaɓe ɓee kaalnoo koo. Odon nii ngada
ko moyyi e wattude hen hakkillaaji moodon, sabi konngi maɓɓe ana wa'i no lampa
pooynoowa ley nimre, faa nde fajiri fooynata, hoodere fajiri jalban ley ɓerde moodon.*
20 Kaa aranel hen fuu, anndee ko winndaa ley dewte annabaaku koo annabaajo oo
loowaali dum hoore mum.
21 Fay nde wootere Laamdo loowaali konngol mum e ɓii-aadama dow sago ɓii-aadama,
kaa Ruuhu Ceniido wadī so annabaaɓe ɓee kaalti konngol iwrungol to Laamdo ngol.

2

Haala annabaaɓe peneeɓe e halkaare mum'en

1 No annabaaɓe peneeɓe ngorrunoo e ley leɲol Israa'iila ngol nii, hono non waajotooɓe
fenooɓe ngorroyta e ley moodon. Ɓe cooran e ley moodon jannde peneere halkoore. Ɓe

* **1:19** ***Hoodere fajiri*** ndee woni Almasiihu, jaaynoowo ley ɓerde goondinɓe dum. Yeew Ɓanngingol Yuhanna 22.16

njeddan fay Kalfaaɗo maɓɓe coottitinooɗo ɓe oo. Hono non ɓe pooɗiranta ko'e maɓɓe halkaare yaawnde.
2 Heewɓe njokkan e njaahilaaku maɓɓe oo, ɓaman faa laawol goonga ngol bonkee kammari ɓeen waajotooɓe.
3 Joote maɓɓe waddanan ɓe haalde pene faa ɓe jaagoroo on, kaa jukkungo maɓɓe saraama ɓooyii, halkere maɓɓe ana doomi ɓe.
4 Miccitoro-ɗon no Laamɗo soɓɓintinaali malaa'ika'en luuttunooɓe ɓee nii. Ko o waɗi dee, o geyyori ɓe calali o wedii ɓe ley nimre jahannama faa ɲannde darngal.
5 Miccitoro-ɗon duu no o soɓɓintiniraali aduna arano oo nii, ko o waɗi dee, o reeni Nuuhu baajotooɗo fooccitaare oo e njeɗɗon woɓɓe, o wayli e dow yeddooɓe Laamɗo ɓee ilam tuufaanu.
6 Laamɗo sarii geelle ɗiɗi Sodooma e Gomoora, o halkirii ɗum'en yiite faa laatii ndoondi, yalla eɗe laatanoo yeddooɓe Laamɗo warooɓe ɓee misaalu.
7 E ley hen, o danndii Luuɗu pooccitiiɗo cuŋluɗo sanne saabe njaahilaaku bonɓe ɓee.
8 Oon pooccitiiɗo koddunooɗo e maɓɓe, ɓernde mum moyyunde ndee ana mettannoo ɲalooma beetuɗo fuu saabe golleeji maɓɓe bondi ɗi mo yiyata e ɗi mo nanata.
9 Ɗum fuu ana holla, Joomiraaɗo ana waawi reenude ɗowtaniiɓe ɗum ɓee iwde e torraaji ittooji koro maɓɓe, ana waawi kasen resande ooɲiiɓe ɓee jukkungo faa ɲannde darngal,
10 wanaa haala dogooɓe caggal giɗaaɗe yonki coɓuɗe, hoynuɓe hooreyaaku Joomiraaɗo ɓee.
Ɓeen waajotooɓe fenooɓe kulataa gacce, ana kaawtii, ana mbonkoo tedduɓe wonɓe dow kammu ɓee.
11 Kaa malaa'ika'en ɓee e ɓurde ɓe semmbe e baawɗe fuu mbonkataako ɓe faa kiitoo ɓe yeeso Joomiraaɗo.
12 Kaa ɓeen yimɓe, ɓe ngalaa hakkille no daabaaji ladde njogoraaki hakkille nii, dimiraaɗi faa loohee mbaree. Eɓe mbonkoo ko ɓe anndaa, ɗum waɗi so ɓe kalkirte no daabaaji mbardetee nii.
13 Hono non ɓe keɓirta njoɓdi ooɲaare maɓɓe. Ɓe gacce mooɗon, ɓe ella mooɗon, sabi fay fijirde bonnde ɲalooma ana wela ɓe. So ɓe njooddike e mooɗon e ley kawrital ɲaamdu, eɓe mbelee e jammba maɓɓe.
14 Ɓe kaaɓataa yeewde rewɓe jananɓe, ɓe ŋoottataa waɗude junuubu, koyɗo yonki fuu ɓe koomtan ɗum. Ɓerɗe maɓɓe yo mboownaaɗe e joote, ɓe huɗaaɓe Laamɗo.
15 Ɓe celii laawol poocciingol ngol, ɓe majjii saabe ko ɓe njokki laawol Balaama* ɓii Bosora koo, jaɓuɗo ooɲaade saabe joote jawdi.
16 Oon annabaajo felaama dow luuttal mum wakkati nde ndakiiwa mum haaldiri e mum daande neɗɗo, haɗi ɗum waɗude ko nuykaaɗo waɗata.
17 Waajotooɓe fenooɓe ɓee yo ɓulli ɗi ngalaa ndiyam, ɓe duule ɗe henndu soggata, nimre ɓurnde fuu niɓɓude ɓe ndesanaa.
18 Ɓe ndaarii seytoraade yimɓe e dow konngi mawɗi ɓoli. Ɓe mbirfintinii yaltuɓe ko ɓooyaali hakkunde majjuɓe ɓee faa ɓe njokkintina ɗum'en giɗaaɗe njaahilaaku gonɗe e yonki.
19 Eɓe podana ɓeen ndimaaku tawee kamɓe e ko'e maɓɓe ɓe maccuɓe bonannda, sabi gooto fuu yo maccuɗo ko jaalii ɗum.
20 So tawii e anndal Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo ɓe ndaɗiri e tuundi aduna, so ɓe mbirfitiima e mayri kasen faa ndi jaalike ɓe, no ɓe mbattinirta nii ana ɓuri no arannde nii bonde.
21 Tawee ɓe anndaalino laawol fooccitaare ngol fey ɓuri anndude ngol faa gasa so ɗuurtoo yamiroore seniinde nde ɓe ndokkanoo ndee.
22 Ko hewtii ɓe koo sellinii ɗii tinndi: «Rawaandu ɲaamtan tuurre mum.» Wiyaama kasen: «Ngiroowu lootaaɗo talloto e loope.»

3

Haala gartol Joomiraaɗo

1 Sakiraaɓe am horsuɓe, oo woni ɓataaki ɗiɗaɓo mo mbinndan-mi on. E ley ɗiɗi ɗii fuu, miɗo yiɗi heyɗintinde e hakkillaaji mon anniyaaji lobbi faa miccito-ɗon,
2 haalaaji ɗi annabaaɓe seniiɓe kaalnoo gila ko ɓooyi, kaɲum e ko Joomiraaɗo men kisinoowo oo yamiri, ko nelaaɓe e mon anndini on koo.
3 Adee anndude ɗum ɗoo: e ɲalaaɗe cakitotooɗe ɗee, jaayrooɓe yimɓe jokkuɓe giɗaaɗe yonki mum'en ɓee ngaroyan. Ɓe njaayran on,

* **2:15** ***Balaama*** janngini kaananke ngeenndi mbiyeteendi Mo'ab oo seytaade Israa'iilankooɓe faa ɓe naata e jeenu kaɲum e dewal tooruuji.

4 ɓe mbiya: «Hono fodoore gartol makko ndee laatii? Sabi gila e njaatiraaɓe faa jooni,
huunde fuu ana worri e alhaali mum hono no worrunoo gila e fuɗɗoode aduna nii.»
5 Eɓe ndaara yeggitidde Laamɗo tagiri kammu e leydi fuu konngol muuɗum. O tagiri
leydi ndii ndiyam, ndi yaltii ley ndiyam,
6 e majjam kasen, aduna oo halkorii ilam tuufaanu.
7 E konngol makko ngol kasen, kammu e leydi jamaanu kawru-ɗen oo ndesanaama yiite
faa ɲannde darngal, nde yedduɓe Laamɗo ɓee kalketee ndee.
8 Sakiraaɓe am horsuɓe, pati njeggiton oo goonga: to Joomiraaɗo, ɲalooma gooto ana wa'i
hono no duuɓi ujunere nii, kaa duu duuɓi ujunere ana mba'ani mo hono no ɲalooma gooto
nii.
9 Joomiraaɗo taaɗintaa tabintinde fodoore mum no yoga yimɓe paamirta taaɗugol nii, o
muɲanɗo on tan sabi o yiɗaa fay gooto halkoo. Ko o yiɗi dee, yimɓe fuu ngarta e makko,
tuuba.
10 Kaa ɲannde gartol Joomiraaɗo ndee juhiran en no gujjo juhirta nii. Oon wakkati,
dillere mawnde waɗan, kammu oo timman. Kuɗɗe kammunkooje fuu kalkoto ley yiite.
Leydi ndii e golleeji gonɗi e mum fuu ɓannginte sarete.
11 Haya so tawii ɗum fuu hono non ɗum halkortoo, oɗon kaani jokkude laawol ceniingol!
Oɗon kaani wuurdude kulol Laamɗo
12 so tawee oɗon ndooma oɗon ngolla faa ɲalaande Laamɗo ndee warda no yaawiri nii!
Oon wakkati, kammu huɓɓan halkoo, kuɗɗe kammunkooje fuu taayan ley yiite.
13 Kaa eɗen ndoomiri no Laamɗo fodiri nii: kammu keso e leydi keyri ɗo fooccitaare
tawetee.
14 Tawee ɗeen kulle ndoomaten, sakiraaɓe am horsuɓe, coobee yalla Joomiraaɗo ana
tawa on e jam, tawa on ngalaa tuundi on ngalaa ella.
15 Paamon muɲal Joomiraaɗo meeɗen ngal ana newnana on kisindam. Non sakiike men
Pool korsuɗo oo winndirani on, no Laamɗo hokkiri mo hakkilantaaku nii.
16 Non o winndiri ɗum e ɓataakiiji makko ɗii fuu. Ɓataakiiji makko ɗii ana njogii konngi
ɗi maanaa mum tiiɗi faamude, ɗi yimɓe famarɓe jannde e hoyɓe yonki ley goonɗinal
mbaylitata koro mum, hono no ɓe ngaɗirta e nokkuuje goɗɗe ley Binndi ɗii duu nii. Kamɓe
ngaddanta ko'e maɓɓe halkaare.
17 Kaa onon sakiraaɓe am horsuɓe, nde wonnoo on kumpitaama ɗum gila jooni, ndeentee
pati bonɓe ɓee naɓora on e majjere mum'en so njoppon ɗo tabitinno-ɗon ɗoo.
18 Mawniron e ko anndu-ɗon Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo koo e ko
keɓu-ɗon moyyere mum koo! Yo teddeengal woodan mo gila jooni faa abada! Aamiina!

Ɓataaki Yuhanna arano

Haala Konngol dokkoowol yimɓe nguurndam

1 Miɗen mbinndana on haala neɗɗo gooduɗo gila puɗɗooɗe.* Min nanii haala makko,
min njiirii mo gite amen, min taykike mo, min memirii mo juuɗe amen. Kanko woni
Konngol dokkoowol yimɓe nguurndam.
2 Nguurndam ɗam ɓannginaama min njii ɗam, ɗum saabii so miɗen kaalana on haala
majjam. Ɗam nguurndam nduumiiɗam ngonɗam ɗo Baabiraaɗo ɗam min ɓannginanaa,
ɗam min kaalanta on haala mum jooni.
3 Ndennoo, ko min njii e ko min nani min kaalanta on onon duu, yalla oɗon ndeentira e
amen hono no min ndeentiri e Baabiraaɗo e Ɓiyum Iisaa Almasiihu nii.
4 Ɗum min mbinndanta on, yalla seyo men ana hiɓɓa.

No Laamɗo holliri yo fooyre

5 Kabaaru mo min narri Almasiihu, mo min kaalanta on haala mum oo, annii: Laamɗo
yo fooyre, nimre fuu walaa e mum.
6 So en mbii eɗen ndeentii e makko, kaa tawee e nimre ngon-ɗen, en penii, goonga walaa
e golle men.
7 Kaa so e fooyre nguur-ɗen no o worri e fooyre kanko e hoore makko nii, nden en
ndeentii enen e ko'e men, kasen duu yiiyam Ɓiyiiko Iisaa laɓɓinan en e tuundi fuu.
8 So en mbii en luuttaali, en njaayrii ko'e men, en ngalaa e goonga.
9 Kaa so en njaadiranii Laamɗo luutti men, o yaafoto en, o laɓɓina en e tuundi fuu. Sabi
kanko, o koolniiɗo, o pooccitiiɗo.
10 So en mbii en luuttaali, en njogorike Laamɗo yo penoowo, konngol makko naataali e
men.

2

No Almasiihu laatorii ballo men

1 Sukaaɓe am, mi winndanii on ɗum, pati on luuttu. Kaa so won luuttuɗo, eɗen njogii
balloowo ɗo Baabiraaɗo, oo woni Iisaa Almasiihu pooccitiiɗo oo.
2 Kanko hokkitiri yonki makko yalla luutti men ana njaafee, wanaa luutti men enen tan,
luutti aduna oo fuu.

Haala yiɗondirde

3 Ko anndinta en eɗen anndi Laamɗo dee, haybude jamirooje mum.
4 Biiɗo «miɗo anndi mo», tawa haybataa jamirooje makko, joomum yo penoowo, walaa
e goonga.
5 Kaa kaybuɗo konngol Laamɗo ngol, jilli Laamɗo ana kiɓɓi e mum jaati. Nii anndirten
eɗen ɲiiɓi e makko.
6 Biiɗo ana ɲiiɓi e makko, ana haani wuurda no Almasiihu wuurdunoo nii.
7 Sakiraaɓe am horsuɓe, ko mbinndan-mi on koo wanaa yamiroore heyre, yo yamiroore
ɓooynde nde keɓ-ɗon gila arannde. Nden yamiroore ɓooynde woni konngol ngol nan-ɗon
ngol.*
8 Ɗum e taweede, yamiroore ɓooynde nde mbinndan-mi on ndee, nde heyre duu, goonga
mayre ana ɓannga e Almasiihu, ana ɓannga e mon, onon duu. Sabi nimre ana timma,
fooyre jaati ndee tawi fuɗɗii yaaynude.
9 Biiɗo e fooyre woni, tawi ana waɲi sakiike mum, oo kaa e nimre woni faa hannde.
10 Jiɗɗo sakiike mum e fooyre woni, walaa ko fergitata ɗum.
11 Baɲuɗo sakiike mum e nimre woni ana wummbiloo, anndaa to yahata sabi nimre
wumnii ɗum.

Haala waasude yiɗude aduna

12 Sukaaɓe, miɗo winndana on
sabi luutti mon njaaforaama saabe Almasiihu.
13 Baabiraaɓe, miɗo winndana on
sabi oɗon anndi gooduɗo gila e puɗɗooɗe oo.
Jokolɓe, miɗo winndana on
sabi on njaalike Ibiliisa Bonɗo oo.
14 Sukaaɓe, ko mbinndiran-mi on dee,

---

* **1:1** ***Gooduɗo gila puɗɗooɗe oo*** yo Iisaa. (Yeew Linjiila ngeɗu Yuhanna 1.1-18 duu.)

* **2:7** ***Yamiroore ndee*** yo yiɗondirde.

saabe oɗon anndi Baabiraaɗo.
Baabiraaɓe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe oɗon anndi gooduɗo gila e puɗɗooɗe oo.
Jokolɓe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe oɗon njogii semmbe,
konngol Laamɗo ngol ɲiiɓii e mon,
kasen duu on njaalike Bonɗo oo.
15 Pati njiɗee aduna, kaɲum e ko woni e mum fuu. Sabi jiɗɗo aduna waawaa yiɗude
Baabiraaɗo.
16 Sabi huunde fuu ko woni e aduna banngal giɗaaɗe yonki e ko darii e yitere e haawtaade
banngal jawdi, jeyaaka e Baabiraaɗo, ɗum fuu e aduna jeyaa.
17 Aduna e muuyooji mum fuu timman, kaa gaɗoowo sago Laamɗo duumoto faa abada.

Jeertaango dow konnee'en Almasiihu

18 Sukaaɓe am, timmooɗe aduna oo ɓadike. On nanii konnee-Almasiihu waran. Haya,
jooni konnee'en-Almasiihu heewɓe annii. Ɗum anndir-ɗen timmooɗe ɗee.
19 E men jaati ɓe iwata, kaa ɓe njeyanooka e men. Sabi kamɓe, sinndo e men ɓe njeyanoo,
ɓe keddodotono e men. Kaa ɗum hollata kamɓe ɓe fuu ɓe njeyanooka e men.
20 Kaa onon, Almasiihu hokkii on Ruuhu Ceniiɗo, on fuu oɗon anndi goonga.
21 Mi winndiranaali on saabe on anndaa goonga. Ko mbinndiran-mi on dee, saabe oɗon
anndi goonga. Kasen duu oɗon anndi fenaande fuu walaa e goonga.
22 Ndennoo, homo woni penoowo? Jedduɗo Iisaa yo Almasiihu, kaɲum woni penoowo.†
Jedduɗo Baabiraaɗo e Bajjo oo fuu yo konnee-Almasiihu.
23 Sabi jedduɗo Bajjo oo walanaa Baabiraaɗo oo, ceedaniiɗo Bajjo oo fuu ana woodani
Baabiraaɗo oo duu.
24 Onon, tiiɗee e ko nan-ɗon gila arannde koo. Haala ka nan-ɗon gila arannde kaa, so
ɲiiɓii e mon, onon duu on ɲiiɓan e Bajjo oo, on ɲiiɓan e Baabiraaɗo oo.
25 Kasen duu, ko Almasiihu fodani en dee, nguurndam nduumiiɗam.
26 Mi winndanii on ɗum banngal yimɓe majjinooɓe on.
27 Kaa onon, Ruuhu Ceniiɗo mo o hokki on oo, ana ɲiiɓi e mon, fotaa ko njanngine-ɗon.
Sabi Ruuhu makko oo jannginta on huunde fuu, kanko Ruuhu oo goonga o jannginta on,
wanaa fenaande. Ndennoo, ɲiiɓee e Almasiihu no Ruuhu mum oo jannginiri on nii.

No laatori-ɗen ɓiɓɓe Laamɗo

28 Jooni sukaaɓe am, ɲiiɓee e Almasiihu, yalla eɗen ndardoo yeeso makko rafi kulol, pati
kersen ɲannde gartol makko.
29 So on anndii Laamɗo yo pooccitiiɗo, tayoree mo golleeji mum pooccitii fuu yo ɓiyiiko.

3

1 Yeewee no Baabiraaɗo foti yiɗirde en, faa noddire-ɗen ɓiɓɓe Laamɗo. En ɓiɓɓe mum jaati.
Ko haɗi aduna oo anndude en dee, o anndaa Baabiraaɗo.
2 Sakiraaɓe am horsuɓe, jooni en ɓiɓɓe Laamɗo. Ko laatoto-ɗen koo, ɓannginaaka tafon.
Kaa eɗen anndi nde Almasiihu ɓanngii, en nanndan e mum, sabi en njiyan mo kanko e
hoore makko no o worri nii jaati.
3 Joonndoriiɗo ɗum e makko fuu, laɓɓiniran hoore mum no Almasiihu laaɓiri nii.
4 Golluɗo ko boni fuu, luuttii Sariya Laamɗo. Sabi gollude ko boni yo luuttude Sariya.
5 Oɗon anndi Almasiihu ɓanngirii faa roondanoo en luutti men. Kaɲum, luutti ngalaa e
mum.
6 Ɲiiɓuɗo e makko fuu, heddataako e luutti. Luuttoowo fuu, yiyaali mo, anndaa mo.
7 Sukaaɓe am, pati fay gooto majjina on! Golloowo ko fooccitii yo pooccitiiɗo, hono no
Almasiihu worri yo pooccitiiɗo nii.
8 Kaa luuttoowo yo neɗɗo Ibiliisa, sabi Ibiliisa ana luutta gila e puɗɗooɗe. Saabe majjum
Ɓii Laamɗo oo wardi faa halka golleeji Ibiliisa.
9 Laatiiɗo ɓii Laamɗo fuu heddataako luuttude, sabi Ruuhu Laamɗo ana ɲiiɓi e mum.
Joomum waawaa heddaade luuttude, sabi yo ɓii Laamɗo.
10 Ko seenndata ɓiɓɓe Laamɗo e ɓiɓɓe Ibiliisa dee, mo gollataa ko fooccitii fuu, wanaa
neɗɗo Laamɗo. Mo yiɗaa sakiraaɓe mum duu, hono non worri.

Haala jilli

11 Oo woni kabaaru mo nan-ɗon gila arannde oo: njiɗondiren.

---

† **2:22** So neɗɗo yeddii Iisaa yo Almasiihu, yeddii o kaananke, yeddii o kisinoowo duu.

12 En kaanaa wa'ude no Kaabiila jokkuɗo Ibiliisa Bonɗo oo so wari miɲum nii. Koɗum waɗi so o wari ɗum? O wardii ɗum kammari golle makko yo bonɗo, mo miɲiiko oo kaa yo lobbo.
13 Ndennoo sakiraaɓe, pati kaayne-ɗon so aduna oo waɲii on.
14 Ko njiɗ-ɗen sakiraaɓe men koo, ɓannginani en en njaalike maayde, en naatii e nguurndam. Mo yiɗaa sakiike mum fuu, heddike yo maayɗo.
15 Neɗɗo fuu baɲuɗo sakiike mum, ɲaaɗii hoore. Oɗon anndi ɲaaɗuɗo hoore, nguurndam nduumiiɗam walanaa ɗum.
16 No anndirten ko woni jilli dee, Almasiihu hokkitirii yonki mum kammari men. Ndennoo enen duu, eɗen kaani hokkitirde yonkiiji men kammari sakiraaɓe men.
17 So jogiiɗo nguure hitaande yii sakiike mum yo kasindinɗo, yurmaaki ɗum, hono jilli Laamɗo mbaawiri ɲiiɓirde e mum?
18 Sukaaɓe am, pati jilli men laato haala ɓola tan, njiɗiren golle e goonga.
19-20 Nii anndirten e goonga ngon-ɗen. Kasen duu so ɓerɗe men pelii en, en mbaaltinan ɗe yeeso Laamɗo, sabi Laamɗo ɓuri ɗe manngu, kanko woni anndudo huunde fuu.
21 Ndennoo sakiraaɓe am horsuɓe, so nii ɓerɗe men pelaali en, en tawdataake e kulol yeeso Laamɗo,
22 o hokkan en ko ɲaagi-ɗen mo fuu, sabi en kaybii jamirooje makko, eɗen ngaɗa ko weli mo.
23 Yamiroore makko yo goondinde Iisaa Almasiihu Ɓiyiiko oo, kaɲum e yiɗondirde hono no o yamiri en nii.
24 Kayboowo jamirooje Laamɗo fuu, ana ɲiiɓi e Laamɗo, Laamɗo duu ana ɲiiɓi e mum. Ruuhu mo o hokki en oo, kaɲum anndinta en omo ɲiiɓi e men.

4

Haala Ruuhu goonga e ruuhu majjere

1 Sakiraaɓe am horsuɓe, baajotoodo fuu biiɗo Ruuhu Laamɗo ana e mum, pati ngoondinee ɗum faa koron yalla Ruuhu Laamɗo jaati woni e mum naa wanaa. Sabi annabaaɓe peneeɓe heewɓe caakike e aduna oo.
2 Annii no anndirton Ruuhu Laamɗo ana e neɗɗo: jaɓuɗo Iisaa Almasiihu warii laatike neɗɗo fuu, oon, Ruuhu Laamɗo ana e mum.
3 Kaa mo jaɓanaali Iisaa fuu, Ruuhu Laamɗo walaa e mum. E konnee-Almasiihu iwi. On nanii haala garol konnee-Almasiihu oo. Oon, ana ley aduna oo gila jooni.
4 Sukaaɓe am, onon, on yimɓe Laamɗo, on njaalike annabaaɓe peneeɓe ɓee. Sabi Ruuhu gondo e mon oo ɓuri semmbe diina gondo e aduna oo.
5 Ɓeen annabaaɓe peneeɓe, ɓe adunankooɓe. Saabe majjum, haala mbonka ɓe kaalata, aduna oo ana hettinanoo ɓe.
6 Enen, en yimɓe Laamɗo, anndudo Laamɗo fuu hettinanto en. Mo wanaa neɗɗo Laamɗo hettinantaako en. Nii ceenndirten Ruuhu goonga e ruuhu majjere.

Haala jilli Laamɗo

7 Sakiraaɓe am horsuɓe, njiɗondiren, sabi jilli e Laamɗo iwi. Mo jilli ngoni e mum fuu yo ɓii Laamɗo, ana anndi Laamɗo.
8 Mo jilli ngalaa e mum oo anndaa Laamɗo, sabi Laamɗo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli.
9 Ko Laamɗo ɓannginirani en jilli mum dee, ko o neli ƁiyiikoBajjo ley aduna oo koo, yalla eɗen keɓira nguurndam saabe mum.
10 Ko njiɗu-ɗen Laamɗo koo anndintaa en jilli. Ko anndinta en jilli dee, Laamɗo yiɗi en. E ley jilli makko ɗii o nelii Ɓiyiiko faa hokkitira yonki mum yalla luutti men ana njaafee.
11 Sakiraaɓe am horsuɓe, ko Laamɗo yiɗiri en nii koo, enen duu, eɗen kaani yiɗondirde.
12 Fay gooto yiyaali Laamɗo abada. So en njiɗondirii, Laamɗo ɲiiɓan e men, kasen duu jilli mum kiɓɓii e men.
13 Hono anndirten eɗen ɲiiɓi e makko, kanko duu omo ɲiiɓi e men? Ko o hokki en Ruuhu makko oo koo.
14 Minen e ko'e amen, min njii Bajjo oo, miɗen kaalana on Baabiraaɗo oo neli mo faa o hisina aduna oo.
15 Jaɓuɗo Iisaa yo Ɓii Laamɗo fuu, Laamɗo ɲiiɓan e mum, kaɲum duu ɲiiɓan e Laamɗo.
16 Enen, en anndii jilli ɗi Laamɗo yiɗi en ɗii, en koolike ɗi. Laamɗo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. Ɲiiɓuɗo e jilli fuu, e Laamɗo ɲiiɓi. Laamɗo duu ɲiiɓan e mum.
17 No Almasiihu wa'i nii, hono non enen duu kaan-ɗen wa'ude e oo ɗoo aduna. Nii woni no jilli ɗii kiɓɓiri e men, pati kulen ɲannde darngal.

18 Kulol walaa ley jilli, jilli kiɓɓudi ittan kulol. Sabi kulol yo jukkungo doomi, kasen duu gonduɗo e kulol fuu, jilli Laamɗo kiɓɓaali e mum.
19 Enen, ko o adii yiɗude en koo, waɗi so njiɗondir-ɗen.
20 Biiɗo «miɗo yiɗi Laamɗo», so tawi ana waɲi sakiike mum, yo penoowo. Sabi mo yiɗaali sakiike mum mo yiyata, waawaa yiɗude Laamɗo mo yiyaali.
21 Jiɗɗo Laamɗo fuu, yo yiɗu sakiike mum duu. Ndee ɗoo yamiroore, Almasiihu waddani en ɗum.

5

Haala goondinde Ɓii Laamɗo

1 Goondindo Iisaa woni Almasiihu fuu laatike ɓii Laamɗo. Jiɗɗo saaraa fuu, yiɗan ɓiyiiko duu.
2 No anndirten eɗen njiɗi ɓiɓɓe Laamɗo dee, ko njiɗ-ɗen Laamɗo so njokku-ɗen jamirooje mum koo.
3 Sabi haybude jamirooje makko woni yiɗude mo. Jamirooje makko nganaa donngal,
4 sabi ko iwi e Laamɗo fuu, jaaloto giɗaaɗe yonki. Goondinal men njaalorto-ɗen ɗe.
5 Homo jaalotoo giɗaaɗe yonki? Walaa fuu jaalotoodo giɗaaɗe yonki so wanaa goondindo Iisaa woni Ɓii Laamɗo.
6 Oon woni Iisaa Almasiihu garduɗo e ndiyam e yiiyam.* Wanaa e ndiyam tan o wardi, o wardii e ndiyam e yiiyam fuu. Ruuhu oo duu hollata ɗum, sabi Ruuhu oo woni goonga.
7 Sabi kulle tati ana kolla Iisaa woni Almasiihu,
8 ɗum woni Ruuhu e ndiyam e yiiyam, seedaaku majje oo duu yo gooto.
9 Eɗen njaɓa seedaaku yimɓe, kaa seedaaku Laamɗo oo ɓuri semmbe. Sabi kanko woni mo Laamɗo haali haala Ɓiyum.
10 Goondindo Ɓii Laamɗo, heɓii oon seedaaku e ley ɓernde mum. Mo goondinaali Laamɗo, kaɲum jogorike Laamɗo yo penoowo, sabi jaɓaali seedaaku mo Laamɗo haali haala Ɓiyum oo.
11 Ɗum woni seedaaku oo: Laamɗo hokkii en nguurndam nduumiiɗam, ɗam nguurndam ana e Ɓiyiiko oo.
12 Goodando Ɓii Laamɗo oo fuu, heɓii nguurndam ɗam. Mo walanaa ɗum, heɓaali ɗam.

Baynondiral

13 Onon goondinɓe Ɓii Laamɗo oo ɓee, mi winndanii on ɗum, yalla oɗon tayora on keɓii nguurndam nduumiiɗam.
14 Eɗen njogii ndee hoolaare ɗo makko: so en nduworike huunde hakke muuyɗe makko, o jaabanto en.
15 Eɗen anndi en keɓii ko nduwi-ɗen koo, nde wonnoo eɗen anndi omo jaabanoo en duwaawu men.
16 Ndennoo, so won jiiɗo sakiike mum ana luutta luuttal ngal waddantaa neɗɗo maayde, o ɲaaganoo ɗum Laamɗo, Laamɗo duu hokkan ɗum nguurndam. Kaa won luuttal gaddoowal maayde. Mi wiyaali ɲaagoro-ɗon saabe ngal luuttal.
17 Ooɲaare fuu yo luuttal, kaa wanaa luuttal fuu waddata maayde.
18 Eɗen anndi ɓii Laamɗo fuu heddataako e luutti, sabi Ɓii Laamɗo oo ana hayba neɗɗo oo, Ibiliisa Bondo oo memataa mo.
19 Eɗen anndi en yimɓe Laamɗo, aduna oo fuu annii e maral Bondo oo.
20 Eɗen anndi Ɓii Laamɗo warii, hokkii en hakkille mo anndiren deweteeɗo goongaraajo oo. Jooni eɗen njeyaa e goongaraajo oo, sabi eɗen ɲiiɓi e Ɓiyiiko Iisaa Almasiihu. Kanko woni Laamɗo goongaraajo oo, kanko woni nguurndam nduumiiɗam.
21 Sukaaɓe am, ndeenee ko'e mon e deweteeɗo goɗɗo.

---

* **5:6** ***Ndiyam ɗam*** woni ndiyam lootogal batisima. Yiiyam ɗam ana hollita maayde Iisaa.

Ɓataaki Yuhanna ɗiɗaɓo

1 Miin mawɗo deental goonɗinɓe winndi oo ɓataaki faade e debbo teddudo* mo Laamɗo
suɓii. Miɗo jowte, aan e ɓiɓɓe maa fuu, onon ɓe njiɗir-mi goonga. Wanaa miin tan yiɗi on,
annduɓe goonga oo ɓee fuu ana njiɗiri on
2 saabe goonga gonɗo e men, duumotooɗo e men faa abada oo.
3 Laamɗo Baabiraaɗo men e Ɓiyum Iisaa Almasiihu yurmoto en, hokkan en moyyere e
jam kammari goonga e jilli.

Haala goonga e jilli

4 Mi seyike sanne ko kumpitii-mi won ɓiɓɓe maa jokkirɓe goonga oo no Baabiraaɗo
yamiri en nii.
5 Jooni, debbo teddudo, miɗo ndaarde, njiɗondiren. Ko mbinndanan-maa-mi koo wanaa
yamiroore heyre, ɗum yamiroore nde keɓu-ɗen gila arannde.
6 Ko woni jilli dee, haybude jamirooje Laamɗo. Nden yamiroore woni nde kaan-ɗon
haybirde no nanir-ɗon ɗum gila arannde nii.
7 Sabi majjinooɓe heewɓe caakike e aduna oo. Ɓe njaɓaali Iisaa Almasiihu warii laatike
neddo. Baaɗo no maɓɓe nii fuu yo majjinoowo yo konnee-Almasiihu.
8 Kaybee ko'e mon, pati golle mo ngollu-ɗon oo mursee, keɓon mbarjaari kiɓɓundi.
9 Sabi mo ɲiiɓaali e laawol Almasiihu ngol, walanaa Laamɗo. Ɲiiɓuɗo e maggol ana
woodani Baabiraaɗo e Bajjo oo fuu.
10 So won garɗo e mon ana waajoo ko waldaa e laawol ngol, pati njaɓɓee ɗum e ley galleeji
mon, pati fay njowtee ɗum.
11 Sabi jowtuɗo mo fuu, kaŋum e makko laatike gootum.

Baynondiral

12 Ko kaan-mi haalande on koo ana heewi, mi yiɗaa winndande on ɗum fuu e ɗerewol.
Kaa miɗo yeloo warde to mon, kaalden hunduko e hunduko, yalla seyo men ana hiɓɓa.
13 Haya, ɓiɓɓe sakiike maa debbo mo Laamɗo suɓii oo ana njowte.

---

* **1:1** ***Debbo teddu**ɗo oo* e ɓiɓɓe mum yo deental goonɗinɓe gootal.

Ɓataaki **Yuhanna tataɓo**

1 Miin mawɗo deental goonɗinɓe winndi oo ɓataaki faade e Gayus sakiike am korsuɗo
mo njiɗir-mi goonga oo.
2 Sakiike am korsuɗo, miɗo yeloo keɓaa neema e cellal, no hakkille maa deeyiri e Laamɗo
nii.
3 Hee mi seyike nde yoga e sakiraaɓe ngari kaalani kam no tiinnori-ɗaa e goonga e no
njokkir-ɗaa mo nii.
4 Seyo fuu ɓuranaa kam ko nan-mi ɓiɓɓe am ana njokki goonga oo koo.

Haala ballal faade e sakiraaɓe

5 Sakiike am korsuɗo, golle lobbo mo ngollantaa sakiraaɓe ɓee, fay ɓe a anndaa ɓee,* ana
hollita a koolniiɗo.
6 Ɓe kaalii haala jilli maa yeeso deental goonɗinɓe. So a jokkii yooɓinde ɓe ko ɓe kasindini
e laawol maɓɓe, no hawrirta e muuyɗe Laamɗo nii, a waɗan ko moyyi.
7 Sabi kamɓe, saabe Almasiihu ɓe immorii laawol ngol. Ɓe ndaardaali yimɓe ɓe
ngoonɗinaali Iisaa ɓee fay huunde.
8 Ndennoo, enen goonɗinɓe Iisaa, eɗen kaani wallude hono ɓeen yimɓe, yalla eɗen
ngollida e maɓɓe goonga.

No Diyoterefes e Demeteriyus ngorri

9 Won ko mbinndu-mi faade e deental goonɗinɓe ngal, kaa Diyoterefes, muuyɗo ardinde
hoore mum oo, jaɓantaa kam.
10 Saabe ɗum, so mi warii, mi hollan ko o waɗata koo e no o bonkortoo min nii. Wanaa
ɗum tan: o jaɓɓataako sakiraaɓe hoɓɓe ɓee, kasen duu yiɗuɓe jaɓɓaade ɓe ɓee, o haɗan ɗum,
o ribba ɗum'en e deental goonɗinɓe ngal.
11 Sakiike am korsuɗo, pati ɲemmbu ko boni, ɲemmbu ko moyyi. Gaɗoowo ko moyyi fuu
yo neɗɗo Laamɗo. Gaɗoowo ko boni anndaa Laamɗo.
12 Demeteriyus yo neɗɗo lobbo sabi omo ɲiiɓi e goonga. Yimɓe fuu ana kaala haala makko
lobba. Minen duu, miɗen njaɓi ɗum, aɗa anndi seedaaku amen yo goonga.

Baynondiral

13 Ko kaan-mi haalande ma koo ana heewi, mi yiɗaa winndude ɗum fuu e ɗerewol.
14 Miɗo yeloo yiide ma ko ɓadii, kaalden hunduko e hunduko.
15 Giɗiraaɓe maa wonɓe ɗoo ɓee ana njowte. Miɗo jowta giɗiraaɓe ɓee fuu, gooto gooto.
Aan e jam!

---

* **1:5** ***Sakiraaɓe ɓee*** yo saakooɓe Kabaaru Lobbo oo.

Ɓataaki Yahuuda

1 Oo ɓataaki ga am iwri, miin Yahuuda, maccuɗo Iisaa Almasiihu mi miɲii Yaakuuba. Mi
jowtii on, onon noddaaɓe horsuɓe e Laamɗo Baabiraaɗo men ɓee, onon reenaaɓe faa gartol
Iisaa Almasiihu.
2 Yo Laamɗo hebbin e mon yurmeende mum e jam mum e jilli mum!

Jeertaango dow jannginooɓe fenooɓe

3 Sakiraaɓe am horsuɓe, miɗo yiɗunoo faa sanne winndande on banngal kisindam
ɗam ndeentu-ɗen e mum en fuu ɗam. Kaa jooni mi yii ana tilsi mi winnda faa mi
suusina on kaɓano-ɗon laawol goondinal dokkaangal seniiɓe fuu cilol gootol keyoowol
yimɓe jamaanuuji ɗii fuu.
4 Sabi won sooriiɓe e deental ngal, ɓe jukkungo mum'en winndaa gila ko ɓooyi. Ɓe
yeddooɓe Laamɗo, ɓe waylitooɓe moyyere Laamɗo ndee faa laatoo yamiroore njaahilaaku,
ɓe yeddooɓe Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu Kalfaaɗo men gooto oo.
5 Jooni, miɗo yiɗi miccintinde on ɗum ɗoo, fay so taweede on kumpitaama faa laaɓi: ko
Joomiraaɗo danndi yimɓe mum to leydi Misira too koo, o sakitike halkude ɓe ngoondinaali
e ley maɓɓe ɓee.
6 Miccitoro-ɗon duu no yoga e malaa'ika'en ɓee keddaaki ɗo njamiranoo ɗoo nii, ko ɓe
ngadi dee, ɓe njoppu darɗe maɓɓe. Saabe ɗum Joomiraaɗo heddi ɓe ley nimre faa kiiti
ɲannde darngal, geyyii ɓe geyyelle duumiiɗe.
7 Kasen duu, Sodooma e Gomoora e geelle piliiɗe ɗum'en ngadirii njaahilaaku no
malaa'ika'en ɓee ngadiri nii, ɗe nguurdiino e tuuyooji ɗi kaanaa waɗeede. E ley ɗum ɗe
laatanike yimɓe fuu jeertaango jukkungo yiite duumiinge ngee.
8 Ɗum e taweede, sooriiɓe e mon tuugiiɓe ko njii e ley koyɗi mum'en ɓee, ana coɓina caldi
mum'en, ana koyna hooreyaaku Joomiraaɗo, ana mbonkoo tedduɓe wonɓe dow kammu
ɓee.
9 Jaka fay Miikaa'iilu, mawɗo malaa'ika'en oo, bonkaaki Ibiliisa nde ɓe nduddunoo
banngal ireede tew Muusaa oo ndee. O jaɓaali bonkaade Ibiliisa faa o wullanoo ɗum, ko o
wii ɗum dee: «Yo Joomiraaɗo hiite.»
10 Kaa ɓeen yimɓe ana mbonkoo kuɗɗe ɗe ɓe anndaa ɗum'en, ko ɓe anndi koo jaati woni
ko halkata ɓe. Ɗum woni tuuyooji maɓɓe, ana wa'i hono tuuyooji daabaaji ladde nii.
11 Kaari! Ɓe njokkii laawol Kaabiila.* Ɓe ngadii ko'e maɓɓe e majjere Balaama,† yalla eɓe
keɓa jawdi. Ɓe kalkoto e murtugol maɓɓe no Koora‡ halkorii nii.
12 Kamɓe ngoni ella kawrital ɲaamdu mooɗon, sabi ayiibe ɓe ɲaamirta, kasen duu ko'e
maɓɓe tan ɓe killaa. Ɓe duule ɗe ngalaa ndiyam ɗe kenuuli coggata, ɓe leɗɗe yaawnde ɗe
ngalaa ko teɓetee, ɗoofaaɗe, baatuɗe fey.
13 Eɓe yufina gacce maɓɓe no bempeeje geeci piyotooɗe yufinirta ngufo nii, ɓe koode
jiilotooɗe, nimre ɓurnde fuu niɓɓude ɓe ndesanaa faa abada.
14 Henok taanii Aadama jeɗɗaɓo oo sappinoke kabaaru maɓɓe gila ko ɓooyi, wii:
«Yeewee Joomiraaɗo ana warda e malaa'ika'en mum seniiɓe ujunaaji ujunaaji
15 faa sara yimɓe fuu.
O hollitan bonɓe ɓee golle mum'en fuu no foti bonde,
o hollitan ɓe geddi fuu ɗi ɓeen luuttooɓe yeddooɓe Laamɗo kaali.»
16 Ɓeen yimɓe yo bonnooɓe moyyere, woytotooɓe, jokkooɓe giɗaaɗe yonki mum'en, eɓe
mantoo, eɓe mana woɓɓe yalla eɓe keɓa ko ɓe njiɗi.

Haala ɲiɓude nguurndam dow goondinal

17 Kaa onon sakiraaɓe am horsuɓe, miccitee konngi ɗi nelaaɓe Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu ɓee cappinoo ɗii.
18 Nii ɓe mbiiri on: «E cakite jamaanu, jaayrooɓe yimɓe, jokkuɓe giɗaaɗe yonki mum'en
bonɗe ngaroyan.»
19 Kamɓe ngoni seenndooɓe yimɓe, miilooji adunankooji ɓe njogii, Ruuhu Laamɗo oo
walaa e maɓɓe.
20 Kaa onon sakiraaɓe am horsuɓe, mahee nguurndam mon dow goondinal mooɗon
cattungal senaade ngal, keddee e ɲaagaade Laamɗo e dow baawɗe Ruuhu Ceniiɗo.
21 Keddee e jilli Laamɗo tawa oɗon ndoomti yurmeende Joomiraaɗo meeɗen Iisaa
Almasiihu naɓoore on to nguurndam nduumiiɗam.

---

* **1:11** ***Kaabiila*** yo barɗo miɲum Haabiila. † **1:11** Yeew 2 Piyeer 2.15 ‡ **1:11** Gorko biyeteeɗo ***Koora*** murtini yimɓe Israa'iila nde Muusaa haybannoo ɓe ley ladde ndee.

22 Njurmee yoga yimɓe wonɓe e sikke,
23 ndiwtee yoga maɓɓe iwde e yiite, ndanndon ɓe. Woɓɓe ɓee noo, njurmoro-ɗon ɓe e dow
jeertagol, nefon fay saaya ka terɗe maɓɓe comni kaa.

24-25 Laamɗo ana waawi reenude on e tarataraaɗe, ana waawi darnude on yeeso ted-
deengal mum, tawee ɲiŋoore walaa e mon, on seyiiɓe. Yo teddeengal e manngu e semmbe e
laamu ngoodan mo, kanko Laamɗo gooto kisinirɗo en Iisaa Almasiihu Joomiraaɗo meeɗen
oo, gila huunde fuu tagaaka faa jooni, faa abada abadin. Aamiina!

Ɓanngingol
ngol Iisaa Almasiihu ɓannginani Yuhanna

1 Dewtere ndee ana mooɓti kulle ɗe Iisaa Almasiihu ɓanngini. Laamɗo ɓannginani mo
ɗee kulle faa o holla maccuɓe mum ɓee ko warata ɓooyataa. Iisaa neli malaa'ika mum faa
humpita ɗum maccuɗo makko Yuhanna.
2 Oon duu seettiima huunde fuu ko yii, ɗum woni, o haalii konngol Laamɗo ngol, o seedii
e dow Iisaa Almasiihu oo huunde fuu ko o yii.
3 Neɗɗo fuu janngudo ndee dewtere annabaaku welii hoore. Neɗɗo fuu kettiniiɗo nde so
jokki ko winndaa e mayre koo welii hoore, sabi wakkati mo kulle ɗee ngaɗata oo ɓadiima.

Misaalu faade e deente goondinɓe jeɗɗi

4 Miin Yuhanna winndi oo ɗoo ɓataaki faade e deente jeɗɗi goondinɓe gonde e leydi Asiya
ɗee. Yo on keɓu moyyere e jam iwde e Laamɗo gooduɗo, goodunooɗo, garoowo oo, iwde e
ruuhuuji jeɗɗi gondi e yeeso bimmbeere makko laamu ndee ɗii,
5-6 iwde e Iisaa Almasiihu, seedee koolniiɗo e dow kulle ɗee oo, arano e wuurtineede
hakkunde maayɓe, laamiiɗo kaanankooɓe aduna oo.
Yo teddeengal e baawde ngoodan Iisaa faa abada, kanko yidi en so o yuppi yiiyam makko,
o tonngiti en iwde e tonngoode luuttal, o wadi en jeyaaɓe e laamu, o wadi en yottinooɓe
sadaka faa ngollanen Laamɗo Baabiraaɗo makko oo! Aamiina.
7 Taykee, omo wara e duule.
Yimɓe fuu njiyan mo,
fay yuwnooɓe mo ɓee,
leɲi aduna fuu cuŋlan saabe makko.
Hono non laatortoo! Aamiina.
8 Joomiraaɗo men Laamɗo, gooduɗo, goodunooɗo, garoowo, Jom Baawde oo, wii:
—Miin woni arano, miin woni cakito.

No Yuhanna yiiri Almasiihu ana teddiniree

9 Miin woni Yuhanna sakiike mon deentuɗo e mon torraaji, deentuɗo e mon laamu Iisaa
Almasiihu, e muɲidiɗɗo e mon muɲal makko. Mi ribbanooma yaade ruunde wiyeteende
Patamos saabe ko mbaajii-mi konngol Laamɗo ngol e ko ceedanii-mi Iisaa koo.
10 E ley Ɲalaande Joomiraaɗo ndee,* keew-mi Ruuhu, nan-mi caggal am daande tekkunde
no daande buututal nii
11 ana wiya:
—Ko njiyataa koo, waɗu ɗum dewtere, neldaa nde deente goondinɓe jeɗɗi ɗee: deen-
tal Efeesunkooɓe e deental Simirnankooɓe e deental Pergamenkooɓe e deental Tiyati-
rankooɓe e deental Sardesankooɓe e deental Filadelfinkooɓe e deental Lawdikiyankooɓe.
12 Njeeyii-mi yalla miɗo yiya kaaldoowo e am oo, njii-mi moottilaaji kaŋŋe jeɗɗi,
13 nanndoore neɗɗo ana hakkunde majji, ana ɓoornii saaya, ana haɓɓi ganndilaawol
kaŋŋe e becce mum.
14 Leeɓi hoore makko ana ndawni far no haabu, naa no ɓiraaɗam nii, gite makko ana
njaaynira no metangal yiite nii,
15 koyde makko ana ɗelkira no jakawalle jalbirta so waɗaama e yiite faa wojji coy nii,
kasen duu daande makko ana wa'i no dillere ndiyam keewɗam nii.
16 Omo jogii e junngo makko ɲaamo ngoo koode jeɗɗi, kaafaawi ki banngeeji mum
ɗiɗi fuu mbeli ana yalta e hunduko makko, yeeso makko ana ɗelkira no naange jalbirta
hakkunde naange nii.
17 Nde njii-moo-mi ndee, caamu-mi yeeso makko mbaa-mi no maayɗo nii. O fawi junngo
makko ɲaamo e am, o wii:
—Pati hul! Miin woni arano, miin woni cakito,
18 miin woni guurɗo oo. Mi maayiino, kaa miɗo nii wuuri faa abada. Miin jogii baawde
dow maayde e baawde dow laakaraa.
19 Ndennoo, winndu ko njiyataa koo, ɗum woni ko waɗata jooni koo e ko waroyta caggal
mum koo.
20 Annii sirri koode jeɗɗi ɗe njiyataa e junngo am ɲaamo ɗee, kaɲum e moottilaaji kaŋŋe
jeɗɗi: koode jeɗɗi ɗee yo malaa'ika'en deente goondinɓe jeɗɗi ɗee, moottilaaji kaŋŋe jeɗɗi
ɗii yo deente goondinɓe jeɗɗi ɗee.

---

* **1:10** *Ɲalaande* ***Joomiraaɗo ndee*** woni ɲannde alan.

2

Haala ɓataakiiji faade e deente goondiinɓe jeɗɗi

Ɓataaki faade e Efeesunkooɓe

1 —Winndu faade e malaa'ika deental goondiinɓe wonɓe Efeesu, mbiyaa:
«Annii haalaaji jogiido koode jeɗɗi e junngo mum ɲaamo, jahoowo hakkunde moottilaaji
kaŋŋe jeɗɗi:
2 Mido anndi golleeji maa e muɲal maa ley tampere. Mido anndi a hokkataa bonɓe ɓee
laawol, a ittii koro innditirteeɓe nelaaɓe ɓee a tawii ɓe fenooɓe.
3 A jom muɲal, a torraama saabe innde am, ɗum e taweede yonki maa ɲawaali.
4 Kaa mido felire ɗum ɗoo: a yoppii jilli maa ɗi njogino-ɗaa arannde ɗii.
5 Ndennoo miccita no ngorruno-ɗaa gila a saamaali. Tuubu, ngolliraa no ngollirno-ɗaa
arannde nii! So wanaa ɗum, so a tuubaali, mi waran e maa mi itta moottila maa e nokku
mum.
6 Kaa mido yarrani maa ɗum ɗoo: aɗa waɲi golleeji jokkuɓe Nikola no mbaɲir-mi ɗi nii.
7 Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondiinɓe ɗee koo! Jaaliido fuu,
mi hokkan ɗum ɲaamde ɓiɓɓe lekki nguurndam ndariiki e alijenne Laamɗo kii.»

Ɓataaki faade e Simirnankooɓe

8 —Winndu faade e malaa'ika deental goondiinɓe wonɓe Simirna, mbiyaa:
«Annii haalaaji biyeteeɗo arano e cakito, maaynooɗo so wuurti oo:
9 Mido anndi torra maa e baasal maa, tawee nee a arsukunte. Mido anndi bonnooɓe
innde wiyooɓe e ko'e mum'en ɓe Yahuudiyankooɓe tawee ɓe nganaa. Ko ɓe ngoni dee, ɓe
deental rewooɓe Ibiliisa.
10 Pati hul torra ɓadiido hewtude ma. Tayka, yoga mon Ibiliisa wedoto ɗum ley kasu
faa tewta seytaade on. On torrete balɗe sappo. Yo a laato koolniido faa maayde tawe hen,
mi hokke teddeengal gondungal e nguurndam nduumiiɗam.
11 Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondiinɓe ɗee koo! Jaaliido
fuu, maayde diɗoɓere ndee memataa ɗum fey.»

Ɓataaki faade e Pergamenkooɓe

12 —Winndu faade e malaa'ika deental goondiinɓe wonɓe Pergame, mbiyaa:
«Annii haalaaji jogiido kaafaawi ki banngeeji mum ɗiɗi fuu mbeli:
13 Mido anndi nokku ɗo koɗu-ɗaa, ɗo Ibiliisa laamii ɗoo. Aɗa tiiɗi e innde am, a
yankiraali goondinal maa e am fay wakkati nde Antipas seede am koolniido oo waraa
ley mon ndee, ɗum woni ɗo Ibiliisa hoɗi ɗoo.
14 Kaa won pelooje seeɗa ɗe njogani-maa-mi: aɗa muɲana yimɓe wonɓe hakkunde
mon nannduɓe e Balaama. Kanko janngini Balaka seytaade Israa'iilankooɓe faa jeena
kaɲum e ɲaamde tewuuji cakkanaaɗi tooruuji.
15 Nii, jokkuɓe yimɓe Nikola ngorri hakkunde mon, jannde maɓɓe e golleeji maɓɓe fuu
potu.
16 Ndennoo tuubu, so wanaa ɗum, mi waran e maa jooni, mi haɓira e maɓɓe kaafaawi
ngonki e hunduko am kii.
17 Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondiinɓe ɗee koo! Jaaliido
fuu, mi hokkan ɗum ɲaamdu suuɗiindu wiyeteendu ‹ maanu ›, mi hokkan ɗum kaayel
danewel binndaangel innde heyre nde fay gooto anndaa so wanaa dokkaaɗo ɗum.»

Ɓataaki faade e Tiyatirankooɓe

18 —Winndu faade e malaa'ika deental goondiinɓe wonɓe Tiyatira, mbiyaa:
«Annii haalaaji Ɓii Laamɗo mo gite mum njalbirta no metangal yiite, mo koyɗe mum
ɗelkirta no jakawalle jarnaaɗo nii:
19 Mido anndi golleeji maa e jilli maa e goondinal maa e ballal ngal ngaɗan-ɗaa woɓɓe,
kaɲum e muɲal maa. Mido anndi golleeji maa cakitiiɗi ɗii ɓuri aranndeeji ɗii heewde.
20 Kaa mido felire ɗum ɗoo: aɗa muɲana Yesabel, oo debbo biyoowo hoore mum
annabaajo. Omo hoomta maccuɓe am omo janngina ɗum'en fijirde e ɲaamde tewuuji
cakkanaaɗi tooruuji.
21 Mi hokkii mo wakkati no mo tuubira, kaa o jaɓaali tuubude iwde e fijirde makko
ndee.
22 Saabe majjum mi wedoto mo dow leeso naawalla. Fijidooɓe e makko ɓee duu, so
tuubaali iwde e laawol makko ngol, torrete torraaji mawɗi,
23 mi halkan ɓiɓɓe makko duu. Deente goondiinɓe ɗee fuu anndan miin woni ittoowo
koro hakkillaaji e ɓerɗe, kasen duu mi yoɓan gooto e mon fuu hakke golle mum.

24 Kaa onon Tiyatirankooɓe heddiiɓe ɓe njokkaali ngol laawol ɓee, ɓe ngolliraali ko yoga inndirta ‹ sirriiji Ibiliisa luggi ›, miɗo wiya on: walaa donngal gonngal ngal pawan-mi e mon
25 so wanaa yo on tiiɗu e ko njogi-ɗon koo faa nde ngar-mi fuu.
26-28 Jaaliiɓe – ɗum woni waɗooɓe sago am faa timmoode ɓee – mi hokkan ɗum'en baawɗe ɗe keɓu-mi e Baabiraaɗo am ɗee, faa ɓe ndurda jaaleɲi ɗii loocol naawngol, ɓe pusira ɗi no mahoowo looɗe fusirta looɗe nii. Mi hokkan ɓe hoodere fajiri ndee duu.
29 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goonɗinɓe ɗee koo! »

3

Ɓataaki faade e Sardesankooɓe

1 —Winndu faade e malaa'ika deental goonɗinɓe wonɓe Sardes, mbiyaa:
«Annii haalaaji jogiiɗo ruuhuuji Laamɗo jeɗɗi e koode jeɗɗi:
Miɗo anndi golleeji maa, aɗa wiyee a guurɗo, tawee nee a maayɗo.
2 Jeerta cemmbinɗinaa seeɗa mo njogi-ɗaa oo gila waataali, sabi mi tawaali fay gooto e golleeji maa ana hiɓɓi yeeso Laamɗo am.
3 Ndennoo, miccita no keɓir-ɗaa e no nanir-ɗaa Kabaaru Lobbo oo, tuubu ngolliraa mo. So a jeertaaki, mi wardan no gujjo nii, kasen duu a anndataa wakkati mo ngaran-mi maɓɓude ma.
4 Kaa noo, aɗa jogii ɗo Sardes ɗoo yimɓe ɓe tuunninaali kaddule mum'en. Ɓe ɓoornotoo kaddule daneeje ɓe njaada e am, sabi eɓe kaandi hen.
5 Hono non, jaaliiɗo fuu ɓoornortoo kaddule daneeje. Abada mi tosataa innde mum e dewtere nguurndam ndee. Mi seedoto omo jeydaa e am yeeso Baabiraaɗo am e malaa'ika'en mum.
6 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goonɗinɓe ɗee koo!»

Ɓataaki faade e Filadelfinkooɓe

7 —Winndu faade e malaa'ika deental goonɗinɓe wonɓe Filadelfi, mbiyaa:
«Annii haalaaji ceniiɗo goongirante, mo cokitirgal Daawuuda kaananke oo woni e junngo mum. So o udditii fay gooto uddataa, so o uddii fay gooto udditataa.
8 Miɗo anndi golleeji maa. Tayka, mi udditii damal yeeso maa ngal fay gooto waawaa uddude. Aan e famɗude semmbe fuu, a haybii konngol am, a yankiraali innde am.
9 Haya, mi neldete jeyaaɓe e deental rewooɓe Ibiliisa wiyooɓe e ko'e mum'en ɓe Yahuudiyankooɓe tawee ɓe fenooɓe, ɓe nganaa. Mi dooldinan ɓe ɓe ngara ɓe cujidoya e koyɗe maa. Nden ɓe paaman mi yiɗii ma.
10 Ko njamir-maa-mi muɲaa koo, a muɲii sanne. Saabe ɗum, mi reenete e wakkati nde ɓillaare warata horde aduna faa itta koro yimɓe fuu.
11 Mi ɓadike warde. Tiiɗu e ko njogi-ɗaa koo pati fay gooto teeta deesewal maa jaalogal.
12 Jaaliiɗo fuu, mi waɗan ɗum nuygal ley suudu Laamɗo am seniindu, o yaltataa e mayru abada. Mi winndan e mum innde Laamɗo am e innde ngalluure Laamɗo am, ɗum woni Urusaliima keso iwoowo dow kammu to Laamɗo am so jippoo oo, mi winndan e mum innde am heyre ndee.
13 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goonɗinɓe ɗee koo!»

Ɓataaki faade e Lawdikiyankooɓe

14 —Winndu faade e malaa'ika deental goonɗinɓe wonɓe Lawdikiya, mbiyaa:
«Annii haalaaji biyeteeɗo Aamiina oo, seedee koolniiɗo goongirante, layli tagoore ndee fuu:
15 Miɗo anndi golleeji maa, a wulaa a ɓuuɓaa. Yo a laato guldo naa ɓuuɓuɗo!
16 Nde wonnoo aɗa forri a wulaa a ɓuuɓaa, mi tuttete iwde e hunduko am.
17 Aɗa wiya: ‹ Mi galo, mi mooɓtii jawle, mi hasindinaa e fay huunde. › Tawee nee, a anndaa a ɲaaɗɗo hoore a jurminiiɗo a baasuɗo a bumɗo a koldo!
18 Miɗo waaje: soodu e am kaŋŋe laɓɓiniraaɗo yiite, yalla aɗa heɓa jawdi, coodaa e am kaddule daneeje ɓoorno-ɗaa, yalla aɗa suura hersa terɗe maa ɓole ɗee, coodaa e am nebam ngujaa gite maa yalla jiile maa ana laaɓa.
19 Miin, miɗo fela miɗo ne'a yimɓe ɓe njiɗu-mi. Ndennoo, darana ko moyyi, tuubaa!
20 Hettina, miɗo nii darii e damal miɗo salmina. Neɗɗo fuu nanɗo daande am so udditi, mi naatan galle mum, mi ɲaamda e mum.
21 Jaaliiɗo fuu, mi hokkan ɗum jooddaade e am dow bimmbeere am laamu, no miin duu njaalorii-mi so njooddii-mi e Baabiraaɗo am dow bimmbeere mum nii.
22 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goonɗinɓe ɗee koo!»

4

Haala damal udditiingal dow kammu

1 Caggal ɗum, njii-mi damal ana udditii dow kammu. Daande nde nanunoo-mi arannde
wa'unde no buututal nii ana haalda e am, ana wiya:
—Ɲabbu ngaraa ɗoo, faa mi holle ko haani laataade caggal ɗum ɗoo.
2 Ɓon e ɗon, keew-mi Ruuhu, njii-mi bimmbeere laamu to dow kammu too, neɗɗo gooto
ana jooɗii dow mayre.
3 Jooɗiiɗo oo, mbaadi mum ana jalbira no haayre yaspa, ana wojjitira no haayre sardis,
ciiɓo-ciiɓongal ana filii bimmbeere ndee ana jalbira no haayre emerooda nii.
4 Bimmbeere ndee, bimmbeeje laamu noogay e nay ana pilii nde, mawɓe noogayon e
nayon ana njooɗii dow majje, ana ɓoornii kaddule daneeje, tenngaaɗe caɲiraaɗe kaŋŋe ana
e ko'e maɓɓe.
5 Maje e sawtuuji e gidaali ana njalta e bimmbeere laamu ndee, cunkume jeɗɗi kuɓɓooje
ana yeeso mayre ɗoo, ɗeen ngoni ruuhuuji Laamɗo jeɗɗi ɗii.
6 Ko wa'i hono weendu laaɓundu tal nanndundu e timtorgal ana fooccii yeeso mayre.
Kuɗɗe nay guurɗe jogiiɗe gite keewɗe yeeso e caggal fuu, ana hakkunde mayre e sera
mayre.
7 Huunde wuurnde aranndeere ndee ana wa'i no rawaandu ladde nii, ɗiɗoɓere ndee ana
wa'i no ngaari nii, tatoɓere ndee, yeeso mum ana wa'i no yeeso neɗɗo nii, nayoɓere ndee
ana wa'i hono no ciilal diwoowal nii.
8 Wootere e kuɗɗe nay guurɗe ɗee fuu ana jogii biifoole jeegom, wooto fuu ana jogii gite
keewɗe ley e dow fuu. Jemma e ɲalooma fuu ɗe celataa e yimde, eɗe mbiya:
«Ceniiɗo, Ceniiɗo, Ceniiɗo
yo Joomiraaɗo Laamɗo Jom Baawɗe,
goodunoodo, gooduɗo, garoowo oo!»
9 Kuɗɗe nay guurɗe ɗee ana njimana jooɗiiɗo dow bimmbeere laamu, guurɗo faa abada oo,
jime teddungal e darja e jettooje.
10 Nde ɓe ngaɗata ɗum fuu, mawɓe noogayon e nayon ɓee kippoto e leydi yeeso jooɗiiɗo
e bimmbeere oo, cujidana guurɗo faa abada oo, njoyyina tenngaaɗe mum'en yeeso
bimmbeere ndee, mbiya:
11 «Joomiraaɗo amen, Laamɗo amen,
aan haandi e heɓude darja e teddungal e baawɗe,
sabi aan tagi kulle ɗee fuu
e muuyɗe maa ɗe laatorii, ɗe tagiraa.»

5

Haala dewtere Laamɗo e kaanɗo udditinde nde

1 Caggal ɗum, njii-mi e junngo ɲaamo jooɗiiɗo dow bimmbeere laamu ndee oo dewtere
nde dow mum e ley mum winndaa, uddiraande peɗooɗe jeɗɗi maanduɗe.
2 Non njii-mi malaa'ika jom semmbe ana ooynoo e daande toownde, ana wiya:
—Homo haandi e fettude peɗooɗe ɗee uddita dewtere ndee?
3 Fay gooto walaa dow kammu walaa dow leydi walaa ley leydi kaanɗo udditidde
dewtere ndee naa yeewde ley mayre.
4 Ngullu-mi gullaali cattuɗi, sabi heɓaaka kaanɗo udditidde dewtere ndee naa yeewde ko
woni e mayre.
5 Non gooto e mawɓe ɓee wii kam:
—Pati woy! Rawaandu ladde haliindu jeyaandu e suudu baaba Yahuuda nduu, iwndu e
Daawuuda nduu, jaalike. Endu waawi fettude peɗooɗe jeɗɗi ɗee, ndu uddita dewtere ndee.
6 Nden njii-mi Njawdiri ana darii hakkunde bimmbeere ndee, kuɗɗe nay guurɗe ɗee e
mawɓe ɓee ana pilii ndi. Endi nanndi e kirsanoondi. Endi jogii luwe jeɗɗi e gite jeɗɗi, ɗum
woni ruuhuuji Laamɗo jeɗɗi neleteeɗi e aduna oo fuu ɗii.
7 Ndi yehi nanngoyde dewtere ndee e ɲaamo jooɗiiɗo dow bimmbeere ndee oo.
8 Ko ndi nanngi dewtere ndee koo, kuɗɗe nay guurɗe ɗee e mawɓe noogayon e nayon ɓee
cujidi yeeso mayri. Gooto e maɓɓe fuu ana jogii hoddu e urdude kaŋŋeere heewnde uurdi,
ɗum woni duwaawuuji seniiɓe ɓee.
9 Hedde eɓe njima jimol kesol eɓe mbiya e maggol:
«Aan haani ɓamde dewtere ndee
pettaa peɗooɗe mayre,
sabi a hirsanooma,
a soottitanike Laamɗo yimɓe
e suudu baaba fuu e ɗemngal fuu e jaaleɲol fuu e leɲol fuu,

yiiyam maa coottitori-ɗaa ɓe,
yalla eɓe tawdee e Laamɗo.
10 A waɗii ɓe kaanankooɓe e yottinooɓe sadaka Laamɗo meeɗen oo,
ɓe laamoo aduna oo.»
11 E ley holleede am, nan-mi daaɗe malaa'ika'en heewɓe, ujunaaji ujunaaji. Eɓe pilii bimmbeere ndee e kuɗɗe guurɗe ɗee e mawɓe ɓee,
12 eɓe njima eɓe toowna daaɗe maɓɓe:
«Njawdiri kirsanoondi ndii
ana haandi e heɓude baawɗe e jawdi
e hakkilantaaku e semmbe
e teddungal e darja e jettooje!»
13 Non nan-mi huunde fuu ko tagaa ko woni dow kammu e ko woni dow leydi e ko woni ley leydi e ko woni dow geeci e ko woni e mum'en fuu, ana wiya:
«Jettooje e teddungal e darja e baawɗe
ngoodanii joodiiɗo dow bimmbeere ndee oo
e Njawdiri ndii faa abada!»
14 Kuɗɗe nay guurɗe ɗee njaabii:
—Aamiina!
Mawɓe ɓee duu, kippii e leydi cujidani ɓe.

6

Peɗooɗe jeɗɗi

Haala fettugol feɗoode arandeere: jaalogal
1 Oon wakkati, yeew-mi non njii-mi Njawdiri ndii fettii wootere e peɗooɗe jeɗɗi ɗee. Nan-mi wootere e kuɗɗe nay guurɗe ɗee ana iidina daande mum no gidaango nii, ana wiya:
—War gaa!
2 Yeew-mi, njii-mi puccu daneejo. Baɗɗiiɗo mo oo ana jogii laaɲal, o hokkaa tenngaade laamu, o yaari no jaalotooɗo nii o jaaloto duu.

Haala fettugol feɗoode ɗiɗoɓere: barondiral
3 Nde Njawdiri ndii fettunoo feɗoode ɗiɗoɓere ndee, nan-mi huunde ɗiɗoɓere ndee ana wiya:
—War gaa!
4 Non puccu goɗɗo boɗeejo yalti. Baɗɗiiɗo mo oo hokkaa kaafaawi mawki, o hokkaa baawɗe yalla omo itta jam e aduna oo, faa yimɓe mbarondira.

Haala fettugol feɗoode tatoɓere: tiiɗalla
5 Nde Njawdiri ndii fettunoo feɗoode tatoɓere ndee, nan-mi huunde wuurnde tatoɓere ndee ana wiya:
—War gaa!
Njii-mi puccu ɓaleejo. Baɗɗiiɗo mo oo ana jogii peesorgal e junngo mum.
6 Nan-mi ko wa'i no daande neɗɗo iwii hakkunde kuɗɗe nay guurɗe ɗee, ana wiya:
—Munnabi alkama naa munnabiije tati gawri waarata e njoɓdi golle ɲalooma. Kaa pati mursee nebam ɗam e peguujam ɗam.

Haala fettugol feɗoode nayoɓere: maayde
7 Nde Njawdiri ndii fettunoo feɗoode nayoɓere ndee, nan-mi daande huunde wuurnde nayoɓere ndee, ana wiya:
—War gaa!
8 Yeew-mi, njii-mi puccu oolo. Baɗɗiiɗo mo oo ana wiyee Maayde, laakaraa ana jokki e makko. Ɓe ndokkaa baawɗe dow nayoɓere aduna oo faa ɓe mbarda yimɓe kaafaawi e yolbere e albalaawuuji e daabaaji ladde.

Haala fettugol feɗoode joyoɓere: wardaaɓe saabe seedaaku mum'en
9 Nde Njawdiri ndii fettunoo feɗoode joyoɓere ndee, njii-mi to ley ittirde sadaka too yonkiiji wardanooɓe saabe konngol Laamɗo ngol e seedaaku mo ɓe ceettii oo.
10 Ɓe eewnii faa toowi, ɓe mbii:
—Joomiraaɗo ceniiɗo goongirante, faa mande ndoomu-ɗaa sarde yimɓe wonɓe e aduna oo ɓee faa njoɓto-ɗaa yiiyam amen ɗam?
11 Gooto e maɓɓe fuu hokkaa saaya ndaneewa, ɓe mbiyaa ɓe powta seeɗa tafon, faa adadu sakiraaɓe maɓɓe, gollidiiɓe maɓɓe fodanaaɓe wareede no maɓɓe nii ɓee, kiɓɓa.

Haala fettugol feɗoode jeegoɓere: ɲalooma mawɗo

12 Nden njii-mi Njawdiri ndii fettii feɗoode jeegoɓere ndee. Non leydi dimmbii dimmbagol manngol, naange ngee ɓawliri no kaasa ɓaleewa nii, lewru nduu fuu wojjiri no yiiyam nii,
13 koode kammu ɗee caami e leydi no ɓiɓɓe ibbe kecce caamirta so henndu mawndu wibbii.
14 Kammu oo iwi, taggiraa no daago taggirtee nii, kaaye e duuɗe fuu ɗoofaa iwde e nokkuuje mum'en.
15 Nden kaanankooɓe aduna e yimɓe tedduɓe e hooreeɓe sordaasi'en e arsukunte'en e jom'en semmbe e rimɓe e riimayɓe fuu cuuɗii e loowi kaaye, kaŋum e hakkunde kaaye.
16 Hedde eɓe mbiya loowi kaaye ɗii e kaaye ɗee:
—Caamee e amen! Cuuɗon min e gite joodiiɗo dow bimmbeere laamu ndee oo, kaŋum e tikkere Njawdiri ndii!
17 Sabi ŋalooma mawɗo tikkere maɓɓe ndee yottiima, homo waawi daɗude?

7

Haala yimɓe 144 000 waɗaaɓe maande Laamɗo

1 Caggal ɗum, njii-mi malaa'ika'en nayon ana ndarii e paale nay ɗee. Ɓe cakkii kenuuli aduna nay ɗii, pati mbifa wanaa e leydi wanaa e geeci wanaa fay e lekki.
2 Njii-mi kasen malaa'ika goɗɗo iwruɗo funnaange ana jogii gadirgal maande Laamɗo guurɗo oo ngal. O eewnii daande toownde faade e malaa'ika'en nayon hokkaaɓe baawɗe torrude leydi e geeci.
3 O wii ɓe:
—Pati mbonnee leydi ndii e geeci oo e leɗɗe ɗee tafon, faa nde keɓu-ɗen waɗude maandeeji e tiiɗe maccuɓe Laamɗo meeɗen ɓee.
4 Non nan-mi adadu waɗaaɓe maande e dow tiiɗe mum'en ɓee: eɓe mbaara e ujunaaji teemedere e ujunaaji capanɗe nayon e ujunaaji nayon (144 000) iwɓe e cuudi Israa'iilankooɓe ɓee ɗii fuu:
5 iwɓe e Yahuuda yo ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Ruuben, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Gada, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
6 iwɓe e Asiira, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Naftali, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Manaasa, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
7 iwɓe e Simeyon, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Lewi, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Isakar, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
8 iwɓe e Jebulon, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Yuusufu, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
iwɓe e Beŋamin duu, ujunaaji sappo e ɗiɗon (12 000),
cuudi baaba ɗii fuu ngaɗanaama maande.

No yimɓe leŋi fuu njettirta Laamɗo

9 Caggal ɗum, yeew-mi, njii-mi jamaa keewɗo mo limataako iwɗo e yimɓe leŋol fuu e suudu baaba fuu e jaaleŋol fuu e ɗemngal fuu ana darii yeeso bimmbeere laamu ndee e Njawdiri ndii. Eɓe ɓoornii saayaaji daneeji, caɓe tamarooje ana e juuɗe maɓɓe.
10 Eɓe ilina, eɓe mbiya:
—Kisindam ɗam to Laamɗo men joodiiɗo dow bimmbeere laamu ndee iwrata, kaŋum e Njawdiri ndii.
11 Malaa'ika'en ɓee fuu pilii bimmbeere ndee, mawɓe ɓee e kuɗɗe nay guurɗe ɗee fuu kippii e leydi ana cujidana Laamɗo,
12 ana mbiya:
«Aamiina!
Jettooje e darja e hakkilantaaku e jaarooje
e teddungal e baawɗe e semmbe,
fuu ngoodanii Laamɗo meeɗen faa abada!»
13 Non gooto e mawɓe ɓee lamndii kam:
—Hoɓe ngoni ɓee yimɓe ɓoorniiɓe saayaaji daneeji? Hoto ɓe iwi?
14 Mbii-moo-mi:
—Moobbo, aan woni anndudo.
O jaɓɓitii o wii kam:

—Kamɓe ngoni iwɓe e torra mawɗo tawi eɓe ndeenii. Ɓe loonnii saayaaji maɓɓe, ɓe ndawninirii ɗum'en yiiyam Njawdiri ndii.*

15 Ɓum saabii so ɓe keddoto yeeso bimmbeere laamu Laamɗo ndee, ɓe ndewa mo jemma e ɲalooma ley suudu makko seniindu nduu, kasen duu, jooɗiiɗo e bimmbeere laamu ndee oo huuran e maɓɓe hukkum mum.

16 Ɓe njolbataa, ɓe ɗomɗataa, naange tappataa ɓe, fay nguleefi ngooti yottataako ɓe.

17 Sabi Njawdiri ngonndi e hakkunde bimmbeere laamu ndii duran ɓe, juurna ɓe e cewle ndiyam ndokkoojam nguurndam. Laamɗo soccan gondi gite maɓɓe fuu.

8

Haala fettugol feɗoode jeɗɗoɓere: deyyere mawnde

1 Nde Njawdiri ndii fettunoo feɗoode jeɗɗoɓere ndee, kammu oo deyyinii teen ko waarata e feccere leer.

2 Non njii-mi malaa'ika'en njeɗɗon dariiɓe yeeso Laamɗo ɓee ndokkaama buutute jeɗɗi.

3 Malaa'ika goɗɗo jogiiɗo urdude kaŋŋeere daroyii bannge ittirde sadaka. O hokkaa uurdi keewndi faa o sakkodoo ɗum e duwaawuuji seniiɓe, o yottina ɗi dow ittirde sadaka kaŋŋeere wonnde yeeso bimmbeere laamu ndee.

4 Cuurki uurdi ndii ŋabbidi e duwaawuuji seniiɓe ɓee iwde e junngo malaa'ika dariiɗo yeeso Laamɗo oo.

5 Malaa'ika oo ɓami urdude ndee, hebbini nde yiite e ley ittirde sadaka ndee, wedii nde e leydi. Non gidaali e dillereeji ngaɗi, maje maji, kasen leydi dimmbii.

Buutute jeɗɗi

6 Caggal ɗum, malaa'ika'en njeɗɗon jogiiɓe buutute jeɗɗi ɓee lanndinanii fuufude ɗe.

Haala buututal aranndeewal

7 Malaa'ika arano oo fuufi buututal mum, non malumaluuje e yiite jillondiraange e yiiyam mbedaa e leydi ndii. Feccere tatoɓere leydi ndii sumi, feccere tatoɓere leɗɗe ɗee sumi, kasen duu huɗo hecco koo fuu sumi.

Haala buututal ɗiɗoɓal

8 Malaa'ika ɗiɗaɓo oo fuufi buututal mum, non ko wa'i no waamnde haayre huɓɓoore nii wedaa e ley geeci. Tatoɓere geeci oo laatii yiiyam,

9 tatoɓere kuɗɗe guurɗe gonɗe e geeci ɗee mbaati, tatoɓere laanaaji ndiyam ɗii kalkii.

Haala buututal tatoɓal

10 Malaa'ika tataɓo oo fuufi buututal mum, non koodal manngal kuɓɓiroowal no cunku-mal nii iwi dow kammu oo, saami e tatoɓere maaje kaɲum e cewle ndiyam.

11 Ngal koodal «Kaaɗeefi» wiyetee. Ngal haaɗinii tatoɓere ndiyameeji ɗii kati, yimɓe heewɓe maayi saabe ɗiin ndiyameeji kaaɗudi.

Haala buututal nayoɓal

12 Malaa'ika nayaɓo oo fuufi buututal mum, non tatoɓere naange e tatoɓere lewru e tatoɓere koode piyaa, faa gootel hen fuu tatoɓere mum niɓɓa, jemma e ɲalooma fuu mbaasa tatoɓere fooyre mum'en.

13 Caggal ɗum, njii-mi ciilal ana diwa dow mbeeyu, nan-mi engal eewnoo e daande toownde engal wiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Bone woodanii yimɓe aduna nde malaa'ika'en taton heddiiɓe ɓee puufii buutute mum'en!

9

Haala buututal joyoɓal

1 Malaa'ika joyaɓo oo fuufi buututal mum, non njii-mi hoodere iwii dow kammu saamii e leydi. Nde hokkaa cokitirgal ɓunndu ndu luggeefi mum walaa ɗo haaɗi nduu.

2 Nde sotti ɓunndu nduu, non cuurki yalti e mayru no wuriya mawɗo nii, ki niɓɓini naange e mbeeyu fuu.

3 Buureeti njalti e cuurki kii caakii e leydi, ndokkaa baawɗe torrude no jahe nii.

4 Ɗi njamiraa pati ɗi mbonna wanaa huɗo wanaa leɗɗe wanaa huunde fuu ko fuɗata e leydi, ɗi torra yimɓe ɓe maande Laamɗo walaa e tiiɗe mum'en ɓee tan.

5 Ɗi ndokkaa torrude ɓee yimɓe faa naawa lebbi joy, kaa ɗi ndokkaaka warde ɓe. Torra majji ana wa'i hono naawalla nde yaare fiɗii neɗɗo nii.

---

* **7:14** Maanaa ***ɗe ndawninirii saayaaji maɓɓe yiiyam***, ɗum woni luutti maɓɓe fuu njaafaama.

6 Ley ɗiin lebbi, yimɓe muuyan maayde keɓataa, yimɓe pooɗanto maayde, nde doga ɗum'en.
7 Ɗiin buureeti ana nanndi e pucci lanndinaniiɗi wolde. Ko wa'i no tenngaaɗe caɲiraaɗe kaŋŋe nii ana e ko'e majji, yeesooji majji ana mba'i no yeesooji yimɓe nii.
8 Eɗi njogii leeɓi mbaaɗi no cukuli rewɓe nii, ɲiiye majji ana mba'i no ɲiiye dawaaɗi ladde nii.
9 Ko wa'i no ganndeeje jamɗe nii ana e becce majji, soyfa biifoole majji ana wa'i hono no wotorooji keewɗi kaɓɓaaɗi e pucci doganooji wolde nii.
10 Eɗi njogii lace jogiiɗe kure no jahe nii, eɗi njogii yamiroore torrirde yimɓe lace majji ɗee hakke lebbi joy.
11 Kaananke majji yo malaa'ika kawjotooɗo ɓunndu ndu luggeefi mum walaa ɗo haaɗi oo. Innde makko e ibaraninkoore Abaddon, e ley yunaninkoore Apolliyon, ɗum woni kalkoowo.
12 Bone arano oo ɓettike. Tayka, boneeji ɗiɗi ana ngara caggal makko kasen.

Haala buututal jeegoɓal

13 Malaa'ika jeegaɓo oo fuufi buututal mum, non nan-mi daande iwrii kam to luwe nay gonɗe e coɓɓuli ittirde sadaka kaŋŋeere wonnde yeeso Laamɗo ndee,
14 ana wiya malaa'ika jeegaɓo jogiiɗo buututal oo:
—Yoppitin malaa'ika'en nayon haɓɓaaɓe to maayo manngo wiyeteengo Efarata.
15 Laamɗo fodii yoppitingol malaa'ika'en nayon ɓee ndee hitaande e nduu lewru e oo ɲalooma e oo wakkati jaati faa ɓe lanndinoo warde tatoɓere yimɓe.
16 Mi nanii adadu konunkooɓe waɗɗiiɓe pucci: ɓe ujunaaji noogay cili ujunaaji sappo.
17 Annii no njiiru-mi pucci ɗii e waɗɗiiɓe ɓee e ley holleede am: eɓe ɓoornii kaddule jamɗe boɗeeje nanndude e yiite, kaɲum e bula-bulaaje e oole nanndude e sitti. Ko'e pucci ɗii ana wa'i no ko'e dawaaɗi ladde nii, yiite e cuurki e sitti ana njalta e kunduɗe majji.
18 Ɗii balaawuuji tati, ɗum woni yiite ngee e cuurki kii e sitti oo, njalti e kunduɗe pucci ɗii so mbari tatoɓere yimɓe.
19 Sabi semmbe pucci ɗii ana e kunduɗe mum'en, ana fay e lace majji duu. Lace majji ɗee ana nanndi e ɓoggi leydi, eɗe njogii ko'e, ɗeen ko'e ɗi ngaaɲirta yimɓe.
20 Heddiiɓe ana nguuri caggal ɗiin balaawuuji ɓee ana keddii tuubaali e kulle ɗe ngolliri juuɗe mum'en ɗee, ɓe njoppaali sujidande seyɗaani'en, kaɲum e tooruuji kaŋŋe e kaalisi e jakawalle e kaaye e leɗɗe. Ɛɓe cujidana ɗiin tooruuji ɗi njiyataa, nanataa, ndillintaako.
21 Ɓe tuubaali iwde e war-hoore e mboŋobaaku e fijirde e nguyka.

10

Haala malaa'ika jogiiɗo dewtel

1 Caggal ɗum, njii-mi malaa'ika goɗɗo jom semmbe ana iwa dow kammu ana jippoo. Omo ɓoornii luurde, ciiɓo-ciiɓongal ana tiimti hoore makko, yeeso makko ana ɗelkira no naange jalbirta nii, korre makko ana mba'i no looci yiite nii.
2 Omo jogii e junngo makko dewtel udditiingel. O darni koyngal makko ɲaamal dow geeci, o darni nanal dow njoorndi,
3 o eewnii daande toownde no rawaandu ladde uggirta nii. Nde o eewnii ndee, gidaali jeɗɗi njaabii.
4 Nde gidaali jeɗɗi ɗii tilinoo haalde ndee, kosu-mi winndude, non nan-mi daande iwrii kam dow kammu, ana wiya kam:
—Pati winndu ko gidaali jeɗɗi ɗii mbii koo, yo laato kumpa!
5 Non malaa'ika mo njii-mi ana darii e geeci kaɲum e njoorndi oo hunci junngo mum ɲaamo faa toowi,
6 hunorii Guurɗo duumiiɗo faa abada, taguɗo kammu e ko woni e mum, taguɗo leydi e geeci e ko woni e mum'en. Malaa'ika oo wii:
—Ɓooyataa hankasen!
7 Kaa e ley baldɗe ɗe buututal malaa'ika jeɗɗaɓo ngal fuufata ɗee, Laamɗo tabintinan anniya mum cuuɗinoodo. Ɗum laatorto no o haalanirnoo annabaaɓe gollanooɓe mo ɓee nii.
8 Non daande iwrunoonde kam dow kammu ndee wii kam kasen:
—Yaa ɓamoy dewtel udditiingel gonngel e junngo malaa'ika dariiɗo e geeci e njoorndi oo.
9 Njaa-mi to malaa'ika oo, mbii-mi ɗum hokka kam dewtel ngel. O wii kam:
—Ɓamu ngel moɗaa ngel! Ngel welan e hunduko maa no njuumri nii, kaa ngel wulnan reedu maa taw.
10 Nanngu-mi dewtel ngel e junngo malaa'ika oo, moɗu-mi ngel. Ngel weliri e hunduko am no njuumri nii, kaa reedu am wuli taw!

11 Caggal ɗum, mbiyaa-mi:
—Ana tilsi mbaajo-ɗaa ko Laamɗo loowi e maa koo kasen e jaaleɲi keewɗi e leɲi keewɗi e ɗemɗe keewɗe e kaanankooɓe heewɓe.

11

Haala seedaaku annabaaɓe ɗiɗon

1 Ndokkaa-mi kuɗol eenndirgol, wiyaa:
—Imma, eenndoy suudu Laamɗo seniindu nduu e ittirde sadaka ndee, kiiso-ɗaa rewooɓe wonɓe hen ɓee,
2 kaa pati eenndu daalaare mayru ndee, sabi nde hokkaama heeferɓe ɓee. Ɓe njaɓɓan ngeenndi ceniindi ndii ko waarata e lebbi capanɗe nay e ɗiɗi.
3 Mi neloyan seedee'en am ɗiɗon ɓee, ɓe ɓoornoyto licce caakuuji,* ɓe mbaajoyto ko Laamɗo loowi ɓe koo hakke balɗe ujunere e teemeɗe ɗiɗi e capanɗe jeegom.
4 Ɓeen seedee'en ɗiɗon ngoni jaytuunaaje ɗiɗi e moottilaaji ɗiɗi dariiɗi yeeso Joomiraaɗo jom aduna oo.
5 Gaɲo fuu muuyɗo torrude ɓe, yiite yaltoyan e kunduɗe annabaaɓe ɓee halka ɗum. Muuyɗo torrude ɓe, waajibi halkiree non.
6 Eɓe njogii yamiroore haɗude kammu toɓude e ley balɗe ɗe ɓe mbaajotoo konngol Laamɗo ngol e mum ɗee. Eɓe njogii yamiroore waylitinde ndiyameeji laatoo yiiyam, kasen duu eɓe mbaawi jippinde e aduna oo sii balaawu fuu nde ɓe muuyi fuu.
7 Nde ɗiɗon ɓee tilii e seedaaku mum'en oo fuu, taktakol jeyaangol e ɓunndu ndu luggeefi mum walaa ɗo haaɗi nduu yaltan yana e maɓɓe, jaaloo ɓe, wara ɓe.
8 Tewuuji maɓɓe ngona e daalaare ngalluure mawnde, ɗo Joomiraaɗo maɓɓe feŋanoo e leggal bardugal ɗoo. Nden ngalluure ana nanndi e Sodooma† naa Misira.
9 Yimɓe jaaleɲi fuu e cuuɗi baaba fuu e ɗemɗe fuu e leɲi fuu njiyan tewuuji maɓɓe ko waarata e ɲaloomaaji tati e feccere ɲalooma, fay gooto ɓe nduŋantaako ira ɗi ley yanaande.
10 Wonɓe e aduna oo ɓee fuu mbeltoto e maayde maɓɓe ndee, faa wa'ana ɗum'en no iidi nii, hedde eɓe ndokkondira dow weltaare. Sabi annabaaɓe ɗiɗon ɓee torriino ɓe sanne.
11 Kaa caggal ɲaloomaaji tati e feccere ɗii, fuufaango nguurndam iwngo to Laamɗo naati e maɓɓe, non ɓe immitii ɓe ndarii e koyɗe maɓɓe. Kulol manngol nanngi yiyannooɓe ɓe ɓee fuu.
12 Daande toownde iwri ɓe dow kammu, ana wiya ɓe:
—Ŋabbee gaa!
Ɓe ŋabbi dow kammu e ley luurde, wayɓe maɓɓe fuu keddii ana yeewa ɓe.
13 E oon wakkati, leydi dimmbii semmbe wurjini sappoɓere ngalluure ndee. Ujunaaji jeɗɗi neɗɗo halkii hen, heddiiɓe ɓee kuli, njaɓani Laamɗo Jom kammu oo teddeengal.
14 Tayka, bone ɗiɗaɓo oo yawtii, bone tataɓo oo ana wara ɓooyataa.

Haala buututal jeɗɗoɓal

15 Malaa'ika jeɗɗaɓo oo fuufi buututal mum, daaɗe toowɗe nanaa dow kammu, ana mbiya:
—Laamuuji aduna oo fuu laatike laamu Joomiraaɗo men kaɲum e Almasiihu mum. O laamoto faa abada!
16 Mawɓe noogayon e nayon jooɗiiɓe dow bimmbeeje yeeso Laamɗo ɓee kippii e leydi, cujidani Laamɗo,
17 ana mbiya:
«Miɗen njette, Joomiraaɗo Laamɗo Jom Baawɗe,
gooduɗo goodunooɗo oo miɗen njette,
sabi a gollirii baawɗe maa mawɗe ɗee,
a tabintinii laamu maa.
18 Heeferɓe ɓee yo tikkuɓe,
kaa tikkere maa aan warii,
wakkati mo carataa maayɓe yonii,
wakkati warii, mo barjoto-ɗaa annabaaɓe gollanooɓe ma ɓee,
seniiɓe hulɓe innde maa ɓee,
tedduɓe e lo'uɓe fuu,
e wakkati mo kalkataa bonnooɓe leydi ɓee.»

---

* **11:3** Maanaa ∂***e ɓoornoo licce caakuuji*** woni hollude sunu hono rewɓe ɓoornotooɓe kaddule cuddu nii. † **11:8** ***Sodooma*** yo ngootiri e geelle ɗiɗi ɗe Laamɗo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Puɗɗooɗe 19.1-29

19 Suudu Laamɗo seniindu wonndu dow kammu nduu udditaa, keesuwal aadi ngal
ɓanngi e ley mayru. Maje maji, dillereeji e gidaali ngaɗi, leydi dimmbii, malumaluuje ɓutte
caami.

12

No kuungal waddi e debbo ŋaywuɗo

1 Taagumansa kaayniiɗo ɓanngi dow kammu, ɗum woni debbo ɓoorniiɗo naange ana
fawi koyɗe mum e lewru ana filkii pilkol koode sappo e ɗiɗi.
2 O haamili, omo wulla saabe tampere e naawalla ŋatawere.
3 Taagumansa goɗɗo ɓanngi dow kammu, ɗum woni kuungal boɗewal manngal nan-
ndungal e mboddi. Engal jogii ko'e jeɗɗi e luwe sappo, hoore fuu ana jogii tenngaade
laamu.
4 Laaci maggal wuuwi tatoɓere koode kammu, wedii ɗum e leydi. Ngal darii yeeso debbo
ŋaywuɗo oo faa ngal moɗa ɓiyiiko nde o rimii ɗum.
5 Non o rimi ɓiɗɗo gorko. Oon woni durdoowo leɲi ɗii fuu loocol naawngol. Ɓiɗɗo oo
diwtaa faade to Laamɗo e bimmbeere mum laamu.
6 Debbo oo dogi yehi ley ladde, nokku ɗo Laamɗo moyyinannoo ɗum. O hayboyaa ton
balɗe ujunere e teemeɗe ɗiɗi e capanɗe jeegom (1 260).
7 Wolde waɗi to dow kammu too. Malaa'ika biyeteeɗo Miikaa'iilu e malaa'ika'en mum
kaɓi e kuungal ngal e malaa'ika'en mum,
8 ngal jaalaa, kanngal e malaa'ika'en maggal, ɓe mursi nokku maɓɓe gonɗo dow kammu
too oo.
9 Ngal kuungal manngal nanndungal e mboddi ribbaama. Kanngal woni mboddi aran-
ndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seyɗaani, ceytotoondi aduna oo fuu ndii. Ndi wedaama e
leydi, kayri e malaa'ika'en mayri fuu.
10 Non daande toownde iwri kam dow kammu, ana wiya:
«Jooni kisindam ɗam wari!
Jooni semmbe e Laamu Laamɗo meeɗen ngari,
laamu ana e hawju Almasiihu.
Sabi kalmotooɗo sakiraaɓe meeɗen,
kalmotooɗo ɓe to Laamɗo jemma e ɲalooma oo,
ribbaama iwde dow kammu.
11 Sakiraaɓe men ɓee liɓii mo saabe yiiyam Njawdiri ndii,
kaɲum e dow haala seedaaku maɓɓe,
ɓe cuɓaaki nguurndam maɓɓe e dow maayde.
12 Saabe ɗum, kammu e hoɗuɓe e mum fuu mbeltee!
Kaa leydi e geeci, bone woodanii on!
Sabi Ibiliisa jippiima e mon ana tikki tikkere mawnde,
sabi ana anndi wakkati seeɗa heddanii ɗum.»
13 Nde kuungal manngal nanndungal e mboddi ngal anndunoo wedaama e leydi ndee,
ngal jokkitii debbo dimɗo ɓiɗɗo gorko oo.
14 Debbo oo hokkaa biifoole ciilal manngal, faa mo diwira faade to nokku mo o
moyyinanaa ley ladde oo, ɗo o haybetee hakke duuɓi tati e feccere, faa o reenoo e mboddi
ndii.
15 Kuungal manngal ngal siryi ndiyam, ɗam ili caggal debbo oo no maayo nii faa ɗam
naɓa mo.
16 Kaa noo, leydi ndii faabii debbo oo, ndi aari hunduko mayri, ndi moɗi ndiyam ɗam
kuungal ngal siryi ɗam.
17 Kuungal manngal ngal tikkani debbo oo sanne, yehi haɓoyde e ko heddii e iwdi debbo
oo koo, ɗum woni ɗowtaniiɓe jamirooje Laamɗo so tiiɗi e seettanaade Iisaa.
18 Non Kuungal ngal* darii e njaareendi daŋŋeere geeci oo.

13

Haala taktakol iwngol ley geeci

1 Caggal ɗum, njii-mi taktakol jogiingol luwe sappo e ko'e jeɗɗi ana yeeŋa iwde e geeci
oo. Hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. Inɗe bonkorɗe Laamɗo ana mbinndaa e ko'e ɗee
fuu.

---

* **12:18** ***Kuungal ngal darii***... E ɗereeji ɓooydi ɗii, yoga mbii: *Ndarii-mi e njaareendi daŋŋeere geeci oo.*

2 Taktakol ngol njii-mi ngol ana nanndi e ndoɓu, koyɗe maggol ana wa'i no koyɗe taktakol
mbiyeteengol ursa* ngol nii, hunduko maggol ana wa'i no hunduko rawaandu ladde nii.
Kuungal nanndungal e mboddi ngal hokki ngol baawɗe mum, bimmbeere mum laamu
ndee, e baawɗe laamaade.
3 Hoore wootere e ko'e taktakol ngol ana wa'i hono ko barminanoo barmere
waawnoonde warde ɗum, kaa barmere ndee sellinaama, faa ɗum haaynii wonɓe e aduna
oo ɓee fuu, ɓe njokki e maggol.
4 Ɓe cujidani kuungal ngal sabi ngal hokkii taktakol ngol baawɗe maggal laamaade.
Kasen duu, ɓe cujidani taktakol ngol, eɓe mbiya:
—Homo nanndi e taktakol ngol? Homo waawi haɓude e maggol?
5 Taktakol ngol hokkaa haalde haalaaji mantordi bonkotoodi Laamɗo, ngol hokkaa
baawɗe laamaade lebbi capanɗe nay e ɗiɗi.
6 Ngol fuɗɗi bonkaade Laamɗo, engol bonkoo innde makko ndee, kaŋum e hoɗorde
makko, ɗum woni ɓe hoɗorde mum'en woni dow kammu too ɓee.
7 Ngol hokkaa baawɗe haɓude e seniiɓe ɓee, ngol jaaloo ɗum'en. Ngol hokkaa baawɗe
laamaade suudu baaba fuu e jaaleŋol fuu e ɗemngal fuu e leŋol fuu.
8 Yimɓe wonɓe e aduna oo ɓee fuu cujidanan taktakol ngol, ɗum woni neɗɗo fuu mo
innde mum tawaaka ana winndii gila e diidugol aduna oo e ley dewtere nguurndam ndee,
dewtere Njawdiri kirsanoondi ndii.
9 Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu!
10 Neɗɗo fuu podanaaɗo haɓɓeede so naɓee, haɓɓete naɓee. Neɗɗo fuu podanaaɗo
wardeede kaafaawi, wardete kaafaawi. Ɗum nee, waajibi yimɓe Laamɗo ɓee tawree muŋal
e hoolaare.

Haala taktakol iwngol e leydi

11 Caggal ɗum, njii-mi taktakol gonngol ana yalta e ley leydi. Engol jogii luwe ɗiɗi
nanndude e luwe ɓii-mbaalu, kaa engol haaldannoo hono no kuungal nanndungal e
mboddi ngal nii.
12 Ngol golliri baawɗe taktakol aranndeewol ngol barmere mum hosunoo warde ɗum so
sellinaa ngol, fuu e dow yamiroore mum. Ngol dooldini yimɓe aduna ɓee cujidana ngol.
13 Taktakol ɗiɗaɓol ngol wadii kaayeefiiji mawɗi, ɓamii faa ngol jippini yiite iwde dow
kammu faa yottii leydi, yimɓe fuu ana yeewa.
14 Ngol yoŋŋiri yimɓe aduna kaayɗe ɗe ngol hokkaa waɗude e dow yamiroore taktakol
aranndeewol ngol. Engol tinndina yimɓe aduna moyyina tooru nanndundu e taktakol
barminiranoongol kaafaawi faa hosi waatude kaa ana wuuri ngol.
15 Ngol hokkaa baawɗe ngol waɗa yonki e tooru nduu faa ndu watti haalde e waɗude faa
neɗɗo fuu mo sujidanaali ndu waree.
16-17 Taktakol ngol dooldini yimɓe fuu yo keɓu maande e juuɗe mum'en ŋaame naa e tiiɗe
mum'en, yalla tedduɓe e lo'uɓe, arsukunte'en e misikiina'en, rimɓe e riimayɓe, fuu ana
ndonka soodude e soottude so tawraaka maande ndee. Maande ndee yo innde taktakol
ngol naa limre innde maggol.
18 Ɗo kaan-ɗaa faamude ɗoo annii: neɗɗo fuu jom hakkille waawan faamude limre
taktakol ngol, sabi limre ndee ana hawra e loomto innde neɗɗo. Limre mayre yo teemeɗe
jeegom e capanɗe jeegom e jeegom (666).

14

Haala jimol soottitanooɓe ɓee, kaŋum e njawdiri ndii

1 Yeew-mi, njii-mi Njawdiri ana darii dow haayre Siyona ana wondi e yimɓe ujunaaji
teemedere e capanɗe nay e nayon (144 000), ɓe innde mayri e innde Baabiraaɗo mayri
mbinndaa e tiiɗe mum'en.
2 Nan-mi daande iwrii kam dow kammu wa'unde no dillere ndiyam keewɗam nii, no
gidaango manngo nii. Daande nde nan-mi ndee ana wa'i no dillere fiyooɓe kolli mum'en
nii.
3 Ɓeen yimɓe fuu ana njima jimol kesol yeeso bimmbeere Laamɗo ndee e yeeso kuɗɗe
nay guurɗe ɗee e yeeso mawɓe ɓee. Fay gooto waawaano ekkitaade jimol ngol so wanaa
yimɓe ujunaaji teemedere e capanɗe nay e nayon (144 000) soottitanooɓe e aduna oo ɓee.
4 Ɓeen ngoni ɓe meeɗaali tuunninde ko'e mum'en banngal rewɓe, sabi ɓe laaɓuɓe. Eɓe
njokki e Njawdiri ndii ɗo ndi waawi yaade fuu. Ɓeen ngoni soottitanooɓe e hakkunde
yimɓe, yalla eɓe laatoo adiiɓe fuu sakkeede Laamɗo kaŋum e Njawdiri ndii,
5 kasen duu fenaande meeɗaali yaltude e kunduɗe maɓɓe, ɓe ngalaa ŋiŋoore.

---

* **13:2** ***Ursa*** yo taktakol manngol, takkere maggol ana mawni, engol jogii leeɓi e koolɗe mawɗe.

Haala malaa'ika'en taton

6 Oon wakkati njii-mi malaa'ika goɗɗo ana diwa dow mbeeyu, ana jogii Kabaaru Lobbo
duumiiɗo oo, omo waajoo ɗum yimɓe aduna oo, ɗum woni yimɓe leɲol fuu e suudu baaba
fuu e ɗemngal fuu e jaaleɲol fuu.
7 Omo eewnotonoo e daande toownde, omo wiya:
—Kulee Laamɗo teddinon mo, sabi wakkati mo o sarata oo warii. Cujidanee taguɗo
kammu e leydi e geeci e cewle ndiyam oo!
8 Malaa'ika goɗɗo ɗiɗaɓo jokki e makko, ana wiya:
—Nde halkiima! Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima! Nde sigirinii leɲi ɗii fuu
fijirde mayre bonnde.
9 Malaa'ika goɗɗo, tataɓo, jokki e maɓɓe ana eewnoo daande toownde, ana wiya:
—Neɗɗo fuu cujidanɗo taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, keɓuɗo maande
maggol e tiinde naa e junngo,
10 waajibi joomum yara peguujam tikkere Laamɗo ɗam, njuppaaɗam tawi jillaaka e ley
horde loonde tikkere makko. Joomum jukkete e ley yiite e sitti yeeso malaa'ika'en seniiɓe
ɓee e yeeso Njawdiri ndii.
11 Cuurki jukkungo maɓɓe duumoto faa abada, ɓe keɓataa fowtere jemma e ɲalooma fuu.
Sabi ɓe cujidanii taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, ɓe keɓii maande innde
maggol.
12 Ɗum nee, waajibi yimɓe Laamɗo ɓee tawree muɲal. Ɓeen ngoni haybuɓe jamirooje
Laamɗo so ngoonɗini Iisaa ɓee.
13 Oon wakkati nan-mi daande ana iwra kam dow kammu, ana wiya:
—Winndu ɗum ɗoo: gila jooni, maayooɓe saabe gollande Joomiraaɗo ɓee mbelii hoore.
Ruuhu oo wii:
—Goonga! Ɓe ŋoottinoyto iwde e tampere maɓɓe ndee, sabi barke golleeji maɓɓe jokkan
e maɓɓe.

Haala wakkati kettal aduna

14 Yeew-mi, njii-mi luurde raneere, nanndoore neɗɗo nii ana jooɗii dow mayre. Ten-
ngaade saɲiraande kaŋŋe ana e dow hoore makko, omo jogii wawdu welndu e junngo
makko.
15 Malaa'ika goɗɗo yalti e suudu Laamɗo seniindu nduu ana eewnoo daande toownde,
ana wiya jooɗiiɗo e luurde oo:
—Jippin wawdu maa nduu kettaa, sabi wakkati kettal yottiima, ko woni e leydi ndii koo
yonii hetteede!
16 Non jooɗiiɗo e luurde oo sadiri ko woni e leydi ndii koo wawdu mum, leydi ndii fuu
hettaa.
17 Malaa'ika goɗɗo yalti e suudu Laamɗo seniindu wonndu dow kammu nduu, ana jogii
kaɲum duu wawdu welndu.
18 Malaa'ika goɗɗo kawjotooɗo yiite oo yalti e ley ittirde sadaka ndee, ana eewnoo daande
toownde, ana wiya malaa'ika jogiiɗo wawdu welndu oo:
—Jippin wawdu maa nduu, kettaa ɓiɓɓe peguuje leydi ndii ɗee, sabi ɗe ɓenndii.
19 Malaa'ika oo sadiri ɓiɓɓe peguuje leydi ndii wawdu mum, teɓi ɗe, wedii ɗe e ɓoosirde
mawnde. Ɗum woni tikkere Laamɗo jukkoowo jukkungo naawngo.
20 Ɓiɓɓe peguuje ɗee ɓosaa to caggal ngeenndi too, yiiyam yalti e ɓoosirde ndee faa hewti
labaale pucci, ɗam ili ko waarata e njuunndi kilooji teemeɗe tati.

15

Haala jimol Muusaa e jimol Njawdiri

1 Caggal ɗum, njii-mi dow kammu taagumansa goɗɗo mawɗo kaayniiɗo. Njii-mi
malaa'ika'en njeɗɗon ana njogii balaawuuji jeɗɗi cakitiiɗi ɗii, sabi e majji tikkere Laamɗo
ndee timmata.
2 Njii-mi weendu nanndundu e timtorgal jillondirndu e yiite. Jaalinooɓe taktakol ngol
ɓee ana ndarii bannge mayru. Ɓeen ngoni jaalinooɓe ngol, kanngol e tooru nanndundu e
maggol nduu e limre innde maggol ndee, eɓe njogii kolli ɗi Laamɗo hokki ɓe ɗii.
3 Eɓe mbiya e ley jimol Muusaa maccuɗo Laamɗo oo e ngol Njawdiri ndii:
«Joomiraaɗo Laamɗo Jom Baawɗe,
golleeji maa yo mawɗi, yo kaayniiɗi!
Laawi maa yo poocciiɗi, yo goonɗuɗi,
aan woni kaananke jaaleɲi!
4 Homo woni mo hulataa ma, Joomiraaɗo,
mo teddintaa innde maa?

Sabi aan woni gooto Ceniiɗo.
Leɲi fuu ngaran cujida yeeso maa,
sabi ɓe njii no golleeji maa pooccitorii.»

Haala le'e jeɗɗî keewɗe balaawuuji jeɗɗî

5 Caggal ɗum, njii-mi suudu Laamɗo seniindu – ɗum woni hukkum seedaaku gonɗo dow kammu oo – ana udditoo.
6 Malaa'ika'en njeɗɗon jogiiɓe balaawuuji jeɗɗî ɓee njalti e mayru, ana ɓoornii kaddule laaɓuɗe paca jalbooje, ana kaɓɓi ganndilaaji kaŋŋe e becce mum'en.
7 Wootere e kuɗɗe nay guurɗe ɗee hokki malaa'ika'en njeɗɗon ɓee le'e kaŋŋeeje jeɗɗî keewɗe tikkere Laamɗo guurɗo faa abada oo.
8 Non suudu nduu heewi cuurki saabe annoora Laamɗo e semmbe mum. Fay gooto waawaano naatude e mayru, so wanaa nde balaawuuji jeɗɗî ɗi malaa'ika'en njeɗɗon ngaddi ɗii timmi.

16

1 Non nan-mi daande toownde iwrii kam to suudu seniindu too, ana wiya malaa'ika'en njeɗɗon ɓee:
—Njehee, njuppoyee e aduna oo le'e tikkere Laamɗo jeɗɗî ɗee!
2 Malaa'ika arano oo yehi, yuppi la'al mum e leydi, uube bonɗe naawɗe kewtii yimɓe tawraaɓe maande taktakol ngol e sujidanooɓe tooru nanndundu e maggol ɓee.
3 Malaa'ika ɗiɗaɓo oo yuppi la'al mum e geeci, geeci oo waylitii, laatii no heyyere yiiyam maayɗo nii. Ko tagaa ko wuuri ko woni ley geeci fuu waati.
4 Malaa'ika tataɓo oo yuppi la'al mum e dow maaje e cewle, ɗe mbaylitii yiiyam.
5 Non nan-mi malaa'ika kawjotooɗo ndiyameeji oo, ana wiya:
—Aan Laamɗo a pooccitiiɗo, a gooduɗo goodunooɗo, aan woni Ceniiɗo oo, sabi a jaadirɗo e sariya maa.
6 Saabe ko ɓe njuppi yiiyam seniiɓe e yiiyam annabaaɓe koo, aan duu, ndokku-ɗaa ɓe yiiyam ɓe njara! Eɓe kaandi hen.
7 Non nan-mi daande iwrii to ittirde sadaka too, ana wiya:
—Goonga! Joomiraaɗo Laamɗo Jom Baawɗe, sariyaaji maa yo goongaraaji yo pooccitiiɗî!
8 Malaa'ika nayaɓo oo yuppi la'al mum e dow yitere naange, nde hokkaa sumirde yimɓe nguleefi mayre.
9 Yimɓe ɓee cumiraa nguleefi cattuki, kaa ɓe tuubaali ɓe teddinaali Laamɗo. Ko ɓe ngaɗî dee, ɓe njennu innde Laamɗo mo baawɗe ngoodani dow ɗii balaawuuji oo.
10 Malaa'ika joyaɓo oo yuppi la'al mum e dow bimmbeere taktakol ngol, ɗo o laamii ɗoo niɓɓinaa tika, yimɓe ndarii ana ŋata toni mum'en saabe naawalla.
11 Ɓe njenni Laamɗo jom kammu oo saabe uube maɓɓe e naawalla maɓɓe, kaa fuu, ɓe tuubaali iwde e golleeji maɓɓe bondî ɗii.
12 Malaa'ika jeegaɓo oo yuppi la'al mum dow maayo manngo wiyeteengo Efarata, ndiyam maggo ɓeeɓi faa yoori faa mo hokka kaanankooɓe iwrooɓe funnaange ɓee laawol.
13 Non njii-mi seyɗaani'en tati bonɓe nanduɓe e paaɓi, wooturu ana yalta e hunduko kuungal nanndungal e mboddi ngal, wooturu ana yalta e hunduko taktakol manngol ngol, wooturu ana yalta e hunduko annabaajo peneejo oo.
14 Ɓeen seyɗaani'en bonɓe yo waɗooɓe kaayeefiiji, yahooɓe e kaanankooɓe aduna oo fuu faa hawrintinana ɗum'en wolde ley ɲalaande darngal, ɲalaande Laamɗo Jom Baawɗe oo.
15 Joomiraaɗo wii:
—Kakkilee! Miɗo nii warda no gujjo nii. Baaldo ɗaanaaki haybi kaddule mum pati yaara terɗe ɓole yimɓe njiya ɗum ana taartii, welii hoore!
16 Ɓi kawrintini ɓe e nokku biyeteeɗo e ibaraninkoore Harmagedon.
17 Malaa'ika jeɗɗaɓo oo yuppi la'al mum e mbeeyu, daande toownde yalti e suudu seniindu nduu to bimmbeere laamu too, ana wiya:
—Timmii!
18 Maje maji, dillereeji e gidaali ngaɗî, dimmbagol leydi manngol waɗî. Hono ngol dimmbagol leydi waɗaali e aduna oo gila yimɓe tagaa, no ngol sattiri mawnude!
19 Ngalluure mawnde ndee feccaa pecce tati. Galluuje jaaleɲi goɗɗe ɗee fuu kalkii. Laamɗo rewtii ngalluure mawnde wiyeteende Baabila, mo yarni nde horde peguujam heewnde tikkere makko.
20 Duuɗe ɗee fuu kalkii, baamle kaaye ɗee fuu majji fey.
21 Malumaluuje ɓutte caami e yimɓe, wootere hen fuu teddeefi mum ana waara e kilooji capanɗe nay. Yimɓe ɓee njenni Laamɗo saabe balaawu malumaluuje oo, sabi oon balaawu sattii bonde sanne.

17

Haala jukkungo Baabila

1 Caggal ɗum, gooto e malaa'ika'en njeɗɗon jogiiɓe le'e jeɗɗi ɓee wari, wii kam:
—War faa mi holle jukkungo bamfaaru rewru anndaandu sanne, jooɗiindu dow
ndiyameeji keewɗi nduu.
2 Kayru kaanankooɓe aduna ɓee pijata, yimɓe aduna ɓee cigirii e bamfaaraaku mayru.
3 Keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo naɓi kam faa ley ladde jeereende. Non njii-mi debbo
ana waɗɗii taktakol boɗewol keewngol inɗe bonkorɗe Laamɗo, jogiingol ko'e jeɗɗi e luwe
sappo.
4 Debbo oo ana ɓoornii kaddule lobbe boɗeeje, ana soɗii kaŋŋe, kaaye dime e ɲaaye
luulu. Omo jogii e junngo makko horde loonde kaŋŋe heewnde ko harmi heewnde tuundi
bamfaaraaku makko.
5 Ndee ɗoo innde nde maanaa mum suuɗii ana winndaa e tiinde makko:
«Baabila ngalluure mawnde, inna bamfaaraaku,
kaŋum e ko harmi ley aduna oo fuu».
6 Njii-mi oon debbo sigirii saabe heewgol ko yari yiiyam seniiɓe ɓee e yiiyam waraaɓe
saabe njoppaali haala Iisaa.
Ko njii-moo-mi koo, kaaynaa-mi sanne.
7 Kaa malaa'ika oo wii kam:
—Ko saabii so ɗum ana haayni maa? Mi firritante maanaa cuuɗiiɗo oo, maanaa debbo
oo e taktakol ngol o waɗɗii jogiingol ko'e jeɗɗi e luwe sappo ngol.
8 Taktakol ngol njii-ɗaa ngol, engol woodunoo, kaa ngol heddaaki jooni. Engol haani
yaltude e ɓunndu ndu luggeefi mum walaa ɗo haaɗi nduu, ngol halkoyoo. Yimɓe aduna
ɓe inɗe mum'en mbinndaaka e dewtere nguurndam ndee gila e fuɗɗoode aduna ɓee, so
njii ngol, kaayɗe nanngan ɗum'en, sabi engol woodunoo ngol heddaaki, ngol ɓanngoyan
kasen duu.
9 Ɗum ɗoo ana holla waajibi neɗɗo tawree hakkilantaaku e faamu: ko'e jeɗɗi ɗee yo kaaye
jeɗɗi ɗe debbo oo jooɗii e mum ɗee. Eɗe cappoo kasen kaanankooɓe njeɗɗon:
10 njoyon yaɓɓike, njeegaɓo oo ana woodi jooni, njeɗɗaɓo oo waraali tafon, kaa so o warii,
wakkatiiwel seeɗa o laamotoo.
11 Taktakol goodunoongol ngol yo gooto e njeɗɗon ɓee, ngol wartan hono kaananke
jettaɓo nii, kaa cakite maggol yo halkaare.
12 Luwe sappo ɗe njii-ɗaa ɗee yo kaanankooɓe sappo ɓe keɓaali laamu tafon, kaa
ɓe keɓoyan baawɗe laamaade no kaanankooɓe nii hakke wakkatiiwel gootel, kamɓe e
taktakol ngol.
13 Ɓe fuu ɓe anniya gooto, eɓe ndokka taktakol ngol doole maɓɓe e laamu maɓɓe.
14 Ɓe kaɓan e Njawdiri ndii, kaa ndi jaaloto ɓe sabi kayri woni Joomiraaɗo joomiraaɓe e
Kaananke kaanankooɓe, kasen duu wondiiɓe mayri ɓee yo noddaaɓe, suɓaaɓe, goonɗinɓe.
15 Malaa'ika oo wii kam kasen:
—Ndiyameeji ɗi njii-ɗaa bamfaaru nduu ana jooɗii dow mum'en ɗii, kanji ngoni jaaleɲi e
jamaa e leɲi e ɗemɗe.
16 Luwe sappo ɗe njii-ɗaa ɗee, kaŋum e taktakol ngol, mbaŋan bamfaaru rewru nduu,
ɓola ɗum faa laaɓa heddoroo terɗe ɓole, ɲaama tew mum, nduppa ko heddii koo e yiite.
17 Sabi Laamɗo loowii e ɓerɗe maɓɓe waɗude anniya mum, ɓe laatoo daande wootere, ɓe
ndokka taktakol ngol laamu maɓɓe, faa nde konngi Laamɗo ɗii fuu tabiti.
18 Bamfaaru rewru ndu njii-ɗaa nduu, kaŋum woni ngalluure mawnde huɓindiinde
kaanankooɓe aduna.

18

No Baabila halkirtee

1 Caggal ɗum, njii-mi malaa'ika goɗɗo keewɗo baawɗe ana iwa dow kammu ana jippoo,
fooyre makko yaayni e aduna oo.
2 O eewnii faa toowi, o wii:
«Nde halkiima!
Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima!
Nde laatike hoɗorde seyɗaani'en bonɓe,
suuɗorde ruuhu tuunnuɗo fuu
e foondu tuunnundu waŋaandu fuu!
3 Sabi leyɗe ɗee fuu cigirii caamii
saabe bamfaaraaku mayre oo,
Kaanankooɓe aduna ɓee pijii e mayre,

jaagotooɓe e aduna ɓee fuu keɓii jawdi
saabe neemaaji mayre yaɓɓitiidi ɗii.»
4 Non daande wonnde iwri kam dow kammu, ana wiya:
—Njaltee e mayre, onon yimɓe am! Pati on ndeentu e mayre luutti, pati balaawuuji mayre hewta on.
5 Sabi luutti mayre njowondirii faa njottii kammu, Laamɗo rewtike golleeji mayre bondi ɗii.
6 Ngaɗiranee nde no nde waɗirani on nii. Njoɓto-ɗon ko nde waɗi on koo cowe ɗiɗi. Horde loonde nde nde siiwani on e mum ndee, ciiwanee nde hen cili ɗiɗi!
7 Jukkee nde, ngaɗee sugulla mayre hakke no nde teddiniri hoore mayre so nde wuuri e neema nii, sabi ende wiya e ɓernde mayre: «Mi kaananke debbo, mi wanaa debbo mo gorum maayi, abada mi wonataa e cuddu.»
8 Saabe ɗum, e ɲalooma gooto balaawuuji mayre caamata e mayre: maayde e sugulla e yolbere, kasen duu nde duppete e yiite, sabi Joomiraaɗo Laamɗo caroowo nde oo yo Jom Semmbe.

Haala woyeede Baabila

9 Nde kaanankooɓe aduna reentuɓe e mayre jeenu so neemodii e mayre ɓee njii cuurki cumu mayre, ɓe mboyan, ɓe ɲonoto.
10 Ɓe toowtan nde ɓe ndaroo, saabe hulde jukkungo mayre pati hewtoo ɓe, eɓe mbiya:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Baabila, ndee ngalluure mawnde, ndee ngalluure jogiinde semmbe, e ley wakkati gooto tan, nde jukkaa!
11 Jaagotooɓe e aduna ɓee mboyan cuŋlanan nde, sabi fay gooto heddataako e soodude jaaguuji maɓɓe ɗii.
12 Jaaguuji maɓɓe yo kaŋŋe e cardi e kaaye dime e ɲaaye e bagiiji lobbi e bagiiji ciiɗi e bagiiji hariiri tiiɗuɗi e bagiiji boɗeeji e leɗɗe uurooje yogaaje e kaaki moyyiniraaɗi ɲiiye ɲiibi e kaaki moyyiniraaɗi leɗɗe tiiɗuɗe coggu e jamɗe kire e jamɗe ɓaleeje e haayre wiyeteende marba.
13 Jaaguuji maɓɓe kasen yo funngooji belnirɗi e uurnirɗi e gowe e nebam uuroojam e uurdi miira e uurdi suurtinteendi e peguujam e nebam ɓiɓɓe jaytuun e conndi alkama e na'i e baali e pucci e wotorooji e maccuɓe e ruggaaɓe.
14 Jaagotooɓe ɓee mbii ngalluure ndee:
—Ko njiɗuno-ɗaa heɓude fuu woɗɗike ma: neema maa e dawla maa fuu halkike, a hewtataa ɗum abada kasen.
15 Jaagotooɓe heɓuɓe jawdi e mayre ɓee toowtan nde ndaroo to woɗɗi, saabe hulde jukkungo mayre ngoo pati hewto ɓe, ɓe mboyan, ɓe ɲonoto,
16 ɓe mbiyan:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde parortoonde bagiiji lobbi e bagiiji ciiɗi e bagiiji boɗeeji, soɗortonoonde kaŋŋe e kaaye dime e ɲaaye!
17 E ley wakkati gooto tan, ɗee jawle fuu kalkaa!
Dawranooɓe laanaaji ndiyam mawɗi ɗii ɓee e dawooɓe ɓee e summbooɓe ɓee, kaɲum e heɓooɓe nguure mum'en e lummbingol geeci ɓee, ɓe fuu ɓe toowtan ɓe ndaroo.
18 So ɓe njii cuurki cumu mayre, ɓe ngullan, ɓe mbiya:
—Ngalluure honde nanndunoo e nden ngalluure mawnde?
19 Ɓe njooran leydi dow ko'e maɓɓe no ɓe poti metteede, ɓe mboyan ɓe ɲonoo, ɓe ngulla ɓe mbiya:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Ndee ngalluure mawnde, nde neema mum hokki jogiiɓe laanaaji e ley geeci fuu jawdi, e ley wakkati gooto tan, nde halkike!
20 Kammu, welta e halkeede mayre! Seniiɓe e nelaaɓe e annabaaɓe, onon duu mbeltee hen! Sabi Laamɗo sarii nde ko nde waɗi on koo!
21 E oon wakkati, malaa'ika jom semmbe ɓami kaayal nanndungal no niisirde mawnde nii, wedii ɗum semmbe ley geeci, wii:
—Nii Baabila ngalluure mawnde ndee wedortee, nde yiyataake abada kasen!
22 Hankasen, fay gooto nanataa e mayre kolli hoɗooɓe gaaci e yimooɓe e puufooɓe cereeli e buutute, golloowo ɲeeɲuɗo fay gooto yiyataake kasen e ley mayre. Dillere unuɗe nanataake kasen e ley mayre,
23 fooyre lampa yaaynataa ley mayre kasen, jommbaajo gorko e jommbaajo debbo welɓe daaɗe maatataake e mayre kasen. Non worrata sabi jaagotooɓe mayre ɓurnoo aduna oo fuu doole. Kasen duu nde hoomtirii leɲi ɗii fuu mboŋobaaku mayre.
24 Yiiyam annabaaɓe e seniiɓe e waranooɓe ley aduna oo ɓee fuu tawaama e mayre.

19

Jime jettooje Laamɗo ley alijenne

1 Caggal ɗum, nan-mi daaɗe toowɗe hono jamaa keewɗo iwri kam dow kammu, ana wiya:
«Halleluya!*
Kisindam e teddungal e baawɗe
ngoodanii Laamɗo meeɗen,
2 sabi sariyaaji makko yo goongaraaji
yo pooccitiiɗi!
O sarii bamfaaru rewru anndaandu sanne
bonnirannoondu aduna oo fuu bamfaaraaku mum oo,
kasen duu o yoɓtii yiiyam maccuɓe makko njuppaaɗam e mayru ɗam.»
3 Ɓe mbii ɗiɗoɓere:
«Halleluya!
Cuurki cumu ngalluure mawnde ndee kii
ana ŋabba faa abada!»
4 Mawɓe noogayon e nayon ɓee e kuɗɗe nay guurɗe ɗee, kippii e leydi cujidani Laamɗo joodiiɗo e bimmbeere laamu oo, ana mbiya:
—Aamiina! Halleluya!
5 Daande iwri to bimmbeere too, ana wiya:
—Njettee Laamɗo meeɗen, onon maccuɓe makko fuu, onon hulɓe mo fuu, tedduɓe e lo'uɓe!

Haala kuurtungu Njawdiri ndii

6 Non nan-mi ko wa'i no daande jamaa keewɗo nii, ko wa'i no dillere ndiyam keewɗam nii, ko wa'i no gidaali mawɗi nii, ana wiya:
«Halleluya! Sabi Laamɗo Joomiraaɗo meeɗen
Jom Baawɗe oo tabintinii laamu mum.
7 Mbelto-ɗen, ceyo-ɗen, teddinen mo,
sabi kuurtungu Njawdiri ndii yottiima,
kasen duu jommbaajo mayri lanndinike.
8 O hokkaama kaddule o ɓoornoo,
bagi ɗaatuɗo, jalboowo, laaɓuɗo.»
Ɓeen kaddule ngoni golleeji seniiɓe moyyuɗi ɗii.
9 Malaa'ika oo wii kam:
—Winndu: noddaaɓe e ŋiiri yannge Njawdiri ndii ɓee, mbelii hoore!
O wii kam kasen:
—Ɓii konngi yo goongaraaji, to Laamɗo ɗi iwi.
10 Kippii-mi e leydi yeeso makko faa mi sujidana mo, kaa o wii kam:
—Patti! Miin, mi maccuɗo hono maa hono sakiraaɓe maa tiiɗuɓe e seettanaade Iisaa ɓee. Sujidan Laamɗo!
Sabi ko woni annabaaku dee, yo seettanaade Iisaa.

Haala garol Almasiihu faa jukka taktakol

11 Caggal ɗum, njii-mi kammu ana udditii, non puccu daneejo ɓanngi. Baɗɗiiɗo mo oo ana wiyee Koolniiɗo ana wiyee Goongirante, goonga o sarirta, goonga o honirta.
12 Gite makko ana mba'i no metangal yiite nii, tenngaaɗe laamu keewɗe ana e hoore makko, innde ana winndii e makko nde fay gooto anndaa so wanaa kanko.
13 Omo ɓoornii saaya cuuwaaka e yiiyam, innde makko yo: «Konngol Laamɗo.»
14 Konuuji kammu ɗii njokki e makko ana ɓoornii kaddule bagi ɗaatuɗe, daneeje, laaɓuɗe, ana mbaɗɗii pucci daneeji.
15 Kaafaawi mbelki ki mo soppirta leŋi ana yalta e hunduko makko. Mo durdan ɗi loocol naawngol, o dippan e ɓoosirde peguuje yaltinoore tikkere Laamɗo Jom Baawɗe mawnde.
16 Ndee ɗoo innde ana winndaa e saaya makko, ana winndaa e busal makko:
«Kaananke kaanankooɓe e Joomiraaɗo joomiraaɓe».
17 Non njii-mi malaa'ika ana darii e dow yitere naange. O eewnii faa toowi, o wii pooli diwooji dow mbeeyu ɗii fuu:
—Ngaree nootee ŋiiri yannge mawɗo mo Laamɗo waɗi oo,
18 faa nducciton tew kaanankooɓe e tew hooreeɓe sordaasi'en e tew jom'en semmbe e tew pucci e waɗɗiiɓe mum'en e tew yimɓe fuu – rimɓe e riimayɓe, tedduɓe e lo'uɓe!
19 Non njii-mi taktakol manngol ngol e kaanankooɓe aduna ɓee e konuuji mum'en ana kawriti faa kaɓa e baɗɗiiɗo puccu daneejo oo e konu mum.

---

* **19:1** ***Halleluya*** yo haala ibaraninkoore, ɗum woni*Njetten JOOMIRAAƊO.*

20 Taktakol ngol honaa, kanngol e annabaajo peneejo gannoodo kaaydɗe yeeso maggol
oo. E ɗeen kaaydɗe o hoomtirnoo heɓunooɓe maande taktakol ngol ɓee, sujidanannooɓe
tooru nanndundu e maggol ɓee. Ɓe ɗiɗon fuu, ɓe mbedaa eɓe nguuri e weendu yiite e sitti
huɓɓooru nduu.
21 Heddiiɓe ɓee kalkiraa kaafaawi njaltannooki e hunduko baɗɗiiɗo puccu daneejo oo kii,
pooli ɗii fuu ngari nducciti tewuuli maɓɓe faa kaari.

20

Haala laamu gaɗoowo duuɓi ujunere

1 Caggal ɗum, njii-mi malaa'ika ana iwa dow kammu ana jippoo, ana jogii e junngo mum
cokitirgal ɓunndu yiite ndu luggeefi mum walaa ɗo haaɗi nduu, kaŋum e calalol manngol.
2 O nanngi kuungal ngal, ɗum woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa
Seyɗaani ndii, o haɓɓi ɗum duuɓi ujunere.
3 O wedii ɗum e ley ɓunndu ndu luggeefi mum walaa ɗo haaɗi nduu, o uddi ndu dow
mum, o meeli ndu, pati ngal yoŋŋa jaaleŋi faa nde duuɓi ujunere ɗii kiɓɓi. Caggal ɗum, ngal
humtete wakkati seeɗa.
4 Non njii-mi bimmbeeje laamu. Joodiiɓe e majje ɓee ndokkaama baawɗe sarde. Njii-
mi kasen yonkiiji ɓe ko'e mum'en tayiranoo saabe ko ɓe ceettanii Iisaa koo e saabe ko ɓe
mbaajii konngol Laamɗo koo. Ɓeen ngoni ɓe cujidanaali taktakol ngol e tooru nanndundu
e mum nduu, ɓe keɓaali maande ndee e tiiɗe naa e juuɗe maɓɓe. Ɓeen nguurtii, laamodii e
Almasiihu duuɓi ujunere.
5 Ɗum woni immital aranal ngal. Maayɓe heddiiɓe ɓee nguurtaali faa nde duuɓi ujunere
ɗii kiɓɓi.
6 Malu e senaare ngoodanii jeyaaɓe e immital aranal ɓee! Maayde ɗiɗoɓere ndee walaa
ko waawi e maɓɓe, ɓe laatanto Laamɗo e Almasiihu yottinooɓe sadaka, ɓe laamodoo e
Almasiihu duuɓi ujunere.

Haala jaaleede Ibiliisa

7 So duuɓi ujunere ɗii kiɓɓii, Ibiliisa humtete yalta kasu mum,
8 faa yoŋŋa jaaleŋi gondi e paale aduna nay ɗee, ɗum woni garol Yaajuuju e Maajuuju,*
kaŋum e hawrintinde ɓe faa ɓe mba'a no njaareendi geeci kammari wolde.
9 Ɓeen yimɓe cankitii e aduna oo fuu, ɓe pilii ngalluure horsunde ndee, ɗo seniiɓe ɓee
ngoni ɗoo. Oon wakkati fuu, yiite iwi dow kammu, halki ɓe.
10 Ibiliisa yoŋŋannoodo ɓe oo wedaa e weendu yiite e sitti nduu, ɗo taktakol ngol e
annabaajo peneejo oo ngoni ɗoo. Ɗon ɓe njukketee jemma e ŋalooma faa abada.

Haala ŋannde darngal

11 Caggal ɗum, njii-mi bimmbeere laamu mawnde raneere won joodiiɗo e dow mayre.
Kammu e leydi fuu ndogi iwi yeeso joodiiɗo oo, ɗi njiitaaka kasen.
12 Njii-mi maayɓe ɓee, tedduɓe e lo'uɓe, ana ndarii yeeso bimmbeere laamu ndee. Dewte
udditaa, e ley majje dewtere nguurndam ndee duu udditaa. Maayɓe ɓee cariraa golleeji
mum'en binndaaɗi e dewte ɗee ɗii, gooto fuu hakke golle mum.
13 Geeci oo tottii maayɓe mum, maayde e laakaraa tottii maayɓe mum'en, gooto e maɓɓe
fuu sariraa hakke golle mum.
14 Maayde e ko sabinbinta ɗum fuu mbedaa e weendu yiite nduu. Nduun weendu woni
maayde ɗiɗoɓere ndee.
15 Neɗɗo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii e dewtere nguurndam ndee, wedaama
e weendu yiite nduu.

21

No huunde fuu heydintinirtee

1 Caggal ɗum, njii-mi kammu keso e leydi keyri, sabi kammu arano oo e leydi aranndeeri
ndii fuu iwii, geeci duu walaa.
2 Njii-mi Ngalluure Seniinde ndee – ɗum woni Urusaliima keso oo – ana iwa dow kammu
to Laamɗo ana jippoo, ana parorii no jommbaajo parortoo faa lanndinoo hawra e gorum
nii.
3 Nan-mi daande toownde iwrunde to bimmbeere laamu too, ana wiya:
—Annii hoɗorde Laamɗo e yimɓe: o hoɗidan e maɓɓe, ɓe laatoo leŋol makko. Laamɗo e
hoore mum wondan e maɓɓe, laatoo Laamɗo maɓɓe.

* **20:8** ***Yaajuuju e Maajuuju***ana mbiyee *Gogu* e *Magogu* e ibaraninkoore.

4 O soccan gondi gite maɓɓe fuu. Maayde e sugulla e gullaali e naawalla keddataako, sabi
kulle ɓooyde dee fuu njawtii.
5 Joodiido e bimmbeere ndee oo wii:
—Mi heydintinan huunde fuu!
O wii kam:
—Winndu dii konngi fuu, di celludi di goongaraaji.
6 O wii kam kasen,
—Huunde fuu biltike! Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni
timmoode. Neddo fuu domdudo, mi hokkan dum e sewnde ndiyam nguurndam ndee meere
meere.
7 Neddo fuu jaaliido heɓan dum fuu, mi laatoto Laamdo mum, laatoo ɓiyam.
8 Kaa rofeeɓe e ɓe ngalaa goondinal e soɓuɓe golleeji e waroo ɓe yimɓe e fijooɓe e
boŋobii'en e rewooɓe tooruuji e fenooɓe ɓee fuu, weendu yiite e sitti huɓɓooru nduu woni
ngedu mum'en. Ɓum woni maayde diɗoɓere ndee.

Haala Urusaliima keso

9 Caggal dum, gooto e malaa'ika'en njeddon jogiinooɓe le'e jeddi keewde balaawuuji jeddi
cakitiidi dii wari, haaldi e am, wii:
—War faa mi holle jommbaajo debbo, jom suudu Njawdiri ndii.
10 Non keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo naɓi kam faa dow haayre mawnde toownde. O holli
kam Urusaliima ngalluure seniinde ndee ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo,
11 annoora Laamdo ana e mayre faa ende jalbira no haayre rimre nii, no haayre yaspe
laaɓunde no timtorgal nii.
12 Tatawol tekkungol toowngol ana filtii nde, engol jogii dame sappo e diɗi, damal fuu ana
jogii malaa'ika. Cuudi baaba ɓiɓɓe Israa'iila sappo e diɗi dii, inde mum'en ana mbinndaa e
dame dee:
13 dame tati funnaange e dame tati hiirnaange e dame tati saahal e dame tati ɓaleeri.
14 Tatawol ngalluure ndee ngol ana fawii e dow kaaye sappo e diɗi, wootere e majje fuu
innde iwnde e sappo e diɗon nelaaɓe Njawdiri ndii ɓee ana e mum.
15 Malaa'ika kaaldannoodo e am oo ana jogii loocol kaŋŋe eenndirgol faa eennda
ngalluure ndee e dame mayre e tatawol mayre ngol.
16 Tatteeji mayre nay dii fuu potu, njuunndi mayre e njaannji mayre potu. O eenndiri
nde loocol ngol o joginoo ngol, nde laatii geɓe ujunaaji sappo e diɗi (12 000),* njuunndi ndii
e njaannji ndii e tooweendi mayri fuu fotu.
17 O huulii tatawol ngol, ngol hawri e kuule teemedere e capande nay e nay (144),
huulagol ngol yimɓe kuulortoo ngol malaa'ika oo huulortoo.
18 Tatawol ngol yaspe mahiraa, ngalluure ndee kaŋŋe dimo baado no timtorgal laaɓungal
nii mahiraa.
19 Foomre tatawol ngalluure ndee ana pariraa sii kaaye dime fuu: aranndeere ndee
yaspa, diɗoɓere ndee safiir, tatoɓere ndee agate, nayoɓere ndee emerooda,
20 joyoɓere ndee sardoniksi, jeegoɓere ndee sarduwaan, jeddoɓere ndee kirisolita,
jettoɓere ndee berili, jeenaɓere ndee topaas, sappoɓere ndee kirisoparaas, sappo e go'oɓere
ndee yasente, sappo e diɗoɓere ndee ametiste.
21 Dame sappo e diɗi dee yo ɲaaye luulu daneeje sappo e diɗi, damal fuu ɲaayre luulu
wootere moyyiniraa. Daalaare ngalluure ndee yo kaŋŋe dimo jalbiroowo no timtorgal nii.
22 Mi yiyaali suudu dewal e ley ngalluure ndee, sabi Joomiraado Laamdo Jom Baawde oo
e Njawdiri ndii ngoni suudu dewal mayre.
23 Ngalluure ndee haajaaka naange naa lewru yaaynana dum, sabi darja Laamdo
yaaynata nde, Njawdiri ndii woni lampa mayre.
24 Jaaleɲi dii fuu e ley fooyre mayre njahata, kaanankooɓe aduna ɓee ngaddan e ley
mayre jawle mum'en.
25 Jemma walaa e mayre, kasen duu dame mayre uddataako ɲalooma!
26 Ɓe ngaddan jawle e teddeengal jaaleɲi maɓɓe e ley mayre.
27 Huunde soɓunde naatataa e mayre, wanaa haala gollooɓe ko waɲaa, kaɲum e fenooɓe.
Naatooɓe e mayre dee, ɓe inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam ɓee, dum woni
dewtere Njawdiri ndii.

22

1 Caggal dum, malaa'ika oo holli kam maayo ngo ndiyam mum hokkata nguurndam,
njalbiroojam no timtorgal nii, edam iwra to bimmbeere laamu Laamdo e Njawdiri ndii
too.

---

* **21:16** Ɓum hawrata kilooji 2 200

2 Eɗam ila e hakkunde daalaare ngalluure ndee. Fonngooji maayo ngoo ɗiɗi fuu, lekki
kokkoowi nguurndam ana e mum, ndimoowi cili sappo e ɗiɗi – lewru fuu cilol. Haakolooji
makki yo safaare sellinoore jaaleɲi.
3 Ko Laamɗo huɗi fuu, tawataake ley ngalluure ndee hankasen. Bimmbeere laamu
Laamɗo e Njawdiri ndii darotoo e ley mayre, maccuɓe makko ndewan mo,
4 njiya yeeso makko, innde makko winndee e tiiɗe mum'en.
5 Jemma walaa hankasen, ɓe kaajataake fooyre lampa naa fooyre naange sabi Joomi-
raaɗo Laamɗo laatoto fooyre maɓɓe. Ɓe laamoto faa abada abadin.

Haala gartol Iisaa

6 Malaa'ika oo wii kam:
—Ɗii konngi ana celli, ana ngoondi. Joomiraaɗo Laamɗo, loowuɗo konngol mum ley
annabaaɓe oo, neli malaa'ika mum faa holla maccuɓe mum ko warata ɓooyataa.
7 Iisaa wii:
—Kettinee, miɗo wara ɓooyataa!
Neɗɗo fuu kaybuɗo ko woni e dewtere annabaaku ndee ɗoo, weli hoore.
8 Miin, Yuhanna, mi nanii mi yii kulle ɗee fuu. Caggal ko nan-mi e so njii-mi koo, kippii-mi
e leydi yeeso malaa'ika kollannoodo kam oo faa mi sujidana mo.
9 Kaa o wii kam:
—Patti! Miin, mi maccuɗo hono maa hono sakiraaɓe maa annabaaɓe ɓee, kaɲum e
haybooɓe konngi gondi e ndee ɗoo dewtere ɓee. Sujidan Laamɗo!
10 O wii kam kasen:
—Pati suuɗu haalaaji annabaaku gondi e ndee ɗoo dewtere ɗii, sabi wakkati mo ɗum fuu
ɗum laatotoo ɓadiima.
11 Gaɗoowo ko boni yo heddo e bonannda mum, coɓuɗo golleeji yo heddo e golleeji mum
coɓuɗi ɗii, moyyo yo heddo e moyyuki mum, ceniiɗo yo heddo e senaare mum!

12 Iisaa wii:
—Kettinee, miɗo wara ɓooyataa, miɗo waddora mbarjaari faa mi barjoo gooto fuu hakke
golle mum.
13 Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuɗɗoode miin woni timmoode.
14 Loonnooɓe saayaaji mum'en yalla ana mbaawa ɲaamde e ɓiɓɓe lekki nguurndam kii e
naatirde e ngalluure ndee damal, mbelii hoore!
15 Kaa wonɓe caggal mayre ɓee, ɓe dawaaɗi, ɓe boŋobii'en, ɓe fijooɓe, ɓe warooɓe yimɓe,
ɓe rewooɓe tooruuji, ɓe fenooɓe e ley haalaaji e golleeji fuu.
16 Miin Iisaa, mi nelii malaa'ika am faa seettoo ɗee kulle e ley deente goondinɓe ɗee. Miin
woni iwdi Daawuuda, mi taaniiko, miin woni hoodere fajiri jalboore ndee!
17 Ruuhu oo e jommbaajo debbo oo ndarii ana mbiya:
—War gaa!
Neɗɗo fuu nanɗo yo wii: «War gaa!»
Neɗɗo fuu ɗomɗuɗo yo war, muuyɗo fuu yo yar e ndiyam ndokkoojam nguurndam ɗam
meere meere.
18 Miin Yuhanna, miɗo jeertina neɗɗo fuu nanɗo konngi annabaaku gondi e ndee ɗoo
dewtere ɗii: neɗɗo fuu ɓeyduɗo e majji huunde, Laamɗo ɓeydan e jukkungo joomum
balaawuuji cifaadi e mayre ɗii.
19 Neɗɗo fuu tayuɗo yoga e konngi ndee ɗoo dewtere annabaaku, Laamɗo tayan goodi
mum e lekki nguurndam cifaaki e mayre kii, kaɲum e ngalluure seniinde sifaande e mayre
ndee.
20 Ceettantoodo ɗeen kulle oo wii:
—Tayoral, miɗo wara ɓooyataa!
Aamiina! War Joomiraaɗo men Iisaa!
21 Yo hinnee Joomiraaɗo men Iisaa wonu e mon on fuu!